De Vlaamsche School. Jaargang 25

bron
De Vlaamsche School. Jaargang 25. A. Fontaine, Antwerpen 1879

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_vla010187901_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

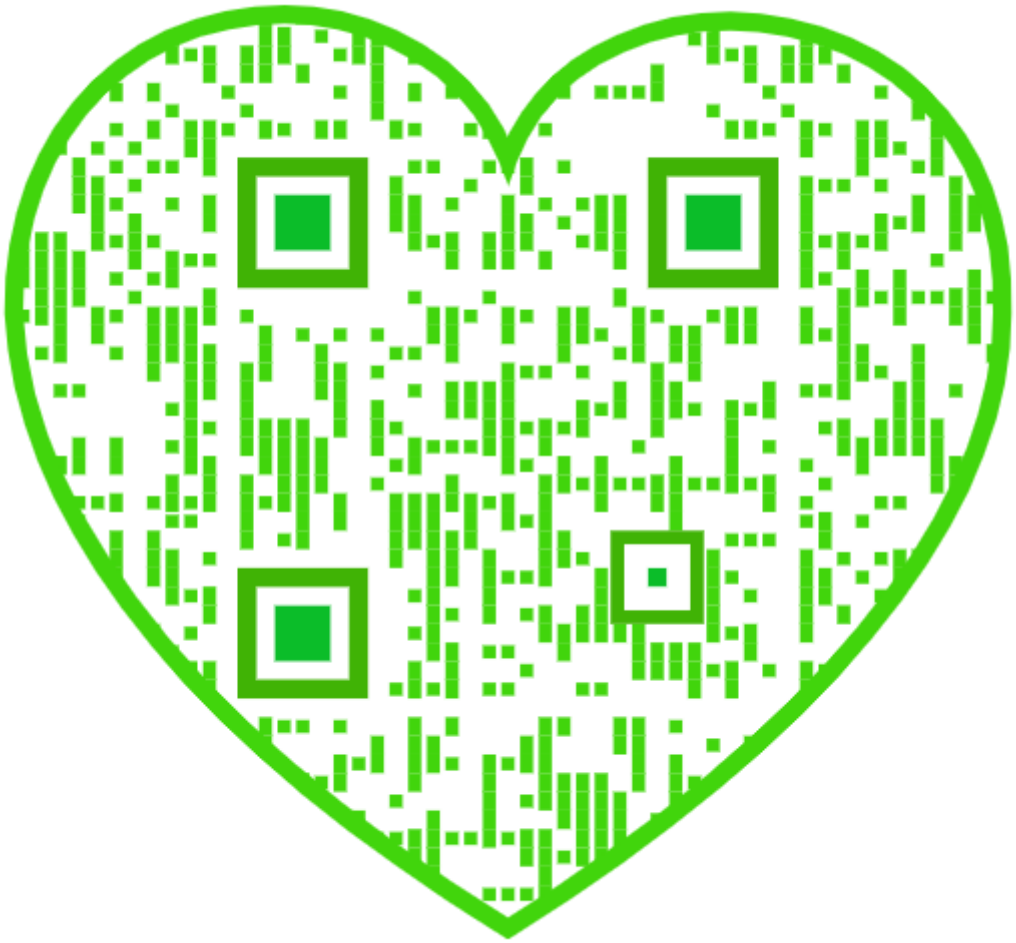

De Vlaamsche School
1879

Oostersche poëzie.
Leugen om beters wil.

Men sleepte voor den troon van eenen grooten vorst
Een' krijgsgevangne, die zich nog verweren dorst.
In dolle woede beet die man de sterke handen
Des wachters die hem daar geklonken hield in banden.

Vergramd om zulken weerstand, zag de vorst hem aan
En sprak: ‘Dit gaat te verre! maak er mee gedaan.
Hij zal, ik zweer het bij mijn baard! die stoutheid boeten,
De schelm! hij kniele! leg het hoofd hem voor de voeten!’

Dan, vol van wanhoop, riep de man in zijne taal:
‘Verwenscht zij 's konings huis! zijn' kindren al te maal!
O, Allah! lever hen in handen van den hanger!’
- Want in vertwijfling wordt des menschen tonge langer:

Wie geene hoop meer heeft, kent ook geen vreeze meer,
En wie geene uitkomst ziet, stelt zich op nieuw te weer;
- Want, kan het katje niet den kwaden hond ontvluchten,
Het springt vol angst hem op den kop en doet zich duchten.

‘Wat zegt hij?’ vroeg de vorst, wen sidderend van schrik
De mensch op 't bloote zwaard gevestigd hield den blik.
Toen sprak een edelhartige onder zijn' vizieren:
‘O, heer! hij zegt: - Gelukkig zijn de goedertieren!

Want die hun gramschap onderdrukken, die het kwaad

Vergeven, zijn bemind van God![1]' - 'Hij leve! laat
Hem los!' gebood de vorst, met innig medelijden;
'Geef hem zijn'wapens weer en laat hem huiswaarts rijden!'

Daar nam een andere vizier het woord en zei: 'Betaamt
Het ons, o koning! hier te liegen onbeschaamd?
De waarheid moet gezegd, het kwaad met kwaad vergolden:
Die man heeft u vervloekt en smaadlijk uitgescholden!'

- Er kwamen rimpels op het voorhoofd van den vorst
En diep nadenkend zonk het hoofd hem op de borst.
Dan sprak hij: 'Zijne leugen heeft me meer bevallen
Dan uwe waarheid, die me 't harte moet vergallen.

Want hij beoogde met die leugen enkel goed;
En gij, met uwe waarheid, dorst naar menschenbloed!
De leugen, die des broeders onheil wil beletten,
Is beter dan de waarheid, die hem zou verpletten!'

J. FERGUUT.

Brussel.

(1) Vers uit den Koran. Eene aanteekening luidt aldus: "De profeet, hem zij heil! zegt: Ten dage der opstanding (verrijzenis) zal men afroepen: "Waar zijn zij, aan welke God loon schuldig is? - En niemand zal opstaan, dan zij, die vergiffenis geschonken hebben!"

Veertien dagen te Parijs.
Schetsen van binnen en buiten de tentoonstelling.
IV.

Het was in al de dagbladen met veel ophef aangekondigd dat de groote waterspelen heden Zondag te Versailles zouden plaats hebben, en dewijl wij toch voornemens waren, dit beroemde koningsverblijf den eenen of anderen dag met een bezoek te vereeren, besloten wij deze gelegenheid te baat te nemen. Er waren nog meer menschen die zulks deden, en het was ons volstrekt onmogelijk op den tram te geraken; wij waren gedwongen, ons naar het spoor te laten brengen, waar wij, na ongehoorde pogingen om door de menigte heen te dringen, eindelijk een paar kaartjes konden bekomen.

Goddank! daar zijn wij nu goed en wel op den trein gezeten, en vooruit gaat het stoomtuig, immer vooruit, in duizelige vaart, voorbij de heerlijkste landouwen, voorbij Suresne, waar alle jaren, op 15 Augustus, het deugdzaamste meisje tot rozenmaagd wordt gekroond, voorbij het machtige fort de Mont-Valerien, voorbij het lieve dorp Sèvres, waar het alom gewaardeerde porselein wordt gemaakt, voorbij schoone lusthoven, tot wij eindelijk, na drie kwart uurs rijdens, te Versailles aankomen.

Het was omtrent 11 ure toen wij het prachtige kasteel hadden bereikt. Men had ons wijs gemaakt dat de waters van 1 tot 4 ure zouden spelen; maar bij onze aankomst begon dit spel onmiddellijk. ‘Dat was een geluk!’ zal men wellicht zeggen. Och, neen, het was eigenlijk geen geluk; want het waren de fonteinen niet die opengezet waren, maar wel de wolken die waren losgebroken; de waters speelden van boven: er viel ons eene malsche regenvlaag op het hoofd, zoodat wij spoedig eene wijkplaats zochten in de ruime zalen van het kasteel. Het wemelde er waarlijk van Vlamingen: Antwerpenaars, Gentenaars, Brusselaars enz.; wij hoorden er meer Vlaamsch dan Fransch spreken en ontmoetten er vele vrienden en bekenden uit onze moederstad.

Wij volgen de menigte en wandelen door de vorstelijke zalen, voorbij de honderde groote schilderijen, die u allen doen herinneren aan Frankrijks roem, aan Frankrijks grootheid. Portretten van maarschalken, koningen en vorstinnen, slagvelden en belegeringen, bloed en moord in overvloed. Wij die hoegenaamd geene liefhebbers zijn van al die militaire glorie, stappen er schier achteloos voorbij, slechts du en dan een oogenblik stilhoudend voor een doek van Gallait of Ary Scheffer; van de beide Vernets is er ongelooflijk veel broddelwerk te zien. Aan Lodewijk XIV is eene gansche zaal toegewijd, waar de inpalming van een gedeelte van ons land, als door hem gepleegde heldendaden, wordt verheerlijkt. Het was die wellustige koning Lodewijk XIV, welke het paleis van Versailles tot zijne verblijfplaats deed bouwen; de onkosten er van beliepen omtrent de 400 millioen; aan het onderhoud werd door zijne opvolgers ongeveer nog eene dergelijke som besteed. De uitgebreide schilderijen-verzameling, door Lodewijk Philips aangelegd, heeft ruim vijftien millioen gekost en werd nadien nog gedurig vermeerderd.

Wij hebben lang genoeg door de zalen gewandeld, en dewijl de lucht is opgeklaard en de zon door de wolken komt piepen, verlaten wij het paleis en gaan in den hof eens kijken of de waters nog niet aan 't spelen zijn. Wij zagen er eene menigte volks bij elkander staan en dachten: ‘ha! nu zal 't gaan beginnen.’ Naderbij komend, bemerkten wij daar den fameuzen kapitein Boyton, die kwam aangezwommen in het

groote kanaal, dat eene lengte heeft van 1520 meters. Behalve dit kanaal zijn er ook talrijke groote vijvers, allen versierd met beeldengroepen van zeegoden en nymphen, welke heele watergolven zouden moeten uitspuiten, maar dit nu juist niet willen doen, wellicht omdat wij er omtrent zijn.

Het aanbrengen van al dit water in den hof heeft niet alleen eene massa geld, maar ook vele menschenlevens gekost, want te Versailles zelve was er geen aanwezig, en Lodewyk XIV wilde kost wat kost water hebben. Om aan die koninklijke gril te voldoen, werd de rivier de Eure met ongelooflijk veel moeite bijna teenemaal verlegd en naar Versailles gebracht. Aan dit reuzenwerk werden niet minder dan 36,000 man aanhoudend gebezigd, en door den langen duur en het overtollige werk dat er van hen werd vereischt, stierven er velen dier ongelukkigen. De dooden en zieken waren zoo talrijk, dat ze bij nachte in stilte op rijtuigen werden weggevoerd.

Het groot Trianon, dat men verder op in den uitgestrekten hof aantreft, is een afzonderlijk kasteeltje, waarin schoone moderne schilderijen en beelden, alsmede kostbare meubelen te zien zijn. Lodewyk XIV deed dit paleis bouwen voor zijne gunstelinge, de befaamde weduwe van den dichter Scarron, beter gekend onder den naam van Madame de Maintenon, met welke hij later een geheim huwelijk sloot. Zij was eene heerschzuchtige vrouw en het griefde haar diep, dat ze niet tot koningin werd verklaard. Van protestantsche ouders geboren, was zij tot de Roomsche Kerk overgegaan, en door haren invloed op den koning heeft zij er niet weinig toe bijgedragen, om dezen te doen besluiten het edict van Nantes in te roepen, waarbij al hare vroegere geloofsgenooten uit Frankrijk werden verbannen, en meestendeels de wijk namen naar Engeland en Holland.

Wanneer men het groot Trianon gaat bezichtigen, moet men aan de deur een poosje staan wachten tot er een hoopje bezoekers bijeen zijn. Alsdan worden allen binnengelaten en rondgeleid door eenen bediende, welke voorop stapt en bij het binnentreden van elke kamer roept: ‘Dit is de slaapkamer van Lodewijk XIV! Dit is de werkkamer van Lodewijk XIV! Dit is de ontvangstkamer van Lodewijk XIV!’ enz. enz. Kortom, het is al Lodewijk XIV dat de klok slaat.

Eenige honderde stappen verder in den hof komt men aan het klein Trianon, een ander paleisje, dat Lodewijk XV heeft doen bouwen voor zijne gunstelinge de beruchte schoone lichtvink Marie-Anna Vaubernier, dochter van een armen tolbeambte. De graaf Du Barry, een adellijke wellusteling, haalde haar uit een huis van ontucht, nam haar tot vrouw en bracht haar aan het hof, waar zij welhaast de aandacht wist tot zich te lokken van den verwijfden vorst, en dit gelukte haar te gemakkelijker, dewijl eene andere beruchte lichtvink, Joanna

Poisson, hem niet lang te voren door den dood was ontrukt geworden. Deze was insgelijks een gemeen burgermeisje, dat, getrouwd zijnde, door alle soort van kuiperijen, tot het hof had weten toegang te verkrijgen en de gunstelinge te worden van Lodewijk XV, die haar met rijkdom en aanzien, ook den titel schonk van markiezin de Pompadour. Men ziet het, de ontucht was sedert lang in Frankrijk op den troon gezeten, en van daar was zij tot in al de standen der samenleving doorgedrongen. Deze ontzenuwde koning, die in ongebondenheid en schande had geleefd, moest tot zijne welverdiende straf ook van eene schandelijke ziekte sterven: voor zijnen dood zag hij zijn vleesch reeds verrotten en in brokken van zijn lichaam vallen.

Het kasteel van Versailles was ook de geliefde verblijfplaats van Lodewijk XVI, die bij zijne komst aan het bewind, onmiddellijk madame Du Barry in een klooster deed steken en het hof van al die schandalen reinigde. In 1793 viel haar hoofd onder het mes der guillotien. Marie-Antoinette verbleef bij voorkeur insgelijks in het klein Trianon. In tegenoverstelling met de koningin, hield Lodewijk XVI niet veel van feesten; hij had liefhebberij in het smedersambacht en legde zich met iever op het slotmaken toe.

Op onze wandeling in den hof vernemen wij, dat er nog altijd geene quaestie is van waterspelen en een bediende zegt ons dat ze eerst ten 9 ure 's avonds zullen plaats hebben. De noorderwind blies evenwel al te vinnig om tot zoolang te wachten en wij besloten naar Parijs terug te keeren. Alvorens echter het kasteel vaarwel te zeggen wilden wij nog eerst de tooneelzaal bezichtigen, welke thans tot vergaderzaal der afgevaardigden wordt gebezigd. Een bediende wees ons de plaatsen aan waar Gambetta, J. Favre en L. Blanc zetelden en waar Thiers gezeten had. Ik was zoo vermoeid, dat ik op eene fluweelen bank een beetje ging uitrusten; maar dit rusten mocht niet lang duren: zoo haast de bediende mij in het oog kreeg, kwam hij spoedig tot mij en verzocht mij beleefdelijk, wel te willen rechtstaan; want, och! ontheiliging! zonder het te weten was ik, eenvoudige sterveling, op de bank der ministers van Frankrijk gaan zitten!

Het was in deze tooneelzaal dat op 1 October 1789, door de officiers van de lijfwacht, aan degenen van het ter versterking naar Versailles ontboden regiment Vlaanderen, een schitterend verbroederingsfeest werd gegeven. Toen de hoofden door den wijn waren verhit, verscheen er Lodewijk XVI, die pas van eene jachtpartij was teruggekeerd, en ook Marie-Antoinette liet er zich niet wachten. Alsdan kende de geestdrift der feestvierders geene palen meer en in hunne opgewondenheid zwoeren allen voor den koning en de koningin hunnen laatsten druppel bloed te zullen vergieten. Een paar dagen nadien werd dergelijk feest nogmaals herhaald.

Al dit gefeest leidde tot niets en was zelfs hoogst onvoorzichtig te noemen, ten aanzien van de vooringenomenheid, die er tegen het hof bestond. Te Parijs was men ten uiterste gebelgd, omdat er soldaten naar Versailles waren ontboden, en dat de koning de wet op de rechten van den mensch, welke door de Nationale Vergadering was gestemd, niet gewillig goedkeurde, werd hem zeer euvel genomen. Al dit misnoegen groeide nog merkelijk aan door de ongewone duurte van het brood. Den 5^{n} October 's morgens vroeg, schoolden er eenige honderde vrouwen te zamen om de winkels der bakkers te bestormen; maar dewijl zij er geen brood vonden, wisten zij in het stadhuis te dringen en de stormklok te doen luiden. Nu kwam al het gemeen

gepeupel uit de voorsteden spoedig te been, en de woedende vrouwen, met handvlegels, bezemstokken, pieken en pistolen gewapend, besloten bij duizende naar Versailles te gaan en aan het hof brood te vragen.

Ten 11 ure zette die zonderlinge stoet zich in beweging, onder het geleide van zekeren Maillard, die zich bij de bestorming der Bastille had onderscheiden, en vergezeld door een groot aantal spitsboeven, schurken en dieven, welke bij dergelijke gelegenheid niet wilden ontbreken. Om aan de betooging een krijgshaftig aanzien te geven, werden er een paar kanonnen medegevoerd en de beruchte Théroigne de Méricourt was in loshangende haren, met eene piek gewapend, schrijlings op een der affuiten gezeten. Het was 3 ure toen dit Amazonenleger te Versailles aankwam, waar eene deputatie der best gekleede vrouwen en meisjes in het paleis bij den koning werd toegelaten, die hen zeer vriendelijk ontving en stellig beloofde, dat er krachtdadige maatregelen zouden worden genomen om Parijs van genoegzame levensmiddelen te voorzien. Al het brood dat men vinden kon werd onder hen uitgedeeld en een vijftigtal keerde getroost huiswaarts. Doch het schuim, dat verre weg de overgroote meerderheid uitmaakte, bleef en verspreidde zich in de straten van Versailles, waar het voor den hevigen slagregen eene wijkplaats zocht.

Intusschen was de generaal La Fayette met de nationale garde van Parijs ter plaatse gekomen, om de orde te handhaven en het hof te beschermen, zoo heette het ten minste. Er werden eenige, doch geene voldoende maatregelen genomen. Het was reeds 2 ure toen de benauwde koninklijke familie zich ter ruste kon begeven, welke rust echter spoedig op eene vreeselijke wijze moest worden gestoord. De eerste uren liepen nog al kalm voorbij, maar rond 6 ure 's morgens vonden eenige bandieten, die rondom het kasteel dwaalden, eene van de zijpoorten open en onbewaakt. Zij gingen daarvan aanstonds hunne gezellen verwittigen en nu kwamen er onmiddellijk met honderde gewapende schoeljes toegestroomd. Zij drongen bij gansche hoopen het kasteel binnen en overvielen de lijfwachten, welke den grond voet voor voet heldhaftig verdedigden, doch het onmogelijk tegen het immer aangroeiend getal der overweldigers konden volhouden. Vele soldaten werden in de gangen, op de trappen en voor de deuren der kamers vermoord; een der monsters, Jourdan genaamd, sneed, in zijne razernij, van een paar hunner de hoofden af en stak ze op pieken, welke als zegeteekens werden rondgedragen!

Het was vooral op Marie-Antoinette dat de bandieten het hadden gemunt. Zij riepen luide: ‘Wij willen het vel der koningin hebben!’ De koning, door het gerucht ontwaakt, dacht het eerst aan haar en poogde haar ter hulp te snellen; maar dit was hem niet mogelijk: het kasteel was vol gewapende

mannen; de soldaten der lijfwacht weken vechtend van zaal tot zaal achteruit. Nog altijd werd de toegang tot de vertrekken der koningin verdedigd, doch men kon niet langer den hoop woestelingen weerstand bieden, die met dolken, bijlen, pieken en pistolen gewapend, immer voorwaarts drongen. Een der lijfwachten, Miomandre genaamd, had aan de deur post gevat van de zaal, palende aan hare slaapkamer. Hij vocht als een leeuw, doch

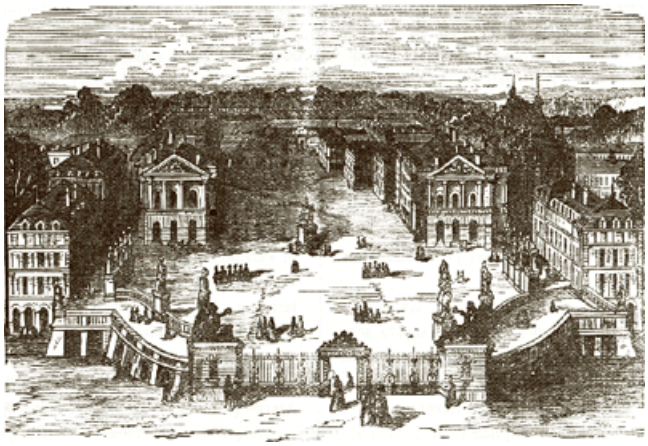

KASTEEL VAN VERSAILLES.

eindelijk zwaar gewond zijnde, rukte hij met eene l a a t s t e krachtinspanning de deur open, roepende: 'Redt de koningin!' Marie-Antoinette was, doodelijk b e angst van haar bed opgestaan en half gekleed snelde zij hare kamer uit, tot hare nog weinige verdedigers s m e e k e n d : 'Mijne vriend e n , m i j n e lieve vrienden, redt mij, redt mijne kinderen!' Zij gelukte er in, zich in veiligheid bij den koning te voegen.

Toen La Fayette, die ook een weinig rust was gaan nemen eindelijk op het kasteel verscheen, had hij zeer veel moeite om, de moorderij te doen staken. Alle gevaar trotseerend, redde hij verscheidene soldaten der lijfwacht uit de handen van het woedende grauw en beveiligde de koninklijke familie, welke hem als haren redder dankte.

Op het binnenplein, voor het paleis, duurden de woelingen inmiddels voort; om de menigte tot bedaren te brengen verscheen La Fayette met den koning op het balcon, en onmiddellijk stegen nu de kreten: 'Leve de koning! Leve La Fayette!' uit honderde monden; doch tevens werd er krachtdadig op aangedrongen, dat de vorst mede naar Parijs zou gaan en daar verblijven, in welk gewelddadig verzoek de koning eindelijk moest toestemmen. Ook toen La Fayette met Marie-Antoinette op het balcon kwam en haar eerbiedig de hand kuste, werd er: 'Leve de koningin!' geroepen, en nu werd alles spoedig tot de afreis gereed gemaakt.

Die voor de koninklijke familie zoo smadelijke reis begon ten 1 uur. De Nationale Vergadering had eene deputatie van honderd leden gezonden, om den koning te vergezellen. Eene talrijke bende woestaards was met de hoofden van de twee vermoorde soldaten der lijfwacht, op pieken gestoken, reeds voorop naar Parijs getrokken. Evenwel schat men dat het rijtuig, waarin de koninklijke familie gezeten was, nog door ruim 20,000 personen omringd en gevolgd was. De nationale garden van Parijs stapten vooruit, elk met een brood op de punt der bajonet. Op hen volgden mannen met pieken, werklieden uit de voorsteden, havelooze vrouwen met soldatenmutsen op het hoofd en meestal te paard gezeten, onder de aanvoering van

Théroigne de Mericourt. Onmiddellijk voor het rijtuig des konings, reden er w a g e n s met m e e l geladen en met eiken takkenversierd. V e r v o l g e n s k w a m e n de krijgslieden en de soldaten der lijfwacht te voet en bloothoofds, door het joelende volk omringd e n a l s g e v a n g e n e n beschouwd en o p g e b r a c h t. Twee gewonde soldaten werden aan den arm voortgeleid. Er werd gezongen en gedanst, en de van vreugde dronken vrouwen schreeuwden in dollen overmoed: 'Het zal ons nu aan geen brood meer ontbreken, want wij brengen den bakker, de bakkerin en het bakkersgastje mede.'

Men zal de folteringen begrijpen, welke de koninklijke familie, bij het hooren van die kwetsende woorden lijden moest! en het scheen dat de natuur behagen schepte bij het beschouwen van dien bloedigen hoon: den vorigen dag en nacht had het bijna aanhoudend gestortregend; maar nu was het een der schoonste nazomerdagen die men wenschen kon. De zonne goot van boven hare schitterende stralen als gouden stofzand tusschen de takken van het geboomte; maar het koningschap door Gods genade werd op dezen dag van zijn overeeuwschen verblindenden glans beroofd. En slechts langzaam, zeer langzaam vooruit op de baan bewoog zich die onmetelijke menschenmassa, de koninlijke familie als gijzelaars met zich voerende.

Het was omtrent 6 ure, toen het rijtuig voor het stadhuis stil hield, waar de koning en de koningin, als eene honende spotternij, door den meier Bailly werden welkom geheeten te Parijs. Vandaar werden ze naar de Tuileriën gebracht, waar geene hoegenaamde toebereidselen voor hunne ontvangst waren gemaakt: want het was schier eene eeuw geleden dat de vorstelijke familie daar nog had verbleven.

Van dezen dag af begonnen de hovelingen en edellieden, in groot getal Frankrijk te verlaten, en in den vreemde tegen hun vaderland samen te zweren.

(Wordt voortgezet.)

J. STAES.

Eermetaal der algemeene tentoonstelling van Parijs.

Het model van de eeremetalen der tentoonstelling dat wij hier in houtsnede mededeelen, is samengesteld en gesneden door den penningsnijder Chaplain, wien zij besteld werden door den minister van landbouw en handel; het is hetzelfde voor de verschillende afdeelingen; alleen de grootte en de waarde verschillen. Het groot eermetaal voor de schoone kunsten en den grooten prijs der nijverheid is van goud en heeft 68 millimeters in doorsnede; het kleiner gouden eermetaal heeft 50 millimeters in doorsnede; de zilveren en bronzen eermetalen zijn van dezelfde afmeting als de groote eermetalen. De grootste medailles hebben eene waarde aan goud van ongeveer fr. 750; de kleinere gouden medailles 280 tot 300 fr.; de zilveren medailles hebben eene innerlijke waarde van 35 tot 40 fr.

Sterke drank.

Door de Nederlandsche vereeniging tot afschaffing van sterken drank was aan de Nederlandsche maatschappij tot bevordering der geneeskunst de vraag gericht: of sterke drank een van die vergiften is welke allereerst 's menschen verstandelijke vermogens ondermijnen en daarna, bij voortgezet gebruik, het gansche gestel? Het hoofdbestuur der geneeskundige maatschappij heeft geantwoord dat het meent omtrent die vraag ‘geen uitspraak te mogen geven.’

In verband met het bovenstaande vermelden wij hier het opstel, dezer dagen te Londen in het licht gegeven door een van Engelands eerste geneeskundigen, sir James Paget, ten gunste van het matig gebruik van sterken drank. Misbruik noemt hij hoogst verderfelijk; maar zij die matig drinken, leven langer, zijn gezonder en werkzamer dan menschen die zich geheel onthouden van sterken drank. Dokter Paget betoogt dit ongeveer als volgt: de erg verbasterende gevolgen van aanhoudend, erfelijk drankmisbruik openbaren zich onmiskenbaar bij de kindskinderen; had nu aanhoudend en erfelijk doch matig gebruik van sterken drank óók nadeelige gevolgen op den

toestand van het lichaam en den geest der menschen, dan zouden na 1000 jaren, dat is na 30 geslachten, die gevolgen, door tijd en erfelijkheid opgehoopt, eveneens onmiskenbaar moeten zijn - ten minste bij vergelijking van een drinkend en niet-drinkend ras. Nochtans, vergelijkt men West bij Oost, Noord bij Zuid, dan zien wij, dat overal het nageslacht der matige drinkers krachtiger van lichaam en van geest is, dan het nageslacht dergenen die zich geheel van sterken drank onthielden. Als de drinkende Engelschen zich uit Hindostan terugtrokken, zouder hunne opvolgers als overheerschers van de niet-drinkende Hindoes onvermijdelijk niemand anders zijn dan de éénige inboorlingen van Indië die wél drinken: de Sikhs.

De getuigenis van sir James Paget sluit evenwel niet uit, dat een ieder wel zal doen, *zóó weinig mogelijk* en bepaald *niet veel* sterk en drank te gebruiken.

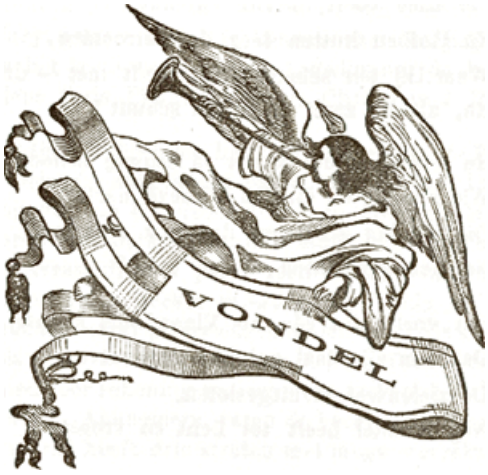

Vondel
Twee eeuwen na zijn afsterven een stem uit Vlaanderen.

I.

Laat, Noorderbroedren! onze stem
In uw gezangen tonen mengelen;
Laat ook het Zuiden bloemen strengelen
In de eerkroon die gij vlecht voor Hem.

Scheidt ons een landgrens van zijn graf,
De Rubensstad, die zóó mag roemen,
Smaakt moedervreugde ook Hem te noemen
Bij allen die de Kunst haar gaf.

Ja, Vlaandren gansch, hoe diep het viel,
Wat nacht zijn glorie moog verdonkeren,
Ziet Hem nog aan zijn hemel flonkeren:
Die ster doortintelt nog zijn ziel.

Wij komen, Broedren! zelfs geen vonk
Zijns reinen roems den Amstel rooven;
Hoe ge eeuw aan eeuwen Hem moogt loven,
Nooit schenkt gij Hem wat Hij u schonk.

Zoo Neerland - Neerland werd en bleef,
Een volk dat voor geen ander neerziet,

Hem danke 't mee, die dwingt tot eerbied
Voor adelbrieven als Hij 't schreef.

Wij komen met een vol gemoed,
Niet vóór zijn beeld of tombe treuren,
Maar, als een vaas vol frissche geuren,
Ons hart uitstorten aan zijn voet.

II.

Wat zegen een beminde Vorst,
Die omrijdt door geliefde landen,
Wat heil hij strooie uit beide handen,
Wat vuur ook in de kondste borst;

Hoe anders toovert nog en roert
Wie schoonheid schept, bezielt, begeestert,
Miljoenen harten overmeestert,
En op zijn vleuglen medevoert!

Die allen boeit in Hof en hut,
En Hof en hutten leeg doet stroomen,
Waar Hij ten schouwburg treedt met - droomen,
En, als de zaal, de zielen schudt!

En 't schoon der kunst is eeuwig schoon.....
Wie spreidt de stralen, droeve harten!
Die Hij liet schittren door uw smarten,
Na tien geslachten al ten toon?

Dat voelt niet één als Vlaandrens kroost,
Dat, om zijn taal gehaat, verstooten,
De zielenwereld uitgesloten,
Nog Vondel heeft tot licht en troost.

Dies komen wij met vol gemoed,
Niet bij zijn beeld of tombe treuren,
Maar, als een vaas vol frissche geuren,
Ons hart uitstorten aan zijn voet!

J. DE GEYTER.

1879.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Hoe ontstaat mist of nevel?

Als dampen en uitwasemingen, van de aarde opgestegen, door de koude verdikt en te zwaar zijn om zich in de hooge luchtstreken van den dampkring op te houden, zoo blijven zij in de middenste streken hangen; daar belemmeren zij de doorschijning der lucht en storten vervolgens in een zeer fijnen regen neder.

Orland de Lassus.

In den vorigen jaargang van dit tijdschrift, op blz. 149, komt eene levensbeschrijving, benevens eene schoone kopersnede voor van een der groote meesters van de toonkunst der 16^{e} eeuw, in België: Orland de Lassus. Bij het lezen van dit belangrijk artikel, van de hand des heeren Edmond Geudens, en zijnen hartelijken uitroep aan het slot, over de miskenning van ‘het gemoedelijke madrigaal,’ viel het mij in, hoe ik in den afgeloopen zomer de gunstige gelegenheid vond een concert bij te wonen, alwaar *uitsluitend madrigals*, waaronder die van onzen Orland de Lassus, werden gezongen. Vier enkele stemmen brachten die muziekstukken ten gehoore, met eene reinheid, ik zou haast zeggen eene idealiteit, die 't gemoed recht tevreden en gelukkig stemde. Sedert dien tijd klom opnieuw(1) mijn verlangen, dat in België de oude nationale meesters toch weder meer aan 't licht mochten treden. ‘Wij eeren Lassus niet genoeg,’ roept de heer Geudens uit, en hij heeft gelijk. J.F. Willems zou ook hiervan gezegd

(1) Ik zeg: ‘opnieuw.’ Ik had toch voor drie jaren de vorstelijke uitgave der psalmen van Lassus te Munchen bewonderd en beschreven in de werken van het Davidsfonds: Vlugschrift, n^{r} 5, blz. 191 vlg. Wie zou zulk gezicht niet naar de herleving dier heerlijke scheppingen doen verlangen!

hebben, gelijk in 1833 van de oude Vlaamsche letteren: ‘Les savants d'Allemagne s'emparent petit à petit de toutes les richesses du génie de nos pères,’ (*Messager des sciences historiques*, 1833, blz. 329.) Daarom wensch ik bij gelegenheid van 't artikel van den heer Geudens nog op een ander werk te wijzen, dat vóór weinige weken verschenen is, in den boekhandel van B. Herder, te Freiburg, in Baden, slechts 75 centiemen kost en voor 't leven van den beroemden toonkunstenaar belangrijke gezichtspunten aan de hand doet. Dat werkje is getiteld: *Orlandus de Lassus, der letzte grosze Meister der Niederländischen Tonschule* (Orland de Lassus de laatste groote meester der Nederlandsche toonkunst) door W. Bäumker. Natuurlijk bedoelt de schrijver hiermede uitsluitelijk de historische toonkunst en oordeelt niet over hetgeen de groote Belgische toonkunstenaars van heden hebben geschreven.

De heer Bäumker schrijft een overzicht van den toestand der toonkunst in België in de zestiende eeuw en geeft volmondig toe, dat de ontwikkeling der veelstemmige (polyphone) muziek vooral *van dit land is uitgegaan.* Puttende uit belangrijke mededeelingen, voor 25 jaren, in het zoogenaamde *Taschenbuch* (zakboek) van Hornmayer over dit onderwerp verschenen, beantwoordt hij vele duistere vragen: bij voorbeeld de oorzaak van Orlands *eerste reize* naar Parijs. Kortom, het is een beknopt, zakelijk, en goedkoop werk, dat in alle opzichten voor de kunstgeschiedenis van België belangrijk is.

De schrijver heeft een paar jaren geleden, op dezelfde wijs het leven van Palestrina behandeld, gelijk hij nu dat van den ‘Palestrina van het Noorden’ (gelijk hij zegt) heeft uitgegeven. Deze en andere werkjes, zoo belangrijk voor de geschiedenis van kunst en letteren, en waarin de groote mannen van het christelijk verleden met bijzondere liefde en waarheidszin doch grondig worden behandeld, vormen te zamen eene reeks van stukken, die de uitgever ‘Historische beelden’ noemt. Orland de Lassus is het 34^{e} werk van dien aard. De deeltjes zijn afzonderlijk of bij reeksen van 10 te verkrijgen, en kosten nog niet eenen centiem per bladzijde.

Ten slotte drukken wij den hartelijken wensch uit, dat de heer Geudens zich door deze mededeeling opgewekt moge gevoelen om, ter liefde van de aloude Belgische beschaving en de statige kerkmuziek, het leven van Orland, geschreven door Bäumker, in 't Vlaamsch te vertalen.

Leuven, Driekoningenavond 1879.

Dr. P. ALBERDINGK THIJM, hoogleeraar.

Hoornstof

Uit papier, katoen, enz., bewerkt met zwavelzuur en salpeterzuur, maakt men tegenwoordig eene stof die celluloïd of hoornstof wordt geheeten en waarvan men, wit of gekleurd, allerlei voorwerpen vervaardigt die ongemeen sterk zijn, zooals kammen, valsche juweelen, biljartballen, heelkundige werktuigen, kunstgebitten en zelfs hemdboorden, kragen en manchetten die men schoon wasschen kan met water en zeep. Gekleurde voorwerpen van hoornstof hebben het aanzien van barnsteen, schildpad, malachiet, azuursteen, elpenbeen enz. Er zijn reeds drie fabrieken van hoornstof opgericht: eene te Nieuw-York, eene Duitsche en eene Fransch-Amerikaansche te St.-Denis. Bij eene hitte van 125 centigraden wordt de hoornstof week.

Kroniek.

Antwerpen. De heer N. De Keyser heeft den 1n Januari aan het onderwijzend en besturend personeel der academie, welk hem de wenschen van den dag was komen aanbieden, medegedeeld dat hij voornemens is zijn ontslag te geven als bestuurder der koninklijke academie van schoone kunsten, bij het eindigen van het schooljaar in Mei aanstaande, om zich uitsluitend aan het schilderen te kunnen wijden (er zijn den meester groote bestellingen gedaan). De oudste leeraar, de heer Jos. Geefs, hierin warm ondersteund door zijne collegas, verzocht den heer De Keyser met den meesten aandrang, om van zijn besluit af te zien, doch te vergeefs. Professor A. Goemaere, schoonzoon van den heer De Keyser, verklaarde dat ook des meesters gezin den wensch koesterde, hem de zware taak van bestuurder te zien nederleggen.

- De kunstschilder K. Verlat heeft een van de vijf paneelen voltooid die hij heeft aangenomen te schilderen voor eene zaal in het huis van den heer Edmond Van den Wyngaert, hoek der Van-Leriusstraat en Quinten-Massyslei; dit paneel vertoont een zicht op het Park te Antwerpen, namelijk de vijver met zwanen door honden beloerd. De onderwerpen der vier andere paneelen zullen zijn *Weelde*, *Armoede, Koffie* en *Tabak.*

- Bij L. Beerts is verschenen: *De priester Christi*, dramatisch gedicht van S. Daems uit de abdij van Tongerloo, opgedragen aan den eerw. heer P.F.K. Tyck, ter gelegenheid zijner eerste mislezing te St.-Willebrords den 30n December 1878.

- Door den heer M. Rooses, bewaarder van het huis van Plantyn, zijn uit de nalatenschap van den heer L. Veydt (zie 1877, blz. 192) aangekocht drie eigenhandige brieven van den aardrijkskundige A. Ortelius aan Frans Van Raphelingen, schoonzoon van Plantyn, drukker en hoogleeraar te Leuven.

- Het derde jaarboek der *Jan-Frans Willemsvereeniging* is verschenen; wij hebben het met een wezenlijk genoegen gelezen; het wetenschappelijk en historisch gedeelte is voortreffelijk aangevuld door stukken van J. Bouchery, H. Claes, Julius en Edm. Van Herendael en wijlen J.B. Van Camp; de eerste handelt over Willems, de tweede over onze oude landjuweelen, de derde over de Antwerpsche geschiedenis, de vierde over de aarde en hare bevolking. Fraaie dichtstukken werden aan het boek geleverd door Edm. en Jul. Van Herendael, De Vos, De Ceuster en A. Dekkers; verders novellen door mevrouw Lamping-Van Bosse en Julius Van der Voort. Het jaarboek is sierlijk en zuiver gedrukt ter drukkerij van J. Dirix opvolger van L. De Cort, Markgravestraat 19. Het verdient eene plaats in iedere bibliotheek.

Mechelen. Uit de bibliotheek van wijlen den heer kanunnik Schoeffer heeft het gemeentebestuur in 1878 eene belangrijke verzamelingen waterverfschilderingen aangekocht, voorstellende oude gebouwen te Mechelen. De meeste dezer schilderingen zijn van J.B. De Noter.

- Is verschenen bij Dessain, eene vertaling in het Vlaamsch, van het werk van baron de Haulleville: *L'avenir des peuples catholiques* (over de toekomst der katholieke volkeren). Aan het werk gaat vooraf een brief van mgr. Dechamps aan den schrijver.

- De door ons in onzen vorigen jaargang, blz. 132, vermelde leergang van kerkmuziek enz., onder de leiding van den heer J. Lemmens, is op 2 Januari geopend.

Brussel. Ten verzoeke van het staatsbestuur heeft de gemeenteraad (met 14 tegen 13 stemmen) eene bijdrage van 2500 fr. gestemd om het maken van een marmeren beeld van E. Quetelet te helpen bekostigen, welk zal geplaast worden in den hof der sterrewacht. (Zie onzen jaargg. 1878, blz. 148.)

- Bij koninklijk besluit van 14 Januari zijn benoemd tot leden van de jury, gelast met het toekennen van den prijs des konings, voor het beste werk over de bouwkunde, de heeren A. Balat, Wellens, Fétis, Pauli, H. Beyaert, Chalon en J. Rousseau.

- De koninklijke bibliotheek heeft op eene veiling te Parijs eigenhandige brieven aangekocht van koning Leopold I (over zijne weigering van de Grieksche kroon) en koningin Maria-Louiza. Er wordt verondersteld dat deze stukken in 1848 uit de Tuileriën zijn ontvreemd, welk paleis toen werd geplunderd.

- In de naburige gemeente St.-Joost-ten-Noode is eene prachtige overdekte markt gebouwd, met vier versierde gevels, volgens het plan van den bouwmeester J. Van Ysendijck. De bouw is geschied voor rekening van eene maatschappij en heeft drie jaren geduurd. Aannemers waren de heeren Hanssens en Bauwens. De markt heeft drie straten met langs weerskanten winkelhuizen. Op de bovenverdieping bevindt zich eene zaal van 450 vierkante meters: 30 meters lengte, 15 breedte.

Aarschot. Het college, alhier gesticht onder bestuur van den eerw. heer J. Bols, den gunstig gekenden schrijver, telt 120 studenten.

Gent. Wij verhaasten ons, het pas verschenen *Jaarboekje der maatschappij tot bevordering van nijverheid en wetenschappen* voor 1879 aan te kondigen. Het net verzorgde boekje van 72 blz. bevat, buiten eenen almanak en een belangrijk verslag over de werkzaamheden van de maatschappij, een aantal letterkundige en wetenschappelijke bijdragen, onder andere geleverd door de heeren L. Bruyneel, J. Wijtijnck-De Vos, G. Pipyn, N. De Tiére, P.J. Cuudde, C. Kimpe, W. Crappé. (Meest al de voornoemde en eenige andere medewerkers plaatsten ook stukken in het belangrijk *Jaarboekje* voor 1878.) Het *Jaarboekje* voor 1879 behelst het programma van een aantal prijskampen, door de verdienstelijke maatschappij uitgeschreven voor de provincie Oost-Vlaanderen en omvattende bouw- en beeldhouwkunde, slot- en smidswerk, werktuigkunde, meubel- en behangerswerk.

Luik. In den laatsten tijd werd het stedelijk museum verrijkt met eene schilderij van Emiel Delpérée, *De Gentsche afgevaardigden aan de deur van Karel den Stoute*, en de portretten der oud-burgemeesters Jamme en Piercot, geschilderd door Chauvin en Nissen.

Buitenland.

's-Gravenhage. De Nederlandsche ingenieur A.T.L. Rouwenhorst Mulder vertrekt naar Japan om aldaar in dienst van de Japansche regeering werken tot rivierverbetering en den aanleg van eene haven te ontwerpen en uit te voeren.

Amsterdam. Er heeft zich eene commissie gevormd voor het verzamelen van bijdragen ter bekostiging van een gedenkteeken op het graf van Aart Admiraal. (Zie onzen vorigen jaargg., blz. 188.)

Rotterdam. Van de tooneelstukken, ingezonden op de prijsvraag van het Nederlandsch Tooneelverbond, bekwamen twee (een tooneelspel van G.J. Kolff, van 's-Gravenhage, en een blijspel van H.G. Roodhuysen, van Amsterdam) ieder eene premie van 250 gl. en een derde stuk eene eervolle melding. (Zie onzen jaargg. 1877, blz. 184.)

- De driejaarlijksche tentoonstelling van schilder-, teeken-, graveer-, bouw- en beeldhouwkunst voor binnen- en buitenlandsche kunstenaars, zal geopend worden den 1^{n} Juni aanstaande in de academie Koolvest en den 13^{n} Juli worden gesloten. Alle kunstwerken moeten vrachtvrij geleverd en van 5 tot 17 Mei ingezonden worden.

Haarlem. De commissie van het museum voor kunstnijverheid heeft den 15^{n} Januari eene tentoonstelling geopend waarin

tal van afbeeldingen naar voorwerpen van kunstnijverheid uit vroeger eeuwen, muurschilderingen, tapijten, enz. zorgvuldig zijn uitgestald.

Parijs. Buiten de gewone jaarlijksche tentoonstellingen van schoone kunsten, zal voortaan om de drie jaren in deze stad eene groote tentoonstelling van schilderijen, beeldhouwwerken enz. worden gehouden. De eerste driejarige tentoonstelling zal den 1^{n} Mei 1881 worden geopend. De jaarlijksche tentoonstellingen, gehouden in het Marsveld, zullen geopend worden den 1^{n} Mei van ieder jaar.

- Het spinnewiel dat Marie-Antoinette in de gevangenis gebruikte was als aandenken aan eene harer hofdames gegeven; het is onlangs overgegaan in handen van eene Hongaarsche dame; het vlas, dat er nog aanzit, is hetzelfde wat de ongelukkige vorstin er aanliet.

Clermont. Op den berg Puy de Dôme waar men in 1872 een weerkundig observatorium oprichtte, zijn overblijfselen gevonden van eene kapel die daar tot in de middeleeuwen bestaan had, een indrukwekkend gebouw uit de Gallisch-Romeinsche oudheid. Eene der zijden van den buitenringmuur des gebouws is 100 meters lang; tusschen de puinen werden domietblokken aangetroffen van 2^{m}90. Aan den noord-oostelijken kant bevond zich een trap waarvan 3-4 treden uit één steenblok gehouwen waren; men vond twee monumentale trappen, binnen- en buitenmuren van aanmerkelijke dikte, voetstukken van zuilen, aan den top der trappen, 5 onderaardsche vertrekken in hoefijzervorm, een altaar met eene steenen bank omgeven, een voetstuk van ongeveer een meter middellijn, waarschijnlijk het voetstuk van het afgodenbeeld, gedeelten van zuilen met Corinthische kapiteelen, tallooze brokken marmer van het prachtigste soort en in groote verscheidenheid, uit Italië, Griekenland, Azië en Afrika, waarmede het binnengedeelte van het gebouw was belegd; verders steenen lijkkisten, het geraamte eener vrouw, pottebakkerswerk, munten, overblijfselen van marmeren platen met overblijfselen van opschriften, het hoofd van een jongensbeeld en eene bronzen plaat met het opschrift: ‘Numinibusaug. et Deo Mercurio Dumiati Matutinius Victorinus dedicavit.’

Nieuw York. Het zijdemaken breidt zich in de Vereenigde-Staten steeds uit. Een tiental jaren geleden werd daar de eerste zijde als proef vervaardigd. Nu is reeds een kapitaal van 150 millioen frank in die nijverheid gestoken en 16,000 werklieden houden zich daarmede bezig, wier loon ongeveer 45 millioen frank bedraagt. De waarde van de per jaar gemaakte zijde is ruim 150 millioen frank.

Afrika. Er is in de Kaapstad eene maatschappij gesticht, welke voor doel heeft, op te zoeken en uit te geven al wat door de overlevering bewaard is van de oude letterkunde der volksstammen van Zuid-Afrika. Zij heeft reeds een aantal verhalen verzameld.

Sterfgevallen.

J.D. WINCKELMANN, consul der vereenigde staten van Venezuela te Antwerpen, is aldaar op 26 December 1878 overleden Grootemarkt, 21; hij werd te Emden geboren den 2^{n} November 1802. De schoone kunsten bezaten aan hem een uitnemend waardeerder[1]. Welbekend zijn te Antwerpen de vergaderingen die met

(1) Zie de *Vlaamsche School* van 1874, blz. 68.

kunstoogmerken in Winckelmanns huis werden gehouden. Tusschen zijne nagelatene papieren bevindt zich de schets van eene uitvoerige verhandeling over de geschiedenis van de kunst, alsmede eene reeks belangrijke aanteekeningen over de gemeente Calmpthout, waar de overledene een buitengoed bezat.

Ridder JULIUS JOSEPHUS EUGENIUS VAN HAVRE, lid van het bestuur der koninklijke academie van schoone kunsten te Antwerpen sedert 1849, oud-gemeenteraadslid, oud-voorzitter der Wetenschappelijke Vereeniging te Antwerpen enz., is op 27 December 1878 in den ouderdom van 69 jaren overleden te Antwerpen, lange-Nieuwstraat n^{r} 72. Den 31^{n} December werd hij te Aertselaer begraven. Op 3 Januari ten 11 ure had een tweede lijkdienst plaats in de St.-Jacobskerk te Antwerpen; tusschen de ontelbare menigte personen uit alle standen die dezelve bijwoonden bevond zich ook het besturend en onderwijzend personeel van de Antwerpsche academie. De overledene was een uitstekend man en als lid van den gemeenteraad bewees hij gedurende een twintigtal jaren (van 1836 tot 1856) groote dienten aan de stad Antwerpen. Sedert 1857, in welk jaar hij niet herkozen werd, was hij stelselmatig ambteloos gebleven, ter uitzondering van zijne betrekking als lid van den bestuurraad der Antwerpsche academie. Hij was de leider der dusgenaamde Antwerpsche beweging. Zijn leven lang betoonde de heer van Havre zich een ieverig en verlicht voorstander en bevorderaar van kunst en wetenschappen. Hij had verscheidene werelddeelen bereisd en liet zich op zijne tochten gewoonlijk vergezellen van een of meer kunstenaars of letterkundigen. In den laatsten tijd bezocht hij een gedeelte van Afrika met den aardrijks- en oudheidkundige L. Delgeur. De kunstschilder K. Verlat heeft den overledene uitgeschilderd om zijn portret te vervaardigen voor den heer baron Henry van Havre, neef van den overledene.

JOANNES LUDOVICUS NAUWENS, den 27^{n} December te Antwerpen overleden in den ouderdom van 22 ½ jaren, is de schrijver van het in 1878 bij L. Dela Montagne verschenen verzenbundeltje van 64 blz., getiteld: *Antwerpsch volksleven in novellen*, *liederen en tafereeltjes geschetst* en waarin stukken voorkomen die van veel aanleg blijk geven. Des jongelings lijkdienst had den 30^{n} December in de Antwerpsche hoofdkerk plaats ten 7 ure 's morgens.

J.K.H. DE ROO VAN ALDERWERELT, Hollands minister van oorlog, den 6^{n} Augustus 1832 geboren, is den 30^{n} December overleden. Hij was een uitstekend schrijver op krijgskundig gebied. Onder andere liet hij in druk verschijnen: *Geschiedenis van het* 7de *regiment infanterie* (1857), *De vestingoorlog en de vestingbouw in hun ontwikkeling beschouwd* (1862), *Onze zeemacht*, *Nederland bij een oorlog tegen Pruisen, De cavalerie* (1868), *De versterking van Parijs* (1874), *De ondergang van het Tweede Keizerrijk* (1876), *De algemeene oefenplicht* (1876).

Luchtzuiverende boomen.

Volgens een betoog van Chr. D. van Lennep is voor de gezondmaking van waterige streken het aanplanten van gewone wilgen ten sterkste aan te bevelen. Deze boomen bezitten het vermogen om schadelijke moerasdampen en uitwasemingen van poelen en grachten te veronzijdigen. Oudtijds werd wilgenbast gebruikt als koortswerend middel. De landbouwers zouden dus wel doen, ook in hun eigen belang, zooveel mogelijk wilgen te planten in de nabijheid van hunne slooten, grachten, mestkuilen enz. De wilgen zijn buitendien wat men noemt dankbare boomen: zij groeien snel

en gemakkelijk, vereischen geen onderhoud, geven veel schaduw, leveren een fraai uitzicht op en hun hout kan op velerlei wijze gebruikt worden.

Gambrinus.

Uit nasporingen van den Nederlandschen taalkundige Coremans is aan dezen geleerde gebleken, dat de naam van Gambrinus, den gevierden patroon van bierdrinkers en brouwers, eene taalverbastering zou zijn van Jan Primus (Jan de Eerste), die, als hertog van Brabant, in de XIIIe eeuw het eerelidmaatschap van de brouwersgilde te Brussel aanvaardde.

Robert Peril, plaatsnijder der XVI[e] eeuw.

Robert Peril, wiens afbeeldsel hier nevens gaat, werd geboren omstreeks 1485. Ridder Leo de Burbure, die in 1869 eene levensbeschrijving van hem in het licht gaf[1], denkt met veel recht hem erkend te hebben in den *Robbrecht van Luyck*, welke in 1519 in de *Liggeren* der

ZINCOGRAPHIE VAN H. BEY NAAR J.B. MICHIELS.

Sint-Lucasgilde ingeschreven staat als leerling van Bastiaen Masselyn, *metselrijsnijdere.* Zoo die gissing juist is, zou Robert Peril van Luik herkomstig geweest zijn.

Onze kunstenaar zou dan van Luik in Antwerpen gekomen zijn en er opvolgelijk ornament-beeldhouwer, speelkaartmaker en plaatsnijder geweest zijn, want in 1522 staat hij in de *Liggeren* geboekt als *quaertspelmakere.* Die laatste nijverheid schijnt hem niet verrijkt te hebben, want de bescheiden die ridder de Burbure omtrent Peril ontdekte, leeren dat de arme kunstenaar en zijne echtgenoote Wilhelmina Bessin door hunne schuldeischers ongenadig vervolgd werden.

Gelukkig voor hen, werd R. Peril in 1530 gelast, door toedoen van Margaretha van Oostenrijk, landvoogdes der Nederlanden, in hout te snijden en uit te geven de *Couronacion* van keizer Karel en *Le Triumphe d'icelle.* Peril vertrok naar Bologna om bij de intrede van den keizer in die stad tegenwoordig te zijn, vervaardigde aldaar de twee hem gevraagde samenstellingen en kwam terug naar Antwerpen, alwaar hij zijn gezin in den grootsten nood terug zag. De arme man verhaastte zich zijn werk in hout te snijden, doch al zijn ijver diende tot weinig, want kort daarna ontving hij van den eigenaar van het huis dat hij te Antwerpen in de Hoogstraat bewoonde eene rechterlijke aanzegging om hem de som van 118 guldens 12 stuivers onmiddellijk te betalen en het huis te ontruimen.

Robert Peril verscheen niet voor de schepenbank; tot twee maal opgeroepen, vond hij het onnoodig te verschijnen, daar hij toch niet betalen kon. Het gevolg hiervan

(1) *Robert Peril, graveur du seizième siêcle; sa vie et ses ouvrages.* Bruxelles, M. Hayez.

was, dat in Mei 1533, zijn huisraad en zelfs zijn bed en zijne gereedschappen in beslag genomen werden.

Gelukkig kwam de ellendige staat van onzen kunstenaar aan Adriaan de Vogeleere, een der stadsaalmoezeniers, ter ooren. Deze edelmoedige man zond aan Peril den noodigsten huisraad, benevens gereedschappen om zijnen stiel van speelkaartmaker opnieuw te hervatten. Dit alles werd hem overhandigd niet als geschenk, maar in leen, opdat, zegt de akte van 13 Mei 1533, geene schuldeischers er nog zouden kunnen de hand op leggen.

Onze kunstenaar, vol erkentenis en met nieuwen moed bezield, hervatte zijn werk en maakte de teekening van eene *Généalogie de l'Empereur et de la Reine,* waarvoor hij een privilegie bekwam en eene toelage van den keizer van 30 ponden tornois. Dit alleszins belangrijk werk zag het licht den 23^{n} Februari 1535.

Van den verderen levensloop van Robert Peril is jammer genoeg niets bekend geworden. Wijlen de beer C. De Brou[(1)] had eenige nadere berichten aangaande Perils werken ontdekt die evenwel niet het licht zagen. Antwerpens museum bezit van Peril een uitmuntend exemplaar gekleurd en op verscheidene bladeren perkament gedrukt der *Blijde intrede van keizer Karel en paus Clemens VII te Bologna op* 22 *Februari* 1530, gekocht in 1861 voor 1800 fr. van den heer C.P. Serrure, leeraar ter hoogeschool te Gent. Dank aan de zorgen van den heer G. Kempeneers, regent der academie, zijn de stukken op doek gebracht en zorgvuldig achter glas ingelijst; het geheel is 0^{m}60 hoog en 4^{m}86 lang. De meester heeft zich zelf daarop afgebeeld; het stuk voert het volgende opschrift:

VOSTRE~HVMBLE
SERVITEVR
ROBERT~PERII.

ALFONS GOOVAERTS.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom worden de kleederen met vochtigheid bedekt, als men bij schoone lente en herfstavonden in het veld wandelt?

Omdat de warmte van den dag dampen en uitwasemingen doet opstijgen, welke zoodra de werking der zon heeft opgehouden, koud worden, verdikken en in een zeer fijnen regen nedervallen; men noemt dat avonddauw.

(1) Zie *de Vlaamsche school* van 1877, blz. 119.

Vondels sterfdag herdacht.

De gedachtenisviering ving den 4n Februari des avonds aan met een vocaal en instrumentaal concert in de zaal van het Park te Amsterdam, waartoe de liedertafel *Oefening baart kunst,* bestuurder de heer Zeldenrust, en het orkest van den heer Stumpf hunne medewerking verleenden. Na het openingsstuk *Gijsbrecht van Amstel* door Joh. Verhulst, hield dr. Schaepman eene gedachtenisrede die Vondels onsterfelijkheid tot onderwerp had. Hij was zeer welsprekend en zijne redevoering verdient geroemd als een meesterstuk naar inhoud en vorm. ‘De waarachtige dichter (sprak hij) is voor zijn volk de adel van zijn adel, de schutsengel van zijn vrijheid, de banierdrager van zijn recht, de levende tolk van geheel zijn historie, de heraut van zijn roem voor het verste nageslacht. Zoo is de dichter onsterfelijk, altijd levende, omdat hij altijd het leven geeft. Daartoe moet hij bezitten de klaarheid der gedachte, den gloed des harten, den eenvoud van het woord, het juiste en beslissende der daad. Aan die levensvoorwaarde der onsterfelijkheid verbindt zich voor den dichter nog eene andere: *de schoonheid.* Al is zij misschien niets anders dan de hoogste rijkdom van het leven in al zijn zuiverheid en kracht, zoo huldigen wij haar toch om haar zelve, zooals wij de koningin huldigen naast den koning: want de schoonheid is des levens koningin. Zijn *leven* en *schoonheid* één in de wondere wereld der natuur die ons omringt, zij behooren ook één te zijn in de wereld van den dichter.’ Den redenaar vielen lange en warme toejuichingen ten deel. Grooten bijval verwierf ook de *Vondel-hymne*, woorden van dr. Schaepman, muziek van W.F.G. Nicolaï, met veel juistheid gezongen door mannenstemmen. ‘Wij brengen hulde aan God (zoo luidt het aan het slot):

Wij brengen hulde aan God, die uwe dichterglorie
Deed stralen over 't graf,
Ons op den vollen dag van Nederlands historie
Den Koning Vondel gaf.’

Daarna werden ten gehoore gebracht een quintet voor sopraan, alt, tenor, baryton en bas, getiteld *Op het slot te Muyden*, woorden van Jos. Alberdingk Thijm, muziek van G.A. Heinze, *Oranje-Meilied* naar Vondel, door Jos. Alberdingk Thijm, muziek van R. Collin, het openingsstuk *Lucifer* van S. De Lange Jr, en de *Vondel-cantate* van Richard Hol.

Aan den afloop van het concert werden zangers en muzikanten een hartelijk woord van dank toegesproken door den weledelen heer de Jonge van Ellemeet.

Op de vergadering, den 5n Februari gehouden in de zaal der *Vereeniging* in het Vondelspark te Amsterdam, en welke onder andere door den heer minister van binnenlandsche zaken Kappeyne van de Coppello en den heer stedelijken burgemeester Den Tex werd bijgewoond, deelde de heer H. de Veer, secretaris van de regelingscommissie, mede, dat het bestuur der Nieuwe Kerk te Amsterdam, geweigerd hebbende een krans op Vondels graf plechtig te laten nederleggen, ‘de commissie heeft gemeend, dat zij aan de waardigheid der gedachtenisviering van Vondels dood te kort zou doen, door middelen aan te wenden om eene andere beslissing te verkrijgen.’ Nadat juffrouw De Groot, die bij deze gelegenheid eenmaal te meer bewees in hoe hooge mate zij de gave der welsprekendheid bezit, het gedicht van den heer J. de Geyter, welk wij in onze vorige aflevering blz. 9 opnamen, had

voorgedragen, begaf de vergadering zich stoetsgewijs, voorafgegaan van de muziek van het regiment infanterie, onder de leiding van den heer Sonneman, naar het standbeeld van Vondel. Daar aangekomen, hield de heer W.J. Hofdijk eene korte toespraak. Dan werd het doek, welk het beeld bedekte, afgelicht onder fanfarengeschetter. Het beeld is versierd met eene fraaie bronzen kroon, naar het model van den bouwmeester Cuypers vervaardigd door Becht en Dyserinck. Bij het beeld werden 10 kronen nedergelegd, onder andere door mev. Lina Schneider, van Keulen, het *Davidsfonds* en het studentengenootschap *Met tijd en vlijt* van Leuven, de studenten der Amsterdamsche hoogeschool, de Amsterdamsche rederijkerskamers *Joost van den Vondel* en *Alberdingk Thijm*, de Antwerpsche rederijkkamer *De Olijftak*, de leeskrans *Vioolstruik* van Amsterdam, het Nederlandsch Tooneelverbond, het bestuur van het Nederlandsch Tooneel, de Amsterdamsche zangvereeniging *Sancta Caecilia* enz. De stoet keerde vervolgens naar het lokaal terug. De heeren H. de Veer en Hofdijk voerden nogmaals het woord en mev. Schneider (die bij het nederleggen van den krans bij het beeld een Duitsch verzenstuk had voorgedragen) hield voorlezing van een keurig dichtstuk, *Unsterblich* getiteld en waarvan de slotregels als volgt luiden:

> Bis von dem Rhein zum Meere
> Jed' Herz Dein Eigenthum
> Und jeder Mund verkündet:
> Unsterblich ist sein Ruhm.

Des avonds ten 7 ure werd in den Amsterdamschen stadsschouwburg Vondels ‘lantspel’ *De Leeuwendalers* opgevoerd, Nadat de gordijn gevallen was, werd zij weder opgehaald en begroette het talrijk publiek onder luid gejuich des dichters borstbeeld, welk op het midden van het tooneel was geplaatst, omringd van al de in het stuk opgetredene tooneelisten, terwijl mev. Kleine-Gartman vooruit trad en een schoon gedicht van A. Binger voordroeg, waaraan wij de volgende regelen ontleenen:

> Toen, Vondel, U de Rijn het welkomlied kwam zingen,
> De zon uw vreemde wieg bescheen,
> Uw lippen pas aan moeders boezem hingen,
> Was 't veld van Neerlands taal nog minbegroeid en kleen.
> Gij komt - gij arbeidt mee, in heilge drift ontgloeid:
> En Neerlands taal in volle glorie bloeit.
>
> Toep de Amstel U het uitvaartlied kwam zingen,
> Met dankbre lauweren uw doodbaar kwam bekleen,
> De koorden van uw harpe ontrafeld nederhingen,
> Een rij van zangers treurde om hunnen meester heen,
> Toen stonden naast uw harpe en lijk
> De schatten van uw geest te prijk -
> En Neerlands tale was een eeuwge goudmijn rijk.

Dat zal, zoolang er Hollandsch wordt geschreven,
U, Vondel! in het Hollandsch hart doen leven.

Mev. Kleine-Gartman, door aanhoudende toejuiching, hiertoe genoopt, droeg vervolgens eenige verzen van Vondel op meesterlijke wijze voor.

Ten slotte werd het blijspel vertoond, door Alberdingk Thijm voor de gedachtenisviering geschreven onder den titel *De zegepraal der schoonheid* en waarin, zooals wij reeds meldden (zie onzen vorigen jaargang, blz. 193), Vondel ten tooneele wordt gevoerd in zijnen huiskring. Het lieve gemoedelijke stuk, zoo keurig bewerkt als men dat verwachten mocht van den uitstekenden schrijver, werd onberispelijk gespeeld en verwierf een grooten en welverdienden bijval.

Belangrijk was de in *Arti et Amicitiae* geopende Vondeltentoonstelling, waarvan bij gebroeders Binger een fraaie catalogus verscheen. Onder andere bevatte zij twee portretten van den dichter, olieverfschilderingen van P. Koninck, ettelijke handschriften, exemplaren van verschillende uitgaven van Vondels werken, boeken die over hem handelen, een zilveren penning ter gedachtenis van des dichters dochter Anna, gestorven den 2^{n} December 1675, een gouden gedenkpenning van het huwelijk van Vondels nicht Rebecca De Wolff enz. enz.

Den 6^{n} Februari werd in het *Amstelhotel* een feestmaal gehouden, waaraan een zeventigtal personen deel namen en de heer W.J. Hofdijk voorzat. In de eetzaal prijkten de wapens van Keulen, België en Amsterdam. Onder andere werden toasten voorgesteld of toespraken gehouden door de heeren Hofdijk, de Jonge van Ellemeet, Jos. Alberdingk Thijm, H.J. Van Lennep, dr. Schaepman, De Vries, H. Binger, Wertheim, De Veer, T.H. De Beer, Den Tex, Jäger, J. de Geyter, Fastenrath (uit Keulen, die een Duitsch gedicht voordroeg), W. Van der Kaay, Witkamp, J. Dyserinck enz.

Te Keulen is den 4^{n} Februari aan het huis n^{r} 1 Grosse Mitschgasse, op welks plaats het geboortehuis van Vondel gestaan heeft, een marmeren gedenksteen gezet met het volgen, de opschrift in vergulde letteren: ‘Der Niederländische Dichter Joost van den Vondel, gestorben in Amsterdam den 5 Februar 1679, wurde hier im Hause genannt *Zur Fiole* geboren, den 17 November 1587.’

Telefoons

Volgens eene mededeeling in het maandblad van telegraphie, waren op 1 Juni 1878 in de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika ruim 20,000 telefoons (meest allen van het stelsel van Graham Bell) in gebruik. In Newport (Rode-Island) loopt over de huizen eene lijn die 46 standplaatsen bevat, allen van een telefoon en wekker voorzien. Het hoofdkantoor te Boston is met 256 in winkels en kantoren geplaatste telefoons verbonden. Te midden, dikwerf, van groot gedruisch, zijn die werktuigen voortdurend in gebruik. (Zie onzen jaargg. 1878, blz. 124.)

De taal bewaren is het volk bewaren.
M.C.M. DE JONGE VAN ELLEMEET.

Kroniek.

Antwerpen. Den 2^{n} Januari besliste de gemeenteraad de schilderij van H. Leys, getiteld: *Liefdeverklaring*, voor 20,000 fr. aan te koopen, op voorwaarde dat het staatsbestuur de helft van de koopsom voor zijne rekening nam. De minister van binnenlandsche zaken heeft aan de stad gemeld, dat de betaalmiddelen waarover hij op zijne begrooting beschikt hem vooralsnu niet veroorloven een hulpgeld te verleenen. De schilderij, die twee figuren bevat, kan niet tot de verdienstelijkste werken van Hendrik Leys worden gerekend. Zij werd voltooid op 15 Juli 1863, is op doek geschilderd en 1^{m}22 hoog en 0^{m}94 breed.

- De plaatsnijder F. Lauwers houdt zich te Florence onledig met het graveeren van het portret van Leonardo da Vinci uit de Uffici-galerij, voor zijne tweede verplichtende afzending als primus van Rome van 1874.

- De schilderij *Uitdeeling der rozen* van P. Van der Ouderaa, die op de laatste tentoonstelling te Brussel prijkte, is aangekocht door den kunstkooper Koekoek te Londen, in welke stad het stuk is tentoongesteld.

Brussel. Volgens wordt gemeld, is de bouwmeester J.J.D. Naert door het staatsbestuur gelast, te Rome een lokaal in te richten, waarin de primussen van Rome zullen wonen, gedurende den tijd dien deze jonge bekroonde Belgische kunstenaars voor hunne verdere studiën in de hoofdstad van Italië verblijven. De inrichting zou den naam van Belgische school ontvangen en den heer J. Portaels tot bestuurder hebben.

Buitenland.

Utrecht. Onder de leden van het Utrechtsche studentenkorps is eene tooneelvereeniging opgericht, geheeten *Het studententooneel.*

Franeker. In deze Nederlandsche gemeente is eene juffrouw benoemd als ambtenaar aan het post- en telegraafkantoor. Deze aanstelling is de eerste van dien aard in Holland.

Roermond. Ter drukkerij van J.J. Romen werd op 4 Februari het 25-jarig jubileum als werkman aldaar gevierd door den meestergast Peter Mestrom, die stomdoof is.

Parijs. Ter bekostiging van een gedenkteeken voor mgr. Dupanloup is reeds 52,010 fr. ingeschreven. (Zie vorigen jaargg., blz. 180.)

- De Belgische voorgevel van de rue des Nations in de wereldtentoonstelling zal blijven staan.

Lyon. In deze stad is door drie Japanners, die goed Fransch kennen, Ymaïzoumi, Tormii en Yamada, een leergang geopend in de Japansche taal en letterkunde.

Berlijn. In de fabriek van Krupp te Essen bevinden zich 298 stoomketels en werktuigen in werking met een gezamenlijk vermogen van 11,000 paardenkracht en 77 stoomhamers. In 24 uren kan de fabriek alle benoodigdheden leveren voor 12 Engelsche mijlen spoorweg (19 kilometer), wielen, riggels, assen, veeren enz. en bovendien 1500 bommen; voorts 300 kanonnen per maand; sedert 1847 werden in de fabriek 15,000 kanonnen gegoten. Voor het onderling verkeer tusschen de verschillende kantoren, werkplaatsen en magazijnen zijn 44 telegraafbureelen ingericht. Het getal werklieden, dat wegens den ongunstigen toestand der nijverheid zeer verminderd is, bedraagt thans nog met vrouwen en kinderen 16,200; zij bewonen 3277 vertrekken in huizen die eigendom der fabriek zijn.

St.-Petersburg. De Belgische pianist Lodewijk Brassin die leeraar was aan het conservatorium te Brussel en voor eenige weken in de Koninklijke Harmonie te Antwerpen speelde, is benoemd tot leeraar bij het Peterburgsche conservatorim.

Moeder!
Bij de geboorte van mijn eerste kind, aan mijne welbeminde vrouw.

Loflijk is het aan 't genot
Van de liefde te verzaken,
Alles te offren aan den Heer,
Jonkheid, schoonheid en vermaken,
En uw leven bovendien
Aan uw medemensch te wijden,
Hem in alles bij te staan,
In verdriet, in nood en lijden;
Of in eene kloostercel,
Van het menschdom afgescheiden,
Daar te bidden, opdat God
Zijne straf niet uit zou breiden
Over 't gansche wereldrond.
Prijsbaar is het zijne dagen
Aan het onderwijs der jeugd
En aan God slechts op te dragen;
Of de pijnen en de smart
Van den evenmensch te heelen
Met die liefde, met die kunst
Die de gasthuisnon door velen
Als een engel doet aanzien
In het lijden dat hen griefde,
Engel die haar troostend woord
Aan de bron van Eeuwge Liefde
En van Mededoogen put.
Vol verdiensten is dit leven...
Maar, de christen moeder dan?
Is die zending niet verheven?
Is die zending dan niet schoon?....

Groot en schoon, ja! overwegend.
Al de plichten van de vrouw
Die als moeder werd gezegend!
Hoe 't getal u opgesomd
Van de groote opofferingen
Die een moeder zich getroost,
Telken stond zich af moet dwingen
Slechts uit liefde voor haar kind,
Of uit liefde voor den vrede?...
Moeder! O! dit woord zoo zoet
Klinkt voorwaar als eene bede
Op de lippen van het kind;
't Is het zegel van 't vertrouwen
In den mond des jongen mans,
En de troost in al zijn rouwen.
Moeder! O! die naam alleen
Is ons vaak eene erfenisse,
Eene lichtstraal, heilge baak
In des levens duisternisse.
Ja! hoe dikwijls, bij 't gedacht
Aan zijn moeder, aan haar deugden,
Keerde niet een zondaar weer
Tot de bron van alle vreugden?
Moeder! Als dit woordje klinkt,
Overal, in alle talen,
Wordt het vatbaar voor ons oor,
Komt het onzen geest bestralen
Met een heilig wonderlicht.
Al de beelden van 't verleden,
Aan het moederbeeld gepaard,
Komen voor ons oog gegleden,
Persen tranen af van rouw,
Of van dankbre kinderliefde,
Volgens ons dit beeld verwijt
Al de pijnen die het griefde,
Of een troost blijft voor ons hart
In de smarten van dit leven.
Moeder! ja,! 't is 't eerste woord
Dat het kind wordt ingegeven
Als de Heer de spraak het gunt.
Eu voorwaar! ten allen tijde
Stond dit voorrecht, wondergroot,
Door Gods wil aan moeders zijde.
Dit verheerlijkt reeds dit woord,
Dit bewijst ons hoe verheven
In Gods oog die zending is...
Wat al kommer voor het leven,
De gezondheid van haar kroost!
Moederliefde! Moederzorgen!
O! Waar houdt het vrouwenhart
Zooveel schatten toch verborgen!
Moederliefde! Nooit genoeg,
Nooit te zeer kan ik u loven!
Ja! uw zelfverloochening
Gaat het menschenbrein te boven!
Zelfs de dood zoudt ge onderstaan,
Als uw dood uw kroost kon hoeden,
Waar gevaar zijn hoofd bedreigt.
Moeder, die om 't kind te voeden

Steeds uw beste bloed vergaart,
Neen! uw liefde kent geen palen
En kan ook onmogelijk
Aan haar eedle zending falen.
Moeder! bij dit enkel woord
Speelt een glimlach om mijn lippen,
Wijl een zoete liefdetraan
Aan mijne oogen komt ontglippen.

Moeder! O! die heilge naam
Is het boek van mijn verleden,
't Boek dat ik het liefst doorblaar:
't Spreekt mij morgen weer van heden,
En vandaag van gister weer;
't Is een boek voor alle tijden,
Immer nieuw en immer schoon,
Dat ons troost in al ons lijden...
Jonge moeder, wondergroot
Is uw zending hier op aarde!
Eerbied! achting voor de vrouw
Die ons eens in smarten baarde!
Van 't begin tot aan het end
Offert ze alles aan heur plichten,
Met die liefde en dit geduld
Die alleen haar taak verlichten.
Angst en kommer zijn heur lot.
Niet voor heur, maar voor de haren,
Leeft de vrouw die moeder wordt. -
Al de pijnen, de gevaren
Waar zij is aan blootgesteld,
Alles lijdt zij met betrouwen,
En uit liefde tot den Heer
Wien zij 't kroost zal toevertrouwen
Dat Hij aan haar liefde schenkt...
Zie, hoe zij het jonge harte
Van haar kind te vormen zoekt
Tot het goede! Wat al smarte
Haar den boezem toch doorgrieft
Als de kleine, soms onwillig,
Of ondeugend van gemoed,
Al haar lessen, onverschillig,
Of met tegenzin aanhoort. -
Ach! dat doet haar ziele lijden!
Dan wil zij soms wondren doen
Om 't met zachtheid te kastijden.
Godlijk wordt haar liefde dan;
Tranen stort zij, bloedge tranen
Voor 't behoud der jonge ziel.
Hoor haar liefdrijk 't kind vermanen,
Zoeken in dit jonge hart
Om er 't onkruid uit te roeien...
Dan de toekomst van heur kind
Zal haar zorgen later boeien...
Zoo is gansch haar leven vol
Van verdiensten en van deugden,
Want zij ook, zij draagt aan God
Al haar liefde en moedervreugden,
Al heur leed en lijden op.
Christen moeder, in mijne oogen
Is uw zending groot en schoon:
Door uw zorgen, door uw pogen,
Door uw deugden aangespoord,
Zal uw kroost voor 't goede strijden!
Christen moeder, ja! aan u,
In deze akelige tijden

Van godloosheid en bederf,
Van verkankering der zeden,
Ja, aan u! aan u de taak
't Menschdom, zoo vervallen heden,
Weer opnieuw doen op te staan!
Geef ons, moeder, christen zonen,
Christen dochters, dan alleen
Kan de ware godsdienst tronen,
Zal de grondwet heilig zijn,
Zal de vrijheidszonne gloren!
Want hun kroost, op zijne beurt,
Zal der Kerke toebehooren,
Aangespoord door hunne deugd!..
Uwe zending, christen moeder,
Is de zwaarste wel van al;
Moeilijkheid vindt ge ook verwoeder
Aan uw leven vastgehecht,
Naar de maat van uwe plichten;
God nochtans tracht uwe taak
Door de liefde te verlichten.
O! Zij is zoo wonderschoon!
Zie het beeld der Heilge Moeder
Met haar kindjen aan de borst:
Zooals Zij een Albehoeder
Aan 't verdorven menschdom schonk,
Moet gij ook in deze tijden
De verdorven maatschappij
Van gewissen val bevrijden,
Christen moeders, door uw kroost.

ALEX. STOOPS.

Antwerpen 12 September 1878.

De heilige Petrus door P. Smitz.

Eenigerwijze vonden wij ons bedrogen bij het openslaan van het werk van den eerw. heer Smitz; het titelblad waarop wij lazen: *De H. Petrus... in vijftien zangen*, bracht ons in dwaling en deed ons terstond aan een heldendicht denken, en voorzeker, de stof was niet ongeschikt voor die edelste uitdrukking der poëzie. Spoedig toch waren wij ontgoocheld, en bevonden weldra dat de dichter een nederigen en eenvoudigeren toon had aangeslagen. Een berijmd levensverhaal van den H. Petrus dient zijn werk genoemd te worden. Te weinig, onzes dunkens, wordt die eenvoudige, beschrijvende poëzie, die zoo zeer in den smaak van het volk valt, benuttigd voor stichtende en leerzame verhalen. Te beginnen met Petrus' roep tot de kennis van den Heiland der wereld, tot aan zijnen marteldood op den Vaticaanschen heuvel, heeft de dichter op eene kundige wijze alles saamgebracht wat de schriftuur, de geschiedenis en de legende verhalen van den prins der apostelen; in die afwisselende tafereelen verraadt hij eene grondige kennis van personen, plaatsen en gebruiken, en verrast niet zelden den lezer door weinig gekende bijzonderheden. Over 't algemeen is het werk in zuivere taal gedicht; doch hier en daar ontmoet

men onnatuurlijke volzinnen, wier wending meer naar den eisch van het rijm dan om welke andere reden ook schijnt verwrongen, en het gebeurt ook wel eens dat de gedachte de tyrannie van het rijm schijnt te hebben ondergaan. In een werk van die lengte zou verandering van versmaat in betrekking met de verschillige tooneelen zeer gepast zijn geweest. Ten voorbeelde der bewerkingsmanier van den dichter ontleenen wij hem de episode van de genezing van den kreupele in den tempel te Jerusalem:

> Het negende uur, als biduur vastgesteld,
> Ging Petrus, van Joannes vergezeld,
> Naar de Oefening die plaats greep in den Tempel.
> Reeds waren zij gekomen aan den drempel
>
> Der *Schoone Poort*, vermaard om hare pracht,
> Een Kreuple, dien men daar had gebracht,
> Verhief de stem: ‘Wilt mij een aalmoes geven;
> Ach helpt, ach helpt den armen Lamme leven!’
>
> Doch Petrus sprak: ‘Wil de oogen op ons slaan!
> Ik heb noch goud, noch zilver; maar, welaan,
> Hetgeen ik heb, dat zal ik u verleenen;
> In Jesus' naam, sta op en wandel henen!’
>
> En met de hand trekt hij den Lamme recht,
> Die blij volbrengt wat hem daar wordt gezegd.
> Hij voelt dat hem zijn voeten onderschragen
> En nu voortaan hem niemand hoeft te dragen.
>
> Hij staat, hij gaat, hij huppelt en hij springt;
> Wijl hij Gods lof uit vollen boezem zingt.
> De Apostels na, treedt hij den tempel binnen,
> Waar zijn gejuich en springen herbeginnen.
>
> Het volk riep uit: ‘Die sedert jaar en dag
> Ginds aan de poort des Tempels kreupel lag,
> De Lamme werd gezond van lijf en leden!
> Wat wonderwerk geschiedde voor hem heden?’
>
> De Nieuweling liep, in de *Gaanderij*
> *Van Salomon,* de Apostelen op zij.
> 't Verbaasde volk was meer en meer genaderd.
> Doch Petrus sprak: ‘O mannen, hier vergaderd,
>
> Bewondert ons om een genezing niet,
> Die geenszins is door onze macht geschiedt.
> .....
> .....

Het boek dat beter had mogen gevouwen en ingenaaid zijn (zie ons opstel over boekbinden, blz. 138), is keurig gedrukt bij L. Beerts, Oude-Korenmarkt 21 te Antwerpen, waar het verkrijgbaar is ten prijze van fr. 3.

De jonge grootvader[1].

(1) Zie onzen vorigen jaargang, blz. 185.

VII.

Den morgen, die volgde op hetgeen wij in ons voorgaande hoofdstuk beschreven, vinden wij Francisca bezig met het aankleeden harer twee oudste kinderen, terwijl de meid met het jongste op den arm wat over en weer drentelt. Wanneer de kleinen een woordje willen spreken, doen zij dit met de uiterste voorzichtigheid en schier aan 't oor hunner moeder; en nu en dan kijken zij behoedzaam op naar Felix, hun geliefden vader, welke aan de tafel zit en ernstig bezig is met eenige aanteekeningen te boeken in een agenda. Eensklaps brengen zij de wijsvingertjes verwittigend omhoog en richten hunne fraaie kopjes luisterend naarde deur:

- Nicht Roza! fluisteren zij blijde.

De deur gaat open, en zij trekken met eene bevallige teleurstelling de hoofdjes terug: het is nicht Roza niet: het is hunne moei Leonie, welke allen vriendelijk den goeden morgen wenscht en binnentreedt.

- Dag, zuster, zegt Francisca: nu, Willem, nu, Laura, zegt eens ‘dag, moei!’

- Dag, moei Leonie! roepen de kinderen nu zoo luide, dat Felix er 't hoofd verschietend van opheft.

Men ziet echter, dat de kleinen niet veel werks maken van hunne moei, die nooit met hen speelt, hun nooit vriendelijk is, maar in haar huis nu en dan grootmoeder bekijft, omdat zij de rustelooze kleinkinderen alles toelaat. Ziet, hun opschik is voltrokken, en schaterlachend om het verbaasd opzien huns vaders, trekken zij door zonder de moei nog eens te bezien.

- Zoo, zegde Felix, zijn agenda sluitend en zijn uurwerk uithalend: gij zijt waarlijk oppassend vandaag, Leonie!.... 't Is nog maar kwart na zeven! Ik wed, dat Roza nog niet op is.

- Nog niet op, herhaalde Leonie: wel het was geschikt van om half acht te vertrekken!

- Ja maar, hernam Felix, als men zegt half acht, komt dat altoos op acht ure uit!... Ja, 't is hier ook nog zoo: onze kinderen hebben ontbeten, maar wij nog niet.

- Wij zullen 't nu maar wat bespoedigen, zei Francisca, de kopjes plaatsende; maar 't is toch niet zeker, dat nicht Roza hier vóór acht ure is. Daar hun winkel vandaag gesloten blijft, zullen ze wat langer geslapen hebben.

- Hun winkel gesloten? vroeg Felix, verbaasd: wat drommel! En dat bij de negen-mei-markt.

- 't Is waar, zei Francisca, en toch is 't zoo!... Van gisteren na vier ure zijn al de gasten mogen vertrekken met de vrijheid om den negen-mei-dag te vieren en met elk twee franks drinkgeld in den zak.

- Wel donders! zei Felix 't hoofd schuddend: en de verledene week vroeg ik aan vader en Karel om ons op dezen dag te vergezellen; maar er was geen gedacht van: 't was negen-mei-markt, en de winkel mocht niet gesloten zijn!

- En toch is 't zoo, hernam Francisca. Onze meid heeft gisteren na zeven ure, vader, moeder en Karel nog ontmoet

aan de Brugschepoort, en allen zagen er bijzonder welgezind uit!... Maar zie eens: Leonie glimlacht! Ik geloof dat zij weet, wat er is!...

- En dan moet ze 't al gauw zeggen, zei Felix, of ik...

- Waarom zou ik het niet zeggen, antwoordde Leonie blozend: 't zal toch uitkomen!... Welnu, men is bij uwe ouders zoo verheugd, omdat... Karel gaat trouwen!...

- Oef! riep Felix. En waarom baart dat zulk eene vreugde bij vader Pieters? Wel, ze zijn er 't vermaak van hun huis mede kwijt... Ei, zie eens, Leonie schijnt er zelfs blij om!... Heeft Karel u wellicht een geschenk beloofd, als hij trouwt? Nu, met wie trouwt hij?...

- Raad eens! zei Leonie lachend.

- Inderdaad, ik kan mij niet voorstellen, hoe ze daar te huis zoo blij om zijn, zegde Francisca ernstig, althans vader, die van den jongen zijnen God maakte! De winkel is vast om zeep!...

- Er is spraak van alles aan Karel af te staan, antwoordde Leonie: uw vader is al rijk genoeg!

- Met Roza! zei Felix, die aan 't raden was.

- Mis, antwoordde Leonie lachende: wat ge toch denkt!

- Zoo, vervolgde Francisca: men zou alles aan Karel afstaan! Nu, dat is nog zoo dom niet! De jongen zal de zaak niet verslechten!...

- Met Stephanie Dooms, hernam Felix!

- Waar ge die haalt! riep Leonie: ware dat eene vrouw voor Karel! En wie weet of de jongen ze wel eens kent!

- Welnu, zei Felix: wie wilt gij, dat ik verder rade? Ik ken Karel op mijn duimke! Dat hij zijne pleegzuster Roza bemint als 't wit zijner oogen, dat is zeker!...

- Als zuster, ja, zei Leonie, droog weg.

- Dat verandert, zoo gauw men begint te voelen, dat het geene zuster is, zei Felix, Nu, dat was in alle geval mijn gedacht. 't En is die nu niet, zegt gij; en dewijl ik weet, dat Karel aan geene vrouw denkt, en er nog min tegen spreekt, moet ik dus wel onder die soort zoeken, welke zich-zelven zouden aanbieden. Stephanie Dooms is er eene der treffelijkste van... maar er zijn er nog!... Wacht...

Leonie was bij die woorden hevig rood geworden: zonder dat Felix het wist, had zijne schimpscheut getroffen op de echte plaats.

- Zeker zal hij de zaak veel verbeteren! antwoordde Leonie, gansch verstrooid, op de laatste redenen harer schoonzuster: wij kunnen er zelfs den handel bijvoegen in leder!

- Wij! wij! herhaalde Felix, nu verbaasd rechtspringende!... Hoort ge 't vrouw: *wij*, zegt ze: dan is 't met u, Leonie, dat Karel trouwt?

- Welnu, ja! bevestigde Leonie: 't is met mij; en mijne moeder ook is er volkomen tevreden over.

- Goed zoo! zegde Francisca, hare schoonzuster verheugd omhelzende: wees er gelukkig mede, Leonie!

- Ja maar, ik, zei Felix, ik zal u eerst dan *proficiat* wenschen en kussen, als gij van 't outer komt. En 'k rade u zelfs aan, er niet te gauw over te spreken met anderen: 't mocht nog afloopen als met uwen laatsten verloofde; hoe heet hij ook, Leonie?

- Felix, zult gij dan uitscheiden van uwe zuster te plagen, zei Francisca, die bemerkte hoe zeer die spotternijen bij Leonie misvielen. Sa, wees eens ernstig en wensch uwe zuster geluk!

- Nu ja, ik wil dat gaarne doen, zei Felix, - wiens luim aangroeide naarmate van 't misnoegen zijner zuster, - maar dan moest ze eerst een ander gezichtje trekken: Foei, Leonie, moest Karel u nu te zien krijgen, hij ware in staat ook aan 't loopen te vallen om van u af te zijn! Toe dan!.. gaat ge eens lachen!...

Leonie haalde de schouders op en ging iets antwoorden, toen de deur wat openging, en Thomas binnen trad met een paar nieuwe laarzen in de hand.

- Zie, mijnheer Felix, zei de knecht, hier zijn nu uwe nieuwe laarzen!... Maar, als 't u belieft, zeg dan aan uwe meid, dat zij deze niet insgelijks bederven moet met er te veel blink aan te strijken!

- Wel, dat zien er puiklaarzen uit, zei Felix: is dat van uw werk, Thomas?

- Van mijn werk, mijnheer! zei de knecht: wat denkt gij dan? Als er voor u iets moet gedaan worden, mag er niemand eene hand aan steken buiten onzen jongen meester! Maar 'k durf u zeggen, dat het laarzen zijn ook!... Laat ze maar in de stad bezien van den eersten Parijzenaar den beste: hij zal er wel van blijven!...

- Gij kent het goed om uwen winkel aan te prijzen, zei Felix lachend; en hij stopte Thomas iets in de hand.

- En nu eens uwe nieuwe meesteres hier *proficiat* gewenscht vervolgde Felix; ik verzeker u, dat zij u een nieuwen bril zal koopen!...

- *Mijne nieuwe meesteres,* herhaalde Thomas verbaasd: wie?....

- Zoo! zegde Francisca: gij weet dan niet, dat Karel gaat trouwen met juffrouw Leonie!..

- Karel met juffrouw Leonie! riep Thomas verbluft... En weet Karel het al?..

- Bravo! riep Felix, schaterend,

- Is dat nu eene vraag? hernam Francisca: moet hij het niet eerder weten dan wij?.. Thomas, Thomas!..

- 't En is maar, zei Thomas, ernstig schuddebollend, dat de jongen er gisteren avond en dezen morgen zoo buitengewoon blij en gelukkig uitzag, dat ik schier niet gelooven kan, dat hij...

- Bravissimo! galmde Felix: langs om beter, Thomas!

- Wat gij nu babbelt, zei Francisca, lachend een oog pinkend op Leonie: als Karel er blij en gelukkig uitzag, dan is het juist, omdat hij trouwen gaat!... En daarom ook hebt gij gisteren en heden verlof gekregen!...

- En haast u nu al gauw om uwe nieuwe meesteres *proficiat* te wenschen, of 't is te laat! riep Felix.

- Zijt gij dan niet blijde ook om 't geluk van uwen jongen meester? vroeg Francisca.

- 'k En kan dat zoo niet zeggen, Francisca, antwoordde

Thomas; maar er zullen er nog al zijn, die er niet om zullen lachen!

- Thomas! riep Felix.

- Ja, vervolgde de knecht met eenen zucht, terwijl zijne blikken van Felix naar Leonie gingen: als 't nu toch zoo is, *proficiat* dan, in Gods name!

- Hier is nicht Roza! Nicht Roza! juichten nu de kinderen in de poort, en kwamen daarop, tevreden en lachend, aan de handen van het meisje binnen gehuppeld.

- Dag, kozijn, dag, nicht, dag, juffrouw Leonie! riep deze groetend.

- Dag, nicht, dag, Roza! was 't antwoord.

- Ach, zegde 't meisje, toen zij bemerkte, dat Francisca nog niet was aangekleed: 't is reeds kwart voor achten!... En wij moesten om half acht vertrekken!

- 't Zwijgen is aan u, nichtje, zei Felix. Gij zelve komt een kwartier te laat!... En ja, wensch eens uwe toekomende zuster *proficiat*, en kus haar eens!

- Mijne toekomende zuster? vroeg Roza verwonderd: juffrouw Leonie?..

- Zie, zei Francisca, dat vind ik nu aardig. Men geeft te huis verlof aan de knechts, zonder te zeggen waarom; en zelfs nicht Roza, de pleegzuster van Karel, weet van niets!... Wat dunkt u daarvan, Felix?

- Dat riekt zoo wat aangebrand, zei deze met een boosaardigen blik op Leonie.

- Nu, kozijn, wees eens braaf, toe, en zeg mij wat er is! vroeg Roza smeekend.

- o Wat is er, kind, antwoordde Felix, schalks lachend: maak dan uwe ooren gereed om de wonderste, ongehoordste zaak te hooren, die ge maar verwachten kunt! Luister: mijne arme kinderen gaan al het gesuikerde verliezen, dat er zoo reeds kleefde aan den persoon hunner engelachtige, zeer treffelijke, nooit volprezene moei, - mijne teerbeminde, en toch al te weinig beminde zuster Leonie, hier tegenwoordig; zooals gij er u van overtuigen kunt met alle uwe zinnen, zelfs met den reuk!...

- Juffrouw Leonie heeft altoos goede pommade, zei Roza, terwijl ze Leonie, die weer aan 't blozen was, lachend toeknikte.

- En zeggen, dat de geur nog de minste hoedanigheid dier pommade is, hernam Felix; want bovendien schijnt die preparatie de kracht te hebben om de vliegen, de muggen, de wespen, de vrijers en alle andere insecten van haar verwijderd te houden!...

Een algemeen gelach, volgde op die woorden; Thomas vooral huilde van 't lachen.

- Dat gaat te ver, riep Leonie.

- Wat wilt ge er aan doen! sprak Felix. Nu, nicht Roza, om voort te gaan: de getrouwe dochter mijner moeder gaat trouwen met uwen pleegbroeder Karel.

- Is 't waar, juffrouw Leonie? vroeg Roza met sidderende stem, haar de bevende hand toestekende.

- Inderdaad, kind: wij trouwen, zegde Leonie op zegepralenden toon: gij hebt er toch niets tegen, niet waar, dat uw broeder gelukkig worde?

- o Neen, antwoordde Roza, geweld doende om hare aandoening te overwinnen: o neen, juffrouw Leonie; ik ben immers zijne zuster, en kan alleen zijn geluk begeeren! o, Bemin hem maar veel, zeer veel, den goeden, lieven Karel: maak hem zoo gelukkig als gij kunt: hij verdient het wel!... En hij zal u ook gelukkig maken!... En ik zal altoos bidden voor Karel en voor u ook!...

Bij die laatste woorden, door het snikken afgebroken, stroomden tranen, niet meer te wederhouden, overvloedig over hare wangen, en was zij op eenen stoel nedergezakt!.. Ach! Het meisje had slechts éénen broeder, haar reeds tweemaal door de Voorzienigheid geschonken en haar dus dubbel dierbaar: wellicht had het

denkbeeld van hem te moeten verlaten haar op eenmaal getroffen in zijne volle pijnelijkheid; wellicht ook was reeds in 't gemoed der maagd een sprankel geschoten van dien gloed, waarvoor de vriendschap in hare jaren zoo licht vatbaar is. Dat hare ontsteltenis niet aan eene verrassing te wijten was, maar veel eerder aan eene diepe, smartelijke gewaarwording, bleek uit de gejaagdheid, waarmede haar boezem hijgde. Felix en Francisca hadden eenige teekenen van belangstelling gewisseld, en de laatste was een glas water gaan halen, terwijl de eerste nu werk genoeg had met de kinderen te stillen, die mede aan 't huilen waren gevallen om den wille van hunne nicht Roza. Thomas stond aan het venster te schreien, terwijl hij binnensmonds eenige onverstaanbare woorden brabbelde. Leonie hield nog altoos de hand van 't meisje vast, maar had den hoovaardigen oogslag afgelegd; zij murmelde nu allerlei troostwoorden aan het oor van Roza.

- Zal uw broeder dan niet gelukkig zijn met mij, vroeg zij eindelijk, en zult gij nu niet in mij eene zuster hebben, - iemand meer om u te beminnen?

- God geve't! snikte Roza, terwijl zij Leonie als verdwaald aankeek: God geve't!... want hij verdient het wel, de goede Karel!... En gij ook, juffrouw Leonie... gij ook... zult gelukkig zijn!... En wees maar niet boos op mij: ach, het is zoo droef, slechts éénen broeder hebben, en van hem moeten scheiden!...

- Boos zijn, zei Francisca, die met het glas water genaderd was: waarom zou ze gaan boos zijn? Is het te verwonderen, dat ge weent bij 't vernemen van uw broeders huwelijk! Wel, als ik getrouwd ben, weende onze Thomas daar ook: is 't niet waar, jongen?

- Een maal heb ik geweend, zei Thomas; maar dan niet meer, omdat ik wist, dat gij gelukkig gingt worden!... Felix... mijnheer Felix was een brave heer!

- En zal Karel dan niet gelukkig zijn? vroeg Leonie, hem beduidend toeknikkende.

Thomas haalde droef de schouders op en mompelde weer iets tusschen de tanden. Leonie wierp een toornigen blik op haren broeder, die moedwillig deze voor haar zoo kwetsende bejegening aan Thomas had ontlokt,

Maar wat scheelt er nu toch aan Leonie: zij wordt in eens ijselijk bleek; hare roodkleurige lippen beven, hare knieën

knikken, en zij moet eenen stoel vatten om neer te zitten. Geen wonder; want de hoop, welke zij al te stoutmoedig had opgevat, van welker verwezenlijking zij reeds de volle zekerheid meende te bezitten, - die hoop, dat geluk, dat juist de oorzaak scheen te zijn van de bittere tranen van Roza, - dat geluk nu bleek alleen een spel te zijn geweest harer inbeelding: Karel had hare hand geweigerd: dat getuigde haar het wit juweeldoosje, dat de kleine Willem juist van de boorden van Roza's kleed opraapte.

Het doosje was waarschijnlijk uit den zak van het meisje gevallen, toen zij haren zakdoek had genomen; de kleine knaap, die tot nu geweend had, was op 't zicht van 't doosje vaders arm ontwrongen, en thans, dat hij in 't bezit van 't ding was, droogde hij zijne tranen af. 't Was een geluk voor Leonie, dat zij alleen nog zulks bemerkte: allen waren nog te veel bezig met Roza, die het glas water ledigde, en wier ontroering daarmede wat scheen over te gaan; alzoo bleef er aan de hopelooze jonge dochter een oogenblik tijds om hare rol te bestudeeren; eene rol en eene studie, voorwaar, die menigen tooneelspeler van beroep in verlegenheid zouden hebben gebracht, Felix was echter seffens de ontsteltenis zijner zuster gewaar geworden, hoewel deze haar gelaat van hem had afgewend, en hij maakte er zijne vrouw opmerkzaam op.

- Scheelt er u ook wat, Leonie? vroeg Francisca.

- Maagkrampen, antwoordde Leonie, die volstrekt geene moeite moest aanwenden om een pijnlijk gelaat te krijgen: wilt gij me ook wat water geven?

- Water! riep Francisca, haar verbaasd aanziende; water voor maagkrampen!

- Maagkrampen, riep Felix, is 't waar, Leonie?

Zij boog het hoofd bevestigend en bracht de hand smartelijk aan hare borst.

- Dan maar seffens om den dokter, Thomas!... Of wacht, ik loop zelf.

- De dokter? Wat komt u toch over, vroeg Francisca, Felix weerhoudende: voor maagkrampen?

- Maagkrampen, riep Felix: zij heeft nog nooit over zoo iets geklaagd: 't is misschien wat anders....

- Neen, 't is haast over, zei Leonie: 't was zoo iets als krampen....

- Als 't maar niet weer keert, zei Felix, bezorgd, laat mij maar den dokter halen, Leonie. 't Is het voorzichtigst.

- Hoort ge niet, vroeg Francisca, dat het zoo goed als gedaan is?

- Volkomen, zegde Leonie, moeite doende om te glimlachen.

- o, Wat ben ik blijde, zei Roza; ik vreesde reeds... maar nu is alles wel... Zoo, Willem, gij hebt dat zeker uit mijn kleed genomen, ondeugende jongen.

- Neen, nicht, zei 't knaapje: ik heb het op den grond vinden liggen: 't is een schoon doosje!... Mag ik het hebben, nicht?

- Het is uit mijn kleed gevallen, zei Roza, haren zak doorvoelende; nu, Willem, geef het eens aan uwe moei Leonie; grootmoeder heeft het mij voor haar medegegeven.

Leonie had het noodlottig witte doosje haastig in haren zak doen verdwijnen.

- En nu, sprak zij, alle gekscheren op een einde: 't is gemeenlijk Felix, die mij gedurig plaagt: nu heb ik hem eens vast gehad. Ik trouw niet of Karel ook niet. Daar is zelfs nooit gedacht van geweest.

Een vierdubbele uitroep beantwoordde die verklaring: een uitroep van verrassing bij Felix en Francisca, van ondubbelzinnige vreugde en blijdschap bij Thomas en

Roza. Ook de kinderen schaterden van genoegen om die verandering van gemoedsstemming bij hunne nicht.

Eenige oogenblikken later trok het gezelschap naar de stad; maar buiten de zaken, die elk te verrichten had, werd er weinig anders gedaan. Leonie kon met den besten wil der wereld niet blijgeestig zijn; Felix ook was niet meer zoo opgeruimd, en klaagde nu en dan van pijn in 't hoofd; en Francisca en Roza konden onmooglijk alleen de gulheid staande houden. Ook waren allen reeds van kort na den noen te huis.

Voor Leonie was 't eerste werk hare moeder te laten weten, ‘dat zij veranderd was van gedacht, en veel liever bij moeder bleef.’ De oude vrouw kon wel niets anders doen dan hare dochter gelooven en bedankte haar voor zooveel liefde. Maar in de keuken vond Leonie de werkvrouw Sofia, en aan deze opende zij haar hart: hoe Karel hare hand had geweigerd, hoe het, wellicht daarom, bij Pieters feest was, en hoe Thomas misnoegd en Roza bedroefd schenen op 't vernemen van hun zoogezegd huwelijk.

- Ik weet wel, waar 't kalf gebonden ligt, zei Sofia; maar zeg mij eens: zoudt gij Karel nog willen?

- Wat gij vraagt, Sofia, riep Leonie. Meer dan ooit bemin ik hem.

Zij weende bitter.

- Indien hij eens uwe hand geweigerd had, omdat hij eene andere bemint, zei Sofia nadenkend, bij voorbeeld Roza.

- Reeds lang heb ik dat gevreesd, riep Leonie.

- We moeten trachten te weten, met zekerheid, wie Karel bemint, en dan zullen we zien. Ik ga vandaag eens bij Mieken, die zal mij wat meer weten te vertellen. Maar wat ik zeggen wou, juffrouw Leonie, kunt ge mij niet eens tien franks leenen?

Leonie opende haren geldbuidel en schudde den ganschen inhoud, wellicht veertig franken, in de hand van de vrouw.

- Karel zal met u trouwen, sprak de vrouw of mijn naam zal Sofia-Anna-Maria niet zijn... Ik moet nu gaan, juffrouw, maar reken op mij. En ween maar wat uit. 't Zal u goed doen.

En met eene gemeenzaamheid, die Leonie te voren nooit zou hebben gedoogd, vatte de vrouw het hoofd van 't meisje tusschen hare vuile handen en drukte haar haren mond op de wangen. Leonie verschoot wel, maar dierf haren afkeer niet laten blijken.

Wij verzoeken den lezer, ons te volgen naar den tuin van Pieters.

Het is haast negen ure 's avonds; de duisternis is aan 't vallen. Het frissche koeltje voert den aangenamen geur der jasmijnen door de lucht en speelt waaiend met de weinige

vlinders welke nog niet moede zijn gefladderd. Enkele zwaluwen of vledermuizen drijven in de ruimte en reeds beginnen de nachtegalen hun bekoorlijk lied te kweelen.

Aan den achterkant van den tuin is uit de haag een prieeltje gegroeid, en in dit prieeltje zit Roza verzonken in eene diepe mijmering.

Eensklaps schrikt zij op: zij heeft stappen gehoord in den naburigen tuin achter de haag; de stappen naderen; plotseling staat haar pleegbroeder Karel voor haar.

- Roza, zegt hij, mij dunkt, dat kozijn en nicht zoo lang wegblijven.

- De onpasselijkheid van kozijn Felix zal over zijn, zegt 't meisje, en zij zullen nu wat praten.

- En lachen om het gebeurde van dezen morgen; Thomas heeft het mij verteld, van Leonie hare zotte invallen en hoe gij geweend hebt, omdat gij meendet...

- O, hernam het meisje, nu gaat gij mij nog uitlachen...

- U uitlachen? Omdat gij belang blijft stellen in uw eersten vriend, omdat gij zoo min als ik aan eene scheiding kunt denken zonder weemoed.

- Maar als uw geluk de scheiding vordert? Ik heb daar sedert aan gedacht, Karel, ik ben uwe pleegzuster, en eene goede zuster mag noch kan 't geluk haars broeders beletten, zij moet hem kunnen verlaten als 't zijn moet.

- Als 't zijn moet, herhaalt de jongeling; maar moet het zijn?

- Nu wellicht nog niet, Karel, maar zoudt gij dan nooit 't gedacht kunnen maken om te trouwen?

- Misschien, antwoordt hij, en misschien niet.

- Misschien dus, en in dat geval, zoudt gij mij moeten verlaten en ik u.

- Toch niet, als gij 't zoudt willen, Roza!

- Ik begrijp u, Karel, maar dat zou ik nooit aannemen.

- Nooit? herhaalt de jongeling verpletterd; heb ik wel gehoord: gij weigert...

- Ja, vervolgt Roza: ik kan uwe vrouw geene zuster opdringen die zij misschien in haar hart niet als eene zuster zou kunnen beminnen.

- Roza, spreekt de jongeling met ontroerde stem, gij hebt er dus reeds aan gedacht dat ik eens trouwen zou, en het denkbeeld dan te moeten van mij scheiden bedroeft u; maar hebt gij nooit aan de mogelijkheid van uw eigen huwelijk gedacht?

- Neen, zegt zij: want ik trouw nooit.

- En als ik nu ook eens zegde: ik trouw nooit?

- Waarom zoudt gij dat zeggen? vraagt zij.

- Om nooit van u te moeten scheiden, antwoordt de jongeling: is 't ook niet daarvoor, dat gij het zegt?

- Ja, er is iets van, bekent zij; maar toch, al moest gij trouwen en mij verlaten, mijn besluit bleve 't zelfde.

- Roza, spreekt de jongeling, ik zegde u reeds, wanneer ik trouw, behoeven wij niet te scheiden: maar gij begreept mijne bedoeling niet; ik meen, dat zij, die tot heden voor mij de duurbaarste zuster was, mij eene zusterlijke geliefde zou kunnen worden en later... mijne echtgenoote... Och, Roza, zoudt gij nu weder ‘nooit’ zeggen? Gij trouwt niet, hebt gij reeds gezegd; ook niet met mij?

't Meisje antwoordde niet; haar hoofd is op de borst gezonken, hare handen liggen op haren schoot. Allengskens echter rijst hare rechterhand omhoog, en ze reikt ze aan Karel, die ze in vervoering aan zijne lippen drukt.

- Karel, zegt Roza, na eenen stond, zet u nevens mij: o wat moet onze moeder in den hemel tevreden zijn.

Karel springt ijlings ter zijde: achter de haag hoort men als 't geritsel van een kleed, daarop een kleine gil en een bons als van een lichaam dat ter aarde stort. Verschrikt rijst het meisje nu ook recht; zij grijpt den jongeling bij de hand, en, ondanks zijn verlangen om te gaan zien, trekt zij hem den hof uit en naar binnen.

't Wordt tijd, dat wij den lezer kennis geven van wat er voorgevallen is aan de andere zijde van de haag. Er is daar een tuin tweemaal zoo groot als de andere, ook met eene haag omringd; bij de haag, staat eene oude vrouw, welke over eene andere vrouw is gebukt, die voor haar op den grond ligt. De oude heeft de takken der haag wat gescheiden en blikt alzoo in den hof van Pieters.

- 't Is wel, murmelt zij: ze zijn weg... Als juffrouw nu maar gauw bekomt.

Nu wij die stem hooren, weten wij seffens, dat wij met Sofia te doen hebben en wij erkennen in de juffrouw, die daar gevallen ligt, onze oude kennis Leonie.

- Wat mag ze hier toch gehoord hebben, vervolgt het vrouwken tot zich zelve sprekende; maar zij bekomt, 't zal nog eerder over zijn, dan ik dacht.

Inderdaad, Leonie geeuwt eenige malen en richt haar hoofd op. Zij wijst Sofia op het prieeltje.

- Wees gerust, zegt deze, het paar is vertrokken.

- Het paar, herhaalt Leonie op bitteren toon: help mij opstaan, Sofia, wij moeten hier weg, hoe eerder hoe beter.

Het vrouwken neemt haar onder den arm en gelukt er eindelijk in, niet zonder moeite, haar op te helpen.

- Laat ons nu gauw voortgaan, zegt Leonie: men mocht ons hier vinden. Waarom zijt gij niet aan de tuindeur gebleven?

- Ik heb ze gesloten, toen ik u vallen zag, sprak Sofia; gij waart hevig kwalijk.

- Helaas, zuchtte Leonie, 't is gelijk ge 't gevreesd hebt. Hij bemint Roza. Hij kwam juist bij haar, toen ik aan de haag stond, en ik heb alles gehoord. Het schijnt dat zij nog niet van liefde hadden gesproken, en dat mijne domme overhaasting dezen morgen bij Felix hun er voor het eerst heeft doen aan denken, en zij hebben nu aan malkander hunne gevoelens geopenbaard, en voor mij is alles verloren.

- Misschien, zegt Sofia: wij weten nu, wat er ons in den weg staat. Maar daartoe hebben wij nog tijd genoeg. Laat ons gauw eens naar uwen broeder gaan, naar zijnen toestand vernemen en dan uwe moeder gerust stellen.

- Misschien! herhaalt Leonie, droomend voortstappende; als gij dezen hinderpaal uit den weg kunt ruimen, is de helft van wat ik bezit voor u.

(Wordt voortgezet.)

E.M. MEGANCK.

Roos en liefde.

De roos, de koningin der bloemen,
Die we allen als de schoonste roemen,
Die geuren paart aan kleurenpracht,
Bloost, riekt, als zomerzonnestralen
Verwarmend op haar nederdalen,
Verwelkt bij kouden winternacht.

Zoo is der bloemen koninginne
Het ware zinnebeeld der minne,
Die ook door zonnegloed slechts leeft;
Een brandend hart kan haar slechts kweeken,
De koelheid doet haar zenuw breken,
Die bij het minste windje beeft.

Kweekt ge in uw tuintje keur van rozen,
En heeft uw hart een hart verkozen,
Dat zich door liefde aan u verbindt,
Zorg dan dat koude en storm niet schaden,
Maar roos en liefde in warmte baden,
Opdat ge beî steeds bloeiend vindt!

PIETER VIERHOUT.

Antwerpen.

Veertien dagen te Parijs.
Schetsen van binnen en buiten de tentoonstelling.
V.

Parijs is inderdaad eene schoone en vooral eene groote stad, welke op den vreemdeling, bij een eerste bezoek, veel indruk maakt met hare torenhooge huizen, groote straten prachtige winkels, paleizen, lusthoven en fonteinen. Dit noord *schoone* is echter maar toepasselijk voor wat het middenpunt betreft; de reiziger die, zooals wij, de ‘gansche’ stad wil bezichtigen, vindt er ook zeer morsige wijken met armoedige huizen in lange enge straten, waar de knobbelige kasseien u als het ware in de voeten bijten. Wel heeft het gouvernement gepoogd in sommige van die wijken verfraaiingen aan te brengen, maar dit heeft er weinig of niets aan geholpen. Alzoo is het prachtige park des Buttes-Chaumont ontstaan, met zijne sierlijke bergen en dalen, voortreffelijk vergezicht en heerlijken waterval. Dit park heeft omtrent de twee millioen frank gekost en is wezenlijk zeer schoon; maar de Parijzenaar wil er echter niet heen: wat men er aantreft zijn vreemde bezoekers zooals wij, en eenige vrouwen uit de buurt die er zitten te naaien of te breien of hare kinderen er laten spelen. Dit is ons bij twee herhaalde bezoeken duidelijk gebleken.

In het middenpunt der stad en vooral op de uitgestrekte boulevards is aanhoudend zeer veel beweging, welke er tot na middernacht voortduurt, en de rijtuigen zijn zoo talrijk, dat men zich bij het overstappen der straat, goed moet in acht nemen, alhoewel er waarlijk geen gebrek is aan verlichting. Bijzonder in de avenue de l'Opéra is die verlichting met electriek licht, buitengewoon helder. Aan het einde dezer straat vindt

men de nieuwe Opera, een op zich zelf staande prachtig gebouw, ruim 11,000 meters groot. De voorgevel is met kostbare beelden en groepen versierd, waarvan de *Dans*, door Carpeaux, als het schoonste wordt beschouwd. Een paar dagen na onze aankomst hadden wij inkombiljetten willen nemen; doch toen vernamen wij tot ons leedwezen, dat al de plaatsen, juist tot op den dag van ons vertrek, genomen waren. Vlak tegenover de Opera zijn winkeltjes, waar ook kaartjes te bekomen zijn; maar daar eischte men 40 frank voor eene plaats, die, aan het bureel genomen, slechts 9 fr. kostte. Welnu, rechtzinnig gesproken, 40 frank, om de *Africaine* te gaan bewonderen, een stuk dat wij reeds vroeger te Parijs en te Brussel hadden gezien, dat vonden wij wat veel. Eindelijk konden wij een paar biljetten machtig worden om den foyer, de feestzaal en den sierlijken trap bij dag te gaan bekijken, hetwelk wij dan ook deden en die in der waarheid wel verdienen gezien te worden. Men heeft daar geene kosten aan gespaard, en de prachtige versieringen, beelden en groepen worden in overgroote spiegels weerkaatst. Maar voor de bagatel van 36 millioen frank die het gebouw heeft gekost, mag het toch wel schoon zijn!

In plaats van de *Africaine* zijn wij, in het Théâtre du Châtelet, *Les sept chateaux du Diable* gaan zien, een tooverstuk waarvan men ons wonderen had voorspeld. Zooals meest al de stukken van dien aard, heeft het hoegenaamd niets om het lijf; maar bij het gewoon publiek vindt het bijval, omdat het veel schooner is voor het oog dan voor het oor. De machinist heeft er de voornaamste rol in; de effecten zijn somtijds zeer verrassend en ook aan balletten is er waarlijk geen gebrek. Den avond te voren hadden wij ons het Café-concert des Ambassadeurs, in de Champs-Elysées, als iets buitengewoons laten aanprijzen; men had ons wijs gemaakt, dat wij daar dingen zouden te zien krijgen die nergens anders te zien waren, enz. enz. Zie, ik weet niet wie het gezegd heeft; maar als het niemand heeft gedaan dan zeg ik het: *Le Français est blagueur de par sa nature.*

Er was daar niet meer te zien dan in een ander café-chantant, het Eldorado bij voorbeeld, waar wij insgelijks geweest zijn, behalve dat het onder de opene lucht wordt gegeven en rondom is afgeteekend door eenige honderde gasbollen. Voor een paar ‘mazagrans,’ dat is twee bekers zwarte koffie met suiker, deed men ons zes frank betalen. Het getal der zangers en zangeressen beliep ten hoogste een half dozijn, alhoewel er veel meer schoon gekleede juffertjes zaten; maar deze laatste dienden enkel als *tapisserie.* Overigens, de luchthartige Franschman is licht tevreden en juicht volmondig alles toe wat er wordt voorgedragen; hij vindt alles *splendide*, *magnifique*, *miribolant*, en als het wezenlijk plat, gemeen en beneden alle kritiek is, noemt hij het toch nog *très-drôle.*

Wij zegden, dat Parijs eene groote stad is; maar de middelen van gemeenschap zijn er talrijk en goedkoop. In eene omnibus gezeten, kunt gij u voor 30 centiemen, van het eene uiteinde der stad tot bijna aan het andere laten voeren. Aan vigilanten

is evenmin gebrek en deze zijn niet duurder dan in onze moederstad. Daarbij vindt men op de Seine nog talrijke vaartuigen, die u voor 20 centiemen naar de tentoonstelling brengen. Wij stappen in dergelijk stoombootje en varen mede, en dat ze snel vooruit gaan hoeft niet te worden gezegd; in weinige oogenblikken zijn wij reeds op onze bestemming aangekomen.

Wij hebben nog eenige zalen van de afdeeling der schoone

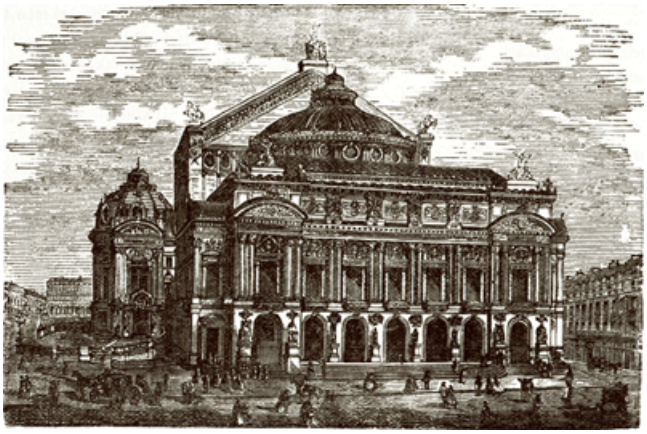

DE OPERA.

kunsten te zien. Met welke willen wij beginnen? Wij geven de voorkeur aan Italië, bij uitstek het l a n d der k u n s t ; maar dat eilaas! veel, z e e r veel van zijn v o r i g e n l u i s t e r heeft verloren. Inderdaad, de hedendaagsche schilderschool v a n Italië is op verre na diegene niet meer v a n Raphael, Titiaan, V e r o n e z e en zoovele andere u i t m u n t e n d e meesters, wìer roem door alle eeuwen heen is staande gebleven en die nu nog, de gansche wereld door, algemeen worden bewonderd. Nu vinden wij geen enkel meesterstuk, niet eene schilderij die scheppingskracht verraadt M. Induno heeft er een overgroote lap hangen, verbeeldende: *Het leggen van een eersten steen door Victor-Emanuel.* Al de personen zijn stijf en zonder de minste uitdrukking; het coloriet voldoet evenmin. Dezelfde gebreken merken wij op in Gambetta's portret, door Spiridon. - Pagliani en Didioni hebben elk eene *Echtscheiding van Napoleon* geleverd, waarbij Didioni veel vooruit heeft op zijnen mededinger. *Het overzicht van het erfdeel*, door Pagliani, is veel beter dan zijne groote schilderij. In zijne *Terugkomst der Pelgrims* heeft Sindici de harmonie der kleuren over het hoofd gezien, en aan dit gebrek gaan *De spelende kinderen* van Michetti insgelijks een weinig mank.

Als de beste stukken in de Italiaansche afdeeling hebben wij de volgende aangeteekend: *De kleine visscher*, door Tiardi; *De terugkomst van den Doop*, door Jacovacci; *De mandeling naar de Haven*, *De Turksche markt* en *De Valkenjacht*, door Pasini; *De kleine barakspeler*, door Mancini; *Het kinderhuwelijk*, door Zuliani; *De rookers* en *Het onderste eener brug*, door Nittis; *De overweldiging van het slot Haddon door de soldaten van Cromwell*, door Castiglione, en *De roeiwedstrijd*, door Deleani. Eenige dezer stukken zijn zelfs zeer aangenaam van toon; maar rechtzinnig gesproken, wij hadden van Italie iets beters verwacht.

Spanje, het vaderland van Murillo, Velasquez, Ribera en andere voortreffelijke meesters, heeft evenmin zijn ouden kunstroem gehandhaafd. De voornaamste stukken in zijne zaal zijn: *De dood van Lucretia*, door Plasencia, en *Joanna de Zinnelooze*,

door Pravilla, beiden niet van verdiensten ontbloot. Senor Fortuny heeft niet minder dan vijf en twintig schilderijkens gezonden, waarbij eenige zeer lief, zooals: *De Arabische fontein, De repetitie, De ruiter* en *De toovenaars.* Verder zijn nog als goede genrestukken te noemen: *Een avontuur van Don Quichotte*, door Carbonnero; *De wachthoudende knechts bij een lijk*, door Santa-Cruz; *De zotten,* door Zamacois, *De kinderbedsvrouw*, door Gonzales, en vooral *De komst van het gemaskerd bal*, door Madruzzo.

Thans treden wij de zaal van Zwitserland binnen, waar wij echt schoone landschappen opmerken, namelijk: *Een storm op de Alpen*, door Koller; een prachtig *Zicht op eenen ijsberg*, door Luppé, vol effect; *De Bosphorus* en *Romeinsche landouwen*, door David. *Het regent*, door Ravel, is een lief genrestukje, even als *Het vertrek naar de vischvangst* en *De waschvrouwen te San Remo*, door Bocion; *De maaltijd*, door Vautier; *De markt van Traetto*, door Bourcart; *De Bohemers*, door Durand, en vooral de *Avondzefiers*, door Robert, hetwelk inderdaad zeer lief en echt dichterlijk is.

De grootste schilderij is die van Grob: *De slag van Sempach*, waar de Zwitsers, op 9 Juli 1386, op den aartshertog Leopold van Oostenrijk, de overwinning bevochten, waardoor hunne onafhankelijkheid voor goed werd gegrondvest. Er is veel karakter in dit stuk en als kleur laat het niets te wenschen; maar de groepeering zou wel wat beter kunnen zijn.

Portugal staat, naar ons inzien, ter zake van schoone kunsten, het verst ten achter; gansch zijne inzending bestaat uit slechts zeventien schilderijen, en ongelukkiglijk is er waarlijk niets bij dat zich eenig szins onderscheidt, ten zij *de Wasscheressen*, door Lupi.

In dezelfde zaal vindt men de weinige inzendingen van

RIJKSMUSEUM VAN WERKEN VAN HEDENDAAGSCHE MEESTERS TE BRUSSEL.
OORLOGSBUIT DOOR J. CERMAK; ZIE BLZ. 26.
ZIE NOG OVER DEZEN MEESTER ONS TIJDSCHRIFT 1857, BLZ. 155, 1859, BLZ. 16, 1860, BLZ. 181, 1861, BLZ. 166, 1865, BLZ. 106, 1869, BLZ. 110, 144, 1870, BLZ. 118, 1871, BLZ. 142, 1873, BLZ. 125, 1875, BDZ. 55, 1878, BLZ. 76, 107.

Griekenland, onder andere van Gysis, Rallis, Pantazis en Lytras, welke laatste tamelijk schoone genrestukjes heelt geleverd.

In de school van Denemarken is het eene overgroote schilderij van C. Bloch, welke het eerst de aandacht lokt. Het onderwerp is: *Christiaan II, koning van Zweden in de gevangenis*; het figuur van dien ongelukkigen potentaat is met veel gevoel levensgroot afgemaald. *Een zomerdag*, van Kyhn, doet zich insgelijks opmerken, evenals de boomrijke landschappen van Rolle, Wicks en Aagaard, en de genrestukjes van Bache en Exner.

Om echter met kennis van zaken over al deze vreemde landschappen te kunnen oordeelen, zou men in die streken moeten geweest zijn; anders is het moeielijk te weten in hoe verre zij de waarheid nabij komen.

Bij de Noorweegsche schilders, die niet veel hebben ingezonden, vinden wij een schoon *Wintergezicht*, van Munthe; Arbo heeft een voor ons raadselachtig onderwerp uit de Noorweegsche godenleer op het doek gebracht, en Heyerdalh een *Adam en Eva uit het paradijs verdreven.* Bij het zien van dit doek zou men zeker niet zeggen dat onze voorouders uit eenen lusthof komen, maar veeleer uit eene kolenbrandershut, zoo morsig zien zij er uit.

Dezelfde zaal bevat insgelijks de school van Zweden, waarin de heer Cederström het merkwaardigste stuk heeft geleverd. Hij heeft tot onderwerp gekozen: *Zweedsche soldaten die het lijk dragen van hunnen voor Frederikshall gesneuvelden koning Karel XII.* De figuren zijn naar waarheid afgemaald. Deze schilderij treft den aanschouwer: het tooneel heeft in den winter plaats; treurig en zwijgend stappen de dragers voort met hunne droevige vracht, en men hoort als het ware de sneeuw kraken onder hunne voeten. Verder heeft Lindström hier een uitmuntend landschap en de heer Wahlberg zeer schoone zeestukjes.

De voornaamste schilderij in de zaal van Rusland is die van Siemiraldski, verbeeldende: *De levende rompen onder Nero.* Na Rome door de vlammen te hebben doen vernielen, deed deze bloeddorstige keizer al de christenen gevangen nemen, hunne lichamen werden vol pek en erts gegoten, op palen gesteld en des nachts in brand gestoken. Het grootste gebrek van dit kapitale stuk is gemis aan perspectief. Veel beter bevielen ons de genrestukjes van Maximof, vooral zijne *Boerenbruiloft* en de *Deeling in eene boerenfamilie. - Des winters in het woud*, van Mechtcherski, is vol goede hoedanigheden, maar het *Maanlicht* van M. Kouïndji is al te groen van toon. *De weg in het bosch*, van den heer Lindholm, is insgelijks eene goede schilderij, even als een portret door M. Kramskoï. Eene wezenlijk aardige schilderij is die van Jacobi: *Bruiloft in een ijspaleis.* Verder melden wij nog: landschappen van Aivazewski, Bruloff en Schichkine, en genrestukken, namelijk van Perof: *De lijnvisscher*; van Jouravlief: *Het lijkmaal;* van Geron: *Copernic zijn stelsel uitleggend aan den paus Alexander VI;* van Makowski: *eene Bulgaarsche martelares*, enz.

Overigens heeft het ons toegeschenen dat Rusland nog veel wegs moet afleggen, om met de schilderscholen van het meer beschaafde gedeelte van Europa gelijken tred te kunnen houden.

Hetzelfde moet van Amerika worden gezegd. Evenwel noemen wij *De zondagmorgen in Virginië*, van Winslow Homer, eene goede schilderij. Verder hebben wij nog aangeteekend: *Het voorbijtrekkend paardenspel*, van Brown; *De vallei te Newport*, van La Farge; *De kleermaker*, door Ward; *Rustende maaiers*, door Eaton;

Een binnenhuis, door Weir. Hamilton's *Lezende dame* is zeker geene Amerikaansche, maar veeleer Fransche schildering.

Van al de landen, welke tot hiertoe, op het gebied van schoone kunsten, weinig van zich deden spreken, staat Hongarië op den voorgrond. Aan de schilderij van M. Munkaczy: *De blinde Milton die zijn Verloren Paradijs aan zijne dochters dicteert*, heeft de jury zelfs eene medaille toegekend, en inderdaad, deze schilder verdient die onderscheiding ten volle; de figuren zijn correct van teekening en vol leven. Ook werd dit stuk algemeen opgemerkt in de tentoonstelling; zijne *Schilderswerkplaats* verdient evenzeer allen lof. Verder vindt men in die zaal nog een verdienstelijken *Schapenstal*, van Bela Pallik; *Het doopsel van St. Stefanus, eerste koning van Hongarië*, door Benczur; *De vlucht van Tökoly*, door Weber; *Maria van Szechy*, door Sekely, enz. enz.

Een echt meesterstuk, in de zalen van Oostenrijk, is de overgroote schilderij van H. Mackart, voorstellende: *De intrede van Karel V te Antwerpen.* Niet alleen door kleurenpracht onderscheidt zich dit stuk, maar ook door sierlijke groepeering en keurige teekening. Daarbij is het krachtig en tevens malsch gepenseeld. Men ziet het, al de ons hier voorgestelde personen, bij welke keizer Karel op den voorgrond treedt, zijn vol leven en beweging en onwillig gaan wij voor dien vooruitrukkenden stoet uit den weg. Wij verklaren echter niet te begrijpen wat de uitmuntende schilder heeft willen bedoelen met de naakte vrouwen, welke hij bij dien, stoet heeft gevoegd. Dit maakt wel degelijk een zonderling effect en schaadt eenigszins zijne schilderij, omdat het een vergrijp tegen de geschiedenis is, want het is algemeen gekend dat te Antwerpen zoo iets nooit heeft plaats gehad. Met dat al blijft zijn werk toch een meesterstuk, waarvan de aanblik u wezenlijk goed doet, nadat men zooveel middelmatigs heeft moeten beschouwen.

Van den betreurden J. Cermak vinden wij hier twee stukken: *De terugkeer naar het verwoeste land* en *De gekwetste Montenegrijn*, beide den te vroeg gestorven schilder waardig. Gelukkiglijk bezit het Belgisch rijksmuseum van dezen meester een puik stuk, getiteld: *Oorlogsbuit*, dat wij hier in plaat geven. Antwerpen, waar hij ook 't schilderen leerde, bezit niets van hem. Het ruiterbeeld van *generaal Loudon*, door Lallemand, is wat stijf; het portret der gravin Schoenbrunn is door Canon goed geborsteld, en Metejkos' *Wijding eener klok te Krakau* is zeker niet van verdiensten ontbloot. Wat de landschappen betreft, deze zijn over het algemeen onbeduidend. Doch het moet gezegd worden: alles steekt deerlijk af bij de overheerlijke schilderij van Mackart, al wordt ze door sommigen dan ook wat al te conventioneel genoemd.

Wij hadden niet verwacht, na het gebeurde tusschen Frankrijk en Pruisen, ook de Duitsche schilderschool op de algemeene tentoonstelling aan te treffen. En toch is zij er - het zij dan al of niet officieel - zeer goed vertegenwoordigd. Des te beter, wanneer de oude veten vergeten zijn; overigens, in zake van kunst mag er geene vijandschap bestaan.

Het heeft ons verblijd, te mogen ondervinden, dat de Duitsche schilders niet met den oorlogzuchtigen geest hunner regeerders zijn bezield; hun streven naar overwinning bepaalt zich tot vooruitgang op het pad der kunst, en wat zij hier geleverd hebben toont dit streven volkomen aan. Vooral munt die zaal uit door stille huiselijke tooneeltjes, vroolijke en treurige, maar meest allen zeer schoon. *Het zieke kind,* van Hildebrand, is een meesterstukje van gevoel. De vader, pas van zijn werk teruggekeerd, staat met de moeder naast het bedje van hun kind; men leest de onrust op hun gelaat. - *Soldaten en kindermeiden* maken het onderwerp uit van eene zeer geestige schilderij door Werner. Hoff heeft eene prachtige schilderij tentoongesteld: *De doop na 's vaders dood.* Het is duidelijk op de aangezichten te bespeuren, die doop brengt geene vreugde in de familie, want hij doet aan den vader denken, die op het feest ontbreekt. Zeer schoon van toon en teekening.

Onder het achttal schilderijen van Knaus munten vooral uit zijn bevallig *Kinderfeest, De begrafenis bij winterdag, De koopman in konijnenvellen* en *de Kleerkooper*, Bokelmann's *Volksbank* is zeer eigenaardig. Talrijke menschen staan voor de bank onrustig te wachten, om te weten of de vervallen interesten wel zullen betaald worden. *De jonge meisjes*, door Defregger, zijn heel lief, en Piltz' *Gymnastiek op het dorp* mogen wij niet vergeten te noemen, evenmin als *de IJzersmelterij*, door Menzel, *de Ukraansche kozakken der* XVIIe *eeuw,* door J. Brandt en *De oude kunstliefhebber*, door Gussow.

De kruisiging en *Het laatste avondmaal*, door Gebhardt, missen godsdienstig gevoel, en dit is ook het geval met *De Martelares* door Max. Daarentegen zijn de landschappen van de beide Achenbachs voortreffelijk en hebben dan ook talrijke bewonderaars.

Als men de zalen van Engeland, de laatste die wij nog moeten bezichtigen, binnentreedt, is de eerste indruk voorzeker niet gunstig aan de Engelsche school. Hoe komt dit? De schilders van dit land zijn toch niet achterwege gebleven, integendeel; hunne inzendingen zijn zeer talrijk, en ingeval het aantal beslissen moest, zouden zij gewis eene der eerste plaatsen in het kunstperk bekleeden. Doch het is niet de hoeveelheid, maar wel de hoedanigheid die den palm wegdraagt. Ongetwijfeld zou het moeielijk wezen, hen in het aquarel-schilderen te evenaren; doch dit is slechts eene liefhebberij voor dames, en ongelukkiglijk schijnen de meeste hunner olieverfschilderijen, door de matheid van toon, insgelijks aquarellen te zijn.

Evenwel zijn er loffelijke uitzonderingen, en als dusdanig moeten wij in de eerste plaats melding maken van den betreurden dierenschilder Landseer, in 1873 overleden, en van welken er hier verscheidene voortreffelijke tafereelen zijn tentoongesteld; in allen erkent men de hand van den uitmuntenden meester. Op eene zijner schilderden, die hij *De kunstkenners* titelt, zit hij zelve te werken, omringd door eene menigte honden, welke als het ware zijnen arbeid bewonderen. Vooral zijne jachttooneelen zijn vol leven en beweging, vol waarheid en daarenboven prachtig van kleur. - *De*

Terugkomst van een vroolijk gezelschap is een zeer lief genrestukje, door Watson, en *De Invalieden van Chelsea*, door Herkomer, zijn mannelijk en vol karakter.

J. Gilbert leverde een zeer verdienstelijk historiestuk: *Aankomst van den kardinaal Wolsey in de abdy van Leicester.* Ook van Briton Rivière moet met eere worden vermeld zijn *Daniel in den leeuwenkuil*; de leeuwen zijn uitmuntend. Calderon schildert prachtig gekleede dametjes. Op de costumen is stellig niets af te keuren, doch de figuren zijn zielloos. *De kinderen Israels in Egypte*, door Poynter, hebben ons niet bevallen; de schilder heeft al te veel figuren op een klein doek samengevat. Dit is ook het geval met *De spoorwegstatie*, door Frith. *Het vertrek*, door Holl, en *Merlin en Viviane*, door Burne Jones, zijn wezenlijk twee aquarellen in olieverf. Veel beter, ofschoon ook te mat van toon, is *Het bezoek in eene kostschool*, door Leslie. De landschappen van Millais laten als opvatting en als uitvoering te wenschen, en dezelfde opmerking is ook toepasselijk op schier al de landschappen die hier aanwezig zijn.

Een voortreffelijk schilderstuk is dat van Luke Fildes: *De armen van Londen op de opening wachtend van het nachtverblijf.* De figuren dezer ongelukkigen zijn wezenlijk naar het leven getypeerd. Verder verdienen nog als goede schilderijen te worden vermeld: *Leonore*, door Elmore, welke dit onderwerp aan Burger's ballade heeft ontleend; *De jury,* door Cope; het portret van *Kapitein Burton*, door Leighton; *De klacht van Ariane*, door Richmond; *De wacht aan de Londensche gevangenis*, door Millais; *De terugkomst van Inkerman,* door mev. Butler; *Merriepaarden en veulens*, door Davis, alsmede schilderijen van Marson, Sant, Richardson en nog eenige anderen, wier namen in onze notas onduidelijk zijn geworden.

Men kan het Alma Tadema moeielijk vergeven, dat hij zijne nationaliteit van Hollander heeft verloochend, om Engelschman te worden. Wij willen de redenen niet opzoeken waarom hij tot dien stap heeft besloten; voor ons blijft hij een man van talent, wiens kunst echter niet tot de Engelsche school behoort. Zijne schilderijen vallen hier van zelve in het oog, doordien zij zich door hun coloriet boven de overigen doen opmerken. Zijn *Oogstfeest* is zeer merkwaardig; ook *De bezwijmde Bacchante*, *De soldatendans*, *De schilder- en beeldhouwgalerij* zijn zeer schoon en strekken hem - hij zij dan Hollander of Engelschman - wezenlijk tot eere.

Al de natiën, welker zalen hier door ons zijn bezocht, hebben ook beeldhouwwerken ingezonden. Zooals in het schildervak hebben de Franschen er verreweg het grootste aandeel - omtrent 300 - geleverd. Zeker zijn het niet allen meesterstukken; evenwel zijn er zeer schoone beelden en groepen, en als dusdanig merken wij vooral op: *De misdrijven van den oorlog*, eene waarlijk prachtige groep, door Chatrousse. De uitdrukking van den geboeiden ouderling is vol weemoed; een vermoord kind ligt met het hoofd op zijne voeten, terwijl eene wanhopige

jonge moeder met hare armen op zijne knieën ligt uitgespreid. Een stervend kind, *Tarcisius*, getiteld, door Falguières, verkiezen wij verre boven zijn levensgroot bronzen standbeeld van Lamartine. De *David* en de *Gloria Victis*, door Mercié, zijn twee prachtige beelden. Cambos heeft eene *Over spelige vrouw* geleverd, die vergiffenis schijnt af te bidden. Van Chapu vinden wij eene schoone *Jeanne d'Arc*, de heldin van Orleans. welke door Voltaire, in zijne *Pucelle*, met slijk werd bemorst, doch die door talrijke andere Fransche schrijvers met eenen stralenkrans is omringd.

Perraud's laatste werk: *Vaarwel*, is vol dichterlijk gevoel. De *Narcissa*, door Dubois, is een schoon beeld, evenals de *Eva*, van Delaplanche, *De jonge nieuwsgierige*, door Blanchard, en vooral de *Mater Dolorosa*, door Sanson, ofschoon het marmer van dit laatste beeld door eene leelijke blauwe ader is ontsierd. *De drenkelinge,* door Schoenewerke, is zeer gemoedelijk. L. Noel heeft een schoon hoofd tentoongesteld van den dichter A. Chenier, wiens levensdraad, door de bloedige guillotine al te vroegtijdig werd doorgesneden. De treurende *Velleda* is, door Marqueste, eenzaam op hare rots afgebeeld. *Het verontruste geluk*, door Mev. Bertaux, en *De jonge vrouw met Cupido op den rug*, door Gandoz, zijn twee zeer bevallige beelden, en met even veel lof kunnen wij spreken van *Het meisje aan de bron*, door Baujault, *De herderin*, door Marcilly, *Het kleine meisje*, door Chabrié, *De Arion*, door Hiolle, *De Bacchante*, door R. Marcellin en *De Venus*, door Captier.

Pauls en Virginies en *Romeos en Juliettes* zijn er, in alle vormen, overvloedig en tot vervelens toe tentoongesteld. Die beeldjes vervolgen u overal.

Mac-Mahon's levensgroot standbeeld, door Crauck, trekt ieders oog tot zich. Ook de *Brennus*, van Taluet, *de Waarzegster*, van Blanchard, en de wilde dieren, door Cain, zijn vol verdiensten.

Na Frankrijk heeft Italië de meeste beeldhouwwerken geleverd. Even als er eene ‘genreschildering’ bestaat, treffen wij hier ook, als het ware eene ‘genre-beeldhouwkunst’ aan. Allerhande en allerliefste groepjes en beeldjes lokken u van alle kanten tot zich; ze zijn geteekend met de namen van Monsini, Bettinelli, Guarnerio, Bazecchi enz., allen zeer keurig afgewerkt, zooals onder ander *Het kind met den papegaai*, door Pagani. Werken van grootere opvatting ontbreken er evenmin, en onder de meest verdienstelijke noemen wij den gebronsd plaas, teren *Cromwell*, van Borghi; *De gekwetste Grieksche krijgsman*, van Dini; *De monnik-wapenmaker*, van Bertoin; *De Cleopatra*, van Papini; het standbeeld van *Canaris*, door Vela; eene zittende vrouw, door Montevende; het schoone meisjesbeeld, door Sira, en de bevallige *Baadster*, door Tabacchi.

Aan beeldhouwkunst leveren de Engelsche zalen niet veel belangrijks op; als eervolle uitzonderingen melden wij nochtans het bronzen standbeeld van *Thomas Carlyle*, door Boehm; *De worstelaar in strijd met de slang*, door Leighton, en het zilveren standbeeldje van Marie-Antoinette, door Gower.

Niet alleen in de schilder- maar ook in de beeldhouwkunst staat Griekenland verre achter aan; wij maken enkel melding van den *Visscher*, door Philopolis, De *Apotheose van Homerus*, door Kossou, en een paar borstbeelden door Vrontes.

De Denemarksche beeldhouwers hebben belangrijke werken ingezonden: *Diogenes met zijne lantaarn op zoek naar eenen mensch*, door Peters; de uit zijne woede *Ontwakende Ajax*, door Smilh; *de Sater*, door Hallsceu en eene groep door Saabye, zijn zeker niet van verdiensten ontbloot.

Inde Oostenrijksche beeldengalerij hebben wij aangeteekend: *Aalbrecht Durer*, door Schmidgruber; *Michel Angelo*, door Wagner; *De Overwinning*, een prachtig beeld door Kundmann, en *Prometheus*, door Zambunch, een beeld dat voor Beethoven's gedenkteeken te Weenen is bestemd.

Van Rusland treffen wij slechts weinige inzendingenaan, maar daartusschen munt uit: een zeer schoone *Chrístus voor het volk*, door Antoholski, en de *Dood van Socrates*, niet onverdienstelijk, door denzelfden beeldhouwer; verder eene *Psyche*, door Runeberg, en kleine bronzen groepen, door Lanecroy.

De eenige opmerking die wij ons nog veroorloven, vooraleer wij van de zalen der schoone kunsten afscheid nemen, is dat er over het algemeen, inde verschillende afdeelingen, wat al te veel Venussen - of vrouwkens die er sterk op gelijken - zijn tentoongesteld. Dit onderwerp is zeker nog meer versleten dan dat van Romeinsche helden en kampvechters. Er zou niets aan verloren zijn, indien de beeldhouwers voortaan beide onderwerpen gerust lieten slapen.

(Wordt voortgezet.)

J. STAES.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Hoe verdwijnt mist of nevel? Door de zonnestralen, die verdunnen door de werking hunner warmte, ze lichter maken, in de hoogte voeren, tot wolken vormen, of geheel en al uit een drijven.

Sterfgevallen.

EMANUEL NEEFFS-d'UDEKEM d'ACOZ, doctor in de staatswetenschap en bekend als een verdienstelijk schrijver en beoefenaar van de oudheidkunde, is op Zondag 26 Januari in zijn 38ste jaar te Mechelen overleden: hij was een bestendig medewerker van den *Messager des sciences historiques*, de *Biographie Nationale* en liet, benevens onderscheidene stukken van minderen omvang, de twee volgende zeer belangrijke werken verschijnen: *Inventaire historique des tableaux et des sculptures se trouvant dans les édifices religieux et civils et dans les rues de Malines* (1869) en *Histoire de la peinture et de la sculpture à Malines* (1876). De overledene, die aan uitstekende verdiensten, eene zeldzame werkzaamheid en een hoogst beminnelijk karakter paarde; was werkend lid der provinciale commissie van graf- en gedenkschriften en bestuurlid van het museum van oudheden van Antwerpen, briefwisselend lid der koninklijke commissie van monumenten, lid der Belgische commissie voorde laatste algemeene tentoonstelling te Parijs, ridder der orde van den H. Sylvester en van de Eikenkroon, burgemeester der gemeente Bonheyden, voorzitter van het genootschap van den H. Franciscus van Regis enz. Zijn lijkdienst had den 30^{n} Januari plaats in de Sint-Romboutskerk te Mechelen, onder een grooten toeloop van vrienden en waardeerders, tusschen dewelke velen uit Antwerpen, Gent, Leuven en andere plaatsen waren gekomen. Hij werd te Bonheyden begraven. De heer Puttemans, secretaris dezer gemeente, sprak aan het graf eene redevoering uit die op de talrijke toehoorders een diepen indruk maakte. Wij zullen in eene volgende aflevering 's mans afbeeldsel mededeelen uitgevoerd door den heer F. Van Loo te Gent.

Museum van oudheden in de Hallepoort te Brussel.

De hier afgebeelde

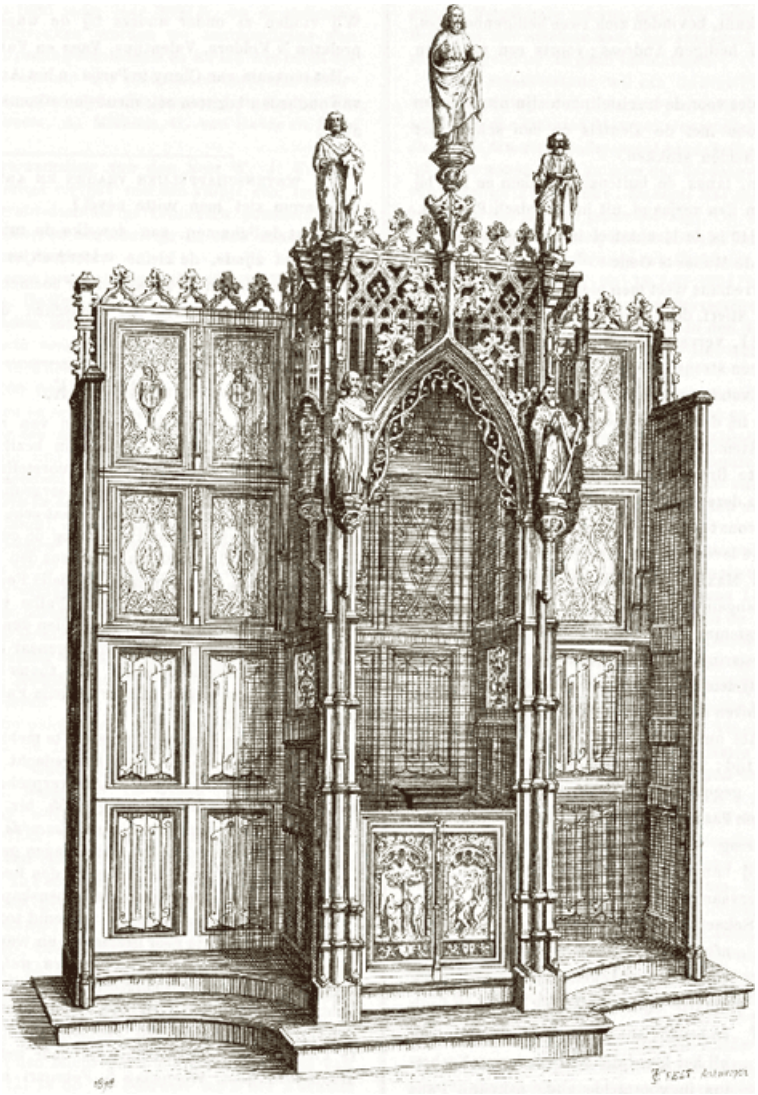

eikenhouten biechtstoel in den ojivalen trant der XVIe eeuw prijkt in voornoemd museum en is opgegeven als afkomstig uit de abdij van Averbode in... Limburg, zoo luidt een opschrift aan den biechtstoel. Wij behoeven onzen lezers wel niet te zeggen, dat Averbode niet tot Limburg behoorten gelegen is in Brabant op de grens van het vroegere land van Luik.

De hoogleeraar E. Reusens beschouwt den afgebeelden biechtstoel niet als een oorspronkelijk werk; volgens hem zou hij in een niet lang verloopen tijd gemaakt zijn vanstijlen, leuningen en andere deelen van gestoelten uit de XIVe en XVe eeuw(1). Als dit zoo was, dan zou de maker blijk gegeven hebben van veel bekwaamheid; de biechtstoel kan aan de tegenwoordige kerkmeubelmakers en bouwmeesters tot model dienen; wij zagen er weinige die beter waren.

Is de meening van den heer Reusens gegrond, is zij waarschijnlijk? Ik geloof het niet; ik beschouw den biechtstoel als een oorspronkelijk werk, waaraan wellicht veranderingen gebracht en nieuwe deelen toegevoegd zijn. Op dit punt,

(1) *Éléments d'archéologie chrétienne*, t. II, p. 299.

houd ik het met den catalogus van het museum, - al is het ook dat de verkoop van dit boekje verboden werd door den minister van binnenlandsche zaken, vermoedelijk om de grove en vele misstellingen die er in voorkomen. Volgens den catalogus, stond de biechtstoel, gelijk hij hier is afgebeeld doch *zonder* deur, in de kerk der abdij van Averbode tot in de XVIIe eeuw, wanneer deze tempel afbrandde. In den catalogus wordt de meening uitgedrukt, dat het bovengedeelte, in den trant der XVe eeuw, van vroeger dagteekenen zou. Het schijnt zeker, dat de beeldhouwer Jan Borremans in 1513 van den zeer eerw. heer Geeraert Van den Schaeft, prelaat der abdij van Averbode, koorgestoelten, een tabernakel en andere kerkmeubelen te maken kreeg. Op den biechtstoel is het

wapen van Van den Schaeft verscheidene keeren uitgesneden.

Het oppergedeelte van den biechtstoel prijkt met een beeldje van Christus, voorgesteld als de zaligmaker der wereld, en met twee beeldjes van heiligen.

Lager, op den voorkant, bevinden zich twee heiligenbeeldjes, waarbij dit van den heiligen Andreas; voorts een mans- en vrouwebeeldje.

Op de twee raampjes voor de biechtelingen zijn uitgesneden de pauselijke driekroon met de sleutels en een schild met moeielijk te onderscheiden stukken.

Op de deurpaneelen, langs de buitenzijde, Adam en Eva bij den boom en Adam en Eva verjaagd uit het Aardsch Paradijs.

Voor en omtrent 1840 is de biechtstoel in bezit geweest van den heer S.F. Verlinde-Muller te Gent.

Aangaande Jan Borremans weet men niet met zekerheid waar hij geboren werd of stierf, doch men houdt hem voor eenen Brusselaar.(1) In 1511, vervaardigde hij voor de hertogen van Brabant te Brussel een steenen leeuw, tusschen 7 en 8 voeten lang, die op den gevel van het paleis werd geplaatst, en tusschen 1513 en 1521 maakte hij de houten modellen van de menschen- en dierenbeelden bestemd voor het versieren der kolommen van de Balieplaats te Brussel. De schilder Jan van Roome teekende de patronen dezer modellen welke Jan van Thienen aangenomen had in brons te gieten. De door Borremans geleverde standbeelden, op halve levensgrootte, zijn die van Godfried met den baard, Godfried II, Maximiliaan en keizer Karel. Zij versierden de twee hoofdingangen van de Balieplaats. De dierenbeelden bekwamen andere bestemmingen; onder andere werden er drie gebruikt voor de versiering van het Broodhuis op de Grootemarkt te Brussel. Bij den brand van het paleis der hertogen van Brabant in 1713 bleven de vier standbeelden van J. Borremans gespaard, doch slechts om vernield te worden in den dusgenaamden Franschen tijd; van drie der beelden weet men, dat er in 1793 munt van gegoten werd In 1529-1530 werkte een beeldhouwer met name Paskier Borremans met den schilder Jan Tons aan de versiering van St.-Pietersgasthuis te Brussel, voor welk gesticht hij namelijk een tabernakel maakte; voor de St.-Pauluskapel vervaardigde hij eene altaartafel.

Geeraert Van den Schaeft, van wiens wapen wij hier eene

afbeelding geven, was reeds doctor in canoniek recht, keizerlijk en apostoliek notaris bij het geestelijk hof van Luik en beneficiant der kerk van Testelt, toen hij het kleed der witte orde van Norbertus in voormelde abdij aannam. Paus Adrianus VI, destijds leeraar aan de Leuvensche hoogeschool, hield hem in hooge achting. Van den Schaeft was op 24 Augustus 1501 tot overste gekozen, welk ambt hij gedurende 31 jaren waarnam; hij overleed in het refugiehuis zijner abdij te Leuven den 20^{n} Juli 1532; zijn stoffelijk overschot werd naar Averbode overgebracht waar het in 't klooster begraven werd.

(1) Edm. De Busscher, *Biographie nationale.*

Denijs Van den Schaeft, neef van den voornoemde, volgde hem op en stierf den 4n Maart 1541. Beide voerden hetzelfde wapenschild. *Ne quid nimis* (niets te veel) was hunne leus die ook door verscheidene hunner opvolgers werd aangenomen. Wij vinden ze onder andere bij de wapenschilden van de prelaten 's Volders, Valentijns, Vaes en Van der Steghen.

Het museum van Cluny te Parijs en het Antwerpsch museum van oudheden bezitten ook meubelen afkomstig uit voornoemde abdij.

D.V.S.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom ziet men witte nevel?

Omdat de lichamen, aan dewelke de mist zich vasthecht, zeer koud zijnde, de kleine waterdeeltjes er aanstonds aan bevriezen, en daarmede de takken der boomen, de droge planten, het haar en den baard der menschen die zich op straat bevinden bedekken.

Kroniek.

Antwerpen. Door het overlijden van ridder J.J.H. Van Havre (zie blz. 12) is het museum in bezit gekomen van een prachtig tafereel van N. Berchem, voorstellende een landschap met boomen en schapen op den voorgrond; rechts zit eene melkende boerin en in het midden staat eene roodgerokte met de melkster pratende vrouw. Het is hoog 68 centimeters en breed 57 centimeters. Dit geschenk is namens den overledene aan het museum gedaan door den heer Ch. della Faille van Leverghem, oudsten zoon van den heer A. della Faille van Leverghem, aan wien al de andere tafereelen van wijlen den heer J. van Havre thans toebehooren en die ook de eigenaar is der uitmuntende verzameling tafereelen, welke zich thans bevinden ten huize zijns vaders, den weledelen heer A. della Faille van Leverghem, Arembergstraat.

- Blz. 12 hebben wij vergeten te melden, dat de heer J. Van Havre in 1855 de eerste het gedacht uitte, de huisjes te doen verdwijnen die tegen de Antwerpsche hoofdkerk waren aangebouwd. (Zie onzen jaargg. 1855, blz. 8.) Ook was hij de stichter en leider der maatschappij *Concorde* (zie 1859 blz. 120).

- Men verzekert ons, dat, eenige dagen geleden, een Engelsch liefhebber 25.000 pond sterl. aangeboden heeft voor het tafereel van Rubens uit de dusgenaam de Rubenskapel in St. Jacobskerk.

- De heer A. Goovaerts is benoemd tot buitenlid van de koninklijke academie voor geslachts- en wapenkunde te Pisa.

- *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* Van 19 tot 25 Januari was tentoongesteld eene verzameling schoone lichtteekeningen uit Opper-Egypte en Nubië, toehoorende aan den heer Van Berg. Op een voorstel om deze verzameling aan te koopen voor de academie, is door het gemeentebestuur afwijzend beslist. Woensdag 5 Februari hield de heer C.J. Hansen eene *Lofspraak op Vondel*,

- Ter pers: *Gedichten* van S. Daems, der abdij van Tongerloo, boekdeel i[...]-8[...], van rond de 200 blz., op getint papier (prachtdruk). Prijs, bij inschrijving: fr. 2.50. later 3 fr. Men kan bij alle boekhandelaren van Holland en België inschrijven, alsook bij den schrijver, ter abdij van Tongerloo.

- De minister van binnenlandsche zaken heeft als studie voor de leerlingen der academie kopieën aangeboden naar de *Nachtwacht* en de *Ontleedkundige les* van Rembrandt.

- Bij L. Dela Montagne is een prachtbundel *Gedichten en gezangen* door Theophiel Coopman verschenen met eene inleiding

van E. Hiel en twee etsen van A. Dillens. Het keurige bundeltje, welk 37 dichtstukken bevat, zal zeker veel bijval vinden bij het lezend publiek, aan hetwelk de dichter zeer gunstig bekend is.

- In zitting van 8 Februari heeft de gemeenteraad beslist, dat te rekenen van 1880 ieder jaar 3000 fr. op de stedelijke begrooting zal uitgetrokken worden ter aanmoediging van werken over Antwerpsche geschiedenis en kunst. Als leden der commissie voor het keuren van de werken voor welke ondersteuning zal worden gevraagd, zijn benoemd de heeren Ev. Allewaert, J. van Beers, A. Michiels, G. van Havre en L. de Burbure.

Turnhout. De verzameling van den heer W.J.F. Van Genechten werd onlangs verrijkt met een kuipje, een tonnetje en eene visch- of grabbelschotel in Chineesch porselein, een vuurbakje (tafelkomfoor) en een leeuwtje in eene schotel van Rouaansch of Delftsch maaksel.

- Bij Splichal-Roose is verschenen: *Een ode aan Vondel* van onzen puikdichter L. De Koninck.

Brussel. Dagbladen melden dat den 1^{n} Februari op de Grootemarkt, in eene verkooping bij gezag van recht, eene schilderij die voluit met den naam *Teniers* geteekend was werd toegewezen voor 100 frank. Alleenlijk vergeten zij er bij te voegen of handteeken en schilderij echt waren.

- *Tentoonstelling van schoone kunsten te Brussel* 1878. De volgende werken zijn nog voor de verloting aangekocht geworden door het staatsbestuur: *In de Hollandsche duinen* (mej. E Beernaert), *Fontein in de villa Este te Tivoli* en *Zicht in de Appenijnen* (O Carlandi), *Bebé's poesjenel* (C. Petit), *Zondag op het dorp* (C. Cap), *Bloemen* (J. Henrotay), *Op uwe gezondheid* (V. Ravet), *Een frissche vrijer* (A. Glibert), *Zicht der Via Romana te Bordighera* (J. Carabain), *Kinderborstbeeld* (in marmer van J. La France), *Lente* (porseleinschildering naar Bot door mej. L. Brassart), *De dageraad* (idem. door mev. May-Daubrive), *Beek* (houtskoolteekening van A. Hamesse), benevens gravuren van Blanchard J.B. Meunier enz.

Bij koninklijk besluit van 7 Februari zijn de volgende kunstbeoefenaren ter gelegenheid der tentoonstelling bevorderd of benoemd in de Leopoldsorde: schilders: F. Stroobant (Brussel); Ch. Soubre (Luik); beeldhouwers: E. Delaplanche (Parijs); E. Melot en P. De Vigne (Brussel); schilders: H.W. Mesdag ('s-Gravenhage); R. Mols (Antwerpen); Fr. Musin en J. Verhas; W. Geets, (Mechelen); Ch. Gussow, (Berlijn); E. Huberti (Brussel); J. Demannez plaatsnijder (Brussel). Zaterdag 15 Februari heeft de verloting der aangekochte stukken plaats gehad, Ziehier de winnende nummers: 24556, 29485, 707, 8545, 11660, 587, 22537, 332, 17110, 20852, 21378, 17433, 29395, 22275, 8494, 26746, 8613, 18603, 8016, 29312, 29184, 4344, 20348, 26619, 2735, 3250, 16731, 28202, 3001, 22040, 17637, 16686, 21857, 3410, 27856, 1293, 28588, 18421, 12660, 3988, 23378, 26557, 16890

- De overdekte markt te St.-Joost-ten-Noode gebouwd onder de leiding van den talentvollen bouwmeester Julius Van Ysendyck (zie blz. 11) is op 15 Februari ten 8 ure 's avonds ingehuldigd met een groot toonkundig feest, welk plaats had in de groote zaal onder de leiding van Henry Warnots, met de medewerking van mej. Elly Warnots en de heeren Coquelin en Marsik. HH. MM. de koning en de koningin en de koninklijke familie vereerden het feest met hunne tegenwoordigheid. De zaal die 800 toehoorders bevatten kan was eivol. De inkomprijs bedroeg 8 en 5 fr. Zondag

16 had er een festival plaats, tegen 50 centiemen intreegeld; de opbrengst der beide feesten is bestemd voor de wieg- en bewaarscholen. Het denkbeeld van de oprichting der markt is uitgegaan van den heer Eug. Van Bemmel die voor de uitvoering van het ontwerp de medewerking van den heer Mosca inriep. Het eigenlijke plan der overdekte markt werd gemaakt door den bouwmeester J. Van Ysendyck, die met zijn werk waarlijk eere ingelegd heeft, want de overdekte markt van St.-Joost-ten-Noode heeft in gansch België hare weerga niet. Wij raden allen die Brussel bezoeken ten sterkste aan, het smaakvol en gerieflijk monumentaal gebouw te gaan bezichtigen.

- Het staatsbestuur wil van de Sint-Pieterskerk te Leuven voor het rijksmuseum aankoopen mits 200,000 fr. de deurschilderij van Quinten Massys, voorstellende: in het midden, *De heilige familie* of de *Zegepraal vande heilige Anna*, samengesteld uit 15 personen, wat minder dan levensgroot; rechts: *De dood van de heilige Anna*, links: *De engel die aan Zacharias de blijde boodschap van Maria's geboorte brengt.* Op den buitenkant leest men: *Qvinte Metsys screefdees A*^{o} 1509. De buitenzijde der vleugeldeuren vertoont *De offerande van Zacharias.* Dit meesterstuk van Quinten Massys werd op 18 Juli 1794 uit voornoemde kerk geroofd door den Franschen volksvertegenwoordiger Laurent en naar Parijs gevoerd waar het in den Louvre prijkte tot na den val van het eerste keizerrijk. Het werd inde kerk terug geplaatst den 15^{n} September 1817.

- Voor het museum van werken van hedendaagsche meesters is door het staatsbestuur mits 10,000 fr. een stuk aangekocht van H. Boulenger, voorstellende een *Gezicht van Dinant.*

- De koninklijke commissie van monumenten heeft besloten, dat hare leden zich voortaan niet meer zullen mogen gelasten met de leiding van werken, die reeds aan andere bouwkundigen waren toevertrouwd geweest.

- Het is de gewoonte, dat ieder voorzitter van de kamer van volksvertegenwoordigers als dusdanig uitgeschilderd wordt. In het Paleis der Natie berusten thans 14 zulke voorzittersportretten, die namelijk van de heeren de Surlet, de Gerlache, Raikem, Fallon, Liedts, Verhaegen, Delfosse, E. Van den Peereboom, C. Vilain XIIII, De Lehaye, Orts, Vervoort, Dolez en Thibaut (de vijf laatstgenoemden zijn nog in leven). Van den laatst afgetreden voorzitter C. Rogier bestonden twee portretten, het eene geschilderd door F. Vinck, het laatste (welk is aangekocht om in het Paleis der Natie bijgezet te worden) door E. Lambrichs. Het portret van den tegenwoordigen voorzitter J. Guillery is nog niet besteld.

- Bij koninklijk besluit van 20 Februari is de geestige beeldhouwer L. Harzé, ridder der Leopoldsorde benoemd.

- Het denkbeeld van de door ons op blz. 15 vermelde stichting eener Belgische school te Rome dagteekent van voor ruim 20 jaren, wanneer tot die stichting in beginsel werd besloten. (Zie *de Vlaemsche School* van 1858, blz. 112.)

- In den *Cercle artistique* werd onlangs eene belangrijke verzameling schilderstukken van E. Huberti tentoongesteld.

- In den botanieken hof is geplaatst een standbeeld van den kruidkundige Dodoens.

Leuven. De schilderij *Marten Luther op den rijksdag te Worms* van E. Delpérée (zie 1878, blz. 168) is door het staatsbestuur aangekocht en in deze stad op het stadhuis gehangen.

- Het aantal studenten bij de hoogeschool in 1876-77 bedroeg 1311.

Gent. Het *Davidsfonds* gaat een jaarboek uitgeven waarvan het 1e deel in 1880 zal verschijnen. De bijdragen (dicht en ondicht, verhalen, wetenschappelijke en

geschiedkundige opstellen enz.) vóór 1 September 1879 te zenden aan den algemeenen secretaris Frans de Potter, Godshuizenlei 29 te Gent.

- Het Kunstgenootschap heeft van 19 Januari tot 2 Februari ten stadhuize eene tentoonstelling ingericht van tafereelen, studiën, schetsen, enz., nagelaten door wijlen Felix De Baerdemaecker. De verzameling is zeer merkwaardig.

Rousselare. Bij J. De Meester is in druk een verzenbundel van 200 blz. van K.M. Pol de Mont, getiteld *Rijzende Sterren.* Het op geel papier gedrukte werk kost bij inschrijving 1 1/2 fr.

Brugge. In den laatsten tijd verrijkte de Oudheidkundige Maatschappij haar museum met 8 ijzeren kruisen uit de XVIe en XVIIe eeuw, gekocht voor 350 fr.; elf plateelen schotels van Vlaamsch maaksel; eene oude Duitsche afroomingschotel; een eikenhouten raam met ijzeren hengsels van 1610; eene gebeeldhouwdetafel uit de xvi^{e} eeuw, gekocht voor 125 fr.; twee koperen Vlaamsche lichters uit de XVIIIe eeuw, gekocht voor 80 fr.; een eikenhouten koffertje uit de XVIIe eeuw, gekocht voor 165 fr.; een groot eikenhouten koffer uit dezelfde eeuw, waarin godsdienstig beeldwerk is gesneden en herkomstig van Loo (Veurne), gekocht voor 300 fr.

- Op voorstel van zijnen eerevoorzitter baron O. van Caloen van Basseghem, heeft de *Vlaamsche broederbond* een prijskamp uitgeschreven voor eene beknopte geschiedenis der stad Brugge, vooral met het oog op den glanstijd der aloude en roemrijke stad. Het boek, van minstens 150 en hoogstens 200 blz. druks in-8°, moet kunnen dienen als schoolboek voor de hoogere klassen van lager onderwijs. In te zenden vóór 1 Maart 1880 aan het adres van den voorzitter A. Du Bois-Pickery. Prijzen: 1ste, een verguld eermetaal en 100 fr., 2^{e}, een verguld eermetaal. De mededingers mogen zich niet doen kennen dan in een afzonderlijk gesloten briefje; de bekroonde stukken blijven het eigendom van de maatschappij. (De uitgeloofde prijzen (!) zijn zóó onbeduidend, de bekroonde stukken het *eigendom* wordende der maatschappij, dat de prijskamp zeer waarschnlijk mislukken zal. Menig kopiïst zou voor 100 fr. (zijnde het bedrag van den eersten (!) prijs) geene 150 blz. druks in octavo willen afschrijven.)

Luik. De vereeniging *Union des artistes* opent in April eene tentoonstelling van waterverfschilderingen, pastels, gravuren, bouwkundige en andere teekeningen enz., met *uitsluiting van schilderijen en beeldhouwwerken*, waarvoor de maatschappij *Emulation* dit jaar eene afzonderlijke tentoonstelling opent.

Bergen. De heer Cesar Glorieux, drukker en uitgever te Jemmappes, bij Bergen, levert, sedert 12 jaar, onderden vorm van nieuwjaarsgift, in de Nederlandsche taal opgesteld, een plakalmanak, bij afwisseling steeds met eene in kleur gedrukte zinnebeeldige plaat voorzien. Dergelijk eene uitgave is des te prijzenswaardiger omdat de heer Cesar Glorieux, een geboren Franschman, zich de zoo loffelijke taak oplegt, deze Vlaamsche uitgaaf bij de belangstellenden in het Walenkwartier te verspreiden. De almanak voor het jaar 1879 is niet beneden die der vorige jaren en overtreft zeer vele andere. De heer Glorieux ontvange onzen hartelijken dank. Mogen zijne volhardende pogingen steeds met den besten, meest vergoedenden uitslag bekroond worden!

L.

- De betrekking van bestuurder der stedelijke academie van schoone kunsten is open, doordien de heer A. Hennebicq als dusdanig zijn ontslag genomen heeft.

- De maatschappij der Belgische bibliophilen heeft een met platen versierd werk uitgegeven getiteld *Le siège et les fêtes de Binche* (1543-49) door C. Ruelens.

- Dit jaar zal in deze stad het groot muziekfestival plaats hebben onder de leiding van J. Van den Eede, met 280 vrouwe- en 300 mannelijke zangers. Programma: Symphonie in Ut mineur van Beethoven; Madrigal van O. de Lattre; Openingsstuk

van Hanssens; *Jacoba van Beieren*, oratorio van J. Van den Eede; *Jacob van Artevelde*, cantate van A. André; Andante en finaal der symphonie in M' bemol van Fetis; *De laatste zonnestraal*, oratorio van Huberti; Symphonie van Th. Radoux; de Rubenscantate van P. Benoit.

Buitenland.

's-Gravenhage. Dunklers muziek is voor het regiment grenadiers en jagers aangekocht mits 15,000 gl. (Zie onzen vorigen jaargang, blz. 178.)

Amsterdam. Molière's *Tartufe* en *Medecin malgré lui* zijn overgezet in het Friesch, het eerste stuk onder den titel van *Oebele Glüper* door Waling Dijkstra, het andere door Halbertsma.

- In den prijskamp, uitgeschreven voor het bekomen van ontwerpen ter oprichting van eene monumentale fontein te Soestdijk, als nationaal huldeblijk aan wijlen prins Hendrik, ter gelegenheid van zijn huwelijk (zie 1878, blz. 123), is bekroond de heer Molkenboer te Leeuwarden.

- Volgens wordt gemeld heeft het bestuur van een Belgisch kunstkabinet aan den gunstig gekenden zeeschilder Pleysier een groot zeestuk besteld, dat eene voorstelling uit het leven van den op 13 Januari overleden prins Hendrik zal bevatten (de redding in 1847 van een Spaansch schip, bij noodweder in de Spaansche zee, door een smaldeel waarover prins Hendrik als admiraal het bevel voerde en welk op een oefeningstocht uit was).

- Door wijlen den heer Willink van Collen zijn aan de maatschappij *Arti et Amicitiae* vermaakt 30,000 gl., waarvan de rente moet dienen ter aanmoediging van jonge kunstenaars, en 5000 gl. voor het weduwenfonds derzelfde maatschappij.

- Den 3^{n} Februari, ten 11 ure, heeft op het Westerkerkhof de plechtige onthulling plaats gehad van het marmeren borstbeeld van den uitstekenden dichter Everhardus Johannes Potgieter, den 3^{n} Februari 1875 overleden in 66-jarigen ouderdom. Bij deze plechtigheid voerden beurtelings het woord de heeren Joh. C. Zimmerman, J. Alberdingk Thijm (die ook uit naam van dr. Schaepman een verzenstuk voordroeg), J. Van Vloten, C. Honigh en Joh. Dyserinck. Het borstbeeld is een welgeslaagd werk van Stracké.

- In den gevel van het huis n^{r} 25 Leliegracht is een gedenksteen geplaatst met het volgende opschrift: ‘E.J. Potgieter woonde in dit huis van 1^{n} Mei 1855 tot zijnen sterfdag op 3 Februari 1875.’

- Den 10^{n} Februari werd de schilderijen-verzameling van W. Verschuur Jr. verkocht; zij bracht, zonder de ongelden, ruim 22,000 gl. Een stuk van L. Perrault gold 2000 gl., van Adolf Schreijer 1500, van W. Verschuur 1200, van C.L. Muller 1200, van Leo Glaize 1050, van Alfred Stevens 980, van Jul. Dupré 960, van C. Rochussen (miniatuur) 930, van Maria Vos 900, van C. Jacque en A. Anastasi 900, van L. Meyer 655, van Bakker Korff 640, van C. Jacque 605, van J.H.L. De Haas 500.

Buitendien verkocht men op dezelfde velling (uit de verzameling J.A. Heintzen Jr. en anderen) een groot stuk van W. Verschuur voor 3200 gl. (gekocht door de vereeniging tot het vormen van eene verzameling van nieuwere kunst te Amsterdam), een groote B.C. Koekkoek voor 2960 gl., eene vrouwenfiguur van Alfred De Lobbe voor 1000 gl., een bloem- en fruitstel van G.J.J. Van Os voor 800 gl., alles zonder ongelden. Voor eene waterverfschildering van David Bles werd betaald 510 gl., van

J. Van de Sande Bakhuijzen (*De vijver in het Haagsche bosch*) 405, van H.F.C. Ten Kate 300, van C. Springer 275, van H.W. Mesdag 200, van Bosboom 180, van denzelfden schilder met sepia 180, van L. Apol 150 en 120 gl.

- Aan de Nederlandsche rijksmunt wordt een gedenkpenning vervaardigd ter nagedachtenis van den op 13 Januari overleden prins Hendrik. Aan de eerste zijde staat des prinsen portret met het rondschrift Henricus princeps. Neerlandiae. Natus, id. Jvniis. MDCCCXX; aan de keerzijde eene graftombe met's prinsen wapen en eene urn waarop de Nederlandsche maagd een lauwer nederlegt; tegen de tombe een schild met het Nederlandsch

wapen en eene uitgebluschte fakkel; daaronder is gegrift: obiit. id. Janvariis. MDCCCLXXIX; rondschrift: qvis. desiderio. sit. pvdor. avt. modvs. tam. cari. capitis. (Hoe zou men zich ontzien of beperken in het betreuren van een zoo dierbaar leven.) 't Geheel is smaakvol gegraveerd door J.P. Menger, eersten stempelsnijder aan 's rijks munt.

- G.T. Bom te Amsterdam brengt een gedenkpenning in den handel versierd met het borstbeeld van prins Hendrik, een toepasselijk opschrift en de volgende verzen: De vloot, het leger, 't volk, De handel en 't vertier Weent bij prins Hendriks graf En kroont het met laurier.

- Het aantal studenten aan de Nederlandsche hoogescholen voor het studiejaar 1878-79 is als volgt verdeeld:

	Leiden.	**Utrecht.**	**Groningen.**	**Amsterdam.**
Godgeleerdheid	40	216	32	20
Rechtsgeleerdheid	486	143	68	45
Geneeskunde	189	93	85	309
Wis- en natuurkunde	58	29	27	75
Letteren en wijsbeg.	65	21	11	35
Te zamen	838	502	223	484

Utrecht. De heer C. Van der Brugghen van Lauwendrecht heeft aan het rijksarchief geschonken de Secrete Notulen der staten van Utrecht over 1707-1711 en over 1713-1715, welke bescheiden in het Utrechtsch archief tot dusverre ontbraken.

Leiden. Den 8^{n} Februari in den namiddag heeft in deze stad tot viering van den gedenkdag der stichting van de hoogeschool een groote optocht plaats gehad, bestaande onder j andere uit de volgende groepen: Armelustrium, Romeinsch jaarfeest, aangevoerd door Aventinus; Phrontis, de zoon van Onetor, stuurman van Meneläos, welke Apollo op zijnen terugtocht uit Troje zal dooden; Frederik de Groote, zijn rijk verdeelende tusschen zijne drie zonen. Ten 2 ure hield de rector magnificus, professor A.E.J. Modderman, in de gehoorzaal eene feestrede.

Hoorn. In deze kleine Nederlandsche stad gaat een museum voor oude kunst ingericht worden.

Maastricht. De eerw. heer Habets, pastoor te Oud-Vroenhoven en voorzitter van het oudheidkundig genootschap te Maastricht, heeft van het stadsbestuur een hulpgeld van 300 gl. bekomen, tot het doen van nasporingen naar Romeinsche villas en heirbanen in voornoemde gemeente. De Romeinsche heirbaan liep van Bavay over Tongeren en Maastricht naar Keulen.

- In deze stad gaat door het gemeentebestuur een museum voor kunst en oudheden worden opgericht.

- In het kamp der Zigeuners die zich thans in Limburg ophouden, werd, terwijl het buiten deze stad gelegerd was, een kind geboren. De kleine werd van het hoofd

tot de voeten dik met vet en olie ingesmeerd en toen boven een houtvuur goed ingedroogd. (Ook een sterfgeval viel kort geleden in de buurt van Luik in het Zigeunerkamp voor. De doode werd op de algemeene begraafplaats rechtop in zijn graf gezet, in de eene hand een kam, in de andere een stuk zeep houdende, terwijl buitendien elke hand nog een tweefrankstuk bevatte.) - (Zie over deze menschen onzen jaargang 1878, blz. 123 en 138.)

Parijs. In de eerste helft van Februari is te Parijs in de roepzaal van Drouot eene verzameling schilderijen verkocht van de familie Langlart te Rijssel, in 1756 aangelegd en meest bestaande uit stukken van Hollandsche en Vlaamsche meesters. Een stuk van Paulus Potter, *Rukwind*, gold 33,000 fr., een stadsgezicht van Jan Van der Heyden en A. Van de Velde 2560 fr., eene *Stille zee* van Willem Van de Velde 4850 fr. Op eene andere veiling werden toegewezen: *Het Lansquenet*, van Meissonier, 25,000 fr., *Koeien en Ossen*, van Troyon, 19,000 en 17,800 fr., *Een Wolf zijn prooi verdedigende*, van Brascassat, 15,000 fr.

- Naar men bericht zou de schilderij van Munkacsy, *Milton en zijne dochters*, dit op de wereldtentoonstelling zoo zeer de aandacht trok, te Weenen verkocht zijn voor 200,000 fr. Wij gelooven er niets van.

- Blz. 15 hebben wij vermeld dat de voorgevel van het gebouw der Belgische afdeeling van de tentoonstelling op het Marsplein zou blijven bestaan. Hij is verkocht voor 60,000 fr. en had er 300,000 gekost aan materialen en opbouw.

Lyon. De in deze stad geopende tentoonstelling voor schoone kunsten bevat 800 stukken; tusschen het dertigtal Belgische munten uit de werken van J. Van Beers, F. Cogen, Gerard, F. Musin, V. Vervloet, H. Schaefels, Verhoeven-Ball, Volu, V. Ravet, E. Keymeulen, J. Janssens, A. De Keyser, F. Gons, Keelhof, G. Denduyts, Carabain, L. Abry, Lemmens, Le Poittevin Delacroix, Noterman, Oppenvorth, De Wit, Van den Kerckhove, Van der Ouderaa, J.B. Huysmans, E. Carpentier, J. Anthony, A. Van Hamme en L. De Vinck.

Londen. Veel opziens baren in en buiten Engeland de opstellen die in het tijdschrift *Nature* worden openbaar gemaakt door den sterrekundige B.G. Jenkins, van Dulwich, en waarin wordt beweerd, dat er verband bestaat tusschen het heerschen van volksziekten en de werking van de magnetische aardkracht en de magnetische kracht der sterren. Waar die kracht zich in de sterkste mate openbaart, zouden hevige ziekten ontstaan tusschen menschen en dieren. Volgens aan Jenkins is gebleken uit het onderzoek der magnetische kaart van de aarde, bewegen de lijnen van geen declinatie, die aanduiden waar de magneetnaald zuiver noordwaarts wijst en dus de grootste magnetische kracht is, zich samen met de magnetische polen in westelijke richting met eene snelheid van ongeveer 1/7 van eenen graad jaarlijks over de streken die thans het zwaarst door besmettelijke ziekten geteisterd worden (Rusland, Perzië, de Vereenigde-Staten, Brazilië en westelijk China). De magnetische aardkracht werkt het sterkst, wanneer onze wereld het dichtst bij de zou is. Binnen 7 jaren zullen al de planeten te gelijkertijd zich op dat punt van hunne banen bevinden welk het dichtst bij de zon is (hun perihelion). Dit is sedert eeuwen niet meer voorgekomen en Jenkins voorspelt, dat reeds van eenige jaren voor dien tijd (namelijk van in 1883, wanneer de planeet Jupiter nog 3 jaren verwijderd zal zijn van haar dichtste standpunt in de nabijheid der zon) buitengewone magnetische verschijnselen zich gelijktijdig met besmettelijke ziekten zullen vertoonen. Die tijd van leven heeft zal dus niet lang meer hoeven te wachten om te weten, welk geloof deze nieuwerwetsche sterrenwichelarij verdient.

Emden. De heer Ten Doornkaat Koolman heeft onlangs opgravingen laten doen inde aloude grafheuvels en terpen in de ambten Esens en Norden. Onder andere vond men een groot aantal aarden potten, wapens en gereedschappen, messen, beitels en dreg-gereedschappen van steen, eene ruw gevormde lamp uit gebrande klei, waterkruiken, vuursteenen voorwerpen, punten van graniet, ijzeren zwaarden, dolken, zeldzaam gekleurde glas- en kleipaarlen, een bronzen priem enz. Aan Emdens oudheidkudig museum is veel van het gevondene afgestaan.

Berlijn. Als het beste werk over Duitsche geschiedenis dat in de laatste 5 jaren het licht zag, is voor den prijs van 1000 thalers door de keurmeesters voorgedragen de *Geschiedenis van den Duitsch-Franschen oorlog* 1870-71, onder de leiding van den graaf van Moltke geschreven.

Donauschingen. In het Pfohremer Ried zijn gevonden overblijfselen van paalwoningen, gereedschappen uit het steen-, brons- en ijzertijdvak, stukken van geweven goederen enz.

Weenen. Als een maatregel tegen het indringen van de zwarte pest die in Rusland heerscht, worden alle brieven, gazetten en boeken welke vandaar naar Oostenrijk worden gezonden, bij hunne aankomst blootgesteld aan eene hitte van 130 graden Celsius bezwangerd met carbolzuur.

- Professor Standhartner heeft bij de weduwe Haslinger, die destijds de werken van Beethoven uitgaf, de volledige muziek van een koor en een rondo voor zang met orkestbegeleiding van den grooten meester aangetroffen. Beide gewrochten waren tot hiertoe onbekend.

St.-Petersburg. In deze stad maakt grooten opgang als vioolkunstenaar de Spanjaard Pablo de Sarazata. Bij elk concert waarop hij speelt, worden honderde kaarten geweigerd. Voor sommige plaatsen betaalt men tot 30 roebels. De concerten hebben plaats in de prachtige bal- en concertzaal van den Peterburgschen adel, welke zaal met niet minder dan 3000 waskaarsen (bougies) verlicht wordt. In het midden der zaal, ter rechterzijde, bevindt zich de keizerlijke loge, welke is versierd met een gobelintapijt, waarop Peter de Groote te paard levensgroot is afgebeeld.

Madrid. Eene schilderij, voorstellende den heiligen Hieronymus, die gestolen was uit de hoofdkerk van Toledo, zou, volgens wordt gemeld, teruggevonden zijn in een drankhuis te Madrid.

Olympia. Volgens schatting, heeft men tot hiertoe twee derde gedeelten van de oude tempelgebouwen bloot gegraven. (Zie onzen vorigen jaargang, blz. 196)

Milaan. De beroemde sterrekundige Schiaparelli heeft eene kaart van de planeet Mars openbaar gemaakt, volgens welke die planeet, zeer overeenkomstig met onzen aardbol, een met ijs omgeven noord- en zuidpool heeft, benevens vastelanden, oceanen en stroomen die in de oceanen uitwateren.

Rome. Bij het graven van eene geleiding om het grondwater van het Coliseum af te voeren naar den Tiber, heeft men eene bedolven straat uit het oude Rome, vermoedelijk uit de dagen van Tarquinius Priscus (VIIe eeuw vóór Christus) ontdekt. Men vond verscheidene huizen uit die dagen, één met nog een stuk van den houten trap er in, een ander met zijn lararium (bidvertrek) nog zoo goed als ongeschonden, een derde dat tot winkel schijnt gediend te hebben, opgevuld met groote vazen; voorts verzamelde men een aantal lampen, versierd met fraai gedreven figuren in brons, wapenen, schedels en gebeente van wilde dieren, die vermoedelijk gevochten hadden in de arena van het groote Flaviaansche amphitheater. Ook onder het Foro Romano, langs de tempels van Romulus en Remus, is eene oude straat ontdekt die zich verliest onder den tempel van Constantinus en welke sommigen voor de vermaarde Via Sacra van het oude Rome aanzien.

- Bij het leggen der fundamenten van een Politeama, dat de heer Constanzi bouwen doet, vonden de werklieden een prachtig marmeren standbeeld, geheel ongeschonden, zuiver afgewerkt en van de schoonste vormen. Het stelt een hermaphrodiet voor levensgroot.

- Te Pirgo is een mozaïek opgegraven van den vroegsten Etrusco-Egyptischen stijl en dus van hooge oudheid. Er zijn op afgebeeld een Lanista en twee worstelaars, omringd door een Nijl-kanaal, dat wemelt van lotos-bloemen, watervogels en amphibieën.

Napels. Waarnemingen, door professor M.S. de Rossi gedaan, hebben tot de ontdekking geleid, dat het eigenaardig onderaardsch gedruisch welk plaats heeft in

de nabijheid van vuurspuwende bergen, op grooten afstand en met groote kracht hoorbaar gemaakt wordt door een klankgeleidend werktuig welk mikrofoon wordt geheeten. Er gaan zulke toestellen in den Vesuvius worden geplaatst. In Pozzuoli, waar de grond schier gedurig in beweging is door de werking van het onderaardsche vuur, kan men met den mikrofoon een onvergelijkbaar hevig en inderdaad schrikbarend gedruisch waarnemen.

Batavia. Naar aanleiding van den oorlog, dien de Hollanders reeds sedert ettelijke jaren in Atjeh voeren, hebben zij in deze aan hunne Indische koloniën grenzende streek, op sommige plaatsen vestingwerken aangelegd. Te dien einde moesten onlangs, in den dusgenaamden kraton te Atjeh uitgravingen verricht en een van de aldaar bestaande grafsteden van Indische vorsten opgeruimd worden. In dit graf vond men juweelen en goudwerken voor eene waarde van ongeveer 50,000 gl. Onder andere trof men eene doodkist aan die geheel en al met good beslagen was en het vermolmde hout van deze kist viel bij de opgraving ineen.

Klein-Azië. Schliemann heeft van de Turksche regeering verlof bekomen, opgravingen te laten doen in de kegelvormige heuvels op de vlakte van Troje, die bij overlevering als de ‘graven der helden’ bekend zijn. (Zie in verband hiermede onzen vorigen jaargang, blz. 204.)

Nieuw-York. Den 17^{n} Januari is de kanselarij van het Belgisch consulaat verbrand met al de archieven die daarin waren opgeborgen sedert 1845.

- Het middel schijnt gevonden om eene geheele stad te verwarmen uit een middelpunt, dat door aanhoudenden toevoer van stoom door buizen de warmte in alle richtingen verspreidt gelijk het gas. Te Roit in Michigan is men daarmede reeds begonnen en te Nieuw-York gaat hetzelfde gebeuren. De ondernemers verbinden zich onder andere om alle openbare gebouwen te verwarmen voor een derde minder dan de gewone verwarming kost.

Nevada. Dr. J.S. Mayer, te Virginia City, beweert de kunst teruggevonden te hebben welke door de oude Egyptenaren toepasselijk werd gemaakt en sedert dien verloren was gegaan, namelijk het harden of temperen van koper, in zulker voege dat daaraan de snijdende scherpte van staal kan worden gegeven.

Sterfgevallen.

FELIX DE BEUCKER, in 1839 geboren te Viersel (Santhoven) van Franciscus en Bernardina Moortgat, is den 11^{n} Januari te Caïro overleden. Van 1854 tot 1858 volgde hij de lessen van tuinbouwkunde aan de bijzonderste inrichtingen des lands; van 1859 tot 1861 in Frankrijk en in 1862 die van boomteeltkunde enz. bij zijnen broeder Ignatius te Antwerpen. Einde 1862 werd hij bloemist en later bestuurder der goederen van den onderkoning van Egypte; hij verbleef te Caïro, waar hij eene kleine villa bewoonde tegen den Nijl. In 1864 bezorgde hij den Antwerpschen dierentuin drie schoone giraffen. Hij overleed aan de geelzucht en is op het katholiek kerkhof te Caïro begraven.

FRIEDR. EDW. MEYERHEIM, de beroemde genreschilder, den 7^{n} Januari 1808 te Dantzig geboren, is den 17^{n} Januari overleden te Berlijn.

J.L. DUC, de beroemde Fransche bouwkunstenaar, in 1802 geboren te Parijs, is aldaar den 22^{n} Januari overleden. Zijn meesterstuk is de gevel van het paleis van

justitie aan de place Dauphine te Parijs. Het Instituut kende hem daarvoor den prijs van 100,000 fr. toe, door Napoleon III gesticht.

SALINGER, die zich onder den naam van Salingré als kluchtspelschrijver veel naam in Duitschland had verworven, is den 3^{n} Februari te Berlijn zeer arm gestorven.

WILLEM JOSEPH VAN ZEGGELEN, de geestige dichter, op 15 September 1811 te 's-Hage geboren, is in de eerste dagen van Februari aldaar overleden. Hij had in zijne geboortestad aan het hoofd gestaan eener drukkerij, die onder de firma

gebroeders Giunta d'Albani gedreven werd. Het eerste bundeltje dat van hem afzonderlijk verscheen was *Pieter Spa naar Londen,* in 1838; *De valkenvangst* verscheen in 1840; *Pieter Spa naar Amsterdam* in 1841; *Eene avondpartij* in 1842; *Lach en Luim* in 1846; *Kijkjes in 't leven* 1848. In 1861 nam hij deel aan de Antwerpsche kunstfeesten en het volgende jaar huldigde hij Antwerpen in een naamvers(1). Zijne gezamenlijke werken werden herhaalde malen herdrukt; de laatste druk verscheen met zijn portret in 1876.

LEO PLÉE is in de eerste helft van Februari overleden te Parijs, oud 63 jaren. Buiten vele staatkundige geschriften, gaf hij onder andere uit een *Manuel encyclopédique et pittoresque des sciences et des arts*, eene *Histoire des religions et des sectes*, eene *Histoire de la langue française*, eene geschiedenis van Polen, van Abdel-Kader (zie onzen jaargang 1873, blz. 170) enz. Aan de hoogescholen van Blois, Reims en Orleans was hij beurtelings leeraar in de geschiedenis en sedert ettelijke jaren stond hij aan het hoofd van het Parijsche dagblad *Le Siêcle.*

WALTER ROBERT baron VAN HOëVELL, den 15^{n} Juli 1812 geboren te Deventer, is den 10^{n} Februari overleden te 's-Gravenhage. In hem verliest Holland een zijner meest uitstekende mannen op wetenschappelijk en staatkundig gebied. Gedurende vele jaren was de overledene predikant te Batavia, waar hij veel werks maakte van de Maleische taal en daaruit vele letterkundige gewrochten in het Nederlandsch vertaalde. Het *Tijdschrift van Nederlandsch Indië* werd door hem gesticht. In 1848 keerde hij naar Nederland terug en werd het jaar daarna lid van de Tweede Kamer, wat hij bleef tot in 1862, wanneer hij benoemd werd tot lid van den raad van state. Met woord en schrift droeg hij veel bij tot de afschaffing der slavernij in de Nederlandsche bezittingen. Hij was een zoo keurig schrijver als uitstekend redenaar. Buiten een zeer groot getal staatkundige schriften, meestal over de koloniën, gaf hij onder andere uit *Batavia in* 1740 (1840), de *Emancipatie in Nederlandsch Indië* (1848), *Reis over Java, Madura en Bali* (1849).

SILVESTER DE SACY, lid van de Fransche academie, geboren den 17^{n} October 1801 te Parijs, is aldaar gestorven den 14^{n} Februari. Advocaat van beroep, begon hij zijne loopbaan als schrijver in 1828, door medewerker te worden van het *Journal des Débats*, aan welk blad hij tot het einde zijns levens getrouw is gebleven. Eene bloemlezing van de bijdragen, door hem in de *Débats* geleverd, gaf hij uit in een boekdeel getiteld *Variétés littéraires, morales et historiques.* Hij bezorgde zeer gewaardeerde uitgaven van de *Imitation de Jésus-Christ,* de *Introduction à la vie dévote* van Franciscus van Sales, de *Lettres spirituelles de Fénélon* en de *Lettres de M*^{me} *de Sévigné.*

SAINT RENÉ TAILLANDIER, den 16^{n} December 1817 geboren, is den 21^{n} Februari overleden te Parijs. Aan de *Revue des deux Mondes*, van welke hij sedert 1843 een vast medewerker was, leverde hij onder andere zeer belangrijke verhandelingen over de Duitsche en Noorsche letterkunde. Hij schreef verscheidene werken over de geschiedenis der letterkunde en der wijsbegeerte en was lid van de Fransche academie.

EUGENIUS MILLET, de uitstekende Fransche bouwmeester die het kasteel van Saint-Germain bouwde, is einde Februari overleden op ruim zestigjarigen ouderdom. Onder zijne beleidvolle leiding geschiedden de belangrijke herstellingen der hoofdkerken van Reims en Moulins.

(1) Zie onze jaargangen 1861, blz. 156, en 1862, blz. 52.

GIOVANNI PANDIANI is dezer dagen overleden te Milaan op 70jarigen leeftijd. Onder de meest bekende werken van dezen beeldhouwer behooren *Een groep badenden*, Palmerstons standbeeld te Londen, beeldwerk in de kerk van San-Carlo en *St-Vincentius van Paula onderstand uitreikende.*

De jonge grootvader.
VIII.

De ongesteldheid van Felix, waarschijnlijk het gevolg zijner aandoening over Leonie's voorgewende maagkrampen, zou verschrikkelijke gevolgen hebben. Den avond van de negen meimarkt hebben wij gezien, dat de echtelingen Pieters, uit hoofde zijner onpasselijkheid, hem waren gaan bezoeken. Het was niet, omdat hij beter was, zooals 't Roza meende, dat zij zoolang wegbleven, maar omdat zijn toestand verergerde: de dokter was gekomen, had hem seffens doen naar bed gaan en haastig om medicijnen gezonden. Eerst om tien ure kwamen de oude lieden te huis, gansch niet gerust gesteld over hunnen schoonzoon. Om middernacht werd er gebeld; zij hadden nog geen oog geloken. 't Was de meid van Felix, die hen weder roepen kwam: zij moesten zich haasten, wilden zij hem nog levend vinden. Seffens was heel het huis te been, uitgenomen Thomas, de eenige wellicht die gerust aan 't slapen was geraakt. Toen de baas en de bazin, met Karel en Roza, in de woning van Felix aankwamen, vonden zij alles in de grootste verwarring: de kinderen huilden, en Francisca lag in zwijm nevens het bed, waarop Felix zooeven onder de pijnlijkste krampen der cholera kwam te bezwijken. Allen waren als door den bliksem geslagen, en weldra vermeerderden hunne tranen en hun geschrei het tooneel van smart en wanhoop, dat wij vruchteloos zouden pogen te schetsen. Het waren moeder Pieters en Roza, welke het eerst hunne droefheid overwonnen. Zij brachten Francisca in eene andere kamer, trachtten de kinderen te stillen, en deden allen begrijpen, dat er nu andere plichten te vervullen waren. Leonie was er schier te gelijk met de Pieters aangekomen; ook zij kwam te laat om Felix nog levend te zien, en zij scheen de eenigste wier droefheid niet te bedaren was; Karel en Lieven moesten haar naar haar huis leiden.

De vreeselijke ziekte had alzoo haar eerste slachtoffer in Meulestede getroffen! De tijding er van verspreidde zich in de buurt en bracht overal de hevigste ontsteltenis te weeg. Elkeen deed met angst de vraag, of de schrikkelijke geesel, die reeds in ettelijke plaatsen van België woedde, ook Gent zou komen teisteren? En niet ongegrond bleek weldra die vrees te zijn. Denzelfden dag nog vielen er nieuwe slachtoffers; des anderendaags zag men de geneesheeren en de priesters verschillige huizen te Meulestede en aan de Muidepoort in en uit loopen. Den derden dag na 't overlijden van Felix stierf ook zijne rampzalige weduwe, de troostelooze Francisca, aan de kwaal. Vóór haar sterven had zij aan hare moeder, bazin Pieters, doen beloven voor hare kinderen als voor hare eigene te zorgen, en vooral... hen nooit onder de handen van hunne moei Leonie te laten komen. Ook, pas had de oude vrouw hare dochter de oogen gesloten, of zij nam hare kleinkinderen, Willem en Laura, bij de hand en bracht ze naar 't grootvaderlijk huis, waar zich reeds 't jongste meisje bevond. Helaas, nog wat anders bracht de goede vrouw mede: drie dagen later lag ook zij tegen de vreeselijke krampen der ziekte te worstelen, die nu volop aan 't woeden was.

's Avonds had de bazin de eerste onpasselijkheid gevoeld, reeds 's anderdaags 's morgens werd zij berecht. Wat zag het er dan treurig uit in de anders zoo genoegelijke woning der Nieuwstraat. De kinderen van Francisca waren naar het huis hunner vaderlijke grootmoeder geleid; twee der knechten lagen reeds te huis met de ziekte; Lieven was de ziekenoppasser der buurt geworden, en onversaagd stond hij de meest getroffene en daardoor gevaarlijkste lijders bij; Sofia die, met moeder Pieters, Francisca had bijgestaan, deelde thans met Roza de zorgen aan 't ziekbed der bazin; Karel had meer dan werk genoeg met den baas wat te stillen, die als een wanhopige van de eene plaats des huizes naar de andere liep, zoodat Thomas alleen in den winkel zat. De jongen echter werkte zonder moed: niet alleen leed hij met het huisgezin, waaraan hij als een zoon verkleefd was, hij had ook twee dagen te voren zijne eigene moeder verloren!

Hij had nu een paar schoone laarzen op zijnen schoot.

- Is 't niet droef! zegde hij; acht dagen geleden moest ik Felix deze laarzen naar huis dragen, en nu ligt hij reeds vijf dagen onder den grond. Is 't niet droef! Wie had dat gepeinsd! Ik meende dood te vallen, als ik het 's morgens hoorde. Zoo'n braaf mensch! Hij heeft ze, och arme, maar eens aan gehad. 't Zijn nu de mijne, maar 'k zal ze bewaren, als ik er mag overschieten. Een mensch mag toch met zulke tijden niet veel schikken! Zie eens: Felix eerst, dan die engel van eene Francisca! Wie weet, ware zij met mij getrouwd... dan... maar 't is nu alzoo! Gods wille! zegt Sofia. En eergisteren mijne moeder, mijne arme, goede moeder, en morgen de bazin misschien, en overmorgen... och, wij moeten er allemaal aan, er zal niemand overschieten!...

Hij wreef zich 't bange zweet van 't voorhoofd en zette de laarzen vóór zich op het venster. Op dat oogenblik reed er een wagen voorbij met lange planken geladen.

- God helpt ons, murmelde Thomas, angstig voor zich ziende: planken voor doodkisten! Wie weet, of er de mijne niet bij is! Toe, Thomas jongen, maar aan 't werken, anders krijgt gij de ziekte van schrik.

En hij nam een paar opgezette schoenen vast en begon als gejaagd door te naaien. Maar nu kwam een priester ijlings voorbij het venster gestapt.

- Vreeselijk, murmelde Thomas; dat is voor iemand waarbij 't haastig is. Ze zeggen, dat sommigen op twee uren gepakt en weg zijn, en seffens naar 't kerkhof. Om drie ure, nam Jan Sterk nog gerust zijne koffie: om zes ure was hij reeds begraven! Br! Ik moet het uit mijn gedacht stellen, of ik krijg er wat van! Ik ga de luiken sluiten, dan zal ik niets zien en maar voortwerken!

Maar aan de deur gekomen, keerde Thomas terug; hij beefde als een blad en was bleek van schrik:

- Wat voel ik nu... zouden 't misschien krampen... och, 't gaat wat over... God zij geloofd!

Hij zette zich terug op zijnen stoel en haalde een papier uit den zak, dat hij eens ontvouwde, overlas, en dan weder toestak. 't Was iets op zegel.

- Als ik er aan moet, zuchtte hij, dan zal ik toch den troost mede nemen, dat mijne gespaarde centen in goede handen zijn... En 't is zoo heel goed!... De ondermeester heeft mij eene kopie gegeven, en ik heb ze met zooveel zorg nageschreven, dat er niet eene fout meer in was...

- Thomas, riep iemand van op den trap.

De knecht sprong haastig recht.

- Thomas, zei Sofia, die nu van den trap beneden kwam, wilt ge seffens eens eene boodschap doen voor de bazin?

- Zend mij waar ge wilt, antwoordde hij, ik ben tot uwen dienst: wij moeten er toch allemaal aan, Sofia!

- Ja, gij zijt een goede trooster, antwoordde de oude werkvrouw. Nu, 't is uwe schuld niet: ge kunt niet meer moed inspreken, dan gij er zelve hebt?

- Zijt gij dan niet bevreesd?

- Bevreesd! gij vraagt mij dat alle oogenblikken. Waarvan zou ik toch bevreesd zijn? Is Gods wille daar niet? En als God wil, dat wij sterven, vindt hij ons niet overal? Kent gij dan uwen catechismus niet, Thomas? Zeg mij eens: waar is God?

- In den hemel, op de aarde en op alle plaatsen, antwoordde Thomas eenvoudig.

- Dus, op alle plaatsen, zei de vrouw; zal hij u dan niet ook in alle plaatsen kunnen vinden en bewaren?

Zooals de meeste ongeleerde lieden putte Sofia, uit de weinige godsdienstige kennissen, die zij bezat, eene soort van berusting die, zij moge soms tot zorgeloosheid en onvoorzichtigheid leiden, haar thans echter wel van pas kwam.

- Maar ik vergeet, dat de boodschap haastig is, hernam Sofia; ga eens naar juffrouw Leonie en zeg haar, dat de bazin op sterven ligt en haar gaarne nog eens zou spreken.

- Reeds op sterven! zei Thomas haast schreiend, en hij ging, juist toen Karel met den baas langs de keukendeur in den winkel kwam gestapt.

- Kom niet boven eer ik u roep, zei Sofia tot hen: de bazin is wat in slaap geraakt, en gij weet: slaap is medicijn voor zieken.

Dit gezegd, spoedde zij zich terug naar boven.

Karel raapte een gevouwen papier van den grond, dat Thomas had laten vallen. Hij opende het en liet een lichten kreet van verbazing hooren, uitroepende; hier vind ik een testament, het testament van Thomas. Hij begon het te lezen met luider stem. Het was van den volgenden inhoud: ‘Ik ondergeteekende, Thomas-Quirinus Van Diest, geboren te Meulestede den 15^{n} Juni 1813 en aldaar wanende als eerste schoenmakersknecht bij den heer Jan Pieters-Pauwels, meester schoenmaker in de Nieuwstraat n^{r} 5, hebbe heden, 15^{n} Mei 1866, met volle verstand en overtuiging, de volgende laatste wilsbeschikkingen genomen.

Ik stelle aan en verklare tot mijn eenigen en algemeenen erfgenaam, bij volkomene uitsluiting van alle andere, die er volgens de wet mochten recht of aanspraak op hebben, den heer Karel Stoens, zoodat hij na mijn dood de wettige eigenaar zal worden van mijn huis te Zomergem met aanpalende landen, van mijn land te Mariakerke, van mijn geld, dat bij den notaris Mulders ligt; van mijne meubels, kleederen, en van de laarzen

mij na den dood van den heer Felix Lamineur door Francisca geschonken: in één woord, van al wat ik bezit aan roerend en onroerend goed, zonder er aan iemand hoegenaamd rekening te moeten over doen. Alleen verzoek ik hem, de voornoemde laarzen altoos in eere te houden. Bovendien verzoek ik hem, mij te laten begraven, zooals het betaamt aan iemand die altoos eerlijk en braaf is geweest, en wat te zorgen voor de ziel van mijne moeder zaliger en voor de mijne. Aldus gedaan en geschreven met mijne eigene hand, den dag als boven. Th. Quir. Van Diest.'

- Een brave jongen, een goede zoon! riep Karel met tranen in de oogen, terwijl hij het papier weder toevouwde en het naast de laarzen op het venster legde.

- En hoe hij nog denkt aan onze Francisca zaliger en haren man, zei de baas ontroerd. 't Is waarlijk spijtig, Karel: wij waren hier zoo gelukkig, gelukkig met onze kinderen, gelukkig in onzen winkel, gelukkig in ons werk en nu!

- Zoo gaat het in de wereld, kozijn, zei Karel: niets blijft duren! Kom, kozijn, wij gaan nog wat in den hof; Thomas mocht komen, en hij zou aan ons gezicht bemerken, dat wij iets van zijn testament hebben gezien.

Zij verlieten het vertrek.

Intusschen was Thomas teruggekeerd. Hij was ongerust over het testament, dat hij in zijnen zak niet had weergevonden, en 't was met blijdschap, dat hij het kostbaar stuk op het venster vond. Weinige stonden later kwam Leonie aangestapt. Sofia opende 't kabinetje en trad er met haar binnen. Het onderhoud duurde slechts eenige minuten, maar toen Leonie weder verscheen lag er op haar gelaat een blos van vergenoegen, die hevig afstak met de droeve omstandigheden waarin men verkeerde. Beide begaven zich naar boven; een oogenblik later keerde Sofia met Roza naar beneden en richtte zich met haar naar den tuin. Zij vonden er Karel en den baas in 't prieeltje zitten.

- Wij komen u wat gezelschap houden, zei Sofia. Leonie is gekomen en de bazin wil wat met haar alleen spreken!... Kom, Roza, zet u hier ook wat.

- Hoe vindt Leonie mijne vrouw? vroeg de baas.

- Die heeft weinig kennis van zieken, antwoordde de vrouw, en zij bedroog zich waarschijnlijk over den toestand der bazin, want zij zegde, dat zij ze tamelijk wel vond.

- Hoe, zij bedroog zich, riep de baas angstig.

- Ik moet het u toch eens zeggen, baas lief, zei Sofia: gij moet u aan 't ergste verwachten, man: uwe vrouw heeft wellicht geene twee uren meer...

Zij moest de woorden: 'te leven' niet uitspreken: de baas was rechtgesprongen en wilde ondanks Karel naar binnen; Roza was met een lichten kreet ter aarde gestort.

- Onverstandig mensch! riep Karel, tusschen zijne snikken: is het zoo, dat gij zulke tijding brengen moet... Kozijn, bedaar, gij moogt de laatste stonden uwer vrouw niet pijnlijker maken, dan ze 't reeds zijn! Neen, gij moogt niet naar binnen!

- Mijne vrouw! kreet de ongelukkige man: laat mij er bij, laat mij met haar sterven!

- En uwe kleinkinderen, kozijn: moet gij niet blijven leven om voor hen te zorgen: zijt gij dan de laatste begeerte van nicht Francisca vergeten?

- Karel, schreide de man: ik weet niet, wat ik zeg, ik weet niet, wat ik doe!

- Moeder, zuchtte Roza, uit hare bezwijming opgewekt, laat ons... laat mij bij moeder gaan, bij nicht.

- Ik zal met Roza eens gaan zien, sprak Sofia, of Leonie niet haast gedaan heeft; daarna zal ik u beide komen roepen.

Zij nam het meisje bij den arm en trok met haar naar binnen: juist verscheen Leonie voor 't venster der kamer waar de bazin te bed lag, en wenkte met de hand.

- Roza, zegde Sofia, de bazin zal u straks een zeer ernstig voorstel doen in 't belang van den baas en van de kinderen van Francisca! Ik ben zeker, dat gij dit laatste verzoek uwer weldoenster niet zult afslaan! Tot straks!

Het meisje had met een knikje de laatste woorden van Sofia bijgestemd en had zich dan in den winkel op eenen stoel laten zakken nevens de tafel, waarop zij zich, het hoofd op de handen gedrukt, voorover legde.

Wij weten reeds, hoezeer Roza aan hare nicht verkleefd was; wij hebben gezien, hoe de zekerheid van deze tweede moeder te zullen verliezen haar had getroffen. De echt christelijke opvoeding, welke 't meisje genoten had, boezemde haar echter seffens het volle vertrouwen in op de vaderlijke beschikkingen der Voorzienigheid en zou haar steunen in den strijd tegen de rampen des levens. Na eenigen tijd in droeve gepeinzen verdiept te zijn geweest, stond zij op en begaf zich naar 't achterkamertje rechts, waar de zieke te bed lag. 't Was half donker in den gang, want alleen de deur van Karels slaapkamer - van voren, links, - stond open; al de andere deuren, zelfs de deur der ziekenkamer, waren dicht. 't Meisje stapte zachtjes voort en zou juist die deur openen, wanneer zij de stem van Leonie hoorde, die haren naam noemde. Als onwillekeurig bleef zij staan en luisterde.

- Voorzeker, sprak Leonie op fleemenden toon: Roza is een engel, door God in uwe woning gezonden. Wat gij in den tijd aan haar hebt gedaan door haar tot moeder te verstrekken, dat zal zij u thans vergoeden; nu gij in gevaar van sterven zijt, bazin, vervolgde Leonie, wil ik u niets verbloemen: bij ons zouden de schapen niet goed zijn; ik ben voor geene kinderen en hoe meer mijne moeder ze zou willen bederven, hoe strenger ik er zou op zijn!... Ze zijn ook reeds genoeg bedorven!

- o Zeg dat niet, antwoordde de flauwe, bevende stem der lijderes: het zijn.... zeer brave kinders, dat erkent iedereen. Nooit hebben wij er last van gehad!

- Dat komt misschien, omdat ik geene kinderen kan verdragen, hernam Leonie.

- Helaas, kermde de bazin: en is er dan... geen ander, beter middel?

- Een beter niet, geloof ik, antwoordde Leonie, maar een ander wel. Bij voorbeeld: de jongen en het meisje kunnen in eene kostschool worden gedaan; het jongste kan bij eene

voedster worden besteed. Maar dan hebben de kinderen toch nog geen tehuis.

- Ik ben zoo bevreesd voor kostscholen, sprak de bazin nauw hoorbaar.

- Zoodat er u, zei Leonie, maar één goed middel overblijft voor de kinderen, voor uwen man, en voor Roza: dat is Roza.

- Och arme! onderbrak haar de bazin weder, ik durf haar dit offer niet vragen.

- Ik weet niet, vervolgde Leonie, waarom gij dat voor Roza eene opoffering heet. Zij bemint den baas, zij bemint de kinderen, en de baas en de kinderen zien uit geene oogen dan uit de hare... En zou zij zelve niet goed varen door met den baas te trouwen?

Op het woord ‘trouwen’ kwam er als eene wolk voor Roza's oogen. Zij bracht de hand aan heur hart, en, met de andere aan den muur leunende, wankelde zij naar de kamer van Karel, die, gelijk wij gezien hebben, juist open stond. Daar liet zij zich voor een kruisbeeld op de knieën vallen en bad.

Zij stond recht, toen zij de deur der ziekenkamer hoorde openen: het was Sofia, die naar beneden ging; zij kwam al spoedig terug met den baas en Karel. Roza herstelde zoo goed mogelijk de wanorde harer kleederen, wreef hare tranen weg en stapte juist uit de deur om hen te volgen, wanneer Leonie uit de ziekenkamer trad en haar teeken deed van te blijven staan; 't meisje naderende, drukte zij haar de handen en trok vervolgens met haar terug in de kamer van Karel.

- Uwe nicht heeft nog slechts weinige stonden te leven, zegde zij: Sofia durft het verzekeren.

Roza bekeek haar droef, maar antwoordde niet: zij kon geen woord uitbrengen.

- Zij heeft mij belast, hernam Leonie, u over iets te komen spreken: zet u voor een oogenblik neder en schep wat moed.

Het meisje zette zich op den stoel welken Leonie haar aanwees.

- Uwe nicht wil, eer zij sterft, vervolgde Leonie, het geluk verzekeren van al wat zij bemint en waarover zij nog ongerust moest zijn. Dat zijn vooreerst hare kleinkinderen, de weezen van onzen Felix zaliger, en om over die te spreken heeft zij mij, als zijnde de eenige moei langs vaders zijde, doen roepen. Dan is 't nog haar man, de goede oude baas, en gij. Over Karel weet zij, dat ze volkomen gerust mag zijn. Zij heeft zoo iets beschikt, dat ik volkomen goedkeur, en dat gij allen insgelijks zult moeten goedkeuren, want het brengt alles ineens ten goede. Eer ik u nu zegge, wat het is, moet ik weten of uwe nicht niet vruchteloos op uwe dankbare (Leonie drukte op dat woord) medehulp heeft gerekend: of gij van uwen kant haar plan - want 't is een plan, - zult doen lukken... of mislukken, of gij haar laatste verzoek zult weigeren.

- Nicht weet wel, antwoordde Roza, dat ik haar nooit iets weiger!

- Braaf zoo! zegde Leonie, zichtbaar tevreden. Nu dan: zij zou willen, dat gij na haren dood haar vervangen wildet bij haren man en bij hare kleinkinderen. Gij bemint ze, zij beminnen u... zij begeert dat gij de tweede vrouw wordt van den baas!

Roza deed geweld om hare ontroering te bemeesteren: zij opende de lippen om ‘ja’ te zeggen, maar die poging mislukte.

- Zult gij die laatste begeerte volbrengen? vroeg Leonie.

Het meisje had de oogen terug op het kruisbeeld geslagen en antwoordde niet seffens. Na een oogenblik echter spande zij eene uiterste poging in, stond op en, de rechterhand naar het Christusbeeld stekende, sprak zij met klem:

- Dat God mij hoore: als dat de begeerte mijner nicht is, en kozijn en Karel tevreden zijn, ja, ik zal die begeerte volbrengen!

Leonie bezag haar verwonderd: hare tranen vloeiden niet meer en hare blikken hadden de gewone vastheid en helderheid als ineens herkregen. De plicht zegepraalde over 't gevoel; het offer was volbracht. Maar toch had zich over Roza's gelaat eene doodsche bleekheid verspreid; wellicht voelde zij thans, hoe alle geluk voor haar was verdwenen. Die bleekheid ontging Leonie geenszins. ‘Hoe beminde zij hem!’ murmelde zij tot zichzelve.

- Gij zijt inderdaad een engel, zegde zij, Roza omhelzende. Kom nu, uwe nicht wacht. Niet zonder reden zal zij gerekend hebben op uwe dankbaarheid.

Roza sidderde eens, doch zij greep moedig den arm van Leonie:

- Laat ons gaan, zegde zij.

Zij gingen en vonden de bazin recht zitten in haar bed, door Sofia ondersteund. De baas, voor het bed geknield, besproeide de hand zijner vrouw met tranen. Roza bleef getroffen staan in de deur.

- Roza, zult gij nu den moed verliezen? zegde eene zachte stem. Het was de stem van Karel, die aan het voeteneinde der bedstede stond.

Die woorden waren eene opwekking voor Roza. Zij richtte zich naar de bazin, en hare hand vattende, knielde zij nevens den baas op den grond.

Vrouw Pieters, in dezen oogenblik, die den dood voorafging, scheen geene pijn te gevoelen.

- Roza, zoo sprak ze met flauwe stem, heeft Leonie u gezegd wat ik...

De woorden wilden de oude vrouw niet uit de keel. Zij drukte echter lichtjes de hand van het meisje, als wilde zij daardoor aan deze doen begrijpen, wat zij niet zeggen kon.

- Welnu, Roza, klonk weder de stem van Karel: gij hebt nicht verstaan, niet waar? Kozijn is tevreden en ik heb aan nicht voor u reeds verzekerd, dat gij niet een stond zoudt hebben geaarzeld om u aan 't geluk harer geliefden te wijden: om eene zorgvuldige vrouw voor kozijn, eene teedere moeder voor de kinderen te worden!

- Ik heb het reeds aan God beloofd, zegde 't meisje, de hand der oude vrouw kussende, en ik beloof het u en Hem hier nogmaals.

- Goed, zegde zij. En nu... zal ik gerust sterven! Roza, moge God u... En gij, Karel...

En hare oogen schenen zich nu naar den jongeling te richten; hare lippen wilden voortspreken, maar zij bleven machteloos.

Zij wendde hare beide armen naar hem, hare handen sloten zich samen als tot eene bede... en dan vielen zij neder, twee tranen rolden langs hare wangen, een laatste droeve lach misvormde haren mond. Roza had haar reeds in de armen gegrepen; Sofia kwam luidop biddend met de gewijde kaars toegeloopen... 't Was te laat: de bazin was dood!

En de wensch van Leonie was tevens vervuld: Roza was bij Karel uit den weg geruimd.

(Wordt voortgezet.)

E.M. MEGANCK.

Klachte over de quade tijden.
XVIIIe eeuw.

'k Hoor vast klagen op de tijden,
Dat die heel verandert zijn,
Dat se krielen vol venijn,
Dat se sijn vol druck en lijden,
Snooder als de oude tijdt,
Vol geveijnstheit, haet en nijt.

Vromigheijt die leijt verschoven,
En men acht haer nergens meer,
Jae men past op Godt noch eer;
Ongerechtigheijt drijft boven,
Waer ghij oock den rugge keert
Liefd en trouwe zijn verheert.

Al vergeefs wij menschen klagen
Over deesen snooden tijdt,
Die soo ras daer heene glijt;
't Zijn alleen der sonden plagen,
En ons snoot en quaedt gemoedt,
Dat ons dees ellende doet.

't Zijn al een en selfde tijden.
Die der voormaels zijn geweest,
Maer ons ongestade geest,
En de ondeughd doen ons lijden.
Blijft slechts vroom in U gemoedt,
Deughde maeckt de tijden goedt.

D. PZ. PERS.

Een uitstapje langs de boorden der Voer.

Onder dezen titel heeft de eerw. heer J.F. Hendrickx bij de wed. G. Robijns te Leuven eene Vlaamsche overzetting laten verschijnen van een onuitgegeven Fransch opstel van A. Jacobs. Wij hebben er met belangstelling kennis van genomen. Het verhaal verplaatst ons in eene der oudst bewoonde streken van ons land, waarop eene bij het werkje gevoegde steenteekening den lezer veroorlooft eenen blik te slaan. De schrijver

heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om een aantal belangrijke punten nopens verscheidene gemeenten en hunne merkwaardigheden aan te teekenen.

De eerst vermelde gemeente is het schilderachtige Tervueren, waar de groote beek die de Voer geheeten wordt haren oorsprong neemt en in wier nabijheid zich een molen bevindt, in 1755 gebouwd door Alexander Slootmans, abt van Park, wiens wapen en mijter en staf op den gevel zijn afgebeeld met een Latijnsch opschrift, dat, in het Vlaamsch overgezet, luidt; 'Hij versterkte de sloten der deuren.'

Daarna bereikte men de gemeente Vossem, van wier kerk een gedeelte opklimt tot de XIIIe eeuw.

Van Vossem leidde de weg naar Leefdaal, 'in het leenroerig tijdvak reeds boven vele andere plaatsen vermaard door ridderdeugd en grootheid.' De heerlijkheid van Leefdaal behoorde in de XIVe en XVe eeuw aan de familiën Pietersheim en de Merode; in 1661 ging zij over aan F. Helman, wiens dochter Anna Francisca haar tot uitzet kreeg toen zij trouwde met Jan van Brouchoven, zoon van Jan Baptist graaf van Bergeyck en van Helena Forment. Het kasteel der oude heerlijkheid, op eenen heuvel nabij de Voer gebouwd, is zeer merkwaardig. De toren der kerk dagteekent van de XIIIe eeuw.

Te Sinte-Vroene bezichtigde de schrijver de dorpskerk die in de XIIe eeuw gebouwd, doch waaraan onder andere in de XIVe een schoon steenen tabernakel toegevoegd werd.

Met ophef wordt in het werkje de kerk der gemeente Berthem vermeld, die niet minder dan 900 jaren oud zou zijn. 'Ziet (zoo luidt het) hoe wonderbaar de toren is gebouwd, en die wijde middelbeuk, van de zijbeuken gescheiden door pijlers met nieuwerwetsche versierselen bekleed! Wat te zeggen van koor en koornis? en van die toegemetselde deur, met nog overblijfselen harer kroonbogen, en dat vervallen of beter geschonden opschrift van den naam Aleit?'

Toen zij het 'schier door iedereen vergeten' Eegenhoven bereikten, waanden de schrijver en zijn medewandelaar zich te bevinden 'in een klein Zwitserland.' - 'Zoo lief kronkelend loopt het beekje daar; zoo wispelturig klimmen en dalen die bergen langs den oever; nu staat men beneden en kan men gemakkelijk aan het water, dan weer staat men hoog op eenen berg en ziet men het beekje gelijk aan eene witte of blauwe slang, volgens de kleur der lucht als in eenen afgrond voortslingeren.' Te Eegenhoven zagende wandelaars archiefstukken van 1358 en 1376, bekleed met het zegel der 'gemeine schepenen,' gegeven 'in orconscape ende in kinnessen der waerheit.' Deze oude parochie is eens geheel uitgestorven door de pest. Dienaangaande vermeldt het werkje het volgende: 'Oude menschen vertellen nog bij overlevering dat de pastoor, na den laatsten mensch in zijn sterfuur te hebben bijgestaan en het laatste lijk op eenen kruiwagen naar het kerkhof gevoerd en begraven te hebben, elders heen trok, men meldt niet waar, en dat de parochie lang onbewoond bleef, tot dat eindelijk die algemeene vrees onder de menschen verdween en langzamerhand nieuwe bewoners zich in Eegenhoven vestigden.'

Van Eegenhoven, steeds den loop van de Voer volgende, trokken onze wandelaars naar Brussel terug.

Wat wij hier aanhaalden uit het verhaal der omwandeling van den heer Jacobs, volgens de Vlaamsche bewerking van den eerw. heer Hendrickx, bewijst eenmaal te meer, hoe aantrekkelijk het bezoek van buitengemeenten in vele opzichten kan zijn. Jammer dat er niet meer schrijvers en kunstbeoefenaren hun voordeel mede weten te doen.

D.V.S.

Ik ben een arme minnestreel.*

Ik ben een arme minnestreel;
Ik minne lied en lach;
Ik werk met lust en zing verheugd,
Den ganschen vollen dag.

Ik ben een arme minnestreel;
En toch ik waan me rijk:
Mijn zoetste lied is louter vreugd
En louter liefdeblijk.

En is mijn tessche nooit gevuld;
Mijn hart is altijd vol;
En brengt aan al wat edel is
Een zoeten liefdetol.

En heb ik schatten, geld noch goed,
Ik heb een lieve vrouw,
En in mijn hart, een reine lier;
En beiden zijn me trouw;

En moet het zijn, ze gaan met mij
Al over berg en zee;
En als verkleefde zielen doen,
We deelen wel en wee;

En moet het zijn, ze gaan met mij
Alwaar het lot gebiedt:
Mijn liedjen is mijn huisgezin
Mijn huisgezin, mijn lied.

O, klein en hartgezegend deel,
Hetwelk natuur me gaf,
'k Bewaar u trouw, mijn lief juweel,

* Dit stuk is ontleend aan den bundel *Gedichten* waarvan wij op blz. 30 melding maakten als verschenen bij den heer L. Dela Montagne, te Antwerpen, en die verkrijgbaar was voor de inschrijvers tegen fr. 2.25.

En sta u niemand af.

Ik schat mijn erfdeel veel te hoog:
'k Bemin het als een kind,
Dat, zuigend aan de moederborst,
De kracht des levens vindt.
Het vloeie teeder; 't ruische zoet,
Het liedjen van mijn hart;
En, kan het zijn, het balseme zacht
Der vrienden zielesmart.

Of 't klinke vrij en dreune luid,
Met mannenmoed, op kloeken trant;
En 't strijde voor het goede recht:
Het heil van 't vaderland?
.....
Ik ben een arme minnestreel;
Ik minne lied en lach;
Ik werk met lust en zing verheugd,
Den ganschen schoonen dag.

Ik ben een arme minnestreel:
En 'k wensche mijnen zoon
Veeleer de gaaf van 't klinkend lied
Dan koningsstaf en - kroon.

TH. COOPMAN.

Brussel.

Het keteltje van Grave.

Het hier afgebeelde zilveren keteltje is datgene, waarvan wij

in onzen jaargang 1876 op blz. 186 kortbondig gewaagden als in het jaar 1536 door graaf Maximiliaan van Buren geschonken aan de Nederlandsche stad Grave, om daaruit bij feestelijke gelegenheden de stadsgasten te onthalen. Wij drukten toen ook de woorden, die de vorstelijke begiftiger op het keteltje liet griffelen en waaruit men verneemt, dat hij het buit maakte in Afrika en aan de stad Grave schonk. Tevens haalden wij eenige bijzonderheden over den graaf van Buren aan. Wij besloten onze mededeeling met het bericht, dat Grave's gemeentebestuur geneigd

scheen het keteltje te verkoopen en er hem reeds 2500 gl. voor aangeboden was. Uit de 24ste aflevering van onzen jaargang 1878, blz. 193, hebben onze lezers vernomen, dat de stad Grave het keteltje inderdaad heeft verkocht, niet voor 2500, maar voor arme 700 gl., aan eenen ingezetene van Bergen-op-Zoom.

Het keteltje is ruim een pond zwaar. Zooals wij in 1876 vermeldden, is het met hengsel en tuit ongeveer 12 centimeters hoog en bereikt het in doorsnede 20 centimeters. Over de tuit prijkt Maximiliaans wapen in brandverf.

Het kan de stad Grave niet tot eere strekken, dat zij koopmanschap gedreven heeft met een voorwerp, welk zij als een kostbaar erfstuk uit den ouden tijd zorgvuldig had moeten bewaren, zooals de Nederlandsche stad Veere doet, met den zilveren beker dien voornoemde graaf van Buren haar in 1551 schonk en waaruit wij de eer hadden eenen teug te drinken, toen wij, in 1872, met een aantal leden van het XIIe Nederlandsch taal- en letterkundig congres, te Middelburg gehouden, het gastvrije Veere bezochten. Een afbeeldsel van dezen beker is te vinden in onzen jaargang 1872, blz. 162VI

D.V.S.

Antwerpsch museum.

HAZEWINDHONDEN VAN JAN FYT DOOR JAN CASSIERS.

Bovenstaande plaat is de afbeelding van het stuk, waarover in ons tijdschrift in 1868 en 1869[(1)] gesproken is. Het prijkt in het Antwerpsch museum en vormt een gedeelte van een groot tafereel waarvan het overige in het magazijn van voornoemd museum berust. De hazewinden zijn meesterlijk gepenseeld en blijven uitmuntende voorbeelden voor alwie zich op dierenschildering toelegt. Jan Fyt is te Antwerpen geboren; hij werd er den 19^{n} Augustus 1609 in de Sint-Jacobskerk gedoopt als zoon van Jan en van Catharina Lijssensens; tot peter en meter had hij Petrus Vinck en Anna Sevoorts. Hij leerde bij den kunstschilder Jan Berch en werd vrijmeester der Sint-Lucas gilde in 1629. Later schijnt hij Italië te hebben bezocht, daar hij in 1650 onder het dekenschap van den beroemden schilder Jan Van den Hoecke lid werd van de vereeniging der Antwerpsche Romanisten wier deken hij was in 1652.

Op 45-jarigen ouderdom trouwde hij met Joanna Francisca Van den Zande, in de Sint-Andrieskerk te Antwerpen (22 Maart 1654), in tegenwoordigheid van Jacobus Van Bueren, binnen - burgemeester van de stad en Boudewijn Van den Zande. Fyt werd vader van 4 kinderen waarvan de eerste twee in de Sint-Jacobs-, de twee andere in de Sint-Andrieskerk te Antwerpen gedoopt werden.

Hij overleed in 1661 en is in de Antwerpsche Sint-Michielsabdij begraven, blijkens mededeelingen door wijlen pastoor Visschers aan den kunstgeschiedschrijver Theodoor Van Lerius gedaan. Zie verder den *Catalogue du musée d'Anvers.* De schilderij waarvan wij spreken is afkomstig uit de comanderij Pitsenburg der Teutonische orde te Mechelen.

D.V.S.

Eene spreuk van Socrates.

Een huis was Socrates aan 't bouwen
En ieder vond zijn arbeid slecht.
De binnenplaats moest de eerste, 't zij gezegd,
Voor zulk een man onwaardig houên.
Den gevel keurde de andere af; kortom het algemeen
Gedacht was dat de kamers waren veel te kleen.
Wat huis voor zulk een man! Nauw kon m'er draaien. ‘Wilt, niet vreezen,
Viel Socrates hun in de reên,

(1) 1868, blz. 193, 1869, blz. 48, 62.

Dat 't huis, zooals 't daar is, van ware vrienden vol zou wezen!'
De goede man had geen abuis
Te vinden dat voor die te groot nog was zijn huis.
't Heet al zich vriend; maar zot is die 't zich wijs laat maken:
De naam, de daad, verschillend zijn die zaken!

D^{r}. DE BIE.

Lichtaart.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom bedekken zich de glasruiten van vensters, aan de binnenzijde onzer vertrekken, met witten nevel? Omdat, de inwendige lucht warm zijnde, en met dampen beladen, zich aan de glasruiten hecht, en alsdan hare warmte verliezende, tegelijkertijd hare vochtigheid verliest, welke haar in ontlossing hield; die dampen verdikken, hechten zich aan de glasruiten, en wanneer de buitenkoude hevig wordt, veranderen zij in ijs.

Kroniek.

Antwerpen. Bij koninklijk besluit van 4 Maart is de heer baron Henry van Havre benoemd als lid van den bestuurraad der academie van schoone kunsten ter vervanging van wijlen zijnen oom ridder Julius van Havre.

- Jos. Van Luppens *Gezicht uit den omtrek van Audenaarde*, welk op de Parijsche wereldtentoonstelling van 1878 prijkte, verkrijgt eene plaats in het hedendaagsch museum van Antwerpen, waarin zich reeds eene schilderij van voornoemden kunstenaar bevond (een herfstgezicht, in 1873 tentoongesteld in Antwerpen en gekocht voor 5000 fr). Laatstgenoemde schilderij wordt den heere Van Luppen teruggegeven en hij bekomt buitendien eene toegift van 5000 fr., waarvan het staatsbestuur de helft betaalt.

- De kunstschilder P. Van der Ouderaa voltooit een groot geschiedkundig tafereel voor de tentoonstelling van Rotterdam, getiteld *De mondzoen* (een middeneeuwsch gebruik van verzoening tusschen misdadigers en benadeelden), in de St.-Josephs- vroeger de Ursulakapel der Antwerpsche hoofdkerk. (De beknopte beschrijving van eene zulke verzoening vindt men in de *Vlaamsche School* van 1877, blz. 146, in het stuk over eenen doodslag, in 1577 te Turnhout gepleegd.)

Brussel. Uit de zaal der gothieken in het rijksmuseum was eene kleine schilderij gestolen, *De bekoring van den heiligen Antonius*, n^{r} 380, schilder onbekend, op hout geschilderd, 22 c. hoog en 15 c. breed. Den 26^{n} Maart, na het bekend maken van den diefstal, werd het stuk teruggebracht door eenen kunsthandelaar die verklaarde het voor 15 fr. gekocht te hebben van een hem onbekend persoon. De kunsthandelaar kreeg van het bestuur des museums 200 fr. als belooning. Het stukje maakt deel uit van eene verzameling van 40 schilderijen, in 1874 door den hertog van Aremberg aan den staat verkocht voor 93,000 fr.

- De internationale Afrikaansche vereeniging hield den 2^{n} Maart eene algemeene vergadering in het koninklijk paleis. Uit het verslag van den penningmeester bleek, dat de ontvangsten in 1878 in België 123,000 fr. bedroegen. Met de laatste mail waren van de reizigers der vereeniging geene berichten ontvangen. Eene tweede uitzending van reizigers, die zich in betrekking moet stellen met de eerste, zal eerlang plaats hebben. Ook is men reeds bedacht op eene derde uitzending. Ieder reiziger naar de Afrikaansche kust kost meer dan 45,000 fr. (Zie 1877, blz. 87, 102, 160 en 183).

- Leopold Flameng, de uitstekende te Brussel geboren plaatsnijder, van wien wij reeds in 1864, blz. 97, eene plaat gaven, heeft een exemplaar van al de door hem gemaakte platen geschonken aan de koninklijke bibliotheek. Flameng woont sedert vele jaren in Frankrijk.

Leuven. Blz. 31 hebben wij gemeld, dat het staatsbestuur voor het rijksmuseum verlangde te koopen mits 200,000 fr. de schilderij van Q. Massys uit de St -Pieterskerk. De gemeenteraad heeft geweigerd tot deze verkooping vergunning te geven en op voorstel van den heer Van der Seypen beslist, met 13 tegen 3 stemmen, de schilderij voor de stad Leuven zelf aan te koopen voor gemelde som.

- Op 2 Juni zullen de leden van het *Davidsfonds* 's morgens ten 11 ure een bezoek brengen aan het graf van hoogleeraar David te Perck; des middags zal eene algemeene letterkundige vergadering, des avonds een muziekfeest plaats hebben; den 3^{n} Juni,

's morgens van 9 tot 10 1/2 ure, vergadering in drie afdeelingen: *a*) onderwijs en taalkunde, *b*) letteren, geschiedenis en oudheidkunde, *c*) schoone kunsten en muziek; van 10 1/2 tot 12 ure, algemeene vergadering; om 1 uur, feestmaal.

- In den nacht van 20 Februari heeft men de baldadigheid begaan, de beenen van het standbeeld van S. Van de Weyer vinnig rood te schilderen.

Hasselt. De Afrikaansche karavaan, aangeleid door den eerw. P. Croonenberghs, heeft den 6^{n} Maart in den besten welstand de plaats harer ontscheping, Grahamstown, bereikt.

Sint-Nicolaas. Verschenen bij Strybol-Vercruyssen: *Reizen naar de Noordpool,* door J.B. Martens, kanunnik, leeraar van natuurkundige wetenschappen, in 't klein seminarie te St-Nicolaas. Het werk maakt een schoon boekdeel uit van ongeveer 250 bladzijden in-8°.

Buitenland.

's-Gravenhage. Het college van rijks-adviseurs voor de monumenten van geschiedenis en kunst is bij koninklijk besluit van 21 Februari ontbonden.

Amsterdam. Prins Frederik heeft eene aanzienlijke bijdrage geschonken aan het plaatselijk comiteit voor de uitrusting van den tweeden Nederlandschen Pooltocht.

- Bij de op 10 Maart door de heeren Van Pappelendam en Schouten gehouden schilderijenveiling, bracht een schilderstuk van Bakker-Korff, *Toebereidselen tot de reis*, 2200 gl. op, een *Gezicht buiten de Koepoort te Leiden,* van Van de Sande Bakhuijzen, gold 1000 gl., een *Binnenhuis te Hinlopen*, van C. Bisschop, 1400 gl., het *Aalmoezeniershuis te Amsterdam in de* XVIIe *eeuw*, van C. Springer, 1515 gl., *Een stal*, van W. Verschuur, 1110 gl. De overige stukken gingen beneden 1000 gl.

Groningen. Den 22^{n} en 23^{n} September zal het 265-jarig bestaan der stedelijke hoogeschool plechtig worden gevierd.

Leeuwarden. Bij J.G. Kuipers en c^{o} alhier maakt en verkoopt men papieren vaten, geschikt voor droge waren. Men weet, dat dergelijke vaten in Amerika reeds sinds eenigen tijd veel gebruikt worden.

's-Hertogenbosch. In de hoofdkerk is een gedenkteeken opgericht ter nagedachtenis van wijlen den aartsbisschop mgr. J. Zwijsen; het is in ojivalen stijl volgens de teekening van den bouwmeester L. Hezenmans uitgevoerd door den beeldhouwer Van de Geld. In het midden staat de heilige Joannes Baptista, patroon van den overledene en daaronder dezes wapens; nevens dat beeld houden twee engelen de wapenschilden van het aartsbisdom Utrecht en het bisdom 's-Hertogenbosch; naast het wapen twee cherubienen wijzende op de leus: *Mansuete* met het kruis en het schaap, *Fortiter*, met het zwaard en den leeuw.

Leiden. Het bronzen gedenkteeken van Leidens ontzet is grootendeels gereed, maar er ontbreekt nog 5000 gl., om het geheel te bekostigen. Men bezit eene som van gl. 20, 112.52 1/2.

Parijs. 14 Februari herdacht het Aardrijkskundig Genootschap den 100^{n} verjaardag van het overlijden van den vermaarden Engelschen reiziger Cook. In de met Engelsche en Fransche vlaggen versierde zaal van het genootschap waren voorwerpen die aan Cook hadden toebehoord tentoongesteld, benevens de mantel dien hij droeg toen hij op Hawaï vermoord werd, kleederen en wapens op dit eiland in gebruik, een houten beeldje, voorstellende de Hawaïsche godin der vulkanen enz. De heeren Huber en Harny hielden ieder eene voordracht over Cook en zijne reizen.

- In de omstreken van Parijs heeft zich aan de salade eene ziekte vertoond van denzelfden aard als de bekende aardappelziekte: aan de bladen hecht zich eene soort van witte meelachtige zwam. De Franschen noemen de ziekte ‘Meunier.’ Het tijdschrift der hofbouwmaatschappij van Orleans en Loiret meldt, dat een prijs van 10,000 fr. is uitgeloofd voor een middel dat de ziekte wegneemt.

Marseille. In deze stad is door den heer Coggia op 1 Maart eene nieuwe planeet ontdekt van de 12de grootte.

Londen. Het Drury-lane theater heeft zijne vertooningen moeten staken, aangezien de tooneelisten, wegens vermindering hunner wedde, weigerden op te treden.

- De onlangs in deze stad overleden bierbrouwer H Gardner heeft ruim 7 millioen frank (de helft van zijn vermogen) bestemd voor eene inrichting tot ondersteuning van blinden in Engeland.

Berlijn. Bij den Duitschen rijksdag is een voorstel ingekomen, waarbij de rijkskanselier wordt uitgenoodigd, een wetsontwerp in te dienen, houdende dat de vergunning om het bedrijf van tooneel-ondernemer uit te oefenen voortaan moet worden geweigerd, wanneer de daartoe bevoegde openbare overheid, op grond van feiten, de overtuiging heeft verkregen dat de aanvrager de ter uitoefening van dat bedrijf noodige kennis of ontwikkeling mist.

- De heer Köppen, eigenaar van het huis n^{r} 225 Grosse Friedrichstrasse, dat door Adalbert von Chamisso werd bewoond, gaat den gevel met het borstbeeld van dezen dichter deen versieren.

Odessa. Al de gouden en zilveren munten uit het museum der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde zijn gestolen. De waarde bedroeg 20,000 roebels.

Rome. Bij de werken aan de Farnesina, in de nabijheid van Ponte Sisto, is een kamertje ontdekt, waarvan de wanden en de zoldering versierd zijn met goed bewaard schilderwerk uit de eeuw van Augustus, voorstellende eene bruiloft enz.

Grahamstown. In deze Afrikaansche stad werd onlangs op eene verkooping van struisvogelspluimen 25 fr. per stuk betaald voor witte veders (zijnde 3575 fr. het pond), 350 fr. per pond voor zwarte of bruine en 100 fr. per pond voor gemengde veders. (Zie onzen jaargg. 1864, blz. 75 en 1876, blz. 16).

Sterfgevallen.

NICOLAAS-GISBERTUS FOSSION, voorzitter der geneeskundige academie van België, is op 28 Februari te Luik overleden, oud 68 jaren.

ALFONS BRAQUENIÉ, een der stichters van de bekende groote tapijtenfabriek te Mechelen, officier van de Leopoldsorde, van het Legioen van Eer enz., is einde Februari schielijk te Parijs overleden. Zijn broeder Hendrik was eenige dagen te voren groot-officier der Leopoldsorde benoemd ter gelegenheid der laatste algemeene tentoonstelling te Parijs. (Zie onzen jaargg. 1877, blz. 135)

Het menschelijk oog.

De wetenschap heeft in den laatsten tijd nagespoord, wat het menschelijk oog eenmaal geweest is en wat het worden kan. De Vedas der Indianen, de oudste schriftelijke oorkonden, schijnen te bewijzen dat men in den oudsten maar reeds geschiedkundigen tijd slechts twee kleuren gekend heeft, namelijk zwart en rood. Een lange tijd is er verloopen eer het oog kennis droeg van de gele kleur en een nog veel langere tijd, eer het ook de groene kleur onderscheidde. Oudtijds verwarde men de gele kleur met de groene. Latere schrijvers bevestigen, dat de Grieksche schilders in Alexanders tijd slechts de grondkleuren wit, zwart, rood en geel hadden; blauw en violet kenden de oude Grieken niet; zij noemden deze kleuren grijs en zwart. Zoo werden ook de

kleuren van den regenboog slechts zeer langzaam onderscheiden, en Aristoteles kent daarvan slechts vier kleuren. Het is een bekend feit, dat, wanneer het kleurenprisma gephotographeerd wordt, achter de kleuren blauw en violet, nog een zeer duidelijke indruk achter blijft, dien wij echter niet meer in staat zijn als kleur te onderscheiden. Natuuronderzoekers beweren, dat er een tijd zal komen, waarop het meer volkomen menschelijk oog in staat zal zijn, ook deze kleur waar te nemen.

Veertien dagen te Parijs.
Schetsen van binnen en buiten de tentoonstelling.
VI.

Nog altijd is de Louvre een der merkwaardigste gedenkteekens van Parijs; hij werd, in 1541, door koning Frans I gebouwd. Dit uitgestrekte museum bevat ontegensprekelijk eene van de kostbaarste kunstverzamelingen der wereld; niet alleen vindt men er talrijke geschiedkundige oudheden van Egypte, Azië, Assyrië, antieke en andere beelden en groepen, maar ook verscheidene zalen vol uitmuntende schilderijen van de beste meesters der verschillende schilderscholen. Het ligt niet in ons plan er eene beschrijving van te leveren; wie lust heeft er grondig over ingelicht te zijn, raadplege den catalogus, waarin al wat er te zien is, bondig wordt opgesomd.

Om al de museums van den Louvre, welke dagelijks voor iedereen kosteloos te zien zijn, op zijn gemak te beschouwen, zouden er wel acht dagen noodig wezen. Wij zijn er reeds vroeger verscheidene keeren in geweest en bepalen ons nu met de zalen eens door te kuieren, al was het maar om de voortreffelijke stukken nog eens te zien van onze oude Vlaamsche schilderschool, welke er in al haren luister praalt. Hier zijn de meesterwerken van Jan Van Eyck, Memling, Quinten Massys, Teniers, A. Van Dyck en P.P. Rubens niet zeldzaam; van den laatste alleen ontmoet men er omtrent een dertigtal schilderijen. Verder vindt men er insgelijks uitmuntende doeken van Rafaël, Holbein, Murillo, Titiaan, Rembrandt, Dow, Ruisdaal, Da Vinci, Veronees, Perugini, Poussin, Robert en zoo vele andere, welke voorzeker wel een bezoek waard zijn. Bij ieder bezoek in den Louvre hebben wij telkens een nieuw genoegen gesmaakt, bij het bewonderen van al die kunstschatten.

De beeldengalerij, vooral die der antieken, bevat wezenlijke meesterstukken, en bij deze bekleedt de beroemde Venus van Milo wel degelijk de eerste plaats. Tijdens de *Commune*, toen een hoop verwaten schelmen zich het bestuur van Parijs gewelddadig hadden aangematigd en allerhande gruwelen pleegden, had men dit beeld, om het aan de vernielingzucht der bandieten te onttrekken, in eenen kelder van de prefectuur der politie weggestopt, waar het veel heeft geleden. Nadat de moordenaars en brandstichters eindelijk het onderspit hadden moeten delven, vond men de arme Venus in eenen jammerlijken toestand terug: door de hitte van den brand was de buis van den beerput gebarsten en de gansche kelder was overstroomd. In al die vuilnis ontdekte men, na ongelooflijk veel moeite, eindelijk het beeld maar het was in drie stukken gebroken. Deszelfs herstel werd echter aan bekwame handen toevertrouwd, en nu ziet men die heidensche godin weer pralen in al haren vorigen luister. Haar eeredienst, hoe oud ook, is zeker nog niet buiten de mode geraakt, want tot 's avonds laat ziet men hare priesteressen langs de boulevards wandelen. Ze zijn wel is waar meestal eenigszins verwelkt; doch nog altijd zeer talrijk, zooals wij ons er met eigen oogen hebben kunnen van overtuigen.

Aan den Louvre palen de Tuileriën met het uitgestrekte

Carousselplein, waarop zich een sierlijke triomfboog bevindt. De woede der communards was vooral tegen dit prachtige koninklijk paleis gericht, hetwelk van 1564 dagteekent. Dit 'verblijf der tirannen,' zooals zij het noemden, moest verdwijnen. De schurken en spitsboeven, welke zich aan het bewind hadden geplaatst, gaven in de maand Mei het noodlottig bevel tot de algeheele vernieling, en onmiddellijk begon een hoop ellendelingen dit schandelijk besluit ten uitvoer te brengen. Vijf wagens, met vaten petroleum, teer en buskruit geladen, werden er heen gevoerd. De muren der zalen werden met teer bestreken, de petroleum vloeide over de schoone ingelegde eiken vloeren, en daarover heen werd het buskruit geworpen. Welhaast verkondigden nu de door vensters en daken uitbarstende vlammen, dat het paleis der Tuileriën volop in brand stond.

De brandstichters juichten: *Leve de Commune!* bij het beschouwen van hun ijselijk werk, want de vlammen liepen snel voort en bedreigden niet alleen de Tuileriën, maar ook den Louvre en al zijne kunstschatten, met eene volkomen vernieling. Gelukkiglijk kon het Fransche leger nog intijds in de stad dringen, de opstandelingen voet voor voet achteruit drijvende. Onmiddellijk begon men met reuzenkrachten te werken, om het gebouw van den Louvre van de Tuileriën af te zonderen, en zoodoende het vuur te beperken. De vijandelijke kogels vlogen wel om de ooren der redders; maar toch weken zij niet van hunne plaats voor dat alle gevaar verdwenen was! Echter was er in de Tuileriën reeds veel vernield, onder andere de koninklijke bibliotheek, zoo rijk aan hoogst zeldzame drukwerken en handschriften. Wat het gebouw betreft, tot nu toe zijn er talrijke sporen van den brand zichtbaar aan gebleven ofschoon er voortdurend aan het herstel wordt gearbeid.

Vele andere gebouwen waren reeds door de brand- en roof-ademende bende in assche gelegd, onder ander het prachtige stadhuis, waarvan enkel de vier muren zijn blijven staan. De gruwelijke moorderij op den aartsbisschop mgr. Darboy, op de oude generaals Clement en Thomas, op de gijzelaars was in koelen bloede door die monsters gepleegd, met een woord, zij waren voor geen enkel misdrijf achteruit gegaan! De naneven zullen ongetwijfeld met moeite kunnen gelooven dat er in de verlichte negentiende eeuw, te midden van de natie welke zich de meest beschaafde van Europa noemt, nog barbaren werden gevonden, die zich uit haat jegens al het bestaande gezag, tot het plegen van dergelijke euveldaden hebben kunnen verlagen.

Wel was het paleis der Tuileriën, toen het gebouwd werd, bestemd om tot verblijfplaats aan de koningen van Frankrijk te dienen, maar toch hadden deze er slechts zeer zeldzaam hunnen intrek genomen; zij verkozen op het kasteel van Versailles te wonen. Ook Lodewijk XVI volgde daarin het voorbeeld zijner voorzaten na, en het was zeer tegen goesting en om aan het dreigend verlangen van het volk te voldoen, dat hij de Tuileriën had betrokken. Toen hij er met zijn huisgezin en gevolg aankwam, was het omtrent van alles ontbloot en het duurde verscheidene dagen eer al de noodige meubelen van Versailles naar Parijs waren overgebracht.

Het was er echter verre van af, dat zijne aanwezigheid te Parijs, er de zaken beter deed gaan; de woelingen duurden voort en het gebrek aan levensmiddelen werd er niet door verminderd. Er hadden gedurig samenscholingen voor de broodwinkels plaats en op zekeren dag sloeg het verhongerde volk tot baldadigheden over en werd er een bakker vermoord. Het ministerie kon in dit gebrek niet verhelpen, want de schatkist was en bleef ledig. Wel werd er door de Wetgevende Vergadering eene buitengewone belasting van een vierde der inkomsten gestemd; maar ook dit bleek

onvoldoende te wezen, en men ging eindelijk over tot het inbeslagnemen der geestelijke goederen, welker waarde verscheidene milliards beliep. De verschillende stedelijke besturen werden elk met den verkoop van een aantal dier goederen belast en bezorgden daarvoor aan de schatkist minicipale biljetten, welke spoedig daarop in staatsbiljetten met gedwongen koers werden veranderd. Dit was de oorsprong der assignaten.

Den 14^{n} Juli 1790 werd de eerste verjaring der volksontvoogding, op het Marsveld, met een algemeen federatiefeest gevierd, waartoe afgevaardigden uit al de departementen van het gansche land, burgers en soldaten, waren uitgenoodigd. Ruim de helft der bevolking van Parijs had vrijwillig medegewerkt om het Marsveld in tijds voor de plechtigheid in orde te brengen en met allerhande zegebogen en zinnebeelden te versieren. Te midden van het ruime plein was op eene hoogte van vijf en twintig voet, het altaar des vaderlands opgericht, waarop de bekende Talleyrand Périgord, bisschop van Autun, de mis celebreerde, omringd door 400 priesters in choorgewaad. De koninklijke familie was bij het feest tegenwoordig; maar even hoog als de troon van den vorst en er recht tegenover, stond ook de zetel van den voorzitter der Wetgevende Vergadering.

Ofschoon het den ganschen dag regende, heerschte er toch een ongewone geestdrift tusschen de honderd duizende personen, die er van wijd en zijd waren heen gestroomd. Na de mis werden de vlaggen en banieren gewijd, en vervolgens zwoer Lafayette, in name van al de nationale gardes, trouw aan wet en koning; de Wetgevende Vergadering en andere korpsen deden denzelfden eed en daarna legde de koning den eed af, aan de grondwet getrouw te blijven; de koningin hief den jongen dolfijn in de hoogte, zeggende, dat beide zich bij dien eed aansloten. Daarop barstte er een donder van toejuichingen los, welke door de echos heinde en verre werden herhaald. Alvorens uiteen te gaan, werd de burgereed door al de aanwezigen geestdriftig herhaald en het bondsfeest werd besloten met volksspelen, verlichting en een bal op de plaats waar de Bastille had gestaan,

Het kan wel zijn, dat men, door den oogenblikkelijken geestdrift vervoerd, aan beide zijden rechtzinnig meende wat men zwoer; doch de gevolgen kwamen echter spoedig bewijzen, dat het gansche feest op het Marsplein slechts eene ellendige comedie was geweest. Er ontstonden te Parijs welhaast verschillende clubs, waarin alle gezag werd ondermijnd en waarbij de hevigste democraten of zij welke er den schijn van aannamen, aan het hoofd stonden. Van zijnen kant liet de koning in het geheim eenige der meest invloedhebbende kopstukken,

voor grof geld omkoopen, en bij deze behoorde Mirabeau, een befaamd redenaar, welke van nu af tusschen twee waters poogde te zwemmen. Hij mocht echter niet lang het loon zijner dubbelhartigheid genieten, want hij stierf reeds den 2n April, ten gevolge van zijn losbandig leven. Zijn dood werd als eene openbare ramp beschouwd en zijn lijk werd met ongewoon veel staatsie begraven in de voormalige kerk van de heilige Genoveva, alsdan tot Pantheon

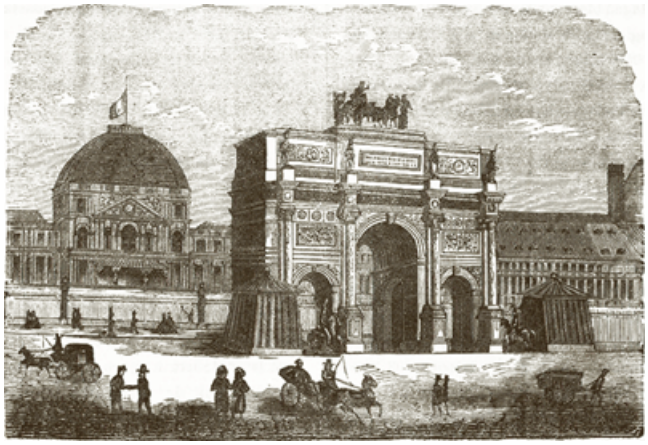

CARROUSELPLEIN.

hervormd, met het volgende opschrift op den voorgevel: *Het dankbare vaderland aan zijne groote mannen.*(1)

Den 21n September 1794, toen het bekend geworden was dat hij zich door het hof had laten omkoopen, werd zijn lijk er echter weer uitgehaald en dat van den bloeddorstigen Marat in de plaats gezet.

Het ontzag en de eerbied voor koning en troon verminderden intusschen van dag tot dag; zulks bleek voornamelijk den 18n April 1790, toen de koning een uitstapje naar St.-Cloud wilde doen. De oppermachtige clubs wilden dit niet gedoogen; zij hadden het gemeenste janhagel uit de voorsteden gewapend in de straten gezonden en het rijtuig des konings werd tegen gehouden. Wel beval Lafayette den nationalen gardes, met den sabel in de vuist voor den vorst eenen doortocht te banen; doch deze weigerden en de arme koning was genoodzaakt terug te keeren. Het was alsdan dat men aan het hof meer dan ooit op middelen van ontvluchting werd bedacht.

Hadde men bij die vlucht op eene dood eenvoudige wijze te werk gegaan, dan lijdt het geen twijfel of ze zou met welgelukken bekroond geworden zijn; want al had de koning veel vijanden, hij mocht toch ook nog op eenige invloedrijke vrienden staat maken, welke zijne ontsnapping begunstigden, onder andere den heer Bouillé, oppergeneraal van het Maasleger, die te Montmédy verbleef en over getrouw geblevene soldaten beschikte. Deze nam doeltreffende maatregelen, welke echter door het vertragen der reis werden verijdeld. Aan het hof werd er besloten dat de vlucht met eene zekere staatsie zou gebeuren, en dit was voorzeker hoogst onvoorzichtig te noemen. Alzoo werd er, in plaats van daartoe gewone postwagens te nemen, opzettelijk een buitengewoon lang rijtuig voor vervaardigd, dat door zes paarden moest worden getrokken en dus van zelve de aandacht op zich lokken moest. Marie-Antoinette deed in der haast nog hemden en kleederen maken, voor haar en hare kinderen; de diamanten en juweelen werden zorgvuldig ingepakt; maar dit alles

(1) Zie *de Vlaamsche School* 1869, blz. 149.

vorderde zooveel tijd dat de vlucht niet den 19n, maar eerst den 20n Juni kon plaats hebben.

Omtrent middernacht verliet de koninklijke familie, achtereenvolgens en met eenige tusschenpoozen, in stilte langs een onbewaakt poortje de Tuileriën. De koningin, vergezeld door eenen officier van de lijfwacht, volgde het laatst; doch dewijl zij, evenmin als haar leidsman, Parijs kende, verdoolden beide in de straten, moesten eindelijk zelfs naar den weg vragen en kwamen eerst drie kwart uurs na de anderen op de bestemde plaats, waar men vol ongeduld op hen wachtte. Er was in tijds voor een valsch paspoort gezorgd: Mev. de Tourzel, gouvernante der kinderen, reisde onder den naam van de Russische barones van Korff, de koning was haar kamerknecht en droeg den naam van Durand; de koningin was de gouvernante en heette Mev. Rochet; prinses Elisabeth was de gezelschapsjuffrouw Rosalie, en de kleine dolfijn was in een meisje verkleed. Er waren in 't geheel negen personen, twee rijtuigen, waarvan een zeer groot, elf paarden en drie koeriers met helder gele vesten; een dezer koeriers moest voorop rijden. Ofschoon zoo zeer in het oog vallend, konden de vluchtelingen toch onopgemerkt de stad verlaten; den ganschen nacht door werd de reis ongestoord voortgezet, en ook den volgenden dag zou wellicht alles nog goed zijn afgeloopen, hadde de koning niet gedurig het hoofd buiten het portier gesteken. Dit deed hij onvoorzichtiglijk ook op de plaatsen waar de paarden moesten gewisseld worden. Eindelijk werd hij door den zoon van eenen postmeester herkend en te Varennes aangehouden.

In het huis van den kaarsenmaker Sausse, die tevens procureur der gemeente was, werd de koninklijke familie streng

bewaakt, tot de terugkeer naar Parijs - een waarlijk jammerlijke terugtocht! - kon worden aangevangen. Deze reis ging zeer langzaam, en eerst den 25^{n} Juni, dat is vijf dagen na zijne ontvluchting, was de koning in zijne hoofdstad terug, waar hem en de zijnen nog zooveel leed te wachten stond. Van nu af werd er in petitiën en dagbladen sterk op aangedrongen, dat hij van den troon vervallen zou worden verklaard; de minste eerbied werd hem niet meer bewezen, en hij begreep zoowel zijnen toestand, dat hij in eene diepe droefgeestigheid verviel en verscheidene dagen bleef zonder een woord te spreken. Hij bezat echter toch nog eenige vrienden in de Wetgevende Vergadering. Onder de 750 leden, welke van dit korps deel maakten, waren ongeveer 300 advocaten en 70 beëedigde priesters; velen der leden hadden nauwelijks den vereischten ouderdom van 25 jaren bereikt. De beste redenaars werden bij de Girondijnen gevonden, welke partij dien naam gekregen had, omdat hare afgevaardigden uit het departement der Gironde afkomstig waren.

Dewijl alle gezag openlijk miskend werd, ontstond er te Parijs allengs eene wezenlijke heerschappij van het grauw, en op zekeren dag trok het gepeupel, eenige duizenden sterk, mannen en vrouwen, gewapend en van kanonnen voorzien, in dreigende houding naar de Tuileriën, om den koning te dwingen de wet tegen de onbeëedigde priesters en die nopens het maken van een verschanst kamp nabij Parijs, goed te keuren, tegen welke wetten hij zijn *veto* had gesteld. Deze wilde en toomelooze bende drong met geweld in het paleis, en een der kanonnen werd zelfs tot op de eerste verdieping gesleept, om den vorst schrik aan te jagen. Toen de koning eindelijk genoodzaakt was zich te vertoonen, wist hij het hem bedreigende gevaar nog af te wenden, door eene roode Jacobijnenmuts op te zetten, die men hem aanbood, en met een onbeschoften kerel uit dezelfde flesch te drinken, welke deze hem voorhield. Daarop werd hij hevig toegejuicht door de indringers, des te meer omdat men den dolfijn insgelijks eene roode muts op het hoofd had gezet.

Een tweede bezoek van het gepeupel, hetwelk den 10^{n} Augustus 1792 plaats had, liep zoo goed niet af. Den ganschen nacht had de stormklok al het gemeen volk uit de voorsteden te wapen geklept. Geheel die ontelbare volksmassa stond van 's morgens af, als belegeraars voor de Tuileriën. De koning, nog meer voor de zijnen dan voor zich zich zelven beducht, zocht met hen eene schuilplaats in de Nationale Vergadering, zeggende dat hij zich onder de hoede der wetgevers kwam stellen. Men deed gansch de koninklijke familie plaats nemen in de loge van den snelschrijver, waar ze van 9 ure 's morgens tot 1 uur 's nachts verblijven moest en al de scherpe spotternijen aanhooren, welke tegen haar werden gericht.

De verwijdering des konings uit de Tuileriën had echter de woedende menigte niet kunnen bedaren. Het paleis werd aangevallen en door de 900 Zwitsers, welke er zich in bevonden, dapper verdedigd; deze deden in goede orde eenen uitval, dreven het gepeupel achteruit en zouden er waarschijnlijk in gelukt zijn den oploop te overmeesteren, bijaldien de koning hun het bevel niet gezonden had, het schieten te staken. Alsdan legden al de Zwitsers, welke op het voorplein stonden, de wapens neer en werden als gevangenen weg gebracht. Nu rukte de achteruit gedrongen menigte opnieuw voorwaarts en overmeesterde het paleis, waar de achtergebleven Zwitsers, edellieden en bedienden, lafhartig werden vermoord en al de zalen geplunderd en verwoest. Aan weerszijden waren er talrijke slachtoffers gevallen; doch het meest aan den kant der aanranders.

De koninklijke familie werd den Tempel tot verblijfplaats aangewezen, een groot gebouw, voortkomstig van de orde der Tempelridders en dat thans in eene openbare marktplaats is herschapen. Het koningdom werd opgeschorst, om spoedig daarna, geheel te worden afgeschaft.

Het is ongelooflijk welk een buitengewoon aantal nieuwsblaadjes er tijdens de omwenteling in het licht werden gegeven; ze schenen als paddestoelen uit den grond op te schieten, waren meestal in octavoformaat en elke partij had er ter harer verdediging. In verreweg het grootste gedeelte werden de volksdriften aangehitst; een der hevigste was *l'Ami du peuple*, waarin de afschuwelijke Marat, in eene door en door gemeene taal, openlijk den moord aanpreekte en durfde zeggen, dat er voor het welzijn van het volk niet minder dan 200,000 hoofden moesten vallen. In onbeschoftheid en moordzucht evenaarde hem later Hébert in zijnen *Père Duchesne.* De gematigde Girondijnen en ook de overdreven koningsgezinden hadden hunne dagblaadjes, doch deze laatsten werden spoedig gemuilband en de opstellers ervan aan de volkswoede prijs gegeven. Den 10^{n} Augustus, na de overweldiging der Tuileriën, werden er elders nog talrijke personen vermoord. Théroigne de Méricourt bevond zich bij de moordenaarsbende en het was alsdan dat zij den koningsgezinden F.L. Suleau, die haar in zijn *Journal politique* en in *les Actes des Apôtres* belachelijk had gemaakt, deed vastgrijpen door de woestelingen, welke hem het hoofd van het lichaam kapten, het op eene piek staken en met dit ijselijk zegeteeken de straten der voorsteden doorliepen.

Op zondag 2 September begonnen de moorderijen in de gevangenissen, door eenen hoop brooddronken janhagel, onder aanleiding van den gruwelijken Maillard. Deze menschenslachting was blijkbaar op voorhand beraamd; want dewijl men vreesde dat het stadsbestuur zich tegen de uitvoering van dit misdadig plan zou verzetten, werd de gemeenteraad kort te voren afgesteld en vervangen door mannen, welke voor geen hoegenaamd wanbedrijf achteruit gingen. In de verschillende gevangenissen zaten eenige duizende personen opgesloten, waaronder de Zwitsers van de Tuileriën, de afgestelde minister Montmorin, talrijke edellieden, vele priesters die den eed niet hadden willen doen; kortom, personen van allen rang, die altemaal als volksverraders werden aanzien; ook was er voor gezorgd dat niemand ontvluchten kon. Er hadden ijselijke tooneelen plaats; hier werden de gevangenen in massa neergeschoten; elders werden ze doorstoken en doorkerfd. Een der slachtoffers was de schoone prinses van Lamballe, aan welke niets ten laste werd gelegd, dan dat zij de vriendin der koningin was. Zij werd door die canibalen het hoofd afgekapt en

haar gansche lichaam verscheurd. Haar hoofd, hart en nog andere lichaamsdeelen werden op pieken gesteken en als zegeteekens door Parijs en voorbij de vensters van den Tempel gedragen, waar de koninklijke familie, uit den slaap gewekt, die gruwelen moest aanschouwen, welke schrikvertooning de koningin in bezwijming deed vallen. Het getal der vermoorden is niet met juistheid bekend; het wordt op omtrent 8000 berekend, want de moorderijen duurden vier dagen voort en hadden ook bij nachte plaats, iets wat die gruwzame tooneelen nog afschuwelijker maakte. Slechts enkele personen verwierven genade en onder deze was de heer Sombreuil, gouverneur der Invalieden, dien men, op haar aanhoudend voorbidden, aan zijne dochter terug gaf, nadat zij, door het drinken van een glas warm menschenbloed, zijnen dood had afgekocht! Men noemt dit in de geschiedenis ‘de moorderijen van September,’ en een bewijs dat ze met voorkennis van het stedelijk bewind waren gepleegd, is dat de moordenaars, voor hunnen ‘arbeid,’ eene som van 1463 livres ontvingen, om onder elkander te verdeelen.

De Wetgevende Vergadering had plaats gemaakt voor de Nationale Conventie, waar het volk, door middel van geld werd heen gelokt. De openbare tribunen waren alle dagen door een groot getal gemeene vrouwen bezet, welke daar zaten te breien, terwijl zij de revolutionaire redevoeringen aanhoorden en toejuichten. Het stadsbestuur betaalde, voor dien zoogezegden vaderlandschen iever, aan elk van die breisters twee livres per dag. De meerderheid der Conventie, dat is Robespierre met zijnen aanhang, waaronder de verloopen kapucijnermonnik Chabot, begon er krachtdadig op aan te dringen, om den koning in beschuldiging te stellen. Men zocht daartoe slechts een voorwendsel, en dit liet zich niet lang wachten. In eenen der kelders van de Tuileriën had men eene in den muur gemetselde ijzeren kast ontdekt, waarin de geheime papieren des konings werden bewaard. Men vond daarin oorkonden en brieven, bewijzende dat hij pogingen had aangewend, om zich door elk middel aan de overheersching van het volk te onttrekken, de omkooping van Mirabeau en andere invloedrijke personen, enz. Met behulp dezer papieren werd er eene beschuldigingsakte opgesteld en de leden der Nationale Conventie zelven behielden zich het recht, over zijn lot uitspraak te doen. Van dit oogenblik af werd de vorst als een wezenlijke criminele staatsgevangene behandeld en slechts nog Lodewijk Capet genoemd. De bewakers der koninklijke familie in den Tempel, waren ellendige kerels, gemeene schoeljes, welke er een helsch vermaak in schenen te vinden, om hunne slachtoffers op allerlei manier laffelijk te beleedigen en overlast aan te doen.

Gansch dit proces, dat van den 26^{n} December 1792 tot den 20^{n} Januari voortduurde, was eene belachelijke comedie; het verderf des konings was besloten, al had men hem dan ook twee bekwame verdedigers gegund. Inderdaad, wat mocht hij verwachten van rechters als Robespierre, Saint-Just, Chazal, Cava[i]gnac, Danton, Marat, Camille Desmoulins, David, Legendre, de hertog van Orleans, Carnot, Sieyès, Barras, Louvet, en zoovele anderen die hem moesten vonnissen? De naamoproeping over het toepassen der straf, begon den 15^{n} Januari ten 7 ½ ure 's avonds, werd den geheelen nacht en den volgenden dag en nacht tot 's morgens onafgebroken voortgezet en duurde dus omtrent zeven en dertig uren. Ieder lid moest op het bureel komen stemmen en zijne stemming bekrachtigen. De tribunen waren met allerlei gewapend gespuis opgevuld, dat elk lid toejuichte, hetwelk voor de doodstraf stemde, en de anderen uitjouwde en bedreigde. Er waren 721 leden aanwezig; de volstrekte

meerderheid was dus 361. Daarvan stemden er 288 voor verbanning of gevangzitting; 46 voor de doodstraf, doch eerst later toe te passen; 26 voor dezelfde straf, met verzoek van uitstel, en 361 voor de onmiddellijke halsrechting. De quaestie van verdaging werd den 19n Januari ter stemming gebracht, en eerst den 20n, ten 3 ure 's morgens, was de naamoproeping geëindigd. Met 380 tegen 310 stemmen werd dit uitstel verworpen, en reeds den dag nadien, ten 10 ½ ure 's morgens, viel het hoofd van den ongelukkigen koning onder het mes der guillotine.

Lodewijk XVI had met kalmte zijn vonnis vernomen; hij vroeg drie dagen tijd om zich tot den dood te bereiden; doch die vraag werd hem brutaal geweigerd. Hij mocht echter aan eenen priester zijner keuze biechten en zijne vrouw, kinderen en zuster vaarwel zeggen, welke hij allen in langen tijd niet meer had mogen zien. Deze laatste samenkomst was hartverscheurend. Des nachts sliep hij gerust, werd vroegtijdig gewekt en hoorde geknield de mis, die de eerw. heer Edgeworth op eene oude commode las, waarna de koning de heilige communie ontving. Hij sneed zelve zijn haar af en ten 9 ure stapte hij met den priester in het rijtuig, dat hem naar de strafplaats voeren moest; twee gendarmen zaten voorop. Het reed zeer traagzaam voort tusschen eene dubbele haag soldaten en het was reeds 10 ure geslagen toen het stilhield op het Revolutieplein, waar het schavot was opgericht. De koning stapte er moedig op en poogde eenige woorden tot het volk te richten; doch zijne stem werd door het tromgeroffel verdoofd. De beulen grepen hem vast en welhaast was het ontzettende drama ten einde gespeeld. Zijn nog bloedend hoofd werd door den scherprechter Sanson bij de haren gegrepen en aan de menigte vertoond. Lodewijk XVI was slechts 39 jaren oud, waarvan hij er ruim 16 geregeerd had.

De hevigste woelmannen hadden, in dollen overmoed, hunne pieken en zakdoeken in 's konings bloed gedoopt en met deze huiveringwekkende zegeteekens liepen zij huilend door de straten van Parijs, tot zelfs voor de poort van den Tempel, waar de zijnen, vol droefheid, kommer en wanhoop, het rampzalig lot nog moesten verbeiden dat hun te wachten stond. Men weet welk dit lot was: Marie-Antoinette werd den 15n October 1793 insgelijks ter dood verwezen, en reeds den 16n werd die straf voltrokken; 's konings zuster, Mev. Elisabeth, een wezenlijk toonbeeld van echt christelijke deugden en die niemand ooit eenig leed had gedaan, onderging hetzelfde lot den 10n Mei 1794; den 8n Juni van het volgende jaar stierf de jonge dolfijn, door zijnen beul Simon zoolang en wreed gemarteld, eindelijk van uitputting in den Tempel; alleen 's konings dochter, nadien hertogin van Angoulème, ontkwam dit ijselijk tooneel: zij werd

den 2n Januari 1796, te Bazel door de Nationale Conventie uitgewisseld tegen een Franschen generaal en eenige afgevaardigden, welke in de macht der Oostenrijkers waren gevallen.

Onmiddellijk na den gewelddadigen dood van Lodewijk XVI begonnen de Jacobijnen, Girondijnen en andere partijen, welke in de Nationale Conventie tegen over elkander stonden, elkaar te verscheuren; naarmate deze of gene partij de meeste macht in handen had, werden de tegenstrevers in massa naar het schavot gezonden. Eerst vielen er de hoofden van twee en twintig Girondijnen, vervolgens de moordzuchtige Hébert, Danton, de hertog van Orleans, Camille Desmoulins, Chaumette, Clootz, Saint-Just en eindelijk Robespierre zelve. Den 17n Juli 1793 was er de moedige Charlotte Corday, die den bloeddorstigen Marat had gedood, als martelares gestorven. Men berekent dat er tijdens het schrikbewind omtrent 3000 personen gehalsrecht zijn. De strafplaats heet nu de Place de la Concorde en is versierd met prachtige fonteinen en marmeren groepen, waartusschen de oude obelisk van Louqsor staat, welke, in 1831, door den pacha van Egypte aan het Fransche gouvernement werd geschonken. Eerst in 1836 kon ze worden opgericht, en de onkosten van dit geschenk beliepen niet minder dan twee millioen. Hetzelve dagteekent uit het grijs verleden en is, naar het schijnt, reeds meer dan 3400 jaren oud. Hoe het zij, de Place de la Concorde is voorzeker eene der sierlijkste plaatsen van Parijs; maar menigeen stapt of rijdt er over heen, zonder te denken, dat daar, nog geene eeuw geleden, zooveel bloed vergoten werd.

(Wordt voortgezet.)

J. STAES.

Vochtige muren.

Ter bestrijding van de vochtigheid wordt het volgende aanbevolen door iemand die bij ondervinding spreekt. Eerst laat ik de mortel van vochtige muren zorgvuldig afkappen, zoodat de steenen zoo zuiver mogelijk worden, en spijker dan, op in de voegen geslagen klampen, in loodrechte richting, latten van ruim 2 centimeters dikte en 7 centimeters breedte 0m40 van elkaar. Dan worden hierop waterpas latten gespijkerd, 1 millimeter dik en ruim 2 centimeters breed, met 8 of 9 millimeters tusschenruimte, zoodat het eene soort van schutting wordt. Daarop smeer ik dan, omtrent 1 centimeter dik, tamelijk vette mortel die behoorlijk met koehaar is gemengd, zoodat zij tusschen de 8 of 9 millimeters dikke voegen gedrukt wordt en deze vult. Moet de muur behangen worden, dan laat ik reeds deze eerste mortellaag, nadat zij gedroogd is, afschuren en anders laat ik den muur met de zoogenaamde fijne bovenlaag bestrijken. Bij goed weder is het bezetsel in ongeveer 8 dagen zoo droog dat er zonder gevaar behangen of geschilderd kan worden. Door het maken van kleine gaten in den benedenrand kan ik den vereischten toevoer van lucht verschaffen. Het geheele middel is zeer eenvoudig en goedkoop, want de latten kunnen van de gemeenste planken gemaakt worden, terwijl het ontegenzeggelijk droge muren geeft. (Den muur goed beklampen met schaliën en dan bezetten schijnt ons evenwel verkieslijker. * * *)

Uit Jongelingsleven.(*)
Loverkens en liederen.

I. *Gelyk de roos* den droppel blank
zacht opvangt in heur blaren,
- zoo, in mijns herten stille gevang,
wil ik uw minne bewaren!

Elk woord dat gij me fluistert
van uwe zoete min,
valt in mijn hert dat u beluistert
en wordt er perel in!... -

Dauwdropken geeft en bloei en sier
der teergeliefde roze,
en nog zoo rein en nog zoo fier
staat rozeken te blozen!

Zóó zal mijn herte bloeien
door uwe minne teêr,
en zoete bloemen zullen er groeien,
mijn liefken, u ter eer!

II. *Wat de zonne is voor de bloeme*
en voor 't hert het roode bloed,
gij, o engel, die 'k niet noeme,
dat zijt gij voor mijn gemoed!

Zonder zonne kwijnt de bloeme
en zijgt kleur- en zielloos neer! -
Ver van u, gij, die 'k niet noeme,
heb ik rust noch vreugde meer!

Stille, roerloos valt het herte
als ontvloeit het laatste bloed!
Ver van u wacht mij slechts smerte,
en is 't nacht in mijn gemoed.

O! Mocht ik voor u ook wezen,
bloem, uw zonne, - hert, uw bloed,
Al mijn lijden waar genezen,
mij waar 't hemel in 't gemoed!

III. *So ic ware een voghel clein,*
- niemen die 't sou clappen! -
Mer tot di, mijn liefken rein,
ei! wat vlooch ic rappe!
Ei! wat saatic stille ende sacht,
up dijn veinster heel den nacht!

(*) Ontleend aan het door ons in 1878, blz. 178, aangekondigde werk dat onlangs verschenen is, en door ons ook ten sterkste aanbevolen wordt bij het lezend publiek. Het geldt een bij uitstek veel belovenden dichter, die niet genoeg kan aangemoedigd worden. Prijs: 1 1/2 frank.

So ic ware een voghel clein,
   een die scoon can singhen,
'c liet dan ront dijn camerkyn,
   al mijn liekens clinghen!
Al mijn liekens, een voor een!
   Du se hoorent, du aleen.

Mer en hoordet ghi mi niet,
   bleeft ghi soete slapen,
'c Bleef er singhen liet bi liet!
   tot ghi soudt ontwaeken
en mi segghen: voghel bli,
singh so elcken nacht voor mi!

O! 'c En sou niet vlieghen gaen,
   'c liet van di mi vanghen,
'c liet mi in een ceefken saen,
   naest dyn beddeken hanghen!
Want van di gevanghen sijn,
't ware wellust, ghene pijn!

IV. *o! Zoo gij wilt*, geen voetje zal ik zetten
   dan op een plek door 't uwe reeds betreen;
geen enkle bloem en zal mijn oog beletten,
   die reeds uwe ooge niet bescheen!
Geen andre lucht zal dringen in mijn herte
   of eerst door u zal zij geademd zijn:
maar laat mij, kind, in blijheid en in smerte,
   de trouwe helft van uwe ziele zijn!

V.1.) *En toon ze me niet*, in 't hemelverschiet,
   die duizende lichten, de klaren.
Uwe oog die zoo zacht,
   mijn wezen belacht,
die sterre slechts wil ik bestaren!

2.) En pluk ze me niet,
   de roze die schiet
zoo bloeiend uit weligen gronde,
   maar laat me, zoo lang!
den blos van uw wang
   bezien, en de roos van uw monde!

3.) En spreek mij ook niet
   van blijheid en lied
en vreugden die velen benijden!
   Een woord van uw mond,
een vluchtigen stond
   bij u, is mijn hoogste verblijden!

VI. *Stont ic in uwen sinne*
   als ghi doet in de mijn,
Marleen, ghi wreede minne,
   'c sou meer dan coninck syn!
Woudt ghi aan mi gantsch wezen
   en niemant el dan mi!

mijn vroude waer verrezen! -
Marleen, hoe coel blivet ghi.

Woudt ghi die brunen oghen
maer ceeren op mi alleen,
al leet waer mi vervloghen! -
Och siet mi an, Marleen! -

VII. *Ic heb u al gegheven*,
al wat ic gheven mach!
Aen u, mijn lief, mijn leven,
ghedenck ic nacht ende dach!

Wat wilt ghi meer noch vraghen,
en hebt ghi dan niet ghenoech?
Voor u alleen sal jaghen
mijn herte laet ende vroech!

Ic can niets meer u schenken,
die hemel en is niet mijn!
- Mer con ic sterren doen blinken,
Si souden al de uwe sijn.

Ic heb u al gegheven,
al wat ic gheven mach!
Blijf ghi mijn goet, mijn leven,
tot aen den stervens dach

K.M. POL DE MONT.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom stijgen al de wolken niet even hoog in den dampkring? Omdat, wanneer de dampen, waaruit zij samengesteld zijn, zeer uitgezet of verdund zijn, zij tot eene zeer groote hoogte opstijgen, vooraleer zich tot wolken te verdikken; integendeel, wanneer de uitwasemingen grof zijn, en dus zwaarder, verdikken zij veel eerder en blijven in eene lagere luchtstreek hangen.

Verloren oogenblikken.

Indien men dagelijks slechts een enkel uur, in plaats van aan beuzelingen, aan degelijke studie wijdt, kan iemand van gewonen aanleg zich een geheele wetenschap eigen maken. Dokter Mason Good vertaalde Lucretius, terwijl hij in de straten van Londen bij zijne patienten rondreed. Burney leerde Fransch en Italiaansch te paard, terwijl hij van den een naar den ander reed om muziekles te geven. Kirke White leerde Grieksch, op weg van en naar zijn kantoor. Elihu Burritt, terwijl hij zijn brood verdiende als smid, maakte zich niet minder dan 18 nieuwe en oude talen en 22 Europeesche tongvallen eigen. Daguesseau, de groote kanselier van Frankrijk, schreef een lijvig boekdeel, gedurende den tijd dat hij op zijn middagmaal wachtte. Mev. de Genlis stelde menigen roman op terwijl zij op de prinses wachtte die zij dagelijks les moest geven. Jeremy Bentham beschikte zoo over zijnen tijd, dat er geen oogenblik verloren ging. Gestadig had hij het woord in de gedachten, dat de dagen der menschen geteld zijn en dat de nacht komt wanneer niemand werken kan.

SAM. SMILES.

Kroniek.

Antwerpen. De volgende schilderijen van het museum zijn aangewezen om hersteld te worden: n^{r} 529, onbekende Vlaamsche meester uit de XVe eeuw, *Schuttersfeest in de* XVe *eeuw*, n^{r} 495, D. Vinckeboons (1578-1629), *Vlaamsche kermis.* Onder eerstgenoemd stun, waarvan de voorstelling en oorsprong nog niet goed opgehelderd zijn, stond ten tijde van Papebrochius, toen het zich in het lokaal der gilde van den Ouden Voetboog bevond, het volgende te lezen:

> Dit. tafiereel. gaf. Peter. de. Gammerele.
> Hier. ter. deser. stede.
> Godt. verleent. syn, sele.
> Den. eeuwighe. vrede. M.CCCC.XCIII.

Volgens wijlen L. Torfs zou men wellicht voor Gammerele moeten lezen *Gammeriel*, wat alsdan zou rijmen op ziel; Torfs houdt Gammerele of Gammeriel voor een Duitscher. Volgens ridder L. de Burbure zou het oorspronkelijk stuk geschilderd zijn ter herinnering van het beroemde koningsfeest van 1422 dat in den tuin van het hertogelijk kasteel te Leuven, plaats had en zou de schilderij des museums maar eene kopie wezen. L. Torfs daarentegen denkt, dat het oorspronkelijk stuk voor den Ouden Voetboog van Antwerpen is geschilderd, al had het koningsfeest dan ook te Leuven plaats.

- *Museum van oudheden.* Door den heer J.D. Winckelmann (zie blz. 12) zijn aan het museum de volgende voorwerpen geschonken: een bed uit de XVIe eeuw, een buffet of aanrechttafel uit dezelfde eeuw, een stoel uit de XVIIIe eeuw, verscheidene potten, andere kleine voorwerpen en eene verzameling schelpen en marmersoorten.

- Het museum Plantijn-Moretus heeft van den heer Maurits De Vries, handelaar in goud en juweelen te Antwerpen, ten geschenke ontvangen eene ijzeren vuurplaat uit de XVIIe eeuw, voerende het wapenschild van eenen abt van Sint-Huibrecht.

Gent. Van de *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen* door Frans de Potter en Jan Broeckaert zijn verschenen het 24^{e} en 25^{e} deel, bevattende het slot der beschrijving van Beveren, de beschrijvingen der gemeenten Burcht, Daknam, Doel, Elversele, Exaarde, St-Gillis, Haasdonk, Kalloo, Kemzeke, Kieldrecht, De Klinge en Kruibeke. Hiermede is de belangrijke geschiedenis van het land van Waas volledig; zij is met ongemeene zorg bewerkt en zal dan ook eene eervolle plaats innemen tusschen onze vaderlandsche geschiedboeken; bijdragen voor hun veelomvattenden arbeid vonden de onvermoeibare schrijvers in de rijksarchieven van Brussel en Gent, in de archieven der gewestelijke gemeenten en te Rijssel, in kerkarchieven en in die van de voormalige Rozenbergabdij te Waasmunster, in de bisschoppelijke archieven van Gent en Doornik, in het archief van den Oudheidkundigen Kring van het Land van Waas, in de familiearchieven van den burggraaf Vilain XIIII, van den baron de Neve te Waasmunster, van den ridder de Schoutheete van Tervarent te St.-Nicolaas, van den heer de Maere-Limnander en elders.

Luik. De bekladders van Van de Weyers beeld te Leuven hebben navolgers gevonden in baldadigen te dezer stede, die het opschrift van het beeld van den

aardkundige Dumont uitgeschilderd en daarvoor in de plaats gesteld hebben: Asinus asinorum.

Buitenland.

's-Gravenhage. Ter gelegenheid van den feestelijken intocht van den koning en de koningin, zal het schilderkundig genootschap *Pulchri Studio* met levende beelden eene voorstelling inrichten van *de Schuttersmaaltijd*, naar de schilderij van Van der Helst, en van de *Nachtwacht*, naar de schilderij van Rembrandt. Het gemeentebestuur van Amsterdam heeft met dit doel de in het stadsarchief bewaarde groote zilveren bokaal geleend, welke men op de schilderij van Van der Helst een der hoofdpersonen in de hand ziet houden.

Amsterdam. De heer Willink van Collen heeft aan de maatschappij *Arti et Amicitiae* 30,000 gl. vermaakt, opdat uit de rente daarvan de studie van jonge kunstenaars worde bevorderd, en bovendien 5000 gl. voor het weduwenfonds dier zelfde maatschappij.

Berlijn. Uit een verslag, voorgedragen op eene zitting van het in deze stad gehouden photographisch congres, blijkt, dat in het Duitsche rijk 3000 photografen wonen, in Oostenrijk evenveel. Duitschland vervaardigt jaarlijks 20,000 riem karton en verbruikt er 1000 van. In 1877 werden in Duitschland 40 millioen kleine albumportretten gemaakt.

Glasgow. In deze stad is een bronzen beeld van den ontdekkingsreiziger Livingstone onthuld.

Geneve. De leeraar Carl Vogt heeft voor het stedelijk museum van natuurlijke geschiedenis, voor 30,000 fr., van den heer Häberlein, aangekocht het eenige en ongeschonden exemplaar van den voorwereldlijken *Archaeopterix* (oudste vogel), in den zandsteen van Pappenheim gevonden. Een onvolledig exemplaar van dezen vogel bevindt zich in het Britsche museum.

- De bekende Willem-Tellskapel aan het Vier-Woudstedenmeer is afgebroken en zal herbouwd worden. De muurschilderingen, die haar van binnen versierden, zijn tamelijk ongeschonden kunnen afgenomen worden.

Java. Sedert eenige jaren worden in deze Nederlandsche overzeesche bezitting met den besten uitslag en op zeer groote school kinaboomen aangeplant. In 1875 bedroeg de oogst van kinabast 87,888 Nederlandsche ponden, in 1876 91,000 en in 1877 106,000 ponden. Bij toenemende uitbreiding van deze hoogst nuttige aanplantingen is het te voorzien, dat de nog steeds zeer dure kina, welke eene zoo belangrijke rol in de geneeskunst vervult, merkelijk goedkooper worden zal.

Sterfgevallen.

JULIUS DE KEGHEL, kunstschilder, is op 15 Maart overleden te Gent in den ouderdom van 44 jaar. Hij begon zijne studiën aan de Gentsche academie waar hij in 1859 een 1^{en} bijprijs voor het teekenen naar het levend model behaalde; later kwam hij zijne studiën voortzetten aan de Antwerpsche academie. Onderscheidene zijner werken prijkten op de driejarige Belgische tentoonstellingen. Hij schilderde: *Begraving van eenen christen martelaar* (een zijner eerste en 't beste van zijne stukken); *De drie weenende vrouwen*; *Maria-Magdalena;* 1868, *De wroeging van*

Judas; 1871, *Een moedertje;* 1872, *De bestemming;* 1873, *De lezing;* 1874, *Jongenskwaad* en *Het breistertje*; 1875, *Sigarenuitventer;* 1878, *Een slechte bril*; *Steeple chase* (kinderen); enz. De Keghel koos veelal zijne onderwerpen in de kinderwereld en was ook als portretschilder geacht; onder andere roemt men zijn portret van den bisschop Delebecque (niet naar de natuur, maar toch goed geschilderd); hij was leeraar aan de koninklijke academie en teekenmeester aan der school voor kunsten en ambachten bij de hoogeschool te Gent. Hij laat eene weduwe achter, mej. Dua, en vijf minderjarige kinderen.

W.T. GEVERS DEYNOOT, die zich een gevierden naam verwierf door zijne geschriften over staathuishoudkunde en statistiek, is den 25^{n} Maart overleden te 's-Gravenhage. Hij werd te Wassenaar geboren den 8^{n} September 1808.

De jonge grootvader.
(Vervolg van blz 39.)

Vrouw Pieters was het laatste slachtoffer, hetwelk de cholera in de Nieuwstraat maakte; maar in Gent bleef de geesel in de ongezonde wijken en straten immer voortwoeden, en eerst met de septemberdagen begon men geruster te ademen. De familiën mochten hunne leden tellen, en zonder verderen kommer om de levenden, de dooden gedenken.

Alzoo ging het op dit tijdstip in het huis der Nieuwstraat: allen hadden stillekens het werk hernomen; maar de geliefde dooden werden nu eerst volop betreurd. Er ging geen morgen voorbij, dat de baas niet met rood bekreten oogen beneden kwam. De dokter had hem het wandelen aanbevolen; maar hij zat liever in den winkel o[f] in den tuin sprakeloos te mijmeren; en hij zou aan geen wandelen hebben gedacht, hadde niet Karel hem nu en dan liefderijk gedwongen met hem een uitstapje te doen.

En Karel zelve? Hij treurde om de geledene rampen: hij had de beste der moeders en de verkleefdste vrienden verloren, maar 't was vooral de toekomst, die hem nog benauwde: de toekomst zonder Roza, de geliefde zijns harten, de eenige vrouw die hij beminnen kon.

En Roza! Met liefde en onderwerping, was zij van daags na den dood der bazin hare taak als troosteres begonnen. Zij was het, die het meest den baas ondersteunde en voorthielp, hem hoop insprak en moed op gelukkiger dagen.

De winkel was stillekens aan weder in volle bedrijvigheid geraakt. Al de knechten waren er weder verschenen, één uitgenomen, die aan de ziekte was bezweken. Thomas was volkomen genezen van zijnen schrik. Naar alle waarschijnlijkheid had hij zijn testament op zijde gelegd, tot later. Lang waren de laarzen van Felix vóór hem op 't venster blijven staan en 't onderwerp en 't voorwerp zijner alleenspraken gebleven. Alleen toen Karel hem ernstig deed inzien, hoe die reliquieën allen en vooral den baas tot nog grootere droefheid stemden, had hij ze naar zijne kamer verhuisd.

Op eenen namiddag der maand September was de baas met den kleinen Willem ter kerk gegaan. Karel verliet den winkel waar hij zat te werken en begaf zich bij Roza in de keuken.

- Roza, sprak hij, laat ons voor een oogenblik in 't opkamertje gaan, ik wou eens met u spreken.

Hij ging voort, zij volgde hem.

- Roza, zegde hij, toen zij zich in het kamertje bevonden, gij weet, hoe het met ons stond, wanneer nicht is overleden en nu moet gij welhaast de vrouw worden van... kozijn!...

Hij hield een stond op en droogde zich het zweet van 't gelaat. Het meisje had den blik ten gronde gewend en was uitermate bleek geworden.

- Ik weet het, vervolgde hij, 't is onze plicht. Door de laatste begeerte van nicht te volbrengen betalen wij slechts een gedeelte onzer schuld. Dat moet zóó geschieden. Alleen is het niet noodig, denk ik, dat wij elkander bij 't volbrengen eener zoo moeielijke taak in den weg loopen. Wij moeten alles vermijden, wat kozijn zou kunnen doen vermoeden, dat er vroeger eenige... genegenheid tusschen ons bestond... Ik wil zeggen, Roza, als wij iets doen, laat het ons voluit goed doen.

- Ik begrijp u niet goed, Karel, zei het meisje, dat nu blikken opsloeg, waaruit smart en medelijden zoo duidelijk spraken, dat Karel 't gelaat moest afwenden.

- Gij moet de tweede vrouw worden van kozijn, zegde hij; welnu, Roza, moet ik hier blijven om getuige te zijn van die plechtigheid, die mijn levensgeluk vernielt?

- o, Spreek zoo niet, snikte zij, beneem mij den moed niet, dien ik zoo noodig heb.

Hij bezag haar met een pijnlijk gebaar; maar geen traan kwam in zijne oogen: hij leed te veel.

- Zuster, sprak hij, en zijne stem klonk nu nog zoeter dan naar gewoonte, zuster, wij behoeven voor elkander het offer, dat wij brengen, niet te verkleinen. Gelijk ik het zegde: wij geven 't geluk van ons leven ten beste. En, hoe grooter het offer is, hoe grootscher, hoe edeler wij handelen in de oogen van God. Onze liefde, het beste van ons leven, is verbrijzeld; maar een ander genoegen wacht ons: de zoete overtuiging van ze te hebben opgeofferd voor 't welzijn van een gezin, aan hetwelk wij alles zijn verschuldigd.

Roza knikte.

- Nu, Roza, vervolgde hij, ik wilde zeggen, dat, om geen hinderpaal te worden voor 't geen gij doen moet, om u en mij nutteloos lijden te sparen, ik mij voorstel te vertrekken... zoo gauw mogelijk. Wat dunkt u daarvan?

- Waarheen? vroeg 't meisje, haar betraand gelaat naar hem opheffende.

- Ik weet het niet, zegde hij; maar ik heb geld genoeg om een vol jaar te reizen, als 't moet zijn. Bovendien moet ik niet verlegen zijn seffens werk te vinden en God zal mij geleiden.

Roza keek hem verwonderd aan: zooveel moed, zooveel edelheid had zij in haren broeder niet vermoed; zij zelf voelde er den invloed van.

- Ja, broeder, zegde zij, rechtstaande, God zal u zeker geleiden: wij zullen Hem allen bidden voor u.

- Zoo keurt gij mijn ontwerp goed? vroeg hij.

- Ik keur het goed, bevestigde zij. Gij handelt als man, als christen.

- Ik vertrek dan morgen vroeg, zegde hij: om alle opheldering te vermijden, zeg ik niets aan kozijn. Ik zal hem schrijven en laat u den verderen last mij bij hem te verrechtvaardigen.

- Reken daar op.

- En daarmede, zuster, zullen wij afscheid nemen: ik wensch u vrede, geluk en voorspoed!...

Hij reikte haar de hand: zij legde er de hare in, die koud was als ijs.

- Vrede, geluk, voorspoed, is ook mijn hartelijkste wensch voor u, zegde zij; vaarwel, broeder.

De tranen braken weder los bij haar en bij hem.

- Een eerste en laatste kus tot afscheid, zegde hij bitter.

- Neen, broeder, laat ons ook dat ten offer brengen, zegde zij: vaarwel, vaarwel!

En zijne hand loslatende, liep zij de kamer uit. Maar aan de

deur bleef zij staan, zag om, en als met één sprong was zij weder bij Karel, die op eenen stoel was neergezakt.

- Broeder! schreide zij, en zijn hoofd tusschen hare handen nemende zoende zij hem met drift op het voorhoofd, dat tevens met hare tranen besproeid werd.

- Zuster, snikte Karel, en hij drukte zijne lippen op hare natte wangen: vaarwel, vaarwel.

- Vaarwel, herhaalde zij en liep nu zonder weder om te zien of een woord verder te spreken de kamer af naar den tuin.

- O, snikte Karel, u zal God niet verlaten, engel op deze aarde!

Hij kwam met trage stappen het kamertje uit en bleef een oogenblik in de keuken voor het venster staan.

- Ik moet morgen vroeg bepaald weg, zegde hij tot zich zelven. Wat gaat er van mij geworden! Doch, geene wanhoop, maar moed en wilskracht. 't Lot is zoo. Nu de laatste maatregelen genomen voor kozijn.

Karel droogde zich 't gelaat wat af, bracht zijn haar wat in orde, en trok naar het kabinetje, waar zijn lessenaar stond. Hij nam een blad papier en schreef:

‘Lieve kozijn,

Ik moet uit Meulestede weg en de wijde wereld in; maar ik ben jong, en bezit kennis en moed: de wereld staat voor mij open...

Zeg niet, kozijn, dat ik een ondankbare ben, omdat ik u thans verlaat. Neen, kozijn, maar denk: als Karel dat deed, moest hij daartoe zijn gedwongen! En alzoo is 't. Met den dood van nicht zaliger is er mij eene soort van treurnis overgekomen, die ik te voren nooit kende: ik voelde in eens, dat ik hier vreemd was, dat ik er eene plaats innam, waarop ik geen recht had. Al 't geluk, dat ik hier genoten heb, stond als een droom voor mijne oogen; maar dit geluk was voortaan onmooglijk voor mij. En dit huis en de personen, die mij dit verloren heil herinnerden, werden mij onverdraaglijk. Ik moet weg, of ik zou zot worden of sterven van verdriet.

En als ik van u geen afscheid neem, kozijn, is 't omdat ik vrees, dat gij mij wederhouden zoudt. Dat ware 't ergste. Anders hadde ik u gaarne op de knieën bedankt voor al uwe liefde, voor al uwe goedheid!... Maar dit papier, met mijne tranen doorweekt, zal het u ook zeggen, hoe dankbaar ik u ben, hoe duurbaar gij mij zijt. Mijne vurigste wenschen, mijne hartelijkste beden zullen altoos zijn voor uw geluk, voor dat mijner zuster, voor dat uwer kleinkinderen!

Vaarwel, kozijn! Indien ik wat lang mocht wachten om u tijding te geven, wijt het niet aan mijn hart, maar alleen aan de opvatting mijner plichten!

Lieven zal mij zonder moeite in den winkel vervangen: hij is geleerd, eerlijk en trouw. Ik heb hem den sleutel van mijnen lessenaar gegeven.

Ik zal dezen brief in de post steken aan de groote statie: als gij hem krijgen zult, ben ik reeds verre weg.

Nogmaals: vaarwel!

Karel Stoens.’

Hij stak den brief in eenen omslag, sloot hem, stelde er het adres op en frankeerde hem[.] Daarna begaf hij zich in den winkel en deed Lieven en Thomas [t]eeken met hem naar boven te gaan. Met hen op zijne kamer gekomen sprak hij:

- Ik heb u hier gebracht om u eenen dienst te verzoeken; belooft mij vooral, en dat is het eerste verzoek, aan niemand hoegenaamd een woord te spreken over 't geen hier zal gezegd worden. De verwonderde werklieden beloofden zulks.

- Welnu, hervatte Karel, ik vertrek morgen en ik weet niet of ik nog wel ooit terugkeeren zal. Mijn tweede verzoek is, dat gij mij niet tracht te wederhouden en mij niet vraagt, waarom ik vertrek.

De beide knechten waren ston van verbazing.

- En wat zegt onze baas daarvan? vroeg Thomas.

- Hij zal het eerst morgen weten, antwoordde Karel. 't Is meest om voor den baas te zorgen dat ik u hier heb gevraagd: ik heb op u alle twee gerekend om mij hier zoo goed mogelijk te vervangen. Zult gij het doen? dat is mijn derde en laatste verzoek.

Lieven zegde ‘ja!’, stak de hand achter zijnen voorschoot aan de borst, haalde een zakdoek te voorschijn en begon te weenen. Thomas had niets gezegd; hij was naar 't venster gestapt, waar hij een treurmarsch roffelde op de ruiten. Dit ontroerde Karel.

- Wat zal 't morgen zijn met kozijn, Roza en de kinderen zegde hij tot zich zelven.

- Thomas zoo ging hij voort, gij moet kozijn opbeuren en gij, Lieven, zult kozijn doen begrijpen, dat hij, door langer te treuren, de laatste begeerte zijner vrouw wederstreeft; dat hij opgeruimd moet zijn om Roza en de kinders niet te bedroeven. Dat gij den winkel goed moet oppassen, behoef ik u niet te zeggen. Beleefdheid, voorkomendheid tegenover de kalanten, stiptheid en eerlijkheid in 't werk: dat is tot heden de faam van onzen winkel geweest: gij zult die houden staan. Dit nog: ga zelve naar den leertouwer om leder te koopen: betaal liever eenige centiemen meer per kilogram dan een stuk half-leder te verwerken. Voor de geldzaken moet gij de onderrichtingen vragen van kozijn. En daarmede is hier alles afgehandeld; Vergeet mijn verzoek niet: spreek over dit alles aan niemand, zelfs niet onder malkander. Hier heb ik nog voor ieder van u eene gedenkenis.

Met deze laatste woorden overhandigde hij aan Lieven eene schoone pijp en aan Thomas een zilveren zakhorloge.

- En nu, voor u beiden veel geluk, veel voorspoed.

Des anderendaags 's morgens, heel vroeg, trad Karel buiten met eenen reiszak in de hand; Thomas en Lieven volgden met een groot koffer. Vooraleer de straat in te stappen, bekeek de jongen nog eens wel de woning, die hij verliet, zuchtte, wreef eenen traan weg en volgde dan de knechten, die reeds met het koffer voorop traden.

Aan de laatste huizen van Meulestede stond een rijtuig te wachten. Het koffer werd er boven op geladen, Karel drukte de knechten de hand en sprong in het rijtuig dat naar de stad voortrolde. Lieven en Thomas bleven het nazien tot het achter de huizen der Muidepoort verdween.

IX.

Het rijtuig, waarin wij Karel zagen vertrekken, bracht hem naar de groote statie. Daar nam hij eene kaart voor Brussel, waar hij in den voormiddag aankwam. Hij verbleef er vier dagen, en trok den vijfden dag naar Leuven, waar hij zijnen intrek nam in het *Oud gulden kruis,* eene herberg, welke hem in Brussel als een goed voorloopig logement

KAREL STOENS EN ZIJN NEEF.

was aangeprezen.

Hier maakte hij kennis met eenen student, welke juist dien dag zijn examen op de meest voldoende wijze had afgelegd, en die niemand anders bleek te zijn dan zijn eigen vollen neef, een zoon van den broeder zijns vaders. Ook de student heette Karel Stoens. Al spoedig kwam het tusschen de beide bloedverwanten tot vertrouwelijke ontboezemingen. De Karel Stoens dien wij kennen verhaalde zijne geschiedenis als volgt:

- Gij zult vernomen hebben, dat mijn vader zaliger in 1845 overleden was, na eene kortstondige ziekte. Mijne moeder, die ziekelijk was sinds eenigen tijd, bleef hierbij zonder bestaan met mij, die pas vijf jaren telde. Met het weinige, dat vaders gereedschap kon opbrengen, was er nauwelijks genoeg om de onkosten van vaders ziekte en begraving te betalen. Moeder kon nu niets anders doen dan op 't land gaan werken, en zij deed dat ook, zoolang zij kon, voor haar en voor mij, hoewel zij, om hare teedere gesteldheid, nergens werd gezocht en de menschen haar het dagloon als eene aalmoes toetelden. En alzoo kwam het jaar zes en veertig! En tot overmaat van ongeluk werd de veldarbeid aan moeder onmogelijk, en weigerden de boeren haar langer te betalen voor 't weinige, dat zij verrichten kon. Reeds waren er eenigen uit Oostcamp naar Brussel getrokken, die min in nood waren dan wij; maar bedelen, als men 't nooit gedaan heeft, kozijn, dat moet zeer lastig wezen. En toch, de nood dwong moeder tot vragen, min nog voor haar - zij behoefde zoo weinig - dan voor mij. Zij wendde zich eerst tot een schatrijken oom mijns vaders, die te Oostcamp woonde. Maar de man was schrikkelijk vrekkig en ontving moeder met een half misnoegd gelaat. Hij zou mij wel bij hem genomen hebben, zei hij, maar hij had slechts eene oude meid, die reeds meer dan haar werk had met oom Bernard, vaders broeder.

- Mijn vader zaliger, zuchtte de student.

- Zoo! vervolgde Karel: ik wist niet dat oom Bernard toen gehuwd was en een zoon had... Nu, ik was dan ook nog zoo jong, en als ik *deze* dingen heb onthouden, 't is omdat zij zulken diepen indruk maakten op mijnen jongen geest. Aldus: die meid had te veel werks, zei grootoom, met oom Bernard, die ziek lag. Hij gaf aan moeder twee franken en raadde haar aan, naar Brussel te trekken: haar toestand en mijne jeugd zouden daar wel den eenen of anderen r i j k e n mensch tot medelijden opwekken! Moeder vertrok met de dood in het hart!... Wat kon zij doen? 's Anderendaags ondernamen wij de noodlottige reis naar Brussel. O, kozijn, dan heb ik geleden! Stap voor s t a p sukkelden wij voort, nu eens langs steenwegen, dan eens langs voetpaden, en meestal in de brandende zon!... Twee malen viel moeder in bezwijming e e r wij Gent bereikten: en de tweedemaal bevond ik mij met haar gansch alleen in eene soort van heide! En zoo kwamen wij te Gent aan, na vijf dagen te hebben gereisd: de nachten hadden wij doorgebracht in de schuur van den eenen of anderen landbouwer. Mijne moeder dierf echter in Gent niet blijven om te slapen: zij vreesde de politie, en bovendien liet ons geld niet meer toe zelfs weinige centen aan logement te besteden: wij stapten dus maar door tot Melle. Mijne moeder was zoo afgemat, dat zij zich eindelijk op mijne jonge schouders moest steunen. Vooraan in Melle, liet zij eensklaps mijne schouders los, en viel zoo goed als levenloos nevens mij. Op mijn wanhopig geschreeuw, kwamen er lieden toegeloopen, en onder deze was er een geneesheer. Wat hij aan de menschen zeide, verstond ik niet wel: maar het moest ernstig en droevig zijn, want vele vrouwen begonnen te schreien. Eene van hen naderde mij en nam mij bij de hand, terwijl zij mij trachtte te troosten. Moeder werd in het huis dier vrouw te bed gelegd, en des anderendaags bezweek zij!

- 't Is wreed, o, 't is wreed om hooren! zuchtte de student, met tranen in de stem,

- Ik hoop, dat moeder gelukkig is, zei Karel; die hoop is altoos een groote troost geweest voor mij; maar ik ga voort. De vrouw, welke ons uit medelijden had ingenomen, had aan moeder beloofd voor mij te zullen zorgen. Zij deed zulks ook, en

werd eene tweede teedere moeder voor mij. En nochtans, de goede vrouw was zelve arm. Haar man was hovenier en onderhield eenige tuinen in Melle: van zijn dagloon en van de opbrengst van een klein winkeltje moest hij zijne vrouw en zijn klein meisje - toen pas een jaar oud - voeden en de pacht van zijn huisje betalen. En toch wilde de vrouw niet, dat het armbestuur van Oostcamp voor mij zoude worden lastig gevallen, zelfs dan nog niet, als zij, twee jaren later, weduwe geworden, in de meest bekrompene omstandigheden begon te verkeeren. Helaas, in Juni 1851 bezweek mijne tweede moeder: zij liet twee weezen na: hare vijfjarige dochter Roza en ik. Eene buurvrouw nam ons bij haar tot dat wij zouden uitbesteed worden door 't armbureel; maar een verre kozijn van vrouw Zegers - alzoo heette mijne tweede moeder - kreeg kennis van onzen toestand. Eerst werd Roza en daarna ik ik zelf ingenomen.

Het overige van des jongelings wedervaren is onzen lezers bekend. Zijnerzijds, verhaalde de student het volgende:

- Mijn vader, uw oom Bernard, was getrouwd, maar was weduwenaar geworden bij mijne geboorte. Daar ik eenig kind was, werd ik te voedsteren gedaan in Jabbeke, en daarbij komt het vast, dat gij van mij nooit iets hebt vernomen. Mijn vader had als klerk zijnen intrek bij oom Karel, die zaakwaarnemer was en vele eigendommen bestuurde voor heeren uit Gent en Brugge. Wanneer gij met uwe moeder in 1846 vertrokken zijt, lag vader te bed met de koorts. Eerst toen hij genezen was vernam hij, hoe oom u beide had ontvangen, en hoe gij beide - 't staat in Oostcamp zoo opgeteekend - onderwege Brussel waart bezweken van gebrek. Die tijding trof mijn vader zoo hevig, dat hij herviel, en eene nieuwe ziekte opdeed aan welker gevolgen hij het jaar nadien overleed. Eer hij stierf, had hij echter de voldoening oom Karel te zien weenen over 't ongelijk dat hij u had aangedaan, en dat hij beloofde te herstellen met zoo goed hij kon voor mij te zorgen. Oom Karel hield woord: hij liet mij leeren, en behandelde mij als zijn eigen zoon. Hij was ook mijn peter en daaraan is het wellicht te wijten, dat wij beiden zijn naam dragen. Nu, die oudoom is twee jaren geleden gestorven, en ofschoon ik ook, ten gevolge van uwe doodakte, de eenige erfgenaam was van gansch zijn fortuin, bezette hij mij zijn vermogen nogmaals bij testament, doch het zal met een waar genoegen zijn, met een dankbaar gevoelen jegens hem, dat ik jegens u eenigszins zijne plichten zal kwijten, door u het gedeelte zijner erfenis, dat u volgens de wet toekomt, af te staan.

Karel verklaarde aanvankelijk niets van eene dergelijke schikking te willen hooren, maar de student drong met zooveel kracht op zijnen edelmoedigen voorslag aan, dat de andere zich daar niet langer bleef tegen verzetten.

X.

Tien maanden zijn verloopen, en wij zijn in de eerste dagen van Juli. Het is omstreeks twee ure namiddag, als onze kennis Thomas Van Diest, uit Meulestede te Leuven aangekomen, na lang zoekens het huis binnentreedt, in hetwelk de student Karel Stoens en zijn neef en naamgenoot boven gewoond hadden. Met niet geringe teleurstelling vernam hij, dat de Karel dien hij zocht, niet daar was. De vrouw des

huizes, die hem te woord stond, vertelde hetgeen zij wist over de ontmoeting van de twee Karels en hoe het groot fortuin des eersten met den tweeden werd gedeeld.

- Zij zijn in 't begin van October naar Oostcamp getrokken, vervolgde zij, en hebben daar hunne zaken vereffend. Dan zijn zij den ganschen winter Leuven komen bewonen. In het begin van Mei zijn zij alle twee, hij en zijn kozijn de dokter, naar Duitschland vertrokken, maar we hebben juist gisteren bericht ontvangen, dat zij heden of morgen zullen terug zijn.

Thomas deelde mede, dat hij door zijnen meester, Karels pleegvader, die gevaarlijk ziek lag, gezonden was om den jongeling te verzoeken, aan den kranke een bezoek te brengen, dat wellicht het laatste zou geweest zijn.

De knecht besloot, eenen dag in Leuven te vertoeven, om Karel op te wachten. Werkelijk kwam deze 's anderdaags aan en niet zoodra had hij kennis ontvangen van de droevige boodschap, of hij besloot onverwijld, met den eerstvolgenden spoortrein naar Meulestede te vertrekken. Zijn vriend, de jonge geneeskundige, verklaarde hem te willen vergezellen.

Wij loopen onzen reizigers wat vooruit en brengen onze lezers naar de Nieuwstraat, in het huis van den meester schoenmaker.

Veel is hier echter niet geschied sedert het vertrek van Karel.

Wanneer de baas 's morgens met bevende handen en tranende oogen den brief van Karel had gelezen, gaf hij hem zonder één woord te spreken aan Roza, die hem met gebroken hart stond aan te zien, en trok naar zijne kamer. De eenzaamheid: dat werd voortaan zijn leven!

Alzoo werd het nieuwjaarsdag, en Leonie meende deze gelegenheid te moeten waarnemen om het huwelijk weder te berde te brengen. Wel was hare hoop gedeeltelijk verijdeld door 't vertrek van Karel; maar Sofia was weder Mieken gaan raadplegen, en 't orakel had gesproken: het huwelijk van den baas en Roza moest dat van Leonie voorafgaan. De baas was met alles tevreden; Roza was bereid hare opoffering te voltrekken. Alles werd dus geschikt tegen Mei. Maar op 't einde van April werd Sofia zeer ziek en dit bracht een groote ommekeer bij haar te weeg; opgewekt door den vreeselijken aanblik eener onzekere eeuwigheid, ontwaakte Sofia's geweten. Zij liet baas Pieters dringend verzoeken bij haar eens te komen met Roza; en toen beide vóór haar bed zaten, bekende zij hun, in korte woorden, gansch hare schuld. Ook Leonie was daarmede ontmaskerd. Nu verstond baas Pieters 't schrijven van Karel; maar hij begreep nu ook, wat er hem te doen stond om 't verloren geluk zijner beide kinderen te herstellen. Hij wilde van 's anderdaags zelf op reis om Karel te gaan zoeken. Natuurlijk verzette Roza zich hier tegen, want de baas was zeer verzwakt. Hij nam sedert lang weinig of geen voedsel meer en sliep geene twee uren in een ganschen nacht. De nieuwe ontroering, welke 't verhaal van Sofia hem veroorzaakte, verergerde zijnen toestand zelfs dermate, dat hij drie dagen later door hevige koortsen overvallen werd; natuurlijk bleven nu de

begonnen opzoekingen naar Karel uitgesteld; alleen toen de geneesheer verklaarde, dat het tijd was den priester te roepen, dewijl hij bij een nieuw uitbreken der koorts niet meer voor het leven van den baas verantwoorden dierf, - alleen dan kwam de begeerte om den pleegzoon weder te zien onweerstaanbaar op bij den zieke. Wij weten reeds, hoe men Karel op het spoor kwam en wij kennen ook den uitslag der reize van Thomas.

De baas ligt nu op 't smartenbed uitgestrekt. Diep ingevallen zijn de rimpelige wangen, en 't vuur der koorts zet aan de gezonken oogappels des lijders eene akelige schittering bij. Zijne ademhaling is belemmerd, en onder een snerpend piepen jaagt zijne hijgende borst pijnlijk op en neder. Op eenen stoel nevens de bedstede zit Roza; hare wangen zijn bleek, hare oogen zijn rood bekreten; drie kinderen zitten aan den voet der bedstede te bidden. Over het bed staat eene tafel met een kruisbeeld tusschen twee kaarsen, een glas met wijwater, waarin een palmtakje steekt en eene karaf met drinkwater. Van tijd tot tijd brengt 't meisje eene tas van dit laatste aan de lippen des zieken, die ze telkens met zekere gulzigheid ledigt.

- Wil ik u nogmaals de litanie van Onze-Lieve-Vrouw voorbidden, kozijn? vraagt Roza zacht aan het oor des lijders.

- Ja, kind, zoo hijgt hij.

Roza begint te bidden, en 't is aandoenlijk de zilveren stemmetjes der drie kinderen, voor het tafeltje geknield, het smeekgebed ‘Bid voor ons!’ te hooren herhalen.

Eensklaps hoort men iemand vol haast de trappen opkomen. De deur gaat open en Karel, bleek van ontroering, staat voor de bedstede.

Er zijn van die korte oogenblikken op welke de tegenstrijdigste gevoelens onzen geest in eens overrompelen: vreugd en smart persen dezelfde tranen uit onze oogen, dwingen ons denzelfden lach, denzelfden kreet af, of wegen gezamenlijk op ons gemoed om alle gevoelsuitdrukking onmogelijk te maken.

Alzoo was het wederzien bij dit sterfbed. Niemand sprak. De grijsaard kuchte, Roza stond nog met het kruisbeeld in de hand als aan den grond genageld, en Karel staarde als een zinnelooze op dat misvormd gelaat, dat hem wilde tegenlachen. De kleinen zelven keken verbaasd naar den fraai gekleeden man, in welken zij schier niet meer hun ouden vriend dierven herkennen.

Eindelijk hief de baas de klamme hand op en reikte ze bevend naar Karel. Maar deze boog zich over den zieke, kuste hem teederlijk, en legde dan zijn hoofd een oogenblik nevens het zijne. De tranen begonnen te stroomen, de harten zouden zich ontlasten: de snikken van Roza braken de stilte af.

- Wat ben ik blijde,... Karel,... u nog te zien voor ik... sterve, hijgde de baas.

- Kozijn, lieve kozijn, murmelde de jongen: moest ik u zoo wederzien!

- God wil het zoo, zei de zieke; het is zoo wel, mijne vrouw heeft voor mij gebeden, en Felix en Francisca... gij verliet... hunne gebeden... waren de krachtigste.

- Och, kozijn, wie hadde zulks gedacht, snikte Karel: o, hadde ik u nooit verlaten.

- Gij hebt schoon en edel gehandeld, antwoordde de baas, hem de hand drukkende; ik weet alles, Karel... Hadde ik het vroeger geweten... hadde ik... maar geweten.. waar gij verbleeft, niet waar, Roza?

- Ja, snikte 't meisje.

Karel hief nu 't hoofd op en blikte naar zijne pleegzuster, welke de oogen beschaamd nedersloeg.

- Roza! zegde hij, haar de hand reikende.

- Karel, antwoordde zij blozend, hare bevende vingeren er in leggende.

- Ik hadde u nooit mogen laten scheiden, sprak de zieke; die panharing... de Heer vergeve haar 't leed, dat zij ons en u heeft aangedaan. Vertel eens, Roza, aan Karel wat er is geschied... Met Sofia... hij moet het weten!..

Het meisje verhaalde in korte woorden wat zij van de zaak wist.

- Zoodat, zei Karel, nadat het meisje ophield met spreken, de laatste begeerte van nicht niet volbracht is?

- Ik heb het... niet gewild, vriend, zei de zieke; mijne vrouw was bedrogen en ik kende het bedrog!...

Karel stond nog een oogenblik te peinzen.

- Kozijn, zegde hij, aan mij ook is er veel gebeurd, sedert ik hier ben vertrokken: ik heb mijne familie teruggevonden!

En hij vertelde zijne ontmoeting met zijnen kozijn.

- Mijn kozijn, vervolgde hij, wacht beneden: mag ik hem eens boven brengen? Als dokter zal hij hier niet ten onpas komen.

- Ja, zei de baas.

Karel ging en bracht een oogenblik later zijnen kozijn bij den zieken. Nadat de dokter den pols van den zieke had gevoeld, vroeg deze:

- Niet waar,... mijn einde is nabij?

- Vriend, sprak de dokter, uwe koorts gaat af; gij zijt zeer zwak.

- Is er geene hoop op genezing? smeekte Karel.

- De zieke gevoelt zijnen toestand, antwoordde de dokter; hij handelt verstandig met zich aan 't ergste te verwachten: wij moeten allen eens sterven, en weinigen komen tot een zoo schoonen ouderdom. Er is echter geen dadelijk gevaar.

- Welnu, zei Karel, dan moet de laatste wil van nicht zaliger worden volbracht: kozijn moet Roza tot vrouw nemen!

- Waar denkt gij aan, jongen? vroeg de baas.

- Luister, kozijn: op die wijze wordt Roza de grootmoeder van deze weesjes hier, en verkrijgt zij 't recht om ze na uwen dood te beschermen.

- Ik versta u, antwoordde de zieke.

- Dus stemt gij toe? vroeg Karel.

- Ik stem toe, sprak de grijsaard, als Roza tevreden is.

- Ik ben tevreden, kozijn, antwoordde het meisje sidderend.

- En, vervolgde de zieke, zult gij dan, Karel, de tweede grootvader worden van mijne kleinkinderen?

- Als het noodig is en Roza wil het, ja, antwoordde Karel. Het meisje sprak geen woord; zij had haren zakdoek weder voor hare oogen gebracht en weende.

De baas had een tamelijk gerusten nacht: hij kon wat slapen.

Sofia, wier ziekte, reeds van daags na hare rouwvolle bekentenis, eene gunstige wending had genomen en die thans volkomen genezen was, loste Roza dien nacht af aan 't ziekbed. Karel en zijn kozijn deden nog denzelfden dag de noodige stappen om 's anderendags het huwelijk te doen plaats grijpen. Dit geschiedde om tien ure 's morgens. De baas lag reeds weder in de koorts; 't zou de laatste zijn: kort na het huwelijk voelde hij zijn einde naderen. Hij zegende eerst zijne kleinkinderen, drukte de hand des dokters, die zijne laatste stonden zooveel mogelijk had verzacht, en toen de hand van Karel nemende legde hij ze in die van Roza: ‘Leeft gelukkig samen! murmelde hij: ik ga hierboven voor u bidden! Karel, Roza, kinderen, vaarwel!’

En hij blies zachtjes den laatsten adem uit.

Omtrent een jaar later waren Karel en Roza getrouwd, waardoor Francisca's weesjes een jongen grootvader en eene jonge grootmoeder bekwamen.

De dokter heeft zich in Meulestede gevestigd.

Thomas is nog altoos bij Karel, die nog steeds meester-schoenmaker is, hoewel hij een aanzienlijk vermogen bezit.

Sofia werkt wederom in het huis der Nieuwstraat: doch hare rol is uit.

Leonie, wier moeder stierf, toen Sofia ziek werd, is, als ze dezer bekeering vernam, in een afgelegen hoek der stad gaan wonen.

Assenede.

E.M. MEGANCK.

EINDE.

Snowa. Ballade.

‘Zij ligt begraven, sinds jaar en eeuw,
In den maalstroom diep en koud!
Nog heeft zij heur sneeuwwit bruidskleed aan,
Nog heeft ze de kroon op heur schedel staan,
Door heur bruigom heur toevertrouwd!

Men zegt: geen weet er hoe ze stierf,
En in den kolk verging!
Maar iederen nacht stijgt zij op uit het meer,
En schouwt langs de waatren zoo treurig en teer,
En roept om heur lieveling.

Men zegt: zij is zoo schoon en blank,
En heeft zoo'n zacht blond haar!
Een gouden ring vonkt zoo lief om heur hand,
En harer bruidskroon diamant
Weegt als een meeuwei zwaar!

Te middernacht, als de mane blinkt
Langs bergen en blauwen stroom,
Dan steekt mijn bootken stil van strand,
Tot tegen den kolk aan den klippenkant,
En wacht er dat zij koom!

En 'k zal aanschouwen heur ranken leest,

En hooren heur stemme zoet!
En 'k wil heur bieden de min van mijn hert,
En zoo, licht, genezen heur heimlike smert
En sussen heur troostloos gemoed!...'

***

Te middernacht, het schuitje lag
Aan den somberen klippenkant: -
Daar steeg uit den maalstroom, in 't sneeuwen gewaad,
De rijzige Snowa, met rozig gelaat
En den fonklenden ring aan heur hand!

Daar sprak hij 't woord: 'ik heb u lief;
Neem 't hert dat ik u bied!'
Daar dreef zij droomend tot bij de kaan.
En zag o! zoo teeder en smachtend hem aan,
En vroeg: 'bedriegt ge mij niet?

Een eed!... Men spreekt zoo licht dien uit,
Maar breekt dien ook zoo licht!
En 't hert dat nimmer verraden kan,
Dat hijgt en krimpt zoo foltrend dan,
Verweesd van hoop en licht!...'

Hij bad en smeekte, en zwoer opnieuw,
Toen nam ze zijne hand,
En 't bootken dat de maan bescheen,
Lag daar te dobberen heel alleen
Nabij den klippenkant!

En sedert komt ze nooit meer weer
Uit heure albasten woon,
Of 't herderskind zweeft nevens haar,
En draagt om vlottend gouden haar
Lijk de afgrondsbruid een kroon!

Doch rond den lichten, sombren heerd,
Vertelt grootje aan 't kind:
'Ook in den afgrond woont men goed,
Als reine liefde die 't herte voedt
Twee zielen samenbindt!'

K.M. POL DE MONT.

Een volk, dat op den duur zal zegepralen, moet eene wetgeving hebben en eerbied voor die wetgeving. Het moet de kunst verstaan van te gehoorzamen en huiselijke deugden bezitten, waardoor het zich boven anderen verheft.
WALTER BOGEHOT.

Hij, die een goed hoofd en een goed hart bezit, heerscht overal en daar heeft hij recht op.
GEORGE SAND.

Emanuel Neeffs-d'Udekom d'Acoz.

Bladzijde 28 drukten wij het sterfbericht van den hier afgebeelden jongen man, wiens nagedachtenis als mensch en burger bij meer dan een geslacht in eere blijven zal en wiens naam als schrijver en geleerde in de geschiedrol der vaderlandsche letterkunde zal voortleven.

Emanuel Neeffs-d'Udekom d'Acoz werd te Mechelen geboren

TEEKENING VAN FLORIMOND VAN LOO.

den 13^{n} September 1841, uit den echt van den heer C. Neeffs en mevrouw Eleonora du Trieu de Ter Donck, welke te Mechelen den 17^{n} October 1878 overleed en aan wie dus het leed werd gespaard haar eenigen zoon de oogen te sluiten. Haar zwaar beproefde echtgenoot vervulde dien smartelijken plicht.

Emanuel Neeffs ontving zijn eerste onderwijs van zijn geleerden vader van wiens hand *de Vlaemsche school* gewaardeerde bijdragen ontving. Wij vermelden hier ter loops, dat de heer Neeffs vader aan ons tijdschrift onderscheidene belangrijke bijdragen leverde van geschiedkundigen aard. Overeenkomstig zijn uitdrukkelijk verlangen, werden de meeste naamloos of onder een aangenomen naam gedrukt. In 1859 deelden wij van hem (blz. 139) eene met zijnen naam geteekende bijdrage mede over L. Fayd'herbe.

De jonge Emanuel deed zijne wetenschappelijke studiën aan het Pitsenburgcollege te Mechelen en aan het Vrede-college te Namen. Na met goed gevolg zijn exaam te hebben afgelegd voor de algemeene jury te Brussel, volgde hij in laatstgenoemd gesticht den leergang van wijsbegeerte.

Daarna bezocht hij de Leuvensche hoogeschool en werd een schitterend student, van wien men verwachtingen koesterde die zich alleszins hebben verwezenlijkt. Na zijn eerste doctoraat in de rechten te hebben verworven, betuigde hij den wensch, zich aan de staatswetenschap te wijden, iets wat zijne ouders minder naar den zin was: hun verlangen was, hun eenig kind eene rustigere levensbaan te zien bewandelen

dan de staatkunde doorgaans verschaft. Zij eindigden evenwel met toe te geven aan des jongelings verlangen, die zich dan ook met voorliefde op zijne lievelingsstudie begon toe te leggen. Ziekte verhinderde hem zijn examen als doctor in staatswetenschappen te Leuven af te leggen. Hij deed dit in 1864, op voortreffelijke wijze, bij de jury der Gentsche hoogeschool.

In 1865 trad hij in den echt met freule Ludwina barones van Udekom d'Acoz die hem reeds den 9^{n} September 1875 door den dood werd ontrukt, nadat zij hem drie kinderen had geschonken, waarvan slechts een zijne ouders mocht overleven.

In 1874 werd hij benoemd tot burgemeester van Bonheijden, in het arrondissement Mechelen, welke gemeente van omtrent 1600 zielen hij met veel beleid bestierde en voor wier armen hij een ware weldoener was, terwijl alle ingezetenen z o n d e r onderscheid hem gevoelens van hoogachting en hartelijke vriendschap toedroegen.

Van der jeugd af aan, had Emanuel Neeffs zich onledig gehouden met de beoefening der vaderlandsche geschiedenis en zijne ambtsbezigheden deden hem dit vak van studie niet verwaarloozen. Als vruchten daarvan wezen wij reeds op de verhandelingen die hij, onder andere, in den *Messager des sciences historiques*, in druk liet verschijnen. Zijne laatste b i j d r a g e aan dit tijdschrift werd opgenomen in de tweede aflevering van 1878. Zij handelde over de blazoenen der ridders van het Gulden Vlies, in de Sint-Romboutskerk te Mechelen bewaard. In eene volgende aflevering rekenen wij een uittreksel te zullen geven uit eene beschrijving van de oude glasramen der voornoemde kerk, van de hand van Emanuel Neeffs in den *Messager* verschenen.

De overledene laat een onvoltooid werk achter, waarvoor hij groote en langdurige opzoekingen had gedaan, betreffende keizer Karels te Mechelen doorgebrachte jeugd. Wij hopen, dat de heer Neeffs vader in de gelegenheid moge zijn, dit werk zooveel mogelijk aan te vullen en in het licht te geven.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom brengen de wolken regen voort?

Omdat de kleine waterdeeltjes, waaruit zij samengesteld zijn, zich vereenigende, al te zware druppelen vormen, om door de lucht te kunnen opgehouden worden; door hun eigen gewicht uitgedreven, vallen zij op de aarde neder.

> Men moet weten te lijden wat men niet kan beletten. Men moet zijn lot vooral niet onverdragelijker maken door er zich tegen te verzetten.
> GEORGE SAND.

Kroniek.

Antwerpen. De heer stadsarchivaris P. Génard is vanwege het Fransche staatsbestuur vereerd met den titel van officier de l'instruction publique.

- Bij beslissing van 2 April heeft de gemeenteraad voor 3500 fr. van den heer Jan Stobbaerts aangekocht zijne schilderij *De eerste wagen hooi.* Het rijk betaalt de helft van de koopsom.

- Op het kerkhof te Berchem is door de familie een fraai gedenkteeken geplaatst, ter nagedachtenis van den zeer eerw. heer J.J. Van de Velden; gewezen pastoor der gemeente (zie 1878, blz. 82). Het is gemaakt van arduin met witmarmeren beeldwerk. De uitvoering strekt den beeldhouwer L. De Vriendt tot eer.

Lier. Verschenen bij J. Van In, *De nieuwe Adam en de nieuwe Eva of de geheimen van den H. Rozenkrans,* door den eerw. heer J.H. Lauwers, onderpastoor van St-Pauluskerk te Antwerpen, een boek van 340 bladzijden. XV

Brussel. In de Regence- en Bodenbroeckstraat gaan de huizen afgebroken worden, welke de Staat heeft aangekocht, om de kerk van den Zavel langs dien kant van alle aanpalende gebouwen te bevrijden.

Leuven. Kanunnik Lamy, leeraar van Oostersche talen aan de hoogeschool, is op 3 April naar Londen vertrokken, om er in het Britsche museum nieuwe opzoekingen te doen in de Syriaksche handschriften.

Gent. De heer Julius Obrie, vrederechter te Waarschoot, heeft op last van de Vlaamsche conferentie der Gentsche balie in den boekhandel van J. Vuylsteke laten verschijnen de Nederlandsche vertaling der wet op de verzekeringen van 11 Juni 1874 (X^{e} en XIe titel I^{e} boek van het nieuwe wetboek van koophandel).

Buitenland.

's-Gravenhage. Het gemeentebestuur laat de schepenbank van 1671, die de voorzaal van het stadhuis versiert, zorgvuldig herstellen. Het eikenhouten beschotwerk, achter de zitplaatsen, vertoont in drie vakken het *Oordeel van Salomo*, geschilderd door Willem Doedijns. Vóór de bank staat een kunstig gedreven ijzeren hek, versierd met de zinnebeelden der gerechtigheid (het zwaard en het alziend oog).

Amsterdam. In de Vondelstraat te dezer stede, is onder den naam Quellinusschool, eene werkplaats geopend, voor de opleiding in de kennis tot en de uitoefening van de verschillende vakken van kunstnijverheid. In de eerste klasse wordt het liniaal- en sieraadteekenen geleerd, in de tweede het stijl- en sieraadteekenen naar platen en pleisteren modellen, in de derde het boetseeren; voorts leert men er beeldhouwen, afgietsels maken, houtmozaïeken ontwerpen en meubelen teekenen, beelden snijwerken uit vroegere eeuwen herstellen enz. Het schoolgeld bedraagt 15 gl. per jaar. Er zijn reeds een 30-tal leerlingen. Aan het hoofd der school staat de heer L. Collinet, de verdienstelijke Belgische kunstenaar, die zich sedert twee of drie jaren te Amsterdam heeft gevestigd.

- Het Wiskundig Genootschap heeft tot eereleden benoemd de leeraars E. Catelan, te Luik, en P. Mansion, te Gent.

Rotterdam. Door en vanwege de geneeskundige opzieners gaan proeven genomen worden met het aanplanten van Eucalyptusboomen in Holland. Van 4 soorten zijn

de noodige zaden uit Melbourne ontvangen. In moerassige streken kan voornoemde boom veel goeds uitwerken voor de openbare gezondheid, doordien hij de schadelijke uitwasemingen van den grond wegneemt.

Leiden. Vanwege de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde zal eerstdaags bij E.J. Brill uitgegeven worden: *Overblijfsels van Geheugchenis der bisonderste voorvallen in het leeven van den Heere Coenraet Droste. Terwijl hij gediend heeft in Veld- en Zeeslaagen, Belegeringen en Ondernemingen. Als ook mede syn verdere bejegeningen aan en in verscheyde vreemde Hoven en landen.* Derde (eerste volledige) druk, met aanteekeningen van prof. R. Fruin, 2 dln. klein 4° (een deel tekst, een deel aanteekeningen).

- Een tabakshandelaar te Leiden heeft, bij zijn 25-jarig (huwelijksfeest, aan alle baanwachters op de spoorlijn Amsterdam-Rotterdam, aan wier oplettendheid hij bij zijne talrijke reizen het behoud van zijn leven te danken had, een kistje sigaren en 2 pond tabak geschonken. Een navolgenswaardig voorbeeld.

- Een verhuizend, landbouwer te Kolderveen heeft in eene oude kas, in een geheim vakje, een zakje met 13 zilveren munten zijnde Hollandsche en Spaansche stukken uit de XVIe en XVIIe eeuw gevonden.

Utrecht. Op de prijsvragen, uitgeschreven door de Nederlandsche Toonkunstenaars-vereeniging zijn 10 antwoorden ingekomen: 9 dichtwerken en één muziekwerk (solostuk voor bazuin). Daarvan werden ter bekroning waardig gekeurd: twee balladen en een concert-aria. De schrijvers bleken te zijn van de ballade *Snowa* (zie blz. 56) en de concert-aria *Waar de linde wuift en de haagbes bloeit,* de heer Pol. de Mont, student in rechten in 't Paus-college te Leuven; van de ballade *De waterreus*, de heer Js. Scheltema te 's-Gravenhage. De concert-aria *o, Schepping! 'k zag u straks bevroren,* bekwam eene eervolle melding. Behalve de bekroonde balladen, premie voor *a.* (*De waterreus*) 200 gl., *b.* (*Snowa*) 100 gl. en concert-aria (premie 50 gl.) werd als prijsvraag uitgeschreven: drie (of meer) phantasiestukken voor een strijk- of blaasinstrument, met piano-forte (premie 50 gl.).

Amersfoort. Het kleine jachtslot geheeten het Hoogerhuis, rond 1630 gebouwd door Jacob van Campen, den bouwmeester van Amsterdams stadhuis, gaat afgebroken worden om plaats te maken voor eene kazerne. In de kamer, die tot slaapvertrek diende, is de oude inrichting nog gedeeltelijk bewaard gebleven: daar bevindt zich eene bedstede, versierd met geschilderde festoenen en met drie vakken, waarin vruchten zijn afgebeeld; onder het middenvak leest men de Spaansche spreuk: El todo es nada (alles is niets); boven de acht kleine ramen, welke aan weerszijden dit vertrek verlichten, bevonden zich evenveel schilderstukken, waarvan een vijftal bewaard zijn; zij stelden *Vanitassen* voor en tafereelen uit de geschiedenis van Hercules.

Parijs. Er zullen proeven genomen worden om de jaarlijksche tentoonstelling van schilderijen in het Nijverheidspaleis des avonds te verlichten met electriek licht. Bij welslagen van de proef, zou de tentoonstelling open blijven tot 10 of 11 ure 's avonds.

- De heer De Roiset, oud bestuurder der nationale museums van Frankrijk, heeft (zoo meldt men ten minste) voor 5,000,000 zijne schoone verzameling tafereelen verkocht aan den hertog van Aumale, waartusschen zich bevinden drie stukken van Ingres: De *Venus Andromeda,* het portret van Ingres en nog een ander.

- In de school van schoone kunsten (école des beaux-arts) is, ten behoeve van minvermogende leerlingen dezer inrichting, die men, voor zooveel de wet het toelaat, gedeeltelijk wenscht vrij te koopen van krijgsdienstplicht, eene verzameling van oude teekeningen geopend van allerhande meesters van de XIIIe tot en met de XVIIIe

eeuw. De tentoonstelling is ook des avonds open, wanneer er electriek licht wordt gebrand, wat uitnemend voldoet door zijn witten schijn. Onder andere zijn er teekeningen te zien van Rubens, L. da Vinci, Michel Angelo, Rafaël, Titiaan,

P. Veronese, Caravaggio, A. Dürer, Holbein, A. Van Dyck, F. Hals, A. Cuyp, Both, Van Ostade, Rembrandt, Wouwermans, Berchem, Dujardin, Van Everdingen, Ruysdael, Potter, J. Steen, Bakhuisen, P. de Hooch, J. Van der Meer, J. Van der Heyden, W. Van de Velde, Frans van Mieris, Hobbema. Netscher, Romijn, Dusart, B. Ommeganck, Velasquez, Murillo, N. Poussin, Claude Lorrain, Watteau, Karel Van Loo enz.

- Van staatswege is een prijskamp uitgeschreven tusschen Fransche beeldhouwers voor een bronzen standbeeld van de republiek dat op het plein van het Château d'Eau zal worden geplaatst. Het beeld zal eene hoogte hebben van $7^{m}00$, zonder de plint, en het voetstuk moet van zinnebeelden kunnen voorzien worden. De kunstenaar wiens model door de jury bekroond wordt, zal met de uitvoering van het werk worden belast en een prijs van 25,000 fr. ontvangen; voor elke zinnebeeldige figuur op het voetstuk bekomt hij, volgens grootte, tusschen 4000 en 6000 fr. De beide kunstenaars wier modellen na dat van den bekroonde de meeste stemmen verwerven, zullen eene vergelding van 4500 en 4000 fr. ontvangen. De modellen moeten voor 6 October 1879 ingeleverd zijn en zullen dan openlijk gedurende 8 dagen tentoongesteld worden.

Havre. Door den handelaar in wilde dieren Hagenbeek, van Hamburg, zijn met de stoomboot *Ibis* te Havre aangevoerd mannen, vrouwen en kinderen van de eilanden gelegen nabij Kaap Hoorn, de zuidelijkste spits van Amerika. Zij behooren tot de Tescherehs, een zwervende volksstam, die ongeveer op gelijken trap staan met het redelooze vee. Hagenbeek is voornemens met deze wilde menschen eene reis door Europa te doen.

Londen. In deze stad schijnt eene geheime drukkerij te bestaan, welke er haar werk van maakt, zeer oude en zeldzame boeken na te drukken op papier en met letters zoo goed gelijkend aan die van de oorspronkelijke uitgaven, dat reeds verscheidene kenners er met niet geringe schade door misleid zijn geworden. Onder andere kocht onlangs een Schotsch baronnet voor 2250 frank een exemplaar van *Il Decameron* van Boccacci, volgens het jaartal in 1471 te Venetië gedrukt. Toen de verkooper zich reeds lang uit de voeten gemaakt had, kwam het uit, dat het boek nagedrukt was en nog twee personen er exemplaren van gekocht hadden, in den waan dat zij voortkwamen van de oorspronkelijke oplage. Op dezelfde wijze schijnen zeer oude uitgaven van den bijbel in het Duitsch en Italiaansch nagedrukt te zijn, alsmede Rabelais' *Gargantua* en een werk van Michaël Servet.

- J. Israëls schilderij *De koekebakster* (eene moeder die vóór de open schouw de spijs in de pan laat glijden terwijl hare twee kinderen dit met welgevallen gade slaan) is in openbare veilng bij Christie and Manson toegewezen aan eenen liefhebber voor 1610 guinjes (circa 42,328 fr.). Zij was oorspronkelijk betaald met ca. 7600 fr.

Keulen. Den 1^{n} April had alhier de inhuldiging plaats van het bronzen standbeeld van den prins von Bismark door Schaper uitgevoerd.

Gottingen. Onlangs is afgebroken het zoogenoemde Conciliënhuis, waarin ook gevestigd was de kerker (gevangenis) der hoogeschool. De geschiedkundig merkwaardige deur van dien kerker wordt in de kunstverzameling der hoogeschool bewaard en eene lichtteekening daarvan is verschenen. Een zeer groot getal voormalige studenten der hoogeschool hebben, terwijl zij in het kot zaten achter die deur, er eigenhandig hunne namen in gesneden, onder andere ook de tegenwoordige kanselier van het Duitsche rijk, Otto von Bismarck, met het jaartal 1833.

Boston. De heer Atchison heeft een werktuig gemaakt om den handenarbeid bij het steenhouwen te vervangen. Het werktuig, zeer eenvoudig van samenstelling, heeft een beweegbaren arm, waarin de beitel is geplaatst, die 6000 slagen per minuut doet. Door deze snelheid gaat de arbeid niet alleen spoedig vooruit, maar ook heeft de ondervinding geleerd, dat de beitels veel minder spoedig bot worden. Een beitel kan het drie kwartiers uithouden zonder geslepen te worden, zoodat hij ongeveer een kwart millioen slagen doet vóór hij opnieuw moet worden gescherpt.

Sterfgevallen.

FLORENT M.A. MOONS, secretaris van den bestuurraad der Antwerpsche academie en oud-secretaris en bestuurlid der maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, is te Florence overleden den 23^{n} Maart, in den ouderdom van 41 jaren 7 maanden en 9 dagen, terwijl hij met zijne moeder, mev. Moons-Van Straelen, eene omreis in Italië maakte. Dit voor de familie zoo smartelijk afsterven is ook voor de samenleving en in het bijzonder voor de kunst een groot verlies, want de overledene was in vele opzichten nuttig werkzaam voor zijne medeburgers. Zijn streven ter bevordering van kunstbelangen verdient de hoogste waardeering. Onder andere door hem met belanglоosheid en beleid waargenomene betrekkingen, noemen wij het ambt van voorzitter van het bureel van weldadigheid te Antwerpen. De heer F. Moons was lid der orde van het H. Graf. Hij werd te Calmpthout begraven. In de Antwerpsche Sint-Jacobskerk, waarvan de overledene fabriekmeester was, had eene uitvaart plaats op 4 April, waarbij eene groote menigte uit alle standen der maatschappij aanwezig was; des anderendaags werd te Calmpthout een dergelijken dienst verricht.

ACHILLES TENAILLE DE VAULABELLE, de bekende Fransche staatsman, beroemd als schrijver van de *Histoire de l'Egypte moderne*, de *Histoire des deux Restaurations* en andere geschiedkundige werken, is einde Maart overleden te Nizza, oud 79 jaren.

ALFONS M.J. DELLA FAILLE VAN LEVERGHEM, weduwnaar van mevrouw Clementina Amalia Maria van Havre, is den 2^{n} April overleden te Antwerpen, in zijne woning Arembergstraat n^{r} 12. Hij was lid van den provincieraad van Antwerpen en maakte vroeger deel uit van de bestendige deputatie en van de kamer van volksvertegenwoordigers; hij was ook gedurende ettelijke jaren burgemeester te Boisschot[(1)] en voorzitter van de kerkfabriek van Maria-ter-Heide op de Mick onder Brasschaet. Hij was een man van uitstekende bekwaamheid, door wien vele diensten bewezen werden aan de openbare zaak. De Vlaamsche letterkunde en kunst telden hem onder hare verlichtste begunstigers. Zoo edel een burger als hij was, zoo edel ook was hij als mensch en allen die het voorrecht mochten genieten hem persoonlijk te kennen, zullen zijne nagedachtenis in eere bewaren. Hij was kommandeur der Piusorde. In het jaar 1809 werd hij geboren te Antwerpen. Den 7^{n} April had de lijkdienst plaats te Maria-ter-Heide, waar het lijk in den familiekelder werd bijgezet. Den 9^{n} daaraanvolgende, had eene uitvaart in de Augustijnenkerk te Antwerpen, den 24^{n} in de kerk te Boisschot plaats; bij deze gelegenheden, waren de drie kerken letterlijk ontoereikend om de vrienden en vereerders van den overledene te bevatten.

JAN HIPPOLYTE CARTIER die zich, onder zijns moeders naam DE VILLEMESSANT, als stichter van het Parijsche blad *Le Figaro* en door zijne letterkundige bekwaamheden, ook als schrijver van 6 deelen *Mémoires d'un journaliste*, eene

(1) Zie, 1874, blz. 125 en 201.

groote faam verwierf, is den 11^{n} April overleden te Monte-Carlo. Hij werd te Rouaan geboren den 22^{n} April 1812.

Veertien dagen te Parijs.
Schetsen van binnen en buiten de tentoonstelling.
VII.

De kleine Thiers was een groot man. Hij was den 16n April 1797 te Marseille geboren; zeker niet in weelde, want zijn vader was slotmaker van beroep. De jonge Adolf studeerde op eene beurs en werd advocaat; doch advocaat zonder zaken. Dewijl hij in zijne moederstad

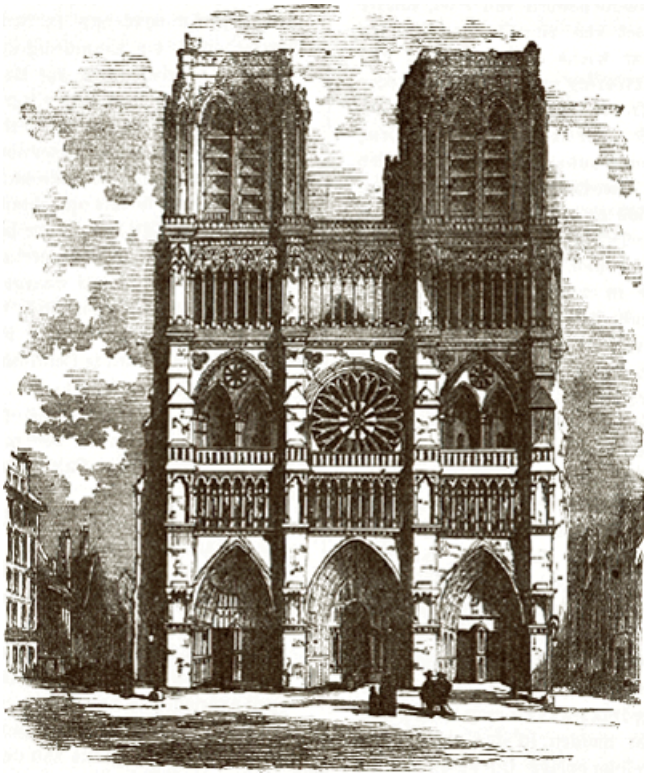

ONZE-LIEVE-VROUWEKERK.

geen vooruitzicht had, kwam hij te Parijs fortuin zoeken, en hij vond dat inderdaad. Eerst werd hij dagbladschrijver en vervolgens staatsman. Hij wierp zich in de armen der oppositie, deed z i c h opmerken door zijn talent, liep van de eene partij naar de andere over en werd eindelijk minister en zelfs voorzitter v a n het kabinet. Hij ondervond al de wisselvalligheden van het politiek leven, doch bleef voortdurend een der meest invloedrijke leden van de Wetgevende Vergadering. Na den val van Napoleon III, beklom de slotmakerszoon eene plaats, met die van eenen vorstentroon gelijk staande: hij werd namelijk tot voorzitter der Fransche republiek verkozen en heeft als dusdanig groote diensten aan zijn vaderland bewezen, en er krachtdadig toe bijgedragen, om het op te beuren uit den betreurenswaardigen toestand waarin de laatste gebeurtenissen het hadden gedompeld.

Het was dan ook ten teeken van erkentenis, dat de eerste verjaardag van zijn afsterven, tijdens ons verblijf te Parijs, plechtig werd herdacht. De schoone O.-L.-Vrouwekerk was geheel in rouwgewaad versierd en er werd een buitengewone dienst verricht, waarbij afgevaardigden uit al de departementen van Frankrijk tegenwoordig waren. Daags nadien was de versierde kerk voor het publiek te zien,

en wij ook gingen er heen. Er was ontelbaar veel volk, doch geen het minste gedrang, want elk die kwam, moest zich in den rang plaatsen en werd op zijne beurt door politie-agenten in den tempel toegelaten. Wij ook maakte *queue*, en gelukkig voor ons, dat wij bij tijds gekomen waren, want eer er nog tien minuten verloopen waren, was de staart eene gansche straat lang. Verscheidene rondventers liepen gedurig heen en weer: deze bood het testament van Thiers voor eenige centiemen te koop aan, een andere zijne beeltenis en gene driekleurige lintjes. Men ziet het, iedere gelegenheid wordt door den Franschman benuttigd, om eenige stuivers te verdienen.

De meerderheid in de rij bestond wel degelijk uit vrouwen, of liever uit dames. Het mag gezegd zijn, de modisten zijn thans ook zeer knappe kunstenaressen geworden en hebben het waarlijk, in heuren aard, zeer verre gebracht. Inderdaad! eene gewone vrouw, eene boerin die pas haar dorp heeft verlaten, of een burgersmeisje met een alledaagsh voorkomen, weten zij spoedig in eene prachtige dame te herscheppen en voegen haar allerlei bekoorlijkheden toe, al waren zij anderszins door de natuur ook zeer stiefmoederlijk bedeeld. De kleederen met *biais*, *plissés, bouillonnés* - of hoe heet het ook? - zijn zoo keurig alsof ze voor prinsessen waren bestemd. En te Parijs meer dan elders, bestaat er gelegenheid, om zich dit alles goedkoop aan te schaffen. Alzoo hadden wij den vorigen dag een paar uurtjes gaan doorbrengen *Au bon Marché,* een dier uitgebreide sierlijke winkels, zooals er te Parijs verscheidene zijn, met een gansch leger bedienden, en onder- en bovenverdiepingen, waar van alles te koop is, wat tot den opschik dienen moet. Opdat de heeren die met hunne dames komen, zich niet zouden vervelen, is er eene leeszaal ingericht, waar men talrijke dagbladen, tijdschriften en plaatwerken vindt, om den tijd te korten, terwijl 'Madame' hare keuze doet. Ook is er een kabinet van moderne schilderijen en beeldhouwwerk, allen geteekend en tegen vaste prijzen te koop. Men geeft er zelfs kosteloos ververschingen en ieder heeft er vrijen toegang. Dit heeft voor gevolg, dat elk er eens wil gaan zien, natuurlijk velen zonder inzicht van iets te koopen; maar van de honderd bezoekers zijn er ten minste toch de helft die het een of ander mededragen.

Terwijl ik die wijsgeerige beschouwingen maakte, waren

wij een eind dichter tot de kerk genaderd en was de rij nog merkelijk vergroot, zoodat men er het einde niet meer kon van zien. Vlak voor mij stond een schoon menschenpaar, waarmee wij spoedig in gesprek traden. Ik waagde het, eenige vleiende woorden tot de dame

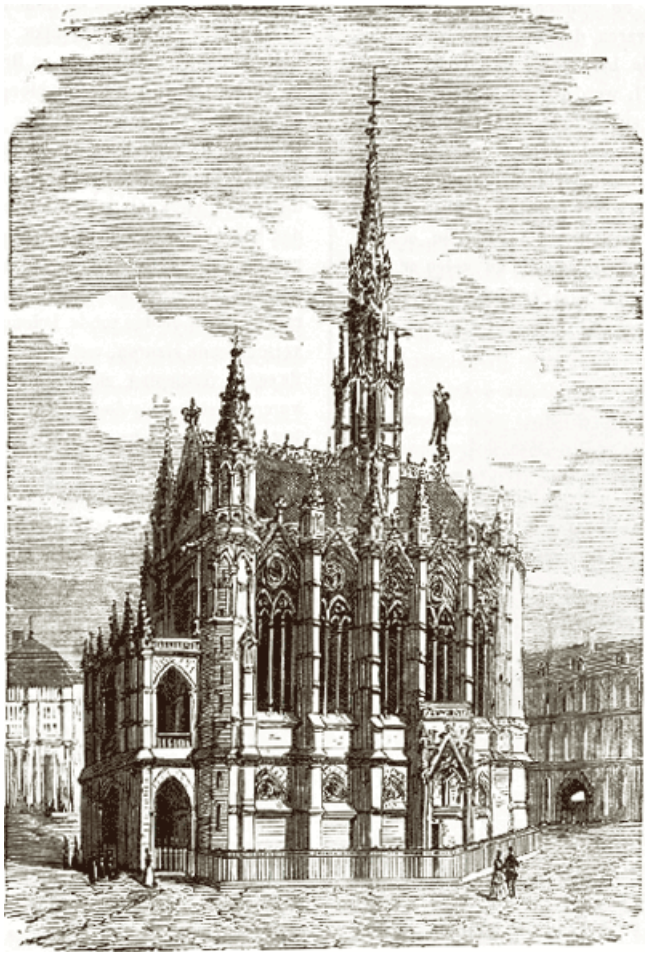

DE HEILIGE KAPEL.

te zeggen, doch had geen den minsten bijval, want ik hoorde haar tot den heer die haar vergezelde fluisteren, terwijl zij heel geheimzinnig tot hem knipoogde: '*Ce gros Flamand m'a fait un compliment.*' - Wel besteed! Dat komt er van complimenten te maken aan dames die men niet kent! Overigens, het woordeke '*gros*' hinderde mij fel; ik ben toch niet d i k k e r dan andere menschen!

Toen wij eindelijk de O.-L.-Vrouwekerk hadden mogen bezichtigen, welke nu met al dit rouwgewaad een zeer somber voorkomen had, lieten wij ons naar het Russisch kerkje voeren, e e n zeer lief gebouw, dat wel de moeite van een bezoek waard is. De m i s , v o l g e n s d e n Griekschen ritus, was j u i s t begonnen. Er waren zeer veel bezoekers; de weinige g e l o o v i g e n zaten vooraan en waren zeer goed kennelijk, dewijl ze onophoudelijk op de knieën vielen en ongelooflijk veel kruisjes maakten. Een jong meisje deed hare eerste communie en verliet, aan de hand harer moeder, al dansend het altaar.

Een koppel uurtjes op Père-Lachaise doorgebracht, is zeker niet te veel om dien uitgestrekten doodenakker rond te wandelen en een blik te werpen op de schier ontelbare praalgraven, waaronder dat van Heloïse en Abelard voor het merkwaardigste

wordt gehouden. Het werd er in 1820 geplaatst en is samengesteld uit verschillende stukken, meestal voortkomende van verwoeste grafteekenen in de kerk van Saint-Denis en elders. Ook is het bewezen dat de twee liggende beelden, welke dit verliefd paartje moeten voorstellen, integendeel aan andere grafsteden hebben toebehoord. Wij dwaalden tusschen de talrijke gedenkteekens rond en zagen er de begraafplaatsen van beroemde toonzetters en letterkundigen, van legeroversten, staatsmannen en bankiers. Hoe het zij, het zien van dit laatste vertoon der ijdelheid maakte op mij niet veel indruk en onwillekeurig her dacht ik de volgende dichtregelen, nu een twintigtal jaren geleden geschreven:

Waartoe zelfs hier die praalvertooning! De worm kent toch geen onderscheid; Hij aast met de eigen gretigheid Op rijk en arm, op knecht en koning; Hem valt dat alles eens ten disch Zoodra het graf gesloten is.

Die zuil waarop ons blikken staren, Is schijn voor de aarde, een laatst bedrog; Gelijkheid heerscht voor elk hier toch: De graver werpt, na luttel jaren, Den dorren krans en 't brokklend been Van allen achtloos ondereen.(1)

Ook de Heilige Kapel, welke van de XIIIe eeuw dagteekent, werd niet door ons vergeten. Zij is slechts 36 meters lang en omtrent 11 breed, dus betrekkelijk klein; maar een echt pareltje van Gothischen bouwtrant.

Tijdens het schrikbewind werden al de kerken beroofd en geplunderd. De prachtige O.-L.-Vrouwekerk, alsook die van den heiligen Rochus, werden tot tempels der Rede ingericht, waar de tooneelspeelster Maillard en de boekdrukkersvrouw Momero, half gekleed op troonen gezeten, door de verdwaalde menigte, als godinnen werden aanbeden. Op het Bastilleplein

(1) Zie mijn dichtbundeltje: *Grafloover.*

was op een hoogen berg, ter eere van de Natuur, een kolossaal standbeeld opgericht, welks borsten melk en water spoten. Dergelijke buitensporigheden waren zeker niet geschikt om de zeden van het volk te veredelen. Te Parijs waren er gemiddeld vijf en twintig huwelijken per dag; de republikeinsche huwelijken werden gemakkelijk gesloten: een tweetal getuigen waren daartoe voldoende; maar ook de echtscheidingen gebeurden met even weinig moeite en waren dagelijks bijna zoo talrijk als de huwelijken. Gedurende het proces en vooral na de halsrechting van Lodewijk XVI, werden er op de verschillende schouwburgen schier niet dan stukken tegen het koninkdom, de kloosters en de priesters gespeeld, verder ook allerhande gekke avonturen van *Madame Angot*, welk laatste stuk, in een nieuwen vorm hergoten, onlangs weer zooveel bijval heeft gehad.

De kloosters waren reeds vernietigd; nu werden ook de kerken als nationaal eigendom aangeslagen en velen er van verkocht en afgebroken, onder andere de St.-Jacobskerk, waarvan

enkel de hier afgebeelde uitmuntend schoone toren in ojivalen stijl is gespaard gebleven. Dewijl die toren omtrent in het midden der stad staat en ruim vijftig meters hoog is, heeft men van boven een zeer schoon gezicht op Parijs; het opklimmen kost slechts twee Fransche *sous,* dat is tien centiemen. Wilt gij nog van hooger de stad in oogenschouw nemen, dan kunt gij, nabij de Tuileriën in den ballon opstijgen. Vrees niet, er is niet het minste gevaar, want het monster wordt aan dikke kabels vastgehouden; doch het opstijgen kost 21 frank. Vindt ge dit wat duur, dan bestaat er in de tentoonstelling zelve een goedkooper middel: daar kan men zich, voor 1 fr., tot boven op eenen der torens van het Trocadero laten ophalen. Wat ons betreft, wij hebben daartoe geen lust en willen liefst de tentoonstelling nog eens rechts en links doorloopen; dit zal ons, en onze lezers wellicht ook, meer genoegen aanbrengen.

Eerst en vooral wandelen wij nu eens door de zoogenaamde *Rue des Nations,* waar men de voorgevels naast elkander ziet staan, welke de verschillende landen als inkom voor hunne zaal van schoone kunsten hebben doen bouwen. De Belgische of Vlaamsche gevel is ver uit de schoonste, doelmatigste en kunstrijkste die er is opgericht; hij is zestig meters breed en in vijf deelen, uit massief steenen gebouwen bestaande, twee middengevels, daartusschen en aan iederen kant drie lagere gedeelten, links een flinke vierkante toren. De muren zijn in gebakken steen, afgezet met arduin,

zoo ook de kozijnen der deuren en ramen; de kroonlijsten en sieraden der puntgevels zijn insgelijks van hardsteen. Het geheel herinnert aan de Vlaamsche en Brabantsche gebouwen der XVIe en XVIIe eeuw. In een der middengevels is eene groote poort uit arduin, waarvan de sluitsteenen met de wapenschilden van België en de provinciën zijn versierd; deze poort is zoo hoog als de eerste verdieping. Rechts en links ziet men boogvormige en daarboven vierkante ramen, die eene kroonlijst dragen waarop den bovenbouw van den puntgevel rust. In de lagere gedeelten van het gebouw, tusschen den toren en de puntgevels van onder, zijn vierkante vensters met kleine ruitjes. Tusschen deze ramen staan gladde ronde kolommen van gepolijst marmer in verschillende kleuren, welke eene kroonlijst dragen, waarboven de eerste verdieping zich verheft, in den vorm van twee van voren geheel open galerijen. Op het dak, aan wederzijden van het middengedeelte van den hoofdingang, prijken twee bronzen standbeelden. De hoofdingang is voorzien van zware eikenhouten deuren, die ieder met 24 vakken van gegoten brons belegd zijn, in den stijl der kunstherbloeiing. Het geheele gebouw is een staalboek van alles wat België als grondstof en kunstnijverheid oplevert, van den kunstmatig in ijzer gesneden deurknop tot het uurwerk in den toren, op alles leest men de namen der leveranciers. Kortom, ons land heeft zich willen onderscheiden en het is er volkomen in gelukt. De eigenaardigheid van zijnen voorgevel bestaat in de verscheidenheid en de schoonheid der materialen. België bezit rijke groeven van grijs, bruin, zwart en rood marmer, alsook eene soort van graniet, gezegd Vlaamsch graniet; die verschillende materialen hebben allen eene goede plaats gevonden in den voorgevel. Het gebouw onderscheidt zich verder door zijne stevigheid, de uitmuntende steenschikking en het voortreffelijk gebruik der bouwstoffen. Wij hebben dan ook met genoegen vernomen dat deze prachtige gevel niet zal worden afgebroken zooals de andere, maar zal behouden blijven; ons land heeft hem aan Frankrijk ten geschenke gegeven. Tusschen de overige voorgevels onderscheidt zich nog eenigszins die van Duitschland, welke het kasteel van Heidelberg voorstelt.

De groote voorgevel van het tentoonstellingsgebouw is versierd met twee en twintig reusachtige standbeelden, welke de verschillende volken van den aardbodem moeten aanduiden. Dat van België, door E.F. Leroux vervaardigd, houdt sierlijk gewerkte kant vast. Van dit gebouw zullen, naar men verzekert, de vier groote gaanderijen insgelijks blijven staan en tot een nijverheidsmuseum worden ingericht, omringd door een prachtigen hof.

Wij treden het gebouw binnen langs de groote gaanderij der machinen, zooals er twee dergelijke bestaan, eene voor Fransche en de andere voor werktuigen uit vreemde landen. Bij-

aldien het oorverdoovend gedruisch u eindelijk niet begon te vervelen, zoudt ge daar den ganschen dag kunnen blijven, want verschillende nijverheden zijn volop aan het werk. Hier ziet men ringen maken uit onbewerkt goud, tot ze gansch zijn voltooid, gereed om aan den vinger te steken; ze kosten slechts 25 frank het stuk! - Ginds wordt het schoonste lint gemaakt dat ge met de oogen zien kunt, en wat verderop is eene volledige diamantslijperij met al de gasten aan het werk. - Hier hebben wij een schrijfmachien, met een klavier, bijna gelijk aan dat van een orgel. Ongelukkiglijk is het voor het oogenblik niet aan den gang. Men zegt dat men daarmee sneller schrijven kan dan met de pen. Rechtuit gesproken, wij zijn een beetje in het geval van den heiligen Thomas: wij zouden het eerst willen zien alvorens het te gelooven. - Kijk, daar drukt men dagbladen op eene splinternieuwe pers van den heer Marioni, waarmee 40,000 nummers van een blad in klein formaat, per uur kunnen gedrukt en gevouwen worden. Daarnaast staat een grooter machien, waarop 20,000 nummers van een groot blad, per uur gedrukt, van elkander worden gesneden en gevouwen. Wat al licht zal er daardoor in de wereld worden verspreid! Als het maar goed en degelijk licht is!

Het is in deze zaal nog al redelijk warm; gelukkiglijk worden wij eenige koelte gewaar. Wij zijn in de nabijheid van een machien, waarmede men ijs aan het maken is, en dit wel door de drukking der Lucht, welke in de buizen tot op 45 graden beneden het vriespunt wordt gebracht. Het ijs komt in zware schijven voor den dag. Men zegt dat die machien 100 kilos ijs per uur leveren kan.

Wat is dat voor een kolossaal beeld, dat daar van verre ons oog treft? 't Is het bronzen ruiterbeeld van Charlemagne. Het weegt niet minder dan 25,000 kilos; jammer dat men het niet van nabij zien kan, want het voetstuk is veel te hoog. - Ginds ziet men eensklaps een grooten pyramidalen klomp goud glinsteren, rustend op eenen nog grooteren blok zilver, te zamen voor eene waarde van 120 millioen, behoorende aan de bank van Frankrijk en wegende ongeveer 2700 kilos, zoodat de dieven er niet gemakkelijk mee zullen gaan loopen. Ten andere, er is geen gebrek aan politie, zoomin als bij de juweelen der voormalige Fransche kroon, die daar in de zonnestralen weer-glanzen en waartusschen de befaamde Regent zich bevindt; deze juweelen hebben wij in de tentoonstelling van 1867 reeds gezien. - Hola! daar hebben wij de vrouw van Loth zaliger in persoon, 't is te zeggen na hare herschepping. Ha, neen! het is geen zoutsteen, maar iets dat er sterk aan gelijkt, namelijk een groot blok aluin.

Doch weergalmt daar niet het lied van het vogelenchoor? Inderdaad, allerlei kleine zangers, roode, blauwe, gele, groene, zitten in sierlijke hokjes zoo lustig te zingen alsof ze vol leven waren, en dit is toch het geval niet; ge hoeft ze nooit eten of drinken te geven, en als gij hunne stem wilt hooren, moet gij ze maar opwinden. Waarlijk zeer vernuftig! Dergelijk koeitje zou zeer wel passen te midden van gindsche heerlijke bloemen, die daar bij geheele bossen ten toongesteld zijn, en welke de eigenaardigheid bezitten van nooit te verwelken; want het zijn geene natuurlijke, maar kunstig geknipte bloemen.

Ziehier een horloge van F.F. Michaux, welk niet alleen het uur, maar ook den dag der week, den datum van de maand en het jaartal aanwijst. Als ge dit koopt, hebt ge nooit een almanak meer noodig; het kost maar 30,000 frank! In zakhorloges is eene ruime keus voorhanden. Zie er daar een gansch kabinet vol, van eene Amerikaansche fabriek. Al de wieltjes en stukjes waaruit deze horloges zijn samengesteld, worden door machienen vervaardigd. Als dit geen *bluff* is, mogen wij ons eerlang aan eene

ruime prijsvermindering op dit artikel verwachten. - Daar staat een zeer schoone koninklijke zetel. Maar waarom toch is hij geheel uit kristal vervaardigd? Wil dit misschien zeggen dat de vorstenzetels thans zoo broos zijn als glas en bij den minsten volksstorm worden omverre geblazen?

De boekhandel bekleedt hier eene voorname plaats. Men vindt er prachtig gedrukte Fransche, Duitsche en Engelsche plaatwerken, en de sierlijke banden toonen den vooruitgang aan der boekbinderij. Het zonderlingste boekje is echter eene nieuwe uitgave van Dante's *Divina Comedia;* het is maar vijf centimeters hoog en 3 1/2 breed, en te Padua gedrukt. Als ge dit zoudt willen lezen, moet ge scherpe brilglazen hebben, zoo buitengewoon klein zijn de letters. De 14,233 regels, welke dit dichtwerk bevat, beslaan, volgens men beweert, niet meer dan twee vellen drukpapier!

Bijaldien gij geschenken voor uwe vrienden en vriendinnen wilt mededragen, hebt ge hier de beste gelegenheid, als ge ten minste op de centen niet moet zien; want alles is peperduur. Er is eene voortreffelijke keus van gouden en diamanten juweelen; een sierlijk dames-paruur is voor 6000 fr. te koop. Een zeer fraai dameshoedje, geheel uit pluimen gemaakt en met gouden boordsels afgelegd, moet 2800 fr. kosten! Verder is er een overvloed van penduls, bronzen sieraden, lichters, spiegels, salongarnituren, tapijten, venster- en bedgordijnen, Chineesch, Japanneesch, Fransch en ander porselein, volledige ameublementen, Indische shawls, satijnen, zijden en kanten kleederen, alles zeer bekoorlijk en fraai, maar ook zeer kostbaar; ja zelfs veel te kostbaar voor onze beurs, welke sedert onze aankomst alhier, op eene hopelooze wijze vermagerd is.

Hoe het zij, het heeft ons nogmaals genoegen gedaan, te mogen opmerken dat ons land, bij al dien vooruitgang, niet is ten achter gebleven. De Belgische glasnijverheid overtreft zelfs als het ware de Fransche; de glasblazerij van Oignies heeft eenen spiegel tentoongesteld van 16 voet breedte bij 22 voet hoogte. In de nijverheid van het kantwerk staat België voorop; in het midden onzer afdeeling is eene soort van tempel, waar allerlei stalen zijn tentoongesteld van Brusselsche, Mechelsche en Antwerpsche kanten; men bewondert er gordijnen, kleederen, handschoenen en kousen in zwarte en witte kant, met een woord, de prachtigste werken die men zich kan inbeelden, de schoonste die met de hand verricht worden, sierlijke kanten waaiers met landschappen, enz., enz. Voor de binnenversiering der huizen en de bronsnijverheid staan wij op denzelfden rang als de Franschen; voor de tapijtwerken volgen

wij onze eigene overleveringen; de kleuren zijn niet zoo schitterend als die der Fransche, doch onze tapijten zijn ruim zoo goed bewerkt. Voor haarwerken is het wijlen onze lettervriend Rudolf Erkens(1) en dezes zoon Karel die de kroon spannen: hunne tafereelen, landschappen enz. zijn in dit vak de merkwaardigste van gansch de tentoonstelling.

De verschillende afdeelingen palen aan elkander; men stapt, schier zonder het te weten, van het eene land in het andere, en onopgemerkt vliedt de tijd snel voorbij. Eindelijk, vermoeid en dorstig, willen wij rusten en drinken, en dan nog een kijkje nemen in de talrijke bijgebouwen, welke in den hof zijn opgericht. Een dezer is aan de vischteelt toegewijd. In het groot aquarium, met zijne 145 afzonderlijke vakken, ziet men de onderscheidene gekende vischsoorten; doch hier vindt men zeer aardige kleine vreemde vischjes uit China en Japan zoowel als uit Amerika en Afrika, meest allen met veel zorg en moeite te Parijs voortgeteeld. Verscheidene gebouwen zijn aan den land- en tuinbouw voorbehouden. Wij wandelen nog eenmaal voorbij de talrijke kramen, koopen eenige kleine prachtartikels als herinnering, slaan nog een blik op het overheerlijke Trocadero met zijn grootschen waterval, en roepen dan een laatst vaarwel toe aan de Algemeene Tentoonstelling van 1878, vaarwel en dank voor al het schoone dat wij er hebben mogen aanschouwen, voor al de aangename dagen die wij er hebben doorgebracht.

(Wordt voortgezet.)

J. STAES.

De vos en de raaf.

De raaf eens op een boom gezeten,
Had in haar bek een kaas gelaân;
De vos kwam 't op den reuk te weten
En sprak haar in dier voegen aan:
‘He, goeden dag, mevrouw de raaf,
Wat zijt ge mooi, wat pronkt ge braaf!
Ja, zonder liegen, als uwe taal
Zoo schoon is als uw vedrenpraal,
Zijt ge de phenix der bewoners van het oord.’
De raaf, door Reinaarts vleierij bekoord,
Wil hare stemme monsteren terstond;
Zij opent haren bek, - de kaas valt op den grond.
Daar grijpt de vos hem aan en zeit:
‘Mijn schoone meid,
Leer dat elke vleier leeft
Bij wien gehoor hem geeft!’
Dit lesje, kort en klaar,
Geldt wel een kaas, voorwaar,
De raaf, vol schaamte en ook vol rouw,
Zwoer, doch te laat, dat men haar niet meer foppen zou.

D^{r}. DE BIE.

Reizen per ijzeren-weg.

(1) Zie *De Vlaamche school* 1876, blz. 138.

Ter gelegenheid van een ongeluk, op den ijzeren-weg gebeurd, geeft de Middelburgsche courant de volgende nuttige wenken. Uit de statistiek van de spoorwegongelukken blijkt in het algemeen, dat bij botsingen en ontsporingen, rijtuigen die zich in het midden van den trein bevinden, de minste kans van gevaar opleveren. Bij botsingen zijn de voorste en achterste wagons het meest aan beschadigingen blootgesteld; bij ontsporingen van de locomotief en botsing van deze met een anderen trein, hebben de voorste, wanneer daarentegen een trein door een anderen wordt ingehaald, de achterste wagons het meeste te lijden. Van de zitplaatsen zijn de terugrijdende (dat wil zeggen, wanneer men met den rug naar de locomotief gekeerd zit) veiliger dan de vooruitrijdende. Onder de 100 botsingen, die op de spoorwegen plaats hebben, leert de ondervinding dat steeds 85 tot 90 in de richting van voren naar achteren plaats hebben, waarbij dan ook de reizigers, die met den rug naar de locomotief gekeerd zitten, enkel tegen het beschot worden gedrongen, terwijl de reizigers die met het gezicht naar het stoomtuig gekeerd zitten, van hunne zitplaatsen worden weggeslingerd. Bij het uitstrekken der beenen onder de tegenoverstelde plaats of bij het op de eene of andere wijze beletten van de vrije beweging der ledematen, ontstaat al licht beenbreuk, vermits bij iedere buitengewoon snelle en sterke beweging van het rijtuig, het lichaam voor- of achterwaarts wordt geslingerd. Dit kan vermeden worden, wanneer men zich, door genoegzame breedte der rijtuigen, volkomen vrij op zijne plaats bewegen kan. Te dezer gelegenheid zij herinnerd, dat ook aangeraden wordt, wanneer bij voorbeeld een trein ontriggelt of tegen een anderen stoot, te gaan nederliggen uitgestrekt op den vloer der wagons, die gewoonlijk het stevigst is en waar men door de banken is beschut.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom spreekt men van bloed-, solfer-, vuurregens enz.?

Omdat de onkundige, zonder de oorzaak er van te onderzoeken, iets voor bloed, solfer enz., aanneemt, dat niet bestaat. Door geleerden is bewezen. dat de regen soms gekleurd wordt door zeker plantenstof dat, door den wind op- en voortgedreven zijnde, zich over eene groote uitgestrektheid kan verspreiden. Wat eigenlijk de vuurregens betreft, daarvan worden slechts twijfelachtige voorbeelden aangehaald.

Wormen in bloempotten

worden volgens Sempervirens op deze wijze verdreven: in het water, voor het begieten bestemd, laat men een weinig aloë-extract smelten; kort na het begieten der potgewassen komen de wormen te voorschijn, zoodat men ze gemakkelijk vangen en verwijderen kan.

Bosschen.

In Rusland is 40% der oppervlakte met bosschen bezet, in Scandinavië 34, in Oostenrijk 29, in Duitschland 26, in Spanje, België en Holland 7, in Portugal 5, in Engeland 4 en in Denemarken 3%. In geheel Europa is gemiddeld 29% der oppervlakte boschgrond.

Théâtre des Variétés

Toen in 1829, juist eene halve eeuw geleden, het oude Tapissierspand te Antwerpen werd afgebroken, dat tot dan toe had gediend als schouwburg voor het vertoonen van Fransche tooneelstukken, ondernamen de heeren M. Haegelsteen en M. Deveze het hier afgebeelde gebouw, als voorloopige schouwburg op te richten om gedurende de opbouwing van den grooten Franschen schouwburg tot de gewone vertooningen te dienen. Buitendien bestond er toen in Antwerpen nog een kleine schouwburg, in het dusgenaamde Groot Wafelhuis, waar men sedert 1826 Vlaamsche tooneelvoorstellingen gaf. Dit Groot Wafelhuis, opgericht in den tijd, dat de jaarmarktkramen op Sint-Joriskerkhof werden gesteld, was aanvankelijk eene houten loods, waarin wafels werden gebakken; onderscheidene keeren vergroot, was het eindelijk zoo uitgebreid geworden, dat het heel het open plein besloeg, nabij voormeld kerkhof. Gedurende ettelijke jaren had het vanwege de Antwerpsche ingezetenen een ongeëvenaarden toeloop, die slechts begon te verminderen toen in de voltooide Variétés, de kelderzaal geopend werd en in de bovenzalen tooneelvoorstellingen en dansfeesten gegeven werden. 't Was daar dat *Robert le diable* en andere groote zangspelen voor de eerste maal te Antwerpen werden opgevoerd. In 1846 werd aan het kwijnend bestaan van het eens zoo bloeiende Groot Wafelhuis een einde gesteld door de afbraak van het lokaal, dat in 1843 verkocht was. Op de plaats waar het heeft gestaan, werd de tegenwoordige St.-Joriskerk gebouwd, onder de leiding van den Brusselschen bouwmeester L. Suys, ofschoon in den door de kerkfabriek uitgeschreven prijskamp het ontwerp van een Antwerpschen bouwkundige in 1845 was bekroond geworden.(1)

Ter oprichting van de Variétés hadden de heer Haegelsteen en consorten 1929 meters grond gekocht, die deel hadden uitgemaakt van Sint-Joriskerkhof. Zooals men in bovenstaande afbeelding kan nagaan, bestaat de uitbouw langs de voorzijde uit vijf boogvormige poorten, waarboven zich bevinden evenveel ramen tusschen zes Ionische pilasters, die met fries en kroonlijst eene kleine bovenverdieping dragen.

De indeeling van het gebouw beantwoordt volkomen aan zijne bestemming. De tooneelzaal en zoomede het tooneel zijn zeer doelmatig aangelegd. De tooneelzaal kan ruim 1200 menschen bevatten. Achter het tooneel is eene ruime concertzaal bijgebouwd. De aanpalende nevenvertrekken en de wandelzaal (foyer) doen bij

(1) Zie *De Vlaemsche school,* 1862, blz. 6.

dansfeesten en anderszins als wijnzalen dienst. Zij zijn zeer fraai. Onder andere gedurende den vastenavond worden de wandelzaal, het tooneel en de tooneelen concertzaal aan elkander verbonden en tot eene enkele zaal ingericht. De balzaal welke hierdoor verkregen wordt is haast weergaloos schoon. Versierd met bloemen en fonteinen, kwistig verlicht met gasvlammen welke duizendvoudig weerkaatst worden in groote wandspiegels, betreden door eene bontgekleede menigte van verkleede en onverkleede bezoekers,

waaruit een voortreffelijk orkest onverpoosd vroolijke scharen en dans roept, levert de balzaal der Variétés in de vastenavondnachten een zoo bekoorlijken aanblik op, dat men, haar beschouwende, zich de tooverpaleizen voor den geest, roept welke in Duizend-en-een-Nacht zoo weelderig zijn beschreven.

Overigens werd voor omtrent al de groote letter- en toonkundige en kunstfeesten, waarvan het thans levende geslacht te Antwerpen het geheugen bewaart, van de Variétés gebruik gemaakt. Zulks was ook het geval voor de meeste openbare vergaderingen. Het Antwerpsch Nationaal Tooneel bezigde de Variétés als schouwburg tot in 1873, toen het naar den nieuwen stadsschouwburg werd overgebracht. Als van ouds, wordt bij voortduring een druk gebruik gemaakt van de Variétés voor tooneelvertooningen, gegeven door maatschappijen en vreemde tooneelisten, voor feestvieringen, openbare vergaderingen enz.

Kroniek.

Antwerpen. De Fransche toonzetter C. Gounod, die naar Antwerpen was gekomen om de uitvoering te besturen van zijn zangspel *Polyeucte*, den 17^{n} April voor de eerste maal met grooten bijval in den koninklijken schouwburg vertoond, heeft zijne handteekening geschreven in het Gulden Boek der stad.

Waterloo. Er zijn weder verzakkingen waargenomen van den berg op welks top de dusgenaamde leeuw van Waterloo uitgevoerd door den beeldhouwer J.L. Van Geel zoon (zie 1858, blz. 115) zich verheft.

Buitenland.

Amsterdam. Ter gelegenheid van den intocht van den koning en de koningin is een gedenkpenning geslagen waarop is afgebeeld de stedemaagd die het vorstelijk echtpaar de hulde der hoofdstad aanbiedt; op den achtergrond ziet men het paleis, op de keerzijde, tusschen myrtebladeren en rozen, staat te lezen: Plechtige intocht van het koninklijk echtpaar 21 April 1879. Aan koning Willem III en koningin Emma. Het feestvierend Amsterdam. Van den penning zijn slechts vier exemplaren geslagen: drie voor den koning een voor het stadsarchief. De stempel is ter beschikking des konings gesteld.

- Aan het museum van hedendaagsche kunst zijn door wijlen den heer Josua Van Eik vermaakt vier schilderijen: A. Calame, *Het meer van Lucerne of Vier-Woudstedenmeer,* Diday, *Het dal van Lauterbrunnen*, J.G. Schwartze, *Een ideaal in biddende houding*, W. Alewijn, *Een bejaard man.* De stukken moeten echter ten huize van mev. weduwe Van Eik tijdens haar leven blijven berusten.

- Het was bekend, dat de diaken Geert Groote, in 1340 te Deventer geboren, de vriend van Thomas a Kempis die zijn leven beschreef onder den titel *Vita Gerhardi Magni*, nadat hem in 1383 verboden was nog in het openbaar te prediken, de Dietsche vertaling had inschrift gebracht van een aantal kerkelijke geschriften. Door den heer Moll, die zelf op het spoor der zaak was gesteld door den heer J. Van Vloten, is thans aan de afdeeling letterkunde der koninklijke academie van wetenschappen medegedeeld, dat de vertaling der bedoelde geschriften in de Munstersche bibliotheek berust. Het handschrift, hetwelk gedagteekend is 1398, bevat, min eenige ontbrekende

gedeelten, de zeven Boetepsalmen, O.-L.-V.-Getijde, Heilig Kruis Getijde, Eeuwige Wijsheid Getijde, de Vigilie enz. De wenschelijkheid der uitgave wordt door de academie onderzocht.

- In de laatste dagen van April werd in Friesland bij eene publieke verkooping van een aanzienlijken huisraad, een zoogenaamd stel van blauw porselein, van vijf stuks, toegewezen voor 1680 gl., behalve 5% opgeld.

Parijs. In het doofstommengesticht is een standbeeld geplaatst van den abt C.M. de l'Epée (een der grondleggers van het onderwijs der doofstommen, in 1712 te Versailles geboren, zie 1861, blz. 76). Het beeld werd gebeiteld door den heer Martin, die doofstom is. De beeldhouwer is benoemd tot ridder van het Legioen van Eer.

- De begrooting van uitgaven en ontvangsten der Opera was in 1777 en in 1877 (dus met eene tusschenruimte van 100 jaren) als volgt:

Uitgaven.	**1777.**	**1877.**
Eerste zangers en zangeressen	80,000	862,494
Koorzangers	32,600	168,449
Eerste dansers en danseressen	52,800	230,419
Mindere dansers en danseressen	66,400	110,436
Orkest	63,182	279,509
Schrijversrechten	4,000	195,317
Armgeld	72,000	275,000
Kopiïsten	2,700	17,745
Verlichting	14,400	306,230
Politie, posten enz	10,000	42,894
Gemaskerde bals	12,000	210,220
Ontvangsten		
Abonnementen	130,000	1,122,038
Dagelijksche ontvangst	270,000	1,872,062
Gemaskerde bals	50,000	330,589

- Drie en vijftig personen welke in de verloting op de laatste wereldtentoonstelling schilderijen, bronswerken of beelden hadden gewonnen, hebben die in de roepzaal van Drouot openbaar laten verkoopen. Twee of drie uitgezonderd, brachten deze kunstvoorwerpen niet het derde op van wat zij aan de commissie der verloting hadden gekost. Wij laten hier eenige prijzen volgen:

UITVOERDERS	ONDERWERPEN	EERSTE KOOPPRIJS	VERKOOPPRIJS
J.L. Gérome	*Stanton aan eene moskee*	24,000	8,000
E.V. Luminais	*Koning Morvan*	3,500	1,010
H.J. Vetter	*De vlucht in Egypte*	14,000	4,200
G. Moreau	*Markt te Grenade*	6,200	2,400

E. Breton	*Herfst*	5,500	1,950
De Mantegazza	*Een huwelijk in Lombardië*	3,100	1,300
L.G. Pelouse	*Duinengezicht*	3,100	805
Garnier	*De Sultanin*	7,500	700
E. Lavieille	*Avondschemering*	2,500	860
Artan	*Zonsondergang*	2,000	335
L.M. Baader	*Gemartelde hiloten*	2,500	540
F.J. Barias	*Dood van Socrates*	5,000	600
Monillon	*Het koren*	2,500	410
C. Paris	*Tempel van Neptunus*	3,500	460
C. Gosselin	*De baai van Somme*	2,500	595
T.C. Gruyère	*Terpsichore* (marmer)	5,500	2,520
Gaillet	*Bacchant* (brons)	7,500	1,605
L.E. Cougny	*Bacchante* (marmer)	5,500	1,120

Cannes. 19 April is in deze stad onthuld het standbeeld van lord Brougham, aan wien de plaats hoofdzakelijk hare opkomst verschuldigd is.

Marseille. Vier jaren geleden, toen de heer A. Thiers in deze stad het congres der kenners en beoefenaars van Oostersche talen voorzat, beloofde hij der stedelijke bibliotheek een exemplaar van de prachtige *Chineesche Encyclopedie* van keizer Kien-Long. Van dit zeer zeldzaam werk bevinden zich slechts drie exemplaren in Europa, een in het Britsch museum te Lon-

den, in de Nationale Bibliotheek te Parijs en het exemplaar dat Thiers zich had weten te verschaffen door bemiddeling van den heer Lagrenée, den voormaligen Franschen gezant in China. De encyclopedie, die tusschen de 4000 en 5000 fr. waard is, bestaat uit 14 folianten en is versierd met platen. Gedurende het beleg van Parijs had Thiers het werk geborgen in eene kist, die hij liet overtrekken met geel gewast doek. Deze kist, die gedurende eenigen tijd vermist was, is thans teruggevonden en volgens wordt gemeld gaat de encyclopedie door mev. weduwe Thiers naar Marseille gezonden worden.

Metz. In het stedelijk museum is bijgezet eene Romeinsche zegezuil, stuksgewijs uitgegraven te Merten in het district Bochem, waar nog andere voorwerpen gevonden zijn en men veronderstelt dat eene Romeinsche kolonie bestaan heeft. De zuil moet oorspronkelijk een 30-tal meters lang geweest zijn; het voetstuk, rustend op een eenvoudigen onderbouw, vertoont de hooggewerkte beelden van Juno, Minerva, Hercules en Apollo in beeldsteden; het voetstuk draagt een achthoekig met hooggewerkte beeldjes versierd gedeelte, op hetwelk de eigenlijke zuil zich verheft. Op het kapiteel staat een Romeinsch krijger te paard, die met zijne lans naar een ter aarde liggenden vijand steekt. Het beeldhouwwerk is in verheven stijl uitgevoerd.

Londen. Dezer dagen, op eene veiling van handschriften, betaalde men voor het ruwe opstel of de klad van Beethovens beroemde herderssymphonie, 61 bladzijden groot, 55 pond sterl. (1375 fr.), voor eenen brief van denzelfde (over geldelijke ongelegenheden), 4 pond sterl. 5 schellingen, voor onderscheidene brieven van Dickens, tusschen 6 en 10 schell. per stuk, van Walter Scott, omtrent 1 pond sterl. het stuk, van Southey, 5 schell., van Manzoni, 15 schell., van Paganini, 14 schell., voor een stuk, onderteekend door Hendrik VIII, 22 schell.

- Ten gevolge van den strengen winter, die in de meeste dierentuinen eene meer dan gewone sterfte veroorzaakte, hebben de heeren Jamrach dit jaar zeer veel aftrek voor hunne dieren. Aan de bezoekers van Londen, wordt een bezoek van den dierenwinkel van Jamrach vader en zoon, in de Radcliffe Highway, aanbevolen. In het voorhuis vindt men zeldzame vogels die hun gewicht in zilver waard zijn: zwarte kakatoes, roode ibissen, beos, spotvogels enz.; in eene aanpalende zaal bevinden zich oud- en zeldzaamheden uit alle werelddeelen: wapens, afgodsbeelden, gereedschappen, opgevulde dieren, schelpen, waaronder er zijn die 1300 fr. kosten; eene kamer, geheel als vogelvlucht ingericht, bevat op dit oogenblik meer dan 2000 paren groene parkieten; in den achterbouw bevinden zich stallen die onder andere de volgende dieren bevatten, welke per stuk te koop zijn voor de prijzen welke bij hunne namen opgegeven zijn: leeuwen en tigers, 2000 fr.; pumas, 750 fr.; luipaards, 500 fr.; cheetahs, 1000 fr.; zwarte panters 3700 fr.; gevlekte tigers, 7500 fr.; jaguars, 750 tot 1200 fr.; lynx, 125 fr.; hyenas, 300 tot 750 fr.; aardwolven, 1000 tot 2500 fr.; gewone wolven, 125 tot 250 fr.; ichneumons, 650 fr.; ijsberen, 625 fr.; bruine beren, 250 fr.; zwarte beren, 300 fr.; Japansche en Himalaya-beren, 375 fr.; luiaards, 250 fr.; zilver-vossen, 250 fr.; stekelvarkens, 150 fr.; rhinocerossen kosten van 10,000 tot 25,000 fr. het stuk (in den winkel is er thans slechts één te koop en dit wel voor 5000 fr.); bevers kosten 1000 fr. het paar; Afrikaansche olifanten, 1200 fr. het stuk: Indische, 3700 tot 7500 fr.; Indische tapirs, 3700 fr.; Zuid-Amerikaansche dito, 700 tot 1000 fr.; lamas, 700 tot 1000 fr.; zebras, 2500 tot 3700 fr.; apen, 25 fr. en meer, volgens de soort; orangoetans, 2500 fr.; papegaaien, van 10 tot 600 fr. het paar.

Buitendien zijn in dezen winkel, die van de meeste dierentuinen bestellingen ontvangt, eene groote menigte slangen voorhanden.

- Twaalf taalgeleerden hebben zich in commissie gesteld met het doel eene geheele hervorming te brengen in de verwarring welke er thans heerscht in de spelling der Engelsche taal. Tot buitenlandsche raadgevende leden heeft de commissie benoemd; dr. Bikkers (Nederland), leeraar Max. Müller (Duitschland), leeraar Tito Pagliardini (Italië).

Weenen. Van het programma der feesten, waarmede in deze stad is gevierd de zilveren bruiloft van keizer Frans-Jozef en zijne gemalin, maakte ook deel uit de inwijding der dusgenaamde Votivkirche, in welke de keizer en de keizerin den 24^{n} April hunnen kerkgang deden, ten aanwezen van niet minder dan 60 bisschoppen. Deze kerk werd gebouwd als een teeken van dankbaarheid over het mislukken van den moordaanslag, den 18^{n} Februari 1853 op den keizer gepleegd door den kleermaker Johan Libenyi. Onder de 75 ingediende plannen, werd dat van Heinrich Ferstel, toen pas 27 jaren oud, aangenomen en goedgekeurd. De kerk, die aan den Zaligmaker is gewijd, is opgetrokken in ojivialen stijl uit grijzen kalksteen; zij heeft den gewonen vorm van eene kruiskerk en is 250 voet lang; het langeinde bestaat uit 3 schepen, waarvan het middelste 90 voet hoog en 36 voet breed is; de kruisarmen hebben eene lengte van 152 voet; achter het koor bevindt zich een gang met 8 kapellen; uitwendig is de kerk versierd met beelden, ranken en bloemen, als een onderdeel van de Gothische bouwkunst; de drie portalen, waardoor men binnentreedt, evenals de zich daarboven bevindende dwarsgalerij, zijn rijk met beelden versierd; iets hooger is een prachtig rozetvenster aangebracht, waardoor zich het veelkleurig licht in den tempel verspreidt; de kerk heeft buiten een kleinen kruistoren, twee torens van 300 voet hoogte; zij bezit 78 geschilderde vensters, waarop voorstellingen zijn afgebeeld uit de levens van heiligen die in Oostenrijksche landen hebben geleefd (een door de stad Weenen geschonken venster in het zij portaal, heeft 17,000 gl. gekost). In het gewelf der kerk zijn op goudgrond tafereelen uit de gewijde geschiedenis geschilderd; tegen de pijlers staan 33 standbeelden; de altaren, de preekstoel, het doopvont, de vergulde bronzen lichters en het hekwerk zijn bij uitstek fraai. De geheele kerk heeft gekost 4 millioen gulden, waarvan 250,000 gl. voor de geschilderde ramen en 800,000 gl. voor de inwendige versiering. De bouwmeester, door den keizerin den adelstand verheven, noemt zich voortaan von Ferstel.

- Ter gelegenheid van 's keizers zilveren bruiloft werd hem een volledig jachtkostuum geschonken door Emerich Dite, lakenfabrikant te Humpolitz, in de volgende meldenswaardige omstandigheden. Den 23^{n} April, 's morgens ten 6 ure, begon men 12 schapen te scheren; ten 6 ure 8 minuten had men de noodige wol; deze was ten 6 u. 11 m. gezuiverd, ten 6 u. 37 m. geverfd, ten 6 u. 50 m. gespoeld, ten 6 u. 54 m. door den wolf, ten 7 u. 1 m. door de vóórkaardmachine, ten 7 u. 12 m. door de Pelzmachine, ten 7 u. 34 m. door de continu, ten 8 u. door de spinmachine bewerkt en ten 8 u. 15 m. gespoeld. Nu begon het eigenhandig werk van den fabrikant. Om 8 u. 37 m. was de ketting klaar, om 8 u. 43 m. deze op den weefstoel aan den boom, om 9 u. 34 m. opgebonden, waarna de fabrikant dadelijk aan het weven ging. Om 11 u. 10 m. waren 71/4 meters laken geweven, om 12 u. 3 m. gewolkt, om 12 u. 14 m. gewasschen, om 12 u. 17 m. geklopt, om 12 u. 31 m. gedroogd, om 12 u. 45 m. geschoren, om 1 u. 7 m. genopt of gereinigd, om 1 u. 10 m. geborsteld en om 1 u. 15 m. gedecateerd en alzoo klaar voor de naald. Deze in 7 uren 15 minuten uit versch geschoren wol gemaakte stof ging dadelijk naar den kleermakerswinkel, waar daaruit werd vervaardigd een volledig kostuum voor den keizer, bestaande uit jas, vest en

broek. Ten 5 ure 's namiddags was het pak gereed. In 11 uren was dus alles afgeloopen.

Rome. De 21ste April, de 2633ste verjaardag van de stichting van Rome, is met groote plechtigheid gevierd door het Duitsch Instituut van Oudheidkunde, dat dien dag tevens de 50ste verjaring van zijn bestuur vierde. De Duitsche keizer heeft te dezer gelegenheid zijn eigen borstbeeld en dit van Frederik Wilhelm IV, beide in marmer, aan het instituut geschonken, welk laatstgenoemden vorst tot stichter had.

Venetië. Door den gemeenteraad is beslist, dat een gedenksteen zal geplaatst worden in den gevel van het huis waarin Titiaan heeft gewoond. Dit huis is ook bewoond geweest door des kunstenaars zoon Pomponio en de schilders Francesco Da Ponte alias Bassano en Leonardo Corona.

Napels. De minister Coppius heeft verlof gegeven om de rijke en beroemde pinakotheek van den prins van Fondi buitenlands te verkoopen. Voor het nationaal museum te Napels blijven alleen bewaard de volgende schilderijen: *Apollo en Mars* door Giordano, *Zeegezicht* door Salvator Rosa, de *Heilige Familie* door Solimene en de *Voorstelling in den tempel* door Paul Veronese.

Moskou. Aan het museum der hoogeschool is geschonken den goed bewaarden kop van een voorhistorischen(voorwereldlijken) rhinoceros (neushoorn), te Irkutsk in Siberië gevonden.

Nieuw-York. In Noord-Amerika, in het nationale park van Yellowstone, is een versteend woud ontdekt. De steenlaag bevindt zich aan den oostelijken arm van de Yellowstone rivier, is ongeveer 6000 voet hoog en bevat bijna in hare geheele uitgestrektheid lagen van versteende boomstammen. Op sommige plaatsen zijn die stammen zoo menigvuldig, dat ze voor overblijfselen van een jonger woud gehouden worden. Er zijn stammen van 50 tot 60 voet lengte en 5 tot 6 voet in doorsnede. Naar de weinige gevonden bladeren te oordeelen, vertegenwoordigen de boomen uitgestorven soorten van de familiën azalea, magnolia, laurier, linde, esschen, enz, De jaarringen zijn veelal uitstekend te tellen. Het hout is dikwijls veranderd in opaal of agaat, en holligheden, die zich daarin bevinden, zijn met prachtige kwartskristallen gevuld.

Victoria. Een boschbeambte te Gippsland heeft een gevallen Eucalyptusboom gemeten die 435 voet lang was, terwijl in het Daudenong-district een nog levende Eucalyptusboom bevonden werd 450 voet hoog te zijn. (Zie in verband hiermede onzen vorigen jaargang, blz. 196, onder Australië.)

Sterfgevallen.

ERNEST VAN DEN KERCKHOVE, kunstschilder, geboren te Brussel, is op 19 Maart, oud 39 jaren, overleden. Zijn lijkdienst had den 21n Maart ten 11 ure plaats in de Mariakerk te Schaerbeek. Hij was in 1867 bekroond geworden in den grooten prijskamp voor de schilderkunst, gezegd van Rome. Op de driejarige Belgische tentoonstellingen verschenen onder andere de volgende tafereelen van zijne hand: 1866, *De drievuldigheidsbelijders* (kloosterbroeders uit de XIIe eeuw die werkzaam waren voor het loskoopen van christenslaven); 1868, *O.-L.-Vrouw* en *Hebreeuwen en heidenen;* 1869, *Assyriërs eene Moabitische stad plunderende;* 1870, *Lente* en *De Iloot*; 1871, Het *Rotonde-plein te Rome* en *Eene voorzaal;* 1872, *Tarpeïa verslagen door Sabynen;* 1875, *Een oudgoedwinkel* en een *Binnengezicht;* 1876, *Een onverwacht*

bezoek, *Bloemenmarkt* en *Bij eene kostuumverhuurster;* 1878, *Snuisterijliefhebbers* en *De opening van het testament.*

PAUL SIRET, de zoon van den geachten bestuurder van het *Journal des beaux-arts*, is den 18n April overleden te St.-Nicolaas. Hij werd den 30n December 1855 geboren, studeerde te Leuven en had reeds blijken gegeven van den gelukkigsten dichterlijken aanleg.

PIETER FRANS ALOYS CORNELIS JEROTKA, student in de wijsbegeerte aan de Leuvensche hoogeschool, is overleden te Antwerpen, Coppenolstraat 6, op 26 April. Beoefenaar der letterkunde, liet hij de volgende bundeltjes verschijnen: *Eerste stappen*, drie verhalen in proza, 1875, en *Peper en zout*, 1877. Aanvankelijk timmerman en handelaar in bitterpeen, zag hij van die beroepen af, om de rechten te studeeren, ofschoon hij zonder wetenschappelijke opleiding en onbemiddeld was. Hij moest zich als student dan ook iedere weelde ontzeggen en werkte schier dag en nacht, waardoor hij zeer groote vorderingen maakte, toen eene longtering hem kwam aantasten en hem aan het ziekbed kluisterde dat zijne doodsponde werd. Zijn lijkdienst had den 29n April in de Sint-Carolus-Borromeuskerk te Antwerpen, om 9 ure 's morgens, plaats. Jonge vrienden van den overledene droegen de kist van het sterfhuis naar de kerk; de hoeken van het baarkleed werden gehouden door den zeer eerw, heer A. Jacops, voorzitter van het Paus-college te Leuven, J.A. de Laet, volksvertegenwoordiger, G. Schoiers, voorzitter van den Nederduitschen Bond en Ed. Van Dieren, student. Vanwege de talrijk opgekomen Leuvensche studenten werd eene kroon op de lijkbaar gelegd. De begrafenis had plaats op het Kiel, waar redevoeringen werden uitgesproken door de heeren Ed. Van Dieren, G. Schoiers, Edw, Van Rijswijck en F. Caris.

DURAND-BRAGER, de uitstekende Fransche schilder, is in de laatste dagen van April te Brussel gestorven, oud 65 jaren.

JAAK KAREL JAN JACOBS, de beroemde advocaat, die in zijne jeugd een der stichters was van de Antwerpsche letterkundige vereeniging *De Goudbloem*, is den 27n April overleden te Antwerpen, lange-Clarastraat nr 27, in den ouderdom van 46 jaren 4 maanden en 12 dagen. In hem ontvalt België een zijner meest begaafde zonen en de samenleving een bij uitnemendheid edelaardig mensch. Hij was ondervoorzitter van den Antwerpschen provincieraad en voorzitter van de Lieve-Vrouwekapel der Antwerpsche hoofdkerk. Eene inderdaad ontelbare menigte is hem bij zijne begrafenis, den 14n April, eene laatste hulde komen bewijzen. De lijkdienst had plaats in de Sint-Jacobskerk. In het sterfhuis werden redevoeringen uitgesproken door de heeren Broers, vanwege den provincieraad, F. Delvaux, vanwege de orde der advocaten, L. Van Rijswijck, uit naam van zijne staatkundige vrienden. De hoeken van het baarkleed werden gedragen door de heeren Broers, Delvaux, baron E. Osij, O. Van Stratum en J. Antony. Aan het graf, op het kerkhof te Wijneghem, werd eene diepgevoelde afscheidsrede gehouden door den heer advocaat O. Van Stratum. De heer Jacobs, die gehuwd was met juffrouw Clotilde Goris, laat zijne weduwe drie dochters na.

DESIRÉ VERRAES, voormalig bestuurder van het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* te Antwerpen, is den 29n April overleden te Berchem, oud 54 jaren.

CHARLES DE COSTER, geboren te Munchen in 1827, is te Elsene overleden den 7n Mei. Hij schreef onder andere *Légendes flamandes*, *Contes brabançons, Légende d'Uilenspiegel* en *Voyage en Hollande.* Van de *Légende d'Uilenspiegel* bezorgden Lacroix, Verboeckhoven en co eene uitgaaf in groot formaat, versierd met 32

sterkwaterplaten van Félicien Rops, Charles De Groux, Ad. Dillens, Camile Van Camp, Hippolyte Boulenger, Lartan, P.J. Clays, Hendrik Schaefels en P. Lauters. De *Voyage en Hollande* verscheen in de *Tour du monde*, opgeluisterd met een aantal houtsneden geteekend door A. Dillens, zie 1877, blz. 29. De voortreffelijke letterkundige was herhalingsleeraar voor Fransche letterkunde aan de soldatenschool. Hij werd den 9^{n} Mei onder een zeer grooten toeloop ter aarde besteld.

Jan Baptist Madou. 1796 + 1877.

Wij geven hier het afbeeldsel van den beroemden meester, wiens overlijden wij in onzen jaargang 1877, blz. 64, vermeldden.

Het portret is door J. Demannez op koper gesneden, overeenkomstig daartoe ontvangene opdracht van de koninklijke academie van België.

Het is niet slechts goed gelijkend; er mag van gezegd worden dat het den uitstekenden

schilder op sprekende wijze teruggeeft.

Zooals men weet, bereikte Madou den gezegenden ouderdom van meer dan 80 jaren.

Het portret geeft hem ons te aanschouwen gelijk hij was in de laatste jaren van zijn welvervuld en inzonderheid voor de kunst zoo nuttig besteed leven.

Wij onthouden er ons van, in deze aflevering een breedvoeriger opstel aan den meester te wijden, om niet te vervallen in herhalingen.

In zijn sterfbericht, opgenomen in onzen vorigen boven vermelden jaargang 1877, gaven wij, hoezeer in beknopten vorm, eene zakelijke schets van zijn leven en streven.

Wij nemen de vrijheid, onze lezers daarnaar te verwijzen.

Wij verwijzen belangstellenden terzelfder tijd naar de menigvuldige aanteekeningen, over Madou gedrukt in ons tijdschrift in de laatst verloopen vier en twintig jaren, alsook naar de opstellen des heeren Jan Rousseau, thans bestuurder der afdeeling van schoone kunsten bij het ministerie van binnenlandsche zaken, welke opstellen verschenen in *L'Echo de Bruxelles* van 24 en 25 April 1877. In dezelfde orde van gedachten zij hier vermeld de *Etude sur la vie et les travaux de J.B. Madou* door Felix Stappaerts.

Om de opzoekingen in ons tijdschrift te vergemakkelijken, halen wij hier de jaargangen en bladzijden aan, waarin berichten over Madou en zijne werken voorkomen:

Jaargang 1855, blz. 151; - 1856, blz. 130; - 1857, blz. 174; - 1859, blz. 56; - 1860, blz. 142, 167; - 1861, blz. 39; - 1862, blz. 75, 83, 143, 205, 215; - 1863, blz. 296; - 1864, blz. 198, 204, 226; - 1865, blz. 58, 170; - 1866. blz. 76, 138; - 1867, blz. 190; - 1869, blz. 15; - 1871, blz. 7; - 1872, blz. 48, 88, 174; - 1873, blz. 8, 61, 170; - 1874, blz. 24, 50, 186; - 1875, blz. 55, 90, 188; - 1877, blz. 55, 63, 64. 190; - 1878, blz. 60, 205.

Zooals men z i e t , h e e f t de *Vlaamsche school* zich op rechtmatige wijze gelegen gelaten aan het werk van den voortreffelijken meester.

Onze mededeelingen, hem betreffende, konden voorzeker niet beter bekroond worden dan door het opnemen van zijn portret in ons tijdschrift. Ongetwijfeld zal het al onze lezers in de hoogste mate welkom zijn.

16 December 1878 en volgende dagen werden de door den meester nagelatene tafereelen, schetsen, waterverfschilderingen, teekeningen, studiën enz. te Brussel in veiling gesteld in het verkooplokaal van de Bisschopstraat n^{r} 44. De catalogus bevatte niet minder dan 319 nummers. Onder andere betaalde men de volgende prijzen;

S c h i l d e r i j e n . *De afscheidsdronk*, gekocht door den heer Van Nuffel voor 22,000 fr.; de schets van *De feeststoorder*, uit het rijksmuseum, gekocht voor 15,500 fr. door den heer Ed. Julien; *Beschaming* (Honteux et confus), gekocht door den heer Ed. Julien voor 6100 fr.; *De tabak van den veldwachter*, gekocht door mev. Halot voor 6600 fr.; *De lezer,* 2100 fr.; *Bijziende*, 2100 fr.; *Vriendelijke vermaning*, gekocht door den heer Nagelmaeckers van Luik voor 6100 fr.; *Een flinke jongen* (Le crâne), 1100 fr.

S c h e t s e n (uit Madou's werkplaats). *Wanluidende muziek*, 2800 fr.; *Uit den ouden tijd*, 3200 fr.; *De koopman in juweelen*, gekocht door den heer Robert voor 5000 fr.; *Schilderstijdverdrijf in de herberg,* 3200 fr.

Waterverfschilderingen. *Onderdanig en jaloersch*, 650 fr. (kooper de heer Bouillon); *Echt* (een kunstliefhebber die eene schilderij bezichtigt), 650 fr. (kooper de heer Menard); *De misleide vrouw*, 1075 fr.; *De geleerdste van de drie*, 375 fr.; *Raadgevingen*, 1600 fr; *Eene uitdrijving,* 550 fr. (gekocht door den heer Robert); *De tabak van den veldwachter,* 600 fr. (kooper de heer Fressard, van Luik); *De spotter*, 2150 fr. *Liefdeverklaring*, 600 fr. (kooper Fressard); *Onbeleefd,* 425 fr. (kooper Renard); *Gegronde verwijten*, 700 fr. (Sacré); *Grivoiserie* 650 fr. (kooper graaf Duchatel); *Vriendelijke vermaningen*, 700 fr. (Sacré); *De gevolgen van een misverstand,* 600 fr. (gekocht door den heer Pinson); *Boutade,* 675 fr.; *De uitvrager*, 500 fr, (gekocht door den heer Coppens); *Onbescheidene vragen*, 1000 fr.; *De verkoopakte*, 400 fr.; *Herbergtwist*, 230 fr.

Teekeningen. *De aristocraat*, 230 fr.; *De vreugdebrenger,* 750 fr.; *Een politicus*, 410 fr. (kooper Godefroid); *Rookers*, 400 fr. (kooper Van Schoor); *De uitgang uit het kiesbureel,* 325 fr.; *Eerbiedig gegroet*! - *Drinker en eter*, 500 fr.; *Goeden dag*, *vrouw*, 575 fr. (kooper De Coster); *De onbekende vriend*, 350 fr. (kooper C. Delstanche); *Opgewondenheid*, 325 fr.; *De pessimist.* 250 fr.; *Spelers*, 450 fr.; *De doove*, 350 fr. (kooper C. Delstanche): *Slaapverwekkende lezing*, 280 fr.; *Eene fijne flesch*, 260 fr.; *Oneenigheid*, 475 fr. (gekocht door den heer Claes, van Tongeren); *Een virtuoos*, 480 fr. (kooper H. Delstanche); *De borststem* (Ut de poitrine), 340 fr. (kooper Renard); *De Teerlingworp*, 160 fr. Twaalf kleine potloodteekeningen brachten te zamen 3200 fr. op.

Schetsteekeningen. *Een man met een glas in de hand*, 70 fr.; *De betaling van 't gelag*, 200 fr.; *Eene vrouw*, 85 fr.; *De lezing*, 300 fr.

Twee rozen.

In mijn tuintje bloeide eene roze;
Niets ontbrak haar, zorg noch zon;
Tusschen duizend uitverkoren,
Minde ik haar zooveel ik kon.
Haar zien blozen, haar zien groeien
Was mijn eenge vreugdebron.

Ook mijn buurman had een roosje
Lief en schoon, en jong van stam,
Toen de dood hem medevoerde,
Hem aan 't jeugdig roosje ontnam.
't Arme bloempje stond nu kwijnend,
Niemand die 't verzorgen kwam.

Droevig zag ik 't roosje treuren,
Spoedig nam ik een besluit,
'k Greep een snoeimes en sneed alle
Wilde en doode takken uit;
Nu weer lachte 't, nu weer bloosde 't
Als een jonge, frissche bruid.

Dankbaar was 't geredde bloempje
Voor de weldaad vroom verricht;
Maar *mijn* roosje ging nu kwijnen,
Neep haar geurge blaadjes dicht,

Liet haar takjes treurend hangen,
Schuwde 't blijde zonnelicht.

Had, de vreemde bloem verzorgend,
Ik mijn lieveling ontvloôn?
In het wilde haar doen groeien?
Haar mijn zorgen niet geboôn?
'k Vroeg het haar: en somber klagend
Gaf ze een dorensteek tot loon.

Laat vrij de zon in 't water schijnen,
Dan zult gij niet van nijd verkwijnen.

PIETER VIERHOUT.

1878.

Een verhaal uit Frankrijk.

In den zomer van het jaar 18** (zoo verhaalt een Duitsch geneeskundige) hield ik mij, om de zeebaden te gebruiken, in eene kleine havenstad van Normandië op, en maakte daar kennis met een zonderling mensch, een meester in het zwemmen, of, zooals hij zich naar landsgebruik noemde, een professor in de zwemkunst. Hij heette Monceau; in het geheele stadje noemde men hem vader Monceau. De man was beschaafd, braaf en rechtschapen, maar een gierigaard, wiens spaarzaamheid tot een spreekwoord was geworden. Hij leefde van zwart brood en het uitschot der visschen, die hij zelf ving; hij dronk slechts water, dat daar voor niets te krijgen is, en zijne kleeding, van de ruwste snede en de grofste stof, was op vele plaatsen gelapt.

En toch moet zijn inkomen niet onbeduidend zijn geweest, ten minste als men het beoordeelde naar de verschillende beroepen die hij uitoefende. Op zekeren dag trad ik in de eetzaal van mijn logement *De Zon*, en zag een jong meisje van zeventien of achttien jaar, met naaldwerk bezig, aan een venster zitten. Zij hief bij mijne binnenkomst de oogen op, maar sloeg ze terstond weer neder en ging voort met werken, zonder zich om mijne tegenwoordigheid te bekommeren. Ik bemerkte echter, dat zij zeer schoon was, en regelmatige teedere trekken had, en toen ik bij de hotelhoudster naar haar vraagde, vernam ik, dat zij de dochter was van Monceau en als naaister werkte.

- Zij is een echt kind haars vaders, voegde de hotelhoudster er bij. Zie eens, hoe armzalig zij gekleed is; hare kleederen zijn van de gemeenste stof en geheel ouderwetsch; en toch is zij zelf niet alleen bekwaam genoeg om die nieuwerwetscher te maken, maar verdient ook meer dan genoeg, om zich ten minste fatsoenlijk te kunnen kleeden.

- Dat is leelijk, zeide ik; de gierigheid van den ouden Monceau is al verachtelijk genoeg, maar bij een zoo jong meisje is zij aanstootelijk.

Op mijne kamer vond ik eenen brief van een jongen Franschman, dien ik eenige jaren vroeger in Parijs had leeren kennen,

toen ik aldaar de gasthuizen bezocht en mijne studiën had voltooid. Hij woonde in deze streek en ik had aan hem geschreven, om hem van mijne aanwezigheid kennis te geven. Nu meldde mij Ernest Préaux, dat hij in de naburige stad woonde en mij dringend uitnoodigde hem te komen bezoeken, om den ouden vriendschapsband weder aan te knoopen.

Ernest Préaux was een zonderling mensch; op den leeftijd van 25 jaren had hij de manieren van een kouden strengen zedespreker van 40 jaren. Hij bezat geest en kundigheden in hoogen graad, had veel gelezen en veel onthouden en was een bekwaam rechtsgeleerde, zoodat hij dan ook reeds een tamelijk invloedgevenden post bekleedde.

Ik bezocht hem en vond hem geacht en gezien, en hij scheen daarover verheugd, dat wij weder voor eenigen tijd op onzen vroegeren vertrouwelijken voet zouden komen, want hij had slechts weinig omgang. Hij was nog steeds even stil en ernstig en behield zijne gewone terughouding.

Volgens mijn gedacht, had deze ongewone trek in zijn karakter gedeeltelijk zijnen oorsprong te wijten aan eene teleurstelling, die hij had ondervonden; hij was met een jong meisje verloofd geweest, maar deze had hem afgezegd en was met een ander gehuwd; hare ontrouw had hem diep gekwetst, want hij was toen nog jong en onervaren geweest, en was nu geraakt tot een hardnekkigen twijfel aan de waardigheid en bestendigheid der vrouwen.

Ook nog andere voorvallen hadden daartoe het hunne bijgedragen; hij had reeds in zijn tiende jaar zijne ouders verloren, die beide waren gestorven uit verdriet en angst over de in gevaar gestelde eer hunner familie. Zijn vader was voor eene aanzienlijke som bestolen geworden en had dientengevolge zijne betalingen moeten staken. Zorg en schaamte hierover hadden hem zoozeer geschokt, dat hij aan eene beroerte stierf; de moeder van Ernest, eene teedere, gevoelvolle vrouw, was buiten staat geweest zoo vele ongelukken te verdragen, die haar op eenmaal overstelpten, en binnen weinige weken volgde zij haren echtgenoot in het graf. Toen kwam de lange en moeielijke zaak van het uiteendoen der nalatenschap. Toen dit gedaan was, schoot er voor Ernest eene som over, die jaarlijks ongeveer 600 franks interest opbrengen kon. De uitzichten van den ongelukkigen knaap op eene goede opvoeding zouden dus vrij ongustig zijn geweest, als niet zijn voogd op zekeren dag de som van 1500 franks had ontvangen met een naamloozen brief, waarin hem werd bericht, dat er jaarlijks op denzelfden dag eene gelijke som voor den zoon van den heer Préaux zoude betaald worden.

Ernest Préaux bracht gaarne zijnen vrijen tijd door in het huis van zijnen vroegeren voogd, dat slechts een half uurtje van mijne badplaats was gelegen, en deze ontving ook mij zeer vriendelijk. ‘Het verheugt mij zeer, in u eenen vriend van Ernest te zien, zeide hij; gij komt juist van pas, om uwe pogingen met de mijne te vereenigen, ten einde onzen vriend van een wanhopig besluit af te brengen. Denk eens, hij wil Trappist worden.’

Ik poogde de zaak als een scherts op te vatten en antwoordde:

- Ik weet, dat Ernest weinig van zeggen is, hetgeen in een Trappistenklooster eene goede eigenschap zou zijn; maar uit vroegeren tijd herinner ik mij nog zeer goed zijne hevige uitvallen tegen het kloosterleven, en vrees daarom, dat hij zich zelve niet zou gelijk blijven.

- Toen had ik ongelijk, zeide Ernest, maar hetzij ik gelijk heb of niet, thans voel ik eene onwederstaanbare behoefte aan rust en eenzaamheid; ik zal beproeven, mijn hart te dooden, ik moet het verledene vergeten, daarom wil ik Trappist worden.

- Zwijg stil, riep ik uit, gij zijt de oude niet meer. In liefdeszaken is onverschilligheid het eenige geneesmiddel. Gij hebt verdriet, word niet wanhopig.

- Gij vergist u, gaf Ernest mij ten antwoord, de persoon, op welke gij zinspeelt, boezemt mij slechts verachting in; ik heb een afschuw van alle vrouwen en bijzonder van haar.

Ik bezocht Ernest gewoonlijk tusschen 8 en 9 ure 's morgens in het huis van zijnen vroegeren voogd, maar vond meermalen dat hij zeer vroeg was opgestaan en reeds eene groote wandeling had gedaan, eer ik kwam. Daarom stelde ik hem voor, vroeger te komen om hem op zijne wandelingen te vergezellen; maar hij gaf een ontwijkend antwoord, en wel op eene wijze, die er mij niet aan deed twijfelen, dat zijne vroege morgenwandelingen een of ander geheim verbergden. Zijne achterhoudenheid op dit punt prikkelde wel is waar mijne nieuwsgierigheid, maar slechts een toeval maakte mij met de oorzaak daarvan bekend.

Op zekeren morgen namelijk kwam ik vroeger dan gewoonlijk aan het huis van zijnen voogd; hij was echter reeds uitgegaan, en toen ik den weg insloeg, dien hij had genomen, zag ik hem op eenigen afstand dwars door het veld gaan.

Ik snelde hem na, maar eer ik hem konde inhalen, verdween hij in een zomerhuisje, dat onder een groep oude boomen in de dichte schaduw stond.

- Aha, ditmaal zal ik hem snappen! dacht ik. Mijn toekomstige Trappist heeft zich waarschijnlijk deze schuilplaats uitgezocht, om hier over de ijdelheid en valschheid van alle menschelijke neigingen na te denken!

Maar nauwelijks was deze gedachte mij door het hoofd gegaan, of ik zag een lichtkleurig vrouwenkleed, welks persoon mij toescheen eveneens in het zomerhuisje te sluipen.

Ik naderde zacht en hoorde twee stemmen vertrouwelijk fluisteren, van welke ik de eene erkende als die van mijnen vriend Ernest en de andere als die eener vrouw.

Mijne nieuwsgierigheid was in den hoogsten graad geprikkeld, en tot mijne schande beken ik, dat ik nog nader slooop, en door eene spleet in den houten wand erkende ik Ursula, de dochter van Monceau.

Ik heb een natuurlijken afschuw van alle huichelarij, en toen ik mij nu de minachtende woorden van mijnen vriend Ernest over de vrouwen te binnen bracht, werd ik toornig en sloeg den weg in naar huis, met het vaste besluit van dezen dag af mijne bezoeken bij Ernest te staken, en hield ook getrouw mijn woord.

Eenige dagen later gebeurde er nog iets, dat mijnen afkeer tegen Ursula deed toenemen.

Op zekeren morgen, na het bad, had ik vader Monceau in

zijn huisje opgezocht, daar ik hem niet aan het strand had aangetroffen; hij was een uitstekend goed zwemmer, en deze eigenschap, zoowel als zijn meesterlijk onderricht in de zwemkunst, boezemde mij belangstelling voor hem in.

Bij mijn intreden in de kamer verraste ik Ursula, die eene oude kous, met koperen muntstukken gevuld, in de hand hield, en die zij haastig zocht te verbergen, toen zij mij bemerkte.

- O, o, wat zijt gij rijk! riep ik uit.
- Oneen, mijnheer, gaf zij ten antwoord.
- Maar gij hebt toch eene zeer goed gevulde beurs! zeide ik.
- Welke beurs?
- Wel, die kous, welke gij zoo even in de hand hieldt, antwoordde ik.
- O, daarin was niets, dan wat klein geld, gaf zij ontwijkend ten antwoord.

Deze onwaarheid en gierigheid schenen mij bij zulk een jong meisje afschuwelijk.

Omstreeks veertien dagen later kwam vader Monceau mij vinden als geneesheer en verzocht mij, naar zijne dochter te komen zien, die ziek was, waarbij hij mij echter in bedekte woorden te kennen gaf, dat ik in dit geval niet moest rekenen op betaling voor mijne bezoeken.

Ik vond Ursula zeer ziek en zag, dat zij de zorgvuldigste verpleging noodig had. Dit zeide ik ook aan haren vader en schreef eenige geneesmiddelen voor.

- Zullen die veel kosten? vraagde hij mij angstig.
- Hoogstens twee of drie franks, gaf ik ten antwoord.
- Drie franks? riep hij uit, vanwaar zal een arm man zooals ik, drie franks halen? en, daarenboven, zal zij daarmede genezen zijn?
- Waarschijnlijk nog niet, gaf ik ten antwoord.
- Dus zal ik nog meer geneesmiddelen moeten koopen? Dan weet ik niet wat ik moet gaan doen, zeide hij.

Hierop antwoordde ik op strengen toon:

- Als gij uwe dochter wilt redden, mag het haar aan geene zorg ontbreken, want hare ziekte is zeer ernstig.

Ik verliet hem toornig, maar kwam des avonds weder, daar ik vreesde, dat hij mijnen raad niet had opgevolgd. De huisdeur stond open, en deze daadzaak alleen was een teeken van groote verwarring in het huishouden. Ik kwam in de keuken en was juist op het punt de kamer van Ursula binnen te treden, toen ik door de half geopende deur van de kamer haars vaders licht zag schijnen. Ik ging naar de deur om hem te roepen, en ik zag hem voor een open lessenaar staan, waarin ik groote hoopen gouden geld en vijffrankstukken zag liggen; hij stond daar, zoozeer verdiept in de beschouwing zijner rijkdommen, dat hij mijn binnentreden in het geheel niet had bemerkt. Ik ging weder naar de huisdeur terug en riep hem luide bij zijnen naam, waarop ik hem zijnen lessenaar hoorde sluiten; toen eerst kwam hij met vasten tred in de keuken, groette mij en zeide:

- Niet waar, dokter, de menschen hebben het in 't gasthuis niet slecht?
- Dat is zoo, gaf ik ten antwoord, maar te huis worden de zieken beter opgepast.
- Zonder twijfel, als men den tijd heeft om er naar om te zien, zeide Monceau. Maar mij dunkt, dokter, dat Ursula in het gasthuis toch eene betere verpleging zoude vinden dan hier. Men zegt mij, dat het de zieken daar aan niets ontbreekt en dat zij krachtige vleeschsoep en, zoo noodig, zelfs wijn krijgen.
- Dat is waar, zeide ik.

- Nu, dan zal ik mij niet lang bedenken en mijne dochter naar Pont l'Evêque in het gasthuis zenden.

- Maar bedenk toch, vriend, dat Ursula niet kan gaan en nog minder in staat is de beweging van een rijtuig te verdragen, antwoordde ik; maar Monceau was van zijn voornemen niet af brengen.

Hij wilde haar met behulp van eenen buurman op eene draagberrie daarheen brengen, hoewel het een weg was van ruim twee uren. Toen al mijne tegenwerpingen niets baatten, liet ik hem stil begaan, en zag hem niet dikwijls meer, daar mijne badkuur ten einde liep. Ik vernam nu, dat hij zijne dochter werkelijk naar Pont l'Evêque in het gasthuis had gebracht.

(Wordt voortgezet.)

Onze gezondheid.

Te veel water in de weefsels en sappen van het lichaam draagt er veel toe bij om den mensch meer vatbaar te maken voor besmettelijke ziekten. Wij beschermen ons tegen besmettelijke ziekten, wanneer wij zooveel mogelijk zorg dragen voor waterafscheiding door huid en longen en alles vermijden wat waterophooping in het lichaam begunstigt. Daarom is goed: ten 1^{e}, geheel het jaar door eene geheel wollen, wel aansluitende en geheel gesloten bekleeding te dragen, ten 2^{e}, van tijd tot tijd zweetverwekkende lichaamsbewegingen te nemen, om welke reden dan ook de beoefening der gymnastiek als een werkzaam middel tegen kinderziekten mag beschouwd worden, ten 3^{e}, bij het uitbreken van besmettelijke ziekten, zweetbaden te nemen en zweetwekkende dranken te gebruiken, zooals thee, koffie, zware wijnen en bieren enz., en de spijzen sterk te kruiden, vooral met Spaanschen peper, ten 4^{e}, voortdurend alle woon- en slaapvertrekken te luchten, om den graad van vochtigheid der lucht niet te groot te doen worden. Het soortelijk gewicht van mensch of huisdier is een nauwkeurige maatstaf voor de kracht zijner lichaamsgesteltenis, dat wil zeggen van zijn weerstandsvermogen tegen ziekte-oorzaken, het vatten van koude en besmetting, en voor zijn lichamelijk en geestelijk arbeidsvermogen. Om dit soortelijk gewicht te bepalen, vindt men een middel aangewezen in het werk waaraan het vorengaande is ontleend en dat onlangs verscheen bij Gunther, te Leipzig, onder den titel van *Seuchenfestigkeit und Constitutionskraft und ihre Beziehung zum specifischen Gewicht des Menschen*, door

Prof. JäGER.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom zuivert de regen den dampkring?

Omdat hij de zwavelachtige en andere uitwasemingen nederstort, welke, gedurende de droogte, zich in de lucht verzameld hebben. Buitendien verfrischt hij de lucht, omdat de luchtstreek, waaruit hij zijnen oorsprong neemt, altijd kouder is, dan de onderwolken, die de aarde omringen.

Gilbert's Zwanenzang.(*)

Mijn ziel heb ik den God der onschuld thans geopend!
Hij zag mijn innig boetgetraan.
Hij heelt mijn wroegend hart, en geeft mij zielekrachten:
Als kind neemt Hij den lijder aan.

Mijn vijand spot en lacht, en knarst in zijne woede:
'Hij sterve! en ook zijn roem met hem!'
Maar God sprak tot mijn hart: 'Blijf hopen, want hunne afgunst
Wordt eens uw steun!' Zoo klonk Zijn stem.

Zij leenden haat en wraak aan uwe beste vrienden;
En de eenvoud wierd nog eens misleid.
Wie met uw brood zich voedt, zal zelfs uw beeld verkoopen,
Besmet door zijn boosaardigheid.

Doch God hoort uw gezucht; want uw berouwvol harte,
Gelouterd door geleden pijn,
Komt tot dien God terug, die 't wil den mensch vergeven,
In tegenspoed zóó zwak te zijn.

Ik zal voor u het recht, het medelijden wekken
Der toekomst die, onomgekocht,
Hen zelven dwingen zal uw roem nog op te luisteren,
Hoe men dien ook te dompen zocht.

Geloofd, gezegend, Heer! Gij die, in uwe goedheid,
Mij de onschuld met haar' hoogmoed bracht!
Geloofd! Gij die de rust verspreekt aan mijn gebeente,
God! bij mijn grafsteê houd de wacht!

Wee mij! rampzaalge gast aan 't feestmaal van het leven!
'K verscheen er slechts! Eén dag! En 'k sterf!..
Ik sterf, en op mijn graf, waarin ik dra zal rusten,
Wordt zelfs geen traan mijn droevig erf.
.....

Gegroet, o landerij! gij, weiden die 'k zoo lief had!
Gij, ballingsoord, mijn woud zoo zoet!
Gegroet, nature lief! en gij, azuur des hemels!
Gegroet, voor eeuwig thans gegroet!..

Ha! mogen zij nog lang uw heilig schoon bestaren,
Die vrienden, doof voor mijne klacht!
Ja! leven zij nog lang! men moog hun dood betreuren
En sluite een vriend hun de oogen zacht!

ALEX. STOOPS.

Naar het Fransch.

(*) Nicolas Joseph Gilbert werd geboren in 1750 te Fontenoyle-Château bij Nancy; hij overleed te Parijs in een krankzinnigengesticht in 1780. Weinige oogenblikken voor zijn afsterven schonk God hem de rede terug en ontboezemde hij het hierboven staande schoon gedicht.

Droogmaking van het Tucino-meer.

Een der grootste waterwerken, in onzen tijd ondernomen, is in Italië nu onlangs voltooid, namelijk het droog leggen van het meer Tucino. De volgende wetenswaardige inlichtingen dienaangaande zijn getrokken uit een opstel, welk verschenen is in eene der laatste afleveringen van het Engelsche tijdschrift Engineering.

Het meer was gelegen in het Apenijnen-gebergte, ongeveer 50 mijlen ten zuiden van Rome en 2200 voet boven de oppervlakte der zee. Het werd gevormd door eene holte zonder eenige uitwatering, en nam het regenwater op van eene uitgebreide landstreek. De omtrek van het watervlak was dus geheel afhankelijk van de grootere of kleinere hoeveelheid gevallen regen, en het rijzen of dalen van het water was veelvuldig oorzaak van verwoesting van den arbeid der oeverbewoners, of van koortsen en sterfte.

Reeds Julius Caesar had daarom besloten het meer droog te maken; doch hij werd daarin door zijn plotselingen dood verhinderd. Het was eerst onder de regeering van Claudius, dat de toenemende moeielijkheid, om Rome van levensmiddelen te voorzien, noodzaakte naar middelen te zoeken tot uitbreiding van den landbouw in de nabijheid. Dit deed Claudius besluiten het plan van Julius Caesar tot uitvoering te brengen.

Dit plan was eenvoudig. Een onderaardsch kanaal moest het water van het meer afvoeren in de rivier Liri, die op korten afstand, doch op aanmerkelijk lager peil voortstroomt.

Dertig duizend arbeiders werkten gedurende elf jaren aan het graven van den tunnel, en het slechts gedeeltelijk welgelukken, dat verkregen werd, was niet te wijten aan gebreken in de plannen, doch aan slechte practijken bij de uitvoering van het werk. Dit is na zeventien eeuwen met groote klaarheid aan het licht gekomen, en strekt thans nog tot schande van den bouwmeester Narcissus.

Toen het kanaal gereed was, gebood Claudius dat de opening met de grootst mogelijke plechtigheid zou plaats hebben, en dat het watervlak, alvorens weg te vloeien, tot tooneel zou dienen van een groot spiegelgevecht. Twee vloten, voorstellende de scheepsmachten van Sicilië en van Rhodus, werden gebouwd en bemand met 19,000 slaven. Deze, waaronder waarschijnlijk een groot aantal die elf jaren lang tot het graven van den tunnel zwaren arbeid hadden verricht, waren gedoemd elkander tot den laatsten man te bevechten. Er werd dan ook gevochten totdat een paar honderd overbleven, welke, daar de keizer zeer voldaan was, lijfsgenade ontvingen.

Het bleek echter spoedig dat het afvoerkanaal slechts een klein gedeelte van het meerwater kon doen wegvloeien. Met den val van het Romeinsche rijk kwam het kanaal eveneens in verval, was weldra geheel verstopt, en daardoor werd het meer tot zijn vroegeren toestand teruggebracht.

Het was voor onzen tijd bewaard, het werk tot een goed einde te brengen.

Prins Torlonia was de man die de zaak met kracht aanpakte en met buitengewone volharding ten uitvoer bracht. Door een arbeid van 24 jaren en eene uitgave van 50 millioen frank heeft

hij thans eene uitgestrektheid van het beste bouwland verkregen, groot 15,775 hectaren.

De nieuwe tunnel is viermaal wijder dan de Romeinsche was, en kan 50 kubieke meters water per seconde afvoeren. Hij is lang 5800 meters en heeft eene helling van 1 1/2 per 1000. De vernieuwing van den tunnel heeft 13 jaren en 2 maanden tijds gevorderd.

De plannen waren gemaakt door Frans Mayor van Montricher, die de waterwerken van Marseille met hun grooten viaduct van Roquefavour juist had beëindigd. Reeds spoedig echter werd hij het slachtoffer van de ongezonde toestanden waaraan hij zich moest blootstellen, evenals eenigen tijd daarna zijn helper Bermond. De tweede helper Brisse alleen had de voldoening, het werk tot in de minste onderdeelen tot uitvoering te kunnen brengen.

De verdere werken bestaan in:

1°. een verzamelkannal lang 8 kilometers;

2°. een houwer in het diepste gedeelte van het voormalig meer, hetwelk 55 millioen kubieke meters water kan bevatten, voor het geval dat de tunnel door ongeval of opzet onbruikbaar mocht wezen;

3°. een netwerk van kanalen omzoomd, voor een ringkanaal van 35 mijlen lengte, bestemd om het regenwater van de omliggende hooglanden te ontvangen en naar het hoofdkanaal heen te voeren.

Een en ander zoodanig ingericht, dat het zoo noodig ook kan dienen tot besproeiing der bouwlanden.

De geheele afmetingen zijn 100,081 meters kanaal, 648,000 meters slooten en 210,409 meters wegen.

> Een kamergeleerde heeft nooit zijne oogen en ooren leeren gebruiken; hij *ondervindt* niets, en ziedaar de reden, waarom hij doorgaans vervelende boeken schrijft.
> WALTER BAGEHOT.

Nog uit Jongelingsleven.(*)

VIII. Twee oogen, vlammenvonklend,
tot in mijn ziele drongen,
twee lippen, lachjesmonkelend,
mijn arrem herte vongen!
Twee lippen, rood als rozen,
twee oogskens, sterrenklaar!...
mijn hert was eertijds als bevrozen,
en nu, hoe gloeit het dáár!

Gij, looze tooveroogen,
gij, booze minnelonken,
wat hebt ge toch bedrogen
mijn hart, hoe liefdedronken!
Ik meende, 't was de vrede
die in mijn boezem viel,

(*) Zie bladzijde 48.

ach! alle ruste vlucht mij heden
en 't stormt in mijne ziel!

En wat mijn herte ook pooge,
waar ik mij wende of keer,
steeds volgen mij die oogen
en wonden mij zoo zeer!
In helledonkeren nachten,
daar flikkeren ze aan mijn spond,
en, of hij met mijn smerte lachte
daarneven bloost die mond!

Ik kan ze niet verjagen,
al jagen zij mijn rust,
en doen mijn boezem slagen
van vreugdendrang en lust!
En, al doe 'k niets dan zuchten,
zoo lang ik hen zal zien,
'k wou toch mijn lippen niet zien vluchten
noch bei die sterren vliên!

IX. *o Ga nog niet!* o Ga nog niet!
ruk nog die hand niet uit de mijn!
steeds lang genoeg zal 't bang verdriet,
steeds lang genoeg de scheiding zijn!
o Ga nog niet! blik nog een poos
me in de oogen, vol van liefdegloed!
straks, eenzaam, liefde- en moedeloos,
nog eens zoo wreed mijn hert weêr bloedt!

Kom! leg uw hand mij op het hert,
en voel hoe 't om te breken slaat!
- zoo slaat het steeds, en nog zoo hard,
als gij een stond mijn zij verlaat!
Neen, ga nog niet! en ga nog niet!
of zeg me een woord, een enkel woord:
In vreugd en ramp, heil en verdriet,
U is het dat mijn min behoort!

K.M. POL DE MONT.

Kroniek.

Antwerpen. Het gemeentebestuur heeft van den kunstschilder Ferd. De Braekeleer voor 750 fr. aangekocht zijne schilderij voorstellende *Het springen der kanonneerboot van Van Speyk.* Het stuk zal op het stadhuis verblijven.

- Bij beslissing van 3 Mei heeft de Gemeenteraad den heer Huberti, door zijne werken van toonzetting gunstig bekend en die gedurende eenigen tijd bestuurder was van de muziekschool der stad Bergen, benoemd als opziener over het zangonderwijs in de stedelijke onderwijsgestichten en de middelbare meisjesscholen.

Brussel. Bij koninklijk besluit van 6 Mei is de driejarige prijs van Fransche tooneelletterkunde toegewezen aan Lod. Claes, te Brussel, schrijver van de dramas *André Vésale* en *Mathilde Gilbert* en van het tooneelspel *L'Employé.*

- Op 10 Mei ten 2 ure is in het Paleis der academiën door den koning en de koningin de 20ste tentoonstelling geopend der Belgische vereeniging van waterverfschilders. Zij bevat

niet minder dan 261 nummers, waartusschen uitmuntende van Italianen en Hollanders; ook ons land is zeer goed vertegenwoordigd, onder andere door: L. Gallait, *De kleine ziekedienster,* E. Smits, *Studiehoofd*, Toovey, *Zicht te Scarborough*, Dell Acqua *Hadgi Levantin*, C. Van Camp, *Mijmering,* Huberti, *Wintergezicht,* Mej. Stroobant, *Weide in Vlaanderen* enz. enz. De stukken van Maccari (Rome), Pagliano en De Albertis (Milaan), Van de Sande-Bakhuysen en Oyens, te Brussel gevestigde Nederlanders, vestigen vooral de aandacht der liefhebbers.

- Op de internationale tentoonstelling welke te Sydney gaat plaats hebben, zal België vertegenwoordigd zijn door 224 inzendingen, buiten de schoone kunsten. Z.M. de koning zal de groote kaart van Afrika, die hij heeft doen ontwerpen, tentoonstellen. Het staatsbestuur heeft voor het goedmaken van de kosten der deelneming aan deze tentoonstelling een hulpgeld van 200,000 fr. verleend. De goederen genieten vrachtvrijen overtocht. België wordt ambtelijk vertegenwoordigd door den heer Van Schalle.

- Van wege den heer schepen Buls, die daarvoor allen dank verdient terzelfder tijd als hij er zich zelve mede vereert, zal aan den gemeenteraad voorgesteld worden, de namen der straten op de straatnaamplaten ook in het Vlaamsch te stellen. Door dezen maatregel, dien wij hopen al spoedig te zien nemen, zal eene stootende miskenning ophouden en voorzien worden in eene wezenlijke behoefte, waarop ons tijdschrift onder andere in 1871, blz. 78 en in 1872, blz. 162 gewezen heeft.

- In de zaal van den Senaat is geplaatst het portret van Maria-Theresia door L. Gallait.

- *Ik ben een arme minnestreel*, het fraaie gedicht van Th. Coopman, door ons op blz. 40 medegedeeld, is door den beroemden dichter Klaus Groth in het Platduitsch overgezet.

- De heer Frans De Potter, is door koninklijke academie van België bekroond in den door haar uitgeschreven prijskamp voor eene geschiedenis van Jacoba van Beieren.

- Voor den cantatenprijskamp voor 1879 zijn 19 Fransche en even zooveel Vlaamsche dichtstukken ingezonden.

- De minister van justitie heeft de volgende heeren in commissie gesteld ter bewerking eener officieele Vlaamsche vertaling van het burgerlijk wetboek: Nypels, hoogleeraar te Luik, voorzitter; Grandjean, kamervoorzitter in het hof van beroep te Gent, ondervoorzitter; De Hont, ondervoorzitter van de rechtbank van Gent, verslaggever; Dodd, bureel overste bij het ministerie van justitie, secretaris; De Paepe, procureur-generaal te Gent; De Vigne, advocaat te Gent; Serrure, advocaat te Brussel; De Maere-Limnander, te Gent; Heremans, hoogleeraar te Gent; van Beers, lid van den gemeenteraad te Antwerpen; Van Assche, notaris te Gent; Thonissen, hoogleeraar te Leuven.

Leuven. Verschenen het eerste halfdeel (256 blz. met platen) van de door ons in 1875, blz. 168, aangekondigde *Geschiedenis van Leuven*, geschreven in de jaren 1593 en 1594, door Willem Boonen, thans voor de eerste maal uitgegeven op last van het stedelijk bestuur door Ed van Even. Het werk, met 57 platen versierd, zal een boekdeel uitmaken van rond de 500 blz. Het levensbericht van Boonen zal met het 2e halfdeel verschijnen. De druk van het verschenen deel is uitmuntend verzorgd.

De prijs, bij inschrijving, van het geheele werk, is bepaald op 20 fr. Men schrijft in te Leuven bij Em. Fonteyn, Naamschestraat 16.

Gent. Het Willemsfonds heeft onder den titel *Vlaamsche bibliographie* in het licht gegeven de lijst van Nederlandsche boeken, tijdschriften en muziekwerken, in België gedurende 1878 verschenen.

- Ten nadeele van de eerw. paters Predikheeren in deze stad werden in het begin van Mei vijf schilderijen gestolen: *De zegepraal der kerk*, *Jezus' geboorte* en de *H. Catharina van Senen*, op doek geschilderd, vond men uit de lijsten gesneden, de afbeeldingen der evangelisten Joannes en Matheus, op hout geschilderd en $0^{m}60$ op $0^{m}74$ groot, werden met lijst en al ontvreemd; de lijsten vond men weggeworpen in de Schouwvegersstraat.

- In het gewezen klein Vleeschhuis, Korte-Dagsteeg, welk gebouw aan de bestiering der godshuizen toebehoort, zijn bij het afschrabben der gekalkte muren, overblijfselen van muurschilderingen waargenomen, die men denkt van de XIVe eeuw te zijn.

Rousselaere. Verschenen bij J. De Meester: het derde deel van Guido Gezelle's *Gedichten,* bevattende vele schoone gezangen en gebeden.

Buitenland.

Haarlem. Aangekondigd om te verschijnen bij de erven Bohn, in de Bibliotheek van Nederlandsche schrijfsters: *Drie novellen* van juffrouw Virginie Loveling, getiteld: *Vreemde invloed, Mijn goede faam* en *Kromme Cies.*

Leeuwarden. De firma L. Van Dam en zonen vierde den 22^{n} April het 100-jarig bestaan van hare orgelfabriek die steeds in hetzelfde huis op den Grachtswal bleef gevestigd. Sedert hare oprichting, vervaardigde de firma ongeveer 200 kerkorgels.

Valencijn. In den loop der maand Mei is in deze stad verkocht de verzameling kunstwerken van den gewezen notaris Beauvois. Het voornaamste stuk, een *Landelijk duo* van Antoon Watteau, werd voor 15,850 fr. toegewezen aan den heer Febvre, van Parijs; eene zinnebeeldige schildering van den Fluweelen Breughel, *Venus* (in de gedaante van Maria van Medicis) *bij Vulcaan*, gold 2150 fr. Het museum van Amsterdam kocht een oude vrouwshoofd, aan Rembrandt toegeschreven, voor 1290 fr. en *Saül bij de waarzegster van Eudor,* geschilderd door Van Assen, voor 900 fr.

Parijs. Den 12^{n} Mei werd de jaarlijksche tentoonstelling van schoone kunsten geopend. Van de 9153 ingezondene kunstwerken werden 3262 geweigerd. Er zijn aangenomen 3040 schilderijen, 1707 teekeningen, 715 beeldhouwwerken en 429 gravuren, te zamen 5891 kunstwerken.

- Leopold Delisle, bestuurder van de nationale bibliotheek, heeft ontdekt, dat een gedeelte van den dusgenaamden bijbel van Lyon, afkomstig is uit de VIe eeuw en niet uit de IXe, zooals men tot heden aannam. Het zal worden uitgegeven door Ulysse Robert. Het andere gedeelte van het handschrift werd, jaren geleden, ontvreemd en door Libri in Engeland verkocht en in 1870 uitgegeven.

Rijssel. Eene vervuilde schilderij, die in de herberg *Cabaret du roi de Prusse* hing, schijnt na reiniging een goed portret van Frederik II door Van Cuyck gebleken te zijn.

Londen. Den 9^{n} Juni zal in deze stad een internationaal congres worden geopend onder voorzitterschap van Edm. About. Onder andere Belgische schrijvers die daaraan

zullen deelnemen wordengenoemd de heeren Em. de Laveleye, Dognée, Carlier en Potvin.

Wolverhampton. In deze stad is ter eere van den staatsman Charles Villiers een standbeeld opgericht.

Straatsburg. Op de uitgeschreven prijsvraag van bouwontwerpen voorde Keizer Wilhems hoogeschool te Straatsburg zijn 101 plannen ingekomen. De bouwmeester Warth te Karlsruhe behaalde den eersten prijs van 7500 fr. Buitendien werden vier tweede prijzen ieder van 4500 fr uitgereikt. Na de bekroning zijn al de plannen in Berlijn tentoongesteld. Zooals bij dergelijke gevallen schier altijd en overal gebeurt

heeft de uitspraak der jury vele opmerkingen en hevíge bedilling uitgelokt. Over de beweegredenen van de beslissing der keurders ondervraagd, heeft de voorzitter raadsheer Kinel geantwoord, dat 'het uitschrijven van eene prijsvraag niet diende tot leering van hen, die niet den prijs hadden verworven, maar alleen om de regeering een goed bouwplan te verschaffen.'

Munchen. Voor den prijskamp van tooneelletterkunde, in deze stad uitgeschreven, werden ongeveer 800 tooneelstukken ingezonden, waarvan er maar twee voor opvoering geschikt gebleken zijn.

- De geschiedkundige commissie heeft eenen prijskamp geopend voor eene geschiedenis van het onderwijs in Duitschland van de oudste tijden tot het midden der xiii^{e} eeuw. In te zenden vóór 1 April 1883; prijs 6250 fr.; de schrijver behoudt het recht op zijn werk.

Dresden. Een jong kunstbeoefenaar, die de slechte gewoonte had zijne penseelen bij het teekenen met de lippen aan te punten, was dientengevolge vergiftigd en gestorven. Professor Fleck heeft naar aanleiding van dit geval de in den handel voorkomende waterverven onderzocht en bevonden dat de meeste daarvan van 5 tot 3.14% rattekruid bevatten, onder andere: de verf van Chenal-Paris die terre de Sienne wordt genoemd, de verven van J.M. Paillard en van Harnemann, de dusgenaamde natuurlijke sepia, het Van Dyck-bruin, het blaasgroen enz.

Moskou. In deze stad wordt ter eere van den dichter Pouchkine een standbeeld van 6 voet hoogte opgericht, een werk van den beeldhouwer Opekounchine. Des dichters rechterhand rust op zijne borst; in de linker houdt hij zijnen hoed. Op het voetstuk zijn dichtregels van Pouchkine te lezen.

Nieuw-York. De St.-Patrickkerk, in de Fifthlaan, is in gebruik gesteld. Zij is opgetrokken in Gothischen bouwtrant, hare lengte bedraagt 324, hare breedte 174 voet; zij heeft twee torens die ieder 334 voet hoog zijn. Deze kerk, waarvan de eerste steen in 1858 werd gelegd, heeft 6,400,000 dollars gekost.

- In het Zondagsnummer van den *New-York Herald* bevinden zich 74 kolommen aankondigingen. Iedere kolom bestaat uit 246 regels, welke tegen den prijs van 40 dollar-centen per regel (de gewone), alleen voor aankondigingen, eene waarde vertegenwoordigen van 7281 dollars 60 centen of fr. 38,526,98.

Philadelphia. Dr. Siegfried heeft in de laatste vergadering van de stedelijke academie voor natuurwetenschappen mededeeling gedaan omtrent een onbekend volk, dat door eenige zeeofficieren gevonden was op het eiland Botel Tobago, gelegen in de Stille Zuidzee. Het is een nog geheel oorspronkelijk volk van Maleisch ras, dat volstrekt niet wist wat men met geld doen kan, dat geen sterken drank of tabak kende, en welks werktuigen, messen, speren enz., uit ijzer zijn gemaakt. Sommige inboorlingen ruilden geiten en varkens voor ledige blikken doosjes en koperen knoopen.

Sterfgevallen.

J.J. VAN DER MAATEN, een verdienstelijk Nederlandsch kunstschilder, is, volgens een bericht van 18 April, overleden te Apeldoorn.

FERDINAND graaf VAN LASTEYRIE die zich, na in 1851 uit het staatkundige leven te zijn getreden, een geachten naam verwierf door talrijke geschriften over de middeneeuwsche kunstnijverheid, de hedendaagsche schilderkunst, de bouwwerken te Parijs enz., is omtrent half Mei overleden. Zijne geschiedenis der glasschilderkunst (1837-1858) werd door het Fransche instituut bekroond. Hij werd in 1810 geboren.

Antoon Van Ysendyck.
(Vervolg van blz. 142 van 1877.)

Op 5 Januari 1825 was Van Ysendyck met zijne reisgezellen te Rome aangekomen; de andere nog te Rome verblijvende beursgenieters van Frankrijk en Nederland, vergezeld van bevriende kunstbeoefenaren, waren hun tot Baccano, drie uren van Rome, te gemoet gereden op ezels; de kunstvrienden namen gezamenlijk een ontbijt aan de eerste poort. De Bay stelde zijn last dier ter beschikking van den vermoeiden Van Ysendyck. Tusschen de kleine kunstminnende schaar bevonden zich de Gentenaars J.B.L. Maes (primus van het jaar 1821)(1) en J.S. Van den Abeele(2), met wie Van Ysendyck een bezoek bracht aan den beeldhouwer L. Royer (1793†1868). In het koffiehuis Greci ontmoetten zij den heer Leysen die Van Ysendyck reeds te Parijs op zijne speelreis had aangetroffen.(3) Van Ysendyck sliep den eersten nacht te Rome in de woning van L. Royer die 's anderdaags (Driekoningendag) ziek werd. Z.H. de Paus gaf 's morgens den zegen in de Sint-Pieterskerk; Van Ysendyck hadde gaarne die plechtigheid bijgewoond, maar verkoos bij Royer te blijven om hem te kunnen oppassen.

Den 8^{n} Januari schreef Van Ysendyck aan zijne moeder. Hij bezocht beurtelings de volgende te Rome verblijvende kunstbeoefenaren: M. Verstappen, landschapschilder, die met de linkerhand werkte, in 1772 te Antwerpen geboren, in 1840 te Rome overleden, A. Teerlink, geboren te Dordrecht in 1777 en overleden te Rome in 1857, A. De Bay, zoon van den Mechelaar J.B.J. De Bay, in leven bewaarder der antieke beelden van den Louvre te Parijs, geboren te Nantes en een der primussen in de schilderkunst in de Fransche hoofdstad, de beeldhouwer M. Kessels (1784 † 1836), van Maestricht, Hendrik Voogt, geboren te Amsterdam, overleden te Rome 4 September 1839, en anderen. Later zag hij de villa Medici, het Vaticaan en verscheidene kerken en bracht ook een bezoek aan pater Pluck die eene verzameling schilderijen bezat van Nederlandsche en Duitsche schilders, waarin de Antwerpenaren de eerste plaats besloegen. Pluck bewees hun groote diensten in de Eeuwige Stad.(4)

(1) Hij trouwde te Rome eene juffrouw Canini en bleef daar gevestigd tot aan zijn overlijden in 1856; hij werd 60 jaren oud en liet een talrijk kroost achter.

(2) Judocus Sebastiaan Van den Abeele, geboren te Gent 20 Januari 1797, overleed in het gesticht voor krankzinnigen te Gent in 1855. Zie *De Vlaemsche school* van voormeld jaar, blz. 40.

(3) Zie *De Vlaamsche school* 1876, blz. 125.

(4) Joannes Jacobus Pluck was te Antwerpen geboren op 14 Maart 1761 in St-Jorisparochie, zoon van Hermannus en Petronilla Damen, Na zijne studiën bij de eerw. paters Augustijnen in zijne geboortestad te hebben voltrokken, begaf hij zich naar de Leuvensche hoogeschool waar hij volgens wijlen den zeer eerw. heer pastoor P. Visschers (*Geschiedenis van Sint-Andrieskerk*, 3^{e} *deel*) in 1781 de 89^{e} plaats bij de promotie behaalde.
Hij werd klerk bij den heer F.J. Van Campen, rentmeester van den arme.
In 1792 nam hij uit vaderlandsliefde de wapens, op vertrok naar Hoei en werd er sergeant-fourier; na den slag aldaar geleverd, stelde hij zich voor, naar Havre-de-Grâce te vertrekken en van daar naar Indië. Intusschen was hij nog klerk bij den heer F.J. Van Campen, aan wie hij verlof gevraagd had om naar de Leuvensche kermis te gaan; maar in plaats van kermis te houden gaf hij bericht van zijn vertrek naar Rome, en verzocht aldaar te schrijven

Den 14^{n} legde Van Ysendyck een bezoek af bij L. Royer, ging naar de Monte Cavallo en het Colosseo, waar eene bedevaart werd gehouden en een pater kapucijn predikte; vervolgens begaf hij zich naar het Campidoglio en bezichtigde er het museum.

Was zijn eerste brief uit Rome voor zijne moeder, de tweede, van 15 Januari, was voor zijn dierbaren meester Van Brée. Van Ysendyck woonde toen via Laurina 13.

poste restante. De heer Van Campen, die goed bevriend was met zekeren pater Laenen in het klooster der Minderbroeders te Rome, verwittigde dezen van de aankomst van Pluck en verzocht hem, te onderzoeken of zijn klerk soms niet in de hersens was geraakt. Pater Laenen betuigde weldra het tegendeel; Pluck was zoo gezond van geest als van hart en had zijn intrek in het klooster der Minderbroeders-recolletten in St.-Pietro in Montorio genomen waar hij weldra zijne studiën in de godgeleerdheid begon en voltrok. Eenigen tijd na zijne professie, werd hij priester gewijd, onderscheidde zich door geleerdheid en gezond oordeel, was gedurende 12 jaren leeraar in het heilig schrift, werd penitencier en later president der penitenciers, bij de kerk van Sint-Jan in Lateranen benoemd. Aan Belgische, Hollandsche en Duitsche geloovigen bewees hij groote diensten, even als aan de kunstbeoefenaren dezer afkomst; maar de Antwerpenaren waren hem vooral uiterst welkom.
Toen in 1809 Z.H. Pius VII uit Rome verbannen werd, en de kloosters gesloten werden, keerde hij in de maand November te Antwerpen terug en nam zijnen intrek bij zijn vroegeren heer en vriend Van Campen, op de Steenhouwersvest n^{r} 783, en was mislezer, sacristijheer (geestelijke koster) en boekhouder van Sint-Andrieskerk tot in 1840. Intusschen gaf hij ook les, in verschillende Antwerpsche familiën, in de Italiaansche taal. Na den veldslag van Waterloo in 1815, keerde hij naar Rome terug waar hij overleden is in 1838. Zijn afbeeldsel, geschilderd te Rome door P. Van Hanselaere, van Gent (1786 † 1862), eene gift van vrouwe weduwe J.J. Wuyts, geboren F. Van Campen, berust thans in het klooster der zeer eerw. paters Minderbroeders op den Oever te Antwerpen.

Van Ysendyck had zich ieverig aan het werk gezet en teekende gansche dagen in het Vaticaan; de avond en de nacht werden toegewijd aan de briefwisseling met zijne moeder, broeder en zuster, zijnen meester Van Brée en eenige vrienden te Antwerpen en te Parijs.

Van Ysendyck betoonde zich ook te Rome een inderdaad onvermoeid briefschrijver. Den 30^{n} Januari schreef hij aan zijne Antwerpsche vrienden De Gratie, Van den Wyngaert, Caeymaex en Van den Zanden; den 10^{n} Februari aan den heer Gregoir. Niet onaardig is de volgende brok ontleend aan eenen brief van verontschuldiging aan den heer De Nef te Turnhout:

> 'Sedert langen tyd zogt ik een middel om UEd. te schryven dien welken altyd door groote bezigheden verdreven werd, aldus beschuldigd myne traegheid of kleyne vriendschap's gedagtenis niet, te meer gevoel ik sedert eenige dagen een pijn aan de maeg en het hert door het voor over liggen van teekenen en schryven die my verpligt hetzelve met omzichtigheid te gebruyken en zoo hoop ik dat het al haestig zal beteren.'

Den 11^{n} Februari schreef Van Ysendyck aan de markiezin de Monciel te Parijs, den 17^{n} aan zijne moeder, den 6^{n} Maart aan B. Vieillevoye, den 13^{n} aan W.J. Herreyns, den 27^{n} aan de heeren Boursault en Ricquier te Parijs, den 5^{n} April aan zijne moeder, aan Caeymaex en Desmalines, den 16^{n} aan W.J. Herreyns, welken laatsten brief wij hier laten volgen:

'Roome, 16 April 1825.

> Aen Mynheer Herreyns, Directeur der Koninklyke academie te Antwerpen,
>
> Mynheer,
> Hier ingesloten heb ik de eer UEd. myn levens getuigschrift van Z.E. onzen minister toe te zenden. Om UEd. verslag over myne werken te geven kan ik thans niet veel meerder zeggen dan dat ik UEd. in myn laetste van de voorlede maend gemeld hebbe - als dat ik in dit laetste kwaertael my altyd heb opgehouden met ten allen kanten verschillige studien te teekenen en te schilderen. Nu heb ik een schilderkamer bekomen en houde my daer reeds bezig met na het leven te schilderen en historiele schetsen te composeeren, waer ik kortelings eene zal uit verkiezen om in 't groot te maeken.
> De onderzoekingen en vervolgingen (?) van den minister is my zeer wyselyk gegrond voorgekomen en zal tragten altyd met grooten iver als ook aan het oogwit myner reis te antwoorden.
> Blyve met alle Eerbied en hoogachting...'

Den 22^{n} schreef hij aan de heeren Boursault en Limelette, daags daarna aan C.A. Desmalines en Bressers.

Den 25n ontving hij van M.J. Van Brée den volgenden brief dien wij hier (ook zonder eenige verandering) afdrukken:

‘Antwerpen 25 April 1825.

Beste Vrind Antoine!

ik twyfel niet of gy hebt Reeds lang Myn brief ontfangen die ik Uw tot antwoort schreef op den Uwen waar in gy my Uwe aankomst in Roome bekent maakte.

Gij zult zekers ook den Brief van wegens de Akademie door den Heer Snijers uijt naam van den Raad geschreven ontfangen hebben, gelieft wel zorg te dragen van daar striktelijk aan te voldoen, om geen vertraging aan Uw pensioen te geven.

De prys uytdeeling is op 10 dezer Op onze Akademie zeer luysterlyk geweest.

Naar het Levend model 1e Van Rooy, 2e Everaerts, 3e Wirtz.

Naar den Anatomie 1e Everaerts, 2o Wirtz, 3e Dierckx. Historiele Schetzen was 1e Everaerts, 2e Dierckx, 3e Wirtz: Accessit Van Rooy.

Naar de Antike beelden 1e Troye, 2e Preller, 3e Lintzen.

De pryskamp van de Historie schildery zal deeze zomer by ons geene plaets hebben, het is in Amsterdam dat er voor na Roomen te gaan gekampt wort. - Zoo gij zyne Excellentie den Minister spreekt, Vergeet niet van Aen zyn Edele en famillie Myne Eerbiedige Groeten te doen, doet ook myne Complimenten aen Mijne broeder en Andere Vrinden.

Werkt en studeert nu Met Vlyd, en het zal ons altoos aangenaam zyn te mogen vernemen wat uwe bezigheden zyn. Gy hebt de complimenten van Mynheer Herreijns en andere Heeren van de Akademie. Myn vrouw en Zoon groeten Uw ook met vrindschap.

M.J. Van Brée.’

De personen in den brief van Van Brée vermeld zijn: 1. de nog levende schilder-beeldhouwer Van Rooy, Jan-Baptist, te Antwerpen geboren 11 Maart 1808, lid der commissie van toezicht voor de herstelling der tafereelen toebehoorende aan de Antwerpsche liefdadigheidsgestichten, en werkend lid der maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten;

2. Everaerts, Antoon Josephus, te Leuven geboren den 13n Juni 1802, zoon van Jan Frans en van Theresia De Koninck, later echtgenoot van Maria-Theresia-Virgina Everaerts, zijne bloedverwante; hij overleed te Leuven den 19n December 1857 en was in zijn leven lid van den gemeenteraad en van het bestuur der academie van fraaie kunsten en stond aan het hoofd van eene groote fabriek van meubelpapier;

3. Wirtz (Wiertz) Antoon, geboren te Dinant den 24n Februari 1806 en overleden den 18 Juni 1865, te Elsene waar men een gedenkteeken te zijner eer gaat oprichten;

4. Dierckx, Mathias Ignatius, geboren te Antwerpen den 16n Mei 1807, historieschilder, overleden in zijne geboortestad den 17n Juli 1832;

5. Troye, Joannes-Marcus-Carolus, geboren te Lausanne in 1806, thans te Antwerpen gevestigd;

6. Preller, Joannes-Fredericus geboren te Weimar of Eisenach den 25n April 1804, beroemd geworden als landschap- en historieschilder (zie *De Vlaamsche School* van 1878, blz. 84), overleden te Weimar den 23n April 1878;

7. Linssen, Franciscus-Hendrik, geboren te Ruremonde.

(Wordt voortgezet.)

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom hebben de hozen eene rol- of ketelvormige gedaante?

Omdat het eene dikke wolk is, welke, door twee tegenovergestelde winden voortgedreven zijnde, en voor beide bewegingen moetende onderdoen, op zich zelven rolt, en dus eene rol- of kegelvormige gedaante aanneemt. De hozen werpen rondom zich veel regen of hagel uit, en maken een gedruisch, gelijk aan dat eener bruischende zee, en, wanneer zij nederstorten, werpen zij huizen, boomen en alle andere voorwerpen omver. De hoos boort een schip in den grond. De zeelieden verwijderen er zich van, zooveel in hun vermogen is, en als de onmogelijkheid ontstaat, om er zich van te bevrijden, trachten zij dezelve door eenige kanonschoten te breken.

XVIIe Nederlandsch taal- en letterkundig congres.

Onder dagteekening Mechelen, 29 Mei 1879, is het volgende schrijven openbaar gemaakt:

Het XVIe Nederlandsch congres had verleden jaar te Kampen in Holland plaats.

De aldaar benoemde commissie heeft met eenparige stemmen besloten dit jaar het XVIIe congres in de tweede helft der maand Augustus hier te Mechelen te houden, en heeft het staatsbestuur verzocht mij te gelasten met het inrichten eener regelingscommissie.

In broederlijkheid en eensgezindheid, hoop ik, zullen al de Vlaamschgezinden der stad, alsook de plaatselijke drukpers hand aan hand streven voor het behoud der aloude faam van het gastvrije kunst- en letterlievende Mechelen.

De veelvermogende ondersteuning van het stadsbestuur zal ons niet ontbreken: de heer burgemeester heeft het zich als eene eer gerekend het eerevoorzitterschap aan te nemen.

Is voor zulke plechtigheid de medehulp der overheden noodig, onontbeerlijk ook is de deelneming der gansche bevolking tot het welgelukken der feesten, die te harer gelegenheid hoeven gegeven te worden.

Pas veertien dagen geleden, hebben wij met innige vreugde kunnen bestadigen, dat de Mechelsche bevolking zich als één man vereenigde voor het lenigen eener groote ramp, onzen Waalschen broederen overkomen.

Waarom zouden wij ditmaal, nu het er op aankomt onze Nederlandsche broeders luisterlijk te ontvangen, niet onze onderlinge veeten ter zijde stellen en broederlijk samenwerken tot eer en welvaart onze geliefde stad?

Om die zoo wenschelijke algemeene deelneming der bevolking te verkrijgen, heb ik, schriftelijk of in persoon, onze invloedrijkste medeburgers en de meest bekende letterkundigen beider gezindheden verzocht deel te willen nemen aan de inrichting van het congres.

Ik ben overtuigd, dat zij het met mij eens zullen zijn om te erkennen, dat het voor Mechelen eene groote eer is tot zetelplaats van het XVIIe taalcongres te zijn aangeduid en dat die plechtigheid in de jaarboeken onzer schoone stadsgeschiedenis in gouden letteren zal verdienen aangestipt te worden.

De stad van Dodoens, Coxie en Faid'herbe zal zich immers waardig willen toonen van haren alouden Vlaamschen roem!

W. GEETS.

Waltmannus,
eerste Abt der Sint-Michielsabdij, te Antwerpen,

Een prachtig tafereel, geschilderd door Abraham Van Diepenbeeck, versierde eene der zalen van de vroegere Sint-Michielsabdij, en prijkt thans in het koor der parochiekerk van Deurne, bij Antwerpen. Het verbeeldt den gelukzaligen Waltmannus(1), aangesteld als eersten abt der Sint-Michielsabdij, de abtelijke wijding ontvangende van den H. Norbertus, en vergezeld

S^{t}.-MICHIELS.

van de prelaten der drie abdijen: Averbode, Tongerloo en Middelburg, uit het Antwerpsche klooster voortgesproten; zoo vinden wij hier nagenoeg alles saamgebracht wat de geschiedenis ons meldt over Norbertus' medewerker aan de bekeering der Scheldestad, en zijnen plaatsvervanger aan het hoofd der nieuwe abdij.

TONGERLOO.

(1) De hier voorgestelde Waltmannus is, volgens de verzekering der Bollandisten (*Tom.* I *Junii.* II *Coroll. Norbertinum n*^{o} 104) een portret van J. Chrys. Van der Sterre.

MIDDELBURG.

AVERBODE.

Op verzoek van Burchardus, bisschop van Kamerijk en van den proost en de kanunnikken der Sint-Michielskerk, landde de H. Norbertus omtrent het jaar 1122 te Antwerpen aan met twaalf zijner leerlingen, onder dewelke men den gelukzaligen Evermodus, later bisschop van Ratzburg, Hendrik, nadien eersten abt van Tongerloo, Walterus, den toekomenden abt van Middelburg, en Waltmannus telde. Zij waren herwaarts geroepen om het onkruid van Tankelm's leering dat diepe wortelen had geschoten, uit te roeien. Met den besten uitslag werden hunne werkzaamheden bekroond, en niet enkel uit

dankbaarheid maar ook om de vruchten van hunnen arbeid niet te laten verloren gaan, schonken de proost Hildolphus en zijn kapittel, de Sint-Michielskerk met eenige daaraan behoorende goederen aan den H. Norbertus. De begiftigingsbrief van den proost en van zijn kapittel, dagteekent van het jaar 1124, en in dat zelfde jaar gaf de bisschop zijne goedkeuring aan de stichting.

Waltmannus, bij De Ram[1] ook de Holten geheeten, werd door Norbertus in 1123[2] als overste van het nieuwe klooster aangesteld. Doch deze aanstelling schijnt slechts voorloopig te zijn geweest, of enkel, naar de meening der Bollandisten[3], in de waardigheid van proost der Sint-Michielskerk, want het blijkt uit het leven van den H. Norbertus[4] dat de eindelijke benoeming van Waltmannus als abt, eerst ten jare 1128 geschiedde, tezelfdertijd dat Hugo, als opvolger van Norbertus, aan het hoofd der abdij van Premonstreit, en Richardus als abt te Floreffe werden geplaatst.

Uitmuntend was de eerste abt van Antwerpen in geleerdheid en in heiligheid. Het *Chronicon Bethlehemiticum* verzekert, dat al de leerlingen van Norbertus, die hem naar Antwerpen vergezelden, eenen graad in de godgeleerdheid aan de Universiteit van Parijs hadden bekomen; en de voorkeur door Norbertus aan Waltmannus gegeven, om dezen aan het hoofd der nieuwe abdij te plaatsen, en hem met de voortzetting zijner apostolieke werking, te Antwerpen, te belasten, zegt beter dan eenig ander bewijs in welke achting hij stond bij zijnen geestelijken vader. Ziehier den lof door Du Saussy, bisschop van Toul, in zijn *Martyrologium Gallicanum,* op den 15 dag van April, aan Waltmannus gegeven: ‘Op dezen dag (5 April) houdt men de gedachtenis te Antwerpen, van den dood van den H. Waltmannus, eersten abt van St. Michiels, en eenen der eerste leerlingen van den H. Norbertus, eenen man van allerdiepste ootmoedigheid, van eene goddelijke wijsheid en van eene uitmuntende godvruchtigheid. Door deze apostolieke aantrekkingsmiddelen bracht hij het volk van Antwerpen en van de naburige steden, misleid door de ketterij van Tankelm, tot betere gevoelens, en herstelde het in het waar geloof en in den schoot onzer moeder de H. Kerk.[5]’ Eenen dergelijken lof leest men bij Arnoldus de Raisse[6] en bij Van der Sterre[7].

Het was dus niet alleen in de stad Antwerpen, maar ook in de naburige streken, dat Waltmannus de krachtige werking van zijnen apostolieken ijver deed gevoelen. ‘Eenen grooten oogst, zegt nog desaangaande Lepaige[1], vond hij ter oefening zijner liefde in Walcheren en in de andere eilanden, die besmet waren door de ketterij van Tankelm. Door zijne woorden en voorbeelden, door zijne gebeden en boetplegingen

(1) *Synopsis actorum Eccl. Antv.*.
(2) C.-L. Hugo *(Vie de St.-Norbert*) zegt dat hij abt werd in 1124; hetzelfde zegt De Ram *loc. cit.*.
(3) *Tom.* I *Jun.* II *Coroll. Norbert.* §. VIII.
(4) *Ibid. in vita Cap.* XVI.
(5) *Eodem die, Antverpiae depositio Sancti Waltmanni primi abbatis Sancti Michaelis, primariique Sancti Norberti discipuli, viri altissimae humilitatis, divinae sapientiae et eximiae pietatis: quibus philtris apostolicis Antverpiensem populum, vicinasque civitates Tanchelina hoeresi delusum, sanae menti restituens, ad fidei orthodoxoe cultum et matris Ecclesiae sinum feliciter reduxit.* Z. Hugo: *Vie de St. Norb.* Liv. II. pag. 164.
(6) *Ad natales S.S. Belgii auctarium.*
(7) Natales S.S.
(1) Bibliotheca Proemonstr. Lib. II. pag. 455. - Men kan ook raadplegen: *Annales Proem.* Tom. II. tit. S. Mich. Antv.; - Miraeus; *Brabantia Mariana* p. 704; - Waghenare p. 103; - Van der Sterre: *Natales SS.* p. 53.

bracht hij er velen, die de kettersche goddeloosheid afzwoeren, tot den waren godsdienst weder, en menige malen stelde hij zijn leven in gevaar, en was hij op het punt den palmtak van het martelaarschap, dien hij zoo vurig verlangde, te plukken.'

Over de nieuwe gestichten der orde van Premonstreit, door Waltmannus aangelegd, zegt nog dezelfde schrijver: 'Te Middelburg, schonk bisschop Godebaldus een klooster toegewijd aan de H. Maagd, dat door Waltmannus aanvaard werd en in regel gebracht. In het jaar 1133 stuurde hij eenige kloosterlingen uit Sint-Michiels abdij naar Averbode en stelde daar Andreas als eersten abt aan; en ten jare 1134 eenige broeders tot het klooster van Tongerloo geroepen zijnde, plaatste hij daar Henricus als eersten abt. Buiten die drie mansabdijen, werd er nog door het toedoen van den gelukzaligen Waltmannus een maagdenklooster tot stand gebracht, dat eertijds onder den naam van Zoetendal, in Walcheren, een eiland van Zeeland, gelegen was.' Ofschoon de schrijvers het niet eens zijn over het jaar der stichting van de drie genoemde manskloosters, is het niettemin buiten kijf dat zij plaats greep tijdens het leven van Waltmannus; maar dit is het geval niet met Zoetendal dat, - strijdig met de bewering van Lepaige, - eerst lang nadien bij de orde werd ingelijfd.

Waltmannus verwisselde het tijdelijke met het eeuwige in het jaar 1138; de 15 April wordt meest als zijn sterfdag opgegeven; nochtans een oud Necrologium der abdij van Tongerloo, omtrent het midden der XIVe eeuw geschreven, stelt hem op 16 Mei (XVII *Kal. Junii*). In den noordelijken zijbeuk der Sint-Michielskerk zag men voordezen eenen witten grafsteen, die met weinige andere aan de vernielingswoede van de beeldstormers der XVIe eeuw mocht ontsnappen, op denwelken men enkel nog eenige trekken van eenen abtelijken staf onderscheidde. Dit was de vermoedelijke begraafplaats van den gelukzaligen abt. Na de verzoening der kerk werden de andere uitgesletene teekens vervangen door deze woorden in gothische letteren ingesneden: *Hic Jacet Dn□s Waltman□us primus Abbas hujus ecclesiae qui obiit A^{o} dni M.C.XXXVIII.XVII Kal. Maij. orate pro eo.*

Guilielmus de Greve, 35^{e} abt, liet in 1576, in den muur boven dezen grafsteen, een opschrift plaatsen van den volgenden inhoud:

> NON SINIS UT PEREAT TOT LABENTIBUS ANNIS FAMA VIRI PRIMI ABBATIS
> TOT HONORIBUS AUCTI: HUNC GUILELME COMES PRAELATE REDUCIS
> IN AURAS, NE PRISCI PEREANT PER LONGA OBLIVIA PATRES.

IN HONOREM DEI REVERENDUS D. GUILIELMUS COMES, HUJUS MONASTERII PRAELATUS POS. ANNO CI□.I□.LXXVI. ET IN PIISSIMI D. WALTMANNI I ABBATIS HUJUS ABBATIAE PIAM MEMORIAM, QUI CUM PRAEFUISSET ANN. XV DECESSIT HAC VITA DESIDERATISSIMUS ANN. 1138 IN MAIO DIE 16

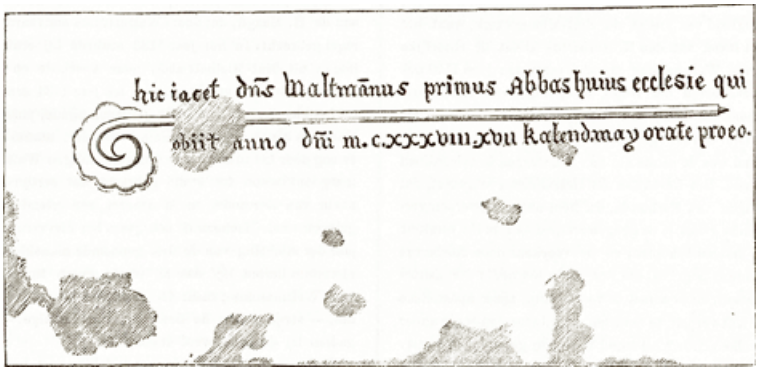

Chrysostomus Van der Sterre, vierde opvolger van voormelden Guilielmus, verving dit opschrift door een prachtig gedenkteeken uit witten marmer gebeiteld, waarvan de teekening ons bewaard bleef in den *Théâtre sacré du Brabant*(1). Het verbeeldde den abt Waltmannus, nedergeknield voor de H. Maagd met het kind Jesus op haren schoot. Hier boven, op den ruststeen der bogen, zag men het wapen der abdij, en beneden de groep een grootsch cartel, dat bekroond was met het wapen van Van der Sterre, en het volgend opschrift droeg:

Regi saeculorum Deo sacrum
et Sanctae Memoriae
B.P.N. Waltmanni, qui ex primis
Praemonstrati Ordinis Patribus, vir
Apostolico spiritu plenus, in Antverpiensium
conversione Sanctissimi
P.N. Norberti coadjutor egregius
Ab eodem primus huic ecclesiae
Abbas datus est: quam quindecim
annis sanctissime rexit, ac
meritis illustris coelos petiit
XVII kal. maij M.C.XXXVIII
PRAEDECESSORI OPTIMO CHRYSOSTOMUS ABBAS P.C.M.D.C. XXXI.

De Bollandisten zeggen dat dit nieuwe gedenkteeken geplaatst werd ten jare 1638, bij het vijfde eeuwfeest van Waltmannus' dood; doch het opschrift zelf duidt het jaar 1631 aan.

Ten jare 1625 had dezelfde Chrys. Van der Sterre, ter drukkerij van Geeraard Wolsschaten, eene latijnsche litanie van den H. Norbertus, goedgekeurd door L. Beyerlinck, in het licht gegeven, achter dewelke men eene zoogezegde *Commemoratio* van den gelukzaligen Waltmannus aantreft.

(1) Tom. 2 part. 1. pag. 95.

Thans dient nog een woord gezegd over de plaatsneden die den abt Waltmannus voorstellen; want niet alleen de schilderen beeldhouwkunst, maar ook de graveerstift bracht hare hulde aan den apostel van Antwerpen. Buiten de titelplaat der *Natales Sanctorum* van Chrys. Van der Sterre, waarop men tegenover den H. Norbertus, Waltmannus ziet afgebeeld, het hoofd met stralen omkroond, ten teeken, gelijk de Bollandisten opmerken[1], dat hij reeds in den hemel heerscht, kennen wij bijzonderlijk vier gravuren die dezen abt verbeelden.

Op de eerste en de prachtigste, die wij vermeenen door A. Van Diepenbeeck geteekend te zijn, ziet men den gelukzaligen in staande houding met het witte habijt, de mozetta en het borstkruis der abten van Premonstreit; met de linkerhand houdt hij den staf en op de rechter rust een boek waarop het kasteel van het wapen van Antwerpen. Links van den gelukzalige vertoont zich een engel met een cartel, waarop men de hierboven aangehaalde woorden uit het Martyrologium van Du Saussay leest; in het verschiet ziet men de torens der cathedrale van Antwerpen en van de St.-Michielskerk. De gelukzalige vertreedt met den voet een symboliek figuur; eene wulpsche, met goud gekroonde en rijk gestoffeerde vrouw, die eenen kelk in de hand heeft, waarop men deze woorden leest: *Mysteria politica* (polluta?). Op den boord van haar kleed staat geschreven: *Meretrix Babylonica materia status.* In de

(1) *In vita B. Ludovici Arnsteinii.*

lucht knielen twee engelen op de wolken voor het H. Sacrament, dat zij dragen. Geheel de samenstelling steunt op een voetstuk, op hetwelk men te midden van twee wapens het volgend opschrift aantreft: *B.P. Waltmannus, Primus Abbas S. Michaelis Antverp. Ord.*

Proem. Vir apostolico Spiritu plenus, potens in sermone et opere, ad coelos migravit 15 *Aprilis* 1138. Het eene wapen is dat der abdij, het andere, - een zilveren veld met drie kepers van azuur, en twee prelaatstaven gekruisd over het geheel, - blijft tot hiertoe voor ons een raadsel. Beneden de gravuur leest men de opdracht ervan aan J. Chr. Van der Sterre gedaan, niet door den teekenaar of d e n plaatsnijder, maar, naar den uitleg dien wij aan de initialen[1] vermeenen te moeten geven, door Gaspar de Assinago, religieus der a b d i j , die waarschijnlijk de plaat liet vervaardigen.

De tweede gravuur is een klein achthoekig b e e l d prentje, op perkament gedrukt, en gemaakt door Gaspar Huberti. Op deze is de gelukzalige slechts een weinig meer dan halflijfs afgebeeld, in dezelfde houding en kleeding als op voorgaande; maar al de bijzaken, alleen de toren van St.-Michiels uitgezonderd, zijn weggelaten. Het opschrift luidt: *B.P. Waltmannus Primus Abbas S. Michaelis Antverpiae ord. Praemonstrat:.*

Op eene derde, gedrukt bij Michiel Haye[2], ziet men Waltmannus nedergeknield voor de voeten van den H. Norbertus. Geheel de samenstelling is omlijst met

(1) *D*(*ominus*) *F*(*rater*) *G*(*aspar*) *D*(*e*) *A*(*ssinago*) *D*(*icat*) *C*(*onsecrat*) *Q*(*ue*).
(2) Zie over dezen plaatdrukker de *Vlaamsche school* 1877, blz. 114 en 171.

zinnebeelden aan de schriftuur ontleend en toegepast aan dien heiligen. Daar wij deze plaat, op steen overgezet, hier nevens den lezer voor oogen stellen, behoeft zij geene verdere ontleding.

Het laatste ons gekend plaatje vertoont den eersten abt van Antwerpen, met Henricus eersten abt van Tongerloo, beide nedergeknield en het H. Sacrament bewierookende, dat door den H. Norbertus te hunner aanbidding wordt voorgesteld. Het geheele is omlijst met eenen krans van vruchten en bloemen, saamgebonden met een lint, waarop men leest: *Tantum ergo sacramentum veneremur cernui.* Dit prentje, geteekend door E. Quellin en uitgevoerd door Arnold. Loemans, werd, naar aanwijzing der initialen F.A.W., door Fr. Augustinus Wichmans, nadien abt van Tongerloo, aan zijnen voorzaat, Theodorus Verbraken opgedragen.

F.W.

Kroniek.

Brussel. In de gothieke zaal op het stadhuis zijn reeds drie van de muurtapijten geplaatst waarover wij gewaagden in 1877, blz. 135; uitgevoerd in de tapijtfabriek van Braquenié (zie blz. 45) naar de teekeningen van Willem Geets, bestuurder der academie te Mechelen. Zij stellen voor: de goudsmeders-, brouwers- en behangersgilden.

> Niet de rede, maar phantasie en gewoonte beheerschen de daden en gedachten der menschen, en wie ze regeeren wil, moet dit wel in het oog houden.
> WALTER BAGEHOT.

Veertien dagen te Parijs.
Schetsen van binnen en buiten de tentoonstelling.
VIII.

Onlangs hadden wij het kasteel van Versailles bezocht, die trotsche woonplaats der koningen, waar ze in wellust en genot hun leven sleten; den laatsten dag van ons verblijf te Parijs wilden wij toewijden aan een bezoek te Saint-Denis, waar al die machtigen der aarde in de vorstelijke grafkelders moesten begraven worden, hopende dat hun gebeente daar in vrede rusten zou. Wij wilden die begraafplaatsen gaan zien, waar alles u herinnert aan verdwenen grootheid, aan vervlogen macht, waar al wat u omringt het *Sic transit gloria mundi* luide verkondigt.

Saint-Denis ligt op omtrent anderhalf uur afstand ten noorden van Parijs; het spoor en de omnibus voeren er u heen; wij verkozen per spoor te vertrekken en met den omnibus terug te keeren. Het is een onaanzienlijk stadje van den derden rang, waar hoegenaamd niets merkwaardigs te zien is dan eene zeer schoone abdijkerk, die van de XIIIe eeuw dagteekent, en wier kroft of keldering, gedurende verscheidene eeuwen aan de koningen en koninginnen, prinsen, prinsessen en legeroversten van Frankrijk tot begraafplaats diende. In de kerk zelve ziet men talrijke praalgraven en gedenkteekens. Het hoog altaar bevatte vroeger eene goede schilderij van G. De Craeyer: *De martelie van St-Denis*; thans is het geheel hernieuwd in den stijl der XIIIe eeuw. Den 25^{n} Juni 1593 zwoer Hendrik IV, die zegde: 'dat Parijs wel eene mis waard was,' aan dit altaar voor de tweede maal het protestantisme af, en den 1^{n} April 1810 trad er Napoleon I met Marie-Louise in het huwelijk, nadat hij zijne wettige echtgenoote had verstooten.

De doodslaap der vorsten en vorstinnen moest onverwachts, op eene schrikbarende wijze, worden verstoord. De republikeinen, welke hunne zucht naar gelijkmaking tot het uiterste dreven, wilden ook die laatste overblijfsels van het koningdom doen verdwijnen. Den 31^{n} Juli 1793, las de afgevaardigde Barrère, in de Nationale Conventie, namens het comiteit van openbaar welzijn, een verslag, waarin de wensch werd uitgedrukt dat, 'om de verjaring van den 10^{n} Augustus, waarop de troon werd neergeworpen, waardig te vieren, de praalgraven te Saint-Denis moesten vernield worden; want, voegde hij er bij, de schepterdragers, welke aan Frankrijk en aan de menschheid zooveel kwaad hebben gedaan, schijnen zelfs in het graf zich nog over eene verdwenen grootheid te verhoovaardigen. De machtige hand der republiek moet die trotsche opschriften onverbiddelijk uitwisschen en die praalgraven afbreken, welke aan de schrikwekkende gedachtenis der koningen zouden doen herinneren.'

Dit voorstel bekwam natuurlijk den algemeenen bijval; het werd bij toejuiching gestemd, en er werd besloten dat, 'aangezien het vaderland in gevaar verkeerde en er gebrek was aan kanonnen, al de praalgraven en gedenkteekens der voormalige koningen en koninginnen, prinsen en prinsessen te Saint-Denis, alsook in de tempels en andere plaatsen, op het geheele grondgebied der republiek, tegen den 10^{n} Augustus daaropvolgende moesten vernield worden, dat de kisten zouden gebroken en het lood er van naar de nationale gieterijen zou overgevoerd worden, om er kogels van te gieten.'

Saint-Denis heette toen ‘Franciade,’ want de Sansculotten hadden al de heiligen, zoo niet uit den hemel, dan toch uit den almanak verbannen. Het werk der verwoesting begon den 6n Augustus, werd dag en nacht onafgebroken voortgezet, en in den avond van den tweeden dag nadien, was alles geeindigd. Die gruwelijke vernieling des nachts bij fakkellicht, moet inderdaad een ijzingwekkend tooneel geweest zijn! Er lagen een en vijftig praalgraven in puin, waarbij zeer schoone welke er sedert eeuwen stonden en die voor de kunst van zeer groot belang waren. En alsof de arbeiders, die met koortsigen drift dit huiveringwekkend werk hadden verricht, vermoeid waren, keerden zij nu naar Parijs terug, waar ze twee maanden mochten uitrusten, om alsdan met nieuwen moed, eene nog afschuwelijker taak te vervullen, namelijk het ontgraven der lijken, geraamten en doodsbeenderen der koningen en prinsen. Op het kerkhof achter den tempel, waren twee diepe kuilen gegraven, de eene bestemd voor de vorsten uit het stamhuis van Bourbon en de andere voor degene uit het stamhuis van Valois; daarin moesten al hunne stoffelijke overblijfsels tusschen dikke lagen kalk geworpen worden.

Op Zaterdag 12 October werden die grafschendingen begonnen, onder het opzicht van den afgevaardigde Hentz, welke in de Nationale Conventie mede voor de doodstraf van Lodewijk XVI had gestemd. De eerste kist welke geopend werd, was die van den burggraaf de Turenne, een van Frankrijks meest beroemde legeroversten, den 17n Juli 1675 te Saltzbach door eenen kanonbal gedood. Het lijk was gebalsemd geweest en volkomen goed bewaard gebleven en de gelaatstrekken waren nog duidelijk zichtbaar. Dewijl Turenne geen koning was geweest, maar integendeel een der krijgshelden, welke zijn leven aan Frankrijks wapenroem had opgeofferd, werd er, na eenige opmerkingen, besloten, die mumie te bewaren. Men overhandigde haar aan den oppasser der plaats, den genaamden Host, die ze in eene eikenhouten kist legde en in de sacristij der kerk, meer dan acht maanden lang, voor eenig drinkgeld aan de nieuwsgierigen liet zien; hij verstoutte zich zelfs tot zoo verre, er al de tanden van te verkoopen. Om aan dit schandaal een einde te stellen, werd het lijk in de maand Juni 1794 naar den Plantentuin overgebracht, waar het tusschen opgevulde vogelen en andere dieren, als eene zeldzaamheid te zien was, en in 1798 ging het over naar het museum van Fransche gedenkteekens, tot het eindelijk in 1816, in de kerk der Invaliden werd begraven, waar zijn praalgraf dan ook werd heropgericht.

De grafschendingen werden met spoed voortgezet en welhaast ontdekte men nu het lijk van Hendrik IV, welke vorst den 14n Mei 1610, in 57jarigen ouderdom, in de straten van Parijs, door Ravaillac werd vermoord. Ook dit lijk was nog goed bewaard en de reuk van den balsem was zoo sterk dat men er door bedwelmd werd. Een soldaat die er tegenwoordig was, sneed echter vol geestdrift, een stuk van den nog vollen baard

en stak het bij zich, als een talisman dat hem over Frankrijks vijanden moest doen zegepralen. Het lijk werd ter zijde gelegd tot Maandag 14 October, ten 2 ure namiddag, toen het in eenen der kuilen werd geworpen, waarna de arbeiders gingen eten. Rond 3 ure zette men de ontgravingen voort: Lodewijk XIII en Lodewijk XIV en hunne echtgenooten werden achtereenvolgens uit hunne rustplaatsen gehaald en tusschen versche kalklagen in den kuil geslingerd; het lijk van Lodewijk XIV was teenemaal zwart geworden. Zonderlinge overeenkomst van het noodlot! het was juist honderd jaar en twee dagen geleden, dat deze vorst, tengevolge zijner overweldigingen, in dwazen hoogmoed, te Spiers de graven der Duitsche keizers had doen vernielen, Ongetwijfeld zal hij er toen niet aan gedacht hebben, dat er een dag komen zou, waarop men met het zijne ook zoo zou handelen!

De meesten dezer lijken waren in volle ontbinding en wasemden zulk een verpestenden stank uit, dat men er niet kon omtrent blijven, ofschoon men veel azijn gebruikte en buskruit ontstak, iets wat niet belette dat vele der werklieden onpasselijk werden en de koorts kregen.

Op Woensdag 16 October, zijnde de dag der halsrechting van de ongelukkige koningin Marie-Antoinette, werd de doodkist van Lodewijk XV uit het graf genomen en uit voorzorg recht naar het kerkhof gedragen, waar ze geopend werd. Bij den eersten aanblik scheen het lijk nog goed bewaard te zijn gebleven; maar toen het van al zijne windels was ontdaan, bevond men dat het teenemaal tot verrotting was overgegaan. De stank die uit de doodkist opsteeg, was zoo onverdragelijk dat men genoodzaakt was zich te verwijderen, buskruit te doen ontvlammen en verscheidene geweerschoten te lossen om de lucht te zuiveren. Spoedig werd dit koninklijk overblijfsel, op eene versche laag kalk in den put geworpen en met eene tweede laag kalk bedekt.

De vorstelijke ingewanden, welke in looden bussen werden bewaard, ondergingen hetzelfde lot als de lijken. De looden kisten en bussen werden op het kerkhof zelve gesmolten. Men vond altijd geene looden kisten; verscheidene geraamten lagen in steenen bakken, in den vorm eener paardenkrib uitgehouwen. Van vele der sinds eeuwen overleden vorsten vond men enkel nog eenige beenderen of een weinig assche. Ook de abten van Saint-Denis werden uit hunne graven gehaald en in de putten gesmeten.

In den avond van 19 October werd bij fakkellicht het graf geopend van koning Dagobert, die in het jaar 638 overleden was, en dat zijner gemalin Nantilde, in 641 gestorven; de weinig assche en beenderen die er nog in waren, werden in den kuil geworpen. Ook het lijk der dochter van Lodewijk XV, prinses Louise, welke carmelietster geworden en eerst in 1787 overleden was, werd uit het Carmelieterklooster gehaald, van het nonnenhabijt beroofd en in den kuil, tusschen de kalklagen gesmeten. Den 18^{n} Januari 1794 waren de ontgravingen te Saint-Denis geëindigd; een enkel graf had men niet kunnen vinden, namelijk dat van den kardinaal de Retz, hetwelk eerst lang na de revolutie, er ongeschonden werd terug gevonden.

Men had gehoopt talrijke kostbare voorwerpen in die vorstelijke graven te zullen vinden; doch men was in die verwachting teleurgesteld; er werd niet veel van belang ontdekt, kronen en schepters in overvloed, doch meest allen in koper of hout. Alleen de kroon van Philips V was in verguld zilver, alsook de schepter van Jan II, verder een zilveren zegel van koningin Constance van Castilië, twee gouden en twee zilveren

ringen en verscheidene halfvergane spinrokken; deze laatste waren in de oude graven der koninginnen gevonden.

In den nacht van 11 November 1793 werd de kerk van Saint-Denis geheel en gansch geplunderd en al de kostbare voorwerpen, zooals ciboriën, reliquiekasten, kelken, kerk- en priestergewaden werden in houten kisten op wagens naar de Nationale Conventie gevoerd. Het looden dak der kerk werd later insgelijks weggehaald.

De verbrijzelde praalgraven bleven eenen tijd lang op het kerkhof van Saint-Denis liggen, tot ze eindelijk, op verzoek van eenige kunstvrienden, met A. Lenoir aan het hoofd, mochten overgebracht worden naar het gewezen Augustijnerklooster, waar door die heeren, met toelating der Nationale Conventie, een museum van Fransche gedenkteekens was ingericht, samengesteld uit kunstvoorwerpen, meestal afkomstig uit de verwoeste kerken en kloosters. In dit lokaal, thans de school van schoone kunsten, werden de deels verbrijzelde praalgraven van Saint-Denis tot in 1816 bewaard.

Toen Napoleon I, door een machtigen staatsgreep, zich den keizerlijken mantel om de schouders had geslingerd, bestemde hij de grafplaatsen in de kerk van Saint-Denis voor zich en de opvolgers van zijn nieuw stamhuis. De Voorzienigheid had er echter anders over beslist; hij vond zijn graf op het rotsige eiland St.-Helena, waar men zijn gebeente in vrede hadde moeten laten rusten, al ware het maar geweest om tot voorbeeld te dienen aan alle tegenwoordige en toekomende overweldigers.

De terugkomst der Bourbons op den Franschen troon, had de herplaatsing der deels geredde praalgraven te Saint-Denis, voor natuurlijk gevolg. Den 16^{n} December 1816, vaardigde Lodewijk XVIII een koninklijk bevel uit, voorschrijvende dat al de praalgraven en gedenkteekens van het door A. Lenoir ingerichte museum moesten teruggegeven worden aan de kerken en familiën aan welke ze vroeger hadden behoord. Talrijke kerken en kloosters waren en bleven echter verwoest en er waren ook geene familiën welke hare praalgraven terugeischten. Alzoo werden er 167 praalgraven, waarbij 8 in marmer, naar Saint-Denis vervoerd; 38 werden in de kerk en 129 in de kroft geplaatst, dus veel meer dan er voor de vernieling geweest waren. Men ging bij die herplaatsing in overijling en met veel onkunde te werk; verscheidene graven en beelden werden uit verschillende overblijfsels en stukken aaneengeflanst en kregen dan ingebeelde namen, waarbij zonder eenige kennis van zaken werd te werk gagaan. Dit alles werd later, door de zorg van den heer Viollet-Leduc, beter gerangschikt en in orde gebracht.

Intusschen had Lodewijk XVIII bevolen, dat er op het kerk-

hof van Saint-Denis opzoekingen zouden gedaan worden, ten einde de overblijfsels der vorsten en vorstinnen uit hunne kalklagen op te delven, en op nieuw in de kerk ter aarde te bestellen. De voorzitter van de kamer der pairs, C.H. Dambray, met die moeielijke taak gelast, stelde eene commissie met dit doel te zamen, ondervroeg eenige personen, welke in 1793 bij de ontgravingen tegenwoordig geweest waren, en in den voormiddag van den 13^{n} Januari 1816, begon men, na juiste aanwijzingen, op het kerkhof te graven. Er verliepen echter een paar dagen eer men de juiste plaatsen gevonden had, en eerst in den avond van den 18^{n} waren de kuilen van 1793 weder geopend. De arbeid werd onafgebroken voortgezet; de werklieden werden niet slechts door fakkels verlicht, maar ook door de maan, welke als het ware dit zonderling schouwspel ook eens wilde komen bekijken. Al de beenderen die men terug vond, lagen in de beide kuilen overhoop en waren grootendeels door de kalk vergaan. Dewijl het volstrekt onmogelijk was nog iets van dezen of genen koning of koningin te herkennen, werden de beenderen, na gereinigd te zijn, in kisten gelegd en door eene compagnie van de koninklijke lijfwacht, met de kannunniken en de geestelijkheid van Saint-Denis aan het hoofd, in de kerk gedragen en met groote plechtigheid langs weerszijden in de uitgehaalde wanden van den kelder geplaatst, waar het praalgraf van Turenne had gestaan. Door twee marmersteenen met opschriften werden die openingen weder dichtgemaakt.

De veronderstelde overblijfsels van Lodewijk XVI en van Marie-Antoinette, welke op het Magdalenakerkhof waren ontgraven, werden ingsgelijks naar Saint-Denis overgevoerd, even als de lijken van twee dochters van Lodewijk XV die te Triest begraven lagen. Verder ook nog het graf der echtgenoote van Hendrik III, dat in de Kapucijnerkerk, op de Vendôme-plaats, aan de verwoesting was ontsnapt, alsook het stoffelijk overblijfsel van Lodewijk VII, welk graf men in de abdij van Barbeau, nabij Melun, ongeschonden had ontdekt. Dit laatste graf was onder de regeering van Karel IX reeds geopend geweest. De koning was er tijdens zijn verblijf te Fontainebleau, met zijne hovelingen heen gegaan en had het doen openen. Het meer dan half vergane lijk lag daar nog met de gouden ringen aan de knokkelige vingers en een gouden kruis aan den hals; ook lagen er zilveren zegelringen en een schepter naast het lijk. Volgens de overlevering beroofde Karel IX en zijn gevolg het van die juweelen, ‘om ze als aandenken van eenen zoo goeden koning te dragen.’

Verder werden te Saint-Denis nog begraven: de hertog van Berry, den 13^{n} Februari 1820, bij het verlaten van de Opera, vermoord, zijne twee kinderen en twee prinsen van Condé. Lodewijk XVIII, welke zoo zeer voor het herstel van Saint-Denis geieverd had, mocht insgelijks de eer genieten er begraven te worden. Hij overleed den 16^{n} September 1824, en zeven dagen nadien werd zijn lijk met veel luister in den grafkelder bijgezet. Hij was de eenige koning die er in vrede mocht rusten: zijne opvolgers voelden den troon onder hunne voeten waggelen, ontvloden den Franschen bodem en stierven, zooals men weet, allen in ballingschap.

Gedurende den Fransch-Duitschen oorlog van 1870-71, welke door de onverstandige handelwijze van Napoleon III was veroorzaakt, werd de kerk van Saint-Denis nogmaals geschonden. Toen het stadje, bij de nadering van het vijandelijke leger, nog in de macht der Franschen was, had een Fransch generaal de keldering der kerk tot een buskruitmagazijn ingericht; eene opening in den muur op het kerkhof diende tot ingang. Vele nationale garden liepen met eene brandende pijp

of sigaar in den mond, in en uit, en des nachts gingen zij zelfs met eene lantaarn de graven bezichtigen! Ruim 2000 vijandelijke kogels vielen op de kerk en veroorzaakten aanzienlijke schade. Gelukkig echter dat niet een dier kogels tot in het buskruitmagazijn doordrong, want dan zou de geheele kerk in de lucht gevlogen zijn en de met zooveel zorg bijeengebrachte beenderen van koningen en prinsen, waren wellicht wijd en zijd in alle richtingen verspreid geworden.

Toen de Pruisen het stadje hadden bemachtigd, hielden zij deerlijk huis in de kerk. Talrijke beelden en praalgraven werden door hen moedwillig geschonden of verbrijzeld. Zij openden zelfs twee graven en wierpen het stoffelijk overblijfsel op den grond. En alsof Lodewijk XVI in zijn leven nog niet genoeg geleden had, kapten zij zijn beeld twee duimen en twee vingeren af en brachten het daarenboven nog eenen sabelkap op den neus toe. Eene groep, *De stal van Bethlehem* voorstellende, werd bijna geheel vernield: het kind Jezus was het hoofd afgekapt, een der drie koningen had eenen arm en de helft zijner kroon verloren ende os en de ezel waren verdwenen. Aan *De Vlucht naar Egypte* waren twee vingeren van de H. Maagd en het hoofd van het kind Jezus afgeslagen; in de *Moord der onnoozele kinderen*, was een dier kleinen den arm gebroken, Aan het beeld van koning Frans I waren drie teenen van den linkervoet vermorzeld; aan dat van Catharina van Medicis drie van den linker en de groote teen van den rechtervoet; aan dat van Hendrik II werden de vingeren der rechterhand vernield; Karel Martel had eenen vinger der rechterhand verloren. De twee handen van Marie van Bourbon, de twee duimen van koningin Marie van Spanje, de rechterhand van Karel V en ook die van Karel VI, engelenkopjes, enz., enz., werden door die moderne Vandalen baldadig afgeslagen en medegenomen, ongetwijfeld als een aandenken van hun verblijf in Frankrijk. Al de door hen aangerichte schade is thans gelukkiglijk reeds hersteld.

Een bezoek in de kerk en de grafkelders van Saint-Denis moge voor sommige personen niet veel aantrekkelijkheid hebben; maar aan hem die het verleden kent en weet wat hij ziet, boezemt dergelijk bezoek veel belang in. Tevreden over onzen dag, verlaten wij het stadje om naar Parijs terug te keeren, van waar wij den volgenden morgen, zijnde Zaterdag 14 September, met den eersten sneltrein vertrokken, om aan onzen eigen haard van die veertiendaagsche reis te gaan uitrusten.

J. STAES.

De kerk van Bellingen.[1]

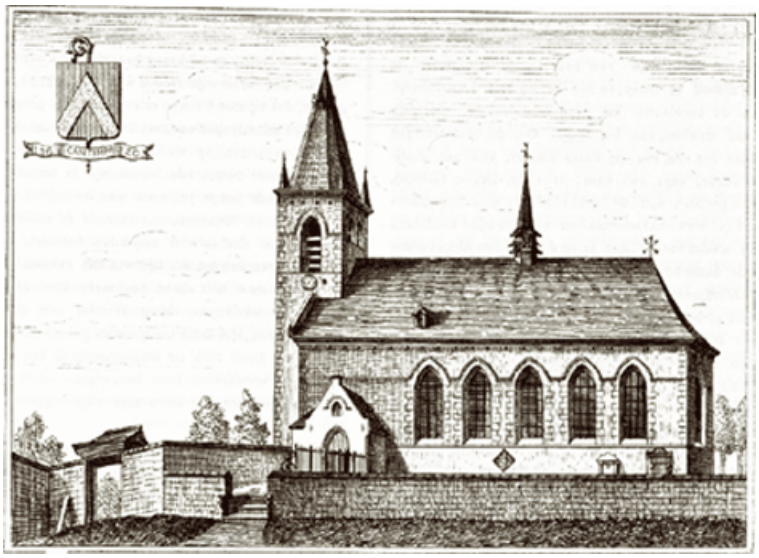

TEEKENING VAN L. EVERAERT, STEENSNEDE VAN C. T'FELT.

Deze kerk staat op eene verhevenheid boven den straatweg gebouwd, en is volgens het oud gebruik van het Westen naar het Oosten gekeerd.[2] Alhoewel zij in den loop der XVIIe eeuw gemaakt werd, behoort zij tot den ojivalen bouwtrant. Zij bestaat uit eenen enkelen beuk en een koor met drie kanten. Het gewelf is uit zeven spitsbogen samengesteld, op welker sluitsteenen het jaartal 1623 en de wapenschilden van Cantimpret en der abten staan. De uiteinden der bogen rusten op peervormige consolen.

De beuk wordt verlicht langs den zuidkant door twee vensters; de noordkant, waartegen het klooster gebouwd was, is een blinde muur; vijf vensters verlichten het koor, hetwelk bovenmate groot is, aangezien het gemaakt werd voor den dienst der kanunniken, die nog al talrijk waren.

De gansche kerk heeft eene lengte van omtrent 110 voeten en eene breedte van 30 voeten. Het koor is 50 voet lang. Op de houten communiebank, welke het koor van den beuk afscheidt, zijn tusschen fraaie beeldhouwwerken in renaissance-stijl de wapens van Cantimpret en van den abt gebeiteld.

De tafel van het hoogaltaar is zeer eenvoudig. Daarboven hangt eene schilderij welke de *Aanroeping der Moeder Gods* verbeeldt. De Moeder-maagd zit met het goddelijk kindje op eene verhevenheid. Voor hen knielen een gemijterde abt en een ridder in ijzeren harnas, die een bloot zwaard in de eene en eene kerk in de andere hand houdt. Deze schilderij, even als de *Aanbidding der Herders*, welke in den beuk hangt, is het werk van den Antwerpschen schilder Hubertus Sporckmans, van de school van Rubens[1].

(1) Ontleend aan de *Geschiedenis van klein Waalsch Brabant* door L. Everaert en J. Boucherij; zie onze jaargangen 1877, blz. 143, 1878, blz. 82.

(2) Zie voor dit gebruik: Tertulianus apol, hoofdstuk XVI; - II. Basilius: de Spiritu sancto, hoofdst. XXVII n. 66; - H. Isidorus van Sevilla: Orig. boek XV, hoofdst. 4; - Constit. apost. II, c. 57.

(1) Zie *De Vlaamsche School* van 1876, blz. 190, en niet 1877, zooals het boek verkeerdelijk vermeldt.

De beide altaren, welke bezijden de communiebank en in den beuk staan, zijn in zoogenaamden rococostijl en derhalve niets beduidend. Een nieuw orgel, door Agneessens van Ninove gemaakt, heeft het oude vervangen, dat reeds door de commissarissen der Fransche Republiek als versleten en van geener waarde werd verklaard. De beschermheilige der kerk is Onze-

Lieve-Vrouw. Daarenboven wordt er de H. Drogo van ouds aanroepen.[1] De H. Drogo, Drogon, Druon of Dreux, schaapherder en kluizenaar, werd geboren te Espinoy, en leefde te Sebourg, nabij Valencijn, in Henegouwen, omstreeks 1186. Rond 1370 beschreef men zijn leven.

Hij wordt vereerd te Binche, Sebourg, Valencijn, Bellingen, enz. Er waren reliquieën van hem bij de Minorieten te Anderlecht, alsook te Gouy, in het hertogdom Luxemburg. Men neemt de toevlucht tot zijne bemiddeling voor de genezing van breuken, van het steen, van de besmettelijke ziekten onder het vee, enz.[2] Pater Cahier, van het gezelschap van Jezus, zegt van hem:[3] 'St.-Druon (Drogo), kluizenaar, is geboren den 16^{n} April 1186. Hij was schaapherder. Hij werd geboren in Oosterbant en was van zijne kindsheid af wees. Hij bracht verschillige jaren door in den dienst eener godvreezende dame te Sebourg, nabij Valencijn, en hoedde er de schapen. Groot geworden zijnde bezocht hij Rome en bouwde eene kluis om er het overige zijns levens in over te brengen. Hij leed aan eene gevaarlijke breuk, welke hem noodzaakte een einde aan zijne pelgrimstochten te stellen en zich in zijne kluis op te sluiten.'

Boven het koor staat een fraai kapitteltorentje met zeskantige scherpe naald. De kloktoren bevindt zich op den voorsten namelijk den westergevel der kerk; hij is vierkantig en met spitsbogige klankvensters voorzien. Boven het vierkant verheft zich eene scherpe en hooge achtkantige naald, aan welker voet vier kleine torentjes prijken. Er hangen twee klokken in.

De eenige ingang der kerk maakt een klein afzonderlijk open gebouwtje langs den zuidkant uit.

L. EVERAERT en J. BOUCHERIJ.

Een verhaal uit Frankrijk, Vervolg van blz. 72.

Ruim een jaar was er verloopen, zonder dat ik van deze gierige familie Monceau verder iets had gehoord.

was weder in de kleine zeestad aan de kust van Normandië als badgast, toen ik op zekeren dag eene uitnoodiging van de overheden in Caen ontving om het examen van jonge meisjes bij te wonen, die zich tot onderwijzeressen hadden gevormd, van welke enkelen in de Duitsche taal examen wenschten af te leggen, en om hunne bekwaamheid daarin te beoordeelen. Het examen boezemde mij in ieder opzicht belang in, en ik ging dus naar Caen. Onder de meisjes, die examen moesten afleggen, was er een, die mij een eigenaardig belang inboezemde. Zij scheen Ursula Monceau te zijn, en toch was zij zeer veranderd en op haar gelaat waren geene sporen te zien van hare vroegere ziekte, noch van hare toenmalige zwaarmoedige stemming, maar hare steeds teedere en fijne trekken waren verhelderd door eene zeldzame uitdrukking van verstand en een blos van ontroering; hare houding was los en bevallig, en haar eenvoudig en smaakvol kleedsel deed haar nog voordeeliger uitkomen. Hare stem

(1) Een kapelleken langs eene der straten staande, is ook den H. Drogo toegewijd. Het draagt het wapen van Cantimpret.

(2) *Acta Sanctorum*, t. II April, blz. 441; - t. VIII. September, blz. 199. - *De Guise:* Annales du Hainaut, livre 18, chap. 2.

(3) Caractéristiques des saints, Paris, 1867, blz. 134, alsook blz. 613 en 652.

beefde eenigszins bij het mondelinge examen, maar hare antwoorden waren juist en goed overdacht, en zij kreeg haar diploma als onderwijzeres.

Eene der onderwijzeressen was mij bekend, en daar ik had gezien, dat zij met Ursula vriendelijk had gesproken, vraagde ik eenige inlichtingen aangaande Ursula, daar ik zeer begeerig was te vernemen, op welke wijze dat gierige en naar allen schijn geheel onwetende landmeisje, in eene zoo hupsche en welopgevoede jonge juffrouw was veranderd,

- Juffrouw Monceau, antwoordde de onderwijzeres, heeft onze school slechts vier maan den bezocht, en wilde niet langer blijven dan tot den tijd van het examen, maar zij bezat bij hare komst niet alleen veel meer kundigheden dan onze overige kweekelingen, maar overtrof ook allen in vlijt en oplettendheid. Het arme meisje moet geheel alleen in de wereld staan; zij heeft zich de toegenegenheid van al hare medeleerlingen verworven. Over hare eigene betrekkingen bewaart zij tegen eenieder, mij zelve niet uitgezonderd, een hardnekkig stilzwijgen.

Meer konde ik over haar niet vernemen. Daar ik gehoord had, dat Ernest Préaux nu te Caen woonde, bracht ik hem na het examen een bezoek, in de hoop, dat hij mij omtrent de omstandigheden van Ursula Monceau, inlichtingen zou kunnen geven.

Ik vond hem in eene zwaarmoediger stemming dan vroeger, en toen hij mij uitnoodigde eenige dagen bij hem te blijven, zeide ik;

- Dat kan onmogelijk gemeend zijn, want gij trekt een gezicht, alsof gij mij honderd uren ver wenscht; vaarwel dus en Gode bevolen!

- Vriend! riep Ernest uit, ik verzeker u, dat uw bezoek mij veel genoegen doet, des te meer, daar het uw laatste zal zijn!

- Ik dank u voor het compliment! en waarom, bid ik u, zoude ik niet wederkomen?

- Versta mij wel, beste vriend! antwoordde Ernest; ik ben vaster dan ooit besloten om Trappist te worden.

- Kom, kom, Ernest! zeide ik, ik weet maar al te goed, dat gij der wereld nog niet zijt afgestorven. Gij moet een zonderling gedacht hebben van het leven bij de La Trappen, als gij dezen stap zoo licht telt. Veeleer geloof ik, dat gij een kluizenaar wilt worden, en u het eene of andere vriendelijke zomerhuiske tot een verblijf kiezen, waar gij lieve naaistertjes kunt ontvangen en onderwijzen....

Ernest stiet onwillekeurig een kreet van verrassing uit en bloosde; hij mat mij met bliksemende oogen maar sprak geen woord. Ik vraagde hem echter terstond: ‘Hebt gij juffrouw Ursula Monceau reeds sedert lang niet meer gesproken?’

Hij zag mij getroffen aan en zeide:

- Gij kent dus mijn geheim? Gij weet dus, dat Ursula alleen mij nog in de wereld kan terughouden? En zij heeft zich aan u toevertrouwd, niet waar? O, vrouwen, vrouwen!

- Is zij u dan ontrouw geworden? vraagde ik.

- Neen, dat geloof ik niet, want Ursula is een engel! zeide hij. Gij kent haar nog niet.

- Dat is de zuivere waarheid, Ernest; ik heb haar in mijn geheele leven slechts twee maal gesproken. Maar gij moet haar beter kennen, want gij hadt bij uwe samenkomsten met haar gelegenheid genoeg, om nauwkeuriger met haar bekend te worden,

- Gij weet dus alles? riep Ernest uit. Welnu, hoe ook de schijn tegen ons is, oordeel daarom niet liefdeloos en lichtvaardig over onze betrekking, beste vriend. Deze geheime samenkomsten in het zomerhuisje waren onvermijdelijk, daar anders Ursula's goede naam te veel zoude hebben geleden.

- Natuurlijk! Gij, als deftig man, mocht haar niet blootstellen aan de babbelzucht der buren, zeide ik spottend.

- Spot maar, doch oordeel ten minste niet liefdeloos, en hoor eerst, wat ik tot mijne verdediging heb te zeggen, antwoordde Ernest bedaard en plechtig. Onze samenkomsten waren niet die van twee minnenden, maar wij ontmoetten elkander daar, dewijl ik Ursula onderwijs gaf, omdat zij hare gebrekkige opvoeding wilde voltooien.

- Dat was ten minste een zeer zedelijk doel! zeide ik lachende, maar ik zweeg plotseling, daar ik hem treurig zag worden.

- Gij twijfelt aan mijne oprechtheid en waarheidsliefde, dus ging hij na eene poos voort. Gij dwingt mij daardoor u alles te verhalen, wat het mij ook moge kosten. Zoo weet dan, dat ik Ursula met mijne geheele ziel bemin, maar zij heeft geen vermoeden daarvan. Zij zelve bemint een ander en zal waarschijnlijk binnen kort trouwen. Laat mij van het begin af verhalen. Op zekeren dag - het zal omtrent vier jaren geleden zijn - ging ik aan het strand wandelen en ontmoette eenige jonge meisjes van 13-14 jaren, die tusschen de steenen kleine krabben en garnalen vingen. Een van haar viel en bezeerde haren voet en haar voorhoofd, en ik was dicht genoeg bij, om ter hulp te snellen en de wond van haar voorhoofd met eenen zakdoek te verbinden. Ik bracht haar naar het dorp bij de haven terug, daar zij nauwelijks konde gaan, en gaf haar op haar verzoek mijn kaartje, opdat zij mij mijnen zakdoek zoude kunnen terugbrengen, nadat zij dien had uitgewasschen. Eenige dagen later zond zij mij ook den doek terug, met eenige regelen tot dank, waaruit ik haren naam te weten kwam. Sedert dien tijd ontmoette ik de kleine verscheidene malen, en zij zag mij met hare groote sprekende oogen steeds zoo beteekenisvol en vragende aan, dat ik bemerkte, dat zij mij iets wilde mededeelen. Toen ik haar nu op zekeren avond aan de haven ontmoette, en niemand in de nabijheid was, groette ik haar en vraagde vriendelijk hoe zij het stelde. Zij veranderde van kleur, greep mijne hand, bedekte die met kussen en zeide eindelijk met eene diep ontroerde stem: ‘Och, mijnheer Ernest, weet gij wel, aan wie gij zooveel vriendschap hebt bewezen? Ik ben Ursula Monceau, de dochter van dien vroegeren bediende van uw vader, die hem in het ongeluk heeft gestort.’ Ik ondervond in het eerste oogenblik een onaangenaam gevoel, dat ik niet konde meester worden, want mijn voogd had mij meermalen verhaald, dat de nalatigheid van dien bediende de oorzaak was van den ondergang mijns vaders. In het volgende oogenblik echter zag ik mij verplicht te bekennen, dat het arme kind, dat in dien tijd nog niet geboren was, geene schuld had aan het misdrijf haars vaders en dat ik het haar niet mocht laten misgelden. Ik zeide haar dit, en verzekerde haar van mijne welwillendheid en mijne

vreugde, dat ik haar een kleinen dienst had kunnen bewijzen en dat ik haar nooit de schuld zoude verwijten, die haar vader jegens den mijnen op zich had geladen. Van dezen tijd af ontmoetten wij elkander meer, en ik leerde Ursula nader kennen en behandelde haar als eene zuster. Ik vond haar wel eenigszins zonderling, maar stellig zeer braaf en fatsoenlijk. Zij wilde zich boven haren nederigen stand verheffen. Zoo verliep er omtrent een jaar, toen zij mij op zekeren dag iets toevertrouwde, wat u zeker zal verrassen, daar gij een twijfelaar zijt, doch wat mij niet verwonderde, want haar karakter is een zeldzaam mengsel van stoutmoedigheid en eenvoudigheid. Zij verhaalde mij namelijk, dat haar vader buitengewoon gierig was en haar ieder verzoek afsloeg om hare opvoeding te voltooien. ‘Hij is arm, zeide zij; hij verzekert mij, dat hij geene kosten kan doen voor mijne opvoeding, dat ik zelve moet trachten mijn brood te verdienen en dat ik geen tijd heb om verder te leeren.’ Ik vraagde haar waarom zij dan zoozeer naar beschaving verlangde en zich wilde verheffen boven den stand van naaister, tot welken haar vader haar had bestemd; toen bekende zij mij eindelijk aarzelend en blozend: dat zij eenen jongeling beminde, die een meisje uit haren stand nooit tot zijne echtgenoote zoude maken, dat zij daarom zich zelve wilde beschaven en zooveel leeren, dat zij gouvernante konde worden, dan zoude haar geliefde misschien door zooveel moed worden getroffen en met haar trouwen. Van dit oogenblik af bood ik mij aan, haar onderwijs te geven, en Ursula nam het bereidwillig aan en maakte groote vorderingen, want het meisje werd door een zeldzamen iever bezield. Iederen morgen kwam zij naar het zomerhuisje, waar ik haar verwachtte en mij de grootste moeite gaf, haren geest en haar verstand te ontwikkelen. Des daags werkte zij vlijtig als naaister en ontzegde zich ieder genoegen, om slechts een klein kapitaal voor haren toekomenden bruidschat te besparen. Ik deed haar meermalen den voorslag, haar op mijne kosten in een opvoedingsgesticht te plaatsen, maar zij sloeg het telkens af en zeide: ‘Ik moet zelve mijnen weg maken, opdat hij mij des te meer daarom beminne!’ Wie haar geliefde is heeft zij mij nooit bekend. Ik zelf ben smoorlijk op haar verliefd en zij is een toonbeeld van deugd. Den vorigen herfst moest ik deze streek voor eenigen tijd verlaten en de uren van onderwijs laten varen. Ik heb haar sedert niet weder gezien en ook niets van haar gehoord. Ik las nu onlangs, dat zij zich ook onder de jonge meisjes bevond, die zich aanmeldden voor het examen van onderwijzeres. Ik hoopte nu, dat zij ten minste na het examen mij zoude opzoeken en mij bedanken, maar zij is nu waarschijnlijk gelukkig met een ander, dien zij meer bemint. Wat konde ik, die zoo weinig spraakzaam ben, ook voor een zoo vroolijk wezen zijn? Zij heeft mij vergeten; zij is nu gelukkig, en daarom vergeef ik haar hare ondankbaarheid.

De stem van Ernest beefde bij deze woorden, en zijne ongewone ontroering verried mij de diepte van zijn gevoel. Ik zag nu duidelijk, dat alleen deze ongelukkige, wanhopige liefde hem het besluit had doen nemen om Trappist te worden. Ik gaf het gesprek eene andere richting om hem te bemoedigen en nam mijnen intrek bij hem, met het vaste voornemen, om Ursula op te zoeken.

(Wordt voortgezet.)

Koninklijke academie van schoone kunsten te Antwerpen.

Bladzijde 11 hebben wij het ontslag van den heer N. De Keyser als bestuurder aangekondigd. Bij koninklijk besluit van 20 Januari werden de volgende heeren in commissie gesteld om te onderzoeken of en zoo ja voor welke hervormingen de academie vatbaar is: namens het staatsbestuur, E. Canneel en L. De Taye; namens den Antwerpschen gemeenteraad, V. Lagye en L. De Winter; namens de academie, N. De Keyser en Jos. Schadde; de heer Jan Rousseau, bestuurder der afdeeling schoone kunsten bij het ministerie van binnenlandsche zaken, zal deel nemen aan de werkzaamheden der commissie, terwijl de heeren Wagener, schepen der stad Gent het voorzitterschap en E. Canneel het ambt van secretaris zullen waarnemen. De heer De Keyser had nog slechts twee zittingen bijgewoond, toen zijne gezondheid hem verplichtte naar Nizza te vertrekken, waar hij eene groote ziekte deed uit welke hij gelukkig hersteld is opgestaan; hij heeft zijn ontslag als lid van de commissie genomen en is vervangen geworden door den eersten leeraar van schilderkunst bij de Antwerpsche academie, den heer Karel Verlat. De oudste leeraar, de heer Jos. Geefs, is als waarnemend bestuurder der academie aangesteld.

Op 27, 28, 29 en 30 April waren de werken tentoongesteld, vervaardigd voor de jaarlijksche prijskampen waarin alleen de schilderklasse uitblonk, vooral de leerling William Logsdail, geboren te Lincoln, die de eerste was.

Tusschen de tentoongestelde stukken, uitgevoerd in de bijzondere werkplaatsen der academie door de meest gevorderde leerlingen, hebben wij de volgende aan te teekenen: H. Hoeben(1), *De twee broeders*, *De wederkomst van de vischvangst* (schets) en drie portretten; L. Janssens, *Hagar in de woestijn;* K. Boland, van Spa, *De zeven hoofdzonden* (door honden afgebeeld), *In overweging*, een hond met des schilders afbeeldsel door E. De Jans, primus van Rome; J. Lemmens, 4 stukken *Bloemen en vruchten* en *Vogels door eene kat beloerd;* F. Van Damme, van Hamme, *Uitgang van een bosch* (in October); D. Duwaerts, van Diest, *Kinderborstbeeld* in gebakken aarde; F. Joris, van Deurne, *Sint-Nicolaasfeest* (plaaster, in marmer besteld) en een portret; A. Van Beurden, *Niet t'accoord*, groep in plaaster en een portret; J. Josi, *Loofwerk* in den stijl der kunstherbloeiing (XVIe eeuw); E. Geefs, *Ontwerp eener pastorij in den ojivalen stijl der* XIIIe *eeuw;* J.B. Aertsens, teekeningen van een *diadeem, halssnoer, spelde* en *oorbellen* in den stijl Lodewijk XIV; A. Delrue, versiering eener eetzaal in den Vlaamschen stijl der XVIe eeuw: W. Pauwels, idem; C. T'Felt (Gent) en D. Verest (Gent) proeven van houtsneden.

De prijsuitdeeling had op 4 Mei ten 1 uur plaats, ditmaal in de groote zaal der Harmonie; de heer N. De Keyser was door ziekte verhinderd tegenwoordig te zijn (wij ontvingen geene uitnoodiging, voor de eerste maal sedert het 25-jarig bestaan

(1) Daar waar geene geboorteplaats is vermeld zijn de genoemden van Antwerpen.

van ons tijdschrift). Wij teekenen hier de eerste prijzen van uitmuntendheid aan: In de *schilder- en teekenkunst,* hooger onderwijs: P. De Josselin de Jongh, van St.-Oedenrode (Holland). - *Teekenkunst,* middelbaar onderwijs: H. Bossuwe, van Proven; overgangsafdeeling, E. Gorge; lager onderwijs: F. Bekkers; tweede afdeeling, B. Klaasen, van Gestel (Holland); derde afd., F. Meeuwes, van Turnhout; vierde afd., W. Van der Veken; vijfde afd., C. Saeyens. - *Landschap en dierenschildering*, middelbaar onderwijs: H. Van de Gehugte. - *Beeldhouwkunde en boetseering*, hooger onderwijs: L. Cockx, van Heinsberg (Pruisen); middelbaar onderwijs: F. Van de Laar, van Sittard; tweede afd., P. De Roeck; lager onderwijs: L. Baggen, van Geleen (Holland); tweede afd., J. Coeckx. - *Sieraden*, hooger onderwijs: J. Gooris; middelbaar onderwijs: G. Bekkers; lager onderwijs: J. Van Ostaeyen, van Lier; tweede afd., P. De Moor, van Audenaerde. - *Bouwkunde:* hooger onderwijs: E. Careels, van Lier; middelbaar onderwijs, J. Hertogs; tweede afd., idem; derde afd., J. Van der Straeten; vierde afd., A. Van der Gucht; lager onderwijs: A. Geenen, van Deurne; tweede afd., Th. Vermeulen. - *Scheepsbouwkunde.* Eervolle melding: A. Du Houx. - *Toegepaste teekenkunde*, hooger onderwijs: A. Van Nieuwenhove, van Kortrijk; tweede afdeeling: K. Brahm, van Merxem. - *Sieraden*, middelbaar onderwijs: *schildering van bloemen, vruchten, wild en bijhoorigheden.* De klasse die de heer Lucas Schaefels sedert jaren kosteloos bedient en 19 leerlingen telt, stelde zeer verdienstelijke stukken ten toon. - *Teekening:* F. Van der Velden; lager onderwijs: A. Colen, van Sittard; tweede afd., J. Beutels, van Beeringen; derde afd., V. Bockhols; vierde afd., L. Van Uffelen, van Westmalle; vijfde afd., E. Braeckmans. - *Kopersnede*, lager onderwijs: F. Brant. - *Houtsnede*, hooger onderwijs, van A. Alpaerts en J. Dela Montagne waren stukken tentoongesteld.

Eenige dagen na de prijsuitdeeling werd het ontslag van den heer De Keyser als bestuurder der academie bij koninklijk besluit aangenomen en hij tot eerebestuurder benoemd. In eene vergadering der leeraren werd besloten aan het gemeentebestuur het voorstel te doen, des bestuurders borstbeeld gedurende zijn leven te doen in marmer kappen om het in het museum bij die van de vroegere bestuurders te plaatsen; ook werd besloten den heere De Keyser een plechtig afscheidsmaal aan te bieden. Dit laatste is ondergebleven, door het onverwacht overlijden van mev. De Keyser (zie blz. 92). Later beslisten de vereenigde leeraren het portret van den heer N. De Keyser uit het museum der academiekers te laten graveeren door hunnen collega J.B. Michiels om het den gewezen bestuurder als eene blijvend bewijs van hulde en achting aan te bieden.

Binnengezicht van het nieuwe postkantoor te Antwerpen.

TEEKENING EN STEENSNEDE VAN C. T'FELT, DRUKK. S. MAYER.

Sedert jaren was het gebouw van de post in Antwerpen niet meer in overeenstemming met de belangrijkheid en den omvang van den steeds aangroeienden dienst. Zulks deed besluiten tot de oprichting van een nieuw lokaal, dit waarvan onze plaat het binnenste te zien geeft.

Het werd gebouwd op het Groenkerkhof, op de plaats waar zich het lokaal bevond, in hetwelk van 1820 tot 1878 de rechtbank was gevestigd.

Het afgebroken gebouw der rechtbank werd in den loop van zijn bestaan tot vele doeleinden gebezigd, waarvan wij het niet onbelangrijk achten hier een beknopt overzicht te geven.

Oudtijds voerde het den naam *De Roos* en was in de XVIe eeuw het eigendom van de vermogende Duitsche kooplieden Welser. In 1580 hadden er de vergaderingen plaats van de commissie door de stad gekozen om de lijst op te maken van de geestelijke goederen, naar aanleiding der decreten van 15 Mei en 23 Juni 1580, volgens welke de geestelijken en kloosterlingen verplicht waren aangifte te doen van de vaste goederen die zij bezaten of beheerden, op straf van gevangenis en boet. In 1679 werd het gebouw aangekocht door de provisoren van het Herderlijk College, bij toedoen van den Antwerpschen bisschop Ambrosius Capello (zie 1861, blz. 120, en 1869, blz. 61) gesticht, om te voorzien in het onderhoud van pastoors en onderpastoors die door hoogen ouderdom of gebreken niet meer in staat waren hun ambt te bedienen. Van 1716 tot 1798 was er het bisschoppelijk seminarie gevestigd; maar de kapel werd reeds in den Franschen tijd (5 December 1795) tot lokaal van het gerechtshof gebruikt. Onder het eerste keizerrijk hield het crimineel gerechtshof op het stadhuis zitting en nam het tolbestuur het lokaal in gebruik. In 1820 maakte deze dienst plaats voor de rechtbank van eersten aanleg, wier zetel alsdan gevestigd was op de Stadswaag, in het lokaal dat denzelfden naam voerde en op 25 Augustus 1873 afbrandde, na gedurende de laatste jaren van zijn bestaan als pakhuis te hebben gediend.

Het nieuwe postkantoor is gebouwd volgens het plan en onder de leiding van den zeer bekwamen bouwkundige den heer Jamart, ingenieur bij den staatsijzeren-weg te Brussel.

De werken werden bestuurd door den heer De Boulle.

Het lokaal is nagenoeg geheel uit arduin opgetrokken; ter afwisseling werd voor sommige deelen een doelmatig en welbegrepen gebruik van witte steen gemaakt.

Het werk strekt den bouwmeester tot eer.

De flinke groote lijnen van den voorgevel zetten aan het gebouw een goed aanzien bij en verleenen het een karakter welk geheel bij zijne bestemming past.

Alle kwistigheid, ook wat de versiering betreft, is zorgvuldig vermeden.

Het nieuwe postlokaal mag geteld worden tusschen de beste monumentale gebouwen welke in de laatste jaren te Antwerpen werden opgericht. Het bezit eene als het ware ongezochte eigenaardigheid en draagt als dusdanig bij tot verfraaiing van het kwartier der stad waarin het staat.

Ook de indeeling wordt ten zeerste geroemd.

Het is in den nacht van 22 tot 23 December 1878 dat het postbestuur het huis n^{r}36 van het Groenkerkhof, toebehoorende aan den heer M. Tschander, verliet en zijnen intrek nam in het nieuw lokaal.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom hagelt het soms in den zomer?

Omdat de dampen, door eene buitengewone warmte verdund zijnde en tot eene groote hoogte opstijgende, alwaar zij door de koude aangetast worden, afdruipen en ijskorrels worden.

Kroniek.

Antwerpen. Tot innig leed van allen die prijs hechten aan het behoud van wat de voorvaderlijke bouwkunst ons merkwaardigs nagelaten heeft, besliste de gemeenteraad den 26^{n} April met 18 tegen 9 stemmen en 1 onthouding dat de dusgenaamde Blauwe Toren, staande in de nabijheid der Oude-Vaartplaats en voor zooveel men heeft kunnen nagaan in de XIVe eeuw gebouwd, afgebroken zal worden. Terzelfder tijd besliste de vergadering, dat de zegeboog, welke de voormalige Borgerhoutschepoort stadwaarts versierde (zie de *Vlaamsche School* van 1868, blz. 65) en opgericht werd ter herinnering aan de overwinning in 1583 door de burgers van Antwerpen op de soldaten van den hertog van Alençon behaald en waarvan de steenen bewaard zijn, herbouwd zal worden omtrent St.-Jacobsmarkt, tegen den gevel van een in tijd en wijle op te richten gebouw. Het is bedroevend ja ontmoedigend te moeten zien, hoe in omstandigheden als deze, het oordeel van de meest gezaghebbende deskundigen miskend wordt. Voor het behoud van den Blauwen Toren werd te vergeefs gesproken en gewerkt door de koninklijke commissie van monumenten, de academie van oudheidkunde, de afdeeling beeldende kunsten van het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen,* de maatschappij der Antwerpsche bouwmeesters, den uitstekenden Franschen bouwkunstenaar Violet-le-Duc, den befaamden bouwmeester H. Beyaert, den bekwamen kunstschilder V. Lagye die lid is van den gemeenteraad en anderen.

- Den 11^{n} Mei vierde de Koninklijke Harmonie het 25-jarig jubileum van den heer A. Lemaire, als muziekbestuurder. De heer C. Dhanis heeft den held van het feest toegesproken namens het bestuur der maatschappij en hem een fraai diploma ter

hand gesteld. Het bestuur der Harmonie heeft den vereerde als geschenk 500 fr. verhooging van jaarwedde gestemd. Den uitstekenden bestuurder ter eere werd een gelegenheidsstuk van Peter Benoit uitgevoerd, dat veel toejuiching verwierf.

- Een onzer vrienden, die onlangs in Turijn was, zag aldaar bij eenen kunstkooper eene uitmuntende afbeelding in oliedruk (oleographie), zoo groot als de schilderij, van P. Van der Ouderaa's *Weelde en armoede* (zie 1876, blz. 83).

- *O.-L.-Vrouwekerk.* Blz. 65 van 1875 herinnerden wij dat men in den eersten jaargang van ons tijdschrift blz. 193 de plaatsnede en de beschrijving kon vinden van het oudste en tevens prachtigste gekleurde glasvenster dat was overgebleven in de tegenwoordige St.-Antoniuskapel der hoofdkerk uit het schoonste tijdvak der glasschildering der XVIe eeuw. Het werd aan de Antwerpsche hoofdkerk in 1503 door den koning van Engeland Hendrik VII van Lancaster geschonken; sedert jaren eischte dit stuk herstellingen; sommige deelen waren spoorloos verdwenen en door andere er niet bij passende vervangen; voorts hadden slecht uitgevoerde herstellingen het geheel deerlijk bedorven. De ramen der St.-Antoniuskapel zijn thans van nieuwe kruisen voorzien en de geschilderde ruiten van het oude raam vernieuwd en uitmuntend bijgeschilderd door de heeren Stalins en Janssens volgens de teekening van den kunstschilder J. Antony, onder de leiding van den heer P. Genard die voor 25 jaren het eerst in ons tijdschrift op die belangrijke en zeer noodzakelijke herstellingen de aandacht riep. (Zie nog 1875, blz. 104.) Hopen wij dat het bestuur onzer vorige cathedrale in zijne pogingen zal gelukken om insgelijks de herstelling te bekomen van het glasraam van aartshertog Philips den Schoone welk tot weerga van dit van koning Hendrik VII diende.

- Den 22^{n} Mei is op de begraafplaats van het Kiel een gedenkteeken ingehuldigd ter nagedachtenis van wijlen den verdienstelijken kunstschilder Joseph Anthonis: eene fraaie steenen zuil, bekroond met een kruis en voerende op de voorzijde het hooggewerkt welgelijkend portret van den vereerde, zijwaarts gezien, gebeiteld door den beeldhouwer F. Joris. Voor het overige is het gedenkteeken, welk een echt smaakvol geheel vormt, uitgevoerd naar de teekening van den heer H. Blomme. Onder het portret staat te lezen: *Aan A.J. Anthonis, kunstschilder*, 1850 + 1878. *Zijne vrienden.* Bij de onthulling werden twee redevoeringen uitgesproken. (Zie over J. Anthonis onzen jaargang 1878, blz. 140.)

Sint-Nicolaas. De kunstschilder J. Janssens is tot ridder van de orde van St.-Sylvester benoemd.

Gent. De waterplant Victoria Regia bloeit thans in den kruidtuin. Op een blad van deze reusachtige plant is door den heer J. Van Hulle, bestuurder van den tuin, een gewicht van 230 kilos geladen, welk het getorscht heeft zonder te bezwijken. (Zie over dit gewas onzen jaargang 1878, blz. 124.)

Brussel. Den 14^{n} Juni is op het kerkhof te Laeken eene door L. Fraikin vervaardigde grafzuil ter nagedachtenis van den aldaar in 1874 begraven welbekenden Belgischen dichter Andreas Van Hasselt ingehuldigd; het gedenkteeken werd bekostigd door mev. weduwe Van Hasselt. Ofschoon de plechtigheid eigenlijk niet publiek was, waren toch vele vrienden en vereerders van den overleden letterkundige daarbij tegenwoordig en werden vier redevoeringen uitgesproken.

Buitenland.

's-Gravenhage. In verscheidene Nederlandsche bladen vindt men met ophef gewag gemaakt van het verschijnen van een nieuw werk van den Franschen schrijver Henry Havard, getiteld *L'art et les artistes hollandais.* Onder andere komen daarin voor eene levensschets van Michiel Van Mierevelt en eene studie over Rembrandts jonggestorven zoon Titus Van

Rhijn; aanteekeningen omtrent Pieter Lastman, den meester van Rembrandt, Pieter Montfoort, den leerling van Mierevelt, Joannes Lingelbach, Van de Velde enz. In het werk is ook opgenomen het verslag, door Havard bij den bestuurder der afdeeling schoone kunsten in Frankrijk uitgebracht over zijne zending naar Nederland; laatstgenoemd stuk behelst een overzicht van den toestand der archieven in Nederland.

- Dr. Van Vloten maakt bekend, dat hij het bekende Maerlant-handschrift van den vorst van Bentheim-Steinfort in leenbruik heeft ontvangen en het in den loop van dit jaar grootendeels zal uitgeven.

Amsterdam. De rijke kunstliefhebber jhr. J.H.S. Van de Poll laat in zijne woning op de Heerengracht door den bouwmeester Leliman een klein museum bouwen voor zijne kostbare schilderijenverzameling, bestaande uit een paar honderd stukken van oude meesters, waaronder Rembrandt, Van Dyck, Paulus Potter, Ruysdael en Cuyp en talrijke doeken van de nieuwere school. De verzameling zal kunnen bezichtigd worden; het zal ook toegelaten zijn schilderijen te kopieeren.

- Van 23 tot 25 Mei hebben in deze stad prachtige en druk bezochte muziekuitvoeringen plaats gehad, ter viering van het 50-jarig jubelfeest van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst, volgens het programma, in onzen vorigen jaargang, blz. 179, hoofdzakelijk medegedeeld.

- Te Parijs bij Germer-Baillière en te Amsterdam bij Fr. Muller is van A. Foucher de Careil een werk verschenen, getiteld: *Descartes et la princesse Palatine, ou de l'influence du cartésianisme sur les femmes au* XVIIe *siècle.* In dit boek zijn opgenomen 26 brieven van Christina van Zweden welke men lang verloren gewaand had en waarnaar de Fransche schrijver, 20 jaren geleden, vruchtelooze nasporingen in Holland had gedaan voor de eerste uitgaaf van zijn werk. De brieven werden op de volgende merkwaardige wijze teruggevonden. De heer Frederik Muller, de beroemde letterkundige oudheidkenner, bracht verleden zomer eenigen tijd door te Velp. Baron Van Pallandt, eigenaar van het kasteel Rozenburg, liet hem de overblijfselen zien van eene oude bibliotheek, die in den toren van het kasteel wordt bewaard. De bibliotheek bleek rijk te zijn in werken van 1650 tot 1700 en de heer Muller bood den baron zijne hulp aan om de boekerij in orde te brengen. Zij vonden, toen zijn aanbod dankbaar werd aanvaard, een bundeltje van ongeveer 200 bladzijden, in klein quarto, beschreven met fraai Fransch schrift der XVIIe eeuw, papier en inkt van dien tijd. De titel luidde: *Recueil de quelques lettres écrites à M. Descartes par la reine de Suède et la princesse de Bohême, copiées sur les originaux.* Daar had men de lang gezochte brieven die door den heer Muller werden medegedeeld aan Foucher de Careil, welke, zooals hooger is gezegd, zich verhaastte er gebruik van te maken voor eene nieuwe uitgaaf van zijn bovenvermeld werk.

- Het ontdekkingsvaartuig *Willem Barentsz,* gezagvoerder De Bruijne, vertrok den 4^n^ Juni van IJmuiden naar de Noordpoolstreken. (Zie onzen jaarg. 1878, blz. 202.)

- Door het bestuur der hervormde kerk te Hoogwoud zijn 17 geschilderde kerkramen, meerendeels beschadigd en dagteekenende uit het laatst der XVIIe eeuw, voor 500 gl. verkocht aan eenen Rotterdamschen kunsthandelaar. Deze verkoop, welke plaats had omdat men er tegen opzag eenig geld aan herstelling uit te geven, wekt te recht veel afkeuring bij de kunstvrienden. Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam had de ramen voor zijn museum willen koopen, voor

635 gl.; maar het kerkbestuur had zich jegens den kunsthandelaar verbonden. Deze laatste heeft ze reeds met groote winst overgelaten.

- Het rijksmuseum werd in 1878 door 34,629 personen bezocht (ruim 7000 *minder* dan in 1877). De aanwinsten van het museum bestaan in de volgende schilderijen, bij laatste wilsbeschikking vermaakt door mej. G. Meijer Warnars: 1° portret van P. Meijer Warnars en van mej. J. Vetter, echtgenoote van P. Meijers Warnars Jz., door C.H. Hodges; 2° gezicht in den boekwinkel van Meijers Warnars op den Vijgendam te Amsterdam, door J. Jelgerhuis Rz.; 3° *De slag bij Nieuwpoort*, door Paulus van Hillegaert. Er werden schilderijen verdoekt van C. Bega (nr 24), A. Van Dyck (nr 104), Corn. Van Haarlem (nr 129), C. Ferri (nr 109), N. Maes (nr 236), J. Ribera (nr 322), J. Verspronck (nr 372).

Arnhem Den 29n Mei is op het graf van den letterkundige J.P. de Keyser zijn wit marmeren borstbeeld geplaatst, vervaardigd door Stracké. (Zie onzen jaargg. 1878, blz. 12 en 60.)

Parijs. Het tweede gedeelte der beroemde bibliotheek van wijlen A. Firmin-Didot is van 26 tot 31 Mei publiek verkocht. De catalogus, groot 274 blz., waaraan eene studie van Georges Duplessis over de gravuur in de boeken voorafging, bevatte de beschrijving van 525 handschriften en gedrukte werken. De belangrijkste daarvan waren op 10 en 12 Mei tentoongesteld in den boekwinkel van B. Quaritch, in Piccadilly te Londen. Deze verkooping heeft 955,157 fr. opgebracht. Het dusgenaamde missaal van Karel VI, dat beurtelings aan de koningen Hendrik V, VI, VII en VIII toebehoorde, bracht 76,500 fr. op, 80,000 fr. met de opgelden (het werd toegewezen aan den boekhandelaar Fontaine, men zegt voor den hertog van Aumale). Over dit merkwaardig missaal halen wij hier het volgende aan. Nadat de Engelsche koning Hendrik VIII het Roomsch geloof verzaakt had, werd het missaal, benevens de beroemde muurschildering van Milaan, het *Laatste avondmaal* door Leonardo da Vinci op doek geschilderd(1), naar Antwerpen overgebracht door zekeren Gilles, en verkocht in 1545 door de erfgenamen van Jan Le Grand, aan de heeren der abdij van Tongerloo bij Westerloo. Iets schooners dan dit missaal, laat zich bezwaarlijk denken; het vormt als het ware een geheel museum; de niet bij name gekende kunstenaars die de schilderingen uitvoerden, waarmede het boek is versierd, doen aan meesters van Memlincs gehalte denken. Het bleef in het bezit der abdij te Tongerloo tot in de maand Juni 1869. Toen lieten de abdijheeren het door hunnen zeer verdienstelijken gewezen bibliothecaris, den zeer eerw. heer Michiel Van Spilbeeck (fr. Ignatius) verkoopen om geld bijeen te krijgen voor het verrichten van een goed werk. De boekhandelaar Bachelin de Florenne te Parijs kocht het missaal voor 25,000 fr. en stond het vervolgens tegen een veel hoogeren prijs af aan den heer Firmin-Didot welke het op nieuw liet binden, daar de fluweelen band eenigszins gehavend was. Op de in zilver gedrevene hoeken en sloten zijn afgebeeld de vier evangelisten, benevens de *Blijde boodschap* en de *Geboorte des Zaligmakers* onder het jaartal 1610. Het *Journal des beaux arts*, nr 12 van 30 Juni 1879 (Ad. Siret), zegt v e r keerdelijk dat dit missaal afkomstig zou zijn van de abdij van Averbode en dat die abdij gelegen is in de provincie Limburg, in plaats van Brabant (zie over deze ligging blz. 29). Voor het missaal der kerk van Tours (Fransch gemaak uit de XVIe eeuw) werd 20,000 fr. betaald; voor een geschreven kerkboek, in de XVe eeuw gemaakt voor den Engelschen generaal Jan Talbot, werd 18,500 fr. betaald; een aan Maria Staart toebehoord hebbend handschrift bracht 10,000 fr. op. Een klein Vlaamsch

(1) Zie *De Vlaamsche school* 1877, blz. 142.

handschrift uit de XVe eeuw getiteld: *Horae*, is door den boekhandelaar Fontaine gekocht voor 20,800 fr.

- Het nieuw Parijsche stadhuis zal volgens berekening in de eerste maanden van 1881 kunnen ingehuldigd worden. De buitengevels zullen versierd zijn met 141 verschillende beeldhouwwerken en 254 standbeelden. Binnenwaarts zullen geschiedkundige en decoratieschilderingen worden aangebracht, welke te zamen op niet minder dan 1,200,000 fr. geschat zijn. De hooge leiding van al de werken is opgedragen aan den gunstig gekenden bouwmeester Ballu.

- Volgens eene statistiek, opgemaakt bij gelegenheid der Parijsche wereldtentoonstelling van 1878, zijn er tegenwoordig in Frankrijk 3000 fabrikanten van kunstbloemen die jaarlijks voor 25 millioen fr. van dit artikel in de wereld brengen, benevens voor 15 millioen vederen.

- De aloude en merkwaardige kerk van Saint-Pierre-Montmartre, die in ergen en toenemenden staat van verval is geraakt, gaat van staatswege hersteld worden. Het Parijsche gemeentebestuur zal 100,000 fr. in de kosten hebben bij te dragen.

Grenada. Volgens Duitsche bladen melden, zou het Alhambra, het wereldberoemde paleis, in het jaar 1338 door koning Joesoef Aboelhagebei voltrokken, met vernieling bedreigd worden, doordien de heuvelgrond, waarop het staat, ondermijnd en losgespoeld zou zijn door de rivier de Darro, wier verlegging thans aanbevolen wordt als het eenige middel dat wellicht zou toelaten de heerlijke overblijfselen van de woning der oude Moorsche koningen te redden.

Londen. Ter eere van sir James Simpson, den beroemden heelkundige, door wien de chloroform het eerst in toepassing werd gebracht, wordt in de Westminster-abdij een standbeeld opgericht.

- Een voorstel van lord Thurlow, om de Londensche museums des Zondags toegankelijk te stellen voor het publiek, is in het Hoogerhuis met 67 tegen 59 stemmen verworpen. Onder de tegenstanders waren lord Beaconsfield en de aartsbisschop van Canterbury. De eerstgenoemde vreesde, dat het Zondags openstellen der museums een eerste stap zou zijn op den weg tot het stuksgewijs afschaffen van den wekelijkschen rustdag, dien hij beschouwde als ‘de hoeksteen der beschaving.’ (Zie over dezelfde zaak de *Vlaamsche School* van 1877, blz. 111.)

- In de 3^{e} zitting van het internationaal letterkundig congres (zie blz. 75) werd besloten aan Z.M. den koning der Belgen het eerelidmaatschap op te dragen.

Weenen. De 150 petroleumputten in de provincie Gallicië hebben in 1878 opgeleverd 400,000 vaten (100 kil.) ruwe olie, welke gezuiverd 180,000 vaten overlieten. Bijna al deze olie wordt in Oostenrijk zelf gebruikt.

Florence. Volgens het verslag van de commissie van toezicht op de tabak houden zich in Italië 15,102 vrouwen en slechts 1814 mannen met het maken van sigaren bezig.

Certaldo. In deze stad is opgericht een standbeeld van Giovanni Bocaccio, den schrijver van *Il Decameron.* Men weet dat Bocaccio, de onechte zoon van een Florentijnschen koopman, in 1313 te Parijs geboren werd; zijne familie stamde uit Certaldo, een vlek in Toscane.

Sicilië. Men is op den Etna reeds begonnen met den bouw van het sterre- en weerkundig observatorium, waarvan in onzen jaargang 1878, blz. 203, gewag gemaakt werd.

Athene. De Grieksche aardrijkskundige maatschappij heeft besloten den befaamden leeuw van Chaeronea te herstellen welke boven het graf stond der Beotiërs, die

gedood werden in den veldslag tegen Philippus van Macedonië, 338 jaar vóór Christus, en welke men tijdens den onafhankelijkheidsoorlog ondermijnde en deed springen omdat men dacht daaronder eenen schat te vinden. De stukken van het beeld zijn grootendeels voorhanden.

Nieuw-York. De grootste locomotief der wereld is in Amerika afgeleverd door de Baldwin-locomoteeve works. Dit reusachtig vuurmonster, *Uncle Dick* geheeten, weegt ongeveer 66,000 kilos en heeft eene lengte van 60 Engelsche voeten. Het moet dienst doen op den Atchison Topeka and Santa Fé Railroad.

Sterfgevallen.

THOMAS COUTURE, in 1815 geboren te Senlis (Oise), is den 30^{n} Maart overleden te Parijs. Tot zijn beste schilderingen behoort het stuk *Les Romains de la décadence.* Gunstig bekend zijn ook zijne schilderingen uit de Lieve-Vrouwe-kapel in de St.-Eustachekerk te Parijs. Hij was een leerling van Gros en Paul Delaroche.

KARL BECK, die zich als Duitsch dichter een uitstekenden naam heeft verworven, is den 10^{n} April overleden te Wahring bij Weenen. Hij werd in 1817 te Baja (Hongarië) geboren.

CORNELIUS JOHANNES DE VOGEL, de gunstig gekende Dordrechtsche landschapschilder, is den 9^{n} Mei in zijne geboortestad overleden. Den 29^{n} December 1824 werd hij geboren. Zijne eerste opleiding ontving hij van H.F. Verbruggen.

GOTTFRIED SEMPER, de befaamde bouwmeester, geboren te Hamburg in 1803, is den 15^{n} Mei te Rome overleden. Onder andere bouwde hij te Dresden de nieuwe synagoog, een ziekenhuis voor vrouwen en den nieuwen schouwburg; te Hamburg herbouwde hij in Romaanschen stijl de afgebrande St.-Nicolaaskerk; te Weenen bestuurde hij (in 1869) den bouw der nieuwe museums. Hij gaf verscheidene zeer geachte werken over bouwkunst uit.

PIETER JULIUS MÈNE, de voortreffelijke Fransche beeldhouwer, leerling van René Compaire, is te Parijs, waar hij in 1802 geboren werd, den 22^{n} Mei overleden. In 1838 stelde hij voor de eerste maal een dierengroep ten toon. De bijval hiermede verworven was zoo groot, dat de beeldhouwer besloot, zich zoo goed als uitsluitelijk op het afmalen van dieren toe te leggen, wat hem, bijgestaan door zijnen schoonzoon Cain, bijzonder wel gelukte. In 1846 stelde hij te Antwerpen ten toon eene *Zwijnenjacht*, eene *Hertenjacht* en een *Jachthond* in brons. Op de tentoonstelling te Parijs prijkten dit jaar nog van hem een bronzen *Afrikaansche jager* en een wassen *Hondenknecht.*

Mev. N. DE KEYSER (MARIA ISABELLA ALEXANDRINA TELGHUYS), echtgenoote van den eere-bestuurder der koninklijke academie van Antwerpen, geboren te Verviers op 26 Juli 1815, is op 30 Mei ll. te Antwerpen in de Warandestraat 15 plotselings overleden. Bella Telghuys heeft zich in hare jeugd met schilderen onledig gehouden en stelde de volgende stukken ten toon: 1836 (Brussel), *Een scholier* en een *Portret;* 1837 (Antwerpen), *De lezing*, *De muziekles* en *Twee kinderen met een bloemenkorfje spelende;* 1838 (Luik), geschiedkundig genretafereel; 1838 (Gent), *Jane Grey van haren vader den hertog van Suffolck in den Town afscheid nemende;* 1839 (Brussel), *Een kerkuitgang* (destijds toebehoorende aan den heer C. Van den Berghen), *Margaretha, dochter van Thomas Morus, kanselier van Hendrik VIII, koning van Engeland, tracht bij het vallen van den avond in het gevang haars vaders*

te geraken, *Kinderportret*; 1840 (Antwerpen), *De jonge moeder* (destijds toebehoorende aan den heer Bichoff van Kortrijk); voor het album der Rubensfeesten: *De jonge moeder* (waterverfschildering). De plechtige lijkdienst had op 2 Juni ten 11 ure plaats in de Sint-Laurentiuskerk; de begrafenis geschiedde te Hoboken.

> Waar de kunst verviel, is zij door de kunstenaars vervallen.
> SCHILLER.

Een verhaal uit Frankrijk.
(Vervolg van blz. 88.)

Den volgenden morgen na het ontbijt zaten wij in de kamer van Ernest, toen er aan de voordeur iemand belde. ‘Dat is zij!’ zeide Ernest opspringende, schoof mij in het aanpalend vertrek, en snelde weg. Ik hoorde Ursula met hare zachte, liefelijke

stem woorden van dank fluisteren. Ernest antwoordde haar niet, of zoo zacht, dat ik zijne woorden niet konde verstaan. Ursula brak het eerst het stilzwijgen af, dat er nu volgde, want in dergelijke gevallen schijnen de vrouwen minder verlegen te zijn dan de mannen, hoewel zij eigenlijk veel meer schuchter zijn.

- Gij schijnt ziek te zijn, mijnheer Ernest, dus begon zij; dit spijt mij voor u; nu ik mijn doel heb bereikt zoude ik u ook gaarne opgeruimd zien.

- Wat doet dit er toe, Ursula? In elk geval zijt gij nu gelukkig, stamelde Ernest, diep bewogen en scheen nauwelijks zelf te weten wat hij zeide.

- Gelukkig? vraagde zij; o neen, ik ben het nog niet.

- En hij? vraagde Ernest na eene poos; is hij ook niet verheugd over uw welgelukken?

- Ik geloof het niet, mijnheer Ernest, antwoordde zij treurig, ik vrees dat hij zich niets aan mij gelegen laat.

- Is het mogelijk? riep Ernest bijna verheugd uit.

- Ja, ik heb reeds lang geen woord meer van hem gehoord, zeide Ursula; maar laat ons van u spreken, mijnheer Ernest. Gij hebt mij nog niet gezegd, waarom gij zoo treurig zijt; wat scheelt u toch?

- Och, altijd hetzelfde, antwoorde Ernest met een diepen zucht; ik bemin eene ondankbare, die niets van mij wil weten en haar hart aan een ander heeft geschonken.

- Dat is niet mogelijk, mijnheer Ernest! riep Ursula half verschrikt uit; ik bid u, zeg mij dan wie is deze verblinde, die zoo gelukkig konde zijn?

- Wat kan dit *u* bekommeren, Ursula? Ik ben toch niet degeen, wien zij haar hart heeft geschonken! riep Ernest uit. Laat mij eerst vragen, wie de man is die uwe liefde zoo gering schat.

- Er als ik u dit eens zeide, mijnheer Ernest, wat kan *u* daaraan gelegen liggen, als ik niet degene ben, die gij bemint? stamelde Ursula en begon sterk te blozen.

Deze liefdesverklaring was misschien even goed als iedere andere, want zij was volkomen voldoende voor eene wederzijdsche opheldering. Ernest viel aan de voeten der blozende Ursula en bedekte hare handen met kussen, en het meisje viel hem om den hals en weende vreugdetranen. Ik stond reeds op het punt te voorschijn te komen, want mijn toestand was nu tamelijk belachelijk geworden, toen ik de stappen hoorde van iemand die zich naar de kamer begaf, waarin het paar zich bevond. Ik vreesde, dat het wellicht vader Monceau mocht zijn

en om te vermijden, dat de jonge lieden door hem zouden verast worden, trad ik ijlings in de kamer waar zij zich bevonden. De nog steeds geknielde Ernest verhaastte zich op te staan en nauwelijks was dit geschied, of, geheel overeenkomstig mijne verwachting, deed vader Monceau zijne intrede in de kamer. Zijne blikken vielen het eerst op mij, en mij begroetende zeide hij:

- Aha, gij hier, dokter? Dat is mij zeer aangenaam, want ik ben gekomen om mij te toonen gelijk ik inderdaad ben.

Hij nam zonder omwegen eenen stoel, zette zich aan tafel en haalde uit den zak een kleinen bundel geld en een smerig oud zakboek, dat hij op tafel legde; toen wischte hij zich het zweet van het voorhoofd en haalde diep adem. Onze verwachting, hem zeer toornig te zien, werd zeer teleurgesteld, want hij had Ursula in het geheel nog niet bemerkt, die zich verschrikt in eenen hoek teruggetrokken had; zijn gelaat droeg wel sporen van ontroering, maar het was vriendelijk, zoo als ik hem vroeger had gezien.

- Gij hebt mij voor een leelijken ouden gierigaard gehouden, niet waar, dokter? zeide hij. Ja dat was het algemeen gevoelen, dat men van mij had en waarin zelfs mijn eigen kind deelde. Maar nu zult gij vernemen, mijnheeren, waarom ik een gierigaard was. Gij weet misschien, dat ik vroeger de vertrouwde bediende was van mijnheer Préaux, den vader van Ernest. Mijnheer Préaux stelde het volste vertrouwen in mij, hoewel hij wist, dat ik mij somtijds aan den drank te buiten ging. Ik was echter over dag meestal nuchter en ieverig in mijne bezigheden, en dronk maar 's avonds in lichtzinnig gezelschap. Mijnheer Préaux wist dit, en deed mij soms hevige verwijten daarover, maar hield mij bij zich, want hij wist, dat ik, ondanks mijn gebrek, eerlijk was. Mijnheer Préaux stond toen aan het hoofd van een groot handelshuis te Havre; het was een moeielijke tijd, want er heerschte eene geldcrisis, en mijn baas moest op den laatsten dag der maand zware wissels betalen. Hij zond mij dus in de provinciën om uitstaande gelden te gaan ontvangen, en het gelukte mij, eene som van omtrent 50,000 franks in handen te krijgen en mede naar huis te brengen. Ik kwam des morgens vóór het uur, waarop het kantoor begon, te Havre aan, had den geheelen nacht gereisd, was zeer hongerig en dorstig en liet mij door mijn boozen geest verleiden, om in eene kleine herberg te gaan, waar ik gewoonlijk mijne avonden in vroolijk gezelschap doorbracht. Terwijl ik eene kalfsrib at en eene flesch Bordeaux dronk in afwachting ik naar het kantoor zou gaan, kwamen er twee mannen binnen die ik kende en met welke ik reeds dikwijls des avonds had gedronken. Wij praatten met elkander, dronken eenige flesschen wijn en ik liet mij in den loop van het gesprek ontvallen, dat ik van eene reis voor zaken terugkeerde en eene aanzienlijke som gelds bij mij had. Wij speelden en dronken. Plotseling verloor ik mijne bezinning en viel in slaap. Toen ik wakker werd was het avond en ik miste mijne brieventasch. De twee deugnieten hadden mij bestolen en waren met den buit verdwenen. Ik snelde naar mijnheer Préaux en bekende hem alles; hij werd zoo bleek als de dood en zeide: ‘Monceau, ik vrees dat gij mij ten onder hebt gebracht.’ Alle nasporingen bleven vruchteloos: de dieven waren weg. Te vergeefs wendde zich mijnheer Préaux tot vrienden en bloedverwanten, niemand hielp hem; men haalde de schouders op over zijne voorwendsels, zooals men het noemde, en zag daarin slechts eene belachelijke uitvlucht, ja, enkelen waren gemeen genoeg te beweren, dat de geheele zaak tusschen hem en mij was besteken, opdat mijnheer Préaux eene aanzienlijke som uit zijn bankroet zoude kunnen redden. De vervaldag kwam, de wissels konden niet worden

uitgesteld tot dat mijnheer Préaux van elders zich hulp zoude hebben verschaft - hij moest zijne betalingen staken. Het overigs weet gij, mijnheer Ernest! Uw vader was ten onder gebracht en wel door mij. Maar ik deed toen den eed, mijn misdrijf, zooveel ik konde, weder goed te maken. Ik kreeg geene plaats meer als kantoorbediende, en ging daarom naar de woonplaats mijner vrouw, waar ik mij nederzette als onderwijzer in de zwemkunst en opzichter van het zeebad. Ik spaarde van mijne verdienste zooveel, dat ik u ieder jaar, mijnheer Ernest, de som van 1500 franks konde zenden. Wat ik nog daarenboven overhield, legde ik zorgvuldig weg, om eenmaal den zoon van mijn ongelukkigen baas een fortuin na te laten. God heeft mijne pogingen gezegend: met eene som die ik met een eerlijken scheepsreeder te Cherbourg in eene onderneming stak, heb ik zooveel gewonnen, dat ik nu in het bezit ben van 100,000 franks, die ik u hier overhandig, mijnheer Ernest Préaux. Ik smeek u, neem het geld van mij aan, en vergeef mij het ongeluk, dat ik over uwe familie heb gebracht!

De oude man ware Ernest te voet gevallen, als deze hem dit niet verhinderd en in zijne armen gekneld had. Ernest had tranen in de oogen, maar konde geen woord spreken, doch wees nu op Ursula, die door haren vader nog niet was bemerkt. Monceau was verwonderd, zijne dochter hier te vinden en vraagde: ‘Hoe komt gij hier, Ursula?’

Het meisje stamelde eenige verwarde woorden en sloeg een smeekenden blik op Ernest, die denzelve wel begreep, want hij vatte met de eene hand de rechterhand van vader Monceau, met de andere trok hij het meisje naar hem toe en zeide:

- Wij zijn hier bijeengekomen, vader Monceau, om u uwen zegen over onze echtverbintenis te vragen.

- Wat? Over uwe echtverbintenis? Bemint gij elkander dan? riep hij verrast uit.

- Ja, vader, sedert vier jaren, zeide Ernest.

- En daarvan heb ik geen woord geweten, riep Monceau uit.

- Wij zelven ook niet, vader, 't is maar van vandaag dat het uitgekomen is, antwoordde Ernest.

- En mijne dochter gaat dus niet als gouvernante naar Engeland?

- God beware mij! zij blijft hier en wordt mijne vrouw, zeide Ernest en drukte den eersten innigen kus op Ursula's voorhoofd.

De oude zwemmeester was er natuurlijk mede tevreden en weigerde het paar zijnen zegen niet. Vier weken later zag ik Ursula Monceau in een eenvoudig, smaakvol bruidsgewaad

als gelukkige verloofde met Ernest Préaux voor het altaar treden. Ernest liet zijne kleine betrekking varen, nam de zaak van eenen notaris te Caen over en deed zijnen schoonvader bij zich inwonen, opdat deze nog een vroolijken ouderdom mocht smaken, nadat hij zijn eenigen misstap zoo manhaftig had geboet.

EINDE.

Aan mijn kind.

Bezie, o kind, beschouw uw bloemen
En leer van haar Gods liefde roemen,
En dankbaar zijn voor al het goed,
Dat U de Schepper daaglijks doet.
Zie, lieve, hoe zij hare kelken,
Die gistren schenen te verwelken,
Verheffen door den dauw gekust
In hunne nachtelijke rust.
Zij beuren 't kopje frisch naar boven,
Als wilden zij den Hemel loven;
En hare geuren stijgen weer
Ten offer aan der schepping Heer.

Daar klimt de zon in 't Oosten weder
En schiet haar warme stralen neder
Op de aarde door den nacht verkoeld.
Zie, hoe de bloem die warmte voelt!
Zij keert het hoofdje naar de zijde,
Van waar de zon zoo schoon, zoo blijde
Haar lievend, koestrend tegenlacht.
Zie nu der bloemen kleurenpracht!
Wat frissche, schittrend schoone glanzen,
Waar zilvren druppels dauw in dansen,
Als tranen door geluk geschreid,
Vertolkers van de dankbaarheid!

Welnu, mijn kind, doe als uw bloemen.
In alles wil Gods liefde roemen.
Voor U schijnt ook de blijde zon,
Waardoor de bloem haar glanzen won;
En zij verlevendigt uw spelen,
Die bij het lamplicht snel vervelen;
En als gij, moê gespeeld, mijn kind,
Des avonds 't donzig bed hervindt,
Dank onzen lieven Heer dan vurig
Voor zijne liefde, en denk gedurig:
‘Ondankbaar is de bloeme niet
Voor 't goede dat de Heer haar biedt.’

PIETER VIERHOUT.

1879.

Men moet maken, dat anderen ons vergeten, als men besloten is om zelf die anderen te vergeten.
GEORGE SAND.

Waterloo.

De balling van het eiland Elba, Napoleon Bonaparte, was eensklaps terug in Frankrijk verschenen. Hij greep opnieuw de teugels van het bewind in handen, drukte de afgevallen keizerskroon zich weer op het hoofd en beklom nogmaals de treden van den troon, welke hij, vol vernedering en met de wanhoop in de ziel, had moeten afdalen. Zijne geschiedenis is reeds al te dikwijls beschreven, dan dat wij ze hier zouden herhalen; het is genoegzaam gekend dat hij, de zoon van een Korsikaanschen rechter, zich door eigen wilskracht, en ook wel eenigszins door zijne gelukster geholpen, tot op den hoogsten trap der wereldheerschappij had weten te verheffen; dat hij de tronen van koningen en keizers 'door Gods genade' op hunne grondzuilen had doen waggelen, en zelfs eene keizersdochter tot vrouw had verkregen; dat hij al de vorsten had doen sidderen en beven en zelve kronen en schepters als speelgoed had weggeschonken.... Dit alles, zeggen wij, is genoegzaam gekend; het zijn dan ook slechts eenige feiten over den veldslag van Waterloo en wat daaraan onmiddellijk voorafging, die wij hier willen samenvatten, eensdeels gesteund op de overleveringen mijns vaders, welke elf jaren lang Napoleons meestal overwinnende legerbenden volgen moest, en van den anderen kant aan de beste bronnen ontleend, welke over dit merkwaardig tijdstip bestaan.

Het was in de vlakte van Waterloo dat, den 18^{n} Juni 1815, over het lot van Europa werd beslist, waar Napoleon het laatste bloedige bedrijf speelde van zijn staatkundig leven, waar de volkeren weer vrij het hoofd mochten verheffen, na zoo vele jaren aan zijne met bloed en tranen bemorste zegekar gekluisterd te zijn geweest.

Op een half uur afstand ziet men reeds duidelijk den reusachtigen leeuw, Nederlands zinnebeeld.[(1)] Hij houdt den klauw uitgestrekt op eenen kanonsbal en staat op den top van eenen berg, welke 65 meters hoogte en 160 meters in omtrek heeft. In 1832 werden zijne klauwen verbrijzeld door Fransche soldaten, welke naar Antwerpen waren gezonden, ten einde er aan de belegering van het kasteel deel te nemen. Om tot den leeuw te genaken, heeft men ongeveer 226 treden te beklimmen. Vandaar heeft men een zeer schoon vergezicht op het gansche plein.

Op het uitgestrekte veld van Waterloo stonden, nu vier en zestig jaren geleden, omtrent 150,000 menschen in slagorde tegenover elkander geschaard. Het Fransche leger telde 103 bataljons, 122 eskadrons, zijnde ongeveer 80,000 man, met 240 kanonnen. Het leger van Wellington, met 159 kanonnen, bestond uit nagenoeg 70,000 mannen, verdeeld in 84 bataljons, 97 eskadrons en 25 batterijen; het was samengesteld uit contingenten van Engeland, Nederland, Hannover, Brunswijk en het hertogdom Nassau. Daarenboven waren Blucher en Bulow nog met een talrijk Pruisisch leger in aantocht. De vrije volken kwamen hier, om voor hunne onafhankelijkheid te overwinnen of te sterven.

De beide veldheeren, Napoleon en Wellington, waren in de

(1) Uitgevoerd door den beeldhouwer J.L. Van Geel, zie blz. 66.

krijgskunde evenzeer ervaren, en het verdient ook gemeld te worden dat Wellington, een Ier van geboorte, zijne eerste krijgskundige lessen in Frankrijk, en dat wel op de militaire school van Angers, had ontvangen.

Rond 11 1/2 ure werd de reuzenstrijd aangevangen, wellicht de grootste die tot dan toe geleverd werd. Het moet een ijselijk, een schrikwekkend gedruisch geweest zijn, toen al die kanonnen dood en vernieling uitbraakten. Ooggetuigen verklaren, dat men het gedommel tot op verscheidene uren afstand hooren kon en den grond voelde daveren. Dapper en onstuimig was de aanval der Franschen, maar heldhaftig ook was de wederstand. De zoogenaamde Heilige Haag, eene pachthoeve, werd door maarschalk Ney, na een woedend gevecht genomen, doch weer spoedig verloren; hij kon dit belangrijk standpunt niet behouden. Ook de Mont-Saint-Jean werd, na een onmetelijk verlies, door de Franschen veroverd en verloren. Niet verre van daar was de ravijn of holle weg, waar de Fransche kurassiers, in hunne wilde vaart eensklaps gestuit, bij honderden door 't geweervuur der Nederlanders het leven verloren. Onverschrokken, heldhaftig zelfs, als men het zoo noemen mag, was de aanval op de Engelsche gelederen; doch welke onbeschrijfelijke wonderen van dapperheid er ook werden uitgericht, het was onmogelijk hunne rangen te breken; de bondgenooten weken geenen voetstap achteruit: voor elken krijgsman die doodelijk getroffen nederviel, trad onmiddellijk een andere in de plaats. Wellington doorliep schier onophoudelijk de rangen zijner strijders; hij was altijd daar waar het gevaar het grootste was; het regende kogels om hem heen, maar hij werd niet getroffen. ‘Houdt u goed,’ sprak hij tot zijne soldaten, ‘wat zou men in Engeland van ons zeggen, als wij deze plaats verlieten?’

En zij hielden stand! Al de macht van Napoleons leger kon niet door hunne gelederen heenslaan; maar na den strijd, toen het lot der beschaafde wereld beslist was, lagen daar gansche hoopen dooden en gekwetsten, als het ware op elkander gestapeld. De overwinning was duur, zeer duur gekocht. ‘Half Engeland.’ zegt Walter Scott, in *The life of Napoleon*, ‘was in den rouw gedompeld. 100 officiers waren gedood, 500 gekwetst, waarvan verscheidene doodelijk, en 15,000 soldaten waren gedood en gekwetst, allen aan het Engelsche leger toebehoorende.’

Quatre-Bras, eene plaats waar de wegen van Brussel naar Charleroi en van Namen naar Nijvel zich als in vier armen kruisen, moet ons bovenal dierbaar wezen; want daar was door prins Willem van Oranje, reeds den 15^{n} Juni, dat is drie dagen vóór den veldslag van Waterloo, de zege bevochten tegen een machtig Fransch legerkorps, dat het Nederlandsche leger, uit Belgen en Hollanders samengesteld, uit die voordeelige stelling wilde verdrijven.

Het was bij deze gevechten dat de Franschen, telkens zij met Belgische of Hollandsche regimenten in aanraking kwamen, dezen toeriepen: ‘Dappere Belgen en Hollanders, komt tot ons over! Voegt u bij onze banieren; onze groote keizer belooft u roem en eere.’ Met smaad en verontwaardiging werd deze uitnoodiging afgewezen, en onder de daverende kreten van *Oranje boven! Leve de koning! Vloek over de verraders en den dwingeland!* met geweervuur en bajonetsteken beantwoord.

Het was insgelijks bij een dezer gevechten dat prins Willem in het grootste levensgevaar verkeerde. In de drift van den strijd te veel vooruit gerukt zijnde, was hij een oogenblik door de Franschen omringd. Het was alsdan dat het 7^{e} bataljon Belgen, waarover kolonel Van der Sande het bevel voerde, ter zijner hulpe vloog en

er na herhaalde blijken van dapperheid in gelukte, hem te bevrijden en zegevierend bij de zijnen te brengen. Diep ontroerd wierp prins Willem de decoratie die hij op de borst droeg, te midden van het Belgische bataljon, zeggende: ‘Ziedaar, mijne kinderen, gij hebt ze allen verdiend!’ Deze decoratie werd op het slagveld oogenblikkelijk aan het vaandel gehecht, onder het duizendmaal herhaalde geroep van *Leve de prins!* Al de Belgen zwoeren dit kostbaar eereteeken tot het laatste oogenblik te zullen verdedigen, en verscheidene hunner werden, bij het uiten van dien eed, door het vijandelijke vuur gedood.

De dappere generaal Van Merlen werd aan het hoofd zijner brigade door eenen kanonbal getroffen; met den dood op de lippen vuurde hij den moed zijner soldaten nog aan, zeggende, dat zij volharden moesten in hunne trouw voor koning en vaderland en op den vijand aanrukken, zonder zich zijner te bekommeren. Twee uren nadien stierf hij, nabij den barreel, in een huisje van Mont-Saint-Jean.

Maar keeren wij tot den veldslag van Waterloo terug. Het was een verschrikkelijke nacht van 17 op 18 Juni en een ijselijk weer maakte den toestand nog ellendiger; het stortregende zonder ophouden en de uitgestrekte en vruchtbare pleinen van Waterloo leverden geene schuilplaats meer op voor de troepen, door langdurige, moeielijke marschen en bloedige gevechten afgetobd.

Ook was het eerst omtrent den middag toen de veldslag begon. Napoleon gebood aanval op aanval. De Fransche kurassiers betoonden eene ongelooflijke verachting van alle gevaren. Onafgebroken waren hunne pogingen om de hoogten te overweldigen, waarop het leger der bondgenooten stond geschaard; maar zij konden niets uitwerken: het slagveld blonk welhaast door de gladde kurassen der gesneuvelden. Waren zij voor eene betere zaak gevallen, hun leeuwenmoed hadde eene eerzuil verdiend, want zij vochten en stierven als helden!

Rond 8 1/2 werd prins Willem, toen hij eenen aanval deed, door eenen kogel den linkerschouder doorboord; zijn paard werd insgelijks getroffen: hij viel. Het uitspattende bloed verwekte zulke hevige geestdrift bij Belgen en Hollanders, dat hunne woede geene palen meer kende en zij onweerstaanbaar op den vijand aanvielen om hun legerhoofd te wreken. Gelukkig was de wonde van den prins niet gevaarlijk; hij werd van het slagveld weggedragen.

De worsteling duurde voort; men vocht man tegen man; alle menschelijk gevoel werd ter zijde gezet voor de noodzakelijkheid tot zelfverdediging. Het gejammer der gekwetsten, de gil der stervenden, het gefluit der kogels, de donder van het

geschut, het gedruisch der springende legerwagens, alles werkte mee om het schrikwekkende schouwspel nog ijselijker te maken.

Eensklaps werd in de verte het gerucht van een naderend legerkorps vernomen. Napoleons moed, die reeds aan 't wankelen was, herleefde; hij dacht dat het generaal Grouchy was, welken hij te Waver met 35,000 man had doen stand vatten, om het Pruisische leger in bedwang te houden, die thans op het kanongedommel naar Waterloo kwam gesneld, om zijne wapenmakkers te ondersteunen. Men zag inderdaad talrijke troepen naar het slagveld afzakken; maar het was Grouchy niet, het waren Blucher en Bulow, die met ongeveer 60 a 70,000 Pruisische soldaten het leger der verbondenen kwamen versterken.

Van dit oogenblik was de strijd beslist. Het *Sauve qui peut!* deed zich in de reeds gedunde rangen der Franschen hooren en zij gingen in verwarring op de vlucht, alles achterlatende. Een enkel vierkant hield nog stand: Napoleons oude lijfwacht, zijne dappere grenadiers. Het was daar dat generaal Cambronne, toen hij door de Engelschen werd opgeëischt zich over te geven, het berucht geworden kazernewoord ten antwoord gaf, dat hier welvoegelijkheidshalve achterwege kan blijven.

De Fransche geschiedschrijvers leggen hem daarentegen de bloemrijke zinsnede in den mond: '*De lijfwacht sterft*, *maar geeft zich niet over*,' doch het is veel waarschijnlijker, dat hij in drift het bovenbedoelde kazernewoord hebbe gebruikt. Cambronne had een ruw en opvliegend karakter. In zijn jonkheid was hij sterk aan den drank verslaafd; ten jare 1793 lag hij als simpel soldaat, met zijn regiment in garnizoen te Nantes; op zekeren dag, dronken zijnde, vergat hij zich in zijne opvliegendheid tot zoo verre, van in het publiek een zijner oversten te slaan. Voor dit misdrijf werd hij door den krijgsraad ter dood veroordeeld, doch hij bekwam genade, op voorwaarde nochtans dat hij zich nooit meer zou bedrinken. Het moet tot zijne eer gezegd worden, dat hij zijne belofte altijd getrouw is nagekomen. Op het slagveld van Waterloo werd hij zwaar gewond, als krijgsgevangene naar Engeland gevoerd, verkreeg hij later de vrijheid en stierf in 1842 te Nantes.

Intusschen had de bloedige strijd een einde genomen en al de Franschen, die nog beenen hadden of door hunne wonden niet verhinderd waren, vluchteden van het slagveld weg; Napoleon zelve had zijn behoud slechts aan de vlucht te danken. Het ware voor hem veel eervoller geweest indien hij te Waterloo het leven hadde verloren, want na de nederlaag moest voor hem de boete volgen op het eiland Sint-Helena. Hij hield zich zoo verzekerd de overwinning te zullen behalen, dat men in zijn rijtuig eene bekendmaking vond, welke den dag nadien te Brussel moest afgekondigd worden! Ziehier dezelve:

> '*Proclamatie aan de Belgen en de bewoners van den linker Rijnoever.*
> De kortstondige voordeelen van mijne vijanden hebben mij voor eenen korten tijd uit mijn rijk verwijderd. In mijne ballingschap, op eene rots in de zee, hoorde ik uwe klachten. De God der veldslagen heeft over het lot van uwe schoone gewesten beslist. Napoleon is in uw midden. Gij zijt waardig Franschen te zijn. Staat op in massa en vereenigt u met mijne onoverwinnelijke legioenen, tot verdelging van het overschot der barbaren. Zij zijn uwe en mijne vijanden. Zij vluchten met de woede en wanhoop in hunne harten.
> Gegeven in het keizerlijk paleis te Laeken, den zeventienden Juni 1815.

NAPOLEON.
Op last van den keizer:
De majoor-generaal van de legers,
Graaf BERTRAND.'

De verliezen der Franschen aan dooden, gekwetsten en krijgsgevangenen, mogen op 40 a 50,000 man berekend worden; er was bijna geene familie in Frankrijk, of er werd om het gemis van een lid getreurd. De verliezen van het leger der verbondenen waren ongeveer 25,000 man. Alleen aan de zijde van het Nederlandsche leger beliep het getal dooden 27 officiers en 2056 soldaten; gekwetsten 115 officiers en 1936 soldaten. Eere aan die dapperen, welke bloed en leven hebben ten beste gegeven om de wereld van de dwingelandij van eenen alleenheerscher te verlossen! Allerwege op de vlakte van Waterloo zijn gedenkteekens opgericht voor gesneuvelden der verschillige natiën van het verbondene leger, gedenkteekens welke hunnen roem bij het dankbare nageslacht vereeuwigen. Ziehier een opschrift, hetwelk wij op datgene van de gevallene Nederlanders hebben aangetroffen:

Hun die voor 't vaderland in 't harnas zijn gestorven
Is door die heldendaad onsterflijke eer verworven.

Na den veldslag werd prins Willem in een rijtuig naar Brussel gevoerd, alwaar hij met den grootsten geestdrift werd ontvangen en van zijne wonde spoedig genas. De prins - later als een vijand behandeld - was alsdan de afgod van het volk. Inderdaad, de nieuwsbladen van dien tijd melden, dat, toen hij den 3^{n} Juli 1815, voor de eerste maal na zijne genezing, te Brussel in den schouwburg verscheen, er met de uitbundigste toejuichingen werd ontvangen. Hij werd in zijne loge met lauweren gekroond, en toen hij de tooneelzaal verliet werden de paarden van zijn rijtuig uitgespannen, en met gouden koorden trokken de geestdriftige burgers zelven het rijtuig tot aan het paleis van den jongen held. Men hadde alsdan niet kunnen voorzeggen, wat het jaar dertig eenmaal omverre zou werpen...

Is de slag van Waterloo menigmaal beschreven geworden, niet minder dikwijls werd hij door teekenstift, penseel en graveernaald aanschouwelijk gemaakt. Tot de beste dezer voorstellingen behoort degene, welke hier in plaat wordt gegeven en die de beroemde Nederlandsche kunstschilder Ch. Rochussen, ter gelegenheid der 50ste verjaring van den veldslag, voor het *Nederlandsch Magazijn* teekende.

J. STAES.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom vallen er somtijds hagelsteenen, die zoo groot zijn als een ei?

Omdat onder het vallen verscheidene korrels zich vereenigen, of omdat deze korrels, eenen zekeren graad van koude bereikt hebbende, al de waterdeelen in hunnen val aantrekken, en alsdan, als het ware, aan eene kern van onderscheidene ijslagen gelijk worden; het is om die reden, dat de grove hagel altijd veelhoekig is.

XVIIe Nederlandsch taal- en letterkundig congres[1].

Omzendbrief van de regelingscommissie:

Mechelen, den 25^n^ Juni 1879.

Wij hebben de eer u aan te kondigen, dat de te Kampen benoemde commissie de stad Mechelen heeft aangeduid als de vergaderplaats van het XVIIe taal- en letterkundig congres, hetwelk dit jaar op 24, 25, 26 en 27 Augustus zal worden gehouden.

Wij denken het ten volle overbodig over het grootsche doel der Nederlandsche taal- en letterkundige congressen - het behoud en de versterking der Nederlandsche volkseenheid, met strenge eerbiediging der tegenwoordige staatsverdeelingen - uit te weiden. Het is u bekend, hoezeer zij hebben bijgedragen om den bloei der Nederlandsche taal- en letterkunde en der Nederlandsche kunst te bevorderen, en om den broederband steviger te maken, welke allen samensnoert, die de streken bewonen, waar onze gemeenschappelijke taal wordt gesproken. Talrijke vraagstukken van het hoogste belang voor onzen volksstam bleven echter tot heden nog onbeantwoord: wij durven op uwe medehulp hopen om die te bespreken en op te lossen, en noodigen u daarom uit het XVIIe taal- en letterkundig congres met uwe tegenwoordigheid te vereeren.

Mechelen - het middelpunt der Belgische spoorwegen - is niet alleen bijzonder geschikt voor het houden van dergelijke vreedzame internationale vergaderingen, maar het bezit tevens kunstschatten en nijverheidsinrichtingen, die de aandacht der vreemde congresleden overwaardig zijn. De inwoners der stad, die er fier op is den naam van 'het reine Mechelen' te dragen, zullen verder al hunne pogingen aanwenden om aan hunne stamgenooten uit Noord en Zuid het verblijf in hun midden zoo aangenaam mogelijk te maken. Zij worden daarin op de gulste wijze ondersteund door ons verlicht staats-en stadsbestuur, onze kunst- en letterlievende kringen en talrijke maatschappijen.

De werkzaamheden van het congres, waarvan u later één omstandig programma zal geworden, zijn gewijd aan:

De Nederlandsche taal- en letterkunde,

De Nederlandsche geschiedenis en oudheidkunde.

Het Nederlandsch tooneel, de Nederlandsche muziek, de beeldende kunsten.

Den Nederlandschen boekhandel en aan stoffelijke belangen, welke van invloed zijn op de letterkundige en wetenschappelijke ontwikkeling van Noord en Zuid.

Hoogst aangenaam zal het ons wezen vóór den 10^n^ Juli van u bericht te ontvangen, dat gij het u aangeboden lidmaatschap van het XVIIe Nederlandsch taal- en letterkundig congres aanvaardt, met de opgave van het onderwerp, dat gij verlangt te bespreken, of van de punten, die gij door de vergadering wenscht te zien behandelen. Wij hechten aan vragen en stellingen een bijzonder gewicht: zij lokken beraadslaging en gedachtenwisseling uit, en wekken de algemeene belangstelling levendiger op.

Evenals voor de vorige congressen, worden voor het XVIIe de volgende schikkingen genomen:

(1) Zie blz. 78.

1° Behalve de verslagen over vraagpunten in vorige congressen opgeworpen, zullen geene geschreven redevoeringen worden toegelaten, waarvan de voordracht meer dan een vierde uurs zou vorderen;

2° Over wetenschappelijke vraagpunten zal geene beraadslaging worden gehouden, dan in zooverre zij tot het doel van het congres leidt en van practisch belang is;

3° Punten van godsdienst en staatkunde mogen alleen dan worden besproken, als zij rechtstreeks in verband staan met het onderwerp, dat behandeld wordt, en mits strenge eerbiediging der overtuiging van anderen;

4° Geene onderwerpen zullen behandeld en geene besluiten genomen worden, dan die het belang van beide deelen van Nederland, in het bijzonder, en der Nederduitsch sprekende volkeren, in het algemeen, betreffen.

Aanvaard, Mijnheer, de verzekering onzer bijzondere hoogachting.

Het bureel der regelingscommissie van het XVIIe taal- en letterkundig congres te Mechelen: P.-A. Verhaghen, burgemeester der stad, eerevoorzitter; Fr. de Cannaert d'Hamale, senator; Eug. De Kerekhove, volksvertegenwoordiger; J. Andries, V. De Jode, L. Pouppez de Kettenis en Ern. Vermeulen, schepenen der stad, eereleden; W. Geets, kunstschilder, bestuurder der academie van beeldende kunsten, voorzitter; Fr. Cluydts, secretaris van het taal- en oudheidkundig genootschap *de Peoene*, H. Doms, leeraar bij de middelbare school van den staat, J. Ruts, gemeenteraadslid, G. Van Hoey, bestuurder der academie van toonkunde, H. Verdeyen, kantonale schoolopziener, leden; P. Jacobs, D. Waroquiers. bestuurleden van het Willemsfonds, penningmeesters; W. Van Camp, leeraar bij de middelbare school van den staat, Fr. Van den Branden, voorzitter van het letterkundig genootschap *de Lischbloem*, Ed. Van Regemorter, leeraar bij de middelbare school van den staat en bij het stadscollege, secretarissen.

Kroniek.

Antwerpen. Volgens wordt gemeld, zal het staatsbestuur ter gelegenheid van de aanstaande driejarige tentoonstelling van schoone kunsten eermetalen en eervolle meldingen verleenen voor de beste gewrochten. Ingevolge het door ons in 1878, blz. 147, vermelde besluit hebben de leden der afdeeling beeldende kunsten van het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen* de volgende heeren benoemd om deel uit te maken van de commissie van plaatsing: A.J. Verhoeven-Ball, D. Col, E. De Plyn, J. Van Opstal en J.B. Michiels. In Brussel zijn gekozen de heeren A. Verwee, A. Serrure en G. Biot. 1400 kunstwerken worden verwacht.

- De schilderij van Otto Venius in het museum, n^r^ 479, *Zacheus op den vijgenboom*, gaat hersteld worden door Felix Sacré. Dit tafereel, dat reeds in 1868 sterk aan 't afschilferen was, werd toen opgegeven als voor herstelling te zijn toevertrouwd aan den heer E. Le Roy (zie gemelden jaarg., blz. 192). Het is dus hoog tijd dat er eindelijk voor gezorgd wordt.

- Zondag 8 Juni had in den hof der Koninklijke Harmonie de onthulling plaats van het standbeeld van Jan Sebastiaan Bach, uitgevoerd door E. De Plijn en geschonken door het gemeentebestuur (zie 1878, blz. 99).

- Het gemeentebestuur is in onderhandeling met den heer E. Allemant, voormalig ambtenaar in Turkije en Egypte, over den aankoop eener verzameling van 557 Egyptische oudheden (bronzen, porseleinen en potaarden beeldjes, een basaltsteenen beeld van 1^m^00 lengte, grafnaalden, mummiedoeken, geldstukken enz.). Deze

verzameling is te Antwerpen en Brussel tentoongesteld geweest in het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen* door den heer Van Berg (zie blz. 30).

- In zitting van 27 Juni heeft de gemeenteraad 50,000 fr. gestemd ter bekostiging van het schilderen van zeekaarten op de muren der benedengalerij van de Beurs, volgens een ontwerp, voorgedragen door de Antwerpsche Maatschappij van Aardrijkskunde en opgemaakt door den heer J. Ghesquière,

kapitein by het Belgisch leger. Het *Journal des beaux-arts* (Ad. Siret) bericht, dat al de kaarten der wereld te Munchen voor minder dan 5000 fr. verkrijgbaar zijn en dat deze kaarten op muren kunnen geplakt en vernist worden.

Gent. Het St.-Josephsgenootschap heeft zijne tweede tentoonstelling voor kunstnijverheid geopend; zij is zeer merkwaardig. Wat er vooral de aandacht wekt, zijn de uitmuntende drukwerken uitgevoerd in het klooster der paters Trappisten van Westmalle. De meeste Belgische drukkers kunnen er les aan nemen.

Brugge. In de Steenstraat is men volop bezig met de herstellingen van oude gevels waartusschen *Rond den Heerd* bijzonder vermeldt het huis genaamd '*t Lammetje*, onlangs aangekocht door den heer Van Cauwenberghe, op den hoek van de kleine-St.-Amandstraat. Deze gevel, blijkens het daarin gevatte cijfer, in 1654 opgetrokken, werd van eerst af als een sieraad voor de straat aanzien, daar de stad aan den eigenaar, uit erkentenis, eene belooning schonk, zooals volgt vermeld in de stadsrekening over 1653-54 (fol. 101 v°): ‘Clays Vleys voor recompense van een nieuwe schoone steene ghevele met orduune voorhoofd an sijn huus 't lammeken, staende ten noortzijde van de Steenstrate, de somme van 10 ponden grooten.’ Dit was eene belooning, zegt de zeer eerw. heer Ad. Duclos, die men nu op ruim 300 frank zou mogen schatten; ook denkt hij dat Clays of Nicolaas Vleys die den gevel heeft doen bouwen de vader was van den Brugschen schilder Nicolaas Vleys, gestorven in 1703, en van wien eene schilderij in Sint-Jacobskerk en twee in de Potterie prijken. Voormelde gevel is versierd met afbeeldingen van de vier jaargetijden, een lammetje, de liefde, de trouw en de rechtvaardigheid; boven het zoldervenster prijken twee engelen die eene kroon vasthouden.

Brussel. Er is sprake van gedurende de feesten in 1880 het zangstuk van Hendrik Conscience en Karel Miry, *De dichter en zijn droombeeld*, op te voeren, tot welk einde een rijkshulpgeld zou worden verleend, men zegt van 50,000 fr. Dit bericht is reeds tegengesproken; wij hopen dat de opvoering desniettemin zal doorgaan.

- Onder de leiding van den bouwmeester Janlet is te Brussel op de Oude-Markt een schoollokaal gebouwd in den stijl der Vlaamsche kunstherbloejing dat door zijne lijnen herinnert aan het gebouw van den Belgischen gevel der Parijsche tentoonstelling van 1878. Het heeft veeleer het voorkomen van een gemeentehuis dan van eene school; het is zeer fraai; goed ware het de spitsen op de puntgevels door ijzeren kenven te doen vastmaken aan de daken, om bij rukwinden ongelukken te vermijden.

- Overeenkomstig het voorstel van den heer schepen Buls (zie blz. 75), is door den gemeenteraad beslist, dat voortaan ook de Vlaamsche benaming der straten op de straatnaamplaten zal voorkomen. Deze billijke beslissing werd bij eenparigheid genomen, wat den gemeenteraad tot eere strekt.

- Verschenen: *Le siècle des Artevelde*, études sur la civilisation morale et politique de la Flandre et du Brabant, 445 blz., door L. Vanderkindere, hoogleeraar te Brussel.

Leuven. Op 21 Juni hebben de studenten der hoogeschool mgr. Namêche ter gelegenheid van zijn 25-jarig lidmaatschap van het bestuur der universiteit zijn portret aangeboden geschilderd door D. Mergaert, van Cortemarcq, die in 1854 primus van Rome was en thans te Brugge is gevestigd.

Buitenland.

's-Gravenhage. De Javaansche prins Hario Gondo Siwoyo, die Holland bezoekt en bij deze gelegenheid door koning Willem III op het Loo ontvangen werd, heeft aan Z.M. geschonken: 1° een Bolineesch zwaard 0m70 lang in gepolijste gouden scheede waarvan het handvat bestaat uit een massief gouden afgodsbeeld, omzet met eenvoudig geslepen edelgesteenten van verschillende kleur (in het Javaansch *mira* genoemd); 2° een Soloosche kris (dolk) 0m60 lang met recht handvat en scheede van gepolijst wit sandelhout, met briljanten omzet; 3° eene piek van letterhout, waarvan het bovenste gedeelte bedekt is met een groot aantal briljanten in zilver gezet (rond het stalen uiteinde is een gedreven massief gouden dop). Het staal dezer drie wapenen is van de fijnste soort, versierd met figuren en met goud ingelegd. Hunne waarde wordt geschat op 13,000 gl. De geschenken werden door den prins aangeboden namens zijnen vader, den onafhankelijken vorst van Solo.

- Van het eerste gedeelte der *Camera obscura* van Hildebrand (Nicolaas Beets) is eene Italiaansche overzetting verschenen, bewerkt door den leeraar Giovanni Antonioli, die van 1866 tot 1874 Holland bewoonde. Men weet dat de *Camera obscura* reeds voor jaren vertaald werd in het Engelsch, Duitsch en Fransch. Van de Fransche overzetting verscheen onlangs eene tweede uitgave.

- Buiten zijne beroemde *Ontleedkundige les van professor Tulp* uit het Haagsche museum, wist men dat Rembrandt van Rhijn in 1656 ook geschilderd had *De ontleedkundige les van dokter Deyman*, doch niemand wist te zeggen waar die schilderij gebleven was. Volgens een bericht van den heer J.P. Richter aan den heer C. Vosmaer heeft eerstgenoemde de schilderij in Engeland aangetroffen; zij was vervuild, werd op Richters verzoek gereinigd en zal tentoongesteld worden in het South-Kensington-museum te Londen. Tevens zullen er lichtteekeningen van gemaakt worden.

Rotterdam. De in deze stad geopende tentoonstelling bevat 594 kunstwerken waartusschen de door ons op blz. 42 vermelde schilderij van P. Van der Ouderaa, *De mondzoen*, de eereplaats bekleedt. Des schilders *Kleine diefegge*, in middeleeuwsche kleeding, ofschoon fijn en zuiver van toon, bevalt minder. Eenigszins schetsachtig als schildering doch overigens prachtig van voorstelling is het stuk van C. Rochussen: *De heeren Pauw van Heemstede en Joachimi, als buitengewone gezanten der staten in het Lagerhuis te Londen ontvangen op* 6 *Februari* 1649. Van A. Struys, thans leeraar te Weimar, zijn twee kapitale tafereelen voorhanden die even goed op kleinere schaal zouden voldaan hebben: *Teleurstelling*, eene arme vrouw met een kind (levensgroot) staat aan eenen vleeschwinkel en de vrouw haar geld overziende merkt op, dat zij niet genoeg bezit om het verlangde te koopen. *Vergeten* is eene puik geschilderde weduwe in rouwgewaad. J. Stroebel ('s-Gravenhage) stelde een uitstekend *Binnenhuis* (XVIIe *eeuw*) ten toon; R. Bisschop (Rotterdam), *Och*, *hoe sprekend!* eene oude vrouw die aardappelen aan 't schillen is en een portret bewondert dat zij in eenen brief ontvangen heeft, een puik en breed gepenseeld stuk, dat in een museum niet misplaatst zou zijn. Van H. Bource zagen wij twee keurige voorstellingen uit het visschersleven: *De terugkomst* en *De aankomst wachtende;* van C. Cap, twee kabinetstukjes: *Lentedroom* en *Herfstdroom;* van A. Antony, *Blijmoedigheid* en *De feestdag;* A.H. Bakker-Korff (Leiden), drie uitmuntend verzorgde stukjes: *Bijbellezing*, drie dames waarvan eene leest en twee aandachtig luisteren, *De courantlezing* en *Een draad door de naald*; L. Herbo (Brussel), een uitmuntend geschilderd vrouwenhoofd in rouw; des schilders *Uitnoodiging* is mede zeer verdienstelijk; J. Heijermans: *De knappe jongen* en *Over Waterloo*, twee puike naar waarheid

afgemaalde hulselijke voorstellingen; E. Joors' *Solo* is een flink stuk, gekocht door den heer W.H. Köhler te Rotterdam. H.A

Van Trigts *Melanchton* scheen ons wat zwart (gekocht door den heer L.V. Ledeboer te Rotterdam); zijn *Erasmus in zijne laatste dagen* (de hoofdfiguur schijnt wat kort) is aangekocht voor het museum Boymans. Loffelijke melding voor *Petemoei van Zandvoord*, van H.E. Vinke te Haarlem. J.B. Witkamps *Parisina* doet zich zoo uitnemend voor, dat wij bij de beschouwing den wensch uitdrukten, dit puikstuk te zien koopen voor een Nederlandsch museum. Onder andere zijn nog van de volgende kunstbeoefenaren stukken tentoongesteld: Tschaggeny, Dell'Acqua, Portielje, P. Vervloet, V, Tydgat, Musin, Weber, Stroobant, F. Van Luppen, Gabriël, Roelofs, De Haas, Montgomery, Abri, J. Plumot, Romein, Unterbergen, Storm van Gravesande, Walkiers, Verhoeven-Bal, Van Imschout, J. Jacobs, Tyck, Le Veaux, Lefever, Lemmens, H. Van Seben, Sebes, Testas de Famars, Van Dijck, Dommershuizen, De Keghel, Poittevin-De la Croix, Visser, Verstraeten, A. Wittkamp, De Nayer, Claris, Vandeuren, Comein, P. Beulens, De Beul, Baetes, Van den Bussche, Maus, Madiol, Dewit, Maswiens, Ludwig, Meurs, Moerman, Permeke, Rooseboom, Geerts, E. Hambresin, Valkenaar, Scribe, Van Hove, Mev. Kind, A. Paulus, Wappers, Payen, Ronner, Putzeys, Furschenbroek, Van der Linden, de Vigne, Jamar en Oyens.

Leiden. 28 Juni opende de *Victoria Regia* in den stedelijken kruidtuin hare eerste bloem, bij eene blad-middellijn van $1^{m}77$. Dit is 10 dagen vroeger dan de vroegste datum, dien men in deze inrichting nog aanteekende. (Zie onze blz. 90.)

- De Maatschappij der Nederlandsche letterkunde heeft onder anderen tot buitenlandsch lid benoemd de heer A.J. Cosijn, hoofdopsteller van *De Vlaamsche Kunstbode* te Antwerpen,

Utrecht. Te dezer stede, nabij het Vossegat, aan den Minstroom, prijkt een in Holland beroemde treurrozenboom, toebehoorende aan den heer J. Van Spellen. De kroon van dezen reusachtigen boom beslaat nu een omtrek van 45 meters. Op eenen meter oppervlakte zijn ongeveer 600 knoppen geteld; dat geeft voor geheel den boom omtrent 30,000 bloemen en knoppen.

Groningen. In deze stad is verschenen een werk van 156 blz. welk *niet* in den handel is en voor de staat- en staathuishoudkundige geschiedenis van Holland belangrijk wordt genoemd, onder den titel: *Het leven en werken van mr. Isaäc Antoni van Roijen,* geboren te Vledder den 28^{n} Maart 1800, overleden te Zwolle den 14^{n} Januari 1868, verhaald aan zijne kinderen en kindskinderen.

Parijs. De Fransche academie heeft den prijs Monthyon van 25,000 fr. toegekend aan den roman van Hector Malot: *Sans famille.*

- Sedert 7 Juni is de jaarlijksche tentoonstelling van schilderijen enz. van 8 tot 11 ure 's avonds geopend en met 200 electrische pitten verlicht.

- Om de weduwe en dochter van den verdienstelijken blind en daarna zinneloos geworden schilder Mouchot uit de armoede te trekken, hadden een aantal Parijsche kunstenaars hun schilderijen geschonken, wel voorziende dat zij die ten hunnen bate zouden verkocht hebben. Deze verkooping heeft niet minder dan 151,071 fr. opgebracht. Onder andere betaalde men voor een stukje van Meissonier, *De legerstaf,* 18,200 fr., voor Gerome's *Arnaute*, 7000 fr., voor een zeegezicht (waterverf) van Heilbuth, 4950 fr., voor eene schets van Victor Hugo's portret door Bonnat, 3605 fr.,voor *Katjes* van Lambert, 3150 fr., voor *Colombine* van Madrazo, 3100 fr., voor *De serenade* van Leloir, 2000 fr. Van Mouchot zelf werden twee stukken verkocht: *Venetië's Groot Kanaal,* voor 3450 fr., en *Vastenavond te Venetië,* voor 1920 fr.

- In het Trocadero (zie 1878, bl. 157) gaat een museum voor bouw- en beeldhouwkunde geopend worden; het zal afgietsels van geschiedkundige bouw- en beeldhouwwerken alsook lichtteekeningen bevatten.

- Er wordt gemeld, dat de heer Weckerlin in het archief van de Italiaansche opera de onuitgegevene muziek van een zangspel van Haydn in 3 bedrijven, getiteld *Vera Costenza* met het jaartal 1785 heeft aangetroffen.

- De toonzetter Gounod heeft de muziek van zijn zangspel *Le Tribut de Zamora* aan den uitgever Choudens verkocht voor 100,000 fr., betaalbaar als volgt: 50,000 fr. op den dag der eerste, 25,000 fr. op den dag der 50ste en 25,000 fr. op den dag der 75ste vertooning.

- Volgens wordt gemeld, is er middel gevonden om het vlas zoo te veranderen dat het voor zijde kan doorgaan. Daartoe zou het garen van vlas, na scheikundig bewerkt te zijn, ondergedompeld worden in een vocht, waarin afval van zijde is opgelost. Hierdoor zou de vlasvezel overtrokken worden met een zijdeachtig omhulsel en geheel het voorkomen van zijde verkrijgen, zoowel wat fijnheid en glans als de rekbaarheid betreft. Is dit bericht overeenkomstig de waarheid, dan zal er een groote ommekeer plaats hebben in de zijdenijverheid.

- De Fransche academie heeft den prijs Jean Reynaud van 10,000 fr. toegekend aan de Bornier, den schrijver van *La fille de Roland.*

- Volgens wordt gemeld, gaat tusschen Brussel en Parijs het telegrafisch toestel van Edison, in Amerika en Engeland reeds veelvuldig gebruikt, toepasselijk gemaakt worden. Door middel van dit toestel kunnen vier berichten tegelijk, twee van tegenovergestelde zijden, over denzelfden draad verzonden worden.

- In de stad Ham is een bronzen standbeeld van generaal Foy opgericht. (Geb. te Ham 1775, overl. te Parijs 1825.)

Nancy. 3 Augustus wordt in deze stad een standbeeld van A. Thiers onthuld. (Zie onzen jaargg. 1877, blz. 176.)

- Mev. Thiers heeft aan het museum van Nancy het geschilderd portret haars echtgenoots geschonken.

Munchen. Dr. E. Förster heeft de handschriftelijke nalatenschap van den uitstekenden Duitschen schrijver Jean Paul Richter (geboren in 1763 te Wunsiedel, overleden in 1825 te Baireuth waar in 1841 zijn standbeeld werd opgericht), overgedragen aan het Germaansche museum, onder voorbehoud van eigendomsrecht.

Geneve. In deze stad, die Rudolf Töpffer in 1796 zag geboren worden (hij overleed in 1846), gaat ter eere van den schrijver van de bekende meesterlijke verhalen, een gedenkteeken opgericht worden. Het bronzen borstbeeld op geel marmeren voetstuk wordt vervaardigd door Töpffers tweeden zoon, die beeldhouwer te Parijs is.

Saigon. De hoofdkerk dezer gemeente in Cochinchina is onlangs van een prachtigen beiaard voorzien; de klokketoren of belfort is gansch van ijzer omdat het hout aldaar niet tegen de knaagdieren bestand is. Beiaard en klokken hebben ongeveer 200,000 fr. gekost. In den beiaard zijn klokken van 6,705, 4,483, 3,183, 2,357, 1,625 en 1,149 kilos zwaarte.

Sterfgevallen.

W. FOTHERGILLE COOKE, die met Wheatstone zijnen naam hechtte aan het eerste toepasselijk stelsel van electrieke telegraphie, is den 23n Juni overleden. Hij werd geboren te Taling (Schotland) in 1806.

MARTINUS HEYLEN, te Herenthals, die gedurende 40 jaren als beeldhouwer en schilder hoofdzakelijk voor Kempische kerken werkzaam was, is in de laatste dagen van de maand Mei overleden, oud 71 jaren.

Petrus Josephus Norbertus Hendrickx 1822 + 1879.

Hij, wiens afbeeldsel hier voorkomt, maakte zich naam als schrijver van de volgende werken: *Le Siècle,* Bruxelles, 1845; *La Mort du Christ*, mystère, Liège, 1846; *De laatste dag der eerste wereld*, heldenspel in vijf bedrijven, Gent en Amsterdam, 1847; *Diogenes de tonbewoner,* vrij naar het Hoogduitsch (verschenen in de *Vlaamsche Stem*), 1849; *Don Juan,* dramatisch

TEEKENING VAN C. T'FELT, HOUTSNEDE VAN ED. VERMORCKEN.

gedicht, Antwerpen 1855; *Un bouquet de trente fleurs à Marie; Simple histoire,* boutades biographiques publiées à l'occasion du XXVe anniversaire de la mort de Jean-François-Joseph Janssens, Anvers, 1860; *Jean-François-Joseph Janssens,* compositeur anversois, hommage rendu à la mémoire de l'artiste, à l'occasion du XXVe anniversaire de sa mort, (3 Février 1860); *Ter zalige gedachtenis van Francisca Petronilla Elsens,* mijne laatste hulde op aarde gebracht aan mijne dierbare afgestorvene gade, Antwerpen, 1867; *Sonnets,* Anvers, 1870. Buitendien zijn van Hendrickx een aantal losse stukken in dagbladen en tijdschriften opgenomen. Tot zijne laatste dichterlijke voortbrengselen behooren de twee verzenstukken welke van hem verschenen in onzen jaargang 1875, blz. 6 en 52.

Hij overleed den 28^n^ April 1879, des morgens ten half twee, in zijne woning Kroonstraat n^r^ 46 te Borgerhout. Den 1^n^ Mei had zijne plechtige begrafenis plaats. De lijkdienst werd verricht ten 10 ure, in de kerk van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw. Op den weg van het sterfhuis naar de kerk werd de doodkist, waarop vriendenhanden drie kronen hadden neergelegd, gedragen; de slippen van het baarkleed werden vastgehouden door de heeren Jan van Beers, den dichter, P. Génard, stadsarchivaris, F.J. van den Branden, onder-archivaris en N. Versturme, bureeloverste bij het Antwerpsch gemeentebestuur. De opkomst van vrienden en vereerders was zeer

talrijk. De ter-aardebestelling geschiedde op het kerkhof der gemeente Deurne, waar des dichters gade en dochter begraven zijn.

Bij het graf hield de heer P. Génard eene redevoering, die wij hier in haar geheel opnemen, omdat zij eene alleszins volledige en aanschouwelijke schets ophangt van Hendrickx' leven:

'De man wiens stoffelijk overschot hier aan onze voeten ligt, was een der eigenaardigste en meest geachte figuren der Zuid-Nederlandsche letterkunde. G e d u r e n d e verscheidene jaren was de openbare aandacht op hem gevestigd; - herhaalde ongelukken waartegen de teergevoeligheid zijns harten niet bestand was, braken te vroegtijdig de macht eens geestes die voor het behandelen van het hoogste vak der l i t e r a t u u r, het heldendicht, scheen geschapen te zijn.

Petrus - Josephus-Norbertus Hendrickx zag te Antwerpen op 29 Juni 1822 het licht.

Voor den geestelijken s t a n d opgeleid, deed hij opvolgentlijk zijne studien in het koninklijk a t h e n e u m van Antwerpen en in het klein seminarie te Mechelen. Aldaar bekwam hij die grondige kennis der Grieksche en Latijnsche t a l e n, welke hem, hadde hij gewild, eene waardige plaats tusschen de Belgische philologen zou hebben ingeruimd.

Eenigen tijd legde hij zich toe op het onderwijs, doch verliet het weldra om zich voor goed aan zijn geliefd vak, de beoefening der dichtkunst, toe te wijden.

Alsdan ontrukte de dood hem zijne moeder, welke hij uitermate lief had. Dit verlies verspreidde over hem die somberheid welke in al zijne schriften heerscht, en de hoofdtrek van zijn karakter is geworden. Verscheidene gedichten ter nagedachtenis zijner moeder vervaardigd, worden als pareltjes in hunnen aard beschouwd.

In 1845 verscheen Hendrickx' eerste werk: *Le Siècle*, waarin talrijke blijken van een echt dichterlijk genie doorstralen. Een uitstekend Fransch schrijver zegde ons onlangs: "de kritiek moge dit schrift hardnekkig hebben vervolgd, voor ons blijft het, trots eenige gewaagde uitdrukkingen, een der

eigenaardigste en verdienstelijkste boeken welke de Fransch-Belgische letterkunde sedert het jaar 1830 heeft voortgebracht."

In 1846, liet Hendrickx zijne tragedie *La Mort du Christ,* verschijnen; dit opstel bevestigde de faam welke onze stadgenoot door zijn vorig boek had verworven.

Op het aanraden van zijnen trouwen schoolmakker en kunstvriend, den dichter Jan van Beers, besloot Hendrickx het Nederlandsch dichtperk in te treden. Zijn eersteling, in weinige dagen vervaardigd, verraadde eene meesterhand. Wij herinneren ons nog den opgang welken dit schrift bij zijn verschijnen in 1847 maakte en de pogingen door eenige jeugdige tooneelkringen aangewend om het op eene waardige wijze te vertolken. Het was te dier gelegenheid dat wij den dichter persoonlijk leerden kennen, en tusschen hem en ons eene vriendschap ontstond die tot den dag van zijn dood ongeschonden is gebleven.

Aangemoedigd door den bijval welken *De laatste dag der eerste wereld* had genoten, zette Hendrickx zich op nieuw aan den arbeid en ontwierp eene dichterlijke trilogie, die bestemd was om eene der uitgebreidste scheppingen te worden op het Nederlandsch letterkundig veld voortgebracht. In zijne voorrede van *Don Juan* zegde de schrijver: "Uit den aanleg zelf van ons gedicht kan blijken dat het, ofschoon 't een volledig en op zich zelve staande geheel uitmaakt, dan toch, onzes inziens, eene onvoltooide eenheid is gebleven. Om wel te zijn, hoeft dees werk uit drie deelen te bestaan. Nu, worden de omstandigheden den schrijver gunstig, dan zal hij wel eens op de twee huidige het derde en laatste laten volgen." Jammer genoeg, deze woorden zijn eene belofte gebleven.

Hendrickx was een burgerjongen, en zijn maatschappelijke toestand dwong hem een beroep uit te kiezen. Hij trad als medeopsteller in de bureelen van het *Journal d'Anvers* en was aldaar werkzaam zoo lang de heer Jouan de eigenaar van dit dagblad was. Verscheidene artikels over kunst en literatuur zijn van zijne hand.

Naast zijne liefde voor de letterkunde, koesterde Hendrickx eenen waren drift voor de muziek. Voor eenige componisten had hij eenen eerbied die aan de aanbidding grensde. Mozart, Beethoven, Weber. Cherubini en onze stadgenoot Janssens waren voor hem het voorwerp van eenen waren eeredienst. Werd ergens een der werken dezer toondichters uitgevoerd, dan was men zeker er onzen vriend te vinden. Zijne plaats in de hoofdkerk was van een ieder gekend.

Hendrickx gaf zijner bewondering voor deze componisten in verscheidene gedichten lucht. Van daar ook zijne *Boutades biographiques, publiées à l'occasion du* XXVe *anniversaire de la mort de Jean-François-Joseph Janssens* en zijn *Hommage rendu à la mémoire de l'artiste*, welke beide in 1860 verschenen.

Korten tijd na onze benoeming als archivaris der stad, werd Hendrickx ons tot eenen onzer adjuncten gegeven. Wij achten het ons ten plichte de aanzienlijke diensten te doen uitschijnen, door onzen collega aan het stadsarchief bewezen. Gedurig aan den arbeid, enkel ingelaten met het vervullen zijner taak, vervaardigde hij die talrijke *Inventarissen* welke als modellen in hunnen aard moeten worden beschouwd, en waarvan er weldra eenige het licht zullen zien. Wij verklaren het volmondig, het gemeentebestuur heeft in den dood van Hendrickx een waar verlies gedaan.

Het was tijdens zijne werkzaamheden ter archieven dat Hendrickx opvolgentlijk door twee rampen werd getroffen die in eens zijne letterkundige loopbaan sloten. Op 16 December 1867 stierf zijne echtgenoote, vrouwe Francisca - Petronella Elsens,

die hij niet alleen als eene trouwe gade en goede moeder lief had, maar die, zelve dichteresse zijnde, als de begeesterde waardeerster van zijn talent werd beschouwd.

Hendrickx stortte zijn wee uit in zijne *Laatste Hulde gebracht aan mijne dierbare afgestorvene gade,* en in de voorrede waarmede hij een opstel zijner vrouw, *Snipperuurtjes* getiteld, verrijkte.[1]

Eenige jaren later verloor hij, na eene kortstondige ziekte, zijn eenig kind, de hoop en ten zelfden tijde de hoogmoed zijns levens. Inderdaad, de kleine Seraphina was schoon en geestrijk, en wettigde door de hoedanigheden haars harten den eenigen trots haars vaders.

Deze laatste slag verpletterde gansch het gemoed des dichters. Had hij de dood zijner duurbare moeder in roerende gedichten bezongen, was het hem mogelijk geweest eene laatste hulde aan de nagedachtenis zijner goede echtgenoote te brengen, bij het afsterven zijner aangebeden dochter, vond hij geene woorden meer. Nacht en dag huilde hij als een krankzinnige, en meermaals werd men bevreesd dat de overmacht der smart zijn denkvermogen zou hebben verbijsterd. Vijf jaren bracht Hendrickx in een onuitsprekelijk lijden door, vijf jaren dat hij als een balling door de straten omzwierf, en geen uur rust noch duur mocht genieten. Meermaals bad hij den Heer hem dezer aarde te ontrukken, daar hij zich onmachtig gevoelde om zijn lot te dragen. Met gebogen hoofd, de ziekte in het hart, klom hij de hooge trappen van het stadhuis op, ten einde in het archief zijne werkzaamheden met nauwgezetheid, doch zonder moed, in stilzwijgendheid, voort te zetten. Twee dagen voor zijnen dood was hij aldaar nog aanwezig, en hadden wij het geluk hem nog eenige troostende woorden toe te sturen.

's Mans afsterven stond eenigszins in verband met zijn leven. Wij zegden het reeds, Hendrickx was een groot liefhebber der muziek. Zondag 27 April, was hij de uitvoering van Cherubini's prachtige misse der *Koningskroning* gaan bijwonen. Onder het schitterend *Gloria* dacht onze dichter zich van de aarde ontheven en op de tonen der muziek tot hoogere sferen gevoerd. Plotselings stortte hij neder. Tot het bewustzijn teruggekeerd, bedroefde het hem zeer in dit voor hem zoo schoon oogenblik niet te zijn gestorven. “Wat ware zulke dood toch zoet geweest” zegde hij met nadruk. Helaas! eenige stonden later was hij een lijk!

Arme dichter, bij uw vroegtijdig afsterven, beweenen wij noch den echtgenoot noch den vader, die thans vereenigd met hen die hij zoo vurig beminde, zijn onuitsprekelijk lijden in een eindeloos geluk ziet herschapen; maar wij betreuren in u den trouwen vriend, den goeden collega, den uitmuntenden schrijver. Lang zal uwe nagedachtenis in ons midden als die van een oprecht man en een goed burger voortleven. Met overtuiging passen wij u de smartvolle woorden toe die u bij den dood uwer geliefde moeder ontvielen:

“Le Seigneur l'avait dit dans sa rude clémence:
Du calice de la souffrance
Tu boiras lentement la longue infirmité.
Pauvre mère!.. tu bus, ardente et résignée,
Jusqu'à la lie empoisonnée
La coupe de l'adversité,
.....
Elle en avale, un jour, la goutte dernière...
Alors le sein d'un cimetière
S'ouvrit pour la victime.....

(1) Zie de *Vlaamsche School* van 1868, blz. 29.

L'un (le corps) y trouva les vers, l'autre (l'âme) y trouva les anges
Qui lui dirent tout bas, avec des mots étranges:
Ma soeur, on vous attend là haut.[1]”

Vaarwel, Hendrickx, rust hier bij uwe lieve dochter, inde nabijheid van hen die *mij* zoo duurbaar waren[2]. Vaarwel, tot in het eeuwig leven!’

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom sneeuwt het in den winter en niet in den zomer?

Omdat de sneeuw, even als de hagel, zich door de bevriezing der waterachtige deelen, welke in den dampkring zweven, vormt. Er is in den zomer zoowel sneeuw als in den winter, daar de kruinen der hooge bergen er altijd mede bedekt zijn; doch, in de warme jaargetijden, smelten de bevrozene deelen der sneeuw, vóór dat zij nederdalen, uit hoofde hunner weinige vastheid.

Roem.
I.

Het heerlijkste zomerweder begunstigde het feest van het Heilig-Sacrament te Munchen; zoowel in nieuwe als in het oude gedeelte der stad was de weg, dien de processie volgde, met groen en bloemen en vlaggen versierd; de aartsbisschop had het volk gezegend, ook de koning had het hoofd ontbloot voor het Allerheiligste; alles was weer in orde voor een geheel jaar, en het volk, vooral dat uit de oude stad, ging zijnen weg, in de volle overtuiging dat God van dit oogenblik af het goede Munchen met zijn bewoners in zijne bijzondere hoede zoude nemen. Het overige van den dag werd nu feestelijk doorgebracht: dat behoorde zoo van oudsher en men zou alleen in de wereld moeten zijn, om bij deze gelegenheid zijne blijdschap, niet op de eene of andere manier lucht te geven.

Nu alleen in de wereld was Christiaan Winter! Aan het venster van zijn zolderkamertje gezeten, zag hij neder op de vroolijke menschen beneden, van hen gescheiden door denzelfden afstand, die zijn leven lang het geluk van hem verwijderd had gehouden - en de herinnering van de dagen zijner eigen jeugd trad hem levendiger

(1) Ontleend aan de verzameling: *Le Siècle.*
(2) Namentlijk mijne moeder, mijne dochter Maria, mijn schoonvader Karel-Hyacinth Caeymaex en talrijke leden der familie mijner vrouw.

dan ooit voor den geest. Zijn armoedig kamertje maakte deel uit van een groot somber huis in eene der voorsteden, waarin arme gezinnen zich nestelden, talrijk als de kraaien in een ouden toren. Achter het huis was een tuin, als men ten minste dien naam wilde geven aan de verwaarloosde wildernis, waarin twee appelboomen stonden, die al sedert jaren geene vruchten meer gaven.

Christiaan Winter zat dan tegen zijn venster geleund en keek naar de juichende menschenschaar. Hij had honger, al wilde hij het zich niet bekennen. Zijne kleeren waren kaal en versleten. Maar toch was het eene aantrekkelijke figuur. De sneeuwwitte lokken vormden eene lijst om zijne fijne, edele trekken, lang geleden bruin getint door de warme zon van het Zuiden. Zwakheid en ouderdom hadden de fiere gestalte gebogen. Hij was zoo mager, dat zijne gerimpelde handen doorschijnend werden als hij ze ophief om zijne oogen tegen het scherpe zonnelicht te beschutten. Toch zou Christiaan Winter, zooals hij was, nog wel zijn brood hebben kunnen verdienen, als hij bij de schilders bad willen poseeren voor den bedelenden Belisarius, koning Lear in den storm, of Calas op het schavot. Maar hij was te trotsch om tot model te dienen, want - hij was zelf schilder, hoewel de wereld hem dien titel niet had willen geven en nooit zijn naam had genoemd. Waarom? Geen mensch zou het kunnen zeggen. De faam heeft haar nukken, en geeft of weigert hare gunsten met eene grilligheid, die de menschen tot haar speelbal maakt: eene toevallige omstandigheid, het gebrek aan gelegenheid, gemis aan zelfvertrouwen, onbekendheid met de middelen die tot welslagen noodig zijn - eene van die oorzaken, of alle te zamen misschien, waren schuld aan die vergetelheid, waarin hij was blijven voortleven; toch schilderde hij maar altijd voort, en nooit was het hem in al die jaren van armoede en ellende in de gedachte gekomen iets anders te doen.

Christiaan Winter dacht dus na over zijn vervlogen leven, terwijl hij de menigte naar buiten zag snellen, zoekend naar vreugde en zonneschijn. Hij dacht aan zijne jeugd, aan die dagen vol eerzucht en begoochelingen, begoochelingen zóó krachtig, dat het kanongebulder van Wagram en Jena ze niet had kunnen vernietigen. Als kind had hij gebrek en ontbering gekend, want hij was de zoon, de jongste van een armen ketellapper te Munchen, en hij werd gescholden en geslagen omdat hij droomde en peinsde in plaats van de handen uit te steken, zooals de anderen. Maar in weerwil van alles was hij blijven zeggen: Ik wil schilder worden! - Terwijl het bloed over de slagvelden stroomde, had hij de oogen opgeheven naar den goddelijken glimlach der kunst, en had niets anders gezien. Uit liefde voor de kunst, was hij blootvoets naar Italië gegaan; en daar had hij gedacht en gewerkt en geworsteld, tot hij, na al dat harstochtelijk, koortsachtig zoeken, den zaligen vrede gevonden had, die voortspruit uit het gevoel van kracht. Hij had geloofd in zichzelven. Dat is veel, maar alles is het niet. Toen de jaren voortsnelden, en de woelende menschenwereld niet in hem wilde gelooven, was dat edel vertrouwen op zijne kracht iets bitters en droevigs geworden in zijn gemoed. Eene enkele gezellin was hem trouw gebleven, en die gezellin was - de tegenspoed: waar zij zich eenmaal heeft vastgeklemd, laat zij haar prooi zoo licht niet weder los. Zijne schilderijen werden dof door stof en spinnewebben, zonder dat hij kon nagaan waarom. Misschien was hij wel te trotsch; hij kon niet op zijne knieën omhoog klimmen en - een arme mag immers niet trotsch zijn!

Christiaan Winter was op dien Heilig-Sacramentsdag vijf en zeventig jaar geworden. 't Was lang geleden, dat hij zijns

vaders huis verliet met eene korst brood en eenig klein geld op zak, maar met de woorden op de lippen: Ik wil schilder worden! - Lang, meen dan eene halve eeuw... maar niemand had ooit den naam van den schilder Christiaan Winter genoemd! Hij had zijne heele ziel gelegd in die stukken, waarop niemand een blik wilde slaan; hij had gearbeid met al zijne krachten, honger en koude geleden, liefde en levensgenot opgeofferd, zijne dagen en nachten, zijne jonkheid en zijne mannelijke kracht aan de kunst gewijd - en toch kende de wereld hem zelfs niet bij name.

Zijn dagelijksch brood verdiende hij met het graveeren op koper voor een prentenkoopman; en zelfs dit gaf hem niet veel te doen, want er waren ook in dat vak jongeren, die vlugger en minder nauwgezet werkten. Er was iets hards en kouds in zijn arbeid, zei men; en hoe kon dit anders na een leven van onophoudelijken tegenspoed? Winter verdedigde zich niet.... Hoe zou het ijs kunnen smelten, als de noordewind voortdurend blaast?

Er bestaat eene ets van François Chifflard, voorstellend het schip der kunst - een sierlijk vaartuig, gevuld met de lijken der verdronkenen en de verminkte lichamen van hen, die door de harde kiel werden verpletterd. Cristiaan Winter behoorde tot die slachtoffers, al was hij nooit geheel en al gezonken; hij had zijne ziel verdedigd; maar nu was hij moede, vreeselijk moede, en hij begon te begrijpen dat de naam van Christiaan Winter, dien hij met gulden letteren op de poorten zijner vaderstad had willen schrijven, nooit ergens anders te lezen zou zijn dan op het graf van een arme, zoo dat graf al een naam zou hebben. Hij klaagde niet over zijn lot, maar hij beweende de goddelijke visioenen, die met hem zouden sterven, de heilige en heerlijke dingen, die zijne verbeelding hadden doen ontvlammen, en die hij niet aan de menschheid had mogen openbaren.

Muziek, gelach en gejoel weergalmden op straat. Hij had dien dag nog niets gegeten, want het werk was schaarsch geweest den laatsten tijd en het laatste geldstuk was verdwenen. 't Is waar, menigmaal had hij honger geleden om verf te kunnen koopen; maar wie dacht er aan, de stukken te koopen. die daar sedert dertig jaren lagen opgestapeld? Wie vroeg naar de phantasieën van een onbekende? Hij durfde ze zelfs niet meer te koop bieden; miskend en teruggestooten toen hij jong was en krachtig, had hij een te hoog gestemd gevoel van eigenwaarde, om op zijn ouden dag te klagen: Iedereen vergeet mij, en ik sterf alleen en verlaten! - Vergeten was hij als de verwelkte bloem, die door de voorbijgangers vertreden wordt. En toch, terwijl hij daar zoo stil nederzat, verscheen er plotseling een glimlach op zijn ernstig gelaat, weer even spoedig verdwijnend als de zonnestraal, die een oogenblik het winterlandschap verlicht.

't Was de weerschijn van een anderen glimlach, spelend op het lief, onschuldig gezichtje van een jong meisje, dat naar hem opzag. Zij liep tusschen de wandelaars, frisch en fleurig in haar wit kleedje, met eene roos in haar keursje en haar minnaar aan hare zijde. Lize was een kind van het huis, arm evenals hare buren, maar vroolijk en onbezorgd, het zachtste, liefste schepseltje, dat men zich denken kon, den ganschen lieven dag zingend als eene lijster, hetzij ze aan haar spinnewiel zat, of in 't huishouden hielp, of over het gras van den verwilderden tuin huppelde. Christiaan Winter had dus geglimlacht toen hij haar in 't oog kreeg; zijne gedachten waren eene halve eeuw teruggesneld naar een ander jong meisje, dat toen aan zijnen arm langs dienzelfden weg gewandeld had, en nu al zoo lang - zoo lang, dat hij de jaren niet meer tellen kon! - onder de groene zoden rustte, dicht bij den kerkmuur.

Lize bleef den grijsaard aankijken, en liet hare witte handjes blinken; meestal was zij een beetje bang voor hem, maar deze blijde feestdag vervulde haar met leeuwenmoed. Berthold was bij haar, haar flinke knappe Berthold, die haar bruidegom zou worden, als hij den prijs won - en dat gebeurde stellig - den prijs, dien de koning uitloofde voor jonge kunstenaars van een bepaalden stand. Berthold Landsee was nog in zijne studiejaren, maar iedereen koesterde de beste verwachting van hem: er zat talent in hem, meenden de kenners; en Lize's vader had gezegd dat de bruiloft gevierd mocht worden zoodra hij dien prijs had behaald. Intusschen wandelden Berthold en zijne liefste vroolijk samen voort, afsprekend om des avonds *Siegfried* te gaan zien, een zielsgenot voor iederen rechtgeaarden Beierschman. De jongelieden waren zoo gelukkig als de tortelduifjes, die boven hunne hoofden rondvlogen, en in weerwil van zijne vijf en zeventig jaren, en zijnen honger, beschouwde Christiaan Winter hen zonder bitterheid; alleen fluisterde er eene stem in zijn hart: - Ach, waarom duurt de lente zoo kort en de winter zoo lang?

Eindelijk verliet hij het venster, en nam eene harde korst brood op, die hij op de straat gevonden had; dat was zijn eerste en eenige maaltijd. Waarom blijf ik toch leven, dacht hij, terwijl er dagelijks zoovelen naar het kerkhof gaan, kinderen en jonge meisjes, jeugdige moeders en mannen in hunne volle kracht? - Langzamerhand begon de schemering te dalen, de roode gloed der ondergaande zon hulde zelfs het zolderkamertje een oogenblik in tooverglans. Christiaan Winter bleef stil zitten in de toenemende duisternis; hij voelde dat het niet lang meer met hem duren kon; zijn geld was op - en van aalmoezen leven wilde hij niet. Was het zijne schuld, dat het zoover met hem gekomen was? Winter was ootmoedig voor God en zijn geweten, al was hij trotsch tegenover de menschen. Hij kwam tot het besluit, dat de fout wel bij hem zelf moest liggen; dat de wereld gelijk had en hij ongelijk; dat het wel eene vergissing moest zijne geweest, toen hij die stem in zijn hart had hooren fluisteren: - Gij hebt genie!

(Wordt voortgezet.)

Vogelvederen

worden tegenwoordig als spinbare vezel verwerkt. Bourguignon heeft bevonden dat vederen, van de hoornzelfstandigheid ontdaan, met katoen of wol kunnen worden verwerkt in verhouding van 10 tot 70 per honderd. Het daarvan gemaakte flanel onderscheidt zich zeer gunstig van het gewone door bijzondere dunte, luchtheid en het vermogen om de warmte van het lichaam te bewaren.

De gazet, tafereel van David Teniers den jonge.

De schilderij van David Teniers den jonge waarnaar de bovenstaande fraaie plaat is vervaardigd, voert als titel *De gazet.*

In hoeverre deze benaming goed gekozen is, moeten wij onbeslist laten. Wellicht voerde de schilderij oorspronkelijk een anderen naam. Uit de voorstelling blijkt niet, dat er eene bijzondere reden bestaat, om de papieren, die aangebracht worden door den man welken men op den voorgrond in het midden der kamer ziet, te beschouwen als nieuwsbladen, hoe klein van afmeting de gazetten ook mogen geweest zijn in den tijd van David Teniers. (Het nieuwsblad, dat de Antwerpsche drukker Abraham Verhoeven in 1605 door de aartshertogen Albertus en Isabella toegelaten werd uit te geven, verscheen om de twee dagen in klein octavo-boekformaat.)

Wat of nu ook het eigenlijke onderwerp van de schilderij moge wezen, uit de gravuur kunnen wij nagaan dat het tafereel puik en geheel in den zoo eigenaardigen als onovertroffen trant van den beroemden meester opgevat en uitgevoerd is.

Het is een van die zoogenaamde binnenhuizen welke gegrepen zijn uit de natuur en waaraan alle gemaaktheid en gezochtheid ten eenemale vreemd zijn.

Gemakkelijker, eenvoudiger, ja onbeduidender samenstelling, zou men zeggen, laat zich wel niet denken, en toch gevoelt men al dadelijk bij de beschouwing dat eene inderdaad buitenwone kunstvaardigheid, eene wezenlijke meesterschap in de kunst en haar ambacht noodzakelijk en in hooge mate wordt vereischt om met zóó weinig hulpmiddelen, met zulke geringe stof eene schoone en aantrekkelijke schilderij te scheppen.

Wat een spel en ruimte in deze kleine lijst! Hoeveel licht en warmte tintelt hier voor den gestreelden blik! Hoe schallen en klinken de stemmen der menschen in deze flink uitgemetene kamers, van waar uit de bierreuk en de walmen van het smeulend haardvuur en de tabak u als tegenwaaien. En wat eene kracht van uitdrukking in de gelaatstrekken van de personen die ons te zien gegeven worden. Hoeveel verscheidenheid, hoeveel opgewektheid, hoe levend!

Een honderdtal jaren geleden maakte de hier vertoonde schilderij deel uit van de verzameling van den hertog van Orleans. De Fransche omwenteling bracht te weeg, zooals men weet, dat de stukken dezer rijke kunstgalerij verspreid werden. Het tafereel

van David Teniers schijnt met zeer vele andere stukken der voornoemde verzameling naar Rusland gezonden te zijn geweest, waar het zich waarschijnlijk nog zal bevinden.

Antoon Van Ysendyck.
(Vervolg van blz. 78.)

Den 3^{n} Mei schreef Van Ysendyck aan den heer Boursault te Parijs, den 28^{n} aan M.J. Postman, den 7^{n} aan Van Brée, den 5^{n} Juni aan zijne moeder en den 19^{n} Juni aan den heer A. Van Ertborn. De brief voor dezen laatste luidde als volgt:

‘J'espère enfin parvenir à satisfaire aujourd'hui les desirs

que je nourris depuis longtems dans mon coeur qui sont de vous prouver par les faibles moyens de ma plume que les grandes distances qui nous séparent et que la multiplicité des beautés tant anciennes que modernes qui se présentent journellement à ma vue, n'ont jamais souillé du moindre oubli l'estime que je dois à votre noble famille et combien je me pénètre journellement du souvenir des douceurs qu'elle m'a fait goûter, me persuadant que vous partagerez encore celle dont je suis actuellement imbu; je profite donc d'un moment que mon tableau ébauché sèchera, pour vous dire que mon séjour de Paris est devenu de plus en plus intéressant par la belle exposition et les fêtes que j'y ai vues, même par les connaissances de quelques grands artistes et particuliers que j'ai fait, ce qui me l'a fait regretter beaucoup après sept mois. Je l'ai quitté avec les pensionnaires de France (compagnie très avantageuse) pour venir visiter la belle Italie sanctifiée par le sang de tant de martyrs mais plus encore par les ouvrages immortels de tant de grands hommes que l'on ne peut se lasser d'admirer. - Nous avons eu de grandes peines à trouver notre route comme sont ordinairement les chemins qui conduisent au bonheur, mais qui étaient bien mille fois recompensées par les beautés qu'offre ce charmant pays. Milan, Bologne, Florence, où nous avons séjourné 3 ou 4 jours sont vraiment des Paradis, mais aucun ne peut être comparé à Rome. O, Rome, on voit encore dans vos vestiges que vous étiez maîtresse de l'univers! En portant ses pas sur le Forum Romanum derrière le Capitole on voit les arcs de triomphe que les siècles n'ont pu détruire, les fragments des temples, les cirques, les amphithéâtres, les tombeaux etc.; c'est alors qu'on croit vivre avec les anciens et qu'on admire leurs grandes conceptions, leur amour pour les arts et pour la gloire.

Le Vatican vaut seul le voyage pour l'instruction d'un artiste; on ne se fait pas une ideé dans notre pays de ce divin Raphael, de ce fameux Dominiquin, Titien, Michel-Ange et tant d'autres; une quantité d'églises et cabinets particuliers sont ornés de leurs chefs-d'oeuvre; tout parle des arts; aucun vieillard, aucune femme, aucun enfant ou il inspire de l'intérêt; les élémens même par leur influence secrète animent les arts. Oùi, je suis heureux! plus je marche et plus j'apprécie mon bonheur. Ah, cela me rappelle si souvent la Hollande, où M. votre frère m'avait prédit toute cette félicité; que j'aurais à présent de la joie à lui raconter mes petites aventures! Comme il partagerait tous mes petits plaisirs! Ne soyez point offensé, Mr Van Ertborn, que je vous rappelle ici un frère bien-aimé, mais je ne puis m'empêcher de verser des larmes..... Pensons que le Père des hommes trouve ses raisons pour tout ce qu'il exécute. Je vous aurais écrit plus tôt même encore de cette belle capitale que j'adore si mes occupations ne m'en avaient pas retenu.

Les artistes italiens d'aujourdhui ne sont pas fameux sauf Mr Camucini qui se distingue très bien[1]. Des étrangers qui se sont établis ici il y a de bons sculpteurs, entre autres Mr Thorwaldsen (Allemand) qui remplace Canova et le surpasse peut-être pour l'imagination; puis M. Kessels, de Maestricht, et quelques Français. Des peintres il y a Mr Van Brée le jeune, Verstappen. Teerlink. Voogt et plusieurs Français.

(1) In dezes verzameling werden door Van Ysendyck als hoogst merkwaardig aangeteekend een Gekruisigde Christus, Joannes en Maria door Guido, een portret door Mastia del Piombo, vier teekeningen van Jules Romain, eene Heilige Familie, twee Rafaëls en een portret van Barrochi.

Mes occupations sont toujours en pleine activité; seule la grande chaleur qui se fait déjà sentir m'empêche quelquefois de travailler. J'ai rempli un portefeuille de dessins d'après les plus beaux ouvrages des anciens et la nature m'offre la couleur dans mon atelier.

Voila M^{r} ce que je voulais vous faire connaître, qui me soulagera dans mes travaux et me fait espérer d'avoir bientôt de vos nouvelles.

Veuillez maintenant présenter mes très respectueux respects à Madame Van Ertborn votre épouse, à Mme la baronne, à M^{r} le Bourgmestre, Mr Vermoelen, Mr Stier, Gheysens et me rappeler à vos chers enfants et le cher petit baron, à mon ami P. Kremer, et tous les amis. N'oubliez pas la bonne soeur qui servait l'aimable Adolphe et croyez moi toujours

Votre tout devoué.

P.S. Vous avez reçu lors de mon séjour à Paris un croquis de la Vénus de Milo. Je ne sais si cela vous rend l'effet que vous vous en étiez formé; la statue est belle, d'un grand style; la tête doit être un portrait car il n'appartient pas tout à fait à la beauté du corps, mais ne la comparons pas à la Vénus de Medici que j'ai vue à Florence.

Adieu.

J'envoye par le même courrier mon adresse à M^{r} votre frère qui était bien d'intention de me régaler un jour de sa visite à Rome.

Brieven werden gezonden aan de heeren Boursault (3 Juli), Herreyns en Desmalines (5 Juli), Limelette (6 Augustus), De Gratie en moeder Van Ysendyck (8 Aug.), De Nef (3 September), moeder Van Ysendyck en Van Brée (2 Oct.), Herreyns (5. Oct.), Boursault (15 Oct.), moeder Van Ysendyck, juff. Bressers, Desmalines (6 Nov.), Desmalines (15 Dec.), Boursault (28 Dec). Dit laatste schrijven drukken wij hier over:

'Rome, 28 Xbre 1825.

Mr Boursault,

'C'est de la plus vive joie que je reçois de vos cheres nouvelles; vous me faites toujours revivre à Paris, aimer et apprécier de plus en plus le beau pays où je suis; que pourrais-je désirer encore? Tant de grands hommes ont fait des chemins longs et pénibles, et moi, le mien vous voulez le parsemer de fleurs délicieuses, et pour cela ne voir que mon zèle et mon travail: c'est m'obliger tout à fait à devenir heureux. J'ai vu Mr Chatillon peu de temps après ma dernière lettre et je me félicite de sa connaissance; déjà il m'a montré non-seulement son amitié et confiance, mais une vraie volonté à m'être utile et m'instruire. - Nous avons été voir une partie de la riche collection de ce vieillard en question; ce brave homme ayant eu une passion dès son enfance pour la peinture qu'il ne connaissait pas, a acheté tout ce qui lui a été présenté excepté ce qui coutait trop d'argent; mais n'importe nous avons assorti quatre ou cinq d'un tiers que nous avons vu; si dans les autres deux tiers il s'en trouve encore comme cela, au moins nous en aurons quelques-uns qui seront bien. On ne peut pas trop se presser; le vieillard est souvent malade et a peur qu'on y touche sans lui. Mr Chatillon me dit vous avoir parlé de son Poussin, Velasquez, Guido et Murillo; il m'a laissé ignorer le prix; les tableaux sont très beaux surtout le Velasquez et le petit portrait de Murillo, que j'aime à la folie; en outre Mr Chatillon tient à vendre du prince Lucien le petit bas-relief de Michel Ange en marbre, *Ganymède enlevée par l'aigle de Jupiter*, environ 1 pied de haut et 1 1/2 de large, forme ovale, un vase de Donatello avec des sculptures à l'entour, on dit des travaux d'Hercule; ces deux objets aussi beaux que

rares vous sont offerts pour 1500 piastres; le prince veut s'en défaire, ayant besoin d'argent.

Quant à moi, j'ai commencé une scène de l'année sainte, petit tableau qui trouve déjà des amateurs: il représente un

marchand de chapelets; crucifix, livres de l'année sainte etc., des pélerins, des paysans et paysannes des environs de Rome viennent lui acheter; différentes épisodes font l'intérêt de cette simple scène; le fond représente la place et l'église de St.-Pierre. Un autre tableau qui m'occupe est une Sainte Famille parce que une jeune fille, un enfant et un vénérable vieillard sont autant de belles études. Outre cela j'emplis toujours mon portefeuille au Vatican.

J'en reviens à Mr Chatillon. J'ai vu encore dernièrement de ses Ducis comme vous en avez deux. Il possède une profonde théorie de tous les genres de peinture. Son Laurent de Medicis qui reçoit Raphael dans son cabinet m'a surtout beaucoup plu, ainsi qu'une vue de maison de campagne qu'il a faite l'été passé et qu'il nomme *Bagnain*, tableau qui réunit tous les souvenirs d'Italie qu'on peut désirer en France. Mr Chatillon comptant y retourner, désirerait bien y pouvoir placer ce tableau.

1 Janvier 1826.

Depuis ces peu de lignes, je reçois votre seconde lettre en date du 16 Décembre. J'espère que vous ne trouverez pas d'indiscrétion en ce que j'en ai lu quelques règles à Mr Chatillon. Il m'en a paru un peu découragé dans nos entreprises mais cela reviendra. - Je ne doute pas que son Poussin ne soit réellement un Poussin, car comme il y a aussi deux *Moïse sauvé des eaux*, différentes compositions par ce même maître, au musée de Paris, il ne serait pas étonnant qu'il ait fait de même avec l'éducation de Bacchus. Au reste Mr Chatillon compte retourner à Paris pour passer en Angleterre au commencement de l'été prochain et je pense qu'alors vous aurez encore tout le choix de ce qu'il possède.

Je vous prie de ne communiquer cela à personne, et vous lui feriez un grand plaisir dont plus de la moitié me reviendra en vous intéressant à ses propres ouvrages. - Je me gronde tous les jours de ne rien pouvoir vous envoyer encore des miens; pardonnez-moi que je ne sois pas plus pressé: il faut savoir peindre avant de faire des tableaux. J'espère que mes petits *Pèlerins* ne déplaisent pas à Mme Boursault.

Je m'abstiens de vous dire déjà le prix de mon *Israélite* parce qu'il y a longtemps que je n'ai pas voulu le voir à cause qu'il demande encore des retouches. - Les devoirs et le sentiment m'obligent plus que les coutumes de renouveler aujourd'hui nos voeux du ciel pour la conservation heureuse de vos jours que je bénirai toute ma vie.

Veuillez présenter ces mêmes sentiments à M^{r} B, à M. Laimé etc., et embrassez pour moi la chère Léonie.

Votre très attaché et très obéissant serviteur.'

Van Ysendyck had dus het eerste jaar van zijn verblijf te Rome, behalve de menigvuldige teekeningen en studiën die hij in het Vaticaan maakte, twee tafereelen aangelegd, voorstellende: 1° *Eene episode uit het heilig jaar*, een koopman in paternosters, kruisbeelden, kerkboeken enz., verkoopende aan boeren en boerinnen uit de omstreken van Rome, met St.-Pietersplein en kerk als achtergrond, 2° eene *Heilige Familie*, omdat schreef hij: 'een grijsaard, een jong meisje en een kind schoone studiën zijn om naar de natuur te schilderen.' Buitendien schijnt hij aan mevrouw Boursault gezonden te hebben een klein tafereel waarop *Pelgrims* waren afgebeeld. De heer Boursault had den schilder naar den prijs gevraagd van zijn *Israëliet*, welk stuk Van Ysendyck meende, dat alstoen nog niet genoegzaam voltooid was. Van Ysendyck, hiertoe aanzocht, deed voor de verzameling van den heer Boursault

onderscheidene aankoopen van kunstgewrochten in Italië, namelijk bij tusschenkomst van gemelden heer Chatillon, een Fransch kunstschilder die later onder den naam van graaf Charles de Chatillon te Parijs stukken tentoonstelde wier onderwerpen ontleend waren aan Italië.

(Wordt voortgezet.)

Kroniek.

Antwerpen. *Koninklijke academie van schoone kunsten.* Bij koninklijk besluit van 2 Juli waren de volgende bouwkundigen benoemd om uitspraak te doen in den grooten prijskamp van bouwkunde over 1879: A. Balat, G. De Man, H. Beyaert, P. De Curte, E. Schoy, F. Laureys, te Brussel, Pauli, te Gent, J. Schadde en F. Baeckelmans, te Antwerpen; bijgevoede leden de heeren P. Dens, te Antwerpen, en De la Censerie, van Brugge. De prijsvraag was: *Eene handelsbeurs op te richten op de kaaien eener zeestad van* 200,000 *inwoners.* De werken zijn tentoongesteld geweest van 20 tot 27 Juli. Uitslag der beoordeeling: 1e prijs, Eug. Geefs van Antwerpen, 2e, Eug. Dieltiens van Grobbendonck en Joseph Van Rysselberghe van Minderhout.

Bij koninklijk besluit van 19 Juli is de heer E. Grisar-Van den Nest benoemd als bestuurlid ter vervanging van wijlen F.M.A. Moons (zie blz. 59).

- Men weet, dat de hof der academie, waar vroeger het kerkhof der paters minderbroeders was, onder het bestuur van wijlen M.I. Van Brée beplant werd, en zulks wel door de leerlingen des meesters. Ieder van hen ging naar de Warande zijnen boomscheut halen om hem eigenhandig te planten. Daarbij nam elk zich voor, zoo goed mogelijk te onthouden, welke scheut door hem geplant was. Sedert lang reeds zijn de scheuten boomen geworden; sedert lang ook, zijn er vele planters dood en vergeten. Onder de weinige die nog in leven zijn, behoort de kunstschilder Ferd. De Braekeleer en de nu tachtigjarige meester heeft zeer goed onthouden, welke boom door hem in den hof des museums werd geplant; zeer dikwijls, in het verloop der lange reeks jaren welke ons van Van Brée scheiden, leidde Ferdinand De Braekeleer vrienden en bekenden met zich naar het museum, om er *zijnen* boom, een acacia van de fraaiste soort, te gaan bezichtigen. Wij melden dan ook met eene soort van onvrijwilligen weemoed, dat de acacia, door Ferd. De Braekeleer geplant, dezer dagen gebroken is en ten gronde ligt.

- De Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten heeft de volgende heeren benoemd om deel uit te maken van de commissie voor de aanneming van kunstwerken voor de driejarige tentoonstelling: H. Bource, Jos. Van Luppen, L. Hendrix, Ed. Kums en W. Ellerman. (Zie blz. 98.)

- De boekhandelaar E. Mertens kondigt de uitgaaf aan van E. Rosseels' *Dramatische werken*, 5 boekdeelen, ieder van 300 blz., versierd met eene titelplaat geëtst door F. Van Kuyck en des schrijvers portret. Prijs: 3 fr. per deel.

- In zitting van 12 Juli heeft de gemeenteraad beslist van Eug. De Block eene schilderij, voorstellende *Den uitgang eener school*, aan te koopen mits 3000 fr., voor het hedendaagsche museum. De helft der koopsom wordt door het rijk bijgedragen.

- Van den uitstekendsten onzer schrijvers, van Hendrik Conscience, is een nieuw werk verschenen, onder den titel: *Het wassen beeld*, zedenschets uit de XVIIe eeuw.

- De kunstschilder L. Hendrix heeft eene uitmuntende schilderij voltooid, voorstellende de *Heilige familie* en de heiligen Joannes-Baptista en Amelia, patronen van den weledelen heer baron de Bethune en zijne echtgenoote, die de gelukkige

bezitters moeten worden van het puikstuk. Het is onbegrijpelijk dat de heer Hendrix dit stuk niet op de driejarige tentoonstelling laat zien; duizenden wordt hierdoor een edel kunstgenot ontroofd.

- De kunstschilder K. Verlat heeft een uitmuntend levensgroot portret geschilderd van mevrouw H. de Witte-della Faille; de afgebeelde staat in amazonekleeding nevens haar paard. Tusschen de menigvuldige werken die de schilder onder handen heeft, zagen wij de portretten van dokter Ceuterick, den stadsbouwmeester P. Dens, den heer C. Coesemans, wijlen de heeren J. van Havre en A. della Faille van Leverghem (zie blz. 12 en 59) enz. enz. Verlat zal ook kortelings de portretten van den Antwerpschen volksvertegenwoordiger V. Jacobs en dezes echtgenoote beginnen.

- Bij gebrek aan plaats op de driejarige tentoonstelling zal de heer Verlat eenige zijner werken zichtbaar stellen in zijne zaal Twaalfmaandenstraat.

Brussel. Voor de Nederlandsche benaming van de straten der hoofdstad (zie blz. 99) is eene commissie benoemd, bestaande uit de heeren J.F.J. Heremans, hoogleeraar te Gent, A. Wauters, archivaris van Brussel, dr. A. Willems en Em. Hiel.

Gent. Op 13 Juli is de jaarlijksche tentoonstelling geopend, ingericht door de gunstig gekende Maatschappij tot bevordering van nijverheid en wetenschap in tegenwoordigheid der schepenen Heremans en Colson.

Nieupoort. De plaatselijke afdeeling van het *Willemsfonds* heeft eene prijsvraag uitgeschreven voor den tekst eener cantate van niet meer dan 60 verzen, tot het brengen van ‘hulde aan het onderwijs.’ Prijs: 100 fr. De stukken uiterlijk den 1^{n} Augustus te bestellen aan den heer J. Ringoot, secretaris der afdeeling te Nieupoort, bij wien het omstandig programma verkrijgbaar is.

Luik. Bij den uitgever Muraille is verschenen eene *Serenade* en *Scherzino* voor piano, van den heer H. Hennen, den welbekenden verdienstelijken toonkunstenaar, oud-leeraar bij de muziekschool te Antwerpen.

Bergen. Bij het leggen van een riool in de Grootestraat, nabij de Bertaimontstraat, is het overblijfsel van een oud Romeinschen heirweg ontdekt, benevens vuursteenen bijlen, welbewaarde stammen van beukenboomen, hertshoornen, den kop van eenen buffel, menschenbeenderen enz. Met het bestaan der Romeinsche heirbaan in de stad Bergen, wordt in verband gebracht de benaming van de dusgenaamde rue de la Chaussée (*vicus in calceia*). De gevondene voorwerpen zijn ten minste 2000 jaren oud.

Buitenland.

's-Gravenhage. In 1878 werden voor het museum van hedendaagsche kunst aangekocht: eene schilderij van H.A. van Trigt, voorstellende *Robert Estienne*, *een Parijsch boekdrukker in de* 16de *eeuw*, en eene schilderij van J.H.L. de Haas, *Opkomend onweder.* Het museum werd in 1878 door 1984 personen, dat is 415 minder dan in 1877, bezocht.

- In de gemeente Gemert gaat eene fabriek opgericht worden, voor het maken van holleblokken (klompen) met de mechaniek. Te Rotterdam bestaat reeds zulke fabriek. (Zie in verband hiermede onzen jaargang 1874, blz. 8.)

- De Nederlandsche letterkundige W.M. De Jong heeft in de rijksarchieven te Florence opzoekingen gedaan in de aldaar menigvuldig voorhanden zijnde stukken

over Holland. Onder andere daarin aangetroffene bijzonderheden, deelt hij aan den *Spectator* mede, dat Cosimo de Medici, tijdens zijn verblijf in Holland, zoo getroffen was door de schoonheid van eenige Hollandsche adellijke dames, dat hij door bemiddeling van zijnen vriend Heinsius hare portretten wist te verkrijgen, om die met zich naar Toscane te kunnen nemen. Tusschen deze portretten bevonden zich die van eene jonkvrouw van Warfuse, twee jonkvrouwen van Wassenaer en twee jonkvrouwen van Ghent.

Rotterdam. Het Aardrijkskundig Genootschap gaat eene taalkundige kaart van Nederland samenstellen, waarop het gebied der verschillende in Nederland gesprokene tongvallen zoo nauwkeurig mogelijk zal aangewezen zijn. De commissie voor het ontwerpen van de kaart bestaat uit de heeren H. Kern (Leiden), A. Sasse (Zaandam), P.J.B.C. Robidé van der Aa ('s-Gravenhage), P.H. Witkamp en H. Bouman (Amsterdam).

Haarlem. In deze stad is eene tentoonstelling geopend van 93 schilderijen van levende meesters. Het intreegeld is bestemd voor het fonds ten behoeve van Nederlandsche steendrukkers.

Parijs. Den 2^{n} Juli en volgende dagen werden in openbare veiling de schilderijen en teekeningen van hedendaagsche meesters verkocht, nagelaten door mev. Musard. Onder andere betaalde men voor de volgende schilderijen: Chaplin, *Een meisje met tortelduiven*, 5000 fr.; id., *Jonge guitaarspeelster*, 3600 fr.; id., *De opvoeding van het zustertje*, 3100 fr.; de schilderingen, waarmede Chaplin de zolderingen, de deurpaneelen enz. der benedenverdieping van mev. Musards woning had versierd, werden voor 15,000 fr. toegewezen aan den heer Durand-Ruel; twee stukken van Daubigny golden 5050 en 4455 fr.; Diaz, een boschgezicht, 7000 fr.; Th. Rousseau, *De vijver in het woud*, 6350 fr. (kooper de heer George); Ziem, een gezicht op Konstantinopel en een op Venetië, ieder 4000 fr.; F. Millet, *Een slapend boerinnetje*, 8100 fr.; L. Gallait. *Een monnik die aalmoezen uitdeelt* (waterverfschildering), 500 fr.; Karl Muller, *Napolitaansche ronde* (waterverfschildering), 610 fr. Vele van de waterverfschilderingen en teekeningen (waarbij de Hollandsche school meer dan andere vertegenwoordigd was) werden voor minder dan 50 fr. per stuk verkocht. Een met potlood geteekende stier in een moeras, van Rosa Bonheur, werd opgejaagd tot 1300 fr. De opbrengst van wat er den eersten dag verkocht werd bedroeg meer dan 100,000 fr.

- Iemand uit Lyon, Garcin geheeten, meldt aan het *Journal de la Société centrale d'horticulture de France*, dat hij er in gelukt is eene blauwe roos te verkrijgen.

Londen. De heer Rassam, die door de bestuurders van het Britsch museum, op nieuw naar Assyrië was gezonden, om er opgravingen te doen naar overblijfselen uit den alouden tijd, heeft van op de plaats waar Niniveh gestaan heeft, duizende verglaasde plaveien en andere steenen medegebracht, versierd met Assyrische opschriften, dagteekenende van zes, acht tot tien eeuwen vóór de geboorte van Christus. Hij vond die tusschen de puinen van paleizen, tempels en grafsteden. Hij bracht ook mede een zeer oud doch verminkt beeld van zwart bazalt, eenen priesterzetel enz. Hij doorzocht ook den heuvel van Bars Nimud, de plaats waar de groote tempel van Merodach stond, dien velen als de toren van Babel beschouwen; bronnen, waterleidingen, verbazend groote steenklompen en andere voorwerpen, aangetroffen in den Majelibi-heuvel, doen veronderstellen, dat daar de plaats is geweest van de zoogenaamde hangende tuinen.

Upsala. Op de Zweedsche staatsbegrooting is een post van 80,000 kronen gebracht voor den aankoop van het nabijliggend eigendom Hammarbij, welk aan Linnoeus heeft toebehoord en waarin men een museum vestigen wil.

Moskou. In het district Perejasloob, gouvernement Pultawa, zijn gevonden 270 vuursteenen pijlpunten, menschenen dierenbeenderen, gebroken aardewerk en bronzen voorwerpen.

Tentoonstelling van schoone kunsten te Luik.

TAFEREEL VAN K. VERLAT, GETEEKEND DOOR K. BOLAND, HOUTSNEDE VAN ED. VERMORCKEN.

In vele opzichten was de Luiksche tentoonstelling, die 621 nummers telde, eene gekende tentoonstelling, doordien er zeer vele stukken in voorkwamen, die reeds op vorige tentoonstellingen te Gent, Brussel, Parijs enz. waren te zien geweest.

Op vorenstaande bladzijde is afgebeeld het tafereel *De leeuw en de buffel*, door Karel Verlat, waarvan wij gewaagden in onzen vorigen jaargang, blz. 27, 99 en 158. Ingezonden op de Luiksche tentoonstelling dezes jaars, verwierf het daar veel bijval. Behalve dit kapitaal stuk prijkte op dezelfde tentoonstelling eene kleinere schilderij van Karel Verlat die niet alleen door de bezoekers zeer gewaardeerd, maar voor het Luiksche museum werd aangekocht op voorwaarde dat de helft van den koopprijs door het rijk zou bijgedragen worden; het is getiteld *De eerstgeborene.* Men ziet eene gelukkige jonge Zeeuwsche moeder met haar eerstgeboren kind. Het stuk is hoogst zorgvuldig geschilderd. Eene schilderij van F. Willems trok zeer de aandacht: eene in wit satijn gekleede dame, een hoed met roze pluimen op het hoofd, gezeten voor haren spiegel in eene rijk versierde kamer, zich zelve beschouwende om na te gaan of haar opschik in orde is. Goede schilderijen zonden J. Goupil, wiens in rood satijn gekleede dame niet weinig bekijks had; F. Verhas, A. Serrure, V. Lagaye, wiens *Margaretha van de fontein terugkeerende* aangewezen is door het staatsbestuur om te worden aangekocht voor het Luiksch museum; E. Delpérée (Luik), *De luitspeler*, en een goed portret van eene oude dame; H. Bource, *Geruïneerd* en *De aankomst wachtende;* Ch. Soubre (Luik), *De* 4e *September* 1830 (het vertrek van Karel Rogier naar Brussel aan het hoofd der Luiksche vrijwilligers, dat wij te Gent en te Brussel reeds zagen en sedert dien eenige verbeteringen heeft ondergaan); L. Philippet (Luik), *De onthalsden* en een *Voorval in Italië;* Hubert, *Paardenvolk;* Koller, *De aalmoes;* C. Dell'Acqua, *De jonge moeder*; Linnig vader, *De alchimist;* D. Col, *Eene schoone gelegenheid* (Brussel) en *De keurders van een zangwedstrijd van kanarievogels* (Parijs); E. Van den Bussche, *De hertog van Alva in de Nederlanden;* E.F. Leemans, *Op den Amstel* en de *Visscherij te Gent*, twee uitmuntende maanlichten waarvan het eerste voor de verloting is aangekocht; F. Cogen, *Visschers van Coxyde* en *Duinen te Scheveningen;* Seldrayers, *De jonge moeder* en de *Arme wees;* P. De Winter, *Oude biddende vrouw;* Th. Cleynhens, twee binnengezichten uit de XVIe eeuw; X. Mellery, *Hoek van Subiaco* en een *Jong meisje van het eiland Marken;* E. Carpentier, eene melkboerin; Heyermans; L. Abry; P. Gabriel; Van Seben, een fraai wintergezicht; De Pratere; M. Callias; De la Mar, *De geliefde van de kleine* en *De ontwaking;* Gilbert, *De opvoeding van Lilly;* M. Pommey (een leerling van F. Willems), binnengezicht eener werkplaats; M. Callias, *Aanhouding van Georges Cadoual;* Juliaan De Vriendt, *Griseldis, Laaft de dorstigen* en *Frederik de blijmoedige;* Webb, *Eene zieke aan de beterhand* en *Rond den haard;* Th. Gérard, *Een jager*; L. Gérard, *Twee vrienden* en *Grootmoeders zwak;* C. Cap, *Schilders werkplaats*, aangekocht door den heer Fop. Smit; L. Herbo, *Baadster*, *Rosa* en *In het werkhuis;* Tijtgadt, *Offerande;* F. Meerts, *Voor het noenmaal*; Dansaert, *Twee politiekers*: M. De la Hoese, *Margaretha* en een gezicht op Brussel; H. Schaefels, *Brand;* L. Verwee, een binnenhuis; Putzeys, *Dagelijksche zorgen;* Sebes, een binnenhuisje uit Friesland; Th. Ceriez, *Kok;* A. De Braekeleer, *Hoefsmid;* Brutt (Dusseldorp), *De hoop des lands;* Backelmann, *Werkstaking* (men ziet een schoenmaker die in plaats van te arbeiden eene sigaar rookt en tegen den muur der werkplaats hangt het portret van den socialist Lasalle); Volkart, *De liefhebber.* Van

wijlen Madou waren twee stukken tentoongesteld die op de Brusselsche tentoonstelling hadden geprijkt.

Aan landschappen bezat de tentoonstelling tal van verdienstelijke stukken. Onder andere halen wij het werk van juff. Beernaert aan. Jos. Van Luppens *Bosch van Modave* werd gekocht voor het museum van Luik.

Wij maken eene gansch bijzondere melding van F. Stroobants *Dordrechtschepoort*, wier schilderachtig doorzicht bijna tooverachtig schoon te noemen is.

Tusschen enkele verdienstelijke zeestukken onderscheiden zich in de eerste plaats de twee welke P.J. Clays ingezonden had en tusschen de bloem- en vruchtstukken schitteren en pralen de *Veldbloemen* van mev. Jamar.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom stijgt het water niet meer dan 52 voet in de zuigpompen, ofschoon de zuiger veel hooger werkt?

Omdat eene waterkolom van 52 voet zoo zwaar weegt als de dampkringslucht van denzelfden omvang, en, daar het vocht geen anderen doortocht in de pomp heeft, dan door de uitwendige persing der lucht, volgt daaruit, dat als het water eene hoogte van 32 voeten gerezen is, en er geene verdere middelen van aandrijving of klimming meer voorhanden zijn en het dus in evenwicht moet blijven. Het kwik, veel zwaarder dan het water zijnde, stijgt slechts 28 duim hoog.

Nieuw gas.

Volgens wordt gemeld heeft de heer De Saga te Heidelberg een toestel tot gasbereiding in werking gebracht, waarmede binnen weinige minuten langs den kouden weg een prachtig gaslicht verkregen wordt, Daar het gas in korten tijd en zonder aanwending van vuur kan voortgebracht worden, zal men het toestel overal kunnen plaatsen, zonder gevaar. Volgens de berekeningen of metingen van den heer Riedel te Mannheim heeft dit gas eene lichtkracht van minstens 25 kaarsen, alzoo tweemaal zoo groot als ons gewoon gemeentegas, terwijl de kosten van het maken niet hooger komen dan die van het tegenwoordige steenkolengas. De uitvinder verwacht dan ook, dat het nieuwe gas spoedig het oude geheel zal verdringen.

De planeet Venus

die sedert het begin dezes jaars als avondstar zichtbaar is geweest, doch thans telkens korteren tijd na de zon ondergaat, om in October weder als morgenstar zichtbaar te worden, schittert nu met zulk eene pracht, dat zij met het bloote oog ook over dag als een wit vlekje aan den hemel is waar te nemen, niettegenstaande het verlicht gedeelte, dat naar de aarde toegekeerd is, nog minder dan de helft van het oppervlak van eenen cirkel groot is.

Roem.
II.

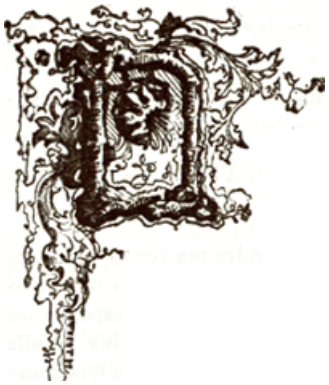

Donker was het reeds geworden toen het gegons van muziek en vroolijke stemmen tot Winter oprees, maar de oude man was in de duisternis alleen.

Plotselings werd er zachtjes aan de deur geklopt. - Binnen! - riep hij met zwakke stem.

De deur ging langzaam open, een aardig blondgelokt kopje verscheen: het was Lize in feestgewaad; zij droeg op een bord een paar broodjes met ham en een glas lekker schuimend bier.

- Mijnheer Winter, sprak zij schuchter, wij zitten beneden zoo aangenaam bij elkander!... hoor maar, hoe ze lachen!... en wij dachten... ik dacht dat gij misschien alleen zoudt zijn, en er niet aan denken dat het tijd wordt om iets te eten, en dat..... ik..... ik.....

Blozend als een klaproosje in 't koren, bleef Lize staan, en zette het bord op de tafel. Hoewel zij zeker wist dat de grijsaard honger leed, wilde zij doen alsof zij dat niet begreep; maar zij was zestien jaar, en had nog geen veinzen geleerd.

Christiaan Winter bloosde ook; hij bloosde van schaamte en toorn: nog nooit had hij geklaagd, nog nooit iemands liefdadigheid ingeroepen - en daar kwam zij zich aanbieden... Hij schoof het bord terug, niet ruw: want 't was eene vrouw, die 't hem aanbood - maar vastberaden.

- Gij meent het goed, sprak hij op strengen toon, maar ik dank u, Lize, ik heb al gegeten.

De blauwe oogen van het lieve kind vulden zich met tranen.

- Zijt gij boos op mij, mijnheer Winter?

- Neen, kind lief, ik ben u integendeel heel dankbaar, maar ik heb niets noodig.

- Waarom zijt gij toch zoo trotsch en onvriendelijk? riep zij, hare verlegenheid overwinnende, uit spijt over zijn weigering. Het is zoo'n kleinigheid, en gij zoudt er mij zooveel genoegen mee doen.

Christiaan Winter glimlachte. Hij had haar zien geboren worden en opgroeien; hij wist dat zij even lief als schoon was, even vroolijk als lief; verzot op een dansje onder de groene boomen, maar daarom niet minder ijverig als het tijd was om te naaien en te breien.

- En gij zult mij genoegen doen als gij dat bord maar weer meeneemt, sprak hij vriendelijker. God zegene u, Lize! Ik hoop dat uw bruidegom uwer waardig zal zijn. Veel pleizier van avond!

Hij liet haar heengaan met haar bord, en sloot de deur.

- En onderwijl sterft hij van honger! snikte het jonge meisje, terwijl zij naar de keuken terugkeerde, waar het licht helder brandde en het blinkende huisgerief aan den muur met kransen versierd was. Het heele gezin was om de tafel vereenigd, en Berthold zong allerlei vroolijke liedjes, die hij met zijne guitaar begeleidde.

In de oogen van de wereld waren die menschen arm, maar Lize vond hen rijk in vergelijking met dien eenzamen ouden man, die daar op zijn zolderkamertje alleen in het donker zat.

- O, als gij toch eens werd zooals hij, mijn Berthold, fluisterde zij, zich tegen haar verloofde aandrukkend. Hij is toch ook schilder geweest!

Berthold begon te lachen, met al het goed vertrouwen dat den mensch in zijne jeugd eigen is.

- Daar ben ik geen oogenblik bang voor, antwoordde hij, - Berthold koesterde eene diepe verachting voor de menschen die niet vooruit weten te komen. Hij zou een tweede Kaulbach worden, meende hij, want hij was drie en twintig jaar, knap en verliefd. Het leven was in zijn oog eene bekoorlijke bruid, die hem nooit ontrouw zou worden. Wat deed het er toe, dat hij nu geen penning bezat; nog tien jaar, dan was hij millionair: voorloopig hoopte hij den eersten prijs te behalen in den wedstrijd voor de frescos op de nieuwe poort, die den naam van Tannhäuser-poort zou dragen.

Men had aan de mededingenden een jaar tijds toegestaan om hunne teekeningen te maken, en ieder, die in Beieren geboren was, werd tot den wedstrijd toegelaten. Misschien was het wel wat veel gewaagd om het te beproeven, want verscheidene schilders van naam zouden aan den prijskamp deelnemen. Maar waarom zou Berhold achterblijven, als het strijdperk voor iedereen open stond? - Nog een paar weken, dan was de tijd voorbij. Bertholds teekeningen waren gereed; zij bedekten de muren van zijn zolderkamertje, en hij geloofde er in met al het goed vertrouwen van zijn jeugdig hart. Niemand had ze mogen zien behalve Lize, die natuurlijk het onwankelbaar geloof van haren verloofde deelde, en Lize's vader, die geen flauw begrip had van de eischen der kunst, en niets zag dan zwart en wit, gelijk hij lachend verklaarde.

Bertholds kameraden schudden het hoofd en noemden hem vermetel; maar zij waren het wel van hem gewoon. Berthold had dat vaste vertrouwen op zichzelven, dat meestal tot het beoogde doel voert. Hij teekende goed, uitstekend zelfs, en had op school meer dan eens de eerste prijzen behaald. Nu wilde hij overwinnaar zijn, en hij twijfelde volstrekt niet aan den goeden uitslag. IJdelheid, verregaande ijdelheid was zijne grootste fout - zijne eenige fout, zou men bijna zeggen: want hij was dapper, oprecht, edelmoedig, de waardige spruit van een krachtig jagersgeslacht. Hij was echter niet ijdel op zijne fraaie gestalte of op zijn sterkte en onversaagdheid: hij was trotsch op zijn schildersgenie, waaraan hij nooit had getwijfeld.

- Zal ik mijnheer Winter zien over te halen om u zijn oordeel eens te zeggen over uwe teekeningen? vroeg zijne blonde Lize hem dien avond.

Berthold barstte in lachen uit. Die oude sukkelaar? Die hongerlijder boven op zolder, die voor uw lekkere broodjes bedankt? - Heeft die er verstand van? Denkt ge dat ik iets geef om zijn oordeel? Dat niemand ooit zijn naam heeft hooren noemen, is immers het beste bewijs dat hij nooit iets goeds te voorschijn heeft gebracht.

- Er zijn toch heel schoone dingen op zijne zolderkamer,

waagde Lize op schuchteren toon te antwoorden, want ze zag hoog op tegen haar fieren verloofde met zijn onverstoorbaar zelfvertrouwen.

- Bedolven onder spinnewebben zeker? zei Berthold lachend.

- Ja, ze zijn wat vuil en stoffig, omdat er niemand is die ze netjes in orde houdt, zei Lize, die de aardigheid niet begrepen had.

Zij was altijd eenigszins bang geweest voor dien ernstigen, droefgeestigen man, die haar al zoo oud toescheen toen zij nog speelde aan moeders schoot; maar toch hield zij van hem uit gewoonte en uit medelijden, evenals van den ouden bruinen hond, die zoolang haar heugde het huis had bewaard.

Berthold lachte nog altijd, gaf haar een kus, en begon weer op zijne guitaar te tokkelen.

- Nooit zullen er spinnewebben komen op de vruchten van mijn penseel, dat beloof ik u! sprak hij, alsof hij de toekomst in zijne hand had. Ach, ach, Christiaan Winter had evenzoo gesproken in zijne jeugd!

Lize kon niet in zijne vroolijkheid deelen; de gedachte aan dat donkere, eenzame zolderkamertje stemde haar droevig.

Tegen tien ure ging Berhold heen; Lize's vader hield niet van laat opblijven. Het was een heerlijke nacht, en de heele stad was nog vol leven en beweging onder den prachtigen sterrenhemel. Lize was weldra in zoete rust, maar de jonge schilder, hoeveel hij ook van zijn meisje hield, was er de man niet naar om, al denkend aan zijne geliefde, naar de maan te blijven kijken. Hij kwam een paar kennissen tegen, die naar eene herberg gingen, waar in den hof gedanst werd, en hij danste lustig mee, tot de zon aan den hemel stond. Daar stak nu volstrekt geen kwaad in, en Lize zou hem dat genoegen wel gegund hebben, zoo zij 't geweten had, maar - het feest nam een droevig einde: Berholds vrienden kregen twist met een ander troepje jongelingen: een student gaf Berhold eene klap in 't gezicht, en deze sloeg zoo krachtig terug, dat de aanvaller op den grond tuimelde; die beleediging moest en zou gewroken worden.

Een eenzaam plekje van den tuin was getuige van den verwoeden strijd. Zij vochten met den sabel, zooals de studenten dat gewoon zijn..... En toen de zon onhoog rees, lag Berthold bewusteloos op den grond; het blonde haar met bloed bevlekt, en de vroolijke, moedige oogen beneveld en wezenloos.

(Wordt voortgezet.)

Antoon Van Ysendyck.
(Vervolg van blz. 107.)
1826.

Zooals men gezien heeft aan het einde van het vorige kapittel, had Van Ysendyck zijn laatsten brief van het jaar 1825 slechts den 1^{n} Januari 1826 gesloten, waarschijnlijk in den oudejaarsnacht; zijn eerste werk in het nieuwe jaar was te schrijven aan zijne dierbare moeder, waarna onderscheidene Antwerpsche vrienden en goede bekenden aan de beurt kwamen. Wij maakten van des schilders brieven een tamelijk kwistig gebruik, omdat zij ons veroorloven een diepen blik te slaan in zijn karakter, en zij ons in staat stellen hem als het ware stap voor stap te volgen in zijn doen en laten op vreemden grond. Aan C. Desmalines schreef hij den 16^{n} Februari 1826 het volgende:

‘Rome, 16 Février 1826.
Monsieur et ami,
Je vous ai fait peut-être trop attendre ma réponse à votre dernière du 21 Décembre mais enfin un peu degagé du tracas de mes affaires je m'empresse à entretenir une correspondance aussi nécessaire à la vie qu'à mon plaisir, d'autant plus qu'elle me paraît vous être agréable. - Voilà pour la seconde fois Monsieur que vos lettres me racontent d'avoir rencontré les miennes ce qui prouvera que vous avez jugé les artistes un peu sévèrement surtout s'il s'agit du *Pecunium.* Je vous envoye ci-inclus le résultat de ma dernière réception dont j'ai laissé chez le banquier quatre pour cent (mais chez un autre banquier) ce qui me donne quelque profit ou moins de perte. O maintenant je puis vous parler d'amusement, j'en ai été plein jusqu'au cou; laissons donc de côté toutes les horreurs qui se sont commises encore depuis ma dernière. Il est question du carnaval de Rome qui a commencé Samedi 28 Janvier et fini Mardi 7 Février; l'ouverture fut triste, un jeune homme trouvé avec une canne á épée fut conduit lié sur un âne une cravatte de fer au cou et sur le dos la canne et l'épée nu parmi les principales rues un peu avant-midi; mais ensuite à trois heures le gouverneur de Rome se promena le premier avec tout le sénat en voiture sur le Corso (je crois vous avoir dit que c'est la plus grande et la plus belle voie de Rome); après lui suivaient des princes, des ambassadeurs etc. et tout d'un coup les rues pleines de mascarades de toute espèce, mais des costumes superbes; à quatre heures et demie le canon fit signal que les voitures devaient faire place pour la course des chevaux, une vingtaine de chevaux concourent de vitesse, en moins de 5 minutes ils font un chemin d'une demi-heure, depuis la porte du Peuple jusqu'au Capitole. C'est une chose admirable à voir! Après cela jusqu'à la nuit les voitures reprennent la promenade parmi les masqués et non; on voit partout des batailles avec des confitti (suyker bollekens) ainsi que des grands personnages dans les voitures; vous concevez que j'ai exercé mon bras parmi les Anglaises et les Romaines! Ce n'est pas tout: alors commencent les *festins* jusqu'à minuit. Ce sont les bals sur les théâtres où on voit des masques superbes. Tous les jours de même excepté les Dimanches et jours de fête; ce sont alors des jours ordinaires; mais ce qui est hors de toute pensée, le dernier jour après la course des chevaux, qui ne sont pas sitôt passés ou l'on voit toutes les maisons illuminées du haut en bas, tout le monde en voiture et à pied prend aussi des *Moccolletti* (wassen ligtjes); c'est un coup-d'oeil admirable; chacun prend son mouchoir et tâche d'éteindre le Moccolletti de son voisin ce qui est permis de faire du plus petit au plus grand; ainsi on éteint le carnaval. Avec cela nous avons eu toujours beau temps. 'sAnderdaags gaat ieder met een bleek gezicht om een kruysken en neemt water en brood voor zyn ontbyt - Nous avons eu aussi Madame Catalani qui a donné deux concerts au commencement de l'année, mais comme elle a voulu un piastre par tête et que ma petite pension ne permet pas que je me baigne aussi profondément, j'ai tenu la mienne à sec. On parle de faire sa sculpture; alors je la verrai.
La poste va partir et je me hâte pour aller à mes occupations d'atelier. Tout à vous d'estime et d'amitié.
P.S. Zoo op het oogenblik ontfang ik een brief van myn

familie die oorzaek is dat deze UEd. een post laeter zal geworden. Gelieft hun het inliggende te laten behandigen?
Vaertwel.'

27 Maart schreef Van Ysendyck aan baron de Pret en aan den heer De Nef; deze brieven werden door hem aan eenen pelgrim of bedevaartganger medegegeven op 28 Maart. Men weet, dat wijlen baron P.A.J. de Pret een verlicht kunstbeschermer was die niet alleen de oude maar ook de jongere kunstbeoefenaren aanmoedigde.

Op 7 April vertrok Van Ysendyck uit Rome naar Napels met Philip Van Brée[1] en dezes echtgenoote en drie Siciliaansche heeren. Ph. Van Brée, voornemens zijnde naar zijn vaderland terug te keeren, wilde vóór zijne afreize het schoonste gedeelte van Italië nog eens zien, en hij had Van Ysendyck overgehaald hem te vergezellen. Van Ysendyck teekende in zijn dagboek het een en ander aan over de plaatsen die men beurtelings doortrok, zooals Albano, la Riccia, Velletri, Terricini, Mola di Gaëta, waar zij eene spelevaart op de zee maakten en onze reizigers zich van dusgenaamde lazzaroni lieten dragen om droogvoets in en uit hun vaartuig te geraken. Van het overbrengen van mev. Ph. Van Brée maakte Van Ysendyck een teekeningje in zijn schetsboek.

Over St.-Agatha en Capua, 'eene zeer arme gemeente (zegt Van Ysendyck) waer buiten de stad eene ruïne van een groot amphitheater is, het eenige overblyfsel van oud Capoua,' bereikte men Napels. Niet zoodra was hij hier, of hij zette zich, volgens zijne gewoonte, aan het schrijven van brieven: brieven voor zijne moeder, zijne zuster en zijnen broeder (21 April), voor eenen heer Van Bredael, voor Boursault (27 April), voor M.I. Van Brée (8 Mei) enz. Aan een dezer Napelsche brieven ontleenen wij het volgende:

'Het zou my onmogelyk zyn op dit blad aen te teekenen wat er merkwaerdig is; het groot lawyd der bevolking en het geroep der Lazaronnis, het gewoel der menigte doet op my het effekt als of men te Parys kwam, maer daer ik reeds als een inwooner van Roome ben, waer men stil leeft en zich om niets bekreunt dan de kerken en schoone kunsten, maekte my dat hier een zonderlingen indruk. Ik haestte my het museum te gaen zien dat my het hoofd stilde en den geest verwarmde. Het gebouw is zeer goed geschikt; aen het onderste verdiep nevens den inkom zyn groote zalen voor de academie; links teekent men naer het borstbeeld en naer de natuer; rechts voor de bouwkunde; verder zyn in de andere zalen aen den eenen kant marmeren standbeelden en aen den anderen bronzen in groot getal in Pompeï en Herculanum gevonden: een groote dubbele trap leidt naer het eerste verdiep waer men een aental schilderyen aentreft van alle scholen waer de Raphaels gelyk gewoonte boven alles uitschitteren; men is bezig er de oude schilderyen van het paleis Portini over te brengen (muerschilderingen van de mueren van Herculanum); op hetzelfde verdiep zyn er stellingen vol Etrusische vazen, wapens, candelabres en andere huyshoudelyke zaken in brons, cameeën en andere voorwerpen, pruimen en alle soorten van door de brandende asch van den

(1) Geboren te Antwerpen 6 Januari 1786, overleden te Brussel den 16n Februari 1871. (Zie *de Vlaamsche School* van voormeld jaar, blz. 45.)

verschrikkelyken Vesuvius versteende vruchten. Ook eene zeer ryke bibliotheek met handschriften en andere kostelyke werken. De kerken hebben niets byzonders als men van Roome komt, uitgenomen die van den heiligen Martinus welke op een grooten berg staet nevens de stad zoodanig dat vele reyzigers verwaerloozen haer te bezoeken; het theater S. Carlo is uytmuntend, maer voor zooveel ik er kan over oordeelen is het muziek er zoo goed niet uitgevoerd als in het theatre Italien te Parys en wat het aerdigste is, is dat men vandaeg een act speelt van een stuk en morgen een ander; dat maekt dat ik alleen een act zag van de *Semiramis;* men geeft een en hetzelfde stuk gedurende 5 of 6 weken; daer ik het verschillende malen gezien had te Roome onderhield ik my veel liever 's avonds met myne vrienden over hetgeen ik in den dag gezien en gedaen had. Het schoonste schouwtooneel was voor my het uytmuntend schoon gezicht der zee van azuer met eene zuivere eentoonige lucht, waarop de eilanden Ischia, Procida en Capri zich overheerlyk afteekenden. Wy deden een klein uitstapje op zee om het gezicht der gansche stad te genieten; ik zou onmogelyk dat genoegen kunnen beschryven. Andermael gingen wy naer Pompei en Herculanum, twee oude steden die begraven werden onder de asch van den Vesuvius sedert twee duizend jaren. In de eerste wandelt men thans meer op zyn gemak als in de straeten van Parys; op de tweede had men reeds eene andere stad gebouwen, Portici, waer een schoon paleis is der koningen van Napels. Wy beklommen den Vesuvius op een onbekend peerd dat de bewoners der stad ons hadden opgedrongen, ons verzekerende dat wy verder ezels zouden gevonden hebben om den tocht te doen. Ik kwam alleen met myn stoel en teekenboek onder den arm, terwyl myne reisgezellen stil aen gevolgd waeren, na twee uren van onbegrypelyke vermoeienissen aen. Ik bevond my in de lava zonder ezel of ezelin te hebben gezien, en zette my neer om het pragtig gezigt der zee en de panorama van Napels te teekenen waer ik dan geduldig de andere personen kon afwagten. Myn drift voor het schoone dat ik van verre genoot kon my echter het gedagt niet verdryven van den schrikgeest die my te midden eener wildernis van zwarte bergen en rookende spleten trof; het begon te regenen toen ik myne reysgenooten zag aenkomen en wy klommen naer de hoogte. Al wat de dichters van de hel verzonnen hebben is slegts eene schaduwe van het tooneel van den krater. Maer daer ik onmogelyk den tyd hebbe u alles te schryven zal ik u liever van schoone dingen spreken.

Eenen Zondag welke nooit uit mijn geheugen zal gewischt worden gingen wy vergezeld van een anderen Belgischen schilder, te Napels gevestigd, eenen tocht doen langs de eilanden naar den kant van Pozzuoli; de stad uitgaende gaet men door eene lange rots Pyosilippe genaemd; wy volgden de boorden der zee tot aan Pozzuoli, verschillende malen de schoone gezigten bewonderende; deze en vele andere hoop ik by eene andere gelegenheyd te kunnen vertellen; ik heb eenige studiën gemaakt in het museum te Napels en over het algemeen heeft my deze reis veel geleerd.....'

Uit een van Van Ysendycks brieven aan den heer Boursault volgen hier eenige kenmerkende regels:

‘Naples, 27 Avril 1826.
Monsieur Boursault,
Ce ne sera pas sans surprise que vous apprendrez mon séjour de Naples et je ne puis le quitter avant de vous écrire par une occasion favorable. Le peintre Philippe Van Brée, un de mes compatriotes, frère de mon maître, qui a déjà fait 3 fois le voyage d'Italie, est mon compagnon de voyage; voulant retourner dans la patrie pour s'y fixer, il a voulu revoir la plus belle

> partie de l'Italie et m'a si bien su prêcher sur cet avantage qu'il connaît si bien ce pays que je l'ai suivi jusqu'ici; enfin le 7 de ce mois nous avons quitté Rome; par des campagnes délicieuses, des villages pittoresques nous sommes arrivés le 10 à Naples accompagnés de madame Phil. Van Brée. Ce qui nous a d'abord frappés, c'est qu'un pays aussi charmant est habité par un tas de paresseux qui n'ont plus aucun goût des arts, qui n'aiment que le jeu et les plaisirs, qui crient et querellent toute la journée sans rien produire et qui sans doute le soir sont tout étonnés de vivre encore. Leur musée toutefois est magnifique; outre neuf statues et les objets précieux trouvés en Pompée et Herculanum, il y a des tableaux de tous les siècles mais les Raphaels les surpassent tous.'

Den 13^{n} Juni schreef Van Ysendyck nogmaals aan Boursault en den 21^{n} Juni vinden wij onzen schilder te Rome terug, schrijvende (alweder!) aan de heeren Le Grelle en Tranappier; den 24^{n} schreef hij aan den heer Chatillon te Parijs, den 29^{n} aan eene te Antwerpen op de Meir wonende Hollandsche juffrouw Lans, aan welke hij, evenals aan den heer A. van Ertborn, teekenles had gegeven, den 5^{n} Juli aan W.J. Herreyns, den 20^{n} aan P.J. Geeraerts, den 21^{n} Augustus aan Boursault, den 27^{n} aan den burgemeester te Antwerpen, den 29^{n} aan baron de Pret en aan zijne zuster, den 4^{n} September aan Van Brée, den 5^{n} October aan F. De Braekeleer en aan zijne moeder, den 8^{n} aan De Gratie, Van den Wijngaert en Verschuylen, den 10^{n} aan Herreyns, den 28^{n} aan Desmalines, den 24^{n} November aan zijne moeder en aan Desmalines, den 20^{n} December aan Van Brée, den 30^{n} aan Boursault.

In den loop van dit jaar voltooide Van Ysendyck, te Rome, de volgende tafereelen: *Bacchanaal*, aangekocht door den heer Boursault; *Aristomenes, koning der Messeniers, door een jong meisje uit de gevangenis verlost*, ontleend aan de beschrijving van Plutarchus; een *Israëliet*, episode uit het verhaal van de koperen slang. Deze twee laatste stukken die met andere op de Antwerpsche driejarige tentoonstelling van 1828 prijkten werden door den schilder op 2 April 1856 ten geschenke gegeven aan de stad Bergen die ze nog in haar museum bewaart.

Kroniek.

Antwerpen. Den 26^{n} Juli werd plechtig en hartelijk de 25ste verjaring herdacht van de aanstelling van den heer J. Janssens, als eerste muziekmeester der Antwerpsche burgerwacht. Te dezer gelegenheid werd met veel bijval uitgevoerd een *Jubelmarsch*, vervaardigd door den jongen en veelbelovenden toonkunstenaar Jos. Huybrechts.

- In het lokaal van het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* werd den 27^{n} Juli namens de Antwerpsche burgerwacht aan den heer burgemeester L. de Wael zijn portret aangeboden, geschilderd door Jos. Delin. Het zal op de aanstaande driejarige tentoonstelling te zien zijn.

- Verschenen; *De eerstelingen* van A.H. Borgmans, opgedragen aan den heer J. van Beers en bevattende *Moeders jaarfeest* en *Werda!* voorgedragen op een feest in den Mozartskring te Borgerhout.

- De zinnebeeldige schilderij van M.I. Van Brée, voorstellende *De stad Antwerpen en de Schelde*, herinnerende aan het uitvoeren van de door Napoleon I ontworpene havenwerken, welke zich thans op eene der puien van het stadhuis bevindt, gaat hersteld worden. Dit stuk werd uitgevoerd in 1804 en moest volgens eene beslissing van den municipalen raad van 4 Juni 1806 in de raadszaal geplaatst worden. (Zie 1868, blz. 46.)

- In de kerk der abdij van Tongerloo zijn twee nieuwe geschilderde glasramen geplaatst, uitgevoerd door Stalins en Janssens, voorstellende: 1. den *Heiligen Norbertus die de Sint-Michielskerk te Antwerpen ontvangt van den proost Hildolphus en Waltmannus als eersten abt aanstelt* (dit raam is geschonken door eene Antwerpsche familie en bevat de afbeelding der patronen van de ouders der schenkers Guilielmus en Petronella). Het tweede raam, voorstellende: *De dood van den heiligen Norbertus*, en daarnevens de heiligen Egidius en Isabella, is een geschenk van wijlen juffrouw Peeters, van Westerloo. Twee nieuwe biechtstoelen in ojivalen stijl volgens de teekening van den bouwmeester der kerk P.P. Stoop zijn uitgevoerd door Frans Brandt en de heiligenbeelden door Edw. Mareels.

Herenthals. Onlangs zagen wij met genoegen dat het binnenste der groote kerk eindelijk gansch van de oude kalklagen ontdaan is (zie 1874, blz. 41) en het gebouw buitenwaarts uitmuntend hersteld wordt; het is te hopen dat men ook weldra het smakeloos geschilderde hoog altaar zal doen wegnemen welk het koor en den schoonen tempel ontsiert. De heeren Stalins en Janssens van Antwerpen zijn gelast met de herstellingen en schildering van glasramen. Een daarvan, geschonken door dokter J. Heylen, zal den heiligen Joannes voorstellen. Wij nemen de vrijheid de aandacht in te roepen van den zeer eerw. heer deken op den erbarmelijken toestand der schilderijen van Antoon Van Ysendyck (zie 1876, blz. 6, 100 en 126), achter het hoogaltaar; eene dezer schilderijen zou dienen verdoekt te worden.

Brussel. In de zaal van den gemeenteraad zal een borstbeeld van den in Mei overleden burgemeester J. Anspach geplaatst worden. De vervaardiging is opgedragen aan den heer Simonis. Buitendien zal de heer J. Portaels een groot portret van Anspach schilderen, ook voor het stadhuis.

- Bij koninklijk besluit van 16 Juli zijn de volgende heeren benoemd als keurmeesters in den prijskamp van toonzetting over 1879: Peter Benoit, bestuurder van de Antwerpsche muziekschool, F. Servais, leeraar bij het Brusselsch conservatorium, J. Van den Eeden, bestuurder van het conservatorium te Bergen, G. Meynne, toonzetter te Brussel.

Gent. Aangenaam is het ons te vernemen dat ook in deze stad, evenals te Brugge (zie blz. 99), zich eenige smaak openbaart voor het herstellen van merkwaardige oude huisgevels Onder andere zijn in de Catelijne- en de Lievestraat twee schilderachtige oude gevels opgewerkt in hun oorspronkelijken trant.

Rousselare. De door ons op blz. 32 aangekondigde dichtbundel. *Rijzende sterren* van K.M. Pol De Mont is verschenen; hij is opgedragen aan Hendrik Conscience die van den dichter een getuigenis heeft afgelegd, waarbij hij verklaart doordrongen te zijn van het ‘vast geloof’ dat aan De Mont eene ‘lange, glansrijke loopbaan is voorbereid.’ Conscience's vertrouwen zal gedeeld worden door allen die de gedichten van den heer De Mont kennen.

Buitenland.

Amsterdam. In eene zaal van het Trippenhuis, verborgen achter een linnen overtrek, is eene houten zoldering aangetroffen, welke, na ontdaan te zijn van eene dubbele laag lijmverf, versierd bevonden werd met een fraai en goed bewaard schilderwerk, voorstellende, in zooverre men heeft kunnen nagaan, de *Triomf van Venus*.

- In den dierentuin zijn twee levende paradijsvogels ontvangen. Ruim een jaar geleden waren de twee die men toen bezat gestorven. (Zie onzen jaargg. 1878, blz. 193.)

Rotterdam. Ter gelegenheid van het zilveren jubelfeest van *Rotte's Mannenkoor* werd in deze stad op 18 Juli de *Rubenscantate* van J. de Geyter en Peter Benoit op merkwaardig voortreffelijke wijze uitgevoerd. Aan den heer Benoit werd door het opgetogen publiek eene luisterrijke hulde gebracht. De plaatselijke drukpers gewaagt van de Rubens-cantate niet slechts op zeer vleiende wijze: een verslaggever in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* noemt haar een ‘grootsch,’ een ‘geniaal werk.’

- Den 28^{n} Juli werden openbaar verkocht de schilderijen welke zich bevonden in de woning van L. Pincoffs, den ontrouwen voortvluchtigen bestuurder van de Afrikaansche Handelsvereeniging. Eene schilderij van Bouguereau, van 1868, *Het parelsnoer*, bracht 3450 gl. op, een groot landschap van Leickert, 470 gl., een Amsterdamsch stadsgezicht van Vertin, 210 gl., een stuk van Springer, 303 gl.

Utrecht. Bij J.L. Beijers zal eerlang verschijnen eene volledige uitgave der gedichten van Anna Roemers, bezorgd door den beroemden Nic. Beets.

Parijs. Bij de laatste staatsbegrooting is omtrent 1,700,000 fr. toegestaan aan de verschillende schouwburgen, te weten: 800,000 fr. aan de groote Opera, 300,000 fr. aan de Opera comique, 240,000 fr. aan de Comédie Française, 60,000 fr. aan het Odéon; het overschot dient voor het verleenen van hulpgelden aan muziekconservatoriums in de departementen.

- De Italiaansche beeldhouwers hebben te Parijs eene bestendige tentoonstelling ingericht.

- Voor het schoonmaken en schilderen van den schouwburg de Comédie Française is eene som van 300,000 fr. besteed. Een berichtgever, die de thans voltooide werken bezichtigde, schrijft daarover onder andere het volgende: het plafond, in den vorm van een halfrond, is beschilderd met zeer groote zinnebeeldige en geschiedkundige figuren, vier groepen uitmakende: aan de zijde van het tooneel zit Frankrijk met Molière, Racine en Corneille; rechts en links zijn trappen geschilderd waarop al de hoofdfiguren van Molière prijken; op de onderste trede ziet men Regnard, Marivaux, Beaumarchais en Voltaire; daarboven, in de wolken, twee zijdelingsche groepen van figuren uit de treurspelen van Corneille en Racine, en nog hooger, tegenover het tooneel, Apollo, omringd van de muzen. Deze samenstelling, een werk van Mazerolle, bevat meer dan 100 figuren, terwijl het oppervlak des plafonds 360 vierkante meters bedraagt. In het midden van het plafond bevindt zich eene half ronde vergulde roos, waarin de lichtkroon hangt.

- In de wandelzaal van de Comédie Française is een marmeren beeld van Georges Sand geplaatst.

- Te Gonesse (Seine-et-Oise) heeft een inwoner eene inrichting voor bejaarde dieren geopend. Men vindt er een muildier van 40 jaar, eene koe van 36 jaar, eene spreeuw van 31 jaar, een varken van 25 en eene geit van 18 jaar.

Nancy. Ter gelegenheid van het in deze stad opgerichte standbeeld van A. Thiers (zie blz. 100) wordt de opmerking gemaakt, dat Nancy als het ware de stad der standbeelden mag worden genoemd. Aldus treft men er gedenkteekens aan van den Poolschen koning Stanislas, van den beroemden plaatsnijder en teekenaar Callot, van den landhuishoudkundige Mathieu de Dombasle en van generaal Drouot.

Turijn. In deze stad is het bronzen standbeeld gegoten, bestemd om geplaatst te worden op het gedenkteeken welk in Turijn zal opgericht worden ter nagedachtenis van het doorboren der Alpen. Het standbeeld (meer dan 4 meters hoog en 6000 kil. zwaar) stelt den genius der wetenschap voor, die op een rotsblok de namen schrijft der ingenieurs Grattoni, Grandis en Sommeiller.

Londen. Henry Bessemer, de uitvinder der naar hem genoemde manier van verstaling en die rijk geworden is door de uitvinding van een middel om het vroeger zeer dure ultramarijn-blauw (bleu d'outremer) buitengewoon goedkoop verkrijgbaar te stellen, is door de koningin in den adelstand opgenomen. Hij werd, van geringe ouders, in 1813 geboren te Charlton-Hertfordshire.

- Den 27^{n} Juli preekte de aartsbisschop van Canterbury in het oudste Londensche bedehuis, St.-Peter's-upon-Cornhill, ter viering van het zeventienhonderdjarig bestaan dier kerk. Volgens de overlevering werd deze kerk in het jaar 179 gesticht door Lucius, die te boek staat als de eerste christelijke koning van Brittannië. Hoe het gebouw ontsnapte aan de vervolgingen der Romeinen en aan de verwoestingen der Saksers wordt niet gemeld,

- De beeldhouwer Boehm is gelast met het maken van een levensgroot standbeeld van den in Zoeloeland gesneuvelden prins Louis-Napoleon; het schijnt te zullen geplaatst worden in eene kapel der Westminsterabdij; de prins zal vechtend voorgesteld worden.

- Den 15^{n} October 1879 zal het eene halve eeuw geleden zijn, dat de eerste locomotief van Stephenson in gebruik werd genomen. In 1830 werd de eerste spoorlijn, die van Liverpool naar Manchester, tot stand gebracht, en in 1878 bezat alléén Europa reeds een spoorwegnet van 154,523 kilometers. Noord-Amerika alleen heeft een spoorwegnet van 127,470 kilometers. Men berekent, dat het kapitaal, hetwelk is besteed om alle spoorwegen ter wereld aan te leggen, ongeveer 75 milliarden franks vertegenwoordigt.

- Als merkwaardig wordt vermeld, dat van de onlangs verschenen goedkoope uitgaaf eener Engelsche vertaling van het van 1781 dagteekenend werk van den Duitschen wijsgeer Kant (1724 + 1804), *Kritiek der reine rede*, in korten tijd 10,000 exemplaren verkocht werden.

- In de eetzaal van Kingsbridgehospital, te Cantorbery, zijn onder de afgewasschen kalklagen der gewitte muren muurschilderingen ontdekt, die onder andere voorstellen den moord van Thomas Becket, een levensgrooten Christus, de apostelen, het Laatste Avondmaal, de vier evangelisten enz.

Berlijn. Zeven of acht voet onder den grond nabij Rotenburg is door dr. Moesta, den geleerden aardkenner, het overschot van een overoud eikenbosch ontdekt; buitengewoon groot is het getal welbewaarde stammen; een dezer is 18 meters lang en heeft 1 1/2 meter middellijn. Men wil dit eikenhout voor beeldhouwwerk gebruiken.

- Aan de Berlijnsche hoogeschool is door de nakomelingen van W. Grimm 6000 mark geschonken, ter stichting van een Grimm-fonds, waaruit prijzen zullen worden toegekend aan de schrijvers der beste werken op het gebied der Duitsche letterkunde en kunstgeschiedenis. (Zie over Grimm onze jaargangen 1872 en 1873, blz. 72 en 18.)

- In Pruisen werd in 1877 voor eene waarde van ruim 355 millioen frank uit den grond gedolven. De waarde van de steenkolen was ruim 234 1/2 millioen, van het veen ruim 35 1/2 millioen, van zinkerts bedroeg de waarde ruim 12 1/2 en van kopererts ruim 8 millioen, van zwavel ruim 1,904,000 fr., van looderts ruim 846,000 fr., van asphalt ruim 719,000 fr., van rotszout ruim 634,000 fr., van bruinsteen-erts

ruim 211,000 fr., van zilver- en goud-erts ruim 27,500 fr., van nikkel-erts omtrent 4250 fr,

- Volgens een Duitsch schoolblad heeft de minister aan de

examen-commissiën bevolen zich strenger te betoonen bij de toelating der onderwijzeressen, omdat... er te veel komen. Alleen in de Rijnprovincie wachten 200 gediplomeerde onderwijzeressen op benoeming.

Keulen. Als zeker wordt gemeld, dat de Keulsche dom in 1880 zal voltooid zijn. Met de toppunten van 8 meters hoogte, die de torens moeten kronen, is een begin gemaakt.

- Het *Kunstverein* te Salochurn heeft aan het gemeentebestuur van deze kleine stad voor 12,000 fr. eene schilderij van Holbein, voorstellende Onze-Lieve-Vrouw, verkocht. Bij tusschenkomst van twee zijner leden, twee schilders, had het *Kunstverein* in 1856 de bedoelde schilderij voor eene kleinigheid gekocht van het bestuur der Allerheiligenkapel te Grenchen, waar zij vuil en vergeten in eenen hoek hing. Tot het einde der XVIIe eeuw behoorde het stuk aan de St.-Uruskerk.

- In het tijdschrift voor openbare gezondheid van dr. Bisenz wordt het volgende medegedeeld: de heer Franz Mötz, pastoor te Puchkirchen, had de verkeerde gewoonte, zijne pennen met de punt naar boven in den inktpot te steken, als hij met schrijven gedaan had; onlangs, toen hij een boek wilde neerleggen, stak hij zich aan een van de roestige stalen pennen in de hand, maar zoo onbeduidend, dat het nauwelijks te bespeuren was; toch werd hij reeds den volgenden dag ziek en het bleek al spoedig dat bloedvergiftiging bestond; op den derden dag was niet alleen de hand, maar ook de arm tot aan den schouder vreeselijk gezwollen; na een lijden van twee maanden volgde de dood.

- Te Leer zijn bij het afgraven van den dusgenaamden Röseborg (Reuzenberg) in den grond aschkruikjes (urnen) gevonden.

Moskou. De Russische geneesheer Malarevsky geeft den raad om als middel tegen de toenemende bijziendheid onder studeerende menschen, de boeken te drukken met witte letter op zwart papier. Hij beweert door ondervinding te weten, dat die verandering heilzaam werken zou.

- In een bosch tusschen Solowizy en Borzy worden door de boeren opgravingen gedaan naar 49 millioen (!) roebels die, volgens eene oude kroniek, daar zouden begraven zijn met andere kostbaarheden door Ivan den Verschrikkelijke. Er wordt beweerd, dat een paar gouden hoefijzers werden gevonden.

Wiscounsin. In deze stad bestaat eene fabriek die degelijks 16,000 kilos papieren kareelen maakt. De papiermassa wordt bewerkt in persen welke door waterdruk worden gesloten. Deze grondstof wordt gezegd ondoordringbaar te zijn voor vocht en voortreffelijk de koude te weren. (Zie in verband hiermede onzen jaargang 1877, blz. 112.)

Sterfgevallen.

A. PLEYSIER, de gunstig gekende zeeschilder, ridder der orde van Karel III van Spanje, is in de eerste dagen der maand Mei te Amsterdam overleden. Zijne zeer gewilde stukken vonden ook buiten Holland veel aftrek. Zelfs het museum Luxemburg te Parijs, welk over 't algemeen slechts tafereelen van Fransche meesters wier faam gevestigd is opneemt, bezit een stuk van Pleysier. Op de jongste tentoonstelling te

Luik prijkten drie stukken en te Rotterdam twee zeegezichten van den overleden meester die niet te koop waren.

DIRK ANTHONIE THIEME, de gunstig gekende Nederlandsche uitgever, sedert 1874 te 's-Gravenhage gevestigd als bestuurder van het dagblad *Het Vaderland*, is den 11n Juni in den leeftijd van 49 jaren overleden. Kort na zijn overlijden had eene inschrijving ter bekostiging van een huldeblijk voor D.A. Thieme 3600 gl. opgebracht. Daar er evenwel vernomen is, dat de overledene geen gedenkteeken op zijn graf verlangde, is besloten met de bijeengebrachte som en wat er verder mocht inkomen een D.A. Thiemensfonds te stichten, waaruit alle 2 jaren prijzen zullen worden toegekend aan: 1o schrijvers van letterkundige werken, 2o uitgevers bij voorkeur van oorspronkelijke werken, 3o drukkers, voor de best uitgevoerde boeken, 4o vervaardigers van uitstekende nijverheidsvoortbrengselen.

FREDERIK PETERS, die eene eerste plaats bekleedde tusschen de beste hedendaagsche violisten, is den 27n Juni te Antwerpen overleden in den ouderdom van nauwelijks 32 jaren. Hij werd den 30n Juni, na een plechtigen lijkdienst in de St.-Josephskerk, onder een grooten toeloop van vrienden en vereerders op het Kiel begraven. Bij het graf van zijnen broeder hield de heer Harrij Peters eene toespraak, waarin hij in herinnering bracht, dat de betreurde uitstekende toonkunstenaar viermaal eene kunstreis in Amerika deed. Ook als mensch laat Frederik Peters, die sedert 6 jaren met juffrouw Heuts getrouwd was, de beste herinnering achter.

BRUNO B. JH. RENARD, luitenant-generaal bij het leger en minister van oorlog in België, is den 2n Juli te Brussel gestorven. De overledene heeft zich als krijgskundig schrijver gunstig doen kennen door de uitgaaf van verscheidene werken, waaronder *Considérations sur l'infanterie légère*, *De l'artillerie en Belgique* enz. Hij werd te Doornik in 1804 geboren. Zijn lijkdienst had op 7 Juli in de Ste.-Gudulakerk plaats; de begrafenis geschiedde te Evere. Er werden lijkreden gehouden door de heeren minister Frère-Orban, generaal De Moor, kolonel Branle, Mercier, namens de reddingsmaatschappijen, en L. Geelhand, namens de vereeniging *Het Roode Kruis*.

JULES HÉREAU, landschapschilder, te Parijs geboren, is aldaar op 3 Juli verongelukt. Hij bevond zich op den trein die van Courcelles naar Parijs rijdt en kwam door eigene onvoorzichtigheid in aanraking met den muur van den grooten tunnel van het Europa-plein. Het hoofd werd vermorzeld. De verongelukte was 40 jaren oud en had eermetalen bekomen op de tentoonstellingen van 1865 en 1868. Op de Parijsche tentoonstelling van dit jaar prijkten van hem twee schoone schilderijen: *Oevers van de Maas* en *Monding van de Seine.* Hij laat eene weduwe en twee kinderen achter.

J.H. ALBREGT, de uitstekende Nederlandsche tooneelist, is den 22n Juli overleden. Hij werd den 28n November 1829 geboren te Amsterdam; zijne ouders waren reizende tooneelspelers. Reeds als kind werd hij op de planken gebracht. In 1851, dus op 22-jarigen leeftijd, trouwde hij met de toen 18 jaren oud zijnde tooneelspeelster juffrouw Wilhelmina R. Engelman, die hem overleeft.

CHARLES FECHTER, de beroemde tooneelist, is te Nieuw-York overleden. Hij werd in 1823 van een Duitschen vader en eene Engelsche moeder te Londen geboren; zijne opvoeding bekwam hij in Frankrijk. Aanvankelijk legde hij zich op de beeldhouwkunst toe, doch liet al spoedig dit vak voor het tooneel varen. Te Parijs schiep hij de rol van Armand in *La dame aux camélias*, te Londen speelde hij *Hamlet* en *Othello* in het Engelsch. In 1863 werd hij bestuurder van het Lyceum. Sedert 1870 woonde hij in Amerika.

A. MARCELLO, eigenlijk de hertogin Colonna di Castiglione, kleindochter van graaf d'Affry, den bevelvoerder over de Zwitsers in de eerste Fransche omwenteling, is dezer dagen overleden in den ouderdom van 42jaar. Toen zij kort na haar huwelijk in 1856 haren echtgenoot verloor, legde zij zich toe op het beeldhouwen en stelde op de Parijsche tentoonstellingen zeer verdienstelijke borstbeelden in marmer ten toon, namelijk in 1865, *La Gorgone;* 1866, *Marie-Antoinette te Versailles*, *Marie-Antoinette in den Tempel;* 1875, *De Zaligmaker, Phoebe*, *De schoone Romeinsche;* 1876, *Portret* eener barones.

TEEKENING VAN HET DIPLOMA DER MAATSCHAPPIJ, DOOR WIJLEN F. DURLET, HOUTSNEDE DOOR ED. VERMORCKEN..

Koninglyke Maetschappy ter Aenmoediging der Schoone Konsten Antwerpen.
Twee en twintigste driejarige tentoonstelling
1879.

Den 10^{n} Augustus, ten 10 ure 's morgens, werd de tentoonstelling, volgens gewoonte, zonder eenige plechtigheid geopend. De beoordeeling der door de maatschappij uitgeschrevene prijskampen (zie 1878, bl. 144) geschiedde denzelfden dag den uitslag was als volgt:

Beeldhouwkunde. 6 mededingers; rechters waren: F. Baeckelmans, J. Ducaju, C.A. Fraikin, C. Jehotte (afwezig), Jozef en Willem Geefs; met algemeene stemmen werd aanvankelijk besloten den prijs niet toe te kennen; later besloot men met 3 tegen 2 stemmen twee eerste prijzen te geven en in de algemeene vergadering der leden is later besloten geenen prijs, maar slechts geldelijke aanmoedigingen aan de mededingers te verleenen als zij zich deden kennen.

Klassieke bouwkunde. 15 mededingers; rechters waren: E. Balat, E. De Curte, P. Dens, E. Gife, A. Pauli, F. Laureys en J. Schadde.

De eerste prijs is toegekend aan het ontwerp voor titel voerende: *L'étude orne l'esprit et le coeur* van den heer Hendrik Meyns van Brugge en een tweede prijs is toegewezen aan het ontwerp dat voor zinspreuk voert *Aan kunst en wetenschap,* waarvoor zich heeft doen kennen Eduard Careels van Lier.

Spitsbogige bouwkunde. Er had zich slechts één mededinger aangeboden, wien geldelijke belooning is gestemd. Hiervoor heeft zich doen kennen Edmond Van Waeterschoodt van Antwerpen.

De catalogus der tentoonstelling vermeldt 1275 nummers. Een honderdtal stukken werden geweigerd. Benevens zeer puike werken, bevat de pronkzaal ook veel, zeer veel middelmatigs.

Tusschen de bijzonderste gewrochten verdient van de eersten genoemd te worden eene schilderij van E. CARPENTIER, van Cuerne bij Harlebeke, *Episode uit den opstand der Vendeërs in* 1795, een stuk voor een museum, uitmuntend als samenstelling, puik als teekening en goed als schildering. (De heer Carpentier studeerde aan de Antwerpsche academie; een kwaad been noodzaakte hem Antwerpen te verlaten; er was spraak van het af te zetten, wat gelukkiglijk niet is geschied, maar hij moet zich nog, om te kunnen gaan, met krukken behelpen.)

P. VAN DER OUDERAA'S *Mondzoen* (zie blz. 42 en 99) maakt op de tentoonstelling een zeer goed figuur. De maatschappij

zou wel doen het te laten graveeren als tegenhanger voor de plaat *Barthel de Haze* van Leys, welke, evenals de *Mondzoen*, een oud vaderlandsch gebruik herinnert. Des schilders *Bij den goudsmid* is een goed gepenseeld en zeer aangenaam kabinetstuk, uitmuntend geschikt om voor de verloting aangekocht te worden.

HENDRIK SCHAEFELS stelt een meesterlijke zeeslag ten toon: *De Algesiras in den slag van Trafalgar.* Men ziet voornoemd Fransch oorlogschip gevoerd door den schout-bij-nacht Magon, slaags met de *Tonnant*, een Engelsch oorlogschip van 80 kanonnen, onder bevel van kapitein Tyler. De *Algesiras* zit met hare boegspriet in het want der *Tonnant* vast. Men ziet den Franschen gezagvoerder op het dek der *Algesiras*, met eene enterbijl in de hand, omringd van zijne zeesoldaten, gereed om aan boord van de *Tonnant* te snellen, wanneer hun eensklaps de volle laag gegeven wordt door twee andere Engelsche oorlogschepen die hen op zijde zijn gekomen. Van deze gelegenheid maakt de Britsche kapitein Tyler gebruik om den Franschman op zijn eigen dek te komen aanvallen. Deze verwoede strijd is door Hendrik Schaefels zeer aanschouwelijk voorgesteld; zijn tafereel maakt dan ook een inderdaad aangrijpenden indruk op al wie het ziet; men kan er zich als het ware niet van losrukken; bij de beschouwing gevoelt men zich niet slechts geboeid, maar letterlijk gekluisterd. Indeeling en teekening zijn voortreffelijk en van de schildering mag naar waarheid gezegd worden dat zij recht prachtig is. Deze schilderij is een meesterstuk.

J. ANTHONY'S *Heilige Elisabeth van Hongarië* is eene keurig uitgevoerde schilderij die veel van den jongen schilder verwachten doet: de heilige ligt op den grond uitgestrekt vóór een Christusbeeld en wordt door hare schoonmoeder hierover berispt. *De jonge valk* en het *Kinderhoofd* van denzelfden schilder zijn goede studiën.

ROSA BONHEUR is met haren *Koning van het woud* en *Everzuijnen in het woud*, twee stukken toebehoorende aan den heer Gambart, de koningin der tentoonstelling. De kracht en volmaaktheid van voorstelling en uitvoering grenzen in beide meesterlijke stukken vooral voor eene vrouw aan het ongeloofbare.

H. BOURCE: *Eene vrouw van Scheveningen*, volgens gewoonte puik geschilderd; *De wederkomst* verdient eene plaats in een museum; dit en het andere stuk dat deze meester tentoonstelt zagen wij te Rotterdam (zie blz. 99).

J.A. NEUHUYS' *Antwerpsche uitgewekenen in* 1566 verdient geroemd als eene verdienstelijke historieschildering en is aangekocht voor de verloting.

F. VINCK toont ons in eene groote en goed bewerkte en bestudeerde schilderij *Keizer Karel die den eersten steen legt voor de vergrooting der hoofdkerk te Antwerpen in* 1521 (zie de *Vlaemsche school* van 1857, blz. 28); dit stuk is besteld door den heer notaris C. Dhanis, te Antwerpen, van wien er familieleden zijn op afgebeeld en die ook des schilders *Willem de Zwijger,* van de laatste Antwerpsche driejarige tentoonstelling bezit. Buitendien stelde de heer Vinck een flink behandeld portret van zijnen zoon ten toon, benevens een ontwerp van muurschilderingen voor de kerk van Schilde.

B. WITTKAMP wijdde zijne krachten aan eene aanschouwelijke voorstelling van de *Ontsnapping van Hugo de Groot op* 21 *Maart* 1621 en hij bleef niet beneden de moeielijke taak die hij zich stelde. Het stuk verwerft dan ook zeer veel bijval.

J. VAN BEERS is op de tentoonstelling met *De koemelkster* die wij verleden jaar te Brussel zagen (zie 1878, blz. 170), *Keizer Karel* en *De verlossers van Vlaanderen.* Het voorlaatste stuk verdient volmondig geroemd om de uitmuntende hoedanigheden waardoor het zich onderscheidt, al mogen dan ook het gelaat en de handen van den

als kind afgebeelden vorst eenigszins te oud worden genoemd. De schilder heeft in dit stuk gebruik gemaakt van eene nieuwerwetsche verf, volgens opgaaf uit gesmolten amber bereid door J. Blockx zoon. Wij gelooven, dat het tafereel veel zou hebben gewonnen, wanneer het in stilleren toon behandeld ware geworden en niet zoo overdreven, schril van kleur was. Het is aangekocht door den heer Jan Nauts, gemeenteraadslid te Antwerpen. Voor zijne derde schilderij ontleende de kunstenaar het onderwerp aan zijns vaders gedicht *Maerlant.* Ons heeft dit tafereel niet bevallen, al draagt het ook eenen kunststempel die niet te miskennen is en welken wij minder dan iemand willen voorbijzien. Alles te zamen genomen zou men er zelfs mogen van zeggen dat het een mislukt werk is: de figuren zijn ongelukkig, de indeeling onbehagelijk, de kleur fletsch. 't Is te bejammeren, dat een schilder van zooveel bekwaamheid als hij over wien wij hier gewagen, niet beter op zijne hoede is voor de afdwalingen waaraan het verlangen naar ongewoonheid hem blootstelt.

G. VANAISE (Parijs) heeft twee zeer schoone stukken tentoongesteld: het eene vertoont Quinten Massijs die het portret zijner moeder schildert, het andere bevat de afbeeldingen van *Lodewijk XI en Olivier le Dain.*

EM. VAN DEN BUSSCHE, leeraar aan de Antwerpsche academie, thans te Brussel woonachtig, zond drie stukken: *Aankomst van keizer Karel te St.-Just* (zie onzen jaargang 1878, blz. 202), en twee genretafereeltjes, *De mislukte oogst en Het vogelnestje.*

Tusschen de schoone portretten die op de tentoonstelling prijken, vermelden wij een breed geschilderd en aangrijpend mansportret van A. VELY van Parijs, benevens de twee damesportretten van KAREL OOMS; de portretten geschilderd door P. VAN HAVERMAET, inzonderheid dat van den heer A. Nottebohm; de damesportretten van den uitstekenden schilder G. GUFFENS, waarop wij de bijzondere aandacht inroepen van allen die in de gelegenheid zijn de tentoonstelling te bezoeken; de portretten van dezen meester mogen gerangschikt worden bij de sieraden van de pronkzaal. (Van G. GUFFENS gewagende, vermelden wij hier met ingenomenheid de door hem tentoongestelde schoone teekening, voorstellende Albert Durer die met zijne vrouw een feest bijwoont ten huize van den burgemeester van de Werve in 151 ter hunner eer gegeven, welke voorstelling bestemd is om geschilderd te worden in het huis van den heer baron van de Werve en van Schilde te Antwerpen.) Nog zijn voortreffelijke portretstukken tentoongesteld van A. DELFOSSE, het portret van den heer F. Troch; JOS. DELIN, de portretten van H.K.H. de gravin van Vlaanderen en van den heer L. de Wael, burgemeester van

Antwerpen (beide stukken zijn echter vrij sterk conventioneel van kleur); L. TUERLINCKX, twee portretten, waarbij dat van den heer Thibaut L. ABRY, des schilders vader, generaal Abry, te paard gezeten, welk stuk verbeterd is sedert het te Gent werd tentoongesteld; C. LANGLET (Brussel), het portret van mgr. kardinaal Dechamps; L. MAETERLINCK (Gent), het portret van eene juffrouw en eene levensgroote maaister; P.J. NEUCKENS, een prachtig kinderportret; F. BEERTS, C. BOON, E. CLAUS, K.F. FELU, E. JOORS, E. SIBERDT, H. STUYCK, te Antwerpen; A. BOURSON, E. CHARLET, J. DE LA HOESE, J. DE LALAING, F. DU MONT, J. GÉRARD, A. GISLAIN, mej. A. KINDT, G. MEUNIER, te Brussel.

C. CAP stelt onder de namen *Jan Klaas* en *Verboden jacht* twee zelfs voor dezen gevierden schilder buitengewoon welgelukte stukken ten toon. Wij kunnen dan ook niet nalaten, hem uit der harte geluk te wenschen met zijn werk.

TH. CLEYNHENS' *Boogschutter der* XVIe *eeuw* kennen wij van op de Brusselsche tentoonstelling van verleden jaar (zie blz. 170); zijne *Pottenmarkt in de* XVIe *eeuw* belooft een meesterstuk te zullen worden als de verdienstelijke schilder er eenige lichte verbeteringen aan brengt.

D. COL stelt een luimig en uitmuntend stuk ten toon, onder den eigenaardigen titel: *Eene flesch van het patersvaatje* (aangekocht door den heer Arnold de Pret van Calesberg). Zijn *Kanarievogelszangprijskamp* zagen wij verleden jaar te Parijs (zie blz. 158) en dit jaar te Luik, wat ons niet heeft belet de fraaie schilderij hier nogmaals te bewonderen.

L. DANSAERT (Ecouen) heeft in de pronkzaal twee goed behandelde stukken, waarvan een, getiteld *Dominospel*, verkocht is aan den heer Miroult.

F. DE BRAEKELEER zond niet mind dan drie stukken: *De wederkomst van de markt, De gestrafte kat* en *De bereiding van de muziek.*

A. DE BRAEKELEER: *De hoefsmid* (zie onzen jaargang 1878, blz. 192), *Binnenste eener smederij* (aangekocht voor de verloting) en het *Werkhuis van den schoenmaker.*

J. VAN ROOY, een der veteranen der Antwerpsche school, heeft *De liefdegod die zich vermaakt* afgebeeld in eene dichterlijk opgevatte schilderij die goed geteekend en zeer aangenaam van kleur is. Wij roepen er de aandacht op van de commissie gelast met de aankoopen voor de verloting.

JAN GEERAERTS' *Werkplaats uit de* XVIIe *eeuw* is een zoo keurig geteekend als zorgvuldig geschilderd stuk.

K. GUSSOW, thans te Brussel gevestigd, twee stukken: de vrouw die een Venusbeeld wascht is eene eigenaardige en goed behandelde voorstelling, *De doortrapte bedelaar* is als onderwerp onbeduidend, doch krachtig van uitdrukking en goed gepenseeld.

W. LINNIGS *Wapensmid in de* XVIe *eeuw* en *Publieke broodoven in Thuringen* zijn verdienstelijke stukken, wat samenstelling en teekening betreft, doch als naar gewoonte onzuiver en zwart- of bruinachtig van kleur.

F. FRAUSTADTS *Hoe Siegfrid verraden werd* is een zeer aangenaam en keurig geschilderd tafereel.

A STRUYS. Zie onze blz. 99, Rotterdam. (Wordt voortgezet.)

Roem.
III.

Omstreeks denzelfden tijd zat Christiaan Winter op de tafel geleund en in droevige gedachten verdiept; hij was niet te bed geweest, maar op zijnen stoel in slaap gevallen, en toen hij ontwaakte, scheen het morgenrood op de donkere golfjes van den Isar, die voorbij het huis stroomde, en in den tuin begonnen Lize's vogels hun morgenlied te zingen. Koud en stijf stond hij op, en voelde op nieuw de kwelling van den honger. Waarom bleef hij toch leven? Omdat de natuur hem eene groote mate van geduld gegeven had, en omdat hij zoo vast geloofde in den God, die hem scheen te vergeten, Hij zou geen eind aan zijn leven hebben willen maken, hoe moeielijk het ook te dragen was. Een schildwacht verlaat immers zijnen post niet, hoelang de nachtwake ook dure? - Maar angstig zag hij weer een langen nieuwen dag te gemoet, met het gevoel van eenen reiziger, die, uitgeput van vermoeidheid, de dorre zandwoestijn vóór zich met de oogen meet.

Met zwakke, wankelende schreden liep hij de trap af, met het doel naar de stad te gaan en werk te zoeken. Met gebogen hoofd ging hij voort tot aan de Marienplaats, waar de koopman woonde, die hem somtijds boeken met platen op te luisteren gaf. Onder de poort van het oude stadhuis doorgaande, bleef hij staan, om met verrukking de schoonheid van dit plekje in het vroege morgenuur gade te slaan.

Alles was nog in de diepste rust om hem heen, een paar winkeliers openden hunne luiken, de wacht voor het stadhuis werd afgelost. Maar terwijl hij daar stond, in zijne beschouwingen verzonken, kwam er een troepje menschen het plein op; twee van hen droegen eene berrie; hij moest wijken om hen voorbij te laten gaan, en zag het gelaat van den gewonde, die op het draagbed lag. Het was Berthold..

Een oogenblik bleef hij onverschillig staan; hij bemoeide zich zoo weinig met de menschen, die langs hem heen gingen, zonder hem te kennen. Maar daar trad Lize's blank en blozend gezichtje hem voor den geest! - Arm kind! sprak hij zacht, - en hij volgde de draagbaar.

Berthold woonde in een vervallen huis in de Berg-gasse. Christiaan Winter bereikte het bijna even spoedig als de dragers.

- Is hij erg gewond? vroeg hij. Men antwoordde hem dat er heel weinig hoop was op zijn behoud.

Hij ging mede naar: boven: de dragers legden Berthold op zijn bed, de anderen liepen heen om eenen dokter te halen. Bij het bed gezeten, wachtte de grijsaard. Hij stelde weinig belang in den ijdelen knaap, maar zijn hart bloedde bij de gedachte aan de arme kleine Lize.

Toen het onderzoek der geneesheeren afgeloopen was, staarden zij heel ernstig: de schedel was gevaarlijk gekwetst, en Berthold lag geheel buiten kennis. Leefde hij binnen een uur nog, dan kreeg hij ongetwijfeld hersenkoortsen. Het geval scheen hun zoo goed als hopeloos.

Wie zou hem oppassen? Zijne kennissen waren geheel ongeschikt, de menschen in huis hadden het te druk, en zijne moeder woonde ver van daar in de Beiersche bosschen.

- Ik zal het doen, zei Christiaan Winter kortaf, - en in zichzelf besloot hij: - Lize zal er niets van te weten komen.

Lize's bezoek den vorigen avond had het hart van den ouden man verwarmd. Hij was zoolang van iedereen verlaten geweest, en zij had aan hem gedacht te midden van hare eigene vreugde. Dat was lief van haar, het had hem goed gedaan. Als hij haren verloofde redden kon, dan zou hij het doen.

Hij liet Lize's vader waarschuwen, en die beide mannen besloten om het droevige geval voor het arme kind verborgen te houden, zoolang het mogelijk was. Men zou haar zeggen dat hij onverwachts naar zijne moeder was gegaan; en als zij Christiaan Winters afwezigheid ontdekte, zou het heeten dat hij te Salsburg werk had gevonden.

Intusschen lag Berthold nog altijd, bewusteloos; wat bleef er nu over van zijne eerzucht, van zijne ijdelheid? Waar was nu zijne schitterende toekomst? Vernietigd ten gevolge van eene ellendige vechtpartij! Niets kon men voor hem doen, dan bij hem waken, het ijs vernieuwen op zijn kaal geknipt hoofd en van tijd tot tijd een paar droppels vleeschnat in zijnen mond laten glijden. Zijne oogen waren niet gesloten, zij stonden wijd open, maar hun blik was akelig strak en wezenloos.

Nauwgezet en trouw deed Christiaan Winter al wat er gedaan moest worden. In de lange tusschenpoozen bezag hij, met al de belangstelling van den waren kunstenaar, de teekeningen voor de Tannhäuser-poort. ‘Daar schuilt geene ziel n,’ zoo luidde zijn vonnis, na een zorgvuldig onderzoek met gefronste wenkbrauwen uitgesproken. Die geheel werktuigeijke kunst, als eene beleediging het heiligste aangedaan - neen, daar was geene ziel in: de teekening was juist, de kennis van het menschelijk lichaam onberispelijk, de evenredigheden, he doorzicht geheel zooals het wezen moest; maar ziedaar ook de eenige verdienste van Bertholds werk. En het was ontwijd door de grootst mogelijke fout voor eenen kunstenaar: het was onbeduidend en zeer gewoon, er was niet de minste verheffing in.

Langen tijd stond Christiaan Winter daar te mompelen tegen die teekeningen: hoe was het mogelijk dat de jeugd met al hare gaven en al hare kracht niets beters wist te scheppen? Als het niet was om dat lieve kind, dat u aanbidt, dan ware het u beter te sterven, zoo dacht hij terwijl hij op Bertholds lijkkleurig gelaat staarde; en tegelijkertijd beklaagde hij den jongen man, want hij achtte het bijna niet mogelijk dat deze teekeningen bekroond zouden worden. Als hij weer tot bewustzijn komen mocht, dan wachtte hem ongetwijfeld eene bittere teleurstelling.

Een dag en een nacht, en toen nog een dag kropen langzaam voorbij, zonder dat er in Berholds toestand eenige verandering kwam; en de geneesheer had gezegd, dat de eenig mogelijke verandering ijlende koorts was of - de dood. Maar in die lange, eenzame nachtwaken was er in Christiaan Winters ziel een denkbeeld opgekomen; zijn kunstenaarsgevoel verhief zich met volle kracht, als een oud strijdros, dat de krijgstrompet hoort schetteren. Die schetsen hinderden hem, beleedigden hem, maakten hem half wanhopend; zij leefden niet; er was geene oorspronkelijkheid in, geene poëzie; hij vond ze dood en koud. Eindelijk kon hij het niet langer uithouden. Een van de met grijs papier beplakte kamerwanden was nog ongebruikt. Alleen in deze zoo geschikte werkplaats, met de gereedschappen bij de hand, kon de oude

schilder niet langer weerstand bieden aan de macht die hem beheerschte. Hij hechtte een groot vel papier tegen den wand, en begon te teekenen.

Zoo dikwijls het noodig was, ging hij den gewonde verzorgen; maar zoodra hij vrij was, hervatte hij zijnen arbeid. Kwam er iemand, dan bedekte hij de begonnen schets. Uit gebrek aan middelen had hij in jaren geen werk van eenige beteekenis kunnen ondernemen; hij was er ook niet toe gestemd geweest. Maar nu scheen het dat ouderdom en gebrek vergeten waren; de kracht, de opvatting hadden wel gesluimerd, maar nog leefden zij in zijne ziel, en nu verbraken zij hare boeien, gelijk eene bevrozen rivier in het voorjaar, en weer stroomden de golven lustig voort in de oude bedding.

Lang voordat Wagner de geschiedenis van Tannhäuser zoo beroemd had gemaakt als zij nu is, leefde die legende voort onder het volk, en Christiaan Winter had haar meer dan eens tot onderwerp gekozen voor de stukken, die verborgen lagen op zijn zolderkamertje. Nu herleefden de verschillende tooneelen uit het oude verhaal onder de hand van den kunstenaar. Dag en nacht, met ziel en lichaam, werkte hij door als in eene soort van geestverrukking. Hij werd niet dikwijls gestoord. 's Morgens en 's avonds kwam de dokter; van tijd tot tijd klopte een van Bertholds kameraden aan de deur; en de zieke zelf lag daar neder, onbewegelijk als een terneergevelde boom, zonder iets te bemerken van hetgeen er rondom hem voorviel.

Wat Berthold een jaar arbeids gekost had, werd in twee weken door den ouden schilder voltooid; hij had de zes teekeningen opnieuw geschetst en afgemaakt. Op den veertienden dag beschouwde hij zijn werk, en zag dat het goed was. Dit was niet koud en zielloos. 's Nachts in dat hooge rustige vertrek, waar geen ander geluid de stilte verbrak dan de zwakke ademhaling van den gewonde, bekeek hij, met de lamp in de hand, de beelden die hij geschapen had; zij hadden al den gloed, al de toovermacht van licht en schaduw - dien toon, in één woord, die alleen de echte kunstenaar aan de eenvoudige tegenstelling van wit en zwart weet te geven. De menschen mochten hem dan gedurende zooveel jaren hun bijval geweigerd hebben - hij kwam nog eenmaal in verzet tegen hun vonnis, en geloofde in zichzelve. Eene zegevierende uitdrukking verscheen op zijn bleek en ernstig gelaat. Zal ik dien jongen, die daar ligt te sterven, gaan bestelen? dacht hij. Zal ik mijn lang leven eindigen met eene overwinning, die eene laagheid zou wezen?

(Wordt voortgezet.)

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom hechten twee gladde stukken marmer, welke men tegeneen wrijft, zich aan elkander?

Omdat de wrijving de lucht verdreven hebbende, de aaneenhechting door de drukking der lucht op de buitenkanten begunstigd wordt.

Hendrik Causé, plaatsnijder, te Antwerpen, 1648 + 1699.

Den naam van dezen plaatsnijder der XVIIe eeuw vinden wij op drie verschillende wijzen geschreven: Couse, Cause en Causé, waarvan de laatste, met *au* en het scherp-klankteeken boven de *é,* ons de verkieslijkste schijnt dewijl zij door den kunstenaar zelf

meestal werd gebruikt bij het onderteekenen zijner werken. Dank aan de belangrijke en voor de kunstgeschiedenis zoo nuttige, ja, schier onmisbare uitgave van de Liggeren der Sint-Lucasgilde, door de heeren L. Rombauts en Th. Van Lerius met de grootste zorgvuldigheid bewerkt, kwamen over genoemden meester eenige tot dusverre ongekende bijzonderheden aan het licht. Wij zien daar dat Causé zijne kunst aanleerde bij den gunstig gekenden plaatsnijder Rijkaard Colijn, bij denwelken hij als leerjongen vermeld wordt in het jaar 1660-1661, en dat hij zelf als meester werd aangeschreven in 1685-1686. Twee jaren nadien (1687-1688) heeft hij in zijn werkhuis drie leerlingen, te weten: Lambrecht en Lambrecht-Hendrik Causé en Melchior Van Wolschaten. Zijne doodschuld werd betaald in 1698-1699, en de rekeningen van O.-L.-V.-kerk, het tijdstip zijns overlijdens nader bepalende, geven te kennen dat het voorviel in de maand Juni 1699(1); de doodschuld zijner echtgenoote was aan de gilde betaald geworden ten jare 1691-1692(2).

Niet alleen hier te lande, maar ook in Holland en Duitschland schijnt Causé gewerkt te hebben. De heer Edm. De Busscher(3) vermeldt verscheidene plaatsneden in deze landen uitgevoerd. Volgens denzelfden schrijver zou eene Onbevlekte Maagd, gegraveerd voor het college der Jezuïeten, te Lier, en het jaartal dragende van 1695, een der laatste gewrochten zijn van den kunstenaar; doch deze bewering mag gewaagd voorkomen, als men in aanmerking neemt dat hij leefde tot in 1699. Onder de werken van een later tijdstip vermeenen wij te mogen rekenen de titelplaat van den brevier der orde van Premonstreit, in groot in-4°-formaat, die ten jare 1698 door Frans Muller in de Knobbaertsche drukkerij werd uitgegeven. Zij verbeeldt den H. Norbertus het wit habijt zijner orde uit de handen der H. Maagd ontvangende, terwijl de H. Augustinus hem zijnen regel toereikt; daarbij ziet men engelen die zinneteekens dragen en eene banderol waarop de titel te lezen staat; beneden vertoont zich een fraai gezicht der stad Antwerpen. Deze plaat werd vervaardigd naar eene teekening van Abraham Van Diepenbeek, en dezelfde teekening op eene kleinere schaal gegraveerd door Martinus Bouché vindt men aan het hoofd van den brevier der gemelde orde, gedrukt in 1675. Hij sneed ook de bijzonderste Antwerpsche monumenten en de eerebogen opgericht in de scheldestad ter eere van Ferdinand van Oostenrijk.

Wij achten het overbodig eene verklarende beschrijving te voegen bij de plaatsnede van Hendrik Causé, welke wij hier, op steen overgebracht, den lezer voor oogen stellen. Bij den eersten aanblik erkent eenieder gereedelijk den H. Norbertus, insteller der orde van Premonstreit, aartsbisschop van Magdeburg en apostel der stad Antwerpen. De afwezigheid van eens teekenaars naam op deze plaat, wettigt het vermoeden dat zij door den plaatsnijder zelf werd geteekend.

Kroniek.

Antwerpen. Voor het *Museum Plantijn* zijn aangekocht: in de verkooping Visser te 's-Gravenhage, 36 teekeningen door Jacob De Wit uitgevoerd in 1711 en 1712 naar

(1) De catalogussen der verzamelingen munten, sterkwaterplaten, gravuren enz. van 1867 en 1874-1875 van wijlen Ed. Terbruggen thans in het museum Plantijn te Antwerpen geven verkeerdelijk 1698 op.
(2) Liggeren II, blz. 315, 317, 508, 514, 524, 526, 527, 557, 614.
(3) *Biographie nationale.*

de zolderstukken der Antwerpsche Jezuïetenkerk van P.P. Rubens voor 325 gl. zonder opgelden; van de weduwe Jos. Hemeleer, twee houtsneden 1^{m}15 hoog en 1^{m}51 breed naar de *Geeseling* en de *Doornenkroning* van Rubens, waarschijnlijk gegraveerd door Mathijs Borrekens die de tweede genoemde opdroeg aan den deken van het kapittel van O.-L.-Vrouwekerk; het gemeentebestuur betaalde voor deze twee groote prenten, op 6 bladen gedrukt achter zooveel almanakken van het jaar 1675, door Gaspar Huberti, 300 fr.; *De geeseling* is geteekend door Pieter Van Lint grootendeels naar Rubens' tafereel uit de Antwerpsche St.-Pauluskerk en *De doornenkroning* door Jan Thomas van IJper in 1654.

- *Sint-Jacobskerk.* In het hooge koor zijn nieuwe geschilderde glasramen geplaatst, geleverd door den heer Pluys van Mechelem volgens teekeningen van Edw. Dujardin.

- Mgr. Bracco, patriarch van Jerusalem, heeft, met toestemming van Z.H. Paus Leo, de orde van het H. Graf verleend aan den heer Jan Van den Dries, voor zijne verdienstelijke samenstellingen van godsdienstige muziek.

- In de zaal Verlat werd op 6 Juni eene tentoonstelling geopend van tafereelen uit verschillende scholen waartusschen wij de *Lezing* en *De spinster* van L. Gallait hebben opgemerkt alsook de *Zegepralende deugd* door wijlen Jos. Van Lerius (zie 1876, blz. 75), benevens uitmuntende tafereelen van A. Stevens, Knaus, Troyon, Jerôme, Rousseau enz. enz. Meer dan 400 personen bezochten de tentoonstelling den 8^{n} Juni; de opbrengst daarvan was bestemd voor de Antwerpsche wiegscholen. Den 27^{n} en 28^{n} Juni werden de tafereelen door den deurwaarder Jan Dirickx openbaar te koop aangeboden. Toegewezen werden:

NAMEN	ONDERWERPEN	KOOPERS	PRIJS
J.B. Madou	*Schilderijen liefhebbers*	Huybrechts	8000
G. Koller	*De lezing*	Foulon	5500
L. Bazzani	*Straat in Pompeji*	Cogels	1700
G. De Jonghe	*Het model*	Verellen-Beernaert	1150
F. Roybet	*Voor de wandeling*	A. de Pret	3900
De Schampheleer	*Een dorp rond Brussel*	J. Van der Taelen	1100
J. Van Beers	*Knaap op stelten*	L. Lemmé	3500
J. Van Beers	*Visscheres*	L. Lemmé	3500
J. Van Beers	*Grieksche vrouw*	L. Lemmé	280
J. Van Beers	*Oostersche vrouw*	L. Lemmé	280
J. Van Luppen	*Dageraad*	Huffmann	2400
J. Van Luppen	*Gezicht uit de Ardennen*	F. Delehaye	2400
J. Van Luppen	*Id. omstreken van Audenaerde*	Gheysens	1175
Th. Weber	*Id. omstreken van Tréport*	Van Gastel	1850

P.J. Clays	*Zeestuk*	A. de Pret	4100

Voor en na de openbare veiling werden verkocht: Boldini, *De muziek;* L. Rossi, *Liefdeverklaring;* L. Bazzani, *Bloemenpluk;* H: Bource, *Einde van een verlofdag;* Breling, *Bedelaar;* Bruneri, *Kwakzalver;* E. Dablono, *Polichinel;* L. Dansaert, *Bij eenen oudheidkundige*, *De geleerden* en *Aanbevelingsbrief;* H.P. Koekkoek, drie landschappen; F. Jacovacci, *Vertrek voor de bruiloft;* G. Koller, *Margaretha met de juweelen;* C.F. Philippeau, *Eerste dansles;* P. Soyer, *Moeder en kind;* A. Stevens, *Een zomerdag;* Stummel, *Moederliefde;* F. Verheyden, *De kriekensteen;* Quinaux, landschap uit de *Ardennen;* A. Vertunni, *De pyramiden;* P.J. Clays, *Zeestuk;* J.L. Gérôme, *Ingang der moskee*,

op de verkooping ingehouden voor 12,500 fr. en later verkocht aan den heer Ed. Kums die zooals bekend is eene uitmuntende verzameling tafereelen van de Fransche school bezit.

Brussel. Voor het gedenkteeken ter eere van Leopold I te Laeken waarvan wij vroeger gewaagden (1876, blz. 97; 1877, blz. 114; 1878, blz. 178), worden de beelden der 9 provinciën uitgevoerd door de volgende beeldhouwers: K. Brunin, F. Deckers, A. Desenfans, V. Fassin, E. Melot, H. Picquery, A. Sopers, Ch. Van der Stappen en T. Vincotte. De uitvoering der faam die het gedenkteeken zal bekronen is opgedragen aan W. De Groot; zooals gemeld, maakt W. Geefs het beeld des konings. De zinnebeelden der provinciën zullen betrekking hebben voor Antwerpen op de zeevaart, Limburg, den akkerbouw, Luxemburg, de jacht, Luik, de wapens, Henegouwen, de kolen, Westvlaanderen, de vischvangst, Oostvlaanderen, de brouwerij, Brabant het koningdom.

- De commissie voor het beheer van den Vlaamschen schouwburg heeft tot bestuurder voor het speeljaar 1879-80 den heer V. Driessens benoemd die, met zijn Antwerpschen tooneeltroep, driemaal in de week te Brussel zal komen spelen.

- In de kamerzitting van 31 Juli is met 61 tegen 31 stemmen 200,000 fr. toegestaan voor den aankoop door het Belgische staatsbestuur van de schilderij van Q. Massys (zie blz. 42). In 1860 werd aan de Leuvensche St.-Pieterskerk door den heer Ernest Förster 100,000 thalers (375,000 fr.) voor dit stuk aangeboden vanwege den koning van Pruisen; zelfs sprak men van een aanbod van 500,000 fr.; er werd geantwoord dat de schilderij in geen geval voor het buitenland mocht verkocht worden. De Antwerpsche volksvertegenwoordiger J.A. de Laet bestreed in de kamer het voorstel van het staatsbestuur onder andere met de volgende woorden: ‘Ik heb mij uit nationalen geest aangesloten bij de leden der middenafdeeling, die den aankoop der schilderij van Quinten Massys afgekeurd hebben. De geest van nationaliteit kan op tweeërlei wijzen verstaan worden; de eene, op overlevering en geschiedenis gevest, wil dat het geestesleven, het wetenschappelijke leven, het kunstleven, overal gelijkelijk verspreid worden; de andere, die heel de verstandelijke en zedelijke beweging van België in eene hoofdstad poogt samen te trekken. Wat men bij ons zoekt in te voeren, is niet de nationale geest; het is de beperkte geest van centralisatie. Wat wil men te Leuven doen? Leuven heeft zeer schoone gebouwen, het heeft zijn stadhuis, het heeft de St.-Pieterskerk; het stadhuis is hersteld, St.-Pieterskerk moet het worden; maar intusschen bezit Leuven eene schilderij van eerste klasse, eene schilderij die voor de St.-Pieterskerk gemaakt is geworden en die men er nu wil uit nemen. Men wil alles in het museum van Brussel zetten. Ik zou voor het museum van Antwerpen en voor dat van Gent weigeren wat ik voor het zoogezegde nationaal museum weiger. Er bestaat in de ministerieele bureelen eene strekking om al de meesterstukken des lands, op eene of andere wijze, naar Brussel te krijgen en die in het museum te plaatsen, dat men alleen beschouwt als nationaal te zijn. Die geest wint veld. Erger nog. Er bestaat in Brussel eene school, die zelfs hare vertegenwoordigers in deze kamer telt, en die, op het recht van omwenteling zich beroepende, beweert dat de schilderijen, in 1815 van Parijs teruggekomen, eigendom zijn van den staat, dat zij aan onze kerken en museums slechts ‘in bewaring’ gegeven zijn. Men begint met te koopen, men zal eindigen met te nemen. Het staatsbestuur dat zich zoo edelmoedig betoont, als het zake is millioenen in Brussel te besteden voor gebouwen die onzen tijd geene eer zullen doen, weigert aan de St.-Pieterskerk eene aalmoes van 200,000

fr. toe te staan, die ze voor dringende herstellingen noodig heeft. Morgen is het Aalst, dat geld zal noodig hebben, overmorgen Kortrijk, dan weder eene andere stad, en aan elke zal men zeggen: Als ge geld wilt, geeft ons uwe schilderijen.'

- De Vlaamsche cantate *Camoëns*, van den heer J. Van Droogenbroeck, te Brussel, en de Fransche, getiteld *Judith*, van den heer E. Baes, te Elsene, zijn bekroond en mitsdien aangewezen om op muziek gezet te worden door de deelnemers aan den prijskamp van toonzetting. (Zie onze blz. 75.)

- Het staatsbestuur is voornemens aan de academie van schoone kunsten eene school voor sieraadkunsten te verbinden. De volgende heeren zijn in commissie gesteld ten einde de inrichting voor te bereiden: Buls, schepen, Laureys, bouwkundige, J. Portaels, kunstschilder, J. Rousseau, bestuurder der afdeeling schoone kunsten bij het ministerie van binnenlandsche zaken te Brussel, Drion, leeraar aan de academie te Luik, Canneel te Gent en De Taeye te Leuven. Antwerpen, aan welks academie de eerste klasse van teeken kunde toegepast op de stielen en de eerste maatschappij ter bevordering van kunstnijverheid werd gesticht, is in de commissie *niet* vertegenwoordigd.

- Bij koninklijk besluit van 31 December 1878, verschenen in het staatsblad van 10 Augustus, is de heer Désiré Delcroix, bureeloverste bij het ministerie van binnenlandsche zaken, tot afdeelingsoverste benoemd.

Leuven. De heer J. Van der Laat, ingenieur te Antwerpen, is tot hulpleeraar aan de hoogeschool benoemd.

- De hoogeschool heeft aan de heeren Winthorst en Reichensperger het diploma van doctor *honoris causâ* verleend.

Brugge. Eenige maanden geleden werden in de kazerne der Langestraat waar in 't begin van 1300 het klooster der Karthuizers werd gebouwd, 80 oude muntstukken gevonden van 12 en 1300. De stukken waren naar Brussel gezonden; op verzoek van de leden der oudheidkundige vereeniging te Brugge zijn er 45 teruggekomen.

- De goudsmid De Vos heeft voor de Sint-Jacobskerk een nieuw ostensorium in den stijl der XVe eeuw vervaardigd. Een nieuwe troon voor het Heilig Hart, geschilderd door Ghisl. Janssens, was onlangs bij den heer De Vos, op de Grootemarkt, tentoongesteld.

Aalst. In den nacht van 7 Juli is het stadhuis met zijn merkwaardigen toren uit de XIIe eeuw grootendeels afgebrand, naar het schijnt tengevolge van een op den toren afgestoken vuurwerk. Sedert jaren was er spraak geweest het schoone oude stadhuis te herstellen en het gemeentebestuur had zelfs den Gentschen bouwmeester August Van Assche gelast met het opmaken van een plan. Het is thans te hopen, daar nu toch het afgebrande deel moet herbouwd worden, dat het geheele monument zal worden hersteld, en het stadsbestuur van Aalst er eene bestemming aan geven zal, waardig van zijn bouwkundig belang. Wij nemen er hier eene korte beschrijving van over ontleend aan de *Geschiedenis der stad Aalst,* door De Potter en Broeckaert:[(1)]

'Dit gebouw, vroeger ook den Ouden Steen geheeten (1406), vormde eenen gelijkloopenden, langwerpigen vierhoek, en was op ieder zijner hoeken voorzien van een ronden toren, waarvan de twee aan de oostzijde nog bestaan. Naar de sporen des oorspronkelijken bouws te oordeelen, waren de vensters van het onderste verdiep in zuiver Romaanschen stijl, bekroond door een gewelfboog, in verband met eene rondloopende lijst....

(1) Zie *De Vlaamsche school,* van 1876, blz. 54.

De vensters der eerste verdieping duiden reeds den spitsbogigen stijl aan; het tweede verdiep levert juist dezelfde schikking op. De hoektorens, welker bovendeelen in 1481 veranderd

werden, waren verlicht door rechthoekige vensters met bovendorpel, door balksteenen ondersteund en in twee verdeeld door kolommetjes... Naar de meening van eenen geleerden oudheidkenner leveren deze bijz onderheden het bewijs op, dat het overgeblevene deel des ouden stadhuizes van Aalst eene groote gelijkenis aanbiedt met den bouwstijl van de krocht der H. Maagd, in de St.-Baafsabdij te Gent, gewijd ten jare 1148, en waaruit is af te leiden, dat het oorspronkelijk schepenenhuis van Aalst, begonnen in de tweede helft der XIIe eeuw, met het begin der volgende eeuw voltooid werd.

Het jaartal 1200, op de voorzijde van het belfort aanwezig, doch er eerst veel later op gesteld, moet dus beschouwd worden als de voltrekking des ‘Ouden Steens,’ geenszins, zooals men bij misslag heeft gemeend, als het oprichtingsjaar van 't belfort of schepenenhuis te kennen gevende.

Het schepenenhuis geraakte in brand omtrent het einde der XIVe of in 't begin der XVe eeuw; men begon aan den nieuwen bouw in 1407. Jan de Hase, stadsbouwmeester, ondernam de heropbouwing van den westergevel achter het toreken, terwijl Jan Van Goeteghem, een andere bouwmeester van Aalst, gelast werd met het kunstigste deel van den bouw, met den voorgevel.... Deze, eenvoudig, maar toch zeer lief, is verdeeld in drie vakken; van onder aan 't gelijkvloersche, heeft men de ingangdeur naast een kruisvenster; daarboven, tusschen twee gelijke vensters, is eene fraaie nis uitgespaard, waarin vroeger, gelijk aan schier al onze oude schepenenhuizen, een O.-L.-Vrouwebeeld prijkte... Het tweede verdiep bevat drie vensters, gelijk aan de voorgaande, en is bekroond door eene galerij van zeer lief voorkomen, samengesteld uit eene kleine ojivale zuilenrij met vijf kanteelen, dicht tegen den gevelmuur geplaatst. Wat het bovengedeelte of den puntgevel betreft, deze werd in de XVIIe eeuw misselijk veranderd.

Het belfort heeft veel gelijkenis met degene van Lier en Nieuwpoort; het bekleedt, eenigszins vooruitspringend, den zuidwesthoek van het stadhuis, en bevat, nagenoeg op de helft zijner hoogte, twee Gothische nissen, in welke de beelden staan van twee krijgers, die ieder een schild met de wapens der stad vasthouden.... Onder de nissen leest men de leus: *Nec spe nec meta* (noch door hope noch door vreeze). 't Is de leus van Philip II, koning van Spanje, en werd er vermoedelijk op gesteld ter herinnering aan 's vorsten inhuldiging als graaf van Aalst, in 1555.

.... De pui of breteske, in haren aard eene parel, werd herbouwd in 1474, naar de teekening van Joost d'Otter, bouwmeester te Gent, doch geboren te Aalst, en andermael in 1543. Deze bestaat nog en is, zoo om de rijkheid harer versierselen als om de zwierigheid harer samenstelling, het merkwaardigste gedeelte des gebouws. Vroeger prijkte het met de beelden van *Karel V,* de *Justitie* en het legendarische *kind van Aalst*, van wien reeds in de stadsrekening van 1461-63 gesproken werd.’

Men weet dat het uurwerk van 't stadhuis vervaardigd werd in 1461, door meester ‘Vranken den oorloymakere’ (Frans Wauts), van Mechelen. De klokken van den beiaard dagteekenen van hetzelfde tijdstip.(1) Eenige dagen na den brand heeft men de klokken, die in den toren waren blijven hangen, naar beneden gelaten. Zeventien klokken van alle grootte hebben hunnen klank behouden, en daar er in 't geheel 38 in den toren hingen, moeten er dus een en twintig hergoten worden. Met genoegen

(1) Zie *Over beiaarden* onze jaargangen 1863, blz. 51; 1878, blz. 50, 105 en 125; over *beiaardmakers,* 1865, blz. 162; 1866, blz. 144.

hebben wij vernomen dat de herstellingswerken met den meesten spoed zullen voltrokken worden.

Maaseyck. Op 4 Augustus werd door mgr. Doutreloux de nieuwe kerk van Wychmael ingewijd; zij is uitgevoerd volgens de plannen en onder de leiding van den bouwkundige Stapper, van Hasselt.

Buitenland.

Amsterdam. In September wordt in deze stad een internationaal congres voor geneeskundigen gehouden. Bij deze gelegenheid zal eene tentoonstelling plaats hebben van geneesen heelkundige werktuigen, platen en boeken en al wat op geneeskundig gebied belangwekkend kan geacht worden.

Rotterdam. In de Sint-Laurentiuskerk heeft men de kalklagen die de wanden en de welfsels bedekten afgenomen; de kapiteelen, de bogen, de ribben en het triforium zijn in zandsteen uitgevoerd. De kapiteelen van de kolommen in den middenbeuk en van het koor alsook de kraagstukken zijn versierd met loofwerk. De kapiteelen der kolommen. zoowel de gewelven van de zijbeuken als die der kapellen dragende, zijn met figuren opgeluisterd. In het noorderschip zijn ze allen, op één na, ontleend aan het Oude Testament namelijk aan den westkant: *Caïn en Abel met het offerlam; Samson met den leeuw; De verspieders van Kanaän met de druiventros; Abrahams offerande; Een man met een aap* (de laatste schijnt op de fluit te spelen) en *Noach in den wijngaard met zijne drie zonen,* in den hoek een bok. Zuidkant: De twee eerste zijn nog niet ontbloot; het derde vertoont: *Twee mannen, die zich met een in de middeleeuwen geliefdkoosd spel vermaken;* verder: *Een arme man die uit een ijzeren pot eet, en door een dikken in een narrenpak met eenen lepel wordt afgeranseld; Een ezel bespeelt een orgel terwijl een beer den blaasbalg trapt.* Tegen den westelijken muur van den zuiderkruisbeuk prijken nog op een kapiteel een zestal mannen die perkamentrollen vasthouden; deze zijn uitmuntend bewerkt en puike modellen voor de kennis der kleedij der XVe eeuw. Op verschillende plaatsen vertoonen zich ook muurschilderingen; vermoedelijk stonden er vroeger heiligenbeelden in den middenbeuk, daar de pilaren van kraagsteenen voorzien zijn en dat daarachter zooals in de groote kerk te Haarlem en vroeger in den Dom en in de O.-L.-Vrouwekerk te Utrecht tapijten waren geschilderd die voor achtergrond der beelden dienden. Tegen den oostelijken muur der vierde zuidelijke kapel van het westen is eene schildering met opschrift in Nederlandsche taal maar het is nog niet leesbaar; men vermeent dat het voorgestelde onderwerp betrekking hebben moet op de eene of andere gilde. De Sint-Laurentiuskerk bezit ook een aantal zerksteenen en praalgraven, namelijk in den oostelijken zijbeuk, eene grafplaat met sierlijke omlijsting ter nagedachtenis van den heer Chute de la Vine, in 1706 door J. De Vou uitgevoerd; het praalgraf van Witte de With door P. Rijcx; in de daaraan oostwaarts grenzende kapel: de grafstede van Van Brakel, een schild met beeltenis gedragen door twee engelen en een wapentros door J. Blommendael, Rotterdamsch beeldhouwer; in het noorderkruispand het graf van admiraal Cortenaar, waarvan de uitvoerder niet gekend is. De afsluiting van het koor uit wit en rood marmer met koperen tuin is zeer schoon te noemen maar past geenszins in eenen tempel van middeneeuwschen stijl. De tuin of hek in stijl Lodewijk XIV is in 1712 uitgevoerd door F. Van Douwe. In het koor zijn ook nog eenige eenvoudige maar zeer fraaie eikenhouten banken met beschotten van 1614 en 1618.

- *Museum Boymans.* Tusschen de teekeningen van Michiel Carré is er eene ontdekt en erkend als uitgevoerd door Adriaan Van de Velde. In dezelfde verzameling ontdekte men eene teekening van Abraham Van Borsom, voorstellende het aloude kerkje van Oosterbeek, bij Arnhem.

Portret van Barthelemy C. Du Mortier.

In 1865, blz. 106, vermeldden wij, dat de beroemde kunstschilder L. Gallait een prachtig en welgelijkend portret had voltooid van den heer B.C. Dumortier, lid der kamer van volksvertegenwoordigers.

Wij hebben het genoegen, dit welgelijkend afbeeldsel hier

in plaat gesneden te kunnen opnemen.

De plaatsnede is een bij uitstek welgeslaagd werk van den nog jeugdigen maar reeds voortreffelijken graveerder Pieter Arendzen, uitgevoerd op bestelling van de koninklijke academie van België.

Het door den heer Gallait geschilderd portret is vanwege de familie Du Mortier aan het Belgische staatsbestuur geschonken. Wij behoeven wel niet te zeggen, hoezeer deze gift op prijs verdient te worden gesteld, ook om de kunstwaarde van het gewrocht dat in alle opzichten den meester tot eere strekt die er zijne krachten aan wijdde. Een beter, meer volmaakt portret dan dat van den heer B.C. Du Mortier gelooven wij niet dat tot hiertoe door den heer Gallait werd geleverd, en dit is zeker niet weinig gezegd, wanneer men nagaat hoe voortreffelijk over 't algemeen de portretten zijn welke uit de handen van dezen meester komen.

Barthelemy Du Mortier, den onvermoeiden, altoos werkzamen staatsman, den geleerden, vlijtigen beoefenaar van de natuurwetenschappen, den scherpzichtigen geschiedvorscher, wacht ook de eer van een standbeeld. In onzen vorigen jaargang (blz. 171) deelden wij mede, dat voor de bekostiging van dit beeld in de stad Doornik, Du Mortiers geboorteplaats, reeds eene vrij aanzienlijke som (meer dan 15,000 fr.)

bijeengebracht was. Het is te hopen, dat het standbeeld de vergelijking zal kunnen doorstaan met het door den heer L. Gallait geschilderd portret.

Het sterfbericht van Barthelemy Du Mortier werd opgenomen in onzen jaargang 1878, blz. 116.

Wij wezen daarin met enkele woorden op het leven en streven van den verdienstelijken man, die een zeer groot getal verhandelingen over planten- en dierenkunde en ook over onderwerpen uit de vaderlandsche geschiedenis in het licht heeft gegeven. De volledige lijst zijner werken is opgenomen in het jaarboek voor 1879 van de academie van België (blz. 342 en volgende). Daaronder komt ook voor eene in het Vlaamsch gestelde Verhandeling over het geslacht der Wilgen (Salix) en de natuurlijke familie der Amentaceae, in 1825 verschenen te Amsterdam in het tijdschrift voor *Bijdragen tot de natuurkundige wetenschappen.*

Du Mortier liet in handschrift achter een werk getiteld *Flore de Belgique,* eenige studiën over den oorsprong van den bouwtrant der verschillende volkeren, eene wijdloopige verhandeling over de hoofdkerk van Doornik, levensschetsen van beroemde of verdienstelijke personen die te Doornik werden geboren en een lijvigen bundel notas en andere bouwstoffen die betrekking hebben op de geschiedenis zijner geboortestad.

Op last van het staatsbestuur is Gallaits portret van Du Mortier te Brussel in het museum van werken van hedendaagsche meesters geplaatst. Het maakt daarvan een sieraad uit en wordt dan ook door ieder bezoeker des museums bewonderd als een echt prachtstuk, als een juweel tusschen de beste voortbrengselen van de nieuwere kunst welke men in de voornoemde verzameling aantreft.

Werk en rust.

Het doel van den arbeid is vrijen tijd te winnen, waarin we ons kunnen vermaken, waarin we op ons gemak gelukkig kunnen zijn. Hebben we met ons werk ons dagelijksch brood verdiend, dan komt de belooning, de vrije tijd, het snipperuurtje, wanneer we indrukken ontvangen zonder ze op te zoeken, wanneer we, zonder inspanning of haast, door aangename gesprekken, het gebabbel en lachen van kinderen, muziek en kunst den mist van het dagelijksch leven bestrijden, door er ons boven te verheffen en er over heen te zien.

Zoodra iemands dagelijksch werk zijn grootste genoegen wordt, zoodra hij zich enkel werkelijk op zijn gemak gevoelt in zijn gewone draai-om, is er door gebrek aan oefening een verlamming ontstaan in enkele zijner vermogens. Wanneer men een definitie poogt te geven van *werk,* zal men ontdekken dat het eigenaardige er van hierin bestaat dat men er door eenige noodzaak toe gedwongen wordt; dat men een taak heeft te vervullen en niet vrij is. De tuinman, die verdorde rozen afknipt, werkt, terwijl ik, wanneer ik in mijn snipperuren mijn tuin in orde houd en als een daglooner spit en graaf, mij vermaak.

Vrijheid is begeerlijker en beter dan dwang, en alles wat het leven adel en schoonheid geeft verwelkt en verdwijnt zoodra men werk gaat vergoden, en een man, die altijd werkt, achtingswaardiger vindt dan een man die zijn werkuren zorgvuldig inpakt in prettige snipperuren, gelijk men kostbare voorwerpen in watten pleegt in te pakken. Kunst en poëzie en alles wat het leven harmonisch en zonnig maakt, moeten verbleeken en verdorren in een land, waar men dof en somber genoeg is om arbeid te overschatten en ‘zaken’ tot het heilige der heiligen van het leven te maken.

Er is geen groei in zulk een land, en wat nog erger is, men fokt er huichelarij en zelfbedrog, want 's menschen werkvermogen is beperkt. Men kan niet langer dan een zeer bepaalden tijd met eenige vrucht zijn verstand inspannen en zich op zijn werk toeleggen. Is die tijd van het frissche, vruchtbare werk om, dan is alle verdere arbeid monnikenwerk, nadeelig in plaats van goed en even uitputtend voor den geest als het voortbrengen van onkruid voor den akker is.

In een maatschappij, waar men het langzamerhand min of meer deugdzaam is gaan vinden, zich stomp en dof te werken, zal menigeen hierop antwoorden, dat vele werklieden toch tien à twaalf uur en langer zelfs per dag moeten werken. Dit is ongelukkig genoeg, en ik beklaag werklieden wegens geen gemis zoo uit de diepte van mijn hart, als wegens dit gebrek aan snipperuren om zich te vermaken. Niettemin moet men wel bedenken dat ook voor hen aanhoudend werk eenvoudig een onmogelijkheid is. Door hen te lang te laten werken, dwingt men hen enkel hun vacantie pilsgewijze te nemen. Ik sprak straks van graven in den tuin. Hebt ge wel eens, o waarde lezer! de spade in den grond gestoken naast een tuinman, die aan het werk was? Gij zult dan bespeuren dat gij zelf handelt als een onervaren bergbestijger en veel te snel begint. Gij zult een half uur hard werken, en dan met den zakdoek in handen rusten; doch langzaam, stelselmatig, als een automaat, die door een uurwerk in beweging wordt gebracht, gaat uw vriend de tuinman zijn gang. Hij neemt zijn rust en ontspanning bij seconden, gij bij minuten.

Werk en rust moeten behoorlijk afgewisseld worden, zoo men een gezond, rein leven wil leiden, en indien meesters zich zelven en hun onderhoorigen even goed en

verstandig behandelden als hun paarden, dan zou dit niet meer behoeven gezegd te worden.

Aanhoudend door te blokken, is veel gemakkelijker dan verstandig te werken, en verstandig werk is onmogelijk, zoo men die fijne, keurige mechaniek van 't menschelijk zenuwstelsel minstens niet evenzeer eerbiedigt als de snaren van zijn piano, zoo men hoofd, verbeelding en hart niet belet veerkracht en toon te verliezen door de klamme atmosfeer van een leven waar vreugde niet soms zonnewarmte verspreidt.

CHARLES BOISSEVAIN.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom dragen wij het gewicht des dampkrings, dat op 33,000 pond berekend wordt, op ons lichaam, zonder het te gevoelen?

Omdat dit gewicht, in alle deelen, ons lichaam omvat, en onze inwendige lucht, met de uitwendige in evenwicht staat.

De gebroeders Van der Voort en de volksopstand van 1477-1478.

Dat is de titel van het 3e nummer der uitgaven van de Antwerpsche bibliophilen. De in het boek opgenomene stukken zijn toegelicht door den heer stadsarchivaris P. Génard die zijn werk opdroeg aan zijne schoonouders wijlen Karel-Hyacinth Caeymaex en vrouwe Maria-Joanna Aerden.

De heer Génard doet te recht opmerken dat de opstand van 1477-1478 en de terdoodveroordeeling der gebroeders Van der Voort twee gewichtige doch tevens weinig gekende gebeurtenissen uit Antwerpens verleden zijn.

In het boek zijn opgenomen de *Rolle of memorie van de Quay Werelt,* ontleend aan de gekende kroniek van G. Bertryn(1), inlichtingen nopens de oude stad in 1477, zooals: de verdeeling der parochiën, het maken der Zakstraat, het leggen eener houten brug over de Burchtgracht, feesten ter eere van Maria van Burgondië, optrekken der schutters die onderweg bleven en niet wilden voorttrekken tenzij de edelen mede gingen om tegen den koning van Frankrijk te strijden, enz.;

(1) In de talrijke werken sedert twee eeuwen over de geschiedenis van Antwerpen geschreven, wordt herhaalde malen de *Chronijk van notaris Geeraert Bertryn* vermeld, handelende over de vroegste tijden tot in 1600. G. Bertryn was zoon van Firmijn en van Anna van Hinsborch, geboren op 22 Februari 1648. In 1678 werd hij tot openbaar notaris en stoelklerk ter stadssecretarij benoemd, eene bediening die hij tot in het jaar 1722 waarnam. Hij bewoonde het huis *den Coninck-David* op de Oude Beurs, dat hij op 13 Mei 1690 met zijne echtgenoote Anna-Maria de Raedt, weduwe van Nicolaas de Fourmentraux, had aangekocht. Zijn eenige zoon Jan Geeraart, werd priester kapelaan van O-L.-V.-kerk en biechtvader van het klooster van S. Annendale der Luithagen.

geschriften van stads rentmeester L. Van Caukercken, van burgemeester Nicolaas de Schermere, van secretaris Andries-Melchior Van Kessel, ambtelijke stukken over den opstand van 1477-1478, den geslachtboom der familie Van der Voort volgens A.E. Van Valckenisse(1). De opstand van het jaar 1477 was voornamelijk gericht tegen het magistraat en het kapittel der kanunniken van O.-L.-Vrouwe. Het magistraat was toen uitsluitelijk samengesteld uit edelen of patriciërs; men beschuldigde de schepenen dat zij door omkooping en het vervreemden van stadspenningen hunne waardigheden hadden verkregen bij tusschenkomst van den alsdan gehaten Hugonet, kanselier van Burgondië. De gebroeders Van der Voort werden ook beticht pogingen te hebben aangewend om eenige der stadsprivilegiën te doen vernietigen; volgens den heer Génard is van den aard dezer privilegiën niets gebleken, zelfs niet in de door hem teruggevondene bescheiden van het geding ter *Vierschaar.* De grieven tegen het kapittel werden door pastoor Diercxsens in zijne *Antwerpia Christo nascens en cresens* in het licht gesteld.

Op het wereldlijk gebied, zegt de heer Génard, wilde de bevolking toelating van de burgerij tot het beheer der stadszaken verkrijgen en op het geestelijke de macht des kapittels breken; maar de opstand vond zijn wezenlijken oorsprong in de algemeene verbittering tegen de drukkende en strenge heerschappij van hertog Karel van Burgondië. Waren verscheidene eischen der burgerij gegrond, de aanslag op het magistraat en vooral de veroordeeling der gebroeders Van der Voort zijn niet te verontschuldigen.

Dat de aanslag het gevolg was eener algemeene werking, die zich vooral openbaarde in de steden, zooals Gent, Brugge, Brussel, Antwerpen, 's-Hertogenbosch, Lier, Dendermonde, enz., en bijna overal bloed deed stroomen, blijkt uit de geschiedenis. De opstand werd bedektelijk aangestookt door Lodewijk XI, koning van Frankrijk, die zich het erfdeel onzer jeugdige hertogin wilde toeëigenen, maar de Vlaamsche burgers grepen de wapens en boden den vreemden overweldiger dapperen wederstand.

De mindere gezellen der ambachten begonnen den opstand en nadat zij de zetels hunner dekens overrompeld hadden, traden zij als beschuldigers der magistraten op.

Den 5^{n} September 1477 ‘quam Jan van Ranst in de Vierschaere ende daer en quamp *niemant van de gemeynte* tegen den Schouteth Jacob Wylant, die kende ende leyde *dat hyse niet gevangen en hadde, oft gevangen en hielt;* des gedroegh hem Jan van Ranst aen notaris ende getuygen ende daer wert gewesen, met eenen gestrecten vonnissen, dat de Heeren, alle die gevangen waeren, borghe soude stellen te rechte te comene ende gingen alsoo alle uytten Steen, want sylieden hadden *cluyvers* (huisbewaarders) in haer huysen diese bewaerden; dit deden doen die van de *Meersche oft cremersambacht.*’

Eene maand na deze zonderlinge verklaring des onderschouts op 6 October, ‘wert er in de Vierschaere gewezen; dat de Heeren die gevangenen waren geweest met procureurs dingen souden, ende op den 23 derselve maent, weest tvonnisse dat de gemeynten *oock borghe* soude setten van te rechte te comene, *ende soo bleef de gemeynte achter sonder borghe te stellen en oock de Heeren.*’

In hunne *Geschiedenis van Antwerpen,* d. III, blz. 263, doen Mertens en Torfs uitschijnen, dat de rechters die de gebroeders Van der Voort veroordeelden in hunne

(1) Zie voor het afbeeldsel en de levensschets dezes mans *Vlaemsche school* van 1856, blz. 177.

uitspraak enkel geleid werden door laffen schrik. Slechts de vrees van zelven onder de woede der gewapende menigte te vallen, zeggen genoemde geschiedschrijvers, hield de rechters van de vrijspraak der beide tresoriers terug.

De heer Génard vond op het stedelijk archief een belangrijk stuk nopens de beslissingen der schepenbank, genomen in de zitting ter vierschaar van 28 October 1477; het vermeldt eene eerste veroordeeling der 'Dekenen ende Gezworenen van den Ambachte.' Hij zegt, dat de aanvoerders van den opstand toen reeds begonnen te vreezen voor de gevolgen hunner daden. Zulks belette niet dat het geding op eene onwettige en tegen de *Costuymen* aandruischende wijze werd begonnen en voortgezet, en dat de zware feiten, den gevangenen magistraten ten laste gelegd, geenszins bewezen werden; de mindere punten der beschuldiging worden door den heer Génard 'beuzelingen' genoemd, namelijk voor wat betreft Jan van Ranst, Peeter en Hendrik van den Werve, Jan Colgensone, Jan van Mechelen, Walraven Drake, Willem van Liere, Jan Schoyte, enz.

Volgens den heer Génard zou de onderschout Jacob Wielant, die zijn gezag scheen te danken te hebben aan de faam zijns bloedverwants, den alstoen vermaarden rechtsgeleerde Philips Wielant, zich zwak en karakterloos hebben gedragen. Na de gevangenen ten zijnen huize te hebben gepijnigd, na eene beschuldiging te hebben staande gehouden die verscheidene zijner vroegere ambtgenooten op het schavot bracht, kwam hij op 5 September, zooals wij hooger zagen, ter Vierschaar verklaren dat hij de schepenen *niet gevangen en hadde oft gevangen hielt.*

Na de herstelling van het hertogelijk gezag, werd de gemeente verwezen de nagedachtenis der door haar ter dood gebrachte gebroeders Van der Voort in eere te herstellen. De magistraten die gevangen of beschuldigd waren geweest werden tot de hoogste waardigheden verheven; terwijl de belhamels van den opstand strenge straffen ondergingen.

De heer Génard bericht, dat hij van den opstand van 1477-1478 eene beschrijving uitgeven zal. Het hierboven vermelde boekdeel is verkrijgbaar bij den heer P. Kockx, Oude-Koornmarkt 21 te Antwerpen.

Nieuwsbladen.

In Amerika verschijnen tegenwoordig 9129 nieuwsbladen en tijdschriften, in Duitschland 3778, in Frankrijk 3000, in Engeland 2509, in Italië 1226, in Oostenrijk 1200, in Rusland 500, in Azië 387, in Australië 106, in Afrika 80.

Roem.
IV.

Op den volgenden dag moesten de teekeningen ingezonden worden. Christiaan Winter ging bij Bertholds bed zitten. Het lamplicht bescheen het uitgeteerd gelaat van den zieke; daar lag hij, in weerwil van zijne kracht en jonkheid hulpeloos en ellendig, overgelaten aan de edelmoedigheid van eenen mededinger.

Lize's vader kwam fluisterend aan de deur vragen:

- Hoe is 't met hem?

- Nog hetzelfde, antwoordde Christiaan door de spleet der deur.

- Och, goede God! En mijne Lize denkt nog altijd dat hij op reis is!... Maar zij begint ongerust te worden, nu het zoo lang duurt. En morgen moeten de teekeningen ingezonden worden. Zult gij er voor zorgen? Ik weet dat hij ze af heeft, en den prijs krijgt hij zeker.

- Zijt gerust, ik zal er voor zorgen.

- Dank u; ik zal zijne vrienden waarschuwen. Als er verandering komt, laat mij dan roepen, Goeden nacht!

- Goeden nacht!

Zware voetstappen kraakten op de trap, en Christiaan Winter bleef weer alleen met de bekoring. Toen de dag aanbrak, stond hij voor zijne teekeningen, en bezag ze nog eens door zijne bittere tranen heen - de tranen van eenen man die nooit geschreid had over zijn hard en moeielijk levenslot.

Onvergelijkelijk schoon waren ze: het genie, dat zoo langen tijd door tegenspoed als verlamd terneer had gelegen, was plotseling opgerezen, en alsof het van een zwaren druk bevrijd was, had het zich in al zijne kracht geopenbaard in dit heerlijke, dit laatste werk..... Van den minnaar, ingesluimerd aan den boezem der verleidster, tot aan de figuur van den eenzamen zwerver, verjaagd en uitgestooten door den hemel en door de aarde, en over onafzienbare sneeuwvelden de eeuwige verdoemenis tegemoetsnellend - alles in die gansche schepping was grootsch en verheven; en hij, de schepper, wist dat het zoo was.

Zoo stond hij langen tijd in bewondering van zijn eigen werk verzonken, tot dat de eerste stralen van het morgenlicht in het vertrek vielen; toen kuste hij de teekeningen, gelijk een grijsaard op zijn sterfbed de kinderen zijner kinderen kussen zou. Een paar uren later liet hij de beide portefeuilles, de zijne en die van Berthold, naar het Maximilianeum brengen, waar het oordeel geveld zou worden. Zij waren met verschillende nummers en teekens gemerkt, en twee verzegelde brieven waren er bijgevoegd.

Toen het rijtuig wegrolde, dat den kostbaren schat medevoerde, viel Christiaan Winter op de knieën en verborg het gelaat in zijne beide handen. Hij had zichzelven ten offer gebracht. Des anderendaags begon Berthold, die nog altoos bewusteloos

geweest was, te ijlen; de verdooving ging over in hersenkoorts, en de geneesheer verklaarde dat het mogelijk, ja zelfs waarschijnlijk was, dat hij nog zou herstellen. Christiaan Winter paste hem onvemoeid en met de grootste zorgvuldigheid op. Als het dwalend brein, als duistere herinnerigen hem allerlei verwarde woorden deden uiten over teekeningen en den wedstrijd, dan legde de oude man zijne koele hand op het brandende voorhoofd, en sprak: - Ja zeker, gij hebt den prijs, zijt maar gerust! - Dit antwoord gaf Berhold altijd zijne kalmte terug, voor een poosje ten minste, hoewel de dokter verzekerde dat hij het niet verstaan kon. Maar wie zal het zeggen?

Tien dagen lang bleven de teekeningen in het gebouw waar zij heengebracht waren, en in dien tijd werden zij door de keurders nagezien en beoordeeld. Op den avond van den tienden dag zou de naam van den overwinaar bekend gemaakt worden, en zouden de deuren worden geopend voor het publiek, dat echter alleen de bekroonde teekeningen te zien zou krijgen. Op dien tienden dag bracht een stadsbode van het *Kunstverein* eenen brief aan Bertholds woning. Christiaan Winter nam hem aan, met een zonderlingen glimlach op de lippen. Hij sloeg eenen blik op den omslag van het stadswapen voorzien en met de koninklijke kroon verzegeld: dat was voldoende om den inhoud te doen gissen. Er was een uitverkorene en Winter kende zijnen naam. Alles draaide hem voor de oogen; hij moest zich aan de deurpost vasthouden om niet te vallen. De bode zag niets dan een gebrekkig oud man, die half blind scheen te zijn.

- Hij, dien gij zoekt, ligt ziek en buiten kennis, zei Christiaan Winter; maar ik ben zijn vriend en kan den brief ontvangen.

- Gij? Maar zal hij dan niet kunnen hooren dat hij den prijs gewonnen heeft?.... Dat is hard, zegde de bode.

- Hij zal het hooren zoodra hij hersteld is, antwoordde de grijsaard kalm, en een kind tot zich roepend dat op de trap speelde, zei hij:

- Loop eens gauw naar de Isarpoort, en zeg aan Lize en haar vader dat Berthold bekroond is. De knaap draafde vroolijk voort, en wierp zijne klak in de lucht, opgetogen dat bij zijne moeder zulk een gewichtig persoon boven woonde.

Berthold lag op zijne legerstede met de heftig opkomemde koorts te worstelen. Hij sloeg met de armen om zich heen, en sprak allerlei verwarde taal. Christiaan Winter ging met doodsbleek gelaat naar hem toe, legde de hand op zijn voorhoofd, en zei op dien kalmen toon van gezag, die Berthold altijd rustiger maakte:

- Berthold, zijt bedaard, gij hebt den prijs.

Een straal van bewustzijn blonk even in de wezenlooze oogen; zijn gloeiend brein scheen tot op zekere hoogte den zin dezer woorden te vatten; hij hief zich ten minste half op, staarde den spreker aan en stamelde: den prijs?

- Gij hebt hem gewonnen, verzekerde Christiaan Winter.

De jonge man zuchtte; zijn hoofd was in de kussens teruggezonken; een flauwe glimlach speelde om zijne lippen. Toen de geneesheer terug kwam, sliep hij gerust.

- Ik kan nu wel een half uur weg, zeide Christiaan Winter; hij is gered, en ik heb buitenshuis een plicht te vervullen.

- Ga maar, zei de dokter, hij is buiten gevaar.

Zoo snel zijne voeten hem dragen wilden, ijlde Christiaan Winter naar het Maximilianeum, welks prachtige gevel versierd was met groen loof en vlaggen en sierlijke wapenschilden, want de volgende dag was het geboortefeest van den jongen koning. Nu echter dacht niemand aan den koning, maar iedereen spoedde zich naar de tentoonstelling.

- De teekeningen! De teekeningen voor de Tannhäuserpoort! zoo hoorde men allerwege spreken.

Reeds waren de trappen en galerijen vol menschen, en niemand lette op den bleeken grijsaard, die met wankelen tred, dikwijls gestooten en teruggedrongen, den grooten stroom volgde. Overal werd een enkele naam luide uitgesproken: - Berthold Landsee! Berthold Landsee! Een waardige zoon van Beieren! Een tweede Kaulbach!

En toen die naam op aller lippen zweefde, vertelde men elkander meewarig dat de kunstenaar misschien sterven zou; dat hij doodelijk gewond ter neder lag, en misschien nooit iets van zijne zegepraal zou vernemen.

- Hoe jammer, riep en fluisterde de menigte, met dat licht opgewekt, en ras voorbijgaand medelijden, dat de groote massa voelen kan - de massa, die heden haren afgod de voeten kust, om hem morgen vol verachting en woede te verbrijzelen.

- Zoo jong nog, en al zoo groot en beroemd! zei eene jeugdige vrouw, die den grijsaard voorbijging.

Hij glimlachte even, zooals hij geglimlacht had tegen den bode van het *Kunstverein,* en met de menigte langzaam vooruitschuivend, zag hij hoe zij langzamerhand stil en half vreesachtig werd, onder den indruk der groote dingen, die haar weldra zouden worden geopenbaard. Daar stonden de soldaten, die de orde moesten bewaren. Daar hingen zijne teekeningen! Onophoudelijk gonsde dezelfde naam in zijne ooren: - Berthold Landsee! Berthold Landsee! - Hij zag rond, evenals de anderen deden, maar sprak geen woord... 't Was alsof er een mist voor zijne oogen kwam. Een man naast hem sprak zacht: ‘Dat is een grootsch werk; een nieuwe profeet is onder ons opgestaan. Wie dit heeft voortgebracht, deed genoeg voor zijnen roem.’

Hij, die dat zeide, was de beroemde Wilhelm Kaulbach.

Winter bleef zwijgen; hij gunde zijne teekeningen haar zegepraal, zooals ze daar hingen in een lichtkrans van zomerzonnestralen. Langzaam en ongemerkt ging hij de trappen weer af.

Het was het leven van zijn leven, dat hij daar achterliet... Maar hij had zich immers opgeofferd voor het geluk van een ander! Op de onderste trede kwam een jong meisje naar hem toesnellen. Zij was bloothoofds, en scheen ontsteld en zenuwachtig. Ademloos en met uitgestrekte armen, baande zij zich eenen doortocht en wierp zich aan Christiaan Winters borst, met den uitroep: - Is het waar? Is het waar, dat mijn Berthold vermoord is, dat ze hem bekronen nu hij dood is?... Is het waar?

De grijsaard nam het bevende meisje in zijne armen, en voerde haar naar een veilig plekje, verwijderd van de opgewonden volksmenigte: Uw Berthold leeft; hij is ziek geweest, dat is waar, maar hij zal beter worden, ja, hij wordt bekroond, hij heeft gewonnen.....

- Wezenlijk? vroeg zij, het van angst verbleekte gezichtje tegen Christiaan Winters schouder drukkend... Zeg mij alles.... ik kan het nu wel hooren....

De grijsaard zag haar aan met zijn geheimzinnigen glimlach, die nu zijn geheele gelaat verlichtte, evenals eene lamp, die nog eens helder opflikkert vóór zij uitgaat.

- Ik zeg u immers dat hij beter wordt en dat hij den prijs heeft. Maar, luister eens, Lize, en onthoud dit goed: Hij had twee stellen teekeningen, ik heb ze belde gezonden. Het eene, dat gij kent, werd geweigerd, het andere, dat gij nooit gezien hebt, is aangenomen. Hij heeft geijld, die wond aan het hoofd heeft allerlei dingen uit zijn geheugen gewischt. Gij moet hem, als hij geheel hersteld is, verzekeren, dat deze teekeningen, waarnaar het volk zich nu verdringt, wel degelijk van hem zijn, al weet hij het misschien niet meer. Onthoud dat goed - kindlief. Het gebeurt heel dikwijls dat menschen, die zoo erg geijld hebben, alles vergeten zijn en niet meer weten wat zij gedaan hebben... Vreemd, niet waar? maar toch is het zoo... En nu, goeden dag!... God zegene u met uwen bruidegom!

Toen liet hij haar over aan de zorg van haren vader, dien het gedrang van haar gescheiden had. Hij keerde niet naar Bertholds woning terug, maar naar zijn eigen zolderkamertje, zijn ledigen schotel, zijne dagelijksche ellende.

Daar zette hij zich neder, altijd met denzelfden glimlach op het vermagerd gelaat.

- Daar is nu eindelijk de roem! Daar wenkt nu de faam! sprak hij zacht. - En groote tranen rolden over zijne wangen; hij sloot de oogen alsof hij wou gaan slapen.

Toen men hem 's avonds kwam opzoeken, zat hij nog op hetzelfde plekje, op zijnen leuningstoel.... dood.

Berthold Landsee heeft nooit recht begrepen hoe het mogelijk was, dat hij door zijne ziekte die verwonderlijke teekeningen had kunnen vergeten. Soms komt er een flauw vermoeden van de waarheid in zijne ziel op, maar dan haast hij zich om die minder aangename veronderstelling van zich af te zetten en haar te begraven bij de dooden. Hij is een man van groot talent geworden, van erkend talent bovendien, hoewel een paar echte kunstrechters durven beweren, dat hij de beloften zijner jeugd niet geheel en al gehouden heeft.

Op het kleine kerkhof aan de boorden van den Isar draagt een eenvoudig kruis den naam van Christiaan Winter. Lize komt er dikwijls met hare kinderen, en verpleegt de rozen, die zij er vroeger geplant heeft.

Naar het Engelsch.

OUIDA.

De verstooteling.

Als bij het vroolijke uchtendgloren
De leeuwrik zijn gezang doet hooren,
Al klimmend boven 't welig graan,
Dan naakt voor mij weer nieuwe smarte,
Dan klaagt op nieuw mijn lijdend harte:
'Voor mij heeft alle vreugd gedaan.'

Wanneer de zon heur gouden stralen,
Het Oosten purprend, neer doet dalen
En alles roept tot blij genot,
En mijne in tranen zwemmende oogen
Zich hopend opslaan naar den hoogen,
Dan is 't of mij de zon bespot.

Zie ik de landjeugd, vrij van zorgen,
Zich bij het krieken van den morgen,
Na zoete en ongestoorde rust,
Weer veldwaarts spoên in blijde kringen,
Bij vroolijk schertsen, lustig zingen,
'k Benijd haar dan dien levenslust.

Ach ja; aan velen schenkt de wereld
Een bloemenkroon met dauw bepereld:
Een leven, vol van zoet geneugt';
Mij echter biedt de wufte schoone
Geen bloemen -, maar een doornenkrone:
Mijn hart verkwikt geen schijn van vreugd.

Verlicht soms door het aaklig duister
Een blijde straal van hoop de kluister,
Die mijne ziel aan de aarde bindt,
Dan schijnt weer alles saâm te spannen,
Om uit mijn hart die hoop te bannen,
Waarin mijn ziel heur krachten vindt.

Ja, in de hoop op betre tijden
Mag zich mijn hart zelfs niet verblijden,
Gedoemd tot altijddurend wee.
Moet ik op aard' rampzalig wezen
Zoo in de toekomst als voor dezen,
Voer, Dood, mij dan meêdoogend meê!

PIETER VIERHOUT.

Codex diplomaticus Rubenianus.

In de zitting, door den Antwerpschen gemeenteraad op 4 Augustus gehouden, werd een verslag uitgebracht door eene raadscommissie, welk aanvangt met de herinnering, dat het congres, in 1877 te Antwerpen gehouden, op voorstel van den heer C. Ruelens, den wensch te kennen gaf, eene commissie te gelasten met de uitgaaf van eenen *Codex diplomaticus Rubenianus* of verzameling van stukken betrekkelijk het leven

en de werken van den beroemden Antwerpschen meester. Nadat deze wensch was medegedeeld aan het Antwerpsch gemeentebestuur, kwam door zijn toedoen eene voorloopige commissie tot stand, bestaande uit de heeren Gachard, rijksarchivaris te Brussel, Ruelens, bewaarder van de bibliotheek van Burgondië te Brussel, ridder Leo de Burbure, P. Génard, stadsarchivaris en Max Rooses, bewaarder van het huis van Plantijn te Antwerpen. In eene memorie over de inrichting harer werkzaamheden, zegt de commissie: het is bekend, dat Rubens in gemeenzame briefwisseling is geweest met Ambrosius Spinola; men zou dienen aan Italië te vragen dat er opzoekingen zouden gedaan worden om te weten waar de papieren van dien befaamden veldheer zijn gebleven; evenzoo in Spanje met het archief der familie Alba, erfgename van den graaf-hertog Olivares; te Parijs, te Aix, te Carpentras, en wellicht in andere plaatsen van Frankrijk, bestaan stukken van verschilligen aard, die betrekking hebben op den vorst der Vlaamsche schilders; daarvan zouden dienen afschriften genomen te worden; er is weinig bekend over de betrekkingen van Rubens met Maria van Medicis en het Fransche staatsbestuur voor de uitvoering der galerijen van Luxemburg; in het ministerie van buitenlandsche zaken of elders bestaan er waarschijnlijk officieele stukken, die daarmede in verbandstaan, in het *State papers office* van Londen is zeker wel meer voorhanden dan tot heden bekend is; het archief van Kleef en Gulich, te Dusseldorp, zal ons zekerlijk wel het een of ander bekend maken aangaande de betrekkingen van Rubens met den prins van Nieuwburg, den hertog van Beieren, enz.; de volledige verzameling der bijeen te brengen en uit te geven stukken zal waarschijnlijk uit 8 of 10 deelen bestaan, te weten: 1° geschiedkundige berichten over Rubens, 2° zijne briefwisseling, 3° stukken betreffende zijne familie en zijn leven, 4° stukken aangaande zijne werken, 5° zijne diplomatische onderhandelingen; jaarlijks zou een deel verschijnen en naar schatting zou voor de uitgave van elk der tien boekdeelen een hulpgeld van 1000 fr. noodig zijn. De gemeenteraad, in zijne voormelde zitting, heeft de commissie voor vast aangesteld en een eerste hulpgeld van 1000 fr. toegestaan.

Kroniek.

Antwerpen. De zangmaatschappij *Gretry,* onder voorzitterschap van den heer A. Janssens, vierde op 24 Augustus haar 25-jarig bestaan met een luisterrijken zangwedstrijd waaraan 85 maatschappijen zijn komen deel nemen.

- De Fransche letterkundige Emiel Zola had een rechtsgeding ingespannen tegen den heer Victor Driessens, omdat deze zonder zijne toelating eene Vlaamsche vertaling van Zola's drama *l'Assommoir* in Antwerpen ten tooneele had gevoerd (de voorstellingen werden gegeven in de maand Juni tijdens de foore, in den houten schouwburg welke de heer Driessens op de Gemeenteplaats had laten zetten). Bij vonnis van 1 September heeft de Antwerpsche rechtbank van koophandel Zola's eisch afgewezen, op grond dat de Fransche schrijver, om ontvankelijk te wezen in zijne vraag, overeenkomstig de toepasselijke wet, zelf eene Vlaamsche vertaling van zijn stuk hadde moeten doen verschijnen minder dan 6 maanden na de eerste opvoering

in de Fransche taal, aan welke vereischte niet was voldaan.

Brussel. *Koninklijke academie van België.* De klasse der letteren schrijft over 1881 de volgende prijsvragen uit: 1. Geschiedenis van het openbare geldwezen in België sedert 1830, met waardeering ook in hare gevolgen van de betrekkelijke wetgeving en bestuursmaatregelen; 2. Waardeering van den invloed der Nederlandsche dichtkunst op de Duitsche en omgekeerd in de middeleeuwen; 3. Geschiedenis van het schepenschap in de Belgische provinciën en het prinsdom Luik, met terugblik op zijnen oorsprong, zijn karakter, zijne inrichting, zijnen invloed en zijne hervormingen tot aan het einde van het oud regeeringstelsel; 4. Verhandeling over den oorsprong en de ontwikkeling der partij van de Malcontenten en haren staatkundigen invloed; 5. Verhandeling over a) den staatkundigen invloed dien Frankrijk op het land van Luik trachtte uit te oefenen sedert Lodewijk tot het einde der regeering van Lodewijk XIV, b) de houding der landsvorsten gedurende ditzelfde tijdperk. De prijs voor de tweede vraag is 600 fr.; voor elke andere vraag 1000 fr.

- *Paleis van schoone kunsten* (zie 1877, bladz. 11). Op de voetzuilen aan den voorgevel moeten groepen van ten minste drie figuren geplaatst worden, voorstellende *kunstonderwijs* en *kunstbelooning;* de uitvoering van de eerste groep is opgedragen aan den beeldhouwer C. Van der Stappen; van de tweede aan P. De Vigne; elke groep, zij zullen in brons zijn, kost 60,000 fr. Op de vier kolommen van graniet moeten zooveel beelden komen voorstellende de *muziek*, de *beeldhouwkunst*, de *schilderkunst* en de *bouwkunst;* deze worden uitgevoerd door: W. De Groot, W. Geefs, E. Melot en L. Samain, ieder voor 19,000 fr. K. Brunin en Th. Vinçotte zijn gelast met de uitvoering der marmeren paneelen boven de achtervensters, voorstellende de *nijverheidskunst* en de *toonkust*, ieder voor 23,000 fr. Drie bronzen borstbeelden die boven de ingangpoorten moeten geplaatst worden zijn ter uitvoering opgedragen aan de heeren Bouré, J. Cuypers en A. Van Rasbourg, ieder voor 5000 fr.; zij moeten voorstellen Rubens, Van Ruysbroeck en Jan Van Boulogne, De modellen dezer werken moeten voltooid, in brons geschilderd en geplaatst zijn vóór 15 Juni 1880, om tentoongesteld te blijven gedurende de feesten van het lands-jubilé, waarna zij, al dan niet gewijzigd, volgens noodig blijkt, in handen van den gieter zullen gesteld worden. De in brons te gieten beelden moeten zes maanden later geplaatst zijn. Voorts blijven uit te voeren (geschat op 55,000 fr.) beeldhouwkundige sieraden zooals leeuwenkoppen, naamcijfers, de lijsten der borstbeelden, kronen, palmtakken, kransen enz. Vóór de poortkolommen, zullen 4 bronzen candelabres geplaatst worden, met wier uitvoering de bouwmeester A. Balat gelast is; de uitgaaf hiervoor is geschat op 50,000 fr.

- Het staatsbestuur heeft aan den te Parijs gevestigden Belgischen kunstschilder Alfred Stevens een tafereel voor het hedendaagsch museum te Brussel besteld mits 40,000 fr. Het stuk zal voorstellen *De weduwe en hare kinderen*, levensgroot afgebeeld.

- Het door ons in 1876, blz. 49, vermelde nieuw gemeentehuis te Anderlecht, gebouwd onder de leiding van den bekwamen bouwkundige J. Van Ysendyck, is ingehuldigd op 13 Juli jl.

- De jury van den grooten prijskamp voor toonzetting heeft met 4 tegen 3 stemmen beslist den 1^{en} prijs niet toe te kennen; de 2^{e} prijs is bij verdeeling toegewezen met

5 tegen 2 stemmen aan den heer Dupuis, van Luik, en met 4 tegen 3 stemmen aan den heer De Pauw, van Brussel. (Zie blz. 114.)

- Onlangs had in de hoofdstad eene zeer belangrijke tentoonstelling van kunstwerken met verloting plaats, ingericht door de Fransche maatschappij van weldadigheid. De eerste prijs bestond in eene schilderij van Madou of 10,000 fr. Juffrouw E. Van Beke, van Dendermonde, won het stuk met n^{r} 42,717 en verkoos de 10,000 fr.

- Mev. Anna Slimbroeck-De Peuter heeft bij De Hou een drama in 3 bedrijven en een voorspel laten verschijnen getiteld: *Martha de zinnelooze.*

- Den 23^{n} September zal te Brussel het internationaal congres der Amerikanisten worden geopend, onder het beschermheerschap van Z.M. den koning en het eerevoorzitterschap van Z.K.H. den graaf van Vlaanderen.

Brugge. Uit het verslag, den 13^{n} Juli voorgedragen op de algemeene vergadering der Breidel-commissie, blijkt, dat deze commissie tot dusver fr. 19,575,08 heeft ingezameld ten behoeve van het in Brugge op te richten gedenkteeken. welk geschat is 100,000 fr. te zullen kosten. Wanneer de commissie 30,000 fr. zal hebben bijeengebracht, zal zij zich wenden tot het rijk, de provincie en de stad ter verkrijging van hulpgelden om de vereischte som verder aan te vullen. (Zie over hetzelfde onderwerp onzen jaargang 1877, blz. 131.)

Nieupoort. Het vers van den heer Fr. De Meyere is bekroond in den prijskamp voor den tekst eener cantate tot hulde aan het onderwijs, uitgeschreven door het *Willemsfonds* (zie blz. 108). Voor het op muziek zetten van het gedicht is thans een prijs van 200 fr. uitgeloofd. De tekst van het stuk en het programma zijn verkrijgbaar bij den heer P.F. De Swarte, voorzitter van het Willemsfonds te Nieupoort, aan wien de muziekstukken vóór 1 December 1879 moeten toegezonden worden, zonder onderteekend te zijn; bij te voegen een verzegeld briefje, naam en adres bevattende en als opschrift eene op het muziekstuk herhaalde kenspreuk voerende. Voor het bijwonen van drie algemeene repetitiën en het geleiden van de uitvoering zal de bekroonde 100 fr. ontvangen.

Doornik. Den 24^{n} Augustus is alhier in tegenwoordigheid van den koning en de koningin en den graaf en de gravin van Vlaanderen eene prachtige nieuwe statie ingehuldigd, gebouwd onder de leiding van den verdienstelijken bouwmeester H. Beyaert. De stad was te dezer gelegenheid prachtig versierd. De vanwege het gemeentebestuur aangebrachte versieringen waren uitgevoerd volgens het plan van den heer L. Legendre, bestuurder der academie; de stadswagen in den ommegang en de eereboog der Lieve-Vrouwebrug vestigden aller aandacht. Terzelfder tijd als de statie werd eene fraaie gemeenteschool, gebouwd naar het plan van den bouwmeester Janlet, ingehuldigd. De heer Leenders, bestuurder der muziekschool, verwierf veel bijval met de uitvoering zijner gelegenheidscantate.

Buitenland.

Leiden. Aan het verslag over de aanwinsten van het rijksmuseum van oudheden te Leiden gedurende 1878 zijn de volgende bijzonderheden ontleend. Bij eene mummie met bijbehoorende kisten, in Maart 1827 reeds door wijlen den hoogleeraar Reuvens, met de verzameling de l'Escluse te Antwerpen voor het rijk aangekocht, waren eene menigte losse voorwerpen overgenomen, die volgens opgaaf van laatstgenoemde tot de mummie behoorden. Zij waren in afzondelijke kisten ter zijde gezet. De heer

Pleyte, bewaarder van het museum, heeft deze voorwerpen onderzocht en geschift. Hij vond daar tusschen een grooten, zeer volledigen tekst van het ‘Doodboek’ grootendeels in hiëratisch of Egyptisch priesterschrift en gedeeltelijk in hieroglypisch of Egyptisch beeldenschrift met een aantal tekstteekeningen, in 44 kolommen 61 hoofdstukken bevattende, ter gezamenlijke lengte van $8^{m}61$ en hoog ongeveer $0^{m}39$. Het geheel lag opgerold op het benedengedeelte van den buik van het gedroogde lijk en is met onuitputtelijk

geduld, zorg en voorzichtigheid ontrold en op doortrekpapier geplakt. Ongelukkig is de papyrus zelf, niet van de beste soort en bewerking, op vele plaatsen brokkelig en schilverig; de oppervlakte laat bij geringe beweging los en met haar loopt het schrift groot gevaar. Een proefhoudend middel tot behoud en om de oppervlakte te bevestigen, zonder aan de duidelijkheid afbreuk te doen, is nog niet gevonden, ten minste niet zulk een, waardoor de nadeelige invloed van ons telkens afwisselend luchtgestel tegen wordt gegaan. De tekst is geschreven voor de mummie van eenen priester van Chansoe, schrijver des tempels Tarko of Saoos, zoon van den schrijver des tempels Nafer-ra-ab en diens vrouw Takeruhaboe, waarschijnlijk uit het eerste gedeelte van het Ptolemaeën-vorstenhuis (Ptolomaeus I nam den koninklijken titel 311 jaren vóór de geboorte van Christus).

Haarlem. Volgens het *Athenaeum* zou er weer sprake zijn de schilderijen van Frans Hals uit het hofje van Berensteyn (zie 1876, blz. 74) aan ‘een bekend financier van Joodsche afkomst’ te verkoopen voor eene groote som; twee bestuurleden zouden genegen zijn toe te stemmen, terwijl de derde er zich tegen verzet. Intusschen zijn deze kunstjuweelen voor het publiek niet meer zichtbaar.

Middelstum. In onzen vorigen jaargang, blz. 194, hebben wij de ontdekking vermeld van muurschilderingen in de Nederlandsche hervormde kerk alhier die echter op nieuw overwit werden. Thans heeft men met meer omzichtigheid in het kruis en in de twee dwarspanden der kerk de kalklagen afgenomen. Het kruiswelfsel der kerk is in vier deelen afgescheiden; in het westelijk deel zijn alleen eene duif, zinnebeeld van den H. Geest, en eenige bloemen zichtbaar; op de drie anderen het Laatste Oordeel met meer dan honderd figuren. Uit het middenpunt schijnen vier engelen te vliegen, die met bazuinen de dooden opwekken; in het midden van het oostelijk paneel is Christus op den regenboog gezeten; uit den mond komen het zwaard en de lelietak en onder de voeten de wereldbol; de linkerhand weert de verlorenen af terwijl de rechter zich zegenend over de gelukzaligen uitstrekt. In de benedenhoeken van dit vak beginnen de voorstellingen van hemel en hel, waaraan de overige noord- en zuidelijke gewelfschilden gewijd zijn. De hemel is voorgesteld als een prachtig kasteel, waarheen talrijke scharen door engelen geleid worden; de heilige Petrus staat met de sleutels aan de deur. Achter den rug van den hemelschen portier ziet men een paar personen door een openstaande raam het kasteel binnensluipen. De hel is afgebeeld door een slot van talrijke torens voorzien, waaruit ten allen kanten vlammen opstijgen en duivels en monsters ongelukkigen binnensleuren die wanhopig daartegen worstelen. In de noorderkruisbeuk zijn de schilderingen minder goed bewaard maar men kan duidelijk zien dat de versieringen bestonden uit bloemwerk met vogeltjes opgeluisterd en met figuren afgewisseld. Men heeft er aangeteekend: I. Het kindje Jezus dat uit eenen bloemkelk opstijgt met eenen wimpel waarop te lezen staat: *Ick sin de wech, de waerheid un dat leben;* 2. Man en vrouw rijk uitgedoscht en van vogelen omringd (opschrift onleesbaar); 3. Geblinddoekte jongeling die op het voornoemde paar eenen pijl schijnt af te schieten, wellicht een heilige Sebastianus; 4. Eene rijk gekleede vrouw, ten halven lijve uit eenen bloemenkelk komende, een wapenschild houdende waarop een ring voorkomt; 5. Nog eene vrouw met een bord of muziektuig in de hand. De zuiderbeuk is in denzelfden aard versierd: 1. Man in rijk gewaad; 2. Eene pauw; 3. Een tusschen bloemen klauterend dier. Volgens de kleedij en de voorstellingen zouden deze uit het begin der XVIe eeuw dagteekenen.

Het is te hopen dat men dit alles weer niet zal overwitten; zoo iets ware onvergeeflijk. Tegen den oostelijken muur van den noorderbeuk heeft men een half verheven beeldwerk in steen ontdekt, voorstellende de *Aanbidding der drie koningen* (XVe eeuw). Volgens een opschrift zou dit het gedenkteeken zijn van Egbertus Van Onsta, pastoor te Middelstum, maar ongelukkiglijk zijn al de hoofden door de beeldstormers geschonden. Deze gewelfde kruiskerk met een dwarsbeuk en een schip elk uit 3, een koor uit 2 gewelfsvakken en eene zeshoekige absis dagteekent van 1445 terwijl het volgende opschrift dat op eenen dorpel boven in den zuidelijken muur gebeiteld is gewaagt van eene stichting van 1487 die waarschijnlijk op den toren slaat: *An*^{o} *dni M.CCCC.LXXXVII tpre* (*d.i. tempore*) *onnonis militis hy eecle fudts.* De zware toren is hersteld geworden in 1610, 1767 en in 1831. Deze kerk bezit ook merkwaardige meubelen, vooral de rijk besneden bank der heeren van Middelstum, de predikstoel en de koortuin van 1704.

Geneve. In eenen brief uit Zwitserland worden de liefhebbers van oudheden gewaarschouwd tegen het koopen van oudheden die men beweert dat in den bodem en de rivierbeddingen gevonden zijn. Die dingen worden in de nabijheid van het Bielermeer geregeld vervaardigd; daar zijn onder andere bronzen zwaarden voor 100 fr. per stuk te koop, die nauwelijks zooveel centiemen waard zijn.

Londen. Er is in deze stad een nieuw tijdschrift verschenen, getiteld *The Etcher*, en waarin alleen sterkwaterplaten zullen opgenomen worden. De eerste aflevering bevat een dokgezicht te Ramsgate, de tweede een portret van sir Montefiore.

- In deze stad wordt gedurende den aanstaanden winter de opvoering verwacht van eene Indische opera, getoonzet en gedicht door den maharadja Dhulep Singh. De tekst wordt door den heer Matthison in het Engelsch vertaald.

- Het getal schrifturen en oude en nieuwe testamenten in het jaar 1878 door het Britsch en buitenlandsch bijbelgenootschap verspreid bedraagt 3,340,995; sedert de oprichting van het genootschap zijn verspreid 85,388,057 exemplaren in 225 talen. Het vertalen, drukken en uitgeven heeft 204 millioen frank gekost.

Berlijn. Otto Schütt, die door het Aardrijkskundig Genootschap van Berlijn met eene wetenschappelijke zending naar het binnenste van Afrika was belast, is teruggekomen. Hij heeft nog vier nieuwe vertakkingen van de Congo ontdekt. Ten Zuiden van het Sankowameer (Mucaruba) vond hij een stam van dwergen. De aan den Quengo (een tak van de Congo) in de Casaï wonende negers zijn menscheneters.

Munchen. Op 19 Juli werd in deze stad de internationale kunsttentoonstelling plechtig geopend door prins Luitpold.

Zurich. Het is den leeraar V. Meijer gelukt, bij eene hitte van 1570 graden Celsius, chloor volledig te splitsen (wat tot hiertoe voor onmogelijk gehouden werd): uit elke 2 stofdeelen chloor bekwam hij 3 nieuwe stofdeelen. Bij dezelfde hitte van 1570 graden bleven zuurstof, stikstof, zwavel en kwikzilver onveranderd.

Sterfgevallen.

LEE, de befaamde Engelsche landschapschilder, overleed in de tweede helft van Juli, oud 81 jaren, aan de Kaap-de-Goede-Hoop. De meeste dierenkoppen, die op zijne schilderijen voorkomen, zijn door den beroemden dierenschilder E. Landseer gepenseeld.

Louis VOGEL, de beroemde Zwitsersche historieschilder, is te Zurich in den ouderdom van 91 jaren overleden. Zijne meest beroemde werken zijn de *Slag van Sempach* en menigvuldige tafereelen uit het leven van Willem Tell.

De kerk van Pepingen.

TEEKENING VAN L. EVERAERT, STEENSNEDE VAN C. T'FELT.

Deze kerk, toegewijd aan den heiligen Martinus, is gebouwd in den vorm van een Latijnsch kruis. Zij heeft drie beuken, ieder bestaande uit twee platte rondbogen, welke op twee kolommen en eenen pijler rusten. De kolommen zijn rond en hebben achtkantige kapiteelen en voetstukken. De Romaansche stijl dezer zuilen laat denken, dat de bouw der kerk opklimt tot de XIIe eeuw; maar de buitenmuren en vensters schijnen zulks niet te bevestigen. Het is echter mogelijk, om niet te zeggen waarschijnlijk, dat bij herstellingen in de XVIIe eeuw de oude buitenmuren vervangen zijn geworden door de thans bestaande muren van rooden baksteen, terwijl het binnenste der kerk in zijn oorspronkelijken staat bewaard bleef.

Het koor, in spitsbogigen trant, is van lateren bouw dan de beuken. Het hoogaltaar, dat (gelijk wij ongelukkiglijk maar al te dikwijls zien) uit met ellendig klatergoud bedekt houtwerk bestaat, is opgeluisterd door eene zeer verdienstelijke schilderij (eene kruisafneming).

Op het uiteinde van den zuiderkruisbeuk staat een praalgraf, dat onder alle opzichten de aandacht der kunst- en oudheidkenners waardig is. Het werd in het begin der XVIe eeuw opgericht ter nagedachtenis van ridder Pieter van Herbais, heer van Hontoy, en van Hendrika van Immerseel, zijn echtgenoote, Dit kunstwerk bevond zich in 1853 in een deerlijken toestand. Het was met eene dikke laag kalkwitsel overdekt en de fijne gebeeldhouwde deelen waren erg beschadigd. Dank zij der bemoeiingen van de koninklijke commissie van monumenten is het gedenkteeken sedert dien in goeden staat gebracht geworden door den beeldhouwer Sohest. Tot de uitgaaf, groot 1235 fr., werd bijgedragen door de hooge regeering, de provincie Brabant, de gemeente en de kerkfabriek. De *Geschiedenis van klein Waalsch-Brabant* door Leop. Everaert en Jan Bouchery (zie blz. 85), waaraan wij vorenstaande inlichtingen ontleenen, geeft van het gedenkteeken eene breedvoerige beschrijving, uit welke wij eenige uittreksels zullen opnemen als wij, gelijk ons voornemen is, de gravuur van het praalgraf mededeelen.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom houdt het geluid eener klok of van een ander klinkend voorwerp op, zoodra wij er de hand op leggen? Omdat de trilling of slingering, door de hand op het voorwerp te leggen, ophoudt, en de natuurlijke luchtwending, tot het voortbrengen van het geluid, geene werking meer heeft, noch hebben kan.

Tentoonstelling van schoone kunsten.
Vervolg van blz. 119.

Van de mededingers in den prijskamp der beeldhouwkunde hebben zich doen kennen: F. Joris van Deurne, P. Scheyltjens van Antwerpen en A. Van Beurden van Antwerpen.

Het door ons op blz. 119 vermelde *Jan Klaasspel* van C. Cap was mits 3000 fr. gekocht voor het Antwerpsch museum van werken van hedendaagsche meesters. Sedert dien is het stuk herverkocht aan den koning, wiens aandacht het had opgewekt toen Z.M. den 30^{n} Augustus een bezoek in de pronkzaal aflegde (voor fr. 4000). Wij zijn zeer benieuwd of men niets doen zal voor de historieschildering die bijna zoo schaarsch wordt als de godsdienstige schildering.

P. KREMER, die zich even als F. De Braekeleer, J.B. Van Roy en menigvuldige anderen in zijne jeugd op de historieschildering toelegde en daarin zeer verdienstelijke stukken leverde, heeft, met meer andere kunstbroeders, aan dit vak vaarwel gezegd wegens gebrek aan aanmoediging (eene les voor de tegenwoordige bestuurders). Des schilders genretafereel getiteld: *Verveling van den muziekmeester tijdens een uur les,* getuigt van een vaardig penseel; de zaal en bijhoorigheden zijn vooral keurig uitgevoerd.

J. PLATTEEL, uit Zeeland teruggekeerd, heeft een keurig onderwerp gekozen bij de afbraak van het kwartier van O.-L.-V.-ter-Sneeuw te Brussel. Het stelt voor: *Het noenmaal van den werkman.* De zeer eenvoudige voorstelling is met veel waarheid en schilderachtig op het doek gebracht.

J. HEYERMANS' *Verrassing* (eene bejaarde hoewel nog kloeke pachteres die in de stad haar portret heeft laten trekken en het, in hare gemeente teruggekeerd, aan den dorpsschoenmaker vertoont), is een goed getypeerd en zwierig behandeld aantrekkelijk stuk. Des schilders *Ooggetuige van Waterloo* ontmoetten wij reeds op twee vorige tentoonstellingen (te Antwerpen en te Rotterdam); het stuk is aangekocht voor de verloting. Gelukkige keus!

E. DE BLOCK, een sedert jaren te Brussel wonend veteraan der Antwerpsche school, verrijkte de tentoonstelling met twee stukken, wier onderwerpen hem door de schooljeugd werden aan de hand gedaan. Het eene, getiteld: *De overwinnaar,* vertoont eenen scholier die met boeken en kronen van eene prijsuitdeeling huiswaarts keert. Het andere, voor titel voerend: *De overwonnene*, geeft ons eenen scholier te aanschouwen die met ledige handen, mismoedig, al sumpend komt aangeslenterd. Beide stukken zijn keurig geschilderd, al mag de kleur ook eenigszins conventioneel worden genoemd.

E. FARAZYNS *Niets voor Coco* is een behagelijk stuk, maar overdreven als uitdrukking; de teekening laat daarbij te wenschen over. Is aangekocht door den heer Frederik Scott.

FRANS VERHAS heeft zich overtroffen in zijn levensgroot 12-jarig meisje die een schreiend zusterke in de armen draagt. Deze schilderij, getiteld *Ontroostbaar*, mag gerangschikt worden tusschen de beste en aangenaamste genrestukken der tentoonstelling. De kunstenaar legt er eer mede in. Is verkocht.

TH. GERARD (Brussel), *De gezondheid van den herder:* een bruiloftsmaaltijd in eene herberg of brouwerij in Duitschland; voordat men aan het dansen gaat, wordt

er gedronken op de gezondheid van den aanwezigen zieleherder; men ziet de jonggehuwden vooruitgetreden om met den dorpspastoor, die hunnen echt inzegende, te klinken; deze schoone schilderij bevat een dertigtal figuren; de indeeling is allerbest verstaan en ook de bewerking strekt den schilder tot eer. Des schilders *Badensche jager*, dien wij op de Luiksche tentoonstelling hadden aangetroffen, is voor de verloting aangekocht.

J. WAGNER, Deze te Antwerpen gevestigde schilder van Duitsche afkomst stelt twee stukken ten toon, getiteld: *De woekeraar* en *Schemerlicht,* beide verdienstelijke gewrochten, die evenwel krachtiger van kleur zouden kunnen zijn; het eerste vooral, *De woekeraar,* is uitnemend goed geteekend en karaktervol.

F. CRABEELS' *Zomerdag* is eene zichtbaar onafgewerkte schilderij. De schilder, wien evenmin goed oordeel als talent ontbreekt, kan dit stuk, gelijk het daar hangt, onmogelijk voor voltooid willen doen doorgaan.

E. CLAUS, van wiens kinderportretten wij reeds loffelijk melding hebben gemaakt, stelt buitendien twee nette genrestukken ten toon: *De weg der scholieren* en *Rustende Marokaansche muzikanten.*

TH. LYBAERT (Gent). Zijn stuk, getiteld: *Aan den ingang eener moskee*, schijnt ons niet in overeenstemming te zijn met natuur en waarheid. Eene zorgvuldig geschilderde H. Maagd van dezen kunstenaar werd aangekocht voor de verloting. *Pruiling* is een zeer geestig en goed getypeerd genrestukje.

C. DELL'ACQUA'S *Uitnoodiging tot de wals* (een vrij onbegrijpelijke titel) is eene lieve schilderij, zeer fijn van toon. Ook het tweede stuk van dezen schilder, getiteld *Hinderlaag*, onderscheidt zich door keurigheid van bewerking.

X. MELLERY'S *Keuken* zou in alle opzichten een welgelukt tafereeltje mogen heeten als de figuur eenigszins minder zwart van toon en kleur was. Zijn *Jong meisje van het eiland Marken* handhaaft haren rang op deze tentoonstelling evenzeer als zij dat deed op die van Luik.

Van F. LAMORINIÈRE vermelden wij allereerst de kapitale schoone schilderij *Vijver bij Putte,* daarna zijn puik bewerkt veel kleiner *Gezicht uit de omstreken van Putte,* waarop als stoffeering twee jongens voorkomen die een vogelnestje geroofd hebben; eindelijk een zeer klein *Wintergezicht,* buitengewoon helder en fijn van toon. Men ziet, dat deze meester in het vak de natuur te vriend houdt en hij heeft groot gelijk.

J. VAN LUPPEN stelde ten toon; *Bosch van Modave,* aangekocht voor het museum van Luik (zie blz. 106), een flink en krachtig afgemaaid woud; *Vlaanderen,* welk stuk op de Parijsche wereldtentoonstelling verscheen onder den titel: *Gezicht uit den omtrek van Audenaerde* (zie blz. 42), en een *Gezicht van Heyst-aan-zee*, welk verleden jaar te Brussel was tentoongesteld. Drie zeer schoone schilderijen.

E. DE SCHAMPHELEERS *Herinnering van Gouda* is een uitnemend fraai landschap: welig wassende boomen, een uitgestrekt water en een schilderachtig gelegen boerenhuis. Ook zijn

Kleine dijk van Temsche te Thielrode is een puik gewrocht.

A. DE KNYFF, een te Parijs gevestigde Vlaming, wedervoer de eer dat zijn *Zwarte hekboom,* de eenige schilderij die hij tentoonstelde, aangekocht werd voor het Antwerpsch museum van hedendaagsche meesters. Het stuk is zeer fraai. Uitmuntend goed getroffen is de heerlijk doorschijnende lucht. In geheel het stuk is het licht op eene merkwaardig gelukkige wijze aangebracht, maar de boomen op den achtergrond zijn al te sponsachtig. Ook de in het landschap gestelde dieren missen waarheid.

J. MEYERS' *Hoekje van den ouden Brill te Buggenhout* is een aangenaam in helder zonnelicht badend landschap, met veel doorzicht en diepte (gekocht voor de verloting). De *Koude Octobermorgen* van denzelfden schilder is mede eene goede schilderij.

J.B. KINDERMANS (zie 1876, blz. 164). Deze overleden kunstbeoefenaar is in de pronkzaal goed vertegenwoordigd met een zijner geliefkoosde *Gezichten uit de Ardennen.*

Tusschen de jongere landschapschilders die groote vorderingen maakten noemen wij in de eerste plaats den heer A. ELSEN, een leerling van Lamorinière, die niet slechts reeds keurige schilderijen, maar ook uitmuntende etsen maakt. Zijn *Wintergezicht* is aangekocht door den heer Cornelis-Lysen.

TH. VERSTRAETE'S poldergezicht (aangekocht door den heer G. Eekhoud) is een zeer verdienstelijk landschap, welk van veel vooruitgang blijk geeft. Het stuk getiteld *Morgenschemer* scheen ons onvoldoende afgewerkt.

H. VAN MEERBEECK, een leerling van Van Luppen, bevalt ons minder dan op de laatste tentoonstelling te Brussel.

JAN RUYTEN leverde eene uitmuntende met veel volk gestoffeerde schilderij, voorstellende de *Eiermarkt te Antwerpen*, vol waarheid en leven. De kleur van het stuk is veel minder conventioneel dan wij van dezen schilder gewoon zijn. Zorgvuldig uitgevoerd is ook zijn *Gezicht op de Kempischevaart en de nieuwe dokken te Antwerpen.*

R. MOLS' *Gezicht van Tréport* kan eene zeer verdienstelijke schilderij zijn doch zij hangt te slecht om goed gewaardeerd te worden; zijn breed geschilderd *Bloemstuk* is aangekocht door den heer en mev. Felix Grisar om door hen geschonken te worden aan het hedendaagsch museum te Antwerpen. Als geschikter voor eene dergelijke gift zouden wij des schilders *Wildstuk* aanbevolen hebben.

Van EDM. VAN HOVE (Brugge) kochten voornoemde kunstvrienden met hetzelfde doel het *Hoofd van den heiligen Joannes-Baptista*, een zeer fraai stuk. (In algemeenen regel maken wij hier de opmerking, dat bij het aannemen van giften voor museums met de grootste omzichtigheid moet te werk gegaan worden, ten einde te vermijden dat daarin niet allerlei stukken zouden komen, welke er minder of zelfs niet op hunne plaats zouden zijn.)

(Wordt voortgezet.)

> Die afgunstig is meent dat het goed, aan anderen gedaan, hem wordt afgenomen.

Een verhaal uit Engeland. I.

Niets is onwaarschijnlijker dan de waarheid. De verdichting, met al h a r e buitensporige verzinselen, schiet zoo ver te kort bij de verwonderlijke gebeurtenissen die het werkelijke leven somtijds oplevert, dat het een afgesleten gezegde is: de waarheid is vreemder dan de verdichting. De volgende ware gebeurtenis zal het eenmaal te meer bewijzen.

Op het einde der vorige eeuw zag men in het Engelsche dorp Aston een oud gebouw, Ridley Hall geheeten. Vroeger was het eene abdij geweest. Toenmaals diende het als woonhuis. Tusschen hoog geboomte gelegen, had het gebouw een zeer eenzaam, onbehagelijk voorkomen. Het miste de gastvrije vroolijkheid van een buitengoed. Het zag er norsch, ongenaakbaar en terugstootend uit. Feestgewoel hoorde men nooit binnen de muren van dit gebouw, en bijna nooit doorkruiste een rijtuig de statige laan, om den eigenaar eenen bezoeker te brengen. In hare eenzame grootschheid was de plaats even afgezonderd van de wereld als eene kluizenarij.

De eigenaar zelf, wiens naam Templeworth was, liet zich zelden zien. Hij had iets geheimzinnigs over zich, dat de nieuwsgierigheid der dorpelingen gedurig bezig hield. Hij was buitengemeen stil en afgetrokken, maar toch beleefd in zijne manieren, zelfs voor de armste boeren, een goed landheer, een steun van alle liefdadige inrichtingen, kortom een man wien niemand eenig kwaad kon te last leggen. Velen, die voor hem werkten of land van hem in pacht hadden, hadden nooit zijn gezicht aanschouwd. Zijn rentmeester behandelde alle zaken, en het was alleen door eene toevallige ontmoeting op het veld of in de lanen van zijn eigen goed, dat men kans had om hem te zien te krijgen.

Zijn gezicht had eene uitdrukking van stille zwaarmoedigheid, die de barschheid verzachtte, welke het anders zou gehad hebben, terwijl de beschaafde manieren van iemand die gewoon scheen in hoogere kringen te verkeeren, het hare bijdroegen om den eersten indruk uit te wisschen, die zijne gelaatstrekken op den beschouwer maakten. In zijne lichte grijze oogen, waaraan de bijzonder lange en donkere oogharen een zeer vreemd voorkomen gaven, lag iets, waarin een gelaatskenner zich nooit kon vergissen - koele wreedheid. In het smalle voorhoofd en de breede onderkaak was even zeker kleingeestige wraakzucht als onverzettelijke hardnekkigheid te lezen. Doch met uitzondering van deze kenteekens zou zijn gezicht hebben kunnen behagen, ware het niet door zwaarmoedigheid verdonkerd geworden.

Wat was de reden van deze zwaarmoedigheid en eenzame afzondering? Was hij aan eene zware misdaad schuldig? Werd hij langzamerhand door wroeging verteerd? Of had hij eene grievende teleurstelling ondervonden, waar-

aan hij als aan eene ongeneeslijke kwaal verkwijnde?

Dit wist niemand. De rentmeester was even stilzwijgend als zijn heer. De bedienden waren meest buitenlanders, en niemand van hen hield eenigen omgang met de dorpelingen, dan alleen om het noodige te koopen of eene boodschap te doen. Zij waren doof voor alle vragen, en op hunne hoede voor alle zijdelingsche uitvorschingen. Men zag niemand van hen ooit ergens binnengaan om een glas bier te drinken. De nieuwsgierigheid was ten einde raad.

Eenige geringe sporen, die het toeval haar aan de hand gaf, konden slechts dienen om haar nog meer te prikkelen. Het was zeker dat Ridley Hall een geheim bevatte, hetwelk de eigenaar met alle moeite en zorg voor de glorende oogen der wereld verborgen hield. Dit was eene aanduiding, en de verbeelding bouwde op dezen geringen grondslag allerlei gissingen. Vervolgens ontdekte of vermoedde men dat het geheim eene vrouw betrof - eene vrouw, die daar was opgesloten. De een dacht dat deze vrouw eene beminde was die uit jaloezij werd bewaakt; de ander hield haar voor eene echtgenoote die barbaarsch werd mishandeld, of voor eene gevangene, die onwettig werd vastgehouden. Eindelijk vertelde men, dat een wildstrooper dikwijls in het midden van den nacht een akelig gegil in het huis had gehoord, en dat dit gegil duidelijk van eene vrouwenstem kwam. Men verbeelde zich hoe dit bericht de nieuwsgierigheid spande, en welke gevolgtrekkingen men er uit maakte.

Eindelijk, omtrent twee jaren voor het begin van dit verhaal, kwam het uit, dat de reden der zwaarmoedigheid van den heer Templeworth en het geheele geheim van Ridley Hall nergens anders in bestond, dan dat hij eene krankzinnige zuster had, en deze uit een zinneloozengesticht naar huis had gehaald, om haar daar met meer zorgvuldigheid en zachtheid te laten bewaken en oppassen.

Dit voldeed de dorpelingen niet geheel. Men beweerde, en dat niet zonder schijn van grond, dat in het enkel bewaren eener krankzinnige geene noodzakelijkheid bestond voor die strenge afzondering, waarin de geheele plaats gehouden werd; en het geheimzinnig en onvriendelijk stilzwijgen der bedienden werd er evenmin door opgeklaard. Doch men mocht praten en gissen zooveel men wilde, men kreeg geene opheldering, en het geheim bleef een onuitputtelijk onderwerp van gesprek.

Harry Meadows, de loodgieter en glazenmaker van het dorp, had dikwijls, terwijl hij in de herberg *De Leeuw* zijne pijp zat te rooken, over de zaak het woord gevoerd en ook door anderen hooren spreken, en hoewel Harry niet nieuwsgieriger was dan iemand anders, was het toch onmogelijk op een half uur afstands van Ridley Hall te wonen, en niet een vurig verlangen te voelen om achter het sombere geheim te geraken.

Op zekeren Juli-nacht barstte een hevig onweder over Aston los. Vier of vijf uren lang rolde de donder, flikkerde de bliksem, en stortten hagel en regen met een onweerstaanbaar geweld naar beneden. Met elken donderslag werden eenige slapers verschrikt wakker, en lagen dan in hun bed te beven of haastige gebeden te mompelen. Boomen werden door den bliksem verpletterd of door den storm ontworteld, en de ruiten van vensters, broeikassen en lantarens werden door den hagel vergruisd.

De volgende morgen daagde met de glimlachende kalmte van een zomerochtend; de lucht vertoonde eene gouden zee, waarvan de afgedrevene donderwolken als het ware de rotsige kust uitmaakten. De vogeltjes zongen vroolijk. Het gras en de heesters flikkerden in de heldere zonnestralen. Het rumoer en gewoel van den nacht hadden plaats gemaakt voor de stille helderheid van een fraaien Juli-dag.

Onder de rampen van dezen nacht behoorde ook de verwoesting van eene oranjerie en een glazen dak op Ridley Hall. Harry Meadows werd geroepen om beide te herstellen. De blijdschap waarmede hij aan dit verzoek gehoor gaf, zal men zich kunnen voorstellen, als men zich zijne nieuwsgierigheid herinnert.

- Ik zal nu toch iets van het huis te zien krijgen, dacht hij, en wie weet wat.

Hij stapte in zekere spanning de laan op, en naarmate hij het afgelegen huis naderde nam die aandoening toe. Hij ging het pleintje over naar de stallen, en werd daar zeer onaangenaam getroffen door het zien van twee kwaadaardige Amerikaansche wolfhonden, die zich slechts met moeite door eenen knecht lieten bedwingen.

- Gij ziet hoeveel er gebroken is, zeide de bediende tot hem toen zij voor de vernielde oranjerie stonden, en dan is er ook nog eene lantaren op het dak van het huis. Hoe lang zult gij werk hebben om dit een en ander te maken?
- Dat hangt er van af, hoe veel werklieden ik bekomen kan.
- Neen, gij moet alleen werken.
- Alleen?
- Niemand mag hier komen dan gij. Mijnheer houdt van geen werkvolk in zijn huis en dus moet gij het alleen doen.
- Ook goed. Zooals het mijnheer belieft.

De bediende bracht hem nu naar de derde verdieping, waar de ingehagelde daklantaren was. Onder weg lette Harry nauwkeurig op alles, zonder evenwel eenige nieuwsgierigheid te laten blijken. Men wees hem het werk aan dat hij te doen had, en dat naar zijn zeggen spoedig gereed zou zijn en nadat hij de maat van de ruiten genomen had, ging hij weder naar beneden. De gang, dien bij door moest, liep langs den achterkant van het huis, en aan het einde daarvan sloeg Harry als bij vergissing een verkeerden hoek om, toen de toornige stem van den bediende hem tegenhield.

- Hola! Waar loopt gij langs daar naar toe?
- Is het de weg naar beneden niet?
- Neen.
- Dan vergiste ik mij.
- Moedwillig.
- Zult gij mij heeten liegen?

(Wordt voortgezet.)

> Kiesche zaken zijn gelijk spelden: neemt ge ze langs den verkeerden kant, ge steekt u.

Duitsch nationaal gedenkteeken op den Niederwald.

TEEKENING EN STEENSNEDE VAN C. T' FELT.

De Niederwald is zooals men weet een berg aan den R i j n gelegen tusschen Bac h a r a c h en R u d e s h e i m . H e t is d i e plaats welke in 1871 aangewezen werd voor de oprichting van het gedenkteeken ter vereeuwiging van de zegepraal door h e t Duitsche v o l k behaald in zijnen strijd voor de verdediging van den v a d e r l a n d schen grond.

Het gedacht v o n d d e n grootsten bijval in het Duitsche rijk en er werd dan ook al spoedig besloten e e n e prijsvraag uit te schrijven, ter verkrijging van plannen en modellen. D e voorspelling, dat de p r i j s v r a a g schitt e r e n d zou b e a n t woord worden en de keuze dus groot zou zijn, werd in alle opzichten bewaarheid. De verdienstelijkste kunstbeoefenaren van het rijk stelden er als eene eer in, ja beschouwden het schier als eenen plicht aan den wedstrijd deel te nemen.

Met algemeene stemmen werd het ontwerp bekroond, ingezonden door den heer Jan Schilling, leeraar aan de academie van Dresden.

Wij deelen er hierboven de getrouwe afbeelding van mede.

Het vaderlandsche lied, *Die Wacht am Rhein*[1], welks bezielenden klank en wegslepende woorden Duitschlands zonen met zooveel geestdrift deden strijden, verschafte den maker van het gedenkteeken zijne gelukkigste ingevingen

Hij werkte het onderwerp van het vaderlandsche lied in een grootsch geheel en welgetroffene beeldwerken uit. Op de voorzijde van het voetstuk ziet men Duitschlands strijdmacht manhaftig geschaard om den vorstelijken aanvoerder, uitrukkend ter verdediging van den Duitschen grond.

Links vertoont zich de genius van den krijg, die de bazuin doet schallen om de landszaten te wapen te roepen.

Rechts verschijnt de vredestichter, die, na volbrachten strijd, den lande verademing en rust brengt.

Daaronder leest men den tekst van *Die Wacht am Rhein.*

Op het bovendeel van het gedenkteeken staat eene reusachtige gelauwerde Germania, steunend op het niet langer geheven zwaard. Met de rechterhand houdt het beeld de Duitsche keizerskroon in de hoogte.

Op het voetstuk zal in gouden letteren gebeiteld worden:

(1) Zie *de Vlaamsche school,* 1871, blz. 88.

ZUM ANDENKEN AN DIE EIN MUETHIGE SIEGREICHE ERHEBUNG DES DEUTSCHEN VOLKES UND AN DIE WIEDERAUFRICHTUNG DES DEUTSCHEN REICHES
1870 1871.

Lager prijken de keizerlijke arend en de wapenschilden der verschillende landen die aan den strijd deel namen.

Aan den voet van den zuil is de Rijngod afgebeeld die zijnen wachthoorn afstaat aan een jongeren riviergod, die de Moezel voorstelt. Deze groep is even als de andere beeldwerken uitnemend fraai.

In de achter-zijpaneelen van het gedenkteeken zal het beknopt verhaal van den Fransch-Duitschen oorlog en de stichting van het nieuwe Duitsche rijk worden gebeiteld, met de namen der bijzonderste veldslagen, de wapens der onderscheidene Duitsche staten enz.

Het gedenkteeken, welk buitendien, zooals hooger is gezegd, op eenen berg staat, is 26 meters hoog. Het model van het Germaniabeeld, welk eene hoogte van $8^{m}75$ bereikt, is den 10^{n} September uit Dresden te Munchen aangekomen en bevindt zich thans in de gieterij des heeren von Miller, in laatstgemelde stad.

De eerste steen van het gedenkteeken, welk thans grootendeels voltooid is, werd in 1877 gelegd door den keizer van Duitschland.

De voor de oprichting benoodigde som werd uit vrijwillige inschrijvingen bijeengebracht.

Antwerpen.

S. MAYER.

Kroniek.

Mechelen. 15 Augustus had alhier een toonkundig feest plaats onder de leiding van den beroemden orgelist Jaak Lemmens. De groote zaal van het klein seminarie was met ongeveer 3000 hoorders bezet. De gunstig gekende toonzetter Tinel opende het feest met twee stukken voor piano: *Tarantelle,* in la bémol van Steghen Heller, en een *Scherzo*, in ut mineur, van eigene samenstelling, waarna de juffrouwen Mary en Ella Lemmens, voor de eerste maal in het publiek optredend, een duo uit Mozarts *Zauberflöte* zongen, op de piano begeleid door hunnen vader, die vervolgens op het orgel een stuk van eigene samenstelling meesterlijk voordroeg. Mev. Lemmens geboren Scherrington zong bij orgel- en pianobegeleiding zeer volmaakt een aria uit Handels loflied op de heilige Cecilia. Het 2^{e} gedeelte van het concert werd als volgt vervuld: *Venise et Naples* en *Rapsodie hongroise* n^{r} 8, beide van F. Liszt, gespeeld door Tinel; *La Pesca*, van Rossini, duo gezongen door de juffrouwen Lemmens; openingsstuk van *Guillaume Tell,* op het orgel gespeeld door den heer Lemmens, op eene zoo echt meesterlijke wijze, dat wij ze gerust onnavolgbaar durven noemen; de tonen van alle muziektuigen spraken uit het orgel; de toehoorders gaven hunne goedkeuring dan ook op de luidruchtigste wijze te kennen. Als dankbetuiging voor dien geestdriftigen bijval speelde den heer Lemmens nog een stuk. In Rossini's *Air du Rossignol* vond mev. Lemmens gelegenheid om den ganschen omvang harer rijke stem te laten bewonderen. Ten besluite zong zij met hare talentvolle dochters den

trio uit Cimarosa's *Mariage secret.* Toen, vooraleer te scheiden, de heer E. de Kerckhove de familie Lemmens en den heer Tinel voor hunne belanglooze medewerking bedankte, scheen aan het gejuich geen einde te zullen komen.

Brussel. *Koninklijke academie van België.* Prijsvragen voor 1880. 1) Verhandeling over den oorsprong van de Belgische muziekschool, met aanwijzing van het verband welk tusschen de oudste meesters van voornoemde school en de Fransche en Engelsche toonkunstenaars uit de XIIe, XIIIe en XIVe eeuw bestaat; prijs: 1000 fr.; 2) Geschiedenis van het potbakken in onze provinciën, onder het oogpunt van de kunst, sedert den Romeinschen tijd tot de XVIIIe eeuw; prijs: 800 fr.; 3) Verhandeling over den oorsprong van het half en geheel verheven beeldwerk, onder waardeering van zijne ontwikkeling en wijziging in den loop der tijden met betrekking tot de kunst en in de verschillende stijlen; prijs: 1000 fr.; 4) Verhandeling over het karakter van de Vlaamsche bouwkunst der XVIe en XVIIe eeuw, met aanwijzing en beschrijving van de gebouwen in de Nederlanden welke dit karakter vertoonen. De stukken, niet onderteekend en vergezeld van een gesloten briefje welk het adres en den naam des schrijvers bevat, vóór 1 Juni 1880 in te zenden aan den heer secretaris J. Liagre.

Er is buitendien door dezelfde academie nog uitgeloofd: 1° een prijs van 1000 fr. voor een pleisterbeeld van de Lente 1^{m}25 hoog; 2° een prijs van 600 fr. voor den besten gedenkpenning van België's 50-jarige onafhankelijkheid. De stukken, zonder daarop den naam der vervaardigers te melden, welke naam op te geven in een bijgevoegd gesloten briefje, vóór 1 September 1880 vrachtvrij te bestellen op het secretariaat der academie.

- De door het staatsbestuur te Leuven aangekochte schilderij van Q. Massys (zie blz. 123) is in het rijksmuseum aangekomen en geplaatst.
- De *Cercle français* te Brussel zamelt gelden in, ter bekostiging van een gedenkteeken voor de Fransche soldaten uit den oorlog van 1870 welke in België overleden zijn.
- De heer De Winne heeft een portret ten voeten uit van den graaf van Vlaanderen voltooid, bestemd om geplaatst te worden in de zaal van den bestuurraad der algemeene spaaren lijfrentkas welke Z.K.H. tot voorzitter heeft.

Gent. 17 Augustus is op de gemeenteplaats te Gentbrugge het gedenkteeken van Lodewijk Van Houtte ingehuldigd, uitgevoerd in brons naar het model van den beeldhouwer P. De Vigne. Het bestaat uit Van Houtte's borstbeeld dat bekroond wordt door de Belgische maagd.

Brugge. De heer Pickery is gelast met het vervaardigen der beelden, de heer De Wispelaere met het lijstwerk bestemd voor den voorgevel van de oude griffie. (Zie 1878, blz. 114.

Buitenland.

's-Gravenhage. Ingezetenen, die daarvoor geld bijeengebracht hadden, hebben een grooten gedenkpenning laten slaan, ter gelegenheid van de 300ste verjaring der Unie van Utrecht. De voorzijde is vervaardigd door J.Ph.M. Menger, tweeden, en de keerzijde door J.Ph. Menger, eersten stempelsnijder aan de rijksmunt. Op de voorzijde ziet men het borstbeeld van graaf Jan van Nassau, met het opschrift: *Graaf Jan van Nassau*, *stichter der Unie van Utrecht;* op de keerzijde: een leeuw met opgeheven zwaard en de zeven pijlen, omringd door elf starren, het zinnebeeld der elf provinciën,

waarboven het Alziend Oog, met het omschrift: *Dankbaarheid*, *Eendracht, Vrijheid*, en de jaartallen 1579-1879.

- In de gemeente Witmarsum is in het middelgedeelte

der openbare wandelplaats eene hardsteenen zuil opgericht ter nagedachtenis van den protestantschen priester Menno Simonsz, te Witmarsum geboren in 1496.

Amsterdam. Een zonderlinge twist beroert de Amsterdamsche kunstwereld. Eenige kunstenaars en kenners hebben namelijk de bewering openbaar gemaakt, dat Rembrandts beroemde *Nachtwacht* eene *Dagwacht* zou zijn en de schilderij door de zon verlicht wordt. Anderen spreken zulks tegen. Vandaar een heftig geschrijf in bladen en boekjes.

- Den 18^{n} Augustus werd in *De Brakke Grond* de verkooping begonnen van de kunstverzameling van baron Isendoorn à Blois van den Cannenburg. De volgende prijzen werden onder andere besteed voor etsen: Rembrandt, n^{r} 671, 363 gl.; n^{r} 676, 225 gl.; n^{r} 677, 215 gl.; n^{r} 684, 275 gl.; n^{r} 726, 247 gl.; Ruysdael, *De reizigers* (1e staat), 3311 gl.; n^{r} 775, zelfde onderwers, 550 gl.; n^{r} 777, 242 gl.; n^{r} 781, 787 gl.; n^{r} 782, een ovaal landschapje 0^{m}04 breed, 1661 gl. (al de Ruysdaelen zijn aangekocht voor het Britsch museum); D. Stoop, n^{r} 824, 343 gl.; een A. Verboom, 201 gl.; een id., 300 gl.; een J. De Visscher, 140 gl.; een S. De Vliegher, 211 gl.; 6 etsen door A. Waterloo, 605 gl. Voor de ets van eene schelp, zoo groot als eene kinderhand, afkomstig van Rembrandt, betaalde men 215 gl. Een door denzelfden meester geëtst portret van Bonus werd opgejaagd tot 375 gl. omdat de hand in dit exemplaar zichtbaar bijgewerkt was, waaraan het stuk zijne zeldzaamheid ontleent, en voor een etsje ter grootte van een paar vingers, ook van Rembrandt, betaalde een Fransch liefhebber ruim 100 gl., terwijl een exemplaar der zoogenaamde honderdguldensprent voor niet minder dan 625 gl. werd toegewezen. Bijzonder meldenswaardig is de prijs van 3010 gl. voor welken het Britsch museum eene ets van Ruysdael bekwam. - Voor *oude teekeningen* werd onder andere betaald: van Battem, 191 gl.; H. van Avercamp, 110 gl.; A. Van Borssum, 130 gl.; W. Buytenwech, 105 gl.; A. Cuyp (landschap), 253 gl.; J. Van Goyen, 94 gl.; van der Helst, 198 gl.; een stadsgezicht van Ph. Koninck, 155 gl.; een maanlicht op ijs van H. Meijer, 110 gl.; W. Van Mieris, *Het oordeel van Paris*, 111 gl.; eenige P. Molijns, 133 gl.; een A. van der Neer, 127 gl.; eene kleine maar schoone potloodteekening van P. Potter die in de vorige eeuw voor omtrent 300 gl. verkocht werd, bekwam de heer Langerhuizen voor 440 gl.; drie onbeduidende kleine schetskrabbels van Rembrandt gingen tot 226 gl.; een Roghman gold 99 gl.; een Ruysdael, 115 gl.; een A. van de Velde, jachttafereel, 539 gl.; eene zinnebeeldige voorstelling van A. Van de Venne, 210 gl.; eenige paarden van Wouwerman, 66 gl.; een waterverfschilderingje van J. De Wit, 92 gl. Het Britsch en Fransch museum hebben veel gekocht, alsmede prins Jérôme Napoleon, Rothschild en de Nederlandsche verzamelaars Langerhuizen, Schöffer, Bredius, Bunte enz. - Het Nederlandsche rijksmuseum kocht voor 2200 gl. eene schoone en zeer groote schilderij uit de oud-Vlaamsche school, uitgevoerd in den trant van Jan Van Eyck. Het stuk was ongeteekend.

- De maatschappij *Arti et Amicitiae* is voornemens in April 1880 eene tentoonstelling van kunstwerken in vroegere eeuwen uit edele metalen vervaardigd te openen. Ook buitenlandsche kunstvoorwerpen zullen toegelaten worden. De tentoonstelling zal bestaan uit; 1° kunstvoorwerpen vóór 1800 uit goud en zilver vervaardigd, 2° voorwerpen en gedrukte stukken betreffende de goud- en

zilversmidsgilden, 3° portretten van en herinneringen aan goud- en zilversmeden uit vroegere eeuwen.

- Bij F. Muller en c° is verschenen een catalogus van door dr. A. Van der Willigen Pz. bijeengebrachte portretten van genees-, natuur- en wiskundigen uit Nederland en Vlaanderen. Deze verzameling telt 1516 nummers en bevat veel merkwaardigs. Achter elke afbeelding is de prijs vermeld, waarvoor zij te koop is. Bij deze verzameling is eene andere gevoegd, bijna 200 nummers groot, van wanschapenen, dwergen, reuzen, sterke en dikke mannen, menschen die 100 jaar werden, dweepers, moordenaars en gifmengers!

- Prins Frederik van Sleeswijk-Holstein zal weldra uitgeven een leven van Akbar, den Indischen vorst, in Nederland gekend door den roman van Limburg Brouwer.

Leiden. Het gedenkteeken van Leidens ontzet (zie blz. 42) zal in 1880 ingehuldigd en geplaatst worden in de Hoogstraat. De heer Koelman heeft het model van zijn beeld van burgemeester Van de Werff in pleister laten gieten; het zal anderhalf maal levensgroot zijn. Het half verheven beeldwerk van het gedenkteeken is reeds in brons gegoten bij de firma Enthoven te 's-Gravenhage.

Groningen. Deze stad zal van 22 tot 27 September het lustrum harer hoogeschool vieren. Aan muziekuitvoeringen, die te dezer gelegenheid zullen plaats hebben, zal de Antwerpsche zangeres mej. Ad. Biemans deelnemen.

Parijs. Eene na 1830 aan Paul Delaroche bestelde groote schilderij, voorstellende de overweldigers van de Bastille die de sleutels dezer staatsgevangenis overbrengen naar het stadhuis, zal gehangen worden in het nieuwe Parijsche stadhuis. Dit stuk had tot verleden jaar onzichtbaar in een stadsmagazijn gestaan.

- Een nieuwsblad meldt het volgende: 'Te Montcastin zijn de grondvesten van een Appollo-tempel ontdekt, waarvan een deel door den heiligen Benedictus herschapen was in twee katholieke kapellen.'

- Volgens wordt gemeld is de oorspronkelijke muziek van de mis die Mehul voor de kroning van den eersten Napoleon schreef, te Presburg teruggevonden door den heer Neyrat en zou zij gedrukt worden.

- In de school van schoone kunsten zijn de geschilderde ramen voor de hoofdkerk van Orleans tentoongesteld geweest, welke ingezonden werden naar aanleiding van den te dien einde uitgeschreven prijskamp. Het onderwerp, voor de afbeeldingen op de ramen voorgeschreven, was het leven van Joanna d'Arc. De prijs werd behaald door Lorin. Grooten bijval verwierf ook het eerste raam van den inzender Chevignard, waarop Joanna die stemmen hoort in den hemel, afgebeeld is. Ook de ramen van Ottin worden zeer geroemd. (Ondertusschen is de bekende kunstcriticus C. Blanc tegen de uitwijzing van den wedstrijd in verzet gekomen; met meer anderen wordt door hem beweerd, dat de prijs aan Chevignard toekomt).

- De inschrijvingen ter oprichting van een standbeeld voor mgr. Dupanloup bedragen tot dusver ruim 62,000 fr. Zie blz. 15.

- Volgens wordt gemeld, is de heer E. Thomas, onderwijzer aan de hoogeschool te Parijs, door den Franschen minister van onderwijs belast met eene zending naar Leiden, Dresden en Munchen, ten einde aldaar de handschriften van Virgilius te bestudeeren.

- Den 10n Augustus is te Creuzot het standbeeld ingehuldigd van den heer Schneider, door wien de groote ijzergieterijen aldaar werden opgericht. Het beeld werd vervaardigd door Chapu. (Zie onzen jaargang 1878, blz. 84.)

Londen. De naald van Kleopatra, die op de nieuwe Thameskade werd geplaatst, is schoon gemaakt door Henry Browning die haar daarna heeft bestreken met een

smeer van zijne eigene vinding, waardoor de verwerende invloed van water en lucht wordt voorkomen. (Zie de *Vlaamsche School* van 1878, blz. 148.)

Weenen. De stad Wielczka, beroemd door hare zoutmijnen, loopt gevaar ineen te storten. De grond, waarop de stad gebouwd is, is door de mijngangen zoodanig ondergraven, dat verzakkingen in sommige straten ontstaan en huismuren scheuren. Uit Weenen is eene commissie afgezonden.

Berlijn. De politie had in eenige winkels kopieën van classieke schilderijen, waaronder van Titiaan, in beslag genomen omdat zij de voorstellingen als onzedelijk beschouwde. De rechtbank, overeenkomstig de zienswijze van het openbaar ministerie, heeft de politie in het ongelijk gesteld en de stukken doen teruggeven.

- Op 1 Mei 1879 had men te Berlijn 104 scholen met 1528 klassen, 1978 onderwijzers en 84,977 leerlingen, zijnde 4 scholen, 138 onderwijzers en 7277 leerlingen meer dan in 1878. Slechts 3 scholen hebben minder dan 500 leerlingen, 8 scholen hebben meer dan 1000, 4 meer dan 1100 leerlingen. De uitgaven voor het onderwijs bedragen ongeveer 5,300,000 fr. Elke leerling der kostelooze gemeentescholen kost aan de stad omtrent 60 fr. 94 c., terwijl voor iederen leerling van de middelbare scholen 101 fr. 58 c. wordt bijgedragen.

Moravië. Bij Stramberg zijn in grotten uit den voortijd op eene diepte van tusschen 2 en 3 meters duizende beenderen gevonden van mammoeths, rhinocerossen, beren, paarden, herten en rendieren, benevens steenen en beenen werktuigen, bronzen voorwerpen, ringen, spelden, naalden met oogen, aarden potten en pijlen.

Coblentz. Aan het eind van het Moezeldal, te Moselweiss, is op 16 voet diepte in de leem, die daar ten behoeve van steenbakkerijen wordt gegraven, een schedel van eenen muskus-os gevonden, waaraan sporen van menschenhanden werden waargenomen. Tot nog toe werd vrij algemeen geloofd, dat de muskus-os geene menschen tot tijdgenooten had gehad.

Rome. Van pater Curci is eene nieuwe vertaling van den Bijbel uitgegeven met eene breedvoerige inleiding en met aanteekeningen, welke vertaling overzien is door mgr. Salzano en goedgekeurd door Z.H. den Paus.

- Prins Borghese gaat zijne kunstgalerij, uit 12 zalen bestaande, merkelijk vergrooten door den aanbouw van bovenzalen. Een paar ziltige benedenlokalen zullen ontruimd worden.

Olympia. Bij de ontgravingen zijn in den laatsten tijd vele brokstukken gevonden, waarmede vroeger ontdekte beelden geheel of gedeeltelijk kunnen aangevuld worden, onder andere het beeld van den liggenden riviergod Kladeos, de Lapithen-figuur die eenen centaur wurgt, het beeld der amazonenkoningin Hippolyte waarvan de kop gevonden is enz. Bij de noordelijke trappen van den Zeustempel is een groot stuk van den westgevel gevonden, waarvan de geheele voorzijde met eene sterke, zeer goed bewaarde donker roode kleur beschilderd was. Men vond ook een sterk beschadigd goed bewerkt borstbeeld van Trajanus, alsmede bronzen beeldjes van wagenbestuurders en ruiters, een bronzen Appollobeeldje en een dito beeldje van Zeus die met de opgeheven rechterhand den bliksem zwaait, terwijl op de uitgestrekte linkerhand de arend zit. (Zie blz. 34).

Alexandrië. Aan het Amerikaansche staatsbestuur is door den onderkoning van Egypte de obelisk aangeboden, die te Alexandrië aan liet strand staat, om die te Nieuw-York op te richten. Binnen kort zal de overbrenging geschieden.

Lima. Volgens een schrijven in het Parijsche blad *Le Temps* zou een ingezetene te Peru, de heer Manuel Zaballos, eene verzameling van 1100 schilderijen bevatten, grootendeels van uitstekende Spaansche, Italiaansche, Vlaamsche en Hollandsche

meesters, onder andere drie Murillos, twee Rubens, een Van Dyck, de *Communie van den heiligen Hieronimus,* van Domentius, schooner dan het stuk van denzelfden meester welk zich in het Vaticaan bevindt en dat door den berichtgever eene kopie van de schilderij te Lima wordt genoemd; voorts schilderijen van Rafaël, Claude Lorraine, Paulos Potter, Teniers, Ostade, Gerard Dow, Rembrandt enz. Over den oorsprong van deze verzameling, die men zeker in Peru niet zou gaan zoeken, wordt niets gemeld.

- In de Vereenigde-Staten zijn 331 colleges voor hooger onderwijs. 170 daarvan laten vrouwelijke studenten tot de lessen toe, voor wie dezelfde bepalingen gelden als voor de mannelijke. Een zesde gedeelte der studenten behoort tot het vrouwelijk geslacht.

- Vóór de ontdekking van Amerika door de Europeanen was de tarwe aan de inboorlingen van dat werelddeel geheel onbekend. Eerst in 1530 werd zij door een toeval naar Mexico overgebracht. Een slaaf van Cortez vond namelijk enkele korrels in eenen rijstzak en bracht ze aan zijnen meester die bevel gaf om ze te planten. Het bleek reeds spoedig dat Mexico uitnemend geschikt was voor het verbouwen van tarwe en weldra vond het nieuwe voedingsmiddel zijnen weg ook naar Peru, werwaarts het is overgebracht door Maria d'Escobar, gemalin van don Diego de Chauwei. In Noord-Amerika werd de tarwe het eerst ingevoerd door Hollanders en Engelschen.

Sterfgevallen.

A. EKKER, gewezen rector van het gymnasium te Utrecht, is aldaar overleden op 6 Augustus. Hij werd in 1799 te Vollenhove geboren. Onder andere werken van letterkundigen aard, heeft hij een na 1872 verschenen Hollandsch-Latijnsch woordenboek uitgegeven met dr. Van Cappelle. De overledene was een bij uitstek kundig en degelijk man.

WILLEM MOLL, hoogleeraar aan de universiteit te Amsterdam, is aldaar overleden den 16^{n} Augustus. Hij werd den 18^{n} Februari 1812 te Dordrecht geboren. Onder andere schreef hij de volgende werken: *Geschiedenis van het kerkelijk leven der christenen gedurende de zes eerste eeuwen*, *Angelus Merula*, *Johannes Brugman*, *Kerkgeschiedenis van Nederland vóór de hervorming*, *Kerkhistorisch archief* (in vereeniging met N.C. Kist), *Geschiedenis der christelijke kerk in Nederland* (in vereeniging met B. Ter Haar).

JOHAN LAMONT, hoogleeraar in de starrekunde en bestuurder van de koninklijke starrewacht te Munchen, geboren op 13 December 1805, is overleden in de laatste dagen van Augustus. Hij schreef verscheidene belangrijke werken over starrekunde.

OCTAAF DELEPIERRE, gewezen archivaris van Brugge, in welke stad bij geboren werd in 1802, is overleden te Londen, einde Augustus. Hij was secretaris van het Belgisch gezantschap in Engelands hoofdstad. De overledene maakte zich verdienstelijk voor de vaderlandsche geschiedenis door verscheidene belangrijke werken. Na het sterven zijner eerste vrouw miss Emily Napier van Magdala, hertrouwde hij met mev. Charlotta Trowez, die hem overleeft.

JOHAN DOCHIS, een Duitsch historieschilder, is dezer dagen in het open veld aan de Beiersche grenzen door den bliksem gedood.

BERNARDINO ZENDRINI, hoogleeraar te Palermo, is aldaar in de eerste dagen van September overleden. De volledige werken van Heinrich Heine werden door hem in het Italiaansch vertaald.

ANNA SCHLEH, schilderes te Berlijn, die al sedert vele jaren vruchteloos worstelde tegen de onverschilligheid waarmede het publiek hare werken bejegende, heeft een einde aan haar leven gemaakt, omdat de jury der thans open zijnde Berlijnsche tentoonstelling een stuk, dat zij inzond, weigerde te plaatsen.

Eene herinnering.

Wij deelen onderstaande houtsnede mede, als eene der eerste proeven van samenstelling van den reeds gunstig gekenden kunstschilder E. Claus en tevens als eene herinnering van de deelneming der Belgen aan den zoo treurig bekenden dusgenaamden Mexicaanschen veldtocht, die zoovele Belgische gezinnen en daaronder

TEEKENING VAN E. CLAUS, HOUTSNEDE DOOR ED. VERMORCKEN.

België's koninklijke familie in rouw gedompeld heeft.

De soldaat, dien wij afgebeeld zien, gezeten v ó ó r twee op elkaar gestapelde trommels welke hem als schrijftafel d i e n s t doen, is naar het leven afgemaald.

Het schijnt dat de schranderheid, welke hij in de vervulling zijner betrekking betoonde, hem deze eer verwierf.

Wij, onze lezers zullen het beseffen, nemen de plaat niet in ons tijdschrift op, om zoodoende bij te dragen tot de vereeuwiging of vereering van den afgebeelden s e r g e a n t - m a j o o r. Wij zouden met die bedoeling ons bestek en onze rol te buiten gaan.

Het geschiedt, gelijk wij hooger zegden, als eene herinnering aan een feit dat s p o r e n achterlaten zal in onze h e d e n d a a g s c h e geschiedenis, en daarbij kan de nauwkeurige teekening der kleeding en uitrusting van de Belgische vrijwilligers van keizer Maximiliaan ook belang hebben voor kunstbeoefenaren.

Overigens verdient de gravure om hare kunstwaarde in ruime mate de plaats die wij haar inruimen. Wij houden er ons van verzekerd dat deze plaatsnede om hare samenstelling en teekening, die den verdienstelijken kunstschilder den heer E. Claus tot eer verstrekken, onzen lezers welkom zijn zal. Op de thans geopende driejarige tentoonstelling te Antwerpen prijken van hem drie schilderijen welke wij in ons tijdschrift op blz. 134 aanteekenden en waartusschen vooral zijne *Rustende Marokaansche muzikanten* geschilderd in Tlemcen uitmunten.

De houtsnede, van den heer Ed. Vermorcken, leeraar der klasse voor het aanleeren der houtgravuur bij de koninklijke academie, is, volgens prijzenswaardige gewoonte, zeer goed verzorgd.

Tentoonstelling van schoone kunsten.
Vervolg van blz. 135.

De jonge valk, een keurig en zorgvuldig geschilderd tafereel van J. ANTONY (zie blz. 118), is verkocht aan den heer Dautricourt-Woets, burgemeester van Dixmude.

C. MEUNIER (Brussel) koos reeds in 1878 de volgende episode uit Conscience's *Boerenkrijg* van 1797 in de Brabantsche Kempen tot o n d e r w e r p van eene groote schilderij 'De ongelukkige vluchtelingen zagen in de verte, ter plaatse waar hun nederig dorpje rees, dikke rookwolken ten hemel stijgen.' Thans stelde hij ten toon eene tweede bewerking, op verkleinde schaal, van ongeveer hetzelfde onderwerp. Zijne schilderij is zoo verdienstelijk uitgevoerd als indrukwekkend d o o r wat zij voorstelt. Des schilders *Zaaier* beviel ons minder. Zijn portret van mej. G. Platteau (toebehoorende aan den heer J. Van Hal) is een goed gewrocht.

A. MONCHABLON (Parijs) maalde met veel kracht van uitdrukking en ernstig gevoel *Napoleon te St.-Helena.* Dit grootsch opgevat tafereel is een der uitmuntendste stukken van de tentoonstelling.

H. OTTO (Leuven): zijn *Italiaansche houthakker* is goed geschilderd; slechts schijnt de achtergrond van het stuk wat te zwart. Niet onverdienstelijk is deszelfden schilders *Streng gevang* (een heerschap dat te huis zit met een ziek been, een weinig beduidend onderwerp).

E.J. BOKS' *Verraderlijk bouquet* voert ons in eene gezellige huiskamer, waar zich vader, moeder en dochter vereenigd bevinden, op het oogenblik dat de dienstmeid eenen knecht heeft laten binnentreden die voor de juffrouw eenen bloementuil aanbrengt, wat de ouders, den vader vooral die bij eene tafel zijne

pijp zat te rooken, verbaasd doet opkijken. De figuren zijn zeer goed getroffen en het stuk is over zijn geheel met groot talent bewerkt. Het werd aangekocht door den heer W.H. Glenny, van Buffalo in Amerika.

B. BUDDE (Dusseldorp) zag zijne *Dame in middeleeuwsche kleedij*, een ernstig kunstwerk, aankoopen voor de verloting.

H.J. BURGERS' *Na het vertrek* en *De pui* dragen beide den eigenaardigen stempel van dezen bekwamen schilder. Wij veroorloven ons nochtans het eerstgenoemde stuk, eene Hollandsche visschersvrouw met haar kind aan het strand, dat zeer goed van opvatting is, niet aangenaam van kleur te vinden.

J.A. CANTA (Rotterdam), *De gelukkige moeder* en *Spelende kinderen met duifjes* behooren tot de zeer zorgvuldig geschilderde stukken in dit vak.

TH. CERIEZ (IJperen) vergast de bezoekers der tentoonstelling op een *Nagerecht* van uit den tijd van Lodewijk XV welk vele kunstliefhebbers zal doen watertanden: het is een puik tafereeltje. Des schilders *Lezer* kenmerkt zich door even degelijke hoedanigheden. Laatstgenoemd stuk is verkocht.

J. LEISTEN (Dusseldorp): een lief stukje, tintelend van rein gevoel, getiteld: *De verjaardag van grootmoeder.*

A. LUDWIG (Parijs): *Eene lastige taak* (een scholier en eene scholierster die met zichtbare inspanning op eene schalie sommen maken of schrijven); een zeer goed behandeld eenvoudig onderwerp.

L. TYDGADT zond twee verdienstelijke stukken: *De repetitie* en *De Montenegrijnsche vrouwen tijdens den oorlog;* het laatste is door Z.M. den koning aangekocht; het scheen ons wat zwart van kleur; er zijn vrouwen op afgebeeld die gekwetsten verzorgen.

E. MANET (Parijs). Dezen schilder kan geen talent ontzegd worden; maar volgens ons is het talent dat hij bezit of wel slechts eenzijdig ontwikkeld of wel stelselmatig onvolkomen aangewend. Aan de kunst van een tafereel samen te stellen, het in te deelen, er behoorlijk licht en donker in te brengen en personen af te malen die goed zitten en staan en uit wier gelaatstrekken die aandoeningen en gevoelens spreken welke bij de rol passen die zij hebben te vervullen, - aan deze kunst, en zij is voorzeker niet gering, verstaat Manet zich tot een zeker punt. Daarentegen behoort de manier waarop hij schildert tot de verkeerde wereld. Het is geene schildering die hij levert, wanneer men ten minste aan dit woord de beteekenis verbindt welke wij gewoon zijn daaraan te geven en daarbij denken aan de werken onzer groote meesters; Manets stukken schijnen gewreven, geverfd, ja zelfs bepleisterd of gekaleid te zijn. Desniettemin is er werking in zijne stukken, wanneer zij gezien worden van op eenigen afstand. Aldus is op deze tentoonstelling het geval met *Een hoekje van een café-concert* en *In het koffiehuis.*

H. REDIGS *Huwelijksaanvraag*, een bevallig genretafereel, is door de commissie voor de verloting aangekocht, wat velen met ons een waar genoegen zal zijn. *In verlof*, van denzelfden schilder, is ook een goed en aangenaam stuk.

E. RICHTER (Parijs). Twee uitstekende stukken, vooral wegens hunne kleur: *Jonge dochter met eene Turksche pijp* en *De danseres*, welke laatste voorde verloting is aangekocht.

W. ANGUS zond eene goed opgevat schilderijtje, een fraai kabinetstukje, getiteld: *Het gebed.*

L.J. ANTHONISSEN (Parijs): *De gebroken pot* en *De liefhebsters van oudheden*, ofschoon conventioneel behandeld, zijn verdienstelijke stukken, ook om de met zorg uitgevoerde bijhoorigheden.

W.F. BARBER: *De lezer* is een onbeduidend stukje.

N. BAUDIN: een niet onverdienstelijk stuk, dat wij verleden jaar te Brussel zagen en thans getiteld is: *Van Assommoir tot Assommoir.*

JOHAN BERG (Amsterdam) schilderde in een aantrekkelijk stuk, met zijn eigenaardigen toets, twee *Vijanden van het gedrang*, namelijk een paar bedaagde mannen, onder eene kermistent, waarvan de eene zijne pijp rookt terwijl de andere zijn glaasje drinkt.

R. BISSCHOPS *Och hoe sprekend!* vermeldden wij ter gelegenheid der Rotterdamsche tentoonstelling (zie blz. 99).

C. DE BRUYCKER (Gent): *De dorpssmidse*, eene goed geteekende schilderij, die echter onnatuurlijk van kleur is.

F. DE BRUYCKER: een stuk getiteld *Fopperij*, waarop eene kaartzienster is voorgesteld; aangekocht door den gekenden kunstliefhebber den heer Muscar.

E. DELPÉRÉE: een zeer verdienstelijk uitgevoerd onbeduidend onderwerp: *In de voorkamer.*

J. DELVIN (Gent): *Bergbewoners een lijk overdragende*, een groot en breed behandeld stuk dat echter te schraal van kleur is; voorts een goede *Studiekop* en een verdienstelijk afgebeelde *Slaaf.*

A. DE MEESTER (Brussel): *Bij den liefhebber* is eene met talent bewerkte ofschoon onbeduidende voorstelling, namelijk twee mannen die eene Chineesche pop bezichtigen; de kleur van het stuk is zeer goed.

A. PLASSON (Parijs): *De brief* is een bij uitstek wel verzorgd fraai stukje; *De muil* beviel ons veel minder.

P. PREYER (Dusseldorp). Dezes schilders *Quatur van snaartuigen* noemen wij een meesterstuk, al is de kleur ook tamelijk schraal; samenstelling, teekening en uitdrukking zijn uitmuntend.

H. PLATNER (Dusseldorp); *Op een slechten weg betrapt*, een goed opgevat onderwerp, is zorgvuldig uitgevoerd. Het stelt voor een pastoor die waarschijnlijk de ouders komt verwittigen over het gevaar dat hun zoon loopt. *Ontdekking van eenen nest kiekens* is mede hoogst verdienstelijk. Het eerste stuk is voor de verloting aangekocht.

G. PORTIELJE. *Daags na den veldslag*, een zeer aangenaam genrestuk, was aangekocht voor de verloting, maar is herverkocht.

A. DE BERG. *Vertrek naar de stad* is een goed behandeld onderwerp, maar het rechtergedeelte van de schilderij rammelt als kleur. Verkocht aan den heer Lion-Deleval.

A. DE WILDE, de bestuurder der academie van Sint Nicolaas, zond een vrij eigenaardig stukje, getiteld *Vrij onderwijs,* welk zich gunstig onderscheidt door zijne kleur.

F. DE WILDE'S *Liefhebber van huisdieren* halen wij als verdienstelijk aan; maar het stuk is over zijn geheel te glanzend geschilderd: de hond schijnt wel van porselein te zijn.

H. EWERS (Dusseldorp): *Kunstschildersgezin in eene werkplaats der* XVIIe *eeuw*, eene sierlijke samenstelling.

H. FANTIN-LATOUR (Parijs): een fraai portretstuk, waarop twee juffrouwen teekenend en schilderend zijn afgebeeld.

K.F. FELU: een zeer verdienstelijk portret, door dezen schilder, die geene armen heeft, met de voeten gepenseeld.

H. FIMMERS zond een zeer keurig stukje, getiteld: *Laatste verbetering.* Waarschijnlijk is de afgemaalde persoon een toondichter.

V. FLAMACHE'S *Morgenwandeling* mag een lief stukje worden genoemd.

FANNY GEEFS' *Grootmoeder* maakt hier even als verleden jaar te Brussel een zeer goed figuur; ook haar stuk getiteld *Carmen* (eene zangeres) is zeer verdienstelijk.

K. GIRON (Parijs): *De opvoeding van Bacchus* is eene in vele deelen zeer schoone, ja uitmuntende schilderij. Des schilders zeer fraai portret, door hem zelf uitgevoerd, werd (zonderling genoeg) voor de verloting aangekocht.

J. GYSELINCKX' *Lomperik* (een jongen die zijn broertje moest wiegen en die de wieg omgetrokken heeft, door te schrikken voor een grooten hond) is beter van gedacht dan van uitvoering.

HIRTH DU FRÊNES (Amsterdam): *Een centje*, *als je blieft* (een zeer klein tafereeltje, waarop een bedeljongen met eenen aap) is een juweeltje in den vollen zin des woords. In zijn klein bestek geeft het een diepen blik op gansch een maatschappelijken toestand; de teekening is uitmuntend verzorgd, de kleur puik en krachtig en de voorstelling geheel waarheid. Deszelfden schilders *Strandlooper* mag insgelijks aanspraak maken op onverdeelden lof.

H. LEINEWEBER (Dusseldorp): *De morgen in 't huis van den boschwachter* en *Poging tot verzoening*, twee goed getroffene en bijna onberispelijk geteekende tafereelen, die ons echter voorkwamen wat rosachtig van toon en kleur te zijn, zooals de meeste der Dusseldorpsche school.

A. ASSELBERGS (Brussel). Een uitstekend stuk is zijn *Waterpoel in de Kempen;* in de *Waterpoel van Bellecroix* schaadt de al te blauwe lucht, terwijl de voorgrond ons overdreven zwart voorkwam; de schildering van het stuk *Decembermorgen in de Kempen* scheen ons te hard. Het eerste werd voor het Antwerpsch museum aangekocht.

Mej. E. BEERNAERT: twee zeer fraaie stukken, *Moeras te Hoogstraeten* en een *Zicht uit de duinen van Oostkapelle;* aan beide leggen wij evenwel ten laste, dat de boomen met tak en blad niet genoeg geteekend zijn. Bij Ruysdael en Meindert Hobbema zou de schilderes met vrucht kunnen te rade gaan.

C. BERNIER (Parijs). *De verlatene dreef* van dezen meester is eene uitstekend schoone schilderij, een kapitaal kunstgewrocht, zooals de pronkzaal er niet veel rijk is, een uitzonderlijk sieraad voor de hedendaagsche Fransche school. Jammer dat het zoo slecht geplaatst werd.

L. DERICKX: *Op den Beukenberg*, welk wij reeds verleden jaar te Brussel zagen, is thans aangekocht voor de verloting. *Wandeling onder de wilde kastanjeboomen*,

met een gezicht op de stad Tongeren in het verschiet, overtreft eerstgenoemd stuk, ook aan kracht van kleur, en vormt eene zeer aangename schilderij.

A. DE LATHOUWER stelde twee verdienstelijke landschappen ten toon: *De morgen,* verkocht aan den reeds vroeger vermelden heer W.H. Glenny, en *Einde van den herfst.*

A. DE KEYZER: een goed uitgevoerd *Gezicht van Antwerpen aan de Schelde* en een verdienstelijk stuk, getiteld: *Na den regen.*

J. JANSSENS, L. PULINCKX en F. MATTHAEI verdienen allen veel aanmoediging.

K. PAULI (Gent): twee fraaie en zeer aangename landschappen: een woudgezicht in den herfst en *Eene beek in het bosch*; het laatste is aangekocht voor de verloting.

J. ROSSEELS stelt drie landschappen ten toon: HEIDE, IN DE MAAND JUNI en *De morgen;* zij zijn, volgens een stelsel waaraan wij onze goedkeuring onthouden, zeer grof geschilderd, en maken, vooral als men ze van eenigszins nabij beschouwt, eenen indruk die alles behalve aangenaam is.

A.J. HEYMANS is in hetzelfde spoor als de heer J. Rosseels. Zijn *Weg der oude berken* is aangekocht door den heer E. Picard-Olin. Buitendien stelt hij ten toon: *Een lentemorgen* en *Het dorp mijner moeder.* De eerste indruk echter welken deze stukken op den toeschouwer maken, vooral wanneer zij van op zekeren afstand worden gezien, is anders vol waarheid.

Op mev. MESDAG VAN HOUTEN ('s-Gravenhage), *Morgen in de heide* en *Stilleven*, is nagenoeg van toepassing wat wij schreven over de heeren Rosseels en Heymans. Deze schilderes schijnt meer met het paletmes dan met het penseel te werken.

G. VOGELS (Brussel): *In het bosch* en *Boomgaard.* Idem.

J. VOLA: *Gezicht op de boorden der Lesse* en *Watermolen in de omstreken van Parijs;* te zwaar geschilderd en zwart van kleur.

P.J. GABRIEL (Schaerbeek): zijn voortreffelijk Hollandsch landschap, *Gezicht uit de omstreken van Abcoude*, op een schoonen zomermiddag gezien, is gekocht voor de verloting. Deze schilder zond bovendien twee verdienstelijke gezichten uit de Hollandsche turflanden.

L. DELEHAYE: een *Romeinsch binnenhof*, welk van veel aanleg blijk draagt, al wettigt het ook de vraag of het geschilderd is naar de natuur.

De Dusseldorpsche school zond een goed getal fraaie landschappen en watervallen, waartusschen wij vooral aanteekenen die van W. BODE, H. BRINCKMANN, R. BURNIER, J. BÜTTLER, J. DUNTZE, F.W. FABARIUS, C.L. FAHRBACH, A. FLAMM, W. GENSCHOW, O. JERNBERG, C. JUNGHEIM, A. KESSLER, W. KLEIN, A. LEU.

Tusschen de Brusselsche landschapschilders bekleeden in deze tentoonstelling eene goede plaats L. CARPIN, K. CAVENS, A. DAUTRELANDE, V. EVRARD, A. DE BISEAU, F. DELGOUFFRE, M. en M. GARDNER, E. HUBERTI, F. KEELHOFF, H.B. KOEKOEK, A. LE MAYEUR. De volgende Antwerpsche liefhebbers-landschapschilders zonden zeer verdienstelijke stukken: F. ISENBAERT, H.D. HOOGE, A.M. OOMEN en H. PAREIN.

E. LEGENDRE (Brugge): een fraai stadsgezicht op de *Kaai van den Rozenkrans* te Brugge.

A. NUMANS: een verdienstelijk doch tamelijk schraal geschilderd *Gezicht op de brug van Bercy te Parijs.*

A. PECQUEREAU (Brussel): *Markt te Heilbronn* en twee Brusselsche stadsgezichten, drie verdienstelijke stukken.

F. MARINUS, nog een pilaar der Antwerpsche school, geboren in 1808, thans bestuurder der academie te Namen, leverde een hem waardig landschap, getiteld de *Morgen in de omstreken van Namen.*

F.A. ORTMANS (Fontainebleau): *Haan in het woud van Fontainebleau* en *Weide te Mortfontaine*, twee uitstekende landschappen, beide verkocht, het eerste voor de verloting.

Van A. NORMANN (Dusseldorp) werd het schoone *Landschap van Noorwegen* voor de verloting aangekocht. Des schilders *Kust van Noorwegen* is met veel waarheid teruggegeven.

F. DE BAERDEMAECKER (zie 1878, blz. 204: *Gezicht der Maas bij Hermeton*, een bekoorlijk stuk.

X. DE COCK (Deurle). Zijn *Voetpad in een bosch* mag een goed geschilderd landschap heeten.

L. BULLERKOTTEN heeft veel voortgang gemaakt, ofschoon zijn *Morgen op de boorden van de Our* wat hard van schildering is; zijne *Herinnering der Ardennen* is in dit opzicht beter uitgevallen.

F. BEERTS: *Wederkomst uit de kerk*, een net gezichtje uit de Ardennen, maar niet genoeg afgewerkt.

J. DELEHAYE: eene veel belovende studie, *Gezicht bij Deurne.*

A. VERWEE (Brussel): *In West-Vlaanderen,* zeer schoone schilderij met keurig geteekende dieren; zijn stuk *Omstreken van Oostende* is aangekocht voor de verloting.

F. BACKVIS (St.-Joost-ten-Noode): *Twee koeien in de weide* en *Een met paarden bespannen wagen door wolven overvallen* zijn zeer verdienstelijke stukken.

K. BOLAND, belooft vooral met *De zeven hoofdzonden* (eene hondenvoorstelling), een goed dierenschilder te zullen worden. Minder dan het voornoemde beviel ons zijn *Postbureel in de lucht*, ofschoon het zeer goede hoedanigheden ook als kleur bevat. Des schilders portret, uitgevoerd door ED. DE JANS, primus van Rome, in een stuk getiteld: *In nadenken* en waarop een hond en bijhoorigheden door Boland zelf zijn geschilderd, is zeer goed uitgevallen. Van DE JANS, thans te Parijs, zagen wij een goeden studiekop.

F. BONHEUR, de broeder der beroemde schilderes, zond twee belangrijke schilderijen, *Binnen het woud* en *De bergengte van Cabria*, puik met dieren gestoffeerd.

R. CERAMANO (Seine-et-Marne): eene goede schilderij, welke verkocht is, voorstellende eenen herdershond die zich vlijtig weert om de aan zijne hoede toevertrouwde schaapskudde bijeen te houden; is getiteld: *Pas op.* Van denzelfde een fraai *Voorhof met zwijnen.*

C. CUNAEUS (Amsterdam): een uitmuntend tafereel met honden, getiteld: *Trouwe wachten.*

K. DAMERAU (Parijs): *Terugkeer der kudde,* allerbest afgemaald; de schilderij geeft een treffenden indruk van den vallenden avond; des schilders *Kleine os* is voor de verloting aangekocht.

F. DE BEUL: *Koeien op den boord der Schelde* onderscheiden zich door goede teekening.

C.F. DE KER (Dusseldorp): *Afgejaagd hert en windhonden* en *Groot wild,* twee belangrijke doeken, goed voorgestelde figuren, doch wij vinden de schildering te hard en droog.

E. DE PRATERE (Brussel): goed geteekende *Honden.*

E. EISMAN-SEMENOWSKY (Parijs): een verdienstelijk schilderijtje, getiteld: *Rozen voor de zwijnen,* dat echter nog al eenige gelijkenis heeft met het stuk welk Jan Van Beers in 1878 onder denzelfden titel te Antwerpen tentoonstelde (zie onzen jaargg. 1878, blz. 170). Het tafereeltje is verkocht.

H. JOCHAMS (Brussel): *Vee in de duinen,* met veel waarheid, frisch en krachtig afgemaald.

E. JOORS: een uitstekend geschilderde jongen met eenen hond en het portret van eenen hond dat aan den heer G.E. toebehoort en op 15 Juni in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* door ons gezien werd.

Van CH. MALI (Munchen) werd voor de verloting aangekocht de *Wederkomst der kudde schapen,* eene zeer keurige schilderij.

A. MAUVE ('s-Gravenhage). Ook de *Kudde schapen* van dezen schilder mag geteld worden bij de beste dierenstukken welke de tentoonstelling heeft aan te wijzen.

J.L. MOERMAN: een goed portret van den jachthond des heeren Flor. Grégoire. Het afgebeelde schepsel moge geen tweevoeter zijn, de schildering is er niet minder zeer verdienstelijk om.

J. STOBBAERTS heeft zich ditmaal overtroffen; door kracht en waarheid van kleur is zijn *Koestal* eene der merkwaardigste schilderijen van de tentoonstelling; het stuk vindt dan ook zeer grooten bijval. Zijn *Haan, hinnen en eenden* zijn ook zeer fraai.

Van A. PLUMOT vermeldden wij *De uitgang eener pachthoeve* in onzen vorigen jaargang, blz. 192, ter gelegenheid van de tentoonstelling te Brussel; zijne *Gevaarlijke brug* is zeer zorgvuldig geschilderd, maar al te porseleinachtig; zulks belet niet dat het stuk schoon te noemen is.

L. MUNTHE (Dusseldorp): twee *Wintergezichten* die, als naar gewoonte, uitmuntend waar zijn.

Water- en zeegezichten zijn er een aantal geschilderde, geplamuurde en ik geloof zelfs gemetselde; wij bepalen ons slechts van de geschilderde te spreken want vele hadden zonder schade voor de tentoonstelling mogen afgewezen worden; teekenen wij dus diegene aan, welke zich door hunne verdienste in meerdere of mindere mate onderscheiden:

JACOB JACOBS. *De zeewind op de kusten van Finland* en de *Monding der haven van Portel,* twee verdienstelijke gewrochten die dezen talentvollen schilder tot eere verstrekken en zijne gevestigde en welverdiende faam op waardige wijze gestand doen.

E. BODOM (overleden): *Kusten van Noorwegen.*

E. BOLSIUS, een liefhebber die toont dat hij voortgang maakt met zijne *Boorden der Schelde.*

A. BOUVIER (Brussel): *Lage tij, Te Tholen* en *Holle zee.*

E. BRACHT (Carlsruhe): *In de duinen.*

A. CALAME (Geneve). *Gezicht van het oud slot van Hendaye aan de monding van den Bidassoa.* Voortreffelijke schilderij.

L. CHABRY (Bordeaux). *De kusten van Saintonge* (aangekocht voor de verloting).

L. BARNABA (Brussel): *Visscherschuit bij Boulogne aan zee* (de schildering der zee laat als voorstelling van water te wenschen).

L. DE BURBURE (Schaerbeek), *De reede van Antwerpen*, niet geheel naar waarheid voorgesteld; vooral de groote toren is niet ernstig geteekend.

H. LE GRAND: *Schemerlicht na onweder*, Normandische kusten bij laag getij.

G. DENDUYTS (Gent). *Het opkomen der maan.*

E.F. LEEMANS, de uitstekende schilder van maanlichten, maakt nog voortdurend vorderingen in het vak waaraan hij zich heeft gewijd. Bewijzen hiervoor leveren zijn *Zomeravond te Anseremme* en zijn voor de verloting aangekochte *Avond aan de Lye te Gent.*

M. LINDSTRÖM (Zweden): een met treffende waarheid en dichterlijk weergegeven *Opgang der maan.*

ED. MOERENHOUTS fraaie *Vervallen molen,* bij maneschijn gezien, is verkocht.

R. MONGOMERY: *Westerkusten van Ierland* en *Kusten van het* (Schotsche) *eiland Arrau* vormen twee uitnemende gewrochten, al blijken zij bij lange of herhaalde beschouwing ook tamelijk eentonig. Laatstgenoemde schilderij is aangekocht door den heer E. Van Put.

F. COGEN (Brussel): *De wederkomst der visschersschuiten,* eene verdienstvolle samenstelling, en de *Oude visscher,* een uit het leven gegrepen beeld; beide goed geschilderd.

A. MUSINS *Hollandsche visscherschuiten in de Noordzee* hebben wij, toen dit tafereel ons voor het eerst onder de oogen kwam, met een hartelijk bravo begroet. Dit zeestuk, welk den blik streelt door eene rijke verscheidenheid, is een van de allerschoonste kunstwerken die de pronkzaal bevat.

Ook F. MUSIN schittert op deze tentoonstelling met eene zeer schoone schilderij, welke ons *De reede van Oostende* te zien geeft terwijl zij door eenen rukwind wordt gezweept. Het stuk is verkocht.

L.A. NEETESONNE zond een verdienstelijk riviergezicht: de *Schelde bij stil weder.* Het is zeer te bejammeren dat het in de tentoonstelling niet op eene betere plaats gehangen werd.

L. SCHAEFELS, leeraar bij de Antwerpsche academie, spant op deze tentoonstelling inderdaad de kroon in het vak van schildering van stillevens en bloemen; zijn *Wild en vruchten* is meesterlijk naar de natuur geschilderd en zijne *Bloemen en vruchten* vormen eene recht kapitale schilderij die aangekocht is voor de verloting. Beide schilderijen kunnen naast de beste soortgelijke stukken ook van de oudere meesters gesteld worden. Ofschoon het bloemenstuk zeer groot is zal het toch overal welkom zijn, als een waar sieraad voor elke woning.

J. CAPEINICK (Gent): een breed behandeld *Stilleven* en een fraai bloemenstuk, beide met veel getrouwheid naar de natuur geschilderd.

J.H. CLAES (St.-Gillis-Brussel) verdient voor zijne bloemen en toebehooren denzelfden lof.

D. DE KEGEL (Gent). Uitmuntend geschilderde bloemen in een koperen bak en een keurig uitgevoerde huwelijkstuil, in eene kristallen vaas, waarin de oranjebloesem

eene gansch bijzondere melding verdient, even als de bloemen, welke rond het bord zijn geschikt.

A. DE MERSSEMAN (Antwerpen) stelde in een klein stukje voortreffelijk afgemaalde *Schelpen* ten toon.

CH. DE NAEYER (Brussel). Twee zeer lieve stukjes, *Rozen en druiven* en, belangrijker als onderwerp, *Lentemorgen te Peuthy.*

L. DE REST (Oostende). Zijn stuk, waarop is afgebeeld een *Eendvogel,* getuigt van talent en ernstige studie.

J.B. EGGERICX (Brussel). Een bloemen- en een fruitstukje, die hoezeer zij dan ook als zeer verdienstelijk werk mogen geprezen worden, ons meer zouden bevallen, als de schildering wat breeder was en niet van eene zoo overdrevene zorg blijken droeg.

F. GEERTS' flink behandelde vruchten en groenten zouden wij malscher van toon hebben gewild. Zijn tweede stuk, getiteld: *Het verslag*, hebben wij niet aangetroffen.

ED. HUBERTI's bloemen, goed van kleur, zijn niet juist genoeg geteekend. *Stilstaande molen* en een *Windruk*, van denzelfden schilder, zijn onvoldoende afgewerki.

Mej. P. JAMAR (Luik) brengen wij ons welgemeend compliment over hare uitmuntende *Veld*- en *Lentebloemen.*

J. LEMMENS zond drie bloemen- en fruitstukken welke ons versterkt hebben in het vertrouwen welk de aanleg van dezen jongen schilder ons inboezemt. Met genoegen hebben wij gezien dat zijn grootste stuk aangekocht is voor de verloting.

J. NAUWENS, aan zijne goede gewoonte getrouw, stelt twee zorgvuldig naar de natuur geschilderde stukken ten toon. Zijne *Vruchten en bijhoorigheden* werden aangekocht voor de verloting en wij wenschen al bij voorbaat den winner van dit puike stuk geluk. Des schilders *Beker voor den eerewijn* is insgelijks keurig uitgevoerd; groot waren nochtans de moeielijkheden die het penseel hier moest te boven geraken, door de velerlei afwisseling en tegenstellingen welke in het stuk voorkomen; de heer Nauwens wist zich daarbij glansrijk uit den slag te trekken en zijn talent van eene nieuwe zijde te vertoonen. Het stuk is tot in de minste bijzonderheden voortreffelijk afgewerkt, zoowel wat schildering als teekening betreft.

P.E. NICOLIÉ: *Vruchten, bloemen en moeskruiden*, welke niet alle met gelijke waarheid zijn geschilderd. Als te wenschen latende in dit opzicht wijzen wij namelijk de asperges aan.

E. QUITTON munt met zijne doode vogelen uit; hij schildert die meesterlijk. Twee zijner stukjes werden gekocht door den heer A. De Pret-Roose van Calesberg.

Als zeer verdienstelijke stillevens vermelden wij nog die van J. DIERCKX, RIJSSENS-DE LAUW (Antwerpen), H. BELLIS (Brussel), DAURIAC (Arlon), mej. W. BOOMS ('s-Gravenhage), IDA en MARIA MOLIJN (Rotterdam).

(Wordt voortgezet).

Gestreelde hoogmoed wordt bitter bedrogen.
J.J. CREMER.

De haas en de schildpad.
(Naar La Fontaine.)

Hard loopen dient voor niets; vertrek op uwen tijd:
De schildpad met den haas brengt ons dit klaar te binnen.
Ik wedde, zei de pad, dat gij zoo dra niet zijt
Aan gindsche doel, als ik. - Zoodra! waar zijn uw zinnen!
Zijt gij wel wijs? hernam 't lichtvoetig dier:
Ga, sukkel, koop, om uw verstand te redden,
Een graantje elleboor of vier. -
- Wel wijs of niet, toch wil ik wedden. -
Nu, 't werd gedaan, en elk van beî
Zijn inzet naast het doelwit leî.
Wat d'inzet was, hoeft niet geweten;
Noch wie hun zou als rechter staan.
De haas kon schier de baan met vier, vijf passen meten;
'K meen, passen 'lijk hij maakt, wen hij, bijna gevaân,
Den hazewind ontloopt en naar de maan gaat zenden,
Als door de heide vliegt, haar meet met zijne lenden.
Dus: hij had tijd genoeg, kon nog wat knabbelen gaan,
Wat slapen, wat te luistren staan
Van waar de wind al komt, en laat de padde
Maar gaan haar senatorengang.
Dan, zij trok af, wat leed ze ook hadde,
En maakte spoed, al duurde 't lang.
Zou hij intusschen, hij, zulke overwinning achten?
Van zulk een wedspel roem verwachten?
Hij denkt, 't is in zijn eerbelang
Van laat maar af te gaan. Hij knabbelt, gaat wat slapen,
Vermaakt zich alles na te gapen
Doch 't wedspel niet. Op 't laatst, wanneer hij zag
Dat de andre ging bijkans het eind' der renbaan naken,
Vertrok hij als een pijl. Maar wat hij sprong ook, ach!
't Was niets gekort: de schildpad eerst kwam 't doel te raken. -
Welnu! riep zij hem toe, had ik nu wel abuis?
Wat baat uw snelheid zoo geprezen?
'k Heb de overhand!... En wat zou 't wezen
Droegt gij een huis!

DR. DE BIE.

Lichaart.

Vliegen.

Om vliegen te verdrijven wordt in een Duitsch wetenschappelijk blad opgegeven eene verdichte oplossing van aluin die men op het lijstwerk strijkt. In een vertrek, gewit met bijvoeging van aluinoplossing zullen zich volgens hetzelfde bericht geene vliegen ophouden.

Hendrik Avercamp.

In eene der laatste afleveringen van het Archief voor Nederlandsche kunstgeschiedenis geeft de heer J. Nanninga Uitterdijk, archivaris te Kampen, eene breedvoerige levensschets van den Nederlandschen schilder Hendrik Avercamp, over wien tot hiertoe weinig bekend was. Hij werd geboren in het laatst der XVIe eeuw en moet vóór 1660 gestorven zijn; in welke jaren was niet te vinden. Zijn vader was Berend Avercamp, stadsapotheker te Kampen, zijne moeder Beatrix Peeters, die verwant was aan de Antwerpsche schildersfamilie van denzelfden naam. Er wordt zelfs verondersteld, dat Avercamp een Peeters tot meester had. Dit vermoeden is namelijk gesteund op het feit, dat Avercamp begon met rivier- en zeegezichten te schilderen en zulks wel in dezelfde manier als Jan Peeters, van wien men in het Antwerpsch museum eene schilderij kan zien waarop de Schelde vóór Antwerpen toegevrozen is afgebeeld met schaatsenrijders, sleden enz. Later schilderde Avercamp meer wintergezichten en wintervermakelijkheden. Hij volgde hierbij eene eigenaardige zelfstandige richting. Hendrik Avercamp was bijgenaamd ‘de stomme van Kampen.’ Volgens Immerzeel zou hij dezen toenaam niet verschuldigd zijn aan een spraakgebrek, maar aan zijn stilzwijgenden aard. De levensschets spreekt dit tegen. Uit een verzoekschrift dat Avercamps meeder tot schepenen en raden van Kampen richtte, toen zij vreesde niet lang meer voor haren zoon te kunnen zorgen, blijkt overtuigend dat hij hulpeloos was, ‘stom ende miserabel.’ De heer Nanninga Uitterdijk heeft getracht al de schilderijen en teekeningen van Avercamp op te sporen en te beschrijven. Hij noemt van hem 15 schilderijen; eene daarvan bevindt zich in het museum Boymans te Rotterdam, eene op het stadhuis te Kampen, eene in het provinciaal kabinet van oudheden te Leeuwarden, eene in de verzameling van den heer A. Houck te Deventer. De 11 overige bevinden zich buiten Holland in museums en verzamelingen. Van zijne teekeningen worden er 12 beschreven. Uit catalogussen van kunstverkoopingen in de vorige en in 't begin dezer eeuw vermeldt de heer Nanninga Uitterdijk nog ééne schilderij en 62 teekeningen van Hendrik Avercamp. De werken van dezen kunstenaar blijven zeer gezocht, alhoewel het schijnt, dat de kleur zijner schilderijen nog al geleden heeft door den tijd. Voor zijne teekeningen besteden de liefhebbers veel geld, gelijk onder andere nu laatstelijk nog is gebleken in de veiling der kunstverzameling van den baron van Isendoorn te Amsterdam. (Zie onze blz. 139.)

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom kan eene gebarstene klok, datzelfde aangenaam geluid, onder de slingering, niet meer laten hooren?

Omdat de scheiding twee gedeelten vormt, die aan elkander strijdig zijn als de klok heen en weer slingert, en die wederzijds de uitwerking van een vreemd lichaam maken, dat het werktuig zoude aanraken.

Over de snelheid der spoortreinen

in de verschillende landen van Europa is in Duitschland een belangrijk overzicht verschenen. Daaruit blijkt, dat in Engeland, tusschen Londen en Dover, York en Hastines, de grootste snelheid bestaat; zij bedraagt gemiddeld 80 kilometers of ruim 14 uren gaans per uur. In België bereiken sommige treinen eene snelheid van 67 kilometers per uur. In Frankrijk doorloopen de sneltreinen van Parijs naar Bordeaux

63 kilometers of ruim 11 uren gaans per uur. Van Berlijn naar Keulen vindt men dezelfde snelheid.

Kroniek.

Antwerpen. Hij, die aangeduid wordt als de toekomstige bestuurder van de Antwerpsche academie, wiens benoeming als dusdanig wordt gezegd volkomen zeker te zijn, de heer Karel Verlat heeft in de hem toebehoorende zaal der Twaalfmaandenstraat de portretten tentoongesteld welke wij op blz. 108 van ons tijdschrift vermeldden. Die der heeren dokter Ceuterick en C. Coesemans mogen eenigszins hard voorkomen, zij zijn desniettemin juist van toon en kleur, wanneer men ze ziet in het volle daglicht. De afbeelding van den Antwerpschen stadsbouwmeester P. Dens is geschilderd zooals Albrecht Durer of Quinten Massys dat zouden hebben gedaan. Nochtans wordt in onze oogen de kroon gespannen door het portret van den kunstschilder E. Wouters, welk geheel en al in den trant van Memlinc is behandeld. Toen wij er in onzen vorigen jaargang, blz. 170, van gewaagden, noemden wij het een meesterstuk. Van dien lof hebben wij niets terug te nemen: een meesterstuk is het in den vollen zin van het woord. En wat eene heerlijke schilderij vormt niet het stuk waarop mevrouw de Witte-della Faille met haar paard en haren hond is afgebeeld! Ach! dachten wij toen wij er vóór stonden, zoo die schilderij eens van hier naar het museum mocht verhuisd worden... De *Jonge Zeeuwsche moeder*, breed geschilderd, in den trant van Frans Hals (zie blz. 110), welke naar het Luiksche stadsmuseum gaat, is een krachtig en flink behandeld stuk, dat in elke kunstverzameling eene eereplaats innemen zou en waarmede Luik dan ook geluk mag gewenschtworden: een paar dozijn stukken van dit gehalte en de naam van zijn museum ware gevestigd. Het aan den heer Hijnen toebehoorend portret van een *Jong Zeeuwsch meisje* is een niet minder puik gewrocht. Van de tentoonstelling maakt ook deel uit het portretstuk welk de heer Verlat vroeger zichtbaar stelde in het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen:* baron H. van Havre in jachtgewaad, vergezeld van zijnen boschwachter Jan Van de Wauwer en eenen hond; dit stuk is eene echt puike schilderij geworden, sedert dat de heer Verlat in het landschap meer licht en lucht heeft gebracht. Nog een portretstuk is dat, waarop het dochtertje van den heer H. van Havre is voorgesteld in gezelschap van eenen hond die met des kindjes uitgeworpen blauwen schoen aan 't spelen is. Buitendien stelde de heer Verlat nog de volgende schilderingen van zijne hand ten toon: een aap die eene ophicleide bespeelt (toebehoorend aan den heer Hijnen); een aap die eenen bas aan 't opspannen is (toebehoorend aan den heer T. Soetens); de afbeelding van een hondje (toebehoorend aan mev. L. de Wael); de afbeelding van den hond van mev. G. Grisar; een tandmeester, in apengedaante, die eenen stamgenoot, aan wien hij zijne kunst uitoefent, bij vergissing een verkeerden (gezonden) tand heeft getrokken (dit stuk is nog te koop); een aap, die al eenigszins op jaren schijnt en welke aan een jongeren kornuit eene duchtige oorsleuring geeft, tot straf omdat hij een papier beklad heeft met inkt (dit stuk hoort toe aan den heer H. Bource, den befaamden schilder); eindelijk een stuk getiteld *Het kostbaar pand*, afgemaald in de voorstelling van een meisje dat een brood aan het hart prangt. Van al deze gewrochten mag naar waarheid gezegd worden dat zij voortreffelijke kunstvoortbrengselen zijn. Het bericht, dat de hoer Verlat eene eigene, alleen uit door hem geschilderde stukken samengestelde tentoonstelling zou openen had vele hooggespannen verwachtingen doen ontstaan; na deze tentoonstelling meermalen bezocht te hebben gelooven wij de getuigenis te

mogen afleggen, dut niemand teleurgesteld geworden is door wat hij er te zien gekregen heeft Integendeel: veler verwachting werd overtroffen.

- Bij den uitgever L. Dela Montagne, Wijngaardstraat, 10, zullen binnen kort verschijnen de door ons in 1874, blz. 116 en 181, aangekondigde *Liederen voor kleine en groote kinderen* van den dichter Emanuel Hiel. De liederen zullen een schoon boekdeel in octavo uitmaken, met nieuwe Elzevier-letter gedrukt; prijs fr. 150.

Mechelen. De boekhandelaar J. Ryckmans-Van Deuren kondigt de uitgaaf aan van eene reeks *Oefeningen ter aanvulling van de Beknopte Spraakleer der Nederlandsche taal en de Eerste Beginselen der Nederlandsche spraakleer* van den zeer eerw. heer Th. Roucourt door Jan Boucherij. Wij zien deze uitgaaf met belangstelling te gemoet.

Brussel. In het stadhuis, boven den dusgenaamden leeuwentrap, zijn de twee schilderijen van E. Wauters geplaatst, voorstellende: *Maria van Burgondië, zwerende de gemeentevoorrechten der stad Brussel* (1477) *te zullen eerbiedigen* (zie 1878, blz. 156), en *Hertog Jan IV en de ambachten van Brussel.* Zooals wij deden voorzien in ons verslag over de tentoonstelling van Brussel (zie 1878, blz. 168), hebben deze tafereelen oneindig gewonnen nu zij op de hun bestemde plaats gehangen zijn.

Bergen De kunstschilder A. Bourlard is tot bestuurder der academie benoemd ter vervanging van den heer A. Hennebicq, ontslaggever.

Buitenland.

's-Gravenhage. Z.M. de koning heeft voor het volgend schooljaar wederom 5000 gl. ten behoeve van de tooneelschool beschikbaar gesteld.

Amsterdam. 16 Maart 1881 zal het 300 jaren geleden zijn dat de vermaarde Nederlandsche geschiedschrijver en dichter Pieter Corneliszoon Hooft te Amsterdam geboren werd (hij overleed te 's-Gravenhage in 1647), Er heeft zich eene commissie gevormd om den gedenkdag van Hoofts geboorte te vieren. Er zou eene tooneelvoorstelling, aan 's dichters werken ontleend, plaats hebben en men zou tevens de noodige middelen trachten te vinden om op kunstrijke wijze, in den stijl der eerste helft van de XVIIe eeuw, de groote zaal te herstellen van het slot te Muiden (omtrent 3 uren zuid-oostwaarts van Amsterdam gelegen), waar Hooft zoovele jaren gewoond en zijne uitstekendste werken geschreven heeft. De commissie wenscht de muren der voornoemde groote zaal te versieren met schilderijen en beeldwerken, aan de omgeving en de werkzaamheid van Hooft ontleend, en doet daartoe een beroep op alle Noord- en Zuid-Nederlandsche kunstenaars. (Zie in verband met wat voorgaat onzen jaargang 1878, blz. 162.)

- De reeds befaamde plaatsnijder P. Arendzen houdt zich onledig met de uitvoering van een portret van den beroemden schilder L. Gallait.

- 1 September werd te Schoonhoven plechtig ingehuldigd het ter nagedachtenis van den verdienstelijken schrijver Aart Admiraal opgerichte grafteeken (zie onzen jaargang 1878, blz. 188). Het bestaat uit eenen net bewerkten zerk, waarop eene afgeknotte zuil is geplaatst. Op het voetstuk leest men den naam van den overledene, den datum van geboorte en overlijden en de woorden: ‘Zijne vrienden en vereerders.’ Het geheel is omgeven door een eenvoudig hekwerk.

Haarlem. Bij den uitgever De Graaff staat eerlang te verschijnen een nieuwe roman van Cd. Busken Huet, getiteld: *De koning der eeuw.*

Middelburg. Bij J.C. en W. Altorffer is verschenen: *Geschiedkundig mengelwerk over Zeeuwsch-Vlaanderen*, door Frans De Potter, van Gent.

Parijs. Ter gelegenheid van het proces welk de heer E. Zola verloren heeft tegen den heer Victor Driessens, die zonder toelating van den schrijver het stuk *L'Assommoir* te Antwerpen in het Vlaamsch had opgevoerd (zie blz. 130), heeft de Parij-

sche letterkundige vereeniging Frankrijks minister van buitenlandsche zaken (Waddington) verzocht, in de wet op den letterkundigen eigendom eene bepaling op te nemen, volgens welke het in geen geval zal toegelaten zijn, eenig werk hoegenaamd zonder vergunning van hem die het geschreven heeft te vertalen.

- Het bovengedeelte van het gedenkteeken van Abelard en Heloïse op Père-Lachaise is hersteld in zijn vorigen staat, met een gewelf en vier kloktorentjes, terwijl op de voorzijde de borstbeelden van Abelard en Heloïse geplaatst zijn. Voor deze werken gaf de Parijsche gemeenteraad een hulpgeld van 12,000 fr. (Zie over dit gedenkteeken onzen loopenden jaargg., blz. 61.)

Nantes. Einde October wordt in de hoofdkerk een praalgraf voor generaal Lamoricière ingehuldigd, vervaardigd door den beeldhouwer Dubois en, naar het schijnt, een meesterstuk.

- In den omtrek van Saint-Mesmin is door eenen landbouwer, bij het omspitten van den grond, een gouden ring gevonden, die 14 gram weegt en van de V^{e} eeuw dagteekent. In den ring is een goudstuk gezet met den beeldenaar van prinses Placida, zuster van den Romeinschen keizer Honorius.

Perpignan. In deze stad is den 21^{n} September het standbeeld van den uitstekenden starrekundige Frans Arago ingehuldigd (geboren te Estargel bij Perpignan in 1786, overleden te Parijs op 3 October 1853). Het beeld is een werk van Mercié en wordt zeer geroemd.

Montbeliard. Den 21^{n} September had in deze gemeente de inhuldiging plaats van het standbeeld van kolonel Denfert-Rochereau, die, als bevelhebber over Belfort, in den oorlog van 1870-71 de éénige Fransche overste was welke de hem toevertrouwde vesting, toen zij belegerd werd, niet aan den vijand overgaf.

Keulen. Voor het stedelijk museum werden in 1878-79 de volgende schilderijen aangekocht: een zeestuk van Pieter Molijn 1338 fr., portret van eene jonge dame door Eglon Hendrik van der Neer 2488 fr., mansportret van Nicolaas Maas 2200 fr., *Ahasverus en Human* van Gerbrandt van der Eschhout 921 fr., twee portretten van Corneille Janssens genaamd Janson van Keulen 4923 fr., landschap van Jan van der Meer van Haarlem 1512 fr., landschap van Philipp de Koning (Koninck) 2214 fr., eene schoenmakerswerkplaats van David Rijkaard 3375 fr.

Weenen. Burgemeester en schepenen hebben besloten aan den gemeenteraad voor te stellen, de graven van Mozart, Glück, Jozef Haydn en Beethoven, die op de kerkhoven van Weenen begraven liggen, het geheele jaar door op kosten der stad met versche bloemen te versieren, ‘omdat het eene eereschuld voor de stad Weenen is, de herinnering aan de mannen, die zich zoo groote verdiensten omtrent de toonkunst verworven hebben, voortdurend levendig te houden.’

Venetië. Te Schio heeft de fabrikant Alessandro Rossi een standbeeld laten oprichten ter eere van zijne werklieden, als een blijk van hulde aan de klasse der samenleving die voor een ruim gedeelte 's lan 's grootheid helpt stichten op het gebied der nijverheid. Het standbeeld, gemaakt door Giulio Monteverde, stelt eenen wever voor en wordt om zijne schoone uitvoering geroemd. Op het voetstuk staat het volgende te lezen: ‘Alessandro Rossi aan zijne wevers - 1879. - Gelijk voor den weefstoel en gelijk voor God. De toekomst behoort aan de arbeidzame volken. Het kapitaal is het werk van gisteren; arbeid, het kapitaal van morgen. De arbeid verheft en maakt vrij. Het zijn de kostbaarste overwinningen die de arbeid schenkt. Steeds

gereed om te werken voor het huisgezin, te strijden voor Italië en den vorst. Laat ons, altijd vooruitgaande, het werk onzer vaderen in eere houden.'

Parma. Den 8n September heeft de onthulling plaats gehad van een standbeeld, opgericht ter nagedachtenis van Francesco Mazzola alias Il Parmegiano, bijgenaamd de kleine Rafaël. Hij werd in 1503 te Parma geboren en stierf in 1540. Tot zijne beroemdste schilderijen behooren *Cupido die bogen snijdt*, de *H. Margaretha*, de *Madonna della Rosa* (deze laatste in het museum te Dresden). Hij was het die in Italië de etskunst invoerde.

Napels. In deze stad is onthuld een door Giulio Monteverde gemaakt gedenkteeken van Sigismund Thalberg, den beroemden in 1812 te Geneve geboren pianist, die gedurende vele jaren te Napels gevestigd was.

Sidney. De internationale tentoonstelling waarvan wij met enkele woorden gewaagden op onze 75ste bladzijde, is den 17n September geopend. Het vooruitzicht, dat België en namelijk de Belgische kunst eervol zou vertegenwoordigd zijn, heeft zich bewaarheid. Ook de Belgische nijverheid bekleedt op de tentoonstelling een goeden rang.

Sterfgevallen.

CORNELIUS VINCENTIUS JOSEPHUS GHISLENUS NEEFFS, geboren te Mechelen op 5 April 1808, is aldaar overleden den 3n Augustus. De overledene was een vlijtig beoefenaar van de studie der vaderlandsche geschiedenis. Blz. 57 van onzen loopenden jaargang brachten wij in herinnering, dat de heer Neeffs aan ons tijdschrift ettelijke goede bijdragen, vruchten van zijne lievelingsstudie, leverde; wij voegden er bij, dat slechts één opstel met des schrijvers naam onderteekend verscheen; de andere waren naamloos of onderschreven met den verdichten naam *C. Seffen.* De overledene, wiens leven zeer zeker verkort is geworden door het ontijdig afsterven van zijnen zoon (zie onze blz. 57), was een kundig en ontwikkeld man die het zich daarbij als een plicht aanrekende nooit ledig te zijn en er naar streefde om zooveel mogelijk nut te stichten in den kring zijner omgeving. Allen die hem hebben gekend kunnen getuigenis afleggen van zijn welvervuld leven en zullen de gedachtenis van den achtbaren gemoedelijken man in eere en vriendschap bewaren. Hij laat zoo het schijnt talrijke belangrijke aanteekeningen achter over de geschiedenis van Mechelen.

BERNHARD VAN COTTA, de beroemde aardkundige, leeraar aan de bergacademie te Freiberg, is den 14n September gestorven. Hij werd in 1808 te Zillbach geboren. Hij schreef belangrijke werken over de aardkunde, de mijnen enz. Tot zijne voornaamste schriften behooren *Die Erzlagerstätten Europas* (1861), zijne *Briefen über Humboldt's Kosmos* (1848-51) enz.

THEODOOR VALERIO, die voor vele jaren te Brussel gevestigd was en uitmuntte door zijn talent als schilder en plaatsnijder, is den 14n September overleden te Vichy, oud 61 jaren.

JOHN A. CARLYLE, die Dante's *Divina Commedia* in het Engelsch vertaalde en met zijnen broeder Thomas eene geschiedenis van Frederik den Groote schreef, is overleden in de eerste helft van September.

EUGENIUS EMANUEL VIOLLET-LE-DUC, de uitstekende Fransche bouwkundige, is den 18n September te Lausanne plotseling overleden. Ouder andere beroemde werken schreef hij een *Dictionnaire raisonné de l'architecture française du* XIe *au*

XVIe *siècle,* eene *Histoire de l'habitation de l'homme dans les temps préhistoriques* enz. Hoogst belangrijke herstellingen werden volgens zijne aanwijzingen en onder zijne leiding aan een groot getal merkwaardige gebouwen uitgevoerd, waaronder behooren de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Parijs, de hoofdkerk te Amiens, de kerkte Verdun, het kast el te Pierrefonds, het slot te Eu, de oude vesting van Carcassonne enz. Hij was ongeveer 65 jaren oud. In hem ontvalt Frankrijk eenen man waarvan naar waarheid is gezegd dat hij was een groot bouwkundige, een groot kunstenaar en een groot schrijver.

Jan Swerts 1820 + 1879.

Deze gunstig gekende Antwerpsche schilder, wiens hier verschijnend welgelijkend afbeeldsel, door Frederik Vermorcken geteekend naar eene lichtteekening van J. Maes, wij den heere Ed. Vermorcken te danken hebben en die zich sedert 1874 in Bohemen had gevestigd als bestuurder van de academie van schoone kunsten te Praag (welke eervolle betrekking men hem te Antwerpen was komen

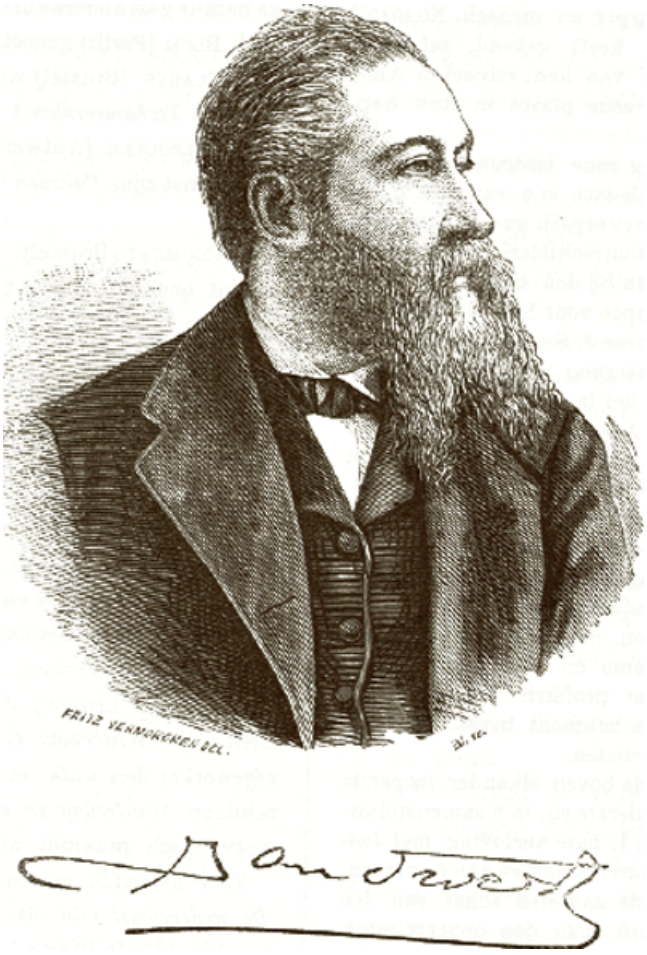

aanbieden), is den 11n Augustus te Marienbad aan de gevolgen e e n e r hartziekte overleden. Hij werd den 13n Augustus 's nachts te Marienbad zonder plechtigheid begraven.(1)

S w e r t s stond te Praag zeer in aanzien door zijn ernstig en veelzijdig talent en de gewaardeerde d i e n sten welke hij bewees aan de kunstschool en m i t s d i e n aan het kunstonderwijs in 't algemeen. Hij heeft in Bohemen een zeer groot getal portretten geschilderd, zonder daarom de godsdienstige schildering en de historieschildering te verwaarloozen. A l s uitstekend roemt de plaatselijke drukpers en namelijk de *Prager Zeitung* de zeer belangrijke muurschilderingen waarmede Swerts de Sinte-Annakapel van de Praagsche hoofdkerk heeft versierd en waara a n hij pas de laatste han d had gelegd, toen, nu eenige weken geleden, in de voornoemde kapel

(1) De overledene werd te Antwerpen geboren den 25n December 1820. Ten onrechte geeft de doodbrief 1823 als geboortejaar op; verkeerdelijk ook drukt het *Journal des beauxarts* 1824 en zegt dat de Beurs te Antwerpen (welke versierd was met muurschilderingen van Swerts en Guffens) afbrandde in 1853. Waarom de *Vlaamsche School* niet even geraadpleegd?

het huwelijk zijner eenige dochter, mej. Bertha Swerts, met den heer August De Keuster, van Antwerpen, door mgr. Schwarzenberg ingezegend werd. (De schets der voornoemde muurschilderingen, welke de levensgeschiedenis der heilige Anna voorstellen, bevindt zich op de thans geopende driejarige tentoonstelling van Antwerpen.)

De overledene laat een aangelegd tafereel achter, voorstellende *Aartsbisschop Schwarzenberg die Z.H. Paus Leo XIII bij zijne kroning den visschersring aan den vinger steekt.* In tegenstelling daarmede zij hier herinnerd, dat de eerste schilderij die Jan Swerts tentoonstelde (zulks geschiedde te Kortrijk in 1811) den *H. Petrus als hoofd der kerk aangewezen* vertoonde.

Na alsnog te hebben aangehaald dat Swerts in 1842 op de Brusselsche tentoonstelling eene schilderij in zond, voorstellende *De drie vrouwen aan het graf van Jezus*, kunnen wij volstaan met voor zijne overige werken te verwijzen naar verschillende der 24 jaargangen van ons tijdschrift, waarin nagenoeg alles wat de betreurde kunstenaar heeft voortgebracht nauwkeurig is vermeld,[(1)] terwijl daarin ook ettelijke fraaie platen naar werken van zijne kunstvaardige h a n d prijken.

S w e r t s hanteerde ook m e t v e e l bekwaamheid de pen. Men weet dat hij onder medewerking van zijn onafscheidbaren vriend eene beknopte beschrijving heeft uitg e g e v e n van eene kunstreis in Duitschland, onder den titel: *Souvenirs d'un voyage artistique en Allemagne par J. Swerts et G. Guffens*, *peintres à Anvers.* In 1858 bezorgde de boekhandelaar wijlen Max. Kornicker, te Antwerpen, eene tweede uitgaaf van dit geachte werkje, waaraan de uitgever eene D u i t s c h e voorrede toevoegde.

De overledene was lid van het instituut van Frankrijk, van de academiën van Munchen, Dresden, Amsterdam en verscheidene andere kunstinrichtingen; officier van de Leopoldsorde, ridder van de orde van den H. Gregorius den Groote, van den Rooden Adelaar, van den Leeuw van Zharingen, van de Eikenkroon en van den Witten Valk.

Den 1^{n} September werd in Onze-Lieve-Vrouwekerk te St.-Nicolaas (Oost-Vlaanderen) eene uitvaart voor den heer Swerts gehouden; in de brieven van uitnoodiging tot het bijwonen der plechtigheid stond vermeld, dat zij plaats had als een bewijs van dankbaarheid jegens den schilder van de frescos

(1) 1855. blz. 72, 117, 118, 120; - 1857, blz. 24 168; - 1858, blz. 143, 144; - 1859, blz. 8, 26, 32, 74, 80, 96, 144; - 1860, 48, 96, 119, 136; - 1861, 2, 25, 63, 118, 130, 143, 154; - 1862, 7, 40, 95, 159; - 1863, 90, 92, 118, 170, 220; - 1864, 7, 11, 42, 43, 90, 188, 203, 225; - 1865, blz. 53, 60, 132, 200; - 1866, 11, 32, 96, 101, 128, 180; - 1867, blz. 27, 97, 129, 133, 152; - 1868, blz. 25, 32, 80, 183; - 1869, blz. 119. - 1870, blz. 7, 17, 178; - 1871, blz 8, 87, 143, 175, 177; - 1872, 71, 80; - 1873, 39, 141, 191; - 1874, 7, 32, 75; - 1875, 82, 97; - 1876, 16, 147; - 1877, 175; - 1878, 202.

der voornoemde kerk (zooals men weet, werden die schilderingen, evenals die van de Antwerpsche St.-Joriskerk, door de heeren Swerts en Guffens gezamenlijk uitgevoerd) Er is spraak, in laatstgenoemde kerk ter eere van Jan Swerts een gedenkteeken als eene welverdiende hulde op te richten.

De heer Swerts werd in de laatste jaren zijns levens zwaar beproefd. Twee duurbare wezens, over wier verlies hij zich nooit heeft kunnen troosten, werden hem te Praag door den dood ontrukt. Eerst stierf zijn twintigjarige zoon Walter. Kort daarna sleepte eene onverbiddelijke ziekte mev. Jan Swerts geboren Maria Van Hoorenbeke ten grave.

Laat de heer Swerts als kunstenaar een geachten naam achter, hij doet dat evenzeer als burger en mensch. Niemand die hem in eenigerlei betrekking heeft gekend, zal zulks tegenspreken, en groot is het aantal van hen, zoowel te Antwerpen als daarbuiten, die hem eene plaats in hun hart zullen bewaren.

Er is op dit oogenblik te Praag eene tentoonstelling der nagelatene werken, teekeningen, schetsen enz. van den overledene open. Wij denken dat het Antwerpsch gemeentebestuur wel doen zou de teekeningen der muurschilderingen welke de kamer van koophandel versierden en bij den brand der Beurs van 1858 vernield werden, aan te koopen voor het hedendaagsch museum, voor welks stichting de heer J. Swerts destijds met warmte geïeverd heeft. (Zie onzen jaargang 1864, blz. 7 en 43.)

Zooals hooger is aangestipt, was het in de Sinte-Annakapel der Praagsche hoofdkerk dat de Antwerpsche meester Jan Swerts gelast werd muurschilderingen uit te voeren, die juist voltrokken waren toen hij opgeroepen werd door den dood.

Als men de kleine kapel binnentreedt treft u boven het altaar in ojivalen stijl allereerst een uitmuntend geschilderd glasraam, volgens Swerts' teekening uitgevoerd in Tyroolsche glasschildering te Insbruck; tusschen groene klimoptakken en gloeiend schitterende bloemkelken, prijkt de stamboom van Jesse met Abraham, David, Salomo en Onze-lieve-Vrouw, omgeven van de borstbeelden der profeten van het Oude Testament. De roos welke dit raam bekroont bevat het kruis met de zinnebeelden der vier evangelisten.

Verder zijn in 16 paneelen, in drie boven elkander loopende rijen, afgebeeld, te weten: in de onderste rij, in 8 samenstellingen, de legende der heilige Anna: 1. hare verloving met Joachim; 2. uitdeeling van een derde harer goederen aan de armen; 3. geschenk van het tweede derde aan den schat van den tempel; 4. weigering van deze gift door den opperpriester, wegens het kinderloos blijven van den vijfjarigen echt der geefster; 5. Joachim en Anna, uit den tempel gejaagd, elkander verlatende; 6. verschijning in de woestijn van eenen engel die Joachim terwijl hij slaapt mededeelt dat hem eene dochter zal geboren geworden, die zal gezegend zijn door alle tijden heen; 7. een engel die dezelfde gebeurtenis verkondigt aan de heilige Anna, en ontmoeting, bij Jerusalems Gouden Poort, van de op des engels raad naar hunne woonstede terugkeerende Anna en Joachim.

In de middelrij: Maria's geboorte; hare opvoeding; Maria's voorstelling in den tempel en de dood van de heilige Anna.

In de bovenste rij zijn op gouden grond geschilderd: de blijde boodschap, de geboorte, de dood en de verrijzenis des Zaligmakers.

D.V.S.

De hoop ondersteunt de grootste helft der menschheid in dit leven en geeft aan het andere zijne reden van bestaan.
IWAN GOLOWIN.

Tentoonstelling van schoone kunsten.
Vervolg van blz. 145.

De door ons op blz. 118 vermelde schilderij van G. VANAISE, van Gent, thans te Parijs verblijvende, *Quinten Massijs* voorstellende, is aangekocht door den heer Julius Le Brasseur.

Van E. CARPENTIER moeten wij nog vermelden eene goed geschilderde *Koewachtster* die verkocht is.

L. ROBBE, de uitmuntende dierenschilder van wien de *Vlaamsche School* reeds verschillende platen heeft medegedeeld (zie 1868, blz. 105), zond eene keurig uitgevoerde *Weide* met naar de natuur geschilderde dieren die als modellen kunnen dienen.

M. BLUM (Parijs) genoot veel bijval met zijne *Geleerde honden.*

A. CLARYS (Brussel) wekte de aandacht met zijne *Paardenloopen in Terkamerenbosch;* zijn *Akkerman* is ons ontsnapt.

G. COLSOULLE (Antwerpen), voor ons een nieuweling, die belooft met zijne *Paarden van het Fransche leger na den slag van Sedan.*

K. COUMONT (Brussel). Van zijn *Binnenbrengen van het hooi* schijnt ons de lucht te zwaar.

R. DE LOS RIOS (Parijs): een flink geschilderd *Landschap met dieren.*

Mev. R o n n e r heeft zich ditmaal overtroffen met hare honden die bij het reisgoed huns meesters wacht houden; het stuk is daarbij zeer aangenaam van kleur. *Jacht in de Kempen* is ook wel gelukt.

E. DE PRATERE. Als naar gewoonte puik geteekende honden.

Van wijlen C.J. DE VOGEL een zeer fraaie landschap.

A. DILLENS. *De oude vischmijn te Oostende* bevat zeer goede deelen even als de *Smidse te Etterbeek;* echter niet genoeg bestudeerd en te overzien.

COOSEMANS (Leuven). *Juni*, een zeer verdienstelijk avondgezicht; zijn *Waterplas te Piat*, scheen ons niet genoegzaam afgewerkt; het stuk is aangekocht voor de verloting; des schilders *Winterdag in de Kempen* is tegen 4500 fr. voor het Antwerpsch museum aangekocht[1].

Voor hetzelfde museum zijn nog aangekocht H. BOURCE, *De wederkomst* (zie blz. 118), voor fr. 14,000; E. CARPENTIER (zie blz. 117), fr. 7000; A. ASSELBERGS, *Waterpoel in de Kempen* (zie blz. 143), fr. 4,600; H. SCHAEFELS (zie blz. 134), fr. 7000; E. DE SCHAMPHELEER, *Kleine dijk van Temsche* 135, fr. 6000; P. VAN DER OUDERAA, *De mondzoen* (zie blz. 117). Laatstgenoemde schilderij wordt ingeruild tegen het stuk dat voormeld museum reeds van dezen schilder bezit (zie onze jaargangen 1875, blz. 134 en 1876, blz. 14); de schilder ontvangt eene toegift van 5000 fr.

(1) De commissie voor de aankoopen was samengesteld uit de volgende heeren: voor het staatsbestuur: Jan Rousseau, bestuurder der afdeeling schoone kunsten bij het ministerie van binnenlandsche zaken, 5 stemmen; voor de stad: E. Allewaert en A. Van den Nest, schepenen, L. De Winter, A. Michiels en J. Nauts, gemeenteraadsleden; voor de maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten: F. Belpaire, J. Cuylits, E. Geelhand, Ed. Kums en Th. Smekens.

Van L. DANSAERT hebben wij tot hiertoe slechts één stuk vermeld, omdat wij het ander nog niet van nabij hadden gezien. Wij maken er thans gewag van als van een hoogst zorgvuldig

behandeld en puik geschilderd werk. De catalogus geeft het op onder den titel *Volk dat te neder gaat;* deze titel is een raadsel.

A. DUMARESQ (Parijs) leverde eene belangrijke en in alle opzichten verdienstelijke schilderij, voorstellende *Eene wapenschouwing* over de grenadiers der lijfwacht van den Engelschen koning George III in 1777. Uit den aard der zaak, namelijk wegens de bonte kleeding der soldaten, is het stuk buitengewoon sterk gekleurd, maar hierdoor wordt geen verkort gedaan aan het talent waarmede het is samengesteld allereerst, noch aan het talent waarmede het is geteekend en geschilderd.

De door ons reeds vermelde J. DUNTZE (Dusssldorp) heeft zijn beste stuk, *Een fjord in Noorwegen*, verkocht aan den heer W.H. Glenny.

L. LEBRUN heeft in eene wijze samenstelling en keurige teekeningen schildering afgebeeld: *De graaf van Roeulx, voor het kasteel van Gent door de Spanjaarden bezet in* 1576.

LEO LENAERTS (Elsene): *Een kwajongenstreek*, eene bevallige en eigenaardige voorstelling; de *Rustpoos van het model* is te schreeuwend van kleur.

NIKUTOWSKI's *Overvoering van Poolsche gevangenen* is aangekocht voor de verloting. *De laatste zalving* mag tusschen de keurige stukken gerangschikt worden.

B. NORDENBERG, A. OEHMICHEN en E. SCHUBACK zijn drie schilders van Dusseldorp die wij niet mogen onvermeld laten. *Na den goddelijken dienst* van den eerste en *Overweging* en *De genezende* van den tweede zijn zorgvuldig geteekende en puike schilderijen; desgelijks het *Familietafereel* van den derde, dat echter wat ros van kleur is.

C. PETIT (Schaarbeek). Drie gevoelvolle en zorgvuldig geschilderde stukken, waartusschen *De bereiding van de koffie* voor de verloting is aangekocht.

A. SERRURE doet voortdurend vorderingen wat de verdienste van uitvoering betreft. *Een ongeval* is geestig ofschoon niet nieuw van opvatting. Zijn goed opgevat *Ach, dat ik geene gravin ben!* is aangekocht voor de verloting.

C.M. SEYPPEL (Dusseldorp): een zeer eigenaardig en recht geestig uitgedrukt schilderijtje: een man die een plaasteren beeldje, waarvan een been is afgestooten, in de handen houdt; op de tafel een lijm- of plakselpot; blijkbaar overlegt de man, hoe hij het postuurtje op de beste wijze het verloren lichaamsdeel weder aanzetten zal. De titel is: *Een veldhospitaal*(?).

A. SIEGERT (idem): *Aan de deur van het klooster* en *Roer het niet aan*, twee fraaie stukken, aangekocht voor de verloting.

F. SONDERLAND (idem): *De zieke*, eene zeer lieve voorstelling uit de kinderwereld (kinderen die eene pop medicijnen laten drinken); is insgelijks verkocht.

Nota bene. De Dusseldorpsche schilders hebben niet te klagen over den verkoop op onze tentoonstelling; hunne gewrochten vonden veel aftrek; maar men doet ons opmerken, dat de Duitsche schilders in 't algemeen voor redelijke of gematigde prijzen verkoopen, wat veel minder het geval schijnt te zijn met de Belgische schilders.

CH. SOUBRE (Luik): *Begrafenis in de Ardennen* scheen ons wat vlok als schildering; wij verkiezen des schilders ander stuk, voorstellende een ridder die de scherpte van zijnen degen onderzoekt.

F. VAN CUYCK heeft eene merkwaardige bladzijde uit het werkelijk leven in zijn *Hooimaaien* tentoongesteld; alles doet zich zeer natuurlijk en naar waarheid voor; slechts schenen ons de maaiers wat dicht bijeen te staan voor het verrichten van

hunnen arbeid; teekening en schildering verdienen geroemd. Het stuk is het eigendom van den heer V. Lynen.

E. VERVEER ('s-Gravenhage): *Twee moeders* is eene puike karakteristieke schilderij, voorstellende vrouwen aan het zeestrand die met elkander twisten over den verscheurden vlieger hunner jongens.

A. ARTZ ('s-Gravenhage). *Het laatste eindje van den weg* en een *Breistertje*, zijn goed bewerkte tafereelen, even als die van: A. AYRTON (Parijs): *Een hoekje der keuken;* L. BAES (Elsene): *De grootmoeder;* S. BARON (Parijs): *Diana verrast;* L. BECKER (Brussel): *De bibliophilen* en *Een ingang van het land van Modave.*

F. BEINKE (Dusseldorp): een zeer fijn geschilderd *Phantasie-hoofdje* (het paneeltje is geen 20 centimeters hoog), aangekocht door den heer Arnold de Pret-Roose van Calesberg.

K. BENDORP (Dordrecht): *De invalieden.*

D. BLES ('s-Gravenhage): goed getroffene schaakspelers in een koffiehuis, met biljartspelers in de achterzaal; de avond valt, in de achterzaal brandt reeds licht, terwijl de bediende toebereidselen maakt om het in de voorplaats aan te steken. De titel, doelende op de schaakspelers, is: *Frankrijk door Holland overwonnen* 1795. Behoort aan de heeren Goupil en c^{ie} te 's-Gravenhage.

A. LESREL (Parijs): *Soldaat onder Lodewijk XIII*, zeer schoon als kleur.

Denzelfden lof verdient *De kopergieter* van P. VERHAERT, die ook een goed geschilderd portret zijns vaders tentoonstelde.

J.B. HUYSMANS: *Moorsche uitspanning* en *De zwemmende pop* (een Algeriaan die eene uit Parijs medegebrachte pop in eene waterkom gedompeld heeft). Beide stukken zijn bijna schreeuwend van kleur te noemen. Het laatste behoort aan den heer C. Neumans te Parijs.

H.J. MELIS (Rotterdam): *Huiselijk overleg*, eene goed opgevatte samenstelling.

De volgende genreschilders vermelden wij als hebbende verdienstelijke stukken ingezonden: K. BOOM; H. HOUBEN en L. MAILLARD (Antwerpen); P. DE COSTER, L. HERBO (Brussel); E. BOSCH en F. BOSER (Dusseldorp).

Bij de schilders van stadsgezichten mag E. GRANDJEAN (Parijs) niet vergeten worden: *De Sint-Georgiusplaats te Parijs* is eene zeer goed uitgevoerde schilderij en zijn *Italiaansch meisje* getuigt van groote bekwaamheid.

J.C. KLINKENBERG ('s-Gravenhage): *Rotterdam*, vol verdiensten; ook *Oud Delft* is een puik bewerkt stuk. De twee tafereelen van dezen keurigen en talentvollen schilder mogen geteld worden tusschen de beste gewrochten der pronkzaal.

Godsdienstige schildering is er weinig. Van ED. DUJARDIN zagen wij een groot altaarstuk in doove schildering, bestemd voor de nieuwe St.-Josephskerk te Leuven, voorstellende *De zending der apostelen.* Om het goed te beoordeelen zou men het moeten zien op de voor hem bestemde plaats. *De weg naar den Calvarieberg* laat te wenschen, in aanmerking genomen dat de schilder een leeraar is bij de academie.

I. LECRENIER (Luik): een goed geschilderde heilige *Paulus*, toebehoorende aan den heer Derasme, te Hermalle.

A. LHOTA (Praag): *Pieta*, vol gevoel.

L. JANSSENS (Antwerpen): *Hagar in de woestijn* is een stuk dat veel aanleg verraadt bij dezen jongen schilder.

Verdienstelijke water- en zeegezichten zagen wij nog van A. ALLAERTS, en E. WOLTERS te Antwerpen woonachtig.

L. APOL ('s-Gravenhage), *Een dag op de Maas;* L. ARTAN, *De duinen te Breskens;* T. BARON, *Visschersschuit op de Maas;* L. BELLIS, *Zeegezicht;* F. DE BEUL, *De oude vuurbaak;* F. HENS, *De Schelde bij regenachtig weder* (toebehoorende aan den heer L. Cateaux), goed afgemaald.

P. VAN DER VIN (Brussel): *De martelaars van het zeestrand* zijn voor de verloting aangekocht.

TH. WEBER (idem). *Het staketsel van Blankenberghe* scheen ons wat hard, maar zijn verkocht *Zeegezicht* is keurig en malscher geschilderd.

J. BENOUVILLE (Parijs): *Herinnering van het meer Nemi* uit den omtrek van Rome.

C. SCHULTZE jr. *Wintergezicht*, voor de verloting aangekocht.

H. ARDEN (Uccle): een puik wintergezicht met sneeuw.

SMITH-HALD (Parijs): *Visscherswederkomst.* Dit kapitale stuk, waarvoor de Noorweegsche kusten het onderwerp leverden en waarvan de weerga op de tentoonstelling van Munchen prijkt, was aangekocht voor de verloting en is herverkocht aan den heer J. Van Put dien wij geluk wenschen met zijne keus.

H. VERDONCK heeft grooten vooruitgang gemaakt. Zijn *Avondgezicht uit de omstreken van Erdorf* is verkocht; zijn *Avond in Vlaanderen* en *Laatste zonnestraal* mogen zeer verdienstelijk genoemd worden.

De volgende landschapschilders verdienen eene eervolle vermelding, wegens de stukken die zij tentoonstelden en waarover alleen plaatsgebrek ons verhindert breedvoeriger te spreken: K. DAUBIGNY (Parijs), TH. BOGAERT (Dendermonde), F. CARLEER J. MONTIGNY, F. ROFFIAEN, (Brussel).

Tusschen de verdienstelijke stillevens moeten wij nog vermelden: P. BERGERET (Parijs), *Pruimen* en *Oesters en garnalen;* J. THIELENS (Antwerpen), malsch geschilderde *Bloemen* en *Doode vogelen* vol verdiensten. Van te Brussel of omstreken woonachtige schilders hebben wij aangeteekend: L. BRAET, *Goudbloemen;* A. CREPIN, *Veldbloemen*; F. CARPENTIER, *Bloemen bij eene viool en muziekpapier;* de juffrouwen A. en H. RONNER; M. ROOSENBOOM; M. WAPPERS; mev. VAN DE WERVE DE GILMAN, die hare kunst leerde bij den geachten en verdienstelijken schilder P. Kremer, heeft keurig geschilderde *Rozen en varens* tentoongesteld.

E.H. JACOBS (Antwerpen), *Een bloementak;* mev. N. DAVIGNON (Verviers), *Boschbloemen;* mej. E. DE VIGNE (Gent), *Pioenen;* F. HEIMERDINGEN (Hamburg), die een buitengewonen bijval had met zijnen *Notenraper* en vooral met zijne tot bedriegens toe nagebootste houten planken waar een vogel tegen ophing; in het hout was des schilders stempel ingebrand: de draden en de knoest in het hout waren zoo

meesterlijk nagebootst dat de oudste onzer schilders met ons het op doek uitgevoerde stuk hebben betast om zich te vergewissen of het geene gezaagde plank was.

Van E. PREYER (Dusseldorp): sappig geschilderde *Vruchten*, voor de verloting aangekocht.

VERHOEVEN-BALL: *De ruikerverkoopster* zagen wij vroeger; zijn *Stilleven* rammelt als kleur, iets wat te verbeteren is.

E WOUTERMAERTENS (Kortrijk): *De boomgaard* is eene kleurrijke aangenaame schilderij, maar natuurlijker en veel belangrijker is *Het uitdrijven der kudde.*

J.TH. KRUSEMAN (Brussel): *Vlaamsch pachthof*, zeer naar waarheid teruggegeven.

W. ROELOFS: gezichten op *Wateringen* en bij *Loosdrecht*, beide in Holland, zeer fraai.

C. SPRINGER (Amsterdam): *Gezicht op de markt te Goslar*, uitmuntend getroffen; vooral het raadhuis is goed afgebeeld.

F. STROOBANT, die voor de geschiedenis der vaderlandsche bouwkunst zoo menig monument bewaarde, stelde een zorgvuldig gezicht op *Het kanaal van St.-Jans-gasthuis te Brugge* ten toon. Zijne puike *Dordrechtsche poort* zagen wij reeds te Luik (zie blz. 110).

C. VAN DEUREN (Antwerpen): *Gezicht op de werf te Lier*, een verdienstelijk stuk, werd aangekocht door den heer I.J. Forbes Atherstone uit Engeland.

H. VEDER (Rotterdam): een welgelukt *Strandgezicht te Hastings*, waaraan echter de bruine lijst schaadt.

P.G. VERTIN en CH. ROCHUSSEN: *De Bakkenessekerk te Haarlem*, een meesterwerk, gelijk deze uitstekende schilders gewoon zijn te leveren.

(Wordt voortgezet.)

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom breken sommige lieden een glas door het geluid hunner stem, wanneer zij de opening er van voor den mond houden?

Omdat zij den medeklank van het glas nemen, en hunne stem dwingen; de trilling wordt alsdan zoo hevig, dat de gedeelten van het glas vaneen scheiden.

Kunsthout

uit stroo wordt thans in verschillende streken van Noord-Amerika voor allerlei gebruik vervaardigd. Het stroo wordt tot lagen samengewerkt, met eene scheikundige oplossing doortrokken en dan onder eene zeer sterke drukking samengeperst. De bedoelde oplossing maakt den vezel week en daardoor het stroohout later waterdicht en moeielijk brandbaar. Daarbij wordt het zoo hard als mahonie of notenhout en kan zoo goed als deze gepolijst, gebeiteld en gezaagd worden.

Een verhaal uit Engeland.
(Vervolg van blz. 136.)

De bediende zag hem strak aan en zeide toen: ‘Luister eens, man. Gij komt hier om ruiten te maken.’

- Dat weet ik.
- Pas op, dat gij u met niets anders bemoeit.
- Bemoeien? Ik?
- Ja, bemoeien. Nieuwsgierigheid komt hier niet te pas.
- Aha! dacht Harry, dat gedeelte van het huis verbergt het geheim. Dat moet ik onthouden.
- Gij verstaat mij? zeide de bediende.
- Ja. Maar ik ben niet nieuwsgierig.
- Zoo veel te beter.
- Ik heb er geene reden toe. Denkt gij dat ik het geheim van uwen heer niet ken?

De bediende zag hem wederom strak aan en herhaalde: ‘Het geheim van mijnen heer?’

- Wel ja. Ik weet alles.
- Hum! zeide de bediende, zijne schouders ophalende.
- Och, God, vervolgde Harry met geveinsde onnoozelheid, denk niet, dat het een geheim voor mij is. Ik weet wel dat uw heer een schoon lief heeft - en het schijnt dat hij een beetje jaloersch is, en niet wil dat zij door een ander gezien wordt.
- Ik hoor al dat gij alles weet, hernam de bediende.
- Maar voor mij behoeft hij niet bang te zijn. Ik ben zoo geen knappe jongen, dat een meisje om mijnentwil het venster zou uitspringen.
- Maar mijnheer heeft toch grillen. Een woordje in vertrouwen. Doe niet de minste poging om haar te zien. Ik moet u waarschuwen, als gij eenen voetstap verder komen mocht dan voor uw werk noodig is, zoudt gij seffens doorgezonden worden en mijnheer betaalt te rijkelijk om u daaraan bloot te stellen.
- Dat ben ik met u eens: maar buitendien, ik ben volstrekt niet nieuwsgierig naar haar. Wat kan zij mij schelen?

Zij gingen weder naar beneden, en Harry begaf zich naar huis om het benoodigde voor zijn werk te halen, onder weg allerlei plannen makende om zijne nieuwsgierigheid te bevredigen, die bovenmate geprikkeld was door de ontdekking van het gedeelte van het huis, waar de vrouw, wie zij dan ook wezen mocht, werd opgesloten gehouden. Het belachelijke gewicht dat men aan zijne schijnbare vergissing had gehecht, toen hij een verkeerden weg insloeg, overtuigde hem dat de beschadigde daklantaren zeer dicht bij de geheimzinnige plek moest wezen, en de vrouwen van Blauwen Baard konden zeker niet meer verlangd hebben om in de verboden kamer door te dringen, dan onze glazenmaker, om achter het geheim van Ridley Hall te komen.

Hij zeide aan niemand van zijne bekenden iets van zijne ontdekking, en gaf op al hunne nieuwsgierige vragen ten antwoord dat hij niets gezien had.

Toen hij weder naar zijne karwei ging, vond hij onderweg eene groote vijl liggen, die de een of andere werkman verloren had; hij raapte haar op en stak haar in zijnen zak, weinig denkende hoe zij hem nog zou te pas komen.

Dien geheelen dag door en den volgenden was hij aan de oranjerie bezig, en zijn gedrag was zoo voorbeeldig, hij werkte zoo vlug en zoo vroolijk, en toonde zich in zijne korte woordenwisselingen met de bedienden zoo weinig nieuwsgierig, dat men begon te denken dat er volstrekt geen erg in hem stak, en minder scherp op hem lette, dan in den beginne. Met geen enkel woord of blik wekte hij de achterdocht op van menschen die op achterdocht waren afgericht.

Doch indien iemand gezien had hoe hij van tijd tot tijd groote stukken koud vleesch aan de twee half verhongerde wolfhonden toewierp, dan zou men terstond vermoed hebben, dat er onder zijne geveinsde onverschilligheid het een of ander plan verborgen lag.

Zijne list om op zulk eene onnoozele manier van het lief en de jaloezij des landheers te spreken had de bedienden in den waan gebracht, dat Harry zich zoo zeer overtuigd hield het geheim reeds te weten, dat hij er niet meer nieuwsgierig naar was.

Vier dagen hield het herstellen der oranjerie hem bezig, en al dien tijd zag men hem zonder eenige achterdocht komen en gaan. Op den vijfden dag kwam de beurt aan de daklantaren, en tegen elf ure verwijderde zich de knecht, wiens post het was naar zijn werk te zien, voor eenige minuten, hoewel hij strenge bevelen had om Harry nooit uit het oog te verliezen. Hij meende echter dat deze strenge waakzaamheid bij onzen glazenmaker noodeloos was, en ging dus om de eene of andere reden naar beneden.

Niet zoodra hoorde Harry dat hij halverwege den trap af was, of hij sprong van zijne ladder en sloop zachtjes den gang langs, tot hij achter in het huis kwam. Hier luisterde hij stil aan alle deuren. Eindelijk toen hij juist teleurgesteld wilde terugkeeren, hoorde hij een zwaren zucht, en toen hij nu bleef luisteren, liet zich weldra nog een zucht hooren. Het bloed vloog hem naar het hoofd, zoo geweldig was zijne ontroering. Nog een zucht, de uitdrukking van diepe wanhopige neerslachtigheid, volgde; doch nu haastte hij zich weder naar zijn werk, ofschoon niet voor dat hij tamelijk juist zijne berekening had gemaakt van de ligging der kamer.

- Ja, daar is het, zeide hij bij zich zelven.

Hij was weder lustig aan het werk toen de knecht terugkwam en zijne vroolijkheid was ongeveinsd, want hij had nu den eersten stap gedaan. Zonder het met zich zelven eens te zijn welk gebruik hij van zijne ontdekking zou maken, gevoelde hij toch eene zonderlinge blijdschap daarover. Het was misschien niets anders dan eene krankzinnige vrouw, zoo als het gerucht zeide; en zoo ja, dan had hij slechts hare cel ontdekt.

- Maar als zij maar zijne zinnelooze zuster is, vroeg hij zich zelven, waarom is het dan noodig de zaak zoo geheim te houden? Als die kamer hare bewaarcel is en niets anders, waarom is men dan zoo bang dat ik die ontdekken mocht. Er moet iets meer achter schuilen? Wat kan het zijn?

De etensklok voor de bedienden werd geluid. Harry klom nu ook van zijne ladder af en ging naar eene ledige kamer, om zelf te eten wat hij had medegebracht.

- Zeg eens, kameraad, zeide hij tegen den knecht, zoudt gij

mij hier als 't u belieft niet een beetje bier kunnen bezorgen?

De knecht antwoordde ja, ging het verlangde halen en zeide toen hij terugkwam: ‘Terwijl gij eet, zal ik ook maar gaan eten.’

Hij draaide de deur der kamer op slot en ging heen.

- Verduiveld, mompelde Harry; nu ben ik afgevangen.

Eene onwillekeurige gedachte dat hij het slot misschien wel zou kunnen openen, deed hem echter opstaan en het bezien. Hoe groot was zijne blijdschap, toen hij bevond, dat de schoot wel was uitgesprongen, maar niet in de slotplaat, daar de deur niet dicht genoeg was aangehaald.

Nog een oogenblik en hij was in den gang, en daar hij zich nu zeker achtte dat hij een half uur lang ongestoord zou blijven, klom hij zijne ladder op, stapte op het dak en kroop langs de goten tot hij de plek bereikt had, waar naar zijne berekening de kamer moest wezen, waarin de krankzinnige was opgesloten.

Hij kwam aan een open venster en blikte naar binnen. Een zachte, gesmoorde gil deed hem schrikken. Die kreet werd door de rampzalige bewoonster van het vertrek geslaakt, welke overeind op een bed zat en nu uitriep: Red mij, red mij! Ik ben niet krankzinnig!

- Stil! Spreek zacht! Men zou ons kunnen afluisteren.

- Wie zijt gij?

- Een vriend. Zijt gij de zuster van den landheer?

- Ja.

- En houdt hij u hier tegen uwen wil opgesloten?

Zij verschoof hare kleederen, en wees met een bitteren lach naar eene keten, die om haar middel was gesloten en haar aan het bed boeide.

- Hij zegt dat ik krankzinnig ben, zeide zij, omdat hij mij mijn eigendom wil ontnemen. De helft van dit landgoed behoort mij. Hij wil mij daarvan berooven, en houdt mij hier, in de hoop dat hij mij zinneloos zal doen worden, en bijna is het hem gelukt. Maar ik wil niet krankzinnig worden, God zal mij eens verlossen; in Hem stel ik mijn vertouwen.

- Als ik maar zeker was. Maar gij moet de waarheid zeggen. Kan ik mij op uwe woorden verlaten?

- Kunt gij mij redden?

- Misschien.

- Wilt gij?

- Als ik kan; maar het is eene gevaarlijke zaak.

- Red mij, en ik zal u rijk en gelukkig maken; red mij - uit barmhartigheid, red mij.

Harry aarzelde.

- Hebt gij moed? hervatte zij.

- Genoeg om alles te doen wat er kan gedaan worden. Kom naar het venster en laat u eens van naderbij zien, O, gij kunt u niet bewegen? Zijt niet bang; ik zal bij u in de kamer komen.

Hij deed het en naderde het bed. Zij vatte eene van zijne handen en kuste die. Nu begon hij te vreezen dat zij werkelijk krankzinnig mocht zijn, en het was ook eene twijfeling van dien aard, welke hem had doen verlangen haar te zien. Hij bezag haar dus goed, maar vond in hare oogen geen spoor van krankzinnigheid.

Terwijl hij haar zoo aanzag, werd hij getroffen door de schoonheid, die nog in hare vermagerde trekken uitblonk. Hare lange zwarte haren hingen in natuurlijk golvende lokken om hare schouders, en gaven haar een eenigszins woest voorkomen, waartoe haar gezicht, door verdriet en gevangenschap verbleekt en vermagerd, het zijne bijdroeg. Doch met dat al bezat zij eene schoonheid, die hem diep ontroerde. Het was onmogelijk met haar te spreken en zich niet overtuigd te houden dat zij goed bij hare zinnen was. Of zij vroeger krankzinnig mocht geweest zijn, was eene andere vraag; maar thans scheen zij buiten eenigen twijfel het gebruik van hare redelijke vermogens te bezitten.

Hare geschiedenis, die zij met weinige woorden verhaalde, paste al te zeer bij de verdachte geheimzinnigheid van haar broeders gedrag, om geen geloof te verdienen. Het scheen dat hun vader bij zijn dood - vier jaren te voren - het landgoed aan zijne twee kinderen had achtergelaten, met vrijheid voor haren broeder om het te deelen, of om haar in geld de waarde van haar aandeel uit te keeren. Templeworth was woedend over deze beschikking. De verdeeling van het landgoed was onmogelijk zonder het te bederven; haar aandeel uit te betalen zou hem zoo verarmd hebben, dat hij buiten staat zou geweest zijn om het goed in zijn geheel in gebruik te houden. Hij zocht haar dus over te halen om bij hem te komen wonen, en de opbrengst van het goed met hem te deelen, zonder uit onverdeeldheid te scheiden. Doch zij had eenen afkeer van zijn gezelschap, weigerde bij hem te komen wonen en bleef aandringen op eene deeling. Hierover vergramd, bracht hij haar op zekeren dag naar een bijzonder krankzinnigengesticht, hetwelk hij voor de woning uitgaf van eenen heer, die hem op hypotheek geld zou schieten, om haar aandeel te betalen. Niets kwaads vermoedende liet zij zich in dit huis brengen, waar zij terstond opgesloten en als eene krankzinnige behandeld werd. Haar broeder had den bestuurder van het gesticht gewaarschuwd, dat zij in hare krankzinnigheid het gewone denkbeeld koesterde, dat men haar goed achterhield, en dat zij zeer wantrouwig was ten aanzien van hare bloedverwanten, vooral van hem, haren broeder, tegen wien zij als eene razende te werk ging.

- De schandelijke list gelukte maar al te wel, vervolgde zij. Mijne gramschap over deze snoodheid werd voor een bewijs van mijne krankzinnigheid uitgegeven, en toen ik, met heftige klachten over de slechtheid van mijnen broeder, de geheele zaak verhaalde, was een ongeloovige glimlach al het antwoord dat ik ontving. Eenige weken lang bleef ik wanhopig. Eindelijk, toen ik zag dat ik inderdaad voor krankzinnig werd gehouden, en al mijne beweringen voor bewijzen werden aanzien van het tegendeel, veranderde ik van gedrag. Ik hield mij stil, klaagde niet meer, en sprak bedaard en verstandig. Men geloofde nu, dat ik beter werd, en mijn broeder kwam ook, zoodra men hem kennis gaf dat ik bijna genezen was, en nam mij mede; maar enkel om mij hier te brengen, en in deze kamer, aan dit bed ben ik sedert gekluisterd gebleven. Dat ik in een

zothuis heb gezeten is het bewijs, waarmede hij zijne bedienden overtuigt dat ik krankzinnig ben, en hij heeft mij dikwijls gezegd, dat zelfs wanneer het mij gelukte hem te ontsnappen, die algemeene overtuiging voldoende zou zijn om mij weder in zijne macht te brengen. Wat de mishandelingen betreft, die hij mij aandoet, daaraan zal niemand gelooven, zegt hij, omdat niemand ooit gewicht hecht aan de vertellingen van wreedheden, welke krankzinnigen zich altijd *verbeelden* ondergaan te hebben.

Zij zweeg. Harry, die met groote belangstelling naar haar verhaal had geluisterd, gloeide nu van verontwaardiging tegen haren broeder.

- Ik zal u redden, zoo het mij maar mogelijk is! riep hij uit.

- Doe dat, en gij zult rijk worden.

- Neem deze vijl, zeide hij, de opgeraapte vijl uit zijnen zak halende, en vijl dezen avond stil uwe keten door. Tracht tegen middernacht gereed te zijn en vertrouw op mij.

Hij drukte haar de hand en verwijderde zich snel.

Toen hij de deur der kamer, waarin de knecht hem gelaten had, weder had gesloten en zich bij zijnen maaltijd van koud vleesch en brood nederzette, stroomde zijn bloed zoo onstuimig door zijne aderen en duizelde zijn hoofd zoodanig, dat hij nauwelijks wist of hij wakker was, en het hem was als of hij met een akeligen droom worstelde. Hij kon niet eten, maar opdat hij daardoor geene reden tot achterdocht mocht geven, wikkelde hij het medegebrachte weder in een papier en stak het in zijnen zak. Hij dronk zijn bier uit, en daarna poogde hij zijne gedachten te verzamelen en een plan te vormen.

Eenige minuten later kwam de knecht terug, en Harry hervatte zijn werk. Binnen een uur zou het, hoe hij het ook rekken mocht, gedaan zijn, en hij wenschte niet alleen het te rekken, maar ook nog eens naar het dorp te gaan eer hij het af had. Het middel, dat hij daartoe uitdacht, was zeer eenvoudig. Door eene lompe beweging brak hij vijf van de ruiten die hij pas had ingezet, en begon nu over dit ongeluk uit te varen, als of een ander hem die schade had toegebracht. Daar hij zich ook met een stuk glas in de hand had gesneden, scheen alles zeer natuurlijk.

- Verduiveld, nu moet ik nog eens naar huis om meer glas te hal en, en ik verlies daardoor niet alleen mijn glas, maar ook mijn tijd. Is het zoo noodig, dat ik die karwei vandaag afmaak?

- Ja, volstrekt.

- Dan zal het wel moeten. Welke tegenslag! En dat nu zoo veel menschen mij noodig hebben!

- Het spijt mij voor u, maar mijnheer heeft gezegd dat het werk in eens moet afgedaan worden.

- Dan zal ik van avond terugkomen.

(Wordt voortgezet.)

Wie verstaat het hoe en waarom van de liefde eener vrouw?
C. VAN NIEVELT.

Kroniek.

Antwerpen. In zitting van 13 September heeft de gemeenteraad beslist, het beeld van Quinten Massijs, welk den heer A. De Braekeleer voor 34,000 fr., buiten het voetstuk, is besteld, te doen maken uit wit marmer, in stede van brons, en het te plaatsen op het kruispunt over de Maria-Theresialei. (Zie onzen vorigen jaarg., blz. 178.)

- Den 13n September besloot de gemeenteraad tot den aankoop der oud-Egyptische verzameling, waarvan wij op blz. 98 gewaagden, voor 22,000 fr., op voorwaarde dat het staatsbestuur, welk een hulpgeld van 5000 fr. had aangeboden, zijne tegemoetkoming verhooge tot 11,000 fr., wat toegestaan is.

- Even als hij in 1863 deed, heeft de beeldhouwer Jos. De Cuyper den 21n September de nog levende gewezene leerlingen en eenige kunstvrienden van wijlen M.I. Van Brée op een feestmaal op zijn buitenverblijf te Duffel genoodigd ter herinnering aan het overlijden huns meesters en vriends. De heeren F. De Braekeleer, N. De Keyser, X.A. Gheysens en L. Ricquier hadden zich over hunne afwezigheid laten verontschuldigen. Tegenwoordig waren de heeren J.M. Troye, P. Kremer en J.B. Van Rooy, bijzondere leerlingen van Van Brée vooraleer hij bestuurder der academie was, verder de heeren Beernaerts, B. De Loose, J. Correns, Willem en Joz. Geefs, N. Marinus, J. Platteel, H. Redig, I. Stocquart en Van Brée zoon van Philips en J. Thielens, griffier der provincie. Onnoodig te zeggen dat aan dezen vriendenmaaltijd vele aangename herinneringen ter sprake werden gebracht en aan Van Brée's verdiensten als kunstenaar en bestuurder der academie eene hulde werd bewezen die door de lange reeks verloopen jaren niets van haar diep gevoel en warmte had verloren. Tusschen de vereenigde vrienden en goede bekenden heerschte de gulste en aangenaamste stemming. (Zie 1860, blz. 137; 1864 blz. 225; 1871, blz, 45).

- Een aantal leden van het te Brussel vereenigde congres ter bevordering der kennis van het Amerika vóór Columbus heeft den 28n September een bezoek aan de stad Antwerpen gebracht. De bezoekers werden ten stadhuize feestelijk ontvangen. De welkomstrede, door den heer burgemeester L. de Wael uitgesproken, werd beantwoord door den heer Liagre, minister van oorlog, die zich als congreslid tusschen de geleerde schare bevond, waarvan onder andere ook deel uitmaakten mev. de markgravin de Croisiez en mej. Cleyhans, beide van Parijs, de heeren dr. Nachtigall, majoor Serpa Pinto, de befaamde Portugeesche reiziger, Rabaud, Gravier, Questiaux van Marseille, een Chineesch zeeofficier en een mandarijn, beide in hunne vaderlandsche kleeding, voorts vele Belgische heeren, te zamen een 150-tal personen, wien ten stadhuize een ontbijt aangeboden werd. (Zie blz. 131.)

- 6 October heeft de gemeenteraad beslist, een marmeren borstbeeld van den heer N. De Keyser, eere-bestuurder van de academie ven schoone kunsten, te doen maken om bijgezet te worden in het museum. (Zie blz. 88.)

- Onze medewerker de heer stadsarchivaris P. Génard is benoemd tot ridder in de orde van de Eikenkroon.

- De heer K. Verlat schildert het portret van Ch. Gounod, als een geschenk voor dezen gevierden Franschen toondichter.

Brussel *Koninklijke academie van België.* De klasse van schoone kunsten, den 23n September geroepen zijnde om uitspraak te doen over 5 partitiën, ingezonden voor den internationalen kampstrijd van symphonie met groot orkest, heeft besloten eene vereerende melding en eene premie van fr. 500 toe te kennen aan ieder der werken die tot kenspreuk voeren; *Ars longa, vita brevis*, en *Le travail rend une nation florissante;* als maker heeft zich doen kennen de heer J. Callaerts, muziek-

meester van de Antwerpsche O.-L.-Vrouwekerk en oud bestuurder der muziekafdeeling van het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen* te Antwerpen. (Zie onze jaargangen 1860, 80; 1861, 147; 1863, 11; 1894, 83; 1866, 60.)

Gent. Sedert eenige weken is men alhier aan het Kuipgat, waar vroeger eene sluis in de Leie bestond, belangrijke werken aan 't verrichten in 't belang der scheepvaart, welke te dier plaatse niet zonder gevaar was. Men wist uit de stadsrekeningen van 1479, dat er op dit tijdstip grafzerken bij de sluis op de bedding der rivier werden gelegd, en van deze gelegenheid is gebruik gemaakt (en niet zonder moeite) om eenige dier steenen op te halen. De meeste waren van eene buitengewone grootte en zwaarte (er zijn er, die omtrent 2,000 kilos gewicht hebben); zij waren met ijzeren haken en lood stevig aan elkander bevestigd. Het zijn middeleeuwsche zerken, versierd met figuren en sieraden in ojivalen stijl. Jammer dat verscheidene grafsteenen bij 't werk in twee zijn gebroken; een, onder andere, van 1^{m}45 breed op 3 m. lengte. Hierop treft men twee figuren aan, ten voeten uit gesneden; een der personages is gedoscht in een lang kleed, waarvan de plooien zeer kunstig zijn geschikt. Boven 't hoofd leest men 't woord PATER; onder de tweede figuur: FILIA. - Een andere steen van nagenoeg gelijke grootte geeft onder andere te lezen: HIER LEECHT BEGRAVEN WOUTER BRUUSCH ENDE SIJN....., DIE OVERLEET INT JAER ONS HEEREN ALS MEN SCREEF M.CCC ENDE XCLVIII, DEN XXV.. DACH IN MAERTE. BIDT OVER DE ZIELE. Men vraagt zich af, van waar komen die zerken? iets wat moeielijk te beantwoorden is, aangezien de grafsteenen doorgaans niet vermelden, voor welke plaats zij bestemd zijn. De namen der overledenen alleen kunnen dan tot richtsnoer dienen om te weten, of de steenen van elders dan wel uit de stad zelve naar de Leie gebracht zijn. Een der steenen geeft nog enkel te lezen: DANEEL VAN DEN....., de familienaam weggekapt zijnde om er 't ijzer in te voegen, dat dien zerk aan eenen anderen vasthechtte. WOUTER BRUUSCH, hooger vermeld, is in het gedacht des heeren F. De Potter, een Gentenaar, daar de familienaam Bruusch verscheidene malen in wettelijke oorkonden der stad Gent voorkomt. Gemelde schrijver bericht ons: '*Mer Daneel Bruus,* wever, werd in 1436 gekozen tot eenen der drie kapiteins van de oproerige Gentenaren (zie *Memorieboek van Gent,* I, 203); *Antoon Bruus* was in 1548 voorlaatste schepen van gedeele. Dit zijn, wel is waar, de tijdgenooten niet van Wouter, wiens grafzerk thans weer aan het licht gekomen is, maar wij kennen nog een ander lid der familie, die mogelijk de zoon van onzen Wouter geweest is, namelijk *Gillis Bruusch,* bijgenaamd Backer. WOUTERS *zone*, en die in 1394, dus vier jaren voor WOUTERS' overlijden, te Wondelgem een leen hield van de St.-Baafsabdij, ter grootte van 15 bunder, benevens eene kleine visscherij en een tiendeke.' (Zie verder DE POTTER en BROECKAERT, *Geschiedenis van Wondelgem,* blz. 28.) Zeer waarschijnlijk komen die steenen van 't Kuipgat in 1479 uit den vloer van de eene of andere kerk of klooster van Gent. Bijzonderheden over genoemde familie moeten in de Gentsche schepenenboeken wel te vinden zijn. Ook onder het kunstopzicht, hebben de gevondene zerken hunne waarde en wij drukken de hoop uit, dat men de steenen op eene veilige plaats beware, tot dat de stad Gent eindelijk een museum van oudheidkunde opene.

- In de 3^{e} beroepsmatige klasse van het atheneum is onder den thans gebruikten vloer een stuk van eenen mozaïekvloer uit de XIIIe of XIVe eeuw ontdekt, samengesteld

uit veelkleurige baksteentjes van verschillen de grootte die prachtig gebrandverfd zijn. Vele steentjes zijn versierd met leeuwen-, meerminnen- en andere dierenbeeldjes, leliën enz. Het overblijfsel van den vloer is zorgvuldig opgenomen en zal bijgezet worden in het stadhuis. De plaatsnijder P. Allaert heeft er eene teekening van vervaardigd.

Luik. De academie van schoone kunsten telt 377 leerlingen en het museum is in 1878 verrijkt geworden met het beeld van een *Napolitaanschen improvisator* door A. De Tombay; *Op jacht,* standbeeldje door Halkin; twee geschilderde studiehoofden naar Rembrandt en Bonifacion door E. Wauters; *Woest weder* door Ed. Deschampheleer en de door ons reeds op blz. 110 vermelde stukken van K. Verlat en Jos. Van Luppen.

- Te Xhoris, een dorpje van minder dan 700 inwoners, was den 18^{n} September een moord gepaard met brandstichting gepleegd. Men vermoedde dat de dader zijne bebloede kleederen geworpen had in eenen afgrond, ter plaatse gekend onder de benaming ‘chantoir.’ Een man, in den kuil afgelaten, vond - niet de kleederen, maar eene uitgestrekte grot, rijk aan de zonderlingste en schoonste dropsteenvormingen, in de gedaante van veelarmige lichters, klokken, beestenkoppen, bouwkunstsieraden, draperijen enz. De grot zelve, die zich een veertigtal meters beneden den beganen grond bevindt, had het voorkomen van een grootsch gewelfd portaal. Zij verleende toegang tot een tweeden afgrond, waarin nog niet is afgedaald.

Buitenland.

Amsterdam. Een plaatselijk blad deelt mede, dat in 't begin dezer eeuw, een voorbijganger aan een voddenkraam tusschen de tegenwoordige Halvemaansteeg en de Blauwbrug te Amsterdam voor de waarde van een dozijn frank een oud en vervuild schilderijtje kocht. Eenige jaren hierna kon men hetzelfde schilderijtje zien bij den baron van Brienen, op de Heerengracht te Amsterdam, die het voor de som van 33,862 fr. had overgenomen, terwijl het 3 of 4 jaren later wegens sterfgeval aan een Engelsch museum werd verkocht voor 131,650 fr. Het stukje, een echte Jan Steen, stelde (naar gissing) den schilder zelve voor, in beschonken toestand in een wijnhuis.

- R. Hol voltooit het oratorio *David,* tekst van Hofdijk, waarvan het eerste deel reeds te Deventer werd uitgevoerd. Mev. H. Heinze heeft het gedicht in het Duitsch vertaald.

Amersfoort. 7 October stierf in deze stad op 83-jarigen leeftijd een vermogend Israëliet, de heer M.S. Abrahamson, die bij laatste wilsbeschikking en vrij van versterfrechten heeft vermaakt aan het Nederlandsch israëlietisch oudemannenhuis te 's-Gravenhage 5000 gl, aan het Nederlandsch israëlietisch jongensweezenhuis te Amsterdam 5000 gl., aan het Nederlandsch israëlietisch meisjesweezenhuis te Amsterdam 5000 gl., aan de vier liefdadige instellingen der Nederlandsche Portugeesche gemeente te Amsterdam ieder 3000 gl. Na toekenning van verschillende erfgiften aan familiebetrekkingen heeft hij tot algemeene erfgenamen van het overige deel van zijn vermogen aangewezen de heeren Pekidim en Amacalim te Amsterdam, vertegenwoordigende de belangen van de Israëlieten in het Heilige Land, ten einde dit bedrag voor liefdadige doeleinden in Jerusalem enz. aan te wenden. Eenige maanden geleden zond hij 80,000 gl. naar Jerusalem voor het bouwen en inrichten van een gasthuis van israëlieten in die stad.

Kampen. De boekhandelaar Laurens Van Hulst, te dezer stede, laat bekend maken, dat bij hem te koop is een door den Pommerschen hertog Philippus II in 1607 aangelegd album van een honderdtal oorspronkelijke portretten van Duitsche vorsten en beroemde personen (waaronder ook keizer Karel V), geschilderd of geteekend door uitstekende Duitsche meesters en door de Italianen Polydorus van Caravaggio, Jacobo Palma, Bernardino Pocetti, Ottavio Benamati Fiorentino enz. Het album, van folio formaat, is in perkament gebonden. Hoeveel de bezitter er voor vraagt vonden wij niet gemeld.

In de preek.

Wij geven hier eene proeve van sterkwaterplaat waarop wij de aandacht vestigen van onze lezers.

Wij doen zulks, omdat zij in dit vak het eerste werk is van een jongen doch reeds veel belovenden kunstenaar die, zich doordrongen betoonende van de gegrondheid der door ons in 1871 blz. 154 gegevens wenken, er zich ernstig op toelegt om door goed gekozen

werk en gezette studie zijne natuurlijke gaven te ontwikkelen, wat h e m tot h i e r t o e voortreffelijk is gelukt en ongetwijfeld zal blijven gelukken, bij volhardend v o o r t s chrijden op den betreden weg, welke de baan is die naar het doel geleidt.

Op die baan - wie, die haar ooit bewandelde, heeft het niet ondervonden? - o n t b r e e k t het niet aan distels en doornen, noch aan s t r u i k e l s t e e n en, noch aan kuilen, noch aan slagboomen.

Maar de hobbeligste paden worden gepleind, en afgronden en klippen gemijd, wanneer men over kracht, moed en geduld heeft te beschikken, zooals het g e v a l is met den Antwerpschen kunstenaar dien wij hiermede bij onze lezers inleiden.

Zijn naam is Joseph Steynen en alles laat voorzien, dat deze naam, eer het eenige jaren verder is, een goeden klank op het gebied der plaatsnee- en vooral der etskunst zal hebben.

Joseph Paulus Steynen is geboren te Antwerpen in 1855 en volgde de lessen aan de koninklijke academie dier stad. Hij graveerde in 1878 het portret van A. Grapheus, geschilderd door C. De Vos, uit het Antwerpsch museum, van welke fraaie gravuur het staatsbestuur een aantal exemplaren kocht, een bewijs van waardeering dat de jonge plaatsnijder ruimschoots verdiende (zie 1878, blz. 82 en 197).

De hier medegedeelde ets werd vervaardigd naar eene lichtteekening van een schilderwerk uit de hedendaagsche Fransche school, een gewrocht van den nog levenden Franschen meester H. Merle, geboren te Saint-Marcellin (Isère).

De schilderij voert den titel, welke aan het hoofd van dit opstel staat, namelijk *In de preek.*

De twee afgebeelde jonge meisjes zijn voorgesteld gelijk zij stonden in de kerk, op eenigen afstand van den predikstoel, aandachtig luisterend naar het serm o e n dat zij bijwoonden. De gelaatsuitdrukking is als dusdanig z e e r goed getroffen. Men ziet het, dat die lieve jeugdige kopjes met ernstige gedachten zijn vervuld - ten minste voor eene poos. De schilder vermeed daarbij alle overdrijving.

H. Merle, die leerling is geweest van L. Cogniet, munt in d e r g e l i j k e onderwerpen uit. Hij behandelt ze veel en blijkbaar met eene soort van voorliefde.

Na in 1861 en 1863 de eermetalen van 1^{e} en 2^{e} klasse te hebben b e h a a l d , werd hij in 1866 tot ridder van het Legioen van Eer benoemd.

Uit gravuren kennen wij onder andere van hem *De doop* en *De aalmoes,* twee fraaie en zorgvuldig bewerkte samenstellingen.

Onder andere stukken die van hem in Parijs werden tentoongesteld kunnen wij noemen: 1849, *Guerillas;* 1852, *Uitspanning;* 1853, *Afscheid van Rebecca van lady Rowena* (uit W. Scotts *Ivanhoe*)*, Alpische herderin* (behoorde destijds aan den heer Revenaz), *Berangers Lisette* en een portretstuk; 1857, *Bij gebrek aan sleutels brengen wij de poorten* (van de stad Grenoble bij de aankomst van den van Elba gevluchten Napoleon); 1859, *De H. Familie in Egypte, Dood der liefde, Bijbellezing;* 1861, *Bethsabee, Het gebed;* 1863, *Ester en Perle, Concert bij*

Palestrina, *Bedelares;* 1864. *Primavera* (behoorde destijds aan keizer Napoleon III), *De eerste doornen der wetenschap (*behoorde destijds den hertog van Morny); 1866, *Margaretha die de juweelen bezichtigt, Arme moeder* (behoorde destijds den heere de Marneville); 1874, *Permette de spinster*, *Boheemsch meisje*; 1876, *Il Bambino* en *De nacht en de dag.*

Op eene door ons in 1875, blz. 90, vermelde verkooping te Amsterdam, betaalde men 2860 gl. voor een stuk van dezen meester.

Oostersche poëzie.
Noesjirwan, de rechtvaardige.

Vorst Noesjirwan, om zijn gerechtigheid
Beroemd, was op de jacht met zijn vizieren.
Men velde een hert, men sneed het in kwartieren
En maakte een bout ten middagmaal bereid.
Men wou met eten niet veel tijd verlieren
En had zich wachtend op het gras gevleid.

Een flikkrend vuur is daadlijk aangelegd;
Daarnevens hangt het stuk, aan 't spit geregen.
- Er komt een lekkre geur, 't gebraad ontstegen,
En streelt den neus van koning en van knecht.
En aller oogen glimmen 't gretig tegen;
De honger maakt het tot een fijn gerecht.

En, malscher, murwer, glanst het van het vet.
Wat is het sappig! - Seffens gaan zij eten!
De tanden blinken als een zilvren keten...
De kok heeft reeds met zorg zijn mes gewet...
- Daar heeft de man, o wee! het zout vergeten
En staat van schaamte om zulke fout verplet!...

Weldra is 't erge nieuws in 't rond bekend.
De breede baarden vangen aan te morren:
Hij hoort langs alle zijden, schichten snorren
- Schimpschoten, spot, op zijn onteerd talent.
- De waterdrager zelf durft hem beknorren
En waant zich reeds een keukenrecensent!

Wat nu gedaan? ja, goede raad was duur;
De toestand werd den schuimspaanridder hachlijk;
Want honger kwelde vorst en knaap ontzaglijk: -
Hij staarde stom en angstig in het vuur.
Naar huis om zout gaan zenden waar belachlijk;
- De vlugste kon niet weer zijn binnen 't uur!

Maar ginder lag een dorp. - De kok gebood
Daar, in den naam des prinsen, zout te vergen.
- De vorst kon zijn misnoegen niet verbergen
En sprak: ‘Blijf hier! Al schijnt de daad niet snood,
't Is een vergrijp - het zou weldra verergen
Want, wat een vorst misdoet is altijd groot!

Laat *ik* in mijnen naam een handvol zout

Ontnemen aan den arme, dan zal morgen
Er iemand anders heen gaan, in 't verborgen,
En eischen voor den vorst en zout en smout.
Een tweede zal zich kleeren doen bezorgen;
Een ander gaat en eischt en rooft er stout.

Want, geef ik ééns het kwade voorbeeld, vast
Zal hier de traagste lummel niet veel lunderen,
Dit na te doen: fluks gaat hij aan het plunderen,
En doet den onderdaan geweld en last.
De hovelingen slachten kalf en runderen,
Terwijl de boer in armoe vloekt en vast!

Elk 't zijne, - is altoos mijne leus, - dan blijft
Er niets den booze! - Spoed u op te disschen,
Mijn kok! men kan voor ééns het zout wel missen!'
Hij lacht, terwijl der spotters tong verstijft:
'Of zóó 't gebraad wel deugt zult *gij* beslissen!'
En smult, dat hem het vet van kin en knevel drijft.

J.A. VAN DROGENBROECK.

Brussel, *October* 1879.

Als gij eene goede vrouw hebt, houd u dan stil en bedank God alle twintig minuten.
JOHN BILLINGS.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom kan iemand, die aan het ander eind van eenen balk het oor leent, duidelijk het geluid hooren van de aanraking eener speld, waarmede men liet tegenovergesteld einde zoude aanraken, daar zulks nauwelijks in de breedte zoude kunnen gehoord worden?

Omdat de gedeelten, in de lengte, volmaaktelijk tegen elkander liggende, de minste schok eener verplaatsing veroorzaakt, die zich aan de lucht mededeelt, welke het tegenovergestelde gedeelte aanraakt. In de dikte heeft zulks geen plaats, omdat de kleine deeltjes van het hout denzelfden samenhang niet hebben.

Den delykaaten kok of spysbereyder.

Onder dezen titel vinden wij in een der laatste catalogussen van den heer J.L. Beijers, handelaar in oude en nieuwe boeken, te Utrecht, onder n^{r} 168 een handschrift op perkament uit de XVIIe eeuw te koop aangeboden voor 15 gl. Op de eerste bladzijde van dit geschrift staat volgens den catalogus het volgende te lezen:

Gij die uw harten poogt te onthaalen
  Met keur van toebereide spijs
  Haal bij mij 't zekerste onderwijs,
't Welk ghy opvolgend, nooyt zult dwaalen,
Maar maak steeds staad op uwen staad,
  En trekt het seyl niet al te hooge,
  Of anders zeylt gy ligt op 't drooge,
Houdt in 't tracteeren middelmaadt,

Want andersins kont ligt gebeuren,
Dat gy U dwaasheyt kwaamd betreuren,
En gy door 't groots onthaal U zelfs joeg uyt de poort.
Des peyl uw beurs en houdt de maad dan als 't behoordt.

Kroniek.

Antwerpen. De heer N. De Keyser heeft het verlangen uitgedrukt, zijn marmeren borstbeeld (zie blz. 155) te zien maken door den heer Joz. Geefs, die zulks wil aannemen, mits hem daarvoor 3500 fr. betaald worde, dat is zooveel als de heer Jaak De Braekeleer ontving voor het maken van het in 't museum staande borstbeeld van wijlen Gustaaf Wappers.

Brussel. *Koninklijke academie van België.* TERECHTWIJZING. Het is niet, zooals werd gemeld in de vorige aflevering, blz. 155, de heer Callaerts, muziekmeester van de Antwerpsche O.-L.-Vrouwekerk die de maker is van eene der twee symphoniën aan welke door de academie, eene vereerende melding en eene premie van fr. 500 toegekend zijn; maar wel de heer Jos. Callaerts, organist der Antwerpsche O.-L.-Vrouwekerk en leeraar van orgel in de Antwerpsche muziekschool. Gemelde heeren Callaerts zijn gebroeders. Lees ook op blz. 156, 4^{n} regel, 1864 in plaats van 1894.

In de zitting van 25 September had de uitvoering plaats van *Camoëns*, de bekroonde cantate van J.A. van Drogenbroeck, muziek van S. Dupuis. (Zie blz. 125 en 131.) De heer ridder L. de Burbure hield eene voordracht over twee Fransche toonkunstenaars te Antwerpen in de XVIe eeuw.

- Bij koninklijk besluit van 23 September is eene commissie benoemd voor de uitgaaf der werken van de oude Belgische toonkunstenaars. Van de commissie zullen deel uitmaken al de leden der muziekafdeeling van de koninklijke academie van België en één lid van de afdeeling wetenschappen en letteren derzelfde academie.

- Bij koninklijke besluiten van 6 October zijn in de Leopoldsorde benoemd: a) commandeur, de heer Laurent, hoogleeraar te Gent; b) officieren, de heeren Wagener, hoofdopziener van de Gentsche hoogeschool, en de Laveleye, hoogleeraar te Luik; c) ridders, de heeren Delboeuf en Catalan, hoogleeraars te Luik, Verstraeten en Swerts, hoogleeraars te Gent.

- De koninklijke academie van geneeskunde vierde op 25 October den 38^{n} verjaardag harer stichting.

- Een ontwerp van Campo Santo, van den bouwkundige Lecloux, te Brussel, is bij de *Société centrale d'architecture* eenstemmig bekroond. Rechters waren de heeren Jamar, Flanneaux, Naert en J. Van Ysendyck.

- De bewerking van het gedenkteeken ter eere van Godecharles (zie 1876, blz. 22) is voor 40,000 fr. (waarvan 25,000 fr. geschonken door den zoon des vereerden) opgedragen aan den beeldhouwer Vinçotte.

- Er zal, ter gelegenheid der feesten van 1880, eene geschiedkundige tentoonstelling van Belgische kunst geopend worden. Tot leden der inrichtingscommissie zijn benoemd: de heeren Bellefroid, algemeen secretaris van het ministerie van binnenlandsche zaken, J. Rousseau, bestuurder der afdeeling schoone kunsten enz., J. Canneel, A. Cluysenaer, De Winne, L. Gallait, V. Lagye, J. Portaels, Robie, Roelofs en K. Verlat, kunstschilders; Drion, C.A. Fraikin, Simonis, Vinçotte, beeldhouwers; Ch. Balat en Pauli, bouwkundigen; L. Hijmans, Th. Juste, en Lavallée, letterkundigen; Buls, Thonissen, baron 't Kint de Roodenbeke, Lefebvre, Van der Straeten, Van Schoor en D. Vervoort, staatkundigen; baron 't Kint de Roodenbeke is voorzitter. Er

is buitendien een comiteit van beschermleden, samengesteld uit bijzondere personen, kunstliefhebbers en kunsthandelaars.

- Er zijn uit Zanzibar brieven ontvangen van de Belgische Afrika-reizigers Popelin, Van den Heuvel en Dutalis. 10 Juli vertrokken zij van Afrika's oostkust naar Mpwapwa, waar zij den 15^{n} Augustus aankwamen; den 2^{n} September bereikten zij Chunyu, van waar zij 's anderendaags naar Ugogo vertrokken, ter uitzondering van Dutalis, die, voortdurend lijdend aan koorts, naar België terugkeert.

Leuven. Buiten de schilderij van Emiel Delperée, van Luik, *Luther op den rijksdag van Worms*, en een binnenhuisje van Frans Verheyden, van Leuven, die de stad met tegemoetkoming van het rijk heeft aangekocht, is het stedelijk museum in 1878 met de volgende stukken verrijkt: 1° eene kopie van E. Van den Kerckhoven naar Paul Veronese, *Onze-Lieve-Vrouw, het kindje Jezus, de heilige Catharina en de heilige Joris*, 2° eene kopie van E. Van den Bussche naar Rafaël, *Onze-Lieve-Vrouw met de distelvink*, beide geschonken door het staatsbestuur, 3° *Rafaël en Fornarina*, door Cesar Mussini, van Florence, 4° *Moedwilligheid*, van denzelfde, 5° *Rustend schaap*, door Maria Carignani, 6° een *Gezicht op Dachstein*, van C. Czörnig, 7° de *Schwazbachval*, van Ferd. Czörnig, 8° het *Fusaromeer*, van Sannio, 9° een portret door Speltdooren, 10° een grijsaardsportret in miniatuur van mev. de gravin von Harting te Weenen, 11° een vijftiental waterverfschilderingen, waaronder eene van de hand van H.M. de koningin der Belgen, onderschreven met haren naam en gedagteekend 1848, 12° negen sterkwaterplaten tusschen 1856 en 1863 vervaardigd door Z.M. den koning Ferdinand van Portugal; al deze kunstwerken, te beginnen van n^{r} 3, werden geschonken door den heer Xav. Heuschling, gewezen bestuurder bij het ministerie van binnenlandsche zaken. In het museum werden bijgezet een pleisteren borstbeeld van den gewezen burgemeester C. de Luesemans, door Alfons de Tombay, en een pleisteren borstbeeld van Pieter-Joseph Verhaghen, schilder van Maria-Theresia, door Julius Courroit, leeraar van beeldhouwkunde aan de academie van Hasselt. (Zie over Verhaghen onze jaargangen 1876, blz. 189, 1877, blz. 23.)

- De hoogeschool telt dit jaar 1267 studenten.

Gent. De kunstschilder A. Cluysenaer van Brussel voleindigt thans het laatste paneel der muurschilderingen in de hoogeschool, welke in 1859 werden begonnen door V. Lagye en L. De Taye. Het bewuste paneel, gewijd aan de hedendaagsche maatschappelijke inrichting, vertoont aan de eene zijde, wijsgeeren en schrijvers als wegbereiders van de Fransche omwenteling van 1789; in het middelgedeelte, de verkondiging der rechten van den mensch; aan de andere zijde gewapenden die aanrukken ter harer verdediging en van boven drie geniussen als zinnebeelden van vrijheid, gelijkheid en broederschap. (Zie onzen jaargangen 1862, 7; 1864, 44; 1865, 75; 1877, 171.)

Dendermonde. De laatst verschenen 3^{e} aflevering van het stedelijk oorkondenboek bevat 155 charters, de jaren 1248 tot 1308 omvattende.

Luik. Bij den uitgever L. de Thier is eene levensschets van den Luikschen plaatsnijder Gilles Demarteau verschenen, onder den titel: *Gilles Demarteau et Gilles Antoine son neveu*, door den heer Demarteau, bestuurder van de normaalschool. De plaatsnijder Demarteau, van toen hij zijn vak meester was, had zich metterwoon te Parijs gevestigd. Hij stierf omtrent 1777. Achter de levensschets is de lijst opgenomen van de gravuren die de nationale bibliotheek te Parijs van Demarteau bezit. In Duitschland, doch meer nog in Holland, treft men vele platen van Demarteau aan in

openbare en bijzondere verzamelingen, alsmede in de koninklijke bibliotheek te Brussel en de bibliotheek der Luiksche hoogeschool.

Buitenland.

's Gravenhage. Van regeeringswege is bekend gemaakt dat de gelegenheid zal worden opengesteld tot inzending op de tentoonstelling die in 1880 te Brussel zal worden gehouden van voortbrengselen der oude Nederlandsche kunstnijverheid,

toebehoorende aan stedelijke musea, aan kunstlievende en wetenschappelijke vereenigingen of aan bijzondere personen.

- Het koninklijk Instituut voor land-, taal- en volkenkunde van Nederlandsch Indië heeft in druk uitgegeven het merkwaardig *Journaal* van J.G. Coorengel, gehouden op zijne reis naar Nieuw-Guinea, met aanteekeningen van Robidé van der Aa.

- Van de hand van den heer W.N. Du Rieu is een overzicht verschenen van den catalogus der boeken van de Hollandsche kerk te Londen (een exemplaar van dien catalogus werd gezonden aan de Leidsche hoogeschool). Over hetzelfde onderwerp verscheen in 1876 eene belangrijke verhandeling van den heer D. Mulder Bosgoed. Voornoemde kerk werd den 24^{n} Juli 1550 afgestaan aan Johannes à Lasco en de gemeente der Vlaamsche en andere vreemdelingen; de boekerij werd in 1605 door Simeon Ruytinck gesticht. Sedert 11 April 1866 vormt zij eene afdeeling van de Londensche stadsbibliotheek en is als dusdanig overgebracht naar een gebouw van Guildhall. Onder andere voor de geschiedenis belangrijke stukken bevat zij ook 47 handschriften en eenige honderde brieven, waaronder van G. Budaeus en Erasmus aan Guido Morellionus, van A. Durer aan Nic. Cratzer, van den prins van Oranje, van Marnix van Ste-Aldegonde, van Beza, Bullinger, Dathenus, Fr. Junius. Petrus Martyr, Modet, Seravia, Utenhovius, Du Plessis Mornay, de briefwisseling van Abraham Ortelius met de voornaamste geleerden van Italië, Duitschland, Frankrijk, Engeland en Nederland, die hij op zijne reizen ontmoet had, zooals Ben Arias Montanus, Joach. Camerarius, Is. Casaubonus, Hier. Commelinus, Car. Clusius, Hugo Donellus, A. Grapheus, Just. Lipsius, Ger. Mercator, Jo. Moretus, Franc. Raphelingius vader en zoon, Bern. Paludanus, Christ. Plantijn, Jos. Scaliger, And. Schottus, Marc. Velserus, Bonav. Vulcanius; voorts de briefwisseling van Ortelius met zijnen neef Emanuel Van Metteren, die met hem Engeland en Ierland had bereisd en in 1583 hoofdman (consul) der Nederlandsche kooplieden te Londen werd, benevens Ortelius' briefwisseling met zijnen anderen neef, Jacobus Cool, een voornaam koopman te Antwerpen en Londen; een 40 tal brieven van laatstgenoemde geleerden aan Cool enz. Er bestaat gelegenheid om van al deze stukken in Londen kennis te nemen; hiertoe kan men zich wenden tot den heer stadsbibliothecaris van Londen W.H. Overall of tot den heer predikant der Londensche gemeente A.D. Adama van Scheltema. (Zou het Aardrijkskundig Genootschap van Antwerpen het niet der moeite waard achten een deskundig persoon uit te zenden om uit de voormelde stukken gaan af te schrijven wat zij belangrijks kunnen opleveren? N.-B. Het Antwerpsch gemeentebestuur heeft zich voor het bekomen van afschriften van sommige stukken tot den heer Overall gewend,)

Amsterdam. Door de vereeniging het Nederlandsch Tooneel wordt de opvoering voorbereid van *Tartuffe*, naar eene bewerking van Jos. Alberdingk Thym en van eene overzetting (door Burgerdijk) van Shakespeare's *Merchant of Venice.*

- In *De Brakke Grond* werd den 7^{n} October door de firma Roos eene kunstveiling gehouden, op welke onder andere toegewezen worden de volgende schilderijen: A. Mauve voor 181 gl., Rochussen, 300 gl., Roghman 120 gl., Schelfhout, 145 gl., Weber 120 gl., J.W. Bilders 200 gl., D. Bles 100 gl., J. Hintze 365 gl., K. Karsen 140 gl., M.A. Koekkoek 160 gl., een paar bijzonder luchtig gekleede vrouwenbeelden van Lefebvre 620 en 390 gl., een portret van B. Te Gempt, door Pieneman, 150 gl., H. Savry 155 gl., S.L. Verveer, *Visschers op de Maas nabij Dordrecht*, 1475 gl., een

stukje van W. Verschuur, ter grootte van eene hand, 150 gl., W. Roelofs, *Landschap nabij Abcoude*, 1460 gl., H.F.C. Ten Kate, *De valsche speler*, 1000 gl., Jos Lies 345 gl., L. Blanc 240 en Noël 330 gl. Voor kopieën besteedde men onder andere: 200 gl., voor eene kopie naar N. Berchem, 360 gl., id. naar F. Bol, 70 gl., id. naar Rubens 120 gl., id. naar Schotel, 80 gl., id. naar Meissonier 126 gl.

- In 1878 konden op de lagere scholen te Amsterdam 1820 kinderen geene plaats vinden. Het cijfer schijnt dit jaar nog grooter te zijn.

Leiden. De hoogleeraar D. Bierens de Haan heeft aan de hoogeschool ten geschenke gegeven zijne verzameling brochuren betreffende het onderwijs, meer dan 8000 in getal.

Utrecht. In den internationalen tooneelwedstrijd van de rederijkerskamer *De Genestet* werd de 1ste prijs behaald door *De Volksvrienden* van Gent met *De viool van Cremona*, vertaling van J.N. van Hall, de 2de door *Thalia* van Amsterdam met *Een liedje van moeder* door Jan Roeland.

Haarlem. Op eene veiling van boeken te dezer stede gehouden door de boekhandelaars P. Van Cittert zonen brachten op: nr 175, Braun en Hogenberg, *Civitate orbis terrarum* (1503-1618?), 6 deelen, 70 gl.; nr 273, Bernh. De Breydenbach, *Dis boch ist innhaltend de heiligen reysen gein iherusalem*, *zü dem heilige grab* (1490?), met gekleurde platen, 40 gl.; nr 274, dezelfde, *Des sainctes peregrinations de iherusalem et des auirons et des lieux prochains. Du mont de synay et de la glorieuse katherine* (*traduit par Nicole le Heun*), en aan het slot: *Imprime a Lyon por honnestes hommes Michelet Topie de Pymont et Jaques Heremberck dalemaigne demourant audit Lyon L'an de n.s.* 1548 *et le* 28 *de nouembre*, 280 gl.

- De Noorweegsche kotter *Isbjörn*, onder bevel van den Engelschen noordpoolreiziger kapitein Albert Markham, heeft het Nederlandsche ontdekkingsvaartuig *Willem Barents*, gezagvoerder A. de Bruijne, den 18n Augustus aangetroffen in de Matoschkinstraat, dat is de zeeëngte welke Nova-Zembla in tweeën deelt. Alles was wel aan boord. Den 8n September, terwijl de *Isbjörn* terugkeerde (daar de Noorweegsche matroozen niet hooger op in het ijs verkozen te gaan), zag men van op dit schip de *Willem Barents*, gedurende eenen storm, op 78 graden breedte, sturende naar het Zuid-Westen met noorderwind. Sedert dien is door kapitein de Bruijne geseind dat hij was binnengeloopen te Hammerfest en Frans-Josephsland had bereikt. (Zie blz. 91.) N.B. De *Willem Barents* is in Amsterdam veilig teruggekeerd.

Parijs. In de maand April 1878, bood de Fransche regeering den gemeenteraad te Parijs eene bijdrage aan in de kosten van een reusachtig standbeeld van de Republiek, op het Marsveld op te richten. Reeds vroeger was in gemelden raad het voorstel gedaan, het in 1848 bekroond beeld der Republiek, dat nooit geplaatst was geworden en lang verstoken was gebleven in eenen hoek van het stadhuis, voor den dag te doen halen en op voormeld plein te plaatsen. Het niet onverdienstelijk beeld scheen te wild en het voorstel werd niet aangenomen. De raad besloot een prijskamp uit te schrijven voor de beste modellen van een beeld der Republiek; het moest 15 voet hoog zijn, voorzien van de zinnebeelden der volksmacht, en op voorstel van een der leden werd, niet zonder tegenkanting, aangenomen dat het beeld met de Phrygische muts mocht gedekt zijn. Thans zijn in de school van schoone kunsten tentoongesteld de 78 modellen van standbeelden en is besloten dat het beeld geplaatst zal worden op het voormalige Watertorenplein (place du Château d'Eau), thans plein van de Republiek geheeten. Bekroond werden de modellen van de heeren Morice,

1ste prijs (5000 fr.), Gautherin, 2e prijs (4500 fr.) en Soitoux, 3e prijs (4000 fr.). De beraadslaging der kunstrechters duurde 5 uren. Volgens het programma van den wedstrijd zullen de drie bekroonden nu modellen vervaardigen op 1/3 der voor het

gedenkteeken bepaalde grootte, overeenkomstig het door hen geleverde werk. In April 1880 zullen de kunstrechters voor goed kiezen tusschen de drie aldus te vervaardigen ontwerpgedenkteekens.

- Naar den prijs, gesticht door den uitstekenden landschapschilder Troyon, voor de beste schilderij van een landschap, hebben 59 schilders gekampt. Hunne stukken zijn tentoongesteld in de school van schoone kunsten. Als onderwerp was opgegeven: Een herder die geiten hoedt, nabij eenen stroom, onder hooge boomen.

- In Frankrijk zijn van twee verschillende zijden twee belangrijke ontwerpen vooruitgezet. Het eene betreft de doorboring van het Simplon-gebergte, wat geschat is 136 millioen te zullen kosten. Het andere ontwerp heeft voor doel de doorboring van den Mont-Blanc, die geheel op Fransch grondgebied is gelegen, niet meer dan 75 millioen zou kosten en den afstand tusschen Parijs en Genua met 97, tusschen Parijs en Milaan met 44, tusschen Geneve en Genua met 140 en tusschen Geneve en Milaan met 88 kilometers zou bekorten; de tunnel zou zich uitstrekken ter hoogte van 1014 meters van Chamouny tot Courmayear.

- De heer Bischoffsheim gaat als een geschenk voor Frankrijk nabij Nizza eene sterrewacht doen bouwen door den heer Karel Garnier, die met den bouw van de Groote Opera was gelast. Met inbegrip van de werktuigen, wordt de uitgaaf geschat op omtrent één millioen frank. Buitendien zal Bischoffsheim nog een kapitaal van 600,000 fr. beschikbaar stellen, ten einde uit de rente de jaarlijksche kosten van het onderhoud der sterrewacht goed te maken. (Zie in verband hiermede onzen jaargang 1878, blz. 140.)

- Voor de zaal van het hof van assisen in het paleis van justitie, van welks herstel wij melding maakten in onzen vorigen jaargang (blz. 194), schildert Paul Baudry plafondstukken. Onderwerp: *Het oordeel der gerechtigheid* (voorgesteld in de gedaante van eene vrouw op den troon).

Londen. In de St-Joriskapel op het kasteel van Windsor nabij de grafstede van prinses Charlotte, des vorsten eerste vrouw, is een wit marmeren standbeeld van wijlen den koning der Belgen Leopold I bijgezet. Het is vervaardigd door den beeldbouwer Boehm, blijkens eene vermelding op het voetstuk, op last van koningin Victoria als eene hulde aan haren vaderlijken oom langs moederszijde.

- In de *Globe* van 18 October wordt gemeld, dat te Dresden door 150 Duitsche letterkundigen eene inschrijving is geopend om een standbeeld op te richten voor Karl Gutzkow Denkmal (?).

- Kapitein Riggam, de gezagvoerder van het Engelsch schip *Ravenscraig*, vermeldt in zijn dagboek, dat hij, op zijne reis van Liverpool naar Honolulu, gedurende heel de week die zijne aankomst voorafging, dagelijks van 10 ure 's morgens met het bloote oog in schitterenden glans de planeet Venus heeft kunnen zien. (Zie onze blz. 110.)

Weenen. Dr. E. Holub. de gunstig bekende wetenschappelijke reiziger, is in Europa teruggekeerd, na gedurende 7 achtereenvolgende jaren Afrika in verschillende richtingen te hebben doorkruist. Hij heeft een groot getal dagboeken, kaarten en verzamelingen in schier alle takken der wetenschap medegebracht. Dr. Holub bevindt zich thans te Weenen.

- Van Heinrich Karl baron von Haymerle, den nieuwen minister der buitenlandsche zaken van Oostenrijk-Hongarië, wordt gemeld dat hij niet minder dan elf talen spreekt, namelijk Duitsch, Fransch, Engelsch, Italiaansch, Turksch, Perzisch, Arabisch,

nieuw-Grieksch, Nederlandsch en Deensch, terwijl hij buitendien nog ernstig het Sanskriet heeft beoefend. Daarentegen is hij onbekend met eene der talen van zijn eigen land, de taal namelijk van de Hongaren: het Magyaarsch. Hij is te Weenen geboren den 7n December 1828 en heeft eene belangrijke loopbaan als diplomaat afgelegd. In 1848, het omwentelingsjaar, werd hij met andere te wapen geloopen studenten door soldaten van het leger van prins Windischgrätz gevat, en ter dood veroordeeld. Aan de tusschenkomst van baron Hübner, een vriend zijns vaders, had hij het behoud van zijn leven te danken, terwijl de meeste zijner makkers dood geschoten werden.

Krakau. Uit deze oude Poolsche koningstad wordt van 6 October gemeld, dat er groote feestelijkheden plaats hadden ter gelegenheid der viering van het 50-jarig doctorschap van Kraszewski, die de vader van de nieuwere Poolsche letterkunde wordt genoemd. Volgens men meldt, heeft hij een grooter getal werken uitgegeven dan de beroemde Fransche veelschrijver Alexander Dumas. Zijne geschiedkundige romans verwierven hem de eer aan Walter Scott te worden vergeleken. Kraszewski, thans 73 jaren oud en sedert 1848 te Dresden woonachtig (van waar hij overgekomen is naar Krakau om de feestviering bij te wonen), heeft een fel bewogen leven geleid. In 1830 streed hij in de Poolsche gelederen tegen Rusland; later werd hij in Pruisen ter dood veroordeeld wegens staatkundige vergrijpen. De feestviering was van indrukwekkenden aard; om er aan deel te nemen waren van heinde en ver, uit Russisch, Pruisisch en Oostenrijksch Polen de Polakken opgekomen; vanwege de Russische regeering werden moeielijkheden veroorzaakt aan hen die zich naar Krakau begaven; daarentegen zond de keizer van Oostenrijk aan Kraszewski het kommandeurskruis van de Frans-Josephorde, terwijl het gemeentebestuur van Krakau bij de inhaling van den gevierde tegenwoordig was en de burgemeester hem in name van de stad openlijk welkom heette. In de Domkerk, waar de graven der Poolsche koningen zijn, werd eene plechtige godsdienstoefening gehouden. Tegen den avond had eene feestelijke bijeenkomst in de verlichte mijngangen van Wicliczka plaats; toen de muziek de Poolsche vaderlandsche liederen speelde, kwamen de vergaderden onder een pijnlijken indruk; het gevoel over het lot van hun vaderland, schrijft een berichtgever, gaf zich in snikken en weenen lucht; zulks scheen voornamelijk het geval bij de Polakken die onder Pruisische en Russische heerschappij staan. Eenige Fransche, Zweedsche en Italiaansche geleerde genootschappen hadden vertegenwoordigers gezonden.

- In zijn overzicht van de laatste Parijzer wereldtentoonstelling (zie blz. 26) heeft de heer J. Staes eene korte beschrijving gegeven van de schilderij van Siemiraldski; getiteld: *De levende rompen onder Nero.* Thans wordt gemeld dat de schilder dit stuk ten geschenke heeft gegeven aan de stad Krakau. Er wordt terzelfder tijd medegedeeld, dat hij er te Parijs een niet door hem aangenomen bod van 125,000 fr. zou voor gehad hebben. Of het waar is, kunnen wij niet verzekeren.

Keulen. In deze stad is den 15n October, 's avonds, ten half zes, een luchtsteen neergevallen van 0m50 lengte en 0m35 dikte, wegende 46 gram, donker bruin van kleur en op ééne plaats witgrauw. (Zie onzen jaarg. 1878, blz. 203.)

Munchen Op de internationale tentoonstelling van schoone kunsten zijn de volgende onderscheidingen toegekend aan Belgen: a) schilderkunst, E. Wauters, gouden eermetaal 1ste klasse, P. Gabriel, K. Hermans en J.T. Coosemans, eerediplomas; b) beeldhouwkunst, G. De Groot, eermetaal 2de klasse.

- In den wintercursus studeerden aan de 20 Duitsche hoogescholen 18,738 jongelingen (vrouwelijke studenten worden niet toegelaten). Voor de godgeleerdheid waren er 2438 studenten, voor de rechtsgeleerdheid 5106, voor de geneeskunst

3537, voor de wijsbegeerte 7657. Te Tubingen waren 419, te Leipzig 379, te Heidelberg 21, te Giessen 18 studenten in de godgeleerdheid. In de rechten studeerden te Berlijn 1211, te Leipzig 1018, te Munchen 469 studenten. In de geneeskunst studeerden er 449 te Wurzburg, 433 te Berlijn, 383 te Leipzig en 362 te Munchen. In de wijsbegeerte eindelijk studeerden er 1393 te Berlijn, 1281 te Leipzig, 610 te Breslau en 501 te Halle. De meeste studenten waren tusschen 19 en 22 jaren oud. (Zie onzen vorigen jaargg., blz. 195.)

Hamburg. Een ingezetene dezer stad, de heer Johannes Amsinck, heeft aan de stedelijke schilderijenverzameling 90 stukken van oude meesters vermaakt, waaronder twee landschappen van Jacob Ruysdael, het eene gestoffeerd door A. Van de Velde; een dorpsgezicht met maneschijn van Aart van der Neer; een landschap bij nacht, van David Teniers den jonge; eenige boeren en kinderen, van A. van Ostade; drie ruiterstukken, van Phil. Wouwerman; een landschap van Berghem: een doortocht der Israëlieten door de Roode-zee, van J. Franck; een bloemstuk, van J. Van Huysum; een vruchtenstuk, van J. De Haen; eene woelende zee, van L. Backhuijzen; stukken van P. Potter, Molenaer, Breenberg, Dujardin, J. Breughel, Vinkebooms; het portret van A. Raph. Menijs, door hem zelf; drie werken van B. Denner; een landschap van Millet; drie stukken van Ph. van Champaigne; twee stukken van Caracci; een Salvator Rosa enz.

Rome. Vier schilderijen van Murillo, il Corregio en P. Potter, uit Parijs verzonden, zijn door de Italiaansche tolbeambten in beslag genomen, omdat de verzender het bewijs van verkooptoelating niet bezat door de wet vereischt.

Pompeji. Den 25^{n} September werd in Italië de 1800ste verjaring herdacht van de begrafenis van Pompeji onder den asch- en vuurregen van den Vesuvius. (Zie onze jaargangen 1877, blz. 20, en meer bijzonder 1878, blz. 100 en 179.) Te dezer gelegenheid had men van langzamerhand de boringen en afgravingen rond eenen blok van 10 huizen der begravene stad zoo geleid, dat men den 25^{n} September het binnenste der woningen zou bereiken. Er waren dan ook eenige duizende belangstellenden opgekomen om te zien, wat er aan het licht zou worden gebracht. 't Is langs boven, dat men de huizen binnendrong. Achtereenvolgens haalde men uit de sedert 18 eeuwen begravene huizen te voorschijn een bronzen paardje. 0^{m}22 lang, eene groote wijnvaas met twee ooren, een groot getal andere bronzen vazen met en zonder handvatsels, eenen klomp gesmolten bronzen geld, een ijzeren sleutel, gouden armbanden en ringen, terra-cotta vazen en drinkbakjes voor vogelkooien, een ijzeren spit, messen en vorken, eene bronzen flesch, vele bronzen bellen, een dolk met ivoren handvatsel, eene bronzen braadpan, eene terra-cotta gelddoos, een prachtige bronzen kandelaar, waarvan de slanke steel gebroken was. In de huizen trof men ook vrij groote hoeveelheden garst en hennep aan met overblijfselen van zakken waarin het bewaard was, het verkoolde hout van graankisten en van eene ton met ijzeren hoepels. De dikke balken van de hooge verdieping lagen verkoold te midden van dezen voorraad. In eene tamelijk groote kamer lag een geraamte en in een ander vertrek zag men in eenen hoek de lijken van vier slachtoffers der ramp bijeen; ze waren daar, achter in het huis, waarschijnlijk gevlucht en, in het duister, terwijl de fijne gloeiende asch van den vuurspuwenden berg door alle reten en openingen drong, bijeengekropen om gezamenlijk te sterven. Nauwelijks had men de vier ongelukkigen, die zulken

ontzettenden dood stierven, gezien, of de binnendringende versche lucht deed hunne overblijfselen ineenstorten tot een paar handvollen van het ijlste stof.

Lissabon. Van den koning van Portugal is eene vertaling in Portugeesche verzen van Shakespeare's *Hamlet* verschenen.

Alexandrië. In onze jaargangen 1876, blz. 89, 1877, blz. 136, en in onzen loopenden jaargang, blz. 140, gewaagden wij van de tweede naald van Kleopatra, door den (voormaligen) onderkoning van Egypte (die thans, als balling, met zijne 40 vrouwen te Napels verblijf houdt in het paleis Favorita) aan Amerika ten geschenke aangeboden. Terwijl men toebereidselen maakte om de obelisk te Alexandrië in te schepen, is er door de schuldeischers van Egypte beslag op gelegd.

Moskou. Men rekent den 26^{n} Augustus 1880 (den 24^{n} verjaardag van de zalving van den keizer en de keizerin) de Zaligmakerskerk in te huldigen. Zij werd in 1813 gegrondvest door keizer Alexander I, ter herinnering aan de verdrijving der Franschen uit Rusland. Zij is geheel van marmer gebouwd en door de beste Russische kunstenaars beschilderd.

Sterfgevallen.

ALEX. HESSE, de Fransche schilder van wien onder andere de H. Sulpiciuskerk te Parijs fraaie muurschilderingen bezit, voorstellende; den heiligen *Franciscus van Sales in Savooie predikend* en *Franciscus aan de heilige Chantal den regel gevende eener nieuwe orde*, is einde Augustus gestorven, oud 73 jaren.

Baron TAYLOR, de hoofdopziener over de schoone kunsten in Frankrijk sedert het jaar 1838, is den 6^{n} September te Parijs overleden. Hij werd in 1789 te Brussel geboren van een Engelschen vader die zich Franschman liet naturaliseeren. In zijne hooge betrekking heeft de overledene zeer groote diensten bewezen aan de kunst en hare beoefenaars in alle vakken, die hem dan ook eene inderdaad onverdeelde hoogachting toedroegen. Onder verschillende regeeringen werden hem wetenschappelijke zendingen in het buitenland opgedragen en het is naar aanleiding van eene dergelijke reis in Egypte dat hij de obelisk van Louqsor die sedert 1834 het Concordiaplein te Parijs versiert voor zijn land wist te bekomen, ondanks al de moeite die van Engelsche zijde was aangewend om haar voor Londen te verkrijgen. (Zie blz. 48.) Buiten een aantal tooneelwerken die hij in zijne jeugd liet opvoeren of drukken, gaf de overledene in vereeniging met C. Nodier en A. de Cailleux een werk in 24 folio-deelen uit. versierd met gesteendrukte platen, onder den titel *Voyages pittoresques et romanesques de l'ancienne France.* Hij was de stichter van de Fransche letterkundige vereeniging, wel bekend onder hare benaming van *Société des gens de lettres.* In Antwerpen was hij persoonlijk gunstig gekend, vooral sedert zijne deelneming aan het kunstcongres en de feesten van 4861.) (Zie jaargang 1861, blz. 142, 146, 156 enz.)

Graaf AMÉDÉE DE NOÉ, die zich onder den naam van CHAM als humoristisch teekenaar beroemd maakte, is den 6^{n} September te Parijs gestorven. Hij werd den 26^{n} Juli 1819 in het departement Gers geboren. Hij had aanvankelijk leeren schilderen bij Paul Delaroche, doch gaf weldra de voorkeur aan het maken van boertige teekeningen voor welke hij een schier ongeevenaard talent bezat en die grootendeels verschenen in het *Journal amusant*, de *Charivari*, de *Univers illustré* en eenige andere bladen en tijdschriften. Te zamen genomen, heeft hij niet minder dan eenige duizende schetsen geleverd, wier onderwerpen hij doorgaans aan de dagelijksche gebeurtenissen

in de verschillende standen der samenleving ontleende. De overledene was in het zeer moeielijke vak, dat hij beoefende, een waarlijk uitstekend kunstenaar. De Fransche *Moniteur*, die eene inschrijving wilde openen voor een gedenkteeken ter eere van Cham, heeft van dezes weduwe, mev. de gravin de Noé, het verzoek ontvangen, er geen gevolg aan te geven, daar

haar echtgenoot het verlangen had betuigd, na zijn dood geen vertoon over hem te maken.

FRANS P. KISTENMAKER, een uitstekend Nederlandsch tooneelist, geboren den 26n October 1828, is den 28n September te Amsterdam gestorven (hij viel dood in de Vijzelstraat, op zijnen weg huiswaarts, terugkeerende van den schouwburg, waar hij eene rol had vervuld in een stuk getiteld *De Schijndooden*). De Nederlandsche tooneelkunst ondergaat hierdoor een ernstig verlies.

THEODOOR BACHELET is volgens een bericht uit Rouaan van 26 September aldaar overleden op 59-jarigen leeftijd. Hij schreef verscheidene geschiedkundige werken van grooten omvang en gaf in vereeniging met Dezobry het bekende *Dictionnaire de biographie et d'histoire* uit.

HENDRIK NEGRETTI, de beroemde Italiaansche gezichtkundige, die sedert 1851 te Londen gevestigd was, is volgens een bericht van 27 September aldaar overleden. Met de door hem verbeterde verrekijkers en glazen heeft hij der wetenschap gewaardeerde diensten bewezen.

SERGIUS SOLOWJEW, de uitstekende Russische geschiedschrijver, is den 4n October te Moskou overleden.

EMIEL UBAGHS, een Luiksch kunstschilder, is den 9n October overleden, 35 jaren oud. Hij had zijne studiën aan de academie van Luik gedaan en den eersten prijs verworven. Hij was voorzitter van de afdeeling schilderkunde in den *Cercle artistique* te Luik.

F. NüRNBERGER, een uitstekend Duitsch letterkundige en geacht criticus, is omtrent half October in Munchen overleden.

Johannes TJASINK, vroeger tooneelspeler en bestuurder van den stadsschouwburg te Amsterdam, in welke stad hij in 1809 geboren werd, is einde October overleden te Haarlem. Hij was officier van de orde der Eikenkroon.

EDWARD FALCONER, de bekende Iersche tooneelschrijver, die zich nauwelijks een paar jaren geleden een fortuin verwierf met zijn drama *Peep a Day*, is dezer dagen in hulpbehoevende omstandigheden gestorven. Voor zijne weduwe wordt door de *Savage Club* eene inschrijving geopend.

LOUIS REYBAUD, de schrijver van *Jérôme Paturot à la recherche d'une position sociale* (1813) en van *Jérôme Paturot à la recherche de la meilleure des républiques*, is in 80-jarigen ouderdom overleden. Hij was lid van het Fransche instituut.

Tentoonstelling van schoone kunsten.
Vervolg van blz. 152.

De beste gewrochten van b e e l d h o u w k u n s t die wij op de tentoonstelling aantroffen noemen wij hieronder op.

G. BROECKER (Leuven): plaasteren juffrouwenportret in medaillon.

M. BOURGEOIS, een Antwerpenaar, sedert eenige jaren te Parijs woonachtig, een niet onverdienstelijk plaasteren beeld, getiteld: *De Krekel.*

A. DE VASSELOT (Parijs). Een marmeren *Meisjesbeeld* en eene dito *Chloé*, benevens een fijn afgewerkt bronzen borstbeeld.

N. MEWIS (Elsene): *De vreugden der lente* en *De zuiverheid* getuigen van gemak van boetseering; het portret in medaillon ziet er goed getroffen uit.

Plaasteren borstbeelden zagen wij nog van: P.P. BRAECHE (Leuven); G. CORNELISSEN, N. LEURS, A. VAN BEURDEN, van Antwerpen; L.H. DE VILLEZ (Parijs); G. GADEYNE (Brussel); ED. LEFEVER (Schaerbeek).

Marmeren borstbeelden van P. CALVI (Milaan), *Graziella* en *Beppo;* A. VAN DEN KERCKHOVE-SAIBAS, *Tot wederziens* en *Verruking.*

F. JORIS' *Kind met den drijftol* is goed uitgevoerd maar de gelaatsuitdrukking is overdreven; *Vlieg dan* is aangekocht voor de verloting, eene welverdiende aanmoediging; beide gewrochten zijn in marmer.

M. DAVID-DE GHEEST. *Eene vrouw van Trastevere* in marmer, *Oude bedelares* in gebakken aarde en eene studie in plaaster.

F. DECKERS' standbeeldje van Rubens is zeer schoon en uitmuntend geschikt om in brons of zink te worden gegoten.

A. DESENFANS: *Jongelingsherinnering*, zeer fraai gewrocht in plaaster.

J. DUCAJUS' portret is te veel gewreven en mist karakter.

L. DUPUIS, goed vrouwenportret in gebakken aarde.

D. DUWAERTS' kinderportretje getuigt van veel vordering in het vak.

R. FABRI'S borstbeeld in gebakken aarde, eene *Boheemsche vrouw* voorstellende, is inderdaad uitmuntend; zijn marmeren *Kinderborstbeeldje* is eene van de parels der tentoonstelling. Wij vermelden dan ook met het grootste genoegen dat het voor de verloting is aangekocht.

C.A. FRAIKIN: een uitstekend portret in marmer van wijlen mej. Gabriella Platteau (toebehoorend aan den heer F. Van Hal).

KAREL GEEFS wekte de algemeene aandacht en ook die van den koning en de koningin tijdens hun bezoek aan de tentoonstelling, met zijne keurig in marmer gebeitelde *Jonge slavin.* Zijn *Koningstiger* is een goed plaasteren model.

Gebroeders GOEMANS en L. DE VRIEND stelden sedert lang in den handel zijnde portretten ten toon van wijlen den heer J.C. Van Put, oud-burgemeester van Antwerpen.

P. GRENIER (Gent): *Cies en Tonia*, geestig behandelde borstbeelden.

A. HAMBRESIN (Brussel): *Abel*, een plaasteren beeld, en *Het orakel der velden*, in gebakken aarde.

J. HAGENS (Schaerbeek): *Het kindje Jezus*, goed bewerkt, in marmer.

J. LAMBEAUX' *Moederzorg* verraadt ongenoegzame studie naar de natuur.

G. LEURS: *Schouw de plaatsen maar de plagen vallen*, plaasteren model, *Het laatste middel* en *Slachtoffer der Spaansche furie te Antwerpen*, in gebakken aarde, getuigen van veel gemak van bewerking, doch missen stijl.

O. MAES (Aalst), P. COECKE en W. CAUDRON, borstbeelden in plaaster die niet onverdienstelijk zijn.

J.B. MARTENS (Laeken): *De geboeide liefdegod* in plaaster en *Portret van Z.H. Leo XIII* in gebakken aarde; zeer verdienstelijk.

CH. PALINCK (Borgerhout): een goed *Lieve-Vrouweborstbeeld* in plaaster, dat in marmer uitgevoerd moet zijn tegen December a.s. en voor de verloting is besteld.

H. ROBYN (Elsene): *De eeuwige slaap*, *Het model* en *De hoogmoed*, drie aanbevelingswaardige werken.

A. BOGAERTS: een bronzen beeldje van de heilige Cecilia; het wezen scheen ons geheel onbeduidend.

L. CAMBIER (Schaerbeek): *Klein Peerken* (in brons) en *Een doetsenmaker* (in gebakken aarde).

G. CHARLIER (St.-Jans-Molenbeek): *Een visscher* en een *Portret*, in plaaster, *Het verdriet van den kajuitjongen*, in gebakken aarde.

P. COMEIN (Brussel): *Vogel voor de kat*, in gebakken aarde.

J. DILLENS' *Florentijnsche ouderling* schijnt ons wat al te vlak bewerkt. Bijzonder van bronswerk mag gevergd worden dat al de bijhoorigheden zich nauwkeurig afteekenen.

L. MIGNON (Parijs): *Stierengevecht*, een uitmuntend schoon bronswerk, doch waarvan het voetstuk ons niet bevalt, toebehoorend aan het rijksmuseum te Brussel.

J. PECHER: een welgelukt portret in brons van den Antwerpschen kunstschilder Karel Verlat.

Sterkwaterplaten en kopergravuren. E. BAES. Twee goede etsingen.

J.B. MICHIELS: eene lijst met afdrukken van door hem vervaardigde sterkwaterplaten naar Rubens, Van Dyck, V. Lagye en K. Ooms; eene grootere plaat naar Hendrik Schaefels, *Scheepstimmerwerven van Antwerpen onder Napoleon I;* (die wij hadden willen zien uitgevoerd door den schilder zelf, die zulke meesterlijke etsen voortbracht); de *Sulomiet*, eene fijn afgewerkte gravuur naar het tafereel van P. Beaufaux.

G. BERTINOT (Parijs): eene schoone *Kruisdraging* naar Le Sueur.

G. BIOT (Brussel): *Aglaë* naar Cabanel, uitmuntend.

A. DANSE: zijne schoone plaat naar E. Wauters' *Hugo van der Goes* (door ons reeds te Brussel vermeld), *De gevangene*, naar Bourlard, de *Martelie van St.-Pieter*, naar Titiaan en *Stoute Minette*, puik weergegeven naar het stuk van E. Farazijn dat verleden jaar te Brussel zooveel bijval had (laatstgenoemde plaat is bestemd voor het *Art journal* te Londen); voorts eene lijst met zeer verdienstelijke portretten.

J. DEMANNEZ (Brussel): *De weduwe*, naar F. Willems, eene zeer schoone plaat die het werk des meesters trouw vertolkt.

DE MEERSMAN: *Droevige dagen*, naar H. Bource, een goed gelukt werk, en eene lijst met portretten die van groote vorderingen blijk geeft.

A. FRANCOIS: *Mystieke trouw der heilige Catharina*, eene plaat die door de *Société francaise de gravure* is uitgegeven; van dezelfde vereeniging: *De toewijzing van den eersten prijs der boogschutters*, naar Van der Helst, door HUOT; *Visscher en jong meisje van Ischia*, naar L. Robert, door A. LAMOTTE; *De vlucht van Loth*, naar Rubens, door LEENHOFF; E. ROUSSEAU, portret van mev. De Sévigné.

FRANS LAUWERS, die van zijne studiereis uit Italië terugkeert en thans te Parijs is, stelde alleen zijne uitmuntende teekening ten toon, waarvan wij in 1878 blz. 99 gewaagden.

R. STANG (Dusseldorp): *De dochter van den Fellah*, eene keurige plaat naar Landelle.

JOS. STEYNEN: *Portret van A. Grapheus*, reeds vroeger door ons vermeld, en *De stoutmoedige dief*, eene uitmuntend welgelukte sterkwaterplaat naar een tafereel van P. Van der Ouderaa (zie 1874, blz. 68), uit de verzameling van den heer Baschwitz, bankier te Antwerpen. De heer Rolin-Jaequemyns, minister van binnenlandsche zaken, drukte zijne hooge tevredenheid uit over de wijze waarop de plaatsnijder het

tafereel des meesters heeft weergegeven en schreef tevens, voor rekening van het staatsbestuur, in voor een aantal exemplaren van de plaat: wij hadden gedacht dat ook eenige exemplaren zouden gekocht zijn door de maatschappij van schoone kunsten die schier bij iedere gelegenheid koopt van de oudere kunstbeoefenaars, terwijl de jongere de meeste aanmoediging noodig hebben.

A. NUMANS. Twee plaatsnede naar tafereelen van P. Bossuet en W. Roelofs, waarvan men ook wel een paar exemplaren had mogen koopen even als van G. BIOT, A. DANSE, DE MEERSMAN, A. ELSEN, F. LAUWERS, A. SCHAEPKENS; R. STANG en anderen.

Brandschilderingen zagen wij zeer schoone van E. AUTRAN (Parijs), naar werken van Guido Reni en Gleyre.

Mev. L. BONNAFFÉ (Parijs), *De afgematte lier*, naar Chaplin.

Gleiswerk. F. DAUGE; P. DELIN; mej. J. GILBERT; mejuffrouwen G. GILKIN, G. MEUNIER, J. PIEPERS, M. ROUSSEAU, allen te Brussel; F. DE BRUYCKER en mej. C. HASSE. (Antwerpen.)

Porseleinschildering. In dit vak waren goede stukken tentoongesteld door E. MARINUS (Laeken), en mej. L. RIGELÉ, van Antwerpen.

Waterverfschilderingen van verdienste hebben wij gezien van: D. DAVE (Parijs); E. BAES (Elsene), zeven verschillende in twee lijsten; H. CASSIERS, *De Westerschelde;* A. DE PRET, *Boorden van het water;* H. SEGHERS, drie *Strand*- en *Zeegezichten*, waarvan er één voor de verloting is aangekocht; voorts van M. GLIBERT; D. OYENS; mej. M. PAYEN; A. SEMBACH; mej. A. STROOBANT; J. LHOVERA. *Vastenavond te Madrid, De processie afwachtende* en *Het onderbroken werk;* E. LÜND, twee lijsten met verschillende onderwerpen.

Kooltekeningen van A. HAMBESSE (St.-Joost-ten-Noode).

Houtsnede. Wij hebben aanteekening genomen van twee proeven van welgelukte platen van A. MINNE, waarbij eene naar *De rommelpot* van Frans Hals (zie 1874, blz. 15); fraai is ook een portret van V. Hugo, gegraveerd door K.J. ROBERT (Parijs). ED. VERMORCKEN, leeraar in het vak bij de Antwerpsche academie, zond de door ons op blz. 109 medegedeelde plaat naar de schilderij van K. Verlat, die de manier van den meester zeer goed wedergeeft.

Tusschen de teekeningen hebben de volgende onze bijzondere aandacht opgewekt: G.A. CHASSEVENT-BACQUE, ontwerpen bestemd voor de O.-L.-Vrouwekapel in de kerk van den heiligen Franciscus van Sales te Parijs.

P.J. DE CUYPER: ontwerp van gedenkteeken ter eere van de beroemdheden der Antwerpsche school.

J. SWERTS, wiens ontijdig afsterven wij op blz. 149 vermeldden, ontwerp van muurschilderingen voor de St.-Annakapel in de hoofdkerk te Praag; deze schilderingen, waarvan wij op

aan den anderen kant kon hij evenmin het buitenleven op zijn blz. 149 eene beknopte beschrijving gaven, zijn voltooid en zeer wel gelukt.

Bouwkundige teekeningen: TH. DE GROOFF (Antwerpen), *Starrenhof te Capellen;* F. HOMPUS, *Zomerhuis* van den heer Van Heurck-Balus te Blankenberghe en twee gebouwen in Antwerpen; C.J. LUFFIN (Bouvignies-Dinant), *Stadhuis van Rochefort, Kapel te Annevoie* en *Doorsnede en plannen der school van Houx.*

Sedert het houden van de vorige tentoonstelling werden de volgende kunstwerken voltooid in openbare gebouwen: JOS. BELLEMANS, de laatste groote muurschildering der kapel van de Onbevlekte Ontvangenis in de Antwerpsche Augustijnenkerk, voorstellende: *God de vader* (straf en barmhartigheid), *De val van het menschelijk geslacht* (Adam en Eva uit het paradijs gejaagd), *De verlossing* (de engel Gabriël kondigt de geboorte van Christus aan). De schilderwerken in deze kapel, waarvan wij reeds verschillende malen gewaagden in onze vorige jaargangen en namelijk in 1867, blz. 12, zijn thans geheel afgewerkt.

L. HENDRIX: de acht laatste statiën van den kruisweg in de Antwerpsch St.-Josephskerk.

STALINS en JANSSENS: de door ons in 1878 op blz. 122 vermelde glasramen in O.-L.-Vrouwekerk en een algemeen bewonderd groot roosvormig raam in den voorgevel der St.-Amanduskerk te Antwerpen in oorspronkelijken ojivalen stijl.

Ten besluite van ons overzicht, deelen wij de lijst der voor de tombola gekochte stukken mede. Slechts zij hier nog aangestipt, ter eere van de Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, dat de inrichting en regeling van de tentoonstelling niets te wenschen heeft gelaten. Het slecht plaatsen van eenige stukken komt voor rekening der door de kunstbeoefenaren zelven benoemde commissie.

De door de maatschappij aangekochte stukken zijn tentoongesteld geweest van 1 tot 9 November en de verloting had plaats den 10^{n} daaraanvolgende met den volgenden uitslag:

Kunstbeoefenaren.	**n^{r} v.d. catalog**	**Winnend n^{r}.**	**Eigenaars.**
Sluyts-Horta,	985	2142	Alex. Cogels.
P. Van der Vin,	1125	8271	Max. Moreau.
B. Budde,	134	4881	P.J. Filet.
J. Heyermans,	525	4678	P. Elsen.
L. Chabry,	168	7812	F. Mastboom.
K. Pauli,	832	380	J.F.P. Portielje.
A. De Braekeleer,	246	1180	F.A. Berckmans.
J. Lemmens,	645	13483	Willaert-De Wael.
A. Siegert,	981	14267	J. Van den Bergh.
J. Demannez, gravuur.	301	10230	G. Stappers.
J.B. Michiels, id.	743	3394	Ch. della Faille.

T. Gérard,	437	1409	Mev. Julius Böcking.
H. Plathner,	865	2969	Al. Declercq.
J.A. Neuhuys,	784	14384	Baron H. van Havre.
J. Nauwens,	779	6876	Mev. J. Koch.
I. Meyers,	741	11320	J.B. Van den Oever.
J.B. Michiels, gravuur	743	9267	Mev. E. Rigelé.
J.B. Michiels, id.	743	1540	Mev. Bosschaert-Dubois.
E. Tyck,	1052	14091	Al. Vrancken.
A. Verwee,	1223	5247	P J. Geeraerts.
L. Derickx,	317	11933	Barones van Ertborn.
F. Joris, marmer beeltje,	577	6942	H. Kryn.
E.F. Leemans,	630	10711	J. Tyck.
J.B. Michiels, grav.	743	14405	Barones van Havre.
L. Schaefels,	942	7958	Mev. Meeus-Funck.
J. Demannez, gravuur,	301	14218	Jos. Peellaert.
C. Petit,	852	1593	Mej. Bovie.
C. Mali,	701	983	Mev. Barthels.
C. Giron,	456	310	H. De Gerlache.
R. Fabri, marmer. borstb.	394	10585	Mej. A. Thys.
J.B. Michiels, gravuur,	743	4709	G. Engel
J.A. Ortmans,	813	3098	H. De Gerlache.
P.J. Gabriel,	413	14422	Provincie Antwerpen.
J. Demannez,	301	13541	L. Witteveen.
Emiel Claus,	184	14007	F. Van Aken.
J.B. Michiels, gravuur,	743	14516	Provincie Antwerpen.
A. Serrure,	974	1103	Beeckmans de Favereau

A. Normann,	798	5285	Mev. E. Gevers.
T. Lybaert,	684	6752	Notaris Kennis.
A. Schweitzer,	961	13864	Edm. Legrelle.
H. Segers, w.-verfschild.	965	7976	Meinertzh agen.
Coosemans,	200	9029	H. Pothoff.
J.B. Michiels, gravuur,	743	904	Autrique. (Dixmude.)
H. Redig,	890	3705	De Ridder.
V.G. Gilbert,	443	12813	Mev. A. Van Zuylen.
C. Palinck, marmer. bb.	821	10851	Jos. Van Aken.
Nikutowski,	789	7855	Mej. C. Maus.
C.E. Damerau,	212	9104	Mej. Quevauxvillers.
Mev. Ronner,	914	9617	Ed. Scheepers.
J. Demannez, gravuur,	301	4106	C.F. De Wever.
J. Demannez, id.	301	3017	J. De Craen.
H. Sondermann,	992	650	H. Redig.
J. Ruyten,	929	8789	S. Pauwels.
J.B. Michiels, gravuur,	743	11888	Van Eeckhoven.
Mej. E. Preyer,	875	13242	Mev. Volkerick-Prelat.
E. Richter,	896	8230	Alf. Moons.
J. Demannez, gravuur,	301	9431	F.A. Rümmel.
J. Demannez, id.	301	5021	Mev. E. Frère.
J. Demannez, id.	301	12609	J. Van Roosbroeck.

P.S. Met genoegen vernemen wij dat Frans Lauwers door de maatschappij gelast is met de uitvoering eener kopergravuur naar het tafereel van Frans Verhas, getiteld: *Ontroostbaar* (zie blz. 134); deze keus is zeer gelukkig; maar waarom ook niet een geschiedkundig onderwerp doen graveeren, als tegenhanger voor de *Dertigsten van Barthel de Haze*, zooals wij op blz. 118 hebben aangewezen?

Een verhaal uit Engeland.
(Vervolg van blz. 155.)

II.

De zwaarmoedigheid van den heer Templeworth en zijne geheimzinnige afgetrokkenheid zijn nu gemakkelijk te verklaren. Nadat hij het gruwelijke bedrijf had gepleegd, waardoor hij zich in het bezit van het geheele goed had gesteld, bleek dat hij zijne ziel met eene misdaad had bezwaard, en dat die misdaad nutteloos was. Hij kon Ridley Hall voor geen enkelen dag verlaten. Hoe veel geld hij zijne bedienden ook gaf - en zij waren meestal buitenlanders, - hoe streng hij hen ook gadesloeg, hij durfde zich toch voor geen enkelen dag verwijderen, daar in dien éénen dag al zijne zorg om aan zijne gevangene alle gemeenschap met de menschen af te snijden verijdeld kon worden. En

landgoed naar eisch genieten, daar hij geene gasten in zijn huis durfde toelaten. Het is het geweten dat ons allen tot lafaards maakt, en hoewel hij bij zijne bedienden eene buitengemeene bezorgdheid voor de eer zijner familie voorwendde, en hun te verstaan gaf dat hij het daarom geheim wilde houden dat zijne zuster krankzinnig was, deed toch zijn geweten hem beven voor de gedachte dat een vreemdeling met haar spreken mocht, en zoo achter den waren staat van zaken zou komen.

Dit maakte hem zoo zwaarmoedig, dat het leven hem tot een last was. Hij was te moede als een misdadiger die gestadig voor ontdekking vreest, en eene schaduw was in staat om hem schrik aan te jagen.

Laten wij hem aan zijne eigene bittere gedachten over, en keeren wij tot Harry terug, die thans, met eene lange ladder op den schouder, het hek inkomt. Hij heeft al het noodige voor zijn stout ontwerp medegebracht. Buiten het gezicht van de portierswoning komende, legt hij de ladder in het hooge gras, om haar daar verborgen te houden tot hij haar noodig heeft. Hij nadert het huis. De twee wolfhonden, die groote vrienden van hem geworden zijn, komen kwispelstaartend aanspringen en lekken hem de handen. Terwijl hij hun den kop streelt, geeft hij hun weder een lekker stuk vleesch. Zij verslinden het gretig, en hij ziet dit met een somberen grimlach aan, want het vleesch is vergiftigd.

Hij gaat aan zijn werk. Op betrekkelijk korten tijd is het afgedaan. Hij wordt betaald en vertrekt. De portier wenscht hem barsch goeden avond, en let er niet op dat de ladder die hij op den schouder heeft, veel kleiner is dan die hij bij zijn binnenkomen heeft medegebracht Alles gaat naar wensch.

Met een kloppend hart treedt Harry het dorp weer binnen. en begeeft zich ijlings naar zijn besten vriend.

- Willem, ik zal u van nacht noodig hebben met uwe kar. Er is iets op handen. Wilt gij mij helpen?

- Wat is het?

- Geef mij eerst antwoord. Kunt en wilt gij mij helpen?

- Gij weet, Harry, dat ik alles voor u over heb. Is er gevaar bij?

- Ja!

- Maar geen kwaad, hoop ik?

- Neen - of het moest kwaad zijn iemand te helpen, die onrechtvaardig gevangen wordt gehouden, eene onschuldige te redden, die schandelijk mishandeld wordt. Maar er is toch gevaar.

Hij verhaalde daarop de geheele zaak zoo kort mogelijk.

- Ik zal u helpen, Harry.

- Span dan van nacht tegen twaalf ure uw paard voor; breng een paar dikke knuppels en eene flesch sterken drank mede, en blijf wachten bij het bosch, omtrent honderd schreden van de brug.

Dit wordt aangenomen, en Harry stopt eene pijp om bedaard alle bijzonderheden van zijn plan te overleggen.

Intusschen heeft de rampzalige vrouw haren keten doorgevijld en telt nu in vreeselijken angst de slepende uren. De hoop op verlossing heeft haar zulk een schok gegeven, dat zij in de verwarring harer gedachten vreest, eindelijk inderdaad nog krankzinnig te zullen worden.

- Zal hij komen? Zal het hem gelukken? vraagt zij zich zelve met pijnlijk ongeduld af, en de gedachte aan hare aanstaande bevrijding jaagt het bloed met zulk een geweld

naar hare hersenen, dat zij genoodzaakt is al hare krachten in te spannen om eenigszins tot bedaren te komen.

Intusschen zit haar broeder in eenzame pracht aan zijnen maaltijd. Het ruime, kostbaar versierde vertrek is schitterend verlicht, de tafel prijkt met zilver en kristal, drie knechten in livrei wachten in stomme oplettendheid op zijne wenken. Maar er is niemand om hem gezelschap te houden; geene blijde tonen, geene lachende gezichten vervroolijken zijnen maaltijd. Stil treden de bedienden af en aan, even stil verwisselen zij de schotels. Nauwelijks wordt er een woord gesproken. Al die kostbare pracht dient slechts om het tooneel akeliger en somberder te maken.

Van zijnen vreugdeloozen, onsmakelijken maaltijd opstaande, gaat de eenzame huisheer naar zijn salon. Het is hier even somber als in de eetzaal. Wel liggen er een aantal nieuwe boeken en tijdschriften op de tafel, maar hij leest lusteloos en onverschillig. Houden zij hem al eenigszins bezig, zij kunnen hem toch niet vermaken. Tegen tien ure gaat hij naar bed, om door den slaap zich te onttrekken aan de akeligheid en verveling van den dag, en in droomen uit zijne gelukkige kindschheid en werkzame jongelingschap de misdaad te vergeten, die zijn mannelijken leeftijd bezoedelt.

Misschien is het lot zijner gevangene minder rampzalig te achten dan het zijne. In al de ijselijkheden van dat lot is hare ziel vrij en rein gebleven. Hij is vrij gebleven van lichamelijk lijden, maar zijne ziel is geboeid en gemarteld.

De klok slaat twaalf.

Harry klimt over den muur, met behulp van de kleine ladder die hij heeft medegenomen, en zoekt nu de groote, die hij in het gras verborgen heeft. Zoodra hij deze gevonden heeft, bindt hij de beide ladders aan elkander, en bekomt er dus eene, die lang genoeg is voor zijn oogmerk.

Ongelukkig is het heldere maneschijn, en de lucht geheel onbewolkt. Harry, die niet dichterlijk is, verwenscht dien maneschijn even hartelijk als een rondsluipende dief zou kunnen doen. Maar daaraan is niets te veranderen, en met of zonder maanlicht moet hij aan het werk.

Er is geen licht in het huis te bespeuren; geen geluid duidt aan dat er nog iemand op is. Harry sluipt naar den achterkant van het gebouw, en struikelt onder weg over het doode lichaam van een der honden.

- Arm dier, zegt hij, ik had het vergif liever aan uwen meester willen geven.

De doode hond maakt een onaangenamen indruk op hem, want Harry is teerhartig z[o]owel als vastberaden, en het gezicht van het arme beest, een slachtoffer van zijne trouw, ontmoedigt hem bijna.

Johanna Templeworth heeft de klok twaalf hooren slaan, en buiten slaat om langer haar ongeduld te bedwingen, is zij stil

naar het venster gekropen, schoon met gevaar om haren broeder te doen ontwaken, wiens kamer onder de hare is.

Eindelijk ziet zij Harry met de ladder op den schouder. Hoe klopt haar hart! Welk eene duizeling overvalt haar! Hij nadert. Hij blijft stilstaan. Waar ziet hij op den grond naar. Zij ziet het doode lichaam van den armen hond niet. Maar nu gaat hij weder voort. Hij ziet haar en geeft een teeken. Hij haast zich - is onder het venster - de ladder wordt geplaatst - zij klimt er af, en wordt door hem in zijne armen opgevangen. Geen woord wordt er gesproken. Hij vat haar bij de hand en wil zich met haar voortspoeden, maar eensklaps laat hij haar los, en sluipt weder naar de ladder om deze weg te nemen. Doch straks heeft Johanna al zijne zorg noodig, want zij is buiten staat om zich op de been te houden. Ten gevolge van de langdurige opsluiting weigeren hare leden haar den dienst. De ontzaggelijke spanning, waarin zij verkeerde, had haar kracht gegeven om de ladder af te klimmen; maar nu is de kracht uitgeput, en zij is even machteloos als iemand, die pas van eene zware ziekte is hersteld.

Harry is echter forsch en sterk. Hij neemt haar in zijne armen, en draagt haar schielijk naar het heesterplantsoen. Daar zijn zij ten minste buiten het gezicht; maar bevreesd voor onraad, loopt hij toch zoo snel voort, als 't hem met zijnen last mogelijk is. Weldra begint zijne snelheid te verminderen. Hij stapt hijgend voort, en is weldra genoodzaakt om te blijven stilstaan. Hij zet haar op den grond om eenige oogenblikken te rusten, en luistert intusschen scherp naar alle kanten.

- Denkt gij, dat gij thans zoudt kunnen gaan? spreekt hij tot de bevrijde. Hoe langzaam ook, wij zouden er tijd door winnen.

- Ik zal het beproeven.

Zij staat op, maar kan geene zes schreden doen, zonder weder in zijne armen te zinken.

- Helaas, neen, ik heb de kracht niet.

- Stil! Luister! Ik hoor iets!

Een langgerekt fluiten, en daarna eene stem die op de honden riep, liet zich hooren. Eene huivering ging de vluchtelingen door de leden. Het geroep op de honden werd al harder en harder.

- Er is alarm, maar zij weten nog niets, zegt Harry, terwijl hij zijn kostbaren last weder opneemt en waggelend naar den kant van het water gaat.

Ik had reeds behooren te zeggen dat een water het landgoed doorsneed, en dat aan de overzijde een dicht bosch lag, waar langs de groote weg heenliep,

Harry ging naar het schuitenhuisje, zette zijne vracht in eene boot, sneed het touw door en was binnen drie minuten aan den overkant. Het toenemende gerucht in en rond het huis maakte ieder oogenblik van verwijl gevaarlijk. Eerst in het bosch voelden zij zich veiliger; maar daarom draalde Harry toch niet, maar droeg Joanna een zijhek uit naar buiten, waar hij weldra de kar van zijnen vriend ontdekte. Op een gegeven teeken naderde de kar terstond, en weinige ooogenblikken later reed het drietal op een harden draf naar de naastbij gelegene stad.

Nauwelijks zat Johanna in de kar of zij bezwijmde. Willem zette het paard in den draf, terwijl Harry haar poogde te doen bijkomen. De rit was angstig genoeg. Bij elk geluid dat zij hoorden dachten zij dat zij vervolgd werden; maar hunne vrees was ongegrond. Zeker had de vervolging plaats, maar door bedriegelijke sporen misleid, hadden de vervolgers eene verkeerde richting ingeslagen.

Toen de dag aanbrak hield men raad. Johanna was zoodanig overtuigd, dat haar broeder haar weder in zijne macht zou krijgen, als hij eens haar verblijf ontdekte, dat zij er op aandrong om toch alles te doen ten einde dit te voorkomen.

Willem herinnerde zich dat hij eene brave weduwe kende, die op een half uur afstands van de stad, waarheen zij reden, op eene kleine hoeve woonde, en dat de bevrijde daar beter eenige dagen verborgen zou kunnen blijven dan in de stad zelve, waar eene ieverige nasporing haar zeker aan het gevaar van ontdekking zou blootstellen.

Men reed dus naar de hoeve van vrouw Simpkins, en had geene reden om zich over dit besluit te beklagen.

(Wordt voortgezet.)

Wapenkunde.

Over het al of niet gebruik van houders bij het stadswapenschild gaf de heer P. Génard in eene der zittingen der Antwerpsche bibliophilen de volgende toelichtingen. Hij zegde dat de weledele heer ridder G. van Havre den eenigen tot hiertoe gekenden goeden afdruk bezat eener gravuur door Matthys Borrekens[1] naar eene teekening van Rubens uitgevoerd. Die plaat en nog eene andere, een *Ecce Homo* voorstellende, hebben, een bijzonder belang, zegde de heer Génard, niet alleen om de namen der befaamde meesters die daaraan gehecht zijn, maar ook om het groot rechtsgeding dat in 1651, ter gelegenheid hunner uitvoering, werd ingespannen.

De stad Antwerpen bezat, even als Amsterdam, van zeer vroege tijden, het voorrecht boven haar wapen eene keizerskroon te plaatsen; daarbij werd het schild door twee tenanten, een wildeman en eene wildevrouw, gehouden. Op het wapen van het markgraafschap des H. Rijks, waarvan Antwerpen de hoofdstad was, werd insgelijks eene keizerskroon gesteld, doch dit laatste schild werd gewoonlijk gehouden, ofwel door twee leeuwen aan wederzijden geplaatst, ofwel door eenen enkelen leeuw, van eenen helm voorzien. Boven den helm lagen de gewone dekkleederen waarop zich de keizerskroon verhief. Toen M. Borrekens de door hem vervaardigde plaat in het licht wilde geven, verzette zich daartegen de bekende wapenheraut van Brabant Peeter-Albrecht de Launay, en een proces, waarvan men de gevolgen niet kon berekenen, werd begonnen.

Uit de door den heer Génard, medegedeelde stukken blijkt dat

(1) Zie over dezen plaatsnijder *De Vlaemsche school*, 1859, blz. 11 en onzen loopenden jaargang blz. 122.

Borrekens '*Capitaine vande borgerlycke wachte ende hem moeyende met plaetsnyderye, hem vervoordert*' had '*te doen stellen ende graveren op seker plaete wesende een Ecce-Homo*, *die waepen van Antwerpen met eene keyserlycke croone ende twee houders ofte tenanten,*' terwijl de stad '*nochtans van alle immemoriale tyden, maer een simpel schilt gevoert en heeft.*'

Borrekens riep het magistraat ter zijner hulp en er werden nasporingen gedaan om de plaatsen te vinden waar de stad en het markgraafschap gebruik van hunne volle wapens hadden gemaakt. Het werd bewezen dat de keizerskroon boven het stadswapen op de Beurs, in Sint-Jacobskerk, in het Begijnhof en in andere gebouwen was afgebeeld. Daarbij stelde men met behulp van den glasschilder Jan de la Barre eene aanteekening op waaruit blijkt dat er in de volgende gebouwen wapenschilden bestonden: St. Niclaaskapel, nevens het altaar, met tenanten, van 1588; in St.-Jacobskerk in het groote glasraam in den zuidergevel, met tenanten en het markiezaatschap met den getimberden leeuw, eene keizerskroon van 1548, of daar omtrent; in de kerk van het Begijnhof, in den gevel, ten noorden, het markiezaatschap gelijk in Sint-Jacobs, 1552; in de Burchtkerk langs wederkanten der deur, die van het noorden waren met tenanten en schenen volgens de uitvoering veel ouder; in den *Beer* op de Grootemarkt waar vroeger de kamer was van de smeden, het markiezaatschap met keizerskroonen 1367, Jan de la Barre twijfelde echter aan de echtheid dezer laatste cijfers en dacht dat het moest zijn a^{o} 1567; in den beuk van O.-L.-V.-kerk in het derde raam, noorderkant, met tenanten en 1522; in de Predikheerenkerk, boven het nieuw orgel, in den gevel westkant, de stadswapenen in twee bijzondere deelen in schilden gehouden, het eene met eenen wildeman en het andere met eene wildevrouwe; in de kerk der O.-L.-Vrouwebroeders op de Meir in het hooge koor rechts, als hiervoren, waarvan het eene met den zwarten uitgespreiden dubbelen arend op een gouden veld, voorts een platten helm ofte tymbre met eene keizerlijke kroon daar boven op; bij de paters Minderbroeders was hetzelfde, alsook op de Beurs, de Vierschare, op de Kraan aan de Werf, enz. Al deze bewijzen zijn natuurlijk door den stroom der tijden lang verdwenen, maar onlangs trof de heer Génard nevenstaande

kenteeken aan op eene stadsordonnantie, gedrukt in het jaar 1584 bij Matthijs de Rische, wonende *op onser Vrouwen Kerckhof*, *onder den Thoren*, *in den gulden Sampson.* Dit boekdeel werd verkocht op de veiling des heeren René della Faille, gehouden door P. Kockx (zie 1878, blz. 82), en gaf aanleiding tot de hier aangehaalde mededeeling.

> Het groote geheim, om geschikte ambtenaren te vinden, bestaat enkel in het bewaren van de juiste verhouding tusschen de lusten en de lasten.
> J.B. KAN.

Eene voorstelling uit oud-Egypte.

Voor de beeldletter, waarmede wij dit korte opstel beginnen, diende het bovendeel van de vlasplant als model, terwijl d e houtsnede, die wij op de volgende bladzijde mededeelen, geteekend w e r d naar eene oud-Egyptische afbeelding, w e l k e misschien duizenden meer jaren vóór de geboorte van Christus werd gemaakt, misschien wel ter versiering van het graf van eenen vlashandelaar.

De voorstelling is een vlasveld met arbeiders die den oogst binnenhalen.

Als dusdanig vereischt zij geene nadere toelichting en spreekt genoegzaam voor zich zelve.

Wij behoeven evenmin uit te weiden over de kennis van den vlasbouw en de vlasbewerking bij de Egyptenaren.

Een ieder weet, hoe uitmuntend óók in de nijverheid het aloude thans zoo afgedaalde volk was, welk meer dan 5000 jaren geleden een schier ongeëvenaard glanspunt van grootheid en beschaving had bereikt. (De groote pyramide van Dahschoer, ten zuiden van Memphis, werd omtrent 3200 jaren vóór Christus opgericht.)

Meer dan een onzer lezers is wellicht in de gelegenheid geweest, met eigen oogen lijnwaad te zien dat vele honderde jaren geleden in Egypte geweven werd.

Men treft het aan, in de groote museums of kabinetten van natuurlijke geschiedenis, in de meeste hoofdsteden van Europa, daar namelijk waar men, als inderdaad merkwaardige zeldzaamheden een of meer gebalsemde lijken van bewoners uit oud-Egypte bewaart. De meeste dezer mummiën bevinden zich nog gewikkeld in hunne lijkwaden met windels of doeken, waartoe veelal uitnemend fijn lijnwaad werd gebruikt.

In onzen jaargang 1874, blz. 133, van mummiën gewagende, brachten wij in herinnering, en naar aanleiding, van wat voorgaat doen wij zulks thans nogmaals, dat het museum van de Hallepoort te Brussel eenige mummiën bezit. Belangstellenden zouden dus misschien daar proeven kunnen zien van de bekwaamheid der oud-Egyptische lijnwaadwevers. Ook te Parijs in de Louvre en in het Britsch museum te Londen bezit men verscheidene mummiën; reeds in 1867, blz. 19, hebben wij er eene aangeteekend van een Egyptischen Pharao waarnaar wij vergeten hebben te verwijzen in 1874.)

Ter gelegenheid van de door ons opgenomen afbeelding, zij

hier ter loops aangestipt, dat de tegenwoordige landbouwers in Egypte, die met den naam van *Fellahs* worden bestempeld, in gelaatsvorming en gestalte eene treffende gelijkenis vertoonen met de bovenstaande oude figuren. Hun stand wordt beschouwd als de eenige, die, wat het uiterlijke betreft, de kenteekenen van Egypte's oorspronkelijke bewoners, welke van Kaukasische afstamming waren, tamelijk onverbasterd heeft bewaard.

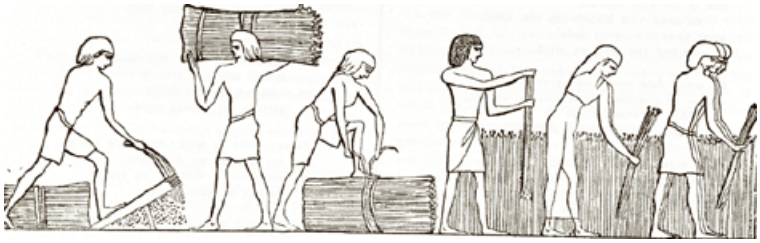

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom kunnen twee personen, in eene zaal waarvan het gewelf ovaal of eirond is, een gesprek houden, niettegenstaande zij voor twee tegenovergestelde holten geplaatst zijn, zonder dat de omstanders er iets van hooren of verstaan kunnen?

Omdat de holten, tot het gewelf behooren, en de beweging aan de lucht medegedeeld door de stem van den sprekenden persoon, zich in de richting van de holte voortzet, alwaar de luchtdeelen gemakkelijker kunnen bewogen worden, en aldaar het geluid dus naartoe gedreven wordt, en zich aldaar in volle kracht bewaart.

Onze jongere dichters.

De tijd is sinds lang voorbij dat het, om den eernaam van dichter te verwerven, voldoende was een versje, vol onwaarschijnlijk ziekelijk gevoel, te schrijven *aan de Maan, - aan een beekje, - aan een vlinder,* of in langgerekte Alexandrijnen de vraag eener prijsuitlovende maatschappij te beantwoorden; thans wordt er iets meer gevergd. Ook is het een verblijdend verschijnsel, zoovele jonge, met talent begaafde dichters te zien optreden, welke zich van al dien ouden slenter hebben losgerukt, hunne onderwerpen aan de wezenlijkheid ontleenen en een greep doen in de dikwijls niet heel dichterlijke toestanden van het menschelijke leven. Als dusdanige noemen wij vooral de heeren G. Antheunis, Th. Coopman, P. De Mont, V.A. Dela Montagne, A. Rodenbach, en nog verscheidene andere.

Er liggen daar juist twee dichtbundeltjes voor ons, welke ons gedacht nogmaals komen staven: *Rijzende Sterren*, door P. De Mont (zie blz. 114), en *Eerste gedichten*, door A. Rodenbach. De heer De Mont is geen beginneling; hij heeft zich reeds vroeger op eene voordeelige wijze doen kennen, en, wij moeten het zeggen, zijn nieuwe dichtbundel bewijst ons dat hij met reuzenstappen vooruitgaat. Inderdaad, die bundel bevat prachtige stukken, rijk aan gedacht en goed ontwikkeld, als daar zijn het *Vox Dei; Rex saeculorum; de Narren: Satan; Meer dan goud; de Liefdezuster,* enz. enz. Wij kunnen ons het genoegen niet ontzeggen het stukje *Meer dan goud* hier mee te deelen:

Heur breiwerk op de knieën,
in haren zetel breed en hoog

zat Grootje, en achter den zwaren bril
look stil heur weidende oog.

Het zonneken door de ruiten
bescheen heur rimplig hoofd zoo zoet,
want... elken middag sliep zij zoo,
en 't deed heur steeds zoo goed!

Zwart-poesken volgde 't voorbeeld:
zoodra oud-grootje de oogen sloot,
- wip..... lag het op heur stramme knien
en ronkte op haren schoot,

Dan had men haar geschilderd.
met kraag en kap en strik en lint,
heur altijd lachend aangezicht,
- vol eenvoud, als een kind!....

Doch zie... daar komt het kleintje:
lief dochterken, nauw zeven jaar,
legt pop en pikkels heimlik neer
en nadert zoet tot haar;

en, met nen schalkschen glimlach,
en met van slimheid flonkrende oog,
verbergt voorzichtig naald en kous
in ladekas of toog.

en Grootjes kap flus sierend
   met looverranken frisch en groen:
‘Dàà̀r, lacht het schelmsch, dat komt er van
   te slapen iedren noen!....’

***

Stil is het kind gezeten
   en naait voor Mieken-pop een kleed,
maar slaat oud-grootje gade
   die nog van niets en weet.

Op eens! daar roert zwart-poesken
   - de slaapster schuddeboit en schrikt,
en achter 't zware brilglas
   ontluikt ze de oog en blikt!....

Daar valt heur van de kappe
   de gansche groene loverbos,
en 't speelziek meisken gichelt
   en barst in lachen los!

‘Gi, deugniet! kijft oud-grootje,
   maar 't kleentje kijkt zoo schelmsch heur aan:
Ik deed het niet, oud-grootje,
   Zwart-poesken heeft het daan!...’

En 't vrouwken trekt heur peetkind
   tot heur: ‘Al waart de nog zoo stout,
'k en wou voor niets u missen!
   ge zijt mij, meer dan goud!....’.

Niet waar, dit is schoon door eenvoud en waarheid? Er zijn zoo meer stukjes in den bundel, en nochtans hebben wij den begaafden dichter eenige opmerkingen te maken: hij schrijft voor het volk en is, naar hij zegt, aanhanger van de democratie in de kunst. Dit is zeer wel; maar waarom er dan zoovele uitheemsche titels boven zijne dichtstukjes pralen, verklaren wij niet te begrijpen. Dat is waarlijk al te *pédant*, en de heer De Mont heeft dien schijn van geleerdheid niet noodig. Ook met het rijm springt hij weleens wat al te vrijpostig om en sommige woorden vat hij verkeerd op, zooals ‘slagen’ voor ‘slaan;’ doch dit zijn lichte vlekjes en moeten wellicht enkel aan onoplettendheid worden toegeschreven.

Het bundeltje van A. Rodenbach: *Eerste gedichten*, wat kleiner in omvang dan het voorgaande, bevat insgelijks verscheidene verdienstelijke stukken, welke van eenen natuurlijk dichterlijken aanleg getuigen, namelijk: *Weelde; Fierheid; Der Walkuren rid; Ter venster,* enz. Ziehier het stukje *Veldslag* getiteld:

Twee vorsten zijn in veete en des
   twee legers aan het kampen,
twee volkeren aan het lijden van
   des oorlogs bloedige rampen.

Maar 't schijnt vorst A is zekeren dag
   blijmoedig opgestaan:
het (?) zal een staatsman loos en boos

van vrede spreken gaan.

Doch ondertusschen wemelen ginds
de legers bont en breed,
terwijl elk legerhoofd zeer vroed
zijn levend schaakspel reedt.

Eens morgens vangt het spel aan bij
het schetteren der klaroenen
en krielen op onmeetbaar veld
de levende pioenen.

Het dondert van alom. Een wolk
spreidt stikkend over 't veld
en duikt hetgene een ijselik
gerucht der wereld meldt.

Soms scheurt de wolk: een bende krielt,
het dondert uit de verten,
de bende sluit, verdund, en stormt
vooruit al lijken terten.

Ofwel, nog schrikkeliker, 't is
een bots van schaar op schaar
die beiden maalt en plettert en
versmeiert op elkaâr.

Soms meldt een jagend kletteren
het stormen der schadronnen
ofwel een rollen doof en zwaar
de vliegende kanonnen.

En als 't gerucht versterft, dan drijft
de kruitwolke en ontdekt
allengs een wild verwoeste veld
met lijken overdekt.

In hertverscheurend doof gezucht
versmelten duizend smerten,
uit 't oosten rolt de kille nacht
en 't laait in al de verten.

Intusschen droeg een afgezant
traktaten welbezind,
doch 't kwam nog op geen vrede uit, want
vorst B was slecht gezind.

De jonge dichter maakt, naar ons inzien, een wat al te kwistig gebruik van zijne West-Vlaamsche woorden en spraakwendingen. Dit geeft wel eene zekere eigenaardigheid aan zijn boeksken; doch om der eenheidswille vinden wij het geraadzaam, dat allen die de pen voeren, hetzelfde taalstelsel aankleven. - En springt de heer De Mont al te loszinnig met het lieve rijm om, de heer Rodenbach heeft waarlijk al te veel rijmlooze stukken geleverd. Doch dit is eene quaestie van goesting, en zooals men weet, over den smaak valt niet te twisten. In alle geval moeten wij bekennen, dat wij zijn bundeltje verreweg verkiezen boven degene van sommige verzenwevers, die schier anders niets bevatten dan berijmde rijmelarij.

J. STAES.

Gedichten van Fr. S. Daems, Norbertijner-kanunnik regulier der abdij van Tongerloo

Onder bovenstaanden titel verscheen dezer dagen een nieuwe bundel van verspreide en van onuitgegevene gedichten van den eerw. heer S. Daems, ter drukkerij Desclee, De Brouwer en c^{ie}, te Brugge. Het is wezenlijk eene prachtuitgave, de dichtstukken er in vervat waardig, die de Vlaamsche boekdrukkunst eere doet. Hierover alleen, - buiten eenige vergeeflijke drukfeilen, - vinden wij den drukker te mogen gispen, dat hij een Franschen stempel op den achterkant van het omslagblad plaatste. Het Latijnsch vignet op den titel is verdragelijk, maar Fransch op een louter Vlaamsch boek, gedrukt op Vlaamsche pers, in Vlaanderens hoofdstad, in het oude Vlaamsche Brugge, dat is onvergeeflijk. Voor het overige mag het boek onzen drukkers ten toonbeelde voorgelegd worden.

Wat den dichter betreft, - eenen naam al te vaak misbruikt, en zoutelooze rijmelaars en ellendige taalknoeiers toegepast, - ten volle, durven wij zeggen, verdient de heer Daems dien naam van dichter, van echt Vlaamschen dichter. ‘Hoe gretig,’ herhalen wij met den eerw. heer Claessens, in zijne *Dankbetuiging*, aan het hoofd van het boek geplaatst:

Hoe gretig liet ik de oogen gaan
Op al die frissche rozenblaân,
Waarmede uw dichterlijke hand
Den vlaamschen bodem weer beplant.

Gij zondt mij uwen bundel toe:
Hoe keurig zijn die perels! hoe
Welriekende ieder bloempje, dat
De ruiker van mijn vriend bevat?

Glinsterende parels van het zuiverste water, frissche en levendige rozen, ja, zoo verdienen die dichtstukken genoemd, of beter, het is een tuil van allerlei kleuren, die tot eene prachtige harmonij samensmelten. Gelijk een bloementuil zich niet laat ontleden, zoo is het ook moeilijk die bonte schakeering van stukken, zoo verschillig van vorm, van onderwerp, van toon en van kleur uiteen te doen, zonder buiten de enge palen van een vluchtig overzicht te treden. Dat er verscheidenheid is van stof in het aangeprezene boek, geeft nogmaals de reeds genoemde lofdichter te kennen.

Hetzij gij Jezus, 't Godlijk Wicht,
De Moeder-Maagd, of 't kloostersticht
Der lelieblanke broeders zingt; -
Hetzij uw stemme en harpe klinkt
Voor Pius in het Vatikaan
Met smart op smarten overlaân; -
Hetzij ge om 't hoofd van 't Kempenland
Een krans van liefde en luister spant; -

Of uwen vader hulde brengt
En tranen op zijn grafsteê plengt; -
Hetzij ge een jongen Offeraar
Bij 't eerst beklimmen van 't altaar,
Van Godes groot- en goedheid spreekt

En 't heilig vuur in hem ontsteekt; -
Hetzij ge uitheemschen dichtergloed
Door uwe schrijfpen schittren doet, -
'k Vind overal begaafden Daems,
Verrukkend ja, en louter vlaamsch.

Louter Vlaamsch, dat is iets raar bij de schrijvers onzer dagen. En toch, hier zoo min als in de vorige regels, vervult de heer eerw. Claessens de rol van den bazuinblazer van het barakkenspel, die al het wonderlijke van heel de wereld, en nog veel meer, in zijne tent te zien verkondigt, om u ten slotte de enkele verzekering te laten dat men u, ten minste figuurlijk, eenen tand getrokken heeft. Men moge op al de andere begaafdheden van onzen dichter afdingen, eene grondige kennis van taal zal men hem niet ontkennen. Hoe weet hij die te hanteeren, naar eisch te plooien en te kneden! hoe krijgt zij onder zijne handen eene vloeibaarheid en eene gemakkelijkheid, die zich gedwee naar alle vormen en tonen laat geleiden! Meester is hij in de taalkennis en kunde. Niet alleen de hedendaagschemaar ook onze oude, schoone, Dietsche taal is hem eigen. Getuige de vroeger reeds besprokene *S'uverlike liedekens*[1], welke wij hier met genoegen ten behoeve van eenieder, - de vorige uitgave was slechts op een klein getal exemplaren gedrukt - terugvinden. De schrijver had de goede gedachte voor de oningewijden een klein glossarium, - iets dat ontbrak in de vroegere uitgaaf, - er thans bij te voegen, dat ons een nieuw bewijs geeft van zijne grondige en ongemeene kennis van de Vlaamsche en met het Nederduitsch verwante talen. - Tusschen haakjes zij 't gezegd, dat, naar wij vernemen, de heer Nicolaï, bestuurder van het conservatorium van 's-Gravenhage, voornemens is de *Suverlike liedekens* op muziek te stellen. - Met reden mocht zijn lofdichter sluiten met de aanmoedigende woorden:

Welaan, mijn hartsvriend, laat het boek
Niet schuilen in een duistren hoek.
Neen, zend die blaadjes, fijn gedicht,
Door drukkers handen in het licht:
Het strekke aan Kerk en land ter eer;
Het zij der tale een kroon te meer;

Maak spoed. En laat Zoïlen krassen;
Ge zijt er tegen opgewassen.

Op de planeet Jupiter

is, volgens Duitsche bladen, door sterrekundigen eene vermiljoenroode vlek ontdekt die ongeveer 1/50 van hare oppervlakte beslaat. De vlek is op de noordelijke helft der planeet langwerpig van vorm. Zij is bepaald op de planeet zelf en niet in haren dampkring. Men kan dit tot nu toe niet opgemerkte verschijnsel niet anders verklaren, dan door aan te nemen, dat er op de planeet groote volkanische omwentelingen hebben plaats gehad. De vlek is, naar de verhoudingen van onze aarde gemeten, ten naaste bij zoo groot als Europa.

(1) Zie onzen vorigen jaargang, blz. 81.

Kroniek.

Antwerpen. De gemeenteraad heeft het maken van het borstbeeld van den heer N. De Keyser opgedragen aan den heer Jozef Geefs, voor 3500 fr., het voetstuk inbegrepen. (Zie blz. 159.)

- J.B. Michiels heeft de teekening voltooid voor de gravuur van het portret des heeren N. De Keyser (zie blz. 88). Dezelfde plaatsnijder voltooide onlangs een goed gelijkend portret van zijnen neef, den gemeenteraadsheer A. Michiels, en gaat dat van den heer burgemeester L. de Wael graveeren.

- De heer Karel Verlat, heeft het portret van Peter Benoit geschilderd.

- De door ons op blz. 11 aangekondigde paneelen van K. Verlat in de zaal van den heer E. Van den Wijngaert zijn voltooid en geplaatst.

- Den 18^{n} October heeft de gemeenteraad beslist, aan het staatsbestuur voor te stellen, de stedelijke muziekschool te verheffen tot den rang van *koninklijk Vlaamsch conservatorium.* Mitsdien zou de school eene staatsinstelling worden. De schoolbegrooting bedraagt voor het jaar 1879 fr. 45,950 (zijnde 27,950 fr. gegeven door de stad, 14,000 door het rijk en 4000 door de provincie). Als de school, tot conservatorium verheven, op denzelfden rang werd gesteld als het conservatorium van Gent, zou hare begrooting omtrent 60,000 fr. jaarlijks bedragen.

Brussel. 9 November, ten 3 ure namiddag, is op het kerkhof te Evere ingehuldigd een gedenkteeken ter nagedachtenis der Duitsche soldaten in België gestorven, ten gevolge van den oorlog van 1870-71. Dokter Hoyer kwam het eerst op het gedacht dit gedenkteeken op te richten. Het kwam tot stand door de bemoeiingen eener commissie onder voorzitterschap van den heer Günther en bestaat uit een blauwsteenen voetstuk met twee treden; boven op het voetstuk prijkt een meer dan levensgroote knielende gevleugelde genius die eene lauwerkroon plaatst op het graf der soldaten. De uitvoering was opgedragen aan den beeldhouwer Herter. Op een der zijwanden zijn de namen gebeiteld van 23 soldaten te Brussel overleden, op den tweeden kant de namen van 22 andere soldaten die te Neufchateau en Bouillon stierven. Op de zuidzijde leest men in gulden letteren: *Das Vaterland den in Belgien verstorbenen Deutschen Kriegern*, 1870-1871; aan de noordzijde: *Dulce et decorum est pro patria mori.*

Luik. Gedurende het schooljaar 1877-1878 waren bij de hoogeschool 1055 studenten ingeschreven.

Buitenland.

Breda. Van de stedelijke vestingwerken, die gaan afgebroken worden, zal een goed gedeelte gespaard en bewaard blijven in het belang van de geschiedenis der oude vestingbouwkunde. Als dusdanig wijst men aan het dusgenaamde Spanjaardsgat met zijne beide torens. (Hoe gunstig steekt deze handelwijze van het Nederlandsche staatsbestuur niet af tegen het gedrag van den Antwerpschen gemeenteraad, die, zonder noodzakelijkheid en zelfs zonder eenig nut, de afbraak beveelt van den merkwaardigen bijna 500 jaren oud zijnden Blauwen Toren te Antwerpen.)

- In de *Nederlandsche Kunstbode* wordt het volgende gelezen: ‘Toen de uitnemende Maastrichtsche beeldhouwer Kessels overleed, die een der uitstekendste volgers van

Thorwaldsen was geweest, bekommerde noch de natie, noch de regeering zich daarom. Niet aldus de Belgische staat. Deze kocht voor eene betrekkelijk geringe som van de weduwe van den kunstenaar al diens schetsen en beelden op, en thans prijken zij in het museum te Brussel. In Nederland vindt men *niets* van Kessels.' Er waren 75 schetsen en modellen in gemelden aankoop. (Zie over dezen beeldhouwer de *Vlaamsche School* van 1862, blz. 75, 1870, blz. 54 en loopenden jaargg., blz. 76, 106.)

Parijs. Er is weer sprake van de Groote Opera te verlichten met electrisch licht, ten einde den schadelijken invloed van het gaslicht op het schilderwerk namelijk in de wandelzaal (foyer) te keer te gaan. Zooals men weet is het plafond dezer zaal door Paul Baudry beschilderd. Het gaslicht tast de kleuren zichtbaar aan, voornamelijk het rood, dat reeds zeer verbleekt is.

- De Fransche waterstaat heeft den aanleg ondernomen van eenen dam, bestemd om het eiland Sint-Michiel met het vaste land van Normandië te verbinden. Dit rotsachtig eiland is nagenoeg geheel ingenomen door eene merkwaardige versterkte abdij uit de XIIIe eeuw, waarvan sommige verdedigingstorens zich vlak aan het strand bevinden. Het schijnt, dat de plannen van den waterstaat twee dier torens in gevaar brachten van vernietigd of althans verzwakt te worden. Het Fransche staatsbestuur heeft onmiddellijk maatregelen voorgeschreven om zulks te voorkomen. (En te Antwerpen beveelt de gemeenteraad de afbraak van den Blauwen Toren, die dagteekent van de XIVe eeuw en niemand in den weg staat, ja, zelfs nog zeer doelmatig voor den dienst der gemeente te gebruiken is!)

Aken. In een onlangs alhier gehouden katholiek kunstcongres zijn op voorstel van den heer dr. August Reichensperger de volgende besluiten genomen: A. dat het af te raden is in kerken beelden aan te nemen in pleister, ciment, steenhard carton of dergelijke, benevens olieverfdrukken of geschilderde prenten voor kruiswegen enz.; B. dat het te wenschen is de koren der kerken door een afsluitsel van den beuk te scheiden en daarboven het kruisbeeld te hangen; C. dat het noodzakelijk is, bij de herstelling van kerken, een volledig ontwerp op te maken; D. dat het noodig is, bij herstelling van kerken, alle daarin voorhanden zijnde kunstvoorwerpen te bewaren, zelfs wanneer daardoor afbreuk wordt gedaan aan de eenheid van stijl; E. dat het noodig is pogingen aan te wenden om de kerken den ganschen dag te doen open blijven, uitgenomen gedurende het middaguur. (N.B. Omtrent het punt D. zouden wel eenige bezwaren aan te voeren zijn en het congres zou, naar ons inzien, goed gedaan hebben, ook den wensch te betuigen, dat alles in de kerken *kosteloos* zichtbaar zou gesteld worden voor iedereen en ten allen tijde.)

Turijn. Er is overgegaan tot de inhuldiging van het in deze stad opgerichte gedenkteeken van het doorboren der Alpen, waarvan wij gewaagden op onze blz. 115. Het vertoont eene groep reuzen die verpletterd worden onder neerstortende rotsblokken, waarboven een engel, de genius der wetenschap, zweeft. Het gedenkteeken is 20 meters hoog en aan den voet 36 meters in het vierkant; er is eene fontein aan verbonden die haar water 9 meters hoog opspuit. Het gedenkteeken is gemaakt van steen die gehaald werd uit het doorboord gebergte. Wij zegden reeds (blz. 115) dater de namen van de ingenieurs Sommeiller, Grandis en Grattoni, die met de doorboring gelast waren, op te lezen staan. Te dezer gelegenheid wordt in herinnering gebracht, dat het eerste plan, voor het doorboren der Alpen (en dat nog wel daar waar nu de tunnel is gemaakt) voortkomstig is van den nu al sedert ettelijke jaren overleden en vergeten Italiaanschen ingenieur Medail, die er in 1832 en nog eens in Juni 1841 bij de regeering mede aankwam, doch van de hand gewezen werd.

De tunnel door den Mont-Cenis is 12,233 meters lang, 6 meters hoog en 8 meters breed. Aan de doorboring hebben 4000 man (2000 van weerszijden) gewerkt. Hij ligt 1300 meters boven den zeespiegel en 1900 meters onder de kruin van den berg. Het doorboren kostte aan Italië omtrent 100 millioen frank.

De stoutmoedige dief.
TAFEREEL VAN P. VAN DER OUDERAA, STERKWATERPLAAT DOOR JOS. STEYNEN, ZIE BLZ. 164.

Een verhaal uit Engeland.
(Vervolg van blz. 167)
III.

Toen Harry vertrouwen mocht dat juffrouw Templeworth veilig geborgen was, nam hij afscheid van haar, belovende den volgenden dag terug te komen, om te zien wat er dan verder te doen zoude zijn. Hij reed vervolgens met Willem naar de stad om daar eenen rechtsgeleerde te raadplegen. Nauwelijks waren zij in de stad of de bottelier van den heer Templeworth stond voor hen, greep het paard bij den toom en beval Harry, van de kar te komen.

- Wat moet gij van mij hebben? vroeg Harry.
- Dat weet gij wel. Stap dus maar af en ga mede.
- Gij lacht er mee, jongenlief, maar als gij u niet gauw wegmaakt zal ik u eens bij uwen kop pakken.
- Dwing mij niet om hulp te roepen.
- Dwing mij maar niet om mijne zweep te gebruiken.

Er was veel volk blijven staan

- Waar is juffrouw Templeworth? schreeuwde de bediende
- Juffrouw Templeworth? Wat weet ik daarvan?
- Gij weet het maar al te wel.
- Zijt gij zot geworden? Wat heb ik met uwe meesteres te maken? Ik ben haar knecht niet.
- Gij hebt haar geholpen om te vluchten.
- Zoo, zoo.
- Gij zult seffens niet meer lachen, dat verzeker ik u.
- Ha, ha! vluchten? Wel zoo, dus is zij gevlucht? Daar ben ik blij om.
- Het is uw werk.
- Zoo, en wat bewijs hebt gij daarvoor?

Deze vraag bracht den bediende geheel van zijn stuk.

Hij begreep nu dat hij geene bewijzen had, en dat geen rechterlijk persoon eene beschuldiging zou aannemen, die door niets werd gestaafd. Hij besloot dus een anderen weg in te slaan, en Harry's gangen te bespieden.

- Zeg mij oprecht, geef mij uw woord van eer, dat de juffrouw niet bij u of bij iemand van uwe vrienden of betrekkingen is, en ik ben tevreden.
- Ik verklaar eerlijk, dat het niet zoo is.
- Goeden dag dan, en neem het niet kwalijk dat ik u verdacht hield.

Daarop reed Harry naar eenen rechtsgeleerde.

Toen deze het geheele geval had gehoord luidde zijn advies als volgt:

- Het ware toch mogelijk dat juffrouw Templeworth krankzinnig is, en het is noodig dat wij ons eerst van het tegendeel verzekeren, om haren broeder tot rede te brengen. Gij spreekt van met haar te trouwen, als zij toestemt, om haar te redden. Uw huwelijk zou vernietigd worden, indien het bewezen werd dat zij niet bij haar verstand was op den tijd, toen zij het aanging. Laat mij haar uit uwen naam gaan bezoeken, en ik zal zien hoe de zaak inderdaad gelegen is en of zij in een huwelijk met u zou willen toestemmen. Keer intusschen naar Aston terug, en ga aan uw werk volgens gewoonte, want ik ben overtuigd dat men u bespieden en overal waar gij heen gaat naar de

juffrouw zoeken zal. Geef mij een briefje voor haar, ten einde haar van uwe plannen te onderrichten, en ik zal u schrijven, zoodra it meer weet.

Harry zette zich neder om te schrijven, en eindigde zijnen brief met deze woorden: ‘Om u te redden en u voor goed tegen alle vervolgingen van uwen broeder te beschermen, heb ik een oogenblik de stoutmoedigheid gehad er aan te denken, u voor te stellen met mij te trouwen. Ik heb eene hartelijke en eerbiedige genegenheid voor u; maar ik begrijp dat een huwelijk tusschen ons niet gepast zou zijn. Hoe meer ik er over nadenk, des te meer zie ik in dat het niet zijn kan. Gij zijt niet bestemd voor iemand als ik ben. Gij zoudt u voor uwen man schamen, en ik zou ongelukkig zijn.’

Hij liet dit briefje den rechtsgeleerde zien, en vroeg hem wat hij er van dacht.

- Gij zijt een braaf mensch, zeide de rechtsgeleerde met eenen handdruk.

Een uur later was Harry wederom met zijnen vriend op weg, en in den namiddag zat hij te Aston in zijnen winkel aan het werk, als of er niets gebeurd was. Hij werd wel bespied, maar verijdelde al de inspanning der achterdocht, en eindelijk begreep men, dat hij, indien hij tot de vlucht had geholpen (waaraan weinigen twijfelden) de zaak zoo wel had overlegd, dat de ontsnapte reeds op een veiligen afstand moest geborgen zijn, en haar verblijf vooreerst niet te ontdekken was.

Drie dagen later kwam een kleine jongen hem zeggen dat er in de *Leeuw* een heer was, die hem verlangde te spreken. Hij ging en vond den rechtsgeleerde, die hem een briefje in de hand stak, dat deze woorden bevatte:

‘Beste vriend! Mijne schuld moet en zal betaald worden. Ik ben voor niets bevreesd en wil uwe vrouw worden.’

De rechtsgeleerde verklaarde aan Harry, dat het inderdaad zeer wenschelijk voor juffvrouw Templeworth zou zijn eenen echtgenoot te hebben, die haar beschermen kon, en dat zij hartelijk verlangde om haren bevrijder te trouwen.

Harry liet zich, gelijk men wel denken kan, met weinig moeite overreden. Korten tijd daarna werd Joanna zijne vrouw.

De strijd met haren broeder was intusschen hangende gebleven. Zich het recht verschaft hebbende om in zijn eigen naam de teruggave van haar eigendom te vorderen, liet Harry zich door den rechtsgeleerde een afschrift van het testament bezorgen, en schreef, daarmede gewapend, aan den bewoner van Ridley Hall een bedaarden en ernstigen brief, om hem kennis te geven dat hij, indien de vereffening niet goedschiks plaats had, de zaak voor het gerecht zou brengen, als wanneer de heer Templeworth nog op andere beschuldigingen zou hebben te antwoorden, dan alleen het achterhouden van het fortuin zijner zuster.

Hij ontving geen antwoord.

Nogmaals schreef hij, en ditmaal krachtiger.

Zijn brief kwam ongeopend terug.

Vergramd over deze behandeling, ging hij zelf naar Ridley Hall om den trotschen booswicht onder de oogen te treden en tot de eene of andere verklaring te brengen.

Daar gekomen zijnde, kon hij geenen toegang krijgen.

- Mijnheer ligt op sterven, zeide de bediende, en gij zijt er de schuld van.

- Op sterven?

- Ja, terstond na de vlucht der juffrouw is hij gaan kwijnen. De gedachte dat het bekend zou worden dat iemand van zijne familie krankzinnig was, kwelde hem onophoudelijk; en toen hij hoorde dat zij getrouwd was en met wien, riep hij uit: 'Nu is mijn beker vol!' Van dat oogenblik af is hij bedlegerig geworden.

- Bedriegt gij mij niet?

- U bedriegen! Waartoe?

- Om mij van uwen meester verwijderd te houden.

- Wacht een half uur; dan zal de geneesheer hier zijn, en kunt gij hem alles vragen.

De zaak was maar al te waar. Grievende schaamte bracht den ellendige om het leven. Harry begreep het geweldige zijner wroeging, toen hij over al het ontdekte nadacht.

- Wanneer de enkele bewustheid zijner misdaad hem reeds rampzalig maakte, zeide hij, terwijl hij zijne zuster nog in zijne macht had, wat moet hij dan tegenwoordig voelen, nu hij weet, dat zij volkomen vrij is en zijn geheim openbaar zal worden!

Tien dagen later ontving men bericht van Templeworths dood. Met uitzondering van eenige giften aan bedienden, viel zijn geheele vermogen Joanna ten deel.

Harry was nu de echtgenoot van eene schoone en beschaafde vrouw, aan wier wangen gezondheid en geluk weldra de vorige ronding en frischheid teruggaven, en bovendien de bezitter van een prachtig landgoed.

Hij kon echter niet vergeten - en zijne buren konden het evenmin - dat de tegenwoordige landheer voorheen glazenmaker in het dorp was geweest, en zeer spoedig verliet hij Ridley Hall, om met zijne vrouw, die hij vurig beminde, eene buitenlandsche reis te doen.

Misschien verwacht de lezer dat ik dit verhaal zal besluiten met het gewone bericht, dat de jonge getrouwden vele kinderen kregen en hun leven lang gelukkig waren. Maar alzoo dit meer naar het slot van eene verdichting dan naar dat van een waar verhaal zou gelijken, moet ik hem in dit opzicht teleurstellen.

Naar DOUGLAS JERROLD.

Eene steenschaaf

is in Amerika uitgevonden om bouw- en andere steenen glad en geschikt voor het gebruik te maken. Dit werktuig is evenzoo ingericht als de houtschaaf, maar het staal is zóó bewerkt, dat de hardste steensoorten, als graniet en keisteen, verwonderlijk gemakkelijk en snel er mede gladgeschaafd kunnen worden. Deze uitvinding, waardoor veel tijd en kosten zouden worden uitgewonnen, kan als van groot gewicht worden beschouwd, wanneer zij practisch blijkt te wezen.

Godsdienstige gebruiken in Algerië.

In eene boeiende studie over de oorzaken van den jongst en opstand in Algerië, deelt de Nederlandsche luitenant M. de Ras, die als vrijwilliger met officiersrang bij de Franschen diende, de volgende niet onbelangrijke bijzonderheden mede omtrent de godsdienstige gebruiken der Arabieren, die, zooals men weet, den Mahomedaanschen godsdienst belijden.

Gedurende de maand Rhamadan (vastenmaand) gebruikt de Arabier den ganschen dag niets. De vasten, zoo luidt de wet, vangt aan, als men een witten van een zwarten draad onderscheiden kan, en duurt tot na zonsondergang. Niet alleen is het gebruik van iedere spijs en drank dan verboden, maar ook het rooken, en dit is zeker voor den Arabier de grootste opoffering. Zelfs is volgens de vastenwet de vasten verbroken, als men tabaksrook, door anderen uitgeblazen, inademt.

Eens reed ik, in gezelschap van een paar officieren, van Djellfa, een dorp in Zuid-Algerië, naar het twee à drie dagmarschen oostelijk gelegen dorp Msaad. Eenige Arabieren zouden ons tot gidsen dienen, daar de kortste weg beurtelings over ongebaande bergpaden en rotsen liep, die door de paarden met moeite, en niet zonder gevaar, beklommen moesten worden. Zoodra wij een sigaar of sigarette rookten, bleven de Arabieren op eerbiedigen afstand, en daar het hier zaak was de gidsen te vriend te houden, waren wij genoodzaakt ons van rooken te onthouden. Niets kon hen ook gedurende dezen vermoeienden tocht bewegen, eenig voedsel over dag te gebruiken. Eerst tegen den nacht aten zij een paar scheepsbeschuiten in water geweekt, en eenige boonen of een handvol dadels. Gedurende drie dagen was dit hun eenige voedsel.

Als zieken of grijsaards van den Rhamadan (vasten) vrijgesteld willen worden, kan een priester die vrijstelling verleenen. Dagelijks moeten zij dan een handvol koren aan de armen geven.

Hij die den Rhamadan schendt, dat wil zeggen, hij die over dag eet of drinkt, kan door den khadi (overheidspersoon) gestraft worden.

Als de zon onder is en de schemering invalt, knielt de Arabier met het aangezicht naar het Oosten neder. Dan reinigt hij zich den mond, door drie teugen water te nemen, en eet hij een stuk brood, beschuit of maïskoek, onder het prevelen van het volgende gebed: ‘Mijn God, ik heb gevast om aan uwe wet te gehoorzamen, thans breek ik de vasten, en eet van uwe gaven. Vergeef mij mijne vorige en toekomstige zouden.’

Zoodra het avondmaal, dat dadelijk daarop aanvangt, afgeloopen is, legt hij zich ter ruste. Een paar uren voor de morgenschemering, eet hij, om niet geheel nuchter te zijn, een stuk brood of eenige vruchten, maar zoodra de dageraad aanbreekt, begint ook de vasten.

Het is niet voldoende dat men het lichaam versterft, honger en dorst lijdt, gedurende den vastentijd, want, zoo zegt de profeet: ‘In deze maand zult gij zondigen noch door werken, woorden of gedachten, noch met uwe ooren en oogen, noch met de tong, noch met uwe handen, noch met uwe voeten. Doe zulks en gij zult wel gedaan hebben.’

Daar waar overvloedig water is, worden de door den Koran voorgeschreven dagelijksche wasschingen veel nauwgezetter verricht dan in de woestijn. Zelden zal een Arabier verzuimen, zich, indien hij er maar even gelegenheid toe heeft, op den bepaalden tijd met water te besproeien. Ook de Kabyl verricht deze ceremonie met veel plechtigheid. Zij heeft vijfmaal daags plaats, te weten: bij het aanbreken van den dageraad; te een uur 's middags; te drie uur 's namiddags; bij zonsondergang; te acht uur 's avonds.

Telkens moet de reiniging vergezeld gaan van een kort gebed. De Arabier giet een weinig water in de holte der rechterhand, zuivert hiermede de linker tot boven den pols en prevelt: ‘In naam van God den Barmhartige, laat mij bidden...’ Vervolgens wascht hij de rechterhand eveneens. Beide moeten goed gezuiverd, en geen plekje vergeten worden; zelfs indien hij ringen aan de vingers heeft, moet hij die afdoen. Daarna drinkt hij met tusschenpoozen driemaal, telkens drie teugen water, en snuift dit ook met den neus op, telkens onder de verzuchting: ‘Mijn God, laat mij eenmaal den geur van het paradijs ademen.’

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom wordt, op zekere plaatsen, het gerucht, de stem, enz., twee en somtijds meermalen gehoord? - Omdat de lucht, even als alle andere veerkrachtige lichamen, datgene weder terugwerpt, welk eenige belemmering in haren loop veroorzaakt. Deze terugkaatsing, wordt echo genoemd. Als de teruggeworpene lucht nog meer hinderpalen ontmoet, kunnen die terugkaatsingen zoo lang vermenigvuldigd worden, tot dat het geluid, den afstand, die het in eene rechte lijn zou doorloopen hebben, overschreden heeft; want het is bewezen dat de terugkaatsing de snelheid noch de kracht vermindert.

Aaa eene bloem.

Is 't mooglijk, liefste bloemekijn!
Kunt gij zoo ongevoelig zijn?
Mijn hart bemint U toch zoo vurig;
Mijn blikken zoeken U gedurig;
Ik leef slechts dáár, waar ik U vind,
Waar uwe kleurenpracht mij bindt;
En gij, gij voelt mijn hart niet slagen,
Verstaat niet wat mijn zuchten vragen?
Is 't mooglijk, liefste bloemekijn!
Kunt gij zoo ongevoelig zijn?

Is 't mooglijk, liefste bloemekijn!
Kunt gij zoo ongevoelig zijn?
Gij ziet de tranen in mijne oogen;
Eén woord, één glimlach kan ze droogen,
En onbeweeglijk als een steen
Werpt gij het ijskoud woordje ‘Neen’
Uit uwen geur'gen kelk mij tegen,
Verstijvend als een ijzelregen!
Is 't mooglijk, liefste bloemekijn!
Kunt gij zoo ongevoelig zijn?

Is 't mooglijk, liefste bloemekijn!
Kunt gij zoo ongevoelig zijn?
Vergat gij dan mijn hoopvol streven,
Om U geluk en vreê te geven?
Of is het dat ge mij bedroeft,
Wijl gij mijn zorgen niet meer hoeft?
Zoudt gij ondankbaar wezen kunnen?
Zelfs mij uw geuren niet meer gunnen?
Onmooglijk, liefste bloemekijn!
Gij kunt niet ongevoelig zijn!

PIETER VIERHOUT.

1879

Vriendschap tusschen menschen van ongelijken rang eindigt doorgaans met ongenoegen.
OLIVIER GOLDSMITH.

De tocht van professor Nordenskjöld.

Er is eene volledige beschrijving verschenen van den laatsten wetenschappelijken tocht (in Augustus en September 1878) van professor Nordenskjöld, beroemd door zijne reizen in de Noordelijke IJszee. Belangrijk zijn de bijzonderheden welke medegedeeld worden over de bewoners der eilanden van Nieuw-Siberië, met welke de reizigers in aanraking kwamen. De bedoelde menschen behooren tot den Siberischen stam der Tsjoektsjen of Tschuktschen; zij bewonen, ten getale van 10,000 (naar gissing), de noord-oostelijke landtong van Siberië, tusschen de Noordelijke IJszee en den Grooten Oceaan; Tsjoeksjenland of Tschukotië is de meest woeste streek van Siberië. De eerste inboorlingen van dezen stam kwamen den 6^{n} September bij professor Nordenskjöld aan boord van zijne stoomboot *Vega.* Zij werden vriendelijk ontvangen, maar er was niemand die een woord met hen wisselen kon, want zij verstonden geene enkele Europeesche taal, ook geen Russisch. Slechts kon een jongen in het Engelsch tot 10 tellen, wat hij waarschijnlijk geleerd had van Amerikaansche walvischvaarders in de Poolzee. De reizigers, hiertoe uitgenoodigd, bezochten de inboorlingen wederkeerig aan land. De woningen bestonden uit vrij groote tenten, met een of twee slaapvertrekken, door eene traanlamp verwarmd en verlicht. In eene woning was men bezig rendiervleesch in een ijzeren pot te koken. Schier overal vond men een voorraad traan, die bewaard werd in zakken van zeehondsvel. Men zag eene vrouw die de ingewanden uit het lijf van twee versch gedoode rendieren haalde Eene andere vrouw haalde uit den buik van een geslacht rendier eene rommeling die er als spinazie uitzag en stak ze in eenen zak van zeehondsveld, waarschijnlijk om ze als opgelegde groente voor den winter te bewaren. Aan kinderen was geen gebrek; in de tenten liepen zij geheel naakt. Professor Nordenskjöld heeft vele kleedingstukken, wapens en andere voorwerpen, voor een deel uit steen en been vervaardigd, ingeruild en mede-

genomen. Op eene andere ankerplaats bevond men, dat de inlanders geen geld of geldswaarde kenden. Een bankbriefje van 25 roebels beschouwden zij als een goed papier om zeep in te bewaren; een tinnen of koperen knoop namen zij liever aan dan een gouden of zilveren geldstuk, ten minste wanneer in het geldstuk geen gaatje geboord was welk hen in staat stelde het te gebruiken als een oorsieraad. Zij betoonden zich uitermate begerig naar grove naalden, stopnaalden, groote messen, bijlen, zagen, boren en allerlei ijzeren gereedschap, linnen en wollen hemden en halsdoeken van schitterende kleuren, benevens en vóóral naar tabak, sterken drank en suiker. Bijna al de mannen en ook de meeste vrouwen rookten uit pijpen. Sommige inboorlingen droegen amuletten rond den hals die zij hoegenaamd niet wilden verruilen. Er was een inlander die een Grieksch kruis om den hals droeg en gedoopt scheen te zijn: hij sloeg het kruisteeken bij het aanschouwen der zon. Voor het overige werden geene sporen van godsdienst aangetroffen. Op de landengte van kaap Irkaipi bezocht Nordenskjöld een dorp van 18 tenten; het hoofd der gemeente, een zwaarlijvig man van lange gestalte, Tschepurin geheeten, werd verscheidene keeren gastvrij aan boord der *Vega* ontvangen. Bij deze gelegenheden droeg hij over zijne gewone kleeding een rood wollen hemd en aan ieder oor had hij eene vergulde horlogeketting hangen, aan welke een doorboord geldstuk was vastgemaakt. Deze dorpshoofdman had twee vrouwen, met welke hij eene tent bewoonde die van twee slaapvertrekken voorzien was. Professor Nordenskjöld geraakte met zijn vaartuig in het ijs beklemd, toen hij op het punt was de Beringstraat te bereiken, zoodat hij zich verplicht zag aldaar te overwinteren, wat gelukkiglijk zonder ontbering geschieden kon, daar de *Vega* van alle levensbehoeften ruimschoots voorzien was Na gedurende 10 maanden tusschen het ijs van de Poolzee beklemd te hebben gezeten, is de *Vega* den 2^{n} September 1879 te Yokohama, eene Japansche havenstad die 62,000 inwoners telt, aangekomen. Gedurende het verblijf van Nordenskjöld in Japan werden ter zijner eer groote feesten gegeven. Den 13^{n} September onthaalden drie geleerde Japansche genootschappen hem en zijne officieren op een feestmaal, dat door den keizer van Japan werd bijgewoond. De vorst stelde eenen toost in op den ‘ontdekker van den noord-oostelijken doortocht.’ De *Vega* zal eerst tegen de maand April 1880 in Zweden terugkeeren.

Hoogte van Sommige Ijzeren-Wegen.

De spoorweglijn over de Appenijnen in Italië bereikt eene hoogte van 2024 Engelsche voeten boven het oppervlak der zee, de hoogte der lijn in het Zwarte Woud is 2789 voet, de Sommering-lijn 2920, de lijn over den Kaukasus 3198 voet, de St.-Gothard-tunnel 3786, de Brenner 4475, de Mont-Cenistunnel 4390, de North Pacific 8573 voet, terwijl een ijzeren-weg over de Andes klimt tot 15.646 voet.

't Ideale is niets anders dan 't goede in zijne schoonste gedaante.
C. VAN NIEVELT.

Het festival Charles Gounod te Antwerpen.

Het zoo lang verwachte en zeer besproken *festival Gounod* heeft plaats gehad op 4 November jl., den patroondag des meesters. Het werd ingericht door de Koninklijke Harmonie en door de Antwerpsche Muziekmaatschappij en liep af op eene voortreffelijke wijze. Het kunstminnend Antwerpen was er bij tegenwoordig: nooit zagen wij de overgroote zaal der *Harmonie* zoo proppend vol als bij de openbare algemeene (en betaalde) repetitie en bij het festival. De heeren inrichters, gekozen in het bestuur der beide maatschappijen, hebben eer verworven met hunne onderneming; de medewerkers tot het welgelukken der uitvoering, zijnde de heeren Peter Benoit, Alfons Lemaire, Gustaaf Huberti en Hendrik Possoz, hadden al het hunne bijgedragen om eene puike uitvoering voor te bereiden; solisten, koren en orkest waren op de hoogte hunner taak. De solisten waren: Mej. Adolfina Biemans, Mev. de Give-Ledelier, Mev. Schnitzler-Selb, de heeren Duchesne van Parijs en John Bonhivers. Als pianisten traden op: Mejuffers Grisar, Van Hal, Van Hollebeke en Mevrouwen Kreglinger en Schnitzler-Selb.

Het programma was samengesteld als volgt: 1e Deel. 1. *Marche religieuse* voor orkest; - 2. *Messe solennelle du Sacré Coeur de Jésus*, voor solos, koren en orkest; - 3. *Méditations adaptées au* 1r *prélude de Bach*, solo voor viool, koren en orkest. - 2e Deel: 1. *Entr'aete de Philémon et Baucis*, bacchantendans voor orkest; - 2. *Par une belle nuit*, nocturno voor 2 vrouwenstemmen met orkest; - *A une jeune fille*, melodie met orkest; - 3. *Andante cantabile*, voor orkest, opzettelijk geschreven voor het festival en opgedragen aan den heer F. Van Hal, voorzitter van het inrichtingscomiteit; - *Marche funèbre d'une marionnette*, voor orkest; - 4 *Le vallon*, mélodie door Gounod zelf begeleid op de piano; - 5. Derde bedrijf van *Sapho*, solos, koren en orkest; - 6. Slot van het 1e bedrijf van *Sapho*, solos, koren en orkest.

Al deze werken werden puik uitgevoerd en verwierven den meest verdienden bijval. Gounod bestuurde zelf en was het voorwerp van geestdriftige eerbewijzen. Verscheidene prachtige geschenken werden den grootsten toondichter van het huidige Frankrijk aangeboden, zooals zijne beeltenis kosteloos en meesterlijk geschilderd door Karel Verlat en een kunstig vervaardigd koffertje, een op perkament geschreven adres bevattende door al de uitvoerders van het feest geteekend. Het adres aan Gounod opgedragen was gezet uit letters der Plantijnsche drukkerij, en aan den binnenkant van het koffertje was eene stalen plaat waarin het gezicht van Antwerpen en een doelmatig opschrift tusschen zinnebeeldig muziek- en kunstgerei was ingebeten.

De beide inrichtende maatschappijen hebben Gounod tot haar eerelid uitgeroepen en de gemeenteraad heeft met algemeenheid van stemmen besloten den naam van den uitstekenden meester te geven aan eene der straten van Antwerpen.

Ook aan den kunstschilder K. Verlat hebben de beide voornoemde maatschappijen het eerelidmaatschap opgedragen.

Kroniek.

Antwerpen. Onze medewerker de heer J. Staes houdt zich onledig met het schrijven eener nog al uitgebreide verhandeling over de ‘Antwerpsche reizigers,’ van de vroegste tijden af, voor zoo verre er berichten van hen tot ons zijn gekomen. Om dit werk zoo volledig mogelijk te kunnen doen verschijnen, ontbreken hem nog eenige inlichtingen welke hij wenschte te bekomen. Alzoo werd er in de veiling der boekenverzameling van Simon de Neuf de Burght, die plaats had te Antwerpen den 6^{n} September 1858, een handschrift verkocht, getiteld: *Reyse naer Jerusalem, gedaen anno* 1656 *en* 1657 *door Johan Dela Flie, Petro de Bisthoven en Jean Baptiste Lunden.* - De heer Staes verlangt te weten waar dit handschrift zich thans bevindt, en of het hem ter inzage zou kunnen worden gegeven Schriftelijke aanwijzingen dienaangaande zullen door hem in dank worden ontvangen, aan zijn adres Edelinckstraat n^{r} 3.

- De Antwerpsche bibliophilen hebben uitgegeven *Refereinen en andere gedichten uit de* XVIe *eeuw*, verzameld en afgeschreven door Jan de Bruyne met eene voorrede van C. Ruelens. De verzameling bevat 144 Refereynen opgesteld door Nederlandsche rethorykers waartusschen: Maria de Pit, Jan de Coster alias Stoosnyder, Anna Byns, Jan A. van Molle, de Blinde, van Brussel, Cassiere, van 's-Hertogenbosch, van der Eycken, van Breda, Godtschalck, Egbert Meynert, van Amsterdam, J. Bont en Fruytiers, van Antwerpen. Een aantal zijn voorzien van kenspreuken zooals *per Verbeyt den tyd, Olyftack in Antwerpen*, enz.; andere voeren de jaartallen 1554 tot 1567. Een stuk is getiteld: ‘*Tvelteeken der Fransoysen a*^{o} *dryentachtig is dit geschiet.* Janus seventhien 't Antwerpen inder ste, Maar Godt heeft ons geholpen vt dat verdriet, Doen sy riepen: tue, tue, la ville gaingné.’ Het is gericht tegen den hertog van Anjou en de Franschen, ter gelegenheid van den beruchten overval op Antwerpen van 16 Januari 1583. Het boek bevat meer andere gelegenheidsstukken, namelijk: Antwerpen, *Olyftack, Violieren, Leliken van Calvarien, Goudblomme;* Breda, *Oraengieboom* of *Oranje-bloem;* 's-Hertogenbosch, *Moyses doornen;* Brussel, *Maria cransken,* Zoute-leeuw, *Moysesbosch;* Gent, *Barbaristen;* Aarschot, *Terwen bloeysel;* Mechelen, *Lisblomme;* Lier, *Jenettenwyn* (bloem); Westerhey, *Lavender bloeme;* Waasmunster, *Sonder erch,* zijnde dit de leuze van *De Korenbloem.* De meeste dichters zijn onbekend; van Cassiere bezit de koninklijke bibliotheek te Brussel onder n^{r} 21,657 een handschrift getiteld: *Een present van Jonste, Vrientschap en Trouwe, T'present is eenen bijbel, Spel van Sinne ghespeelt den* 21 *January a*^{o} 1568, *op d'Olyftacx camer, op een tacxken.* Het bevat 414 verzen en is geteekend: *Waer is de waerheyt? Cassiere composuit, a*^{o} 1559.

- De heer J.F. Bosschaerts, prefect van het atheneum, is ridder der Leopoldsorde benoemd.

- Het tafereel *Eene kostbare vracht* van K. Verlat, door ons op blz. 147 vermeld als *Het kostbare pand*, is door de liefdadige dames van het kindergasthuis aangekocht en dokter P.G. Roselt aangeboden ter gelegenheid van zijn 25 jarige kostelooze bediening als geneesheer van dit gesticht.

- De kunstschilder Jac. Fr. De Wit is benoemd als bestuurder van de stedelijke teekenschool te Thienen.

- De *Quinten-Massys-gilde* heeft op hare teekenschool 125 leerlingen.

- Bij den muziekuitgever Possoz, Meir n^{r} 33, zijn zes nieuwe volksliedjes van den gunstig gekenden toonzetter Alfons Janssens benevens de muziek op het liedje *Als grootmoeder trouwde* verschenen.

- 23 November is onder aanvoering van de maatschappij *Het Vlaamsche Volk* op de begraafplaats van het Kiel ingehuldigd een gedenkteeken op het graf van den toonzetter Gummarus Rijssens. Te dezer gelegenheid werden drie redevoeringen uitgesproken door de heeren J. Van Herendael, Jos. Moreel en A. De Weerdt. Het gedenkteeken, uitgevoerd door de beeldhouwers Edw. Mareels en Jan Gerrits, is zeer smaakvol en keurig bewerkt.

- Aangekondigd om in December te verschijnen: *Onze Dichters*, eene halve eeuw Vlaamsche poëzie (1830-1880), naar tijdsorde gerangschikt, met biographische en bibliographische aanteekeningen, eene bloemlezing en eene inleiding door Th. Coopman en V, A. Dela Montagne. Het werk, versierd met 10 portretten op Hollandsch papier, der voornaamste dichters, uitgevoerd door Jos. Steynen, zal gedrukt worden op 200 exemplaren en verschijnen in 10 maandelijksche afleveringen van 30 bladzijden. De prijs per aflevering is 1 frank. Men schrijft in bij de heeren Th. Coopman, Vooruitgangstraat, 246, te Brussel, of bij L. Dela Montagne, Wijngaardstraat, te Antwerpen.

Mechelen. Het gemeentebestuur heeft drie oude schilderijen van het stedelijk museum doen verdoeken: het portret van kardinaal Granvelle en twee zeestukken van Bonaventura Peeters.

Brussel. De kunstschilder J. Stallaert is gelast met de schildering van een zolderstuk voor de trap van het rijksmuseum mits 30,000 fr.

- 1059 studenten zijn voor het schooljaar 1878-79 bij de hoogeschool ingeschreven.

- De kunstschilder E. Slingeneyer is gelast met de uitvoering eener groote schilderij, voorstellende de *Eedaflegging van Leopold I,* voor de groote zaal van het paleis der academiën, ter vervanging van het door denzelfden kunstenaar geschilderde stuk. (Zie 1861, 63; 1862, 7, 119.)

Leuven. Op 12 November bracht C. Gounod een bezoek aan deze stad; hij bezichtigde het nieuw studentenhuis, vergezeld van ridder Van Elewyck; de studenten die een stuk aanleerden van den toonzetter Riga brachten eene geestdriftige hulde aan den Franschen toondichter. Den 15^{n} November werd plechtig ingehuldigd het nieuw studentenlokaal, gebouwd ouder de leiding van den hoogleeraar Helleputte, in ojivalen stijl der XIIIe eeuw; het is 24 meters lang, 12 breed en 18 hoog; de buitengevel met zijne dubbele rij vensters doet zich zeer goed voor; de indeeling is zeer doelmatig en afwisselend. Op voormelden dag des morgens, lieten de studenten in de Sint-Michielskerk een nieuw vaandel wijden, uitgevoerd door J. Lambrechts; des middags had een *Te Deum* in de St.- Pieterskerk plaats; ten 3 ure was er feestmaal in de gothieke zaal van het nieuw studentenhuis.

- Verschenen: *La Semaine des Etudiants,* een niet staatkundig weekblad, dat handelen zal over de belangen van de hoogeschool en de studenten.

Gent. In de maatschappij *Concordia* gaat eene bestendige kunsttentoonstelling ingericht worden. Wij hopen dat zij moge gelukken. (In Antwerpen heeft eene dergelijke instelling gedurende jaren bestaan; te niet gegaan, werd zij, eenige jaren later, heringericht door eene vereeniging van kunstbeoefenaren; aan de leden werden sterkwaterplaten uitgereikt; ook deze inricht ng hield geen stand.)

Sint-Nicolaas. Het *Album van het Journal des beaux-arts* over 1878 is te Brussel verschenen onder de jaartallen 1878-1879. De heer A. Siret stuit zooals wij op de

groote moeielijkheid om in ons land tegen gematigde prijzen platen gedrukt te krijgen, ofschoon de stad Antwerpen en het staatsbestuur zeer aanzienlijke kosten deden om bij de Antwerpsche academie van schoone kunsten eene degelijke plaatdrukkerij in te richten,

wier drukker bij koninklijk besluit van 21 Januari 1876 is benoemd. De bekroonde platen, in de door den heer Siret uitgeschrevene prijskampen van 1877 en 1878, zijn evenals de gewone albumplaten gedrukt bij den heer J. Bouwens te Brussel, te weten: *Eene slapende oude vrouw* door L. Gérard; *Kempisch dorp* door F. Van Cuyck; *Lakenhal te Gent* door J. Boutry; *Telloor* door De Mol; *Portret van A. Bourlard* door L. Le Nain; *Studie van* 1877 door A. de Witte; *Landbouwers* door F. Cogen en *Landschap* door Meganck. (Zie, voor den uitslag van den prijkamp over 1878, ons tijdschrift van dat jaar, blz. 139.)

Brugge. De *Cercle artistique* zal eene kunsttentoonstelling openen in de Halle van 30 November tot 8 Februari 1880. Binnenlands geschieden de verzendingen zonder kosten voor de kunstenaars. Er zullen eermetalen uitgereikt worden. De omzendbrieven zijn uitsluitend in de Fransche taal gesteld.

- Een geschilderd vrouwenportret, in bezit van eenen ingezetene dezer stad, schijnt gebleken te zijn onderteekend te wezen J. v. Oost f. 1645, terwijl op den achterkant moet te lezen staan: ‘Dit is Johana mijne dogter.’

Verviers. Het gemeentebestuur heeft eene prijsvraag uitgeschreven voor het bekomen van ontwerpen van een gedenkteeken ter nagedachtenis van burgemeester David, in te zenden uiterlijk op 1 Maart 1880 Het programma is verkrijgbaar bij den heer gemeentesecretaris der stad Verviers.

Buitenland.

Amsterdam. In eene op 13 November te dezer stede gehoudene veiling van oud-Hollandsch, Saksisch en Japansch porselein werd een eetservies van Amstel-porselein verkocht voor 3900 gl., een dito, met figuurtjes beschilderd, 1350 gl., een klein theeservies, 200 gl., een zoogenaamd Haagsch porseleinen doopbekkentje met kan, in rosekleur beschilderd, 260 gl.

- Aan de verzameling oudheden op het raadhuis te Barneveld is door mev. weduwe Kemper van Staverden geb. Nolthenius een merkwaardig verguld bronzen Christusbeeldje geschonken, 1 1/2 decimeter lang en vermoedelijk in de XIIIe eeuw gemaakt.

- Het Nederlandsche staatsbestuur heeft aangekocht het Hunnebed te Tijnaarloo, gemeente Vries (Drente), bestaande uit zes rechtopstaande steenen die de zijwanden van den kelder vormen, uit twee die de ingangen afsluiten en uit drie welke als bovenbedekking dienst doen. Het rijk is thans in het bezit van 32 Hunnebedden; de provincie Drente is eigenares van de 21 overige. (Zie over Hunnebedden onzen jaargang 1870, blz. 178; 1871, blz. 104; 1878, blz. 195.)

- Voor rekening van een huis in Holland zijn de heeren Sala en Buttikofer naar Guinea vertrokken, om gedurende zes jaren gorillas en andere dieren te verzamelen. Onder hunne uitrusting zijn geschilderde afbeeldingen van hetgeen zij hoofdzakelijk moeten zoeken, opdat ook de inboorlingen zouden kunnen medewerken.

- In de groote zaal van het lokaal van den dierentuin is geplaatst eene kapitale schilderij van P. Tetar van Elven, voorstellende een getuigden rij-drommedaris in een Oostersch landschap. De tuin is buitendien verrijkt met eene reusachtige fraai gevormde vaas, versierd met eene rondgaande hooggewerkte voorstelling van den

oogst. Zij dagteekent van de XVIIe eeuw en is gehouwen uit eene fraaie en niet veel meer voorkomende soort van zandsteen.

Rotterdam. Mev. Lemmens-Sherrington (zie blz. 138) is in de Maatschappij ter bevordering der Toonkunst opgetreden als solozangeres bij de uitvoering der *Schepping* van Haydn; zij verwierf den grootsten bijval.

Utrecht. In de merkwaardige kapel van het St.-Agnietenklooster zijn overblijfselen van een fraai beschilderd tongewelf ontdekt, uit den aanvang der XVIe. Twee paneelen vertoonen nog tamelijk gaaf de kruisiging en de graflegging van Christus. Zij zijn overgebracht naar het stedelijk museum van oudheden.

Rijssel. Eduard Reynart, de bestuurder van het stedelijk museum, overleden op 15 Februari 1879, heeft, benevens zijn bronzen medaillonportret door Carpeaux, zijn geschilderd portret door Carolus Duran, een gezicht op zijn buitengoed door Courbet en twee stukjes van Julius Breton en Pieter Billet, aan het museum 25,000 fr. vermaakt voor het koopen eener oude schilderij. Hetzelfde museum ontving van den nog levenden kunstliefhebber Antonius Brasseur 16 schilderijen, waartusschen volgens verklaring van den schenker stukken van Lucas Cranach, Quinten Massys, Jan Gossaert, Lievens, Van Goyen, Both, Petrus Christus, Ant. Watteau, Van Ostade, Nic. Maes, Heemskerk enz.; van mev. wed. Remond. 12 geschiedkundige portretten door Remond; van den heer Desmyttere, een bloemenstuk door Verbruggen; van den heer A. Herlin, een kloostergezicht door Jacquand; van den heer Desmotté, een Jan-Baptisthoofd uit de school van Carlo Dolci en eene Heilige Familie door een Italiaanschen meester; het museum kocht een portret van Brissot door Danloux, een heilige Sebastianus door Ribot, eene Heilige Familie (Italiaansche schildering), een stuk getiteld *IJdelheid* door Peters Boel, eene kuische Suzanna en eene kopie naar Rembrandts *Tobias en de engel*, beide door Eug. Delacroix.

Parijs. In het Trocadero-paleis worden de koren uit Racine's *Athalie,* door Felix Clément op muziek gesteld, ten gehoore gebracht, soms voor 5000 personen, onder de leiding van den toonzetter.

- Volgens een bericht uit Sierra Leone zouden twee Franschen, de heeren Zweifel en Moustier, agenten van het te Marseille gevestigde handelshuis Verminck, den oorsprong van den Niger ontdekt hebben. Langs de Kokelle-rivier en over het Kong-gebergte zouden zij drie stroomen bereikt hebben, die samenvloeiende den Niger of Joliba vormen.

- Een berichtgever maakt eene hoogst loffelijke melding van de volgende stukken, die de schilder Paul Baudry voltooid in zijn werkhuis heeft: het portret van eene Arabische vrouw ten voeten uit, door den kunstenaar in 1877 in Kaïro geschilderd, *Diana op jacht die Kupido verjaagt* en een kinderportret.

Lyon. In Januari 1880 wordt in deze stad eene kunsttentoonstelling geopend, waarvoor de werken in te zenden vóór 10 December. Het programma is verkrijgbaar bij den heer Denervaud, in het Palais des Arts te Lyon.

Berlijn. De volgende kunstbeoefenaren hebben staats gouden eermetalen bekomen op de algemeene kunsttentoonstelling: groote: Ch. Kröner en L. Bockelmann, van Dusseldorp; kleine: O. Kirberg, Dusseldorp; L. Pohle, Dresden; H. Eschke, O.V. Kameke en P. Thumann, Berlijn; Kundmann, beeldhouwer te Weenen en H. Siemiraldski, schilder te Rome.

Munchen. Op de tentoonstelling zijn voor 500,000 fr. kunstwerken verkocht.

Weenen. In 1878-79 hadden de 7 hoogescholen in Oostenrijk 9181 studenten; de hoogere vakscholen 3397 studenten; de 55 atheneums 28,773 leerlingen en 1852 leeraars, de 62 middelbare scholen 11,933 leerlingen en 955 onderwijzers; de

reaalscholen 20 070 leerlingen en 1407 onderwijzers; de 42 kweekscholen voor onderwijzers 3810 kweekelingen en 345 onderwijzers; de handelsscholen 4996 leerlingen; de handwerkscholen 23,854 leerlingen; de scholen voor muziek en beeldende kunsten 8487 leerlingen; de scholen voor landbouw

en boschwezen 1782 leerlingen; de 15,166 lagere scholen 2,137,683 leerlingen en 31,196 onderwijzers.

Londen. Het *Atheneum* gewaagt loffelijk van eene nieuwe schilderij van Alma Tadema, getiteld: *Mijne zuster is niet thuis* (voorstellende den ingang eener Romeinsche kamer, bekleed met wit marmer en versierd met beelden, terwijl de vloer met mozaïek is bedekt, de deuropening is gesloten met een donker olijfgroen velum; een slank juffertje, staat met den rug tegen dat gordijn, met uitgestoken armen, om een onwelkom bezoeker te weren; de zuster, eene frissche en gezonde schoonheid van echt Romeinsch voorkomen, zit op eene bronzen rustbank naast de deur en lacht).

Olympia. Onlangs werden de volgende beeldhouwwerken opgegraven: een Tituskop, passend op het vroeger gevonden keizersbeeld met nereïden-pantser, het hoofd van een vroeger gevonden knielenden knaap en een standbeeld van Fortuna. (Zie blz. 140.)

Stockholm. De beroemde Italiaansche treurspeelster mev. Adelaïde Ristori heeft in deze stad vertooningen gegeven. Na afloop van de laatste voorstelling betrad de koning van Zweden in gezelschap van den kroonprins het tooneel om de kunstenares eigenhandig het groote gouden eermetaal Litteris et Artibus uit te reiken.

Sidney. Als vervolg op wat wij reeds vroeger gaven (zie blz. 148) vermelden wij, dat 18,000 personen de tentoonstelling bezochten den dag dat zij open ging. De Belgische nijverheid is goed vertegenwoordigd. Onder andere werden ingezonden ingelegde parketvloeren van het hnis Tasson en Washer, te Brussel; eene gestoffeerde zaal met Belgische meubelen; wol van Verviers, katoenweefsels van Gent, lijnwaad van Kortrijk, stearinekaarsen uit Antwerpen en Brussel, ijzeren spoorwegstaven van de maatschappij Cockerill, werkstukken waaronder eene mozaïektafel in gekleurd marmer, enz. De Belgische kunstgewrochten, in een afzonderlijk gebouw geplaatst, maken een zeer goed figuur.

Nieuw-York. Het getal onderwijzers in de Vereenigde-Staten is 259,296, onder welke ongeveer 150,000 vrouwen; het gemiddelde maandloon der mannen is 50 dollars (omtrent 250 fr.), dat der vrouwen 40 dollars (omtrent 200 fr.) De uitgaven voor onderwijs bedragen 80,233,458 dollars 's jaarlijks. De waarde der schoolgebouwen is berekend op 140 millioen dollars. Er zijn 152 onderwijzers-kweekscholen met 1189 onderwijzers en 37,082 mannelijke en vrouwelijke kweekelingen.

- In Nieuw-Mexico, Arizona, Utah en Colorado zijn door de Amerikaansche commissie voor het opmeten van het land puinen van steden gevonden die van eene onbekende oorspronkelijke bevolking afkomstig moeten zijn, aan welke men den naam van Cliff-Dwellers heeft gegeven; men vond overblijfselen van reusachtige steenen gebouwen, op schier ontoegankelijke rotsen gevestigd, benevens woningen in holen en spelonken. Er is nog geen spoor van beenderen aangetroffen, wat sommigen doet veronderstellen dat de dusgenaamde Cliff-Dwellers vuuraanbidders waren, die de gewoonte hadden hunne dooden te verbranden.

Alexandrië. De naald van Kleopatra is naar Nieuw-York verzonden. (Zie blz. 162.)

Sterfgevallen.

LUDWIG ADOLF SPACH, die zich in de Fransche letterkunde eene groote faam verwierf als romanschrijver onder den aangenomen naam van LOUIS LAVATER en tevens met vrucht werkzaam was op het gebied van geschiedenis en oudheidkunde, is den 16^{n} October overleden in zijne geboortestad Straatsburg, 79 jaren oud.

LEO. VICTOR DUPRÉ, landschapschilder, geboren te Limoges, is te Parijs overleden op 2 November; hij was leerling van zijn meer beroemden broeder Julius. Tot zijne beste stukken behooren: *Weiden in Berry, Omstreken van St.-Junien, Dorp in Indre* enz.

JOSEPH POELAERT, bouwkundige te Brussel, is aldaar op 3 November overleden. Zijn laatste werk is het nog onvoltooid gerechtshof te Brussel. Hij leverde ook de plannen voor den bouw van de congreskolom, de Sinte-Catharinakerk te Brussel, de nieuwe kerk te Laeken, den nieuwen Muntschouwburg te Brussel enz. enz. (Zie 1858, blz. 33; 1862, 204; 1863, blz. 196.) Hij deed zijne bouwkundige studiën in het land en ging zich volmaken te Parijs bij Visconti, den hersteller van den Louvre. De overledene was ridder van het Legioen van Eer en officier der Leopoldsorde. Zijne plechtige begrafenis had plaats op 6 November. In het sterfhuis hield de heer Wellens, die met het hooger opzicht over den bouw van het paleis van justitie te Brussel is gelast, eene redevoering, waarin hij Poelaerts groote gaven deed uitschijnen en omstandig sprak over des bouwmeesters hoofdwerk, het voornoemde paleis van justitie. Hij vergeleek Poelaert aan Appelmans en Van Ruysbroek, die als bouwkundigen in eenen adem mogen genoemd worden met Michel Angelo, want evenals de St.- Pieterskerk te Rome, is Brabants paleis van justitie een van de wonderen der wereld. Niet in de beeldhouwkunde, die zooveel sieraad bijzet aan vele onzer hedendaagsche gebouwen, zocht Poelaert het glanspunt voor zijnen bouw; hij wilde dat hij zou uitmunten als zuiver bouwkundig werk, en daarin slaagde hij naar wensch. Hij verbond de grootsche bouwkundige lijnen van Griekenland en van Rome en herleidde die naar den eisch van den gezichteinder die ze zou omlijsten. Poelaerts roem wordt er door verhoogd, dat het reeds beroemde paleis van jusitie te Brussel, welk grooter is dan Rome's St.-Pieterskerk, het werk is van een enkelen bouwkunstenaar: 't is het gewrocht van Poelaert en van hem alléén. Nadat de lijkdienst in de Lieve-Vrouwekerk op den Zavel geëindigd was, werd het stoffelijk overblijfsel van den uitstekenden man op het kerkhof van Laeken ter aarde besteld.

Gravin ELISA-MARIA-CAROLINA DE BAILLET, eene schilderes uit liefhebberij, is op 6 November te Antwerpen overleden, in den ouderdom van 58 jaren en 2 maanden. De kapel van het kindergasthuis te Antwerpen is met godsdienstige schilderingen van hare hand versierd. In de laatste jaren van haar leven was de edele vrouw blind; zij droeg haar lot met gelatenheid; zij was eene groote weldoenster van armen en ongelukkigen.

ABBONDIO SANGIORGIO is volgens een bericht van 6 November overleden te Milaan, waar hij als zoon van een armen timmerman het licht zag. Hij ontwikkelde zich tot een der uitstekendste beeldhouwers dezer eeuw. Zijne paardenfiguren van den Arco della Pace te Milaan zijn wereldberoemd en verzekeren hunnen maker een onsterfelijken naam. Onder andere uitstekende gewrochten, vervaardigde hij ook het ruiterstandbeeld van koning Karel-Albert te Milaan.

HENRY SIMON, zoon van den befaamden Antwerpschen toondichter, is op 20 November te Antwerpen overleden, oud 66 jaren. Hij was vroeger medeopsteller van de Antwerpsche dagbladen *Journal du commerce, Précurseur* en *Union Commerciale* en stichter der *Revue d'Anvers.* Sedert 1862 was hij veelzijdige bekwaamheden en een uitstekend schrijverstalent. Hij werd te Berchem begraven.

Een zijner ambtgenooten, de heer Karel Baets, hield bij het graf eene treffende redevoering.

Mevrouw Van Ackere geboren Maria Doolaeghe.

De Vlaamsche School, die gedurende haar 25-jarig bestaan de afbeeldsels gaf van onze verdienstelijkste mannen, letterkundigen en toonzetters[(1)],

had tot hiertoe deze eer niet bewezen aan Vlaanderens hoofddichteres, mev. Van Ackere geb. Doolaeghe. Thans geschiedt zulks. Wij herinneren te dezer gelegenheid, dat wijlen de befaamde dichter Prudens Van Duyse de begaafde vrouw in onzen jaargang 1857, blz. 87, een lofdicht opdroeg, welk voorbeeld in 1804, blz. 99, door den heer L. Cosynde Buck gevolgd werd. In onzen

(1) P. Benoit, 1869, blz. 157. Ph. M. Blommaert, 1874, blz. 19. C. Broeckx, 1870, blz. 4. F.J. Blieck. 1875, blz. 143. H. Conscience, 1862, blz. 108. D. Craco, 1855, blz. 45; 1860, blz. 47. J.B. David, 1862, blz. 108; 1865, blz. 77. P.I. de Borchgrave, 1863, blz. 215. L. de Burbure, 1870, blz. 179. G.J. De Corswarem, 1862, blz. 108. J. de Geyter, 1855, blz. 113. d'Hane-Steenhuyse, 1871, blz. 129. W.C.M. De Jonge van Ellemeet, 1872, blz. 139. D. Delcroix, 1870, blz. 45. F.G.C. De Meyer, 1856, blz. 97. W. De Mol, 1874, blz. 159. G.N. De Stoppelaar, 1872, blz. 151. P. Génard, 1863, blz. 121. L. Gerrits, 1873, blz. 139. A. Grisar, 1869, blz. 105. P.J.H. Hendrickx, 1879, blz. 101. J.F.J. Heremans, 1873, blz. 131. E. Hiel, 1869, blz. 156. J.F.J. Janssens, 1859, blz. 17. L. Jottrand, 1862, blz. 108. C. Kramm, 1875, blz. 178. K.L. Ledeganck, 1864, blz. 85. F.J. Matthyssens, 1866. blz. 117. F.H. Mertens, 1862, blz. 108; 1867, blz. 101. P. Rens, 1862, blz. 108. C.P. Serrure, 1872, blz. 73. F.A. Snellaert, 1862, blz. 108. E. Stroobant, 1862, blz. 108. L. Torfs, 1868, blz. 153. J. van Beers, 1861, 28. K.F. Van den Bogaert, 1876, blz. 157. M. Van der Voort, 1862, blz. 108, P.J.M. Van Duyse, 1864. blz. 27. J. Van Rotterdam, 1855. blz. 113. Th. Van Ryswyck, 1855, blz 14. J. Van Ryswyck, 1869, blz. 95. J.C. Van Ryswyck, 1871, blz. 137. E. Van Straelen, 1871, blz. 113. F.A. Verdussen, 1862, blz. 232. L. Vleeschouwer, 1867, blz 13. K.A. Vervier, 1860, blz. 97. J.F. Willems, 1868, blz. 33.

jaargang 1868, blz. 101, komt buitendien een haar gewijd dichtstukje voor van den heer L.F. David.

Van hare hand zelve verschenen in ons tijdschrift eenige fraaie gedichten. Voor die stukken en de vermeldingen betreffende mev. Van Ackere verwijzen wij belangstellenden naar de jaargangen der *Vlaamsche School,* opgenoemd in de tweede nota.

De befaamde dichteres, werd geboren te Dixmude, ten jare 1803. Zij heeft dus den ouderdom van 76 jaren bereikt.

Reeds vroeg nam zij de poëtische veder op. Hooren wij, wat daarover de oude rederijker David De Simpel in zijne autobiographie getuigt:

'Na den Dixmudschen pryskamp in 1823, toonde my de kunstminnende heer L. Van Roo eenige verzen van een meisken dier stad, Mietje Doolaeghe genaemd. Hoe kreupel zy ook gingen, vond ik er dichterlyken aenleg in. "Dit meisje is eene ge boren dichteres!" riep ik nu mede uit. De heer Van Roo en ik wekten haren moed op, en onderwezen haer in de tael. En ziet, de jonge spruit wies welig op, zette hare bloesems uit, en weldra overwaste zy mynen rhetorikalen lauwer. Nu, zoo moest het zyn: had zy my niet overtroffen, haer roem ware niet hoog genoeg geklommen om er te blyven by stil-

staen. Een ander roem op zyne werken, dat is *myn* beste werk: hierin stel ik mynen roem.'

En 's goeden mans vertrouwen in de poëtische toekomst zijner beschermelinge, werd niet teleurgesteld. Eenige jaren later behaalde zij zelve reeds een eersten prijs met een lofdicht op Homerus.

De plaatsruimte laat mij niet toe, hier over de menigvuldige werken van mevrouw Van Ackere uit te weiden: die werken zijn overigens den lezers der *Vlaamsche School* genoegzaam bekend. Ik wil mij dus bepalen bij de opsomming harer voornaamste gewrochten, en trachten, in eenige woorden, de uitstekende hoedanigheden daarvan in het licht te stellen.

Het eerste, door haar afzonderlijk uitgegeven werk, *De Madelieven,* maakte bij zijne verschijning een buitengewonen ophef. Het is dan ook een boek vol frischheid, fijn gevoel en dichterlijken gloed, dat den naam der dichteres onmiddellijk, niet alleen in Vlaanderen, maar ook in Noord-Nederland verbreidde en haar de gulste vereering van Hollandsche en Vlaamsche kunstbroeders verwierf. De baanbrekers onzer ontwakende letterkunde, Willems, Ledeganck, Rens, Blieck, en voornamelijk Van Duyse stelden er eene eer in, met de jeugdige kunstzuster in kennis te komen. Met allen onderhield zij eene drukke briefwisseling: de brieven haar ook door Noord-Nederlandsche schrijvers, zooals Tollens, Bogaers, Petronella Moens en anderen toegezonden, vormen een wezenlijken schat

Op de *Madelieven* volgde de *Avondlamp;* daarin komen lierzangen voor, *Palfijn* onder andere, welke onze dichteres op den eersten rang in onze vaderlandsche letterkunde gesteld hebben; deze zangen zijn zoo vol verhevene gedachten en krachtige phantasie, dat men bij de lezing moeite heeft te gelooven, dat zij uit de pen eener vrouw kunnen gevloeid zijn.

Nu volgt eene onafgebrokene reeks werken, die allen in hooge mate de grootste kunstvaardigheid, en eene zeldzame meesterschap over de taal verraden. Het talent van mev. Van Ackere blijft zich in al hare gewrochten immer gelijk: zij heeft bijna elk vak van de dichtkunde beoefend en schier in elk vak meesterstukken geleverd.

Het ontbrak haar dan ook niet aan erkenning en waardeering: hare gedichten werden al spoedig in vreemde talen vertaald en haar naam ook buiten de grenzen van ons vaderland bekend. Vertalingen of navolgingen harer gedichten vervaardigden in het Fransch: Lebrocquy, Belinfante, Caroline de Crespigny, Caroline Popp, De Breyne; in het Engelsch, de dichter Midicin; in het Duitsch, de baronessen von Plönnies en Ida von Duringsfeld.

Het portret dat de *Vlaamsche School* haren lezers aanbiedt, is uitgevoerd door den heer Florimond Van Loo te Gent, en mag uiterst welgelijkend genoemd worden. Men vindt er de hoofdtrekken van mev. Van Ackere's talent in terug: karaktervastheid en milde, echt vrouwelijke goedheid en medegevoel.

Alhoewel de gevierde dichteres eenen ouderdom bereikt heeft, waarop rust gewoonlijk de grootste behoefte wordt, denkt ze er nog lang niet aan om de poëzie vaarwel te zeggen. - Nog verschijnen rechts en links gedichten van hare hand, die haren grooten naam en hare vroegere werken teenemaal waardig blijven. De Haagsche uitgevers Belinfante, welke onlangs mev. Van Ackere's *Volledige Dichtwerken* in het licht gaven, zullen weldra, willen ze hunnen titel getrouw blijven, de hand aan het werk mogen slager, om aan die dichtwerken een groot getal nieuwe toe te voegen.

V.D.[2] [3]

Het werk van Rubens.

Op voorstel van den heer Rolin-Jaequemyns betuigde het kunstcongres, in 1877 te Antwerpen gehouden tijdens de Rubensfeesten (zie onzen jaargg. 1877, blz. 63 en 156), den wensch, eene commissie te zien benoemen, die gelast zou zijn, lichtteekeningen te doen maken naar alle schilderijen van Rubens, zich buiten Antwerpen bevindende, welke lichtteekeningen zouden bewaard worden in het Antwerpsch archief.

In kennis gesteld van dezen wensch, werd door het Antwerpsch gemeentebestuur eene commissie benoemd, bestaande uit de heeren P. Genard, C.J. Hansen, Ph. Rombouts en M. Rooses, welke, in een onlangs aangeboden verslag, de meening heeft te kennen gegeven, dat alleen van de nog niet gegraveerde of gelichtdrukte schilderijen van Rubens lichtteekeningen zouden behooren gemaakt te worden. Voorts herinnert zij er aan dat de heer Rooses, volgens opdracht van voornoemd gemeentebestuur, een omstandigen catalogus der stukken van Rubens bewerkt, die in 1881 voltooid moet zijn.

Bij het commissieverslag is eene volgens de commissie ‘volledige lijst’ van Rubens' werken gevoegd, met aanwijzing van de plaatsen waar zij zich bevinden en de vermelding of zij al dan niet gegraveerd of gelichtteekend werden en of de stad Antwerpen er afbeeldingen van bezit.

Rubens' werken worden opgegeven te bestaan in 2235 schilderijen, waaronder 228 schetsen, benevens 484 teekeningen, te zamen 2719 stukken.

Tusschen de 2235 schilderijen zijn er

35	waarvan platen en lichtdrukken bestaan;
1,134	waarvan platen bestaan;
237	waarvan lichtdrukken bestaan;
829	waarvan geene afbeelding bestaat.

Van deze 2, 235 schilderijen worden er

1,252	opgegeven als bekend,
293	als onbekend,
690	als alleen bekend uit platen.
2,235	

De stad Antwerpen bezit in hare verzamelingen:

(2) 1855, blz. 136; 1857, blz. 87, 181; 1860, blz. 32; 1862, blz. 1, 8, 39, 59, 83, 112, 116; 1863, blz. 12, 57; 1864, blz. 12, 78, 99; 1868, blz. 101, 168; 1870, blz. 40, 41; 1874, blz. 44; 1875, blz. 81; 1877, blz. 27; 1878. blz. 100.

(3) Een prijskamp waarin De Simpel den 2^{den} lauwer wegdroeg met zijn gedicht *De goede en de kwade opvoeding.*

26	platen en lichtteekeningen naar schilderijen van Rubens,
213	platen,
237	lichtteekeningen.
476	in 't geheel.

De niet-afgebeelde werken zijn ten getale van 829

Er zijn 293

onbekende stukken, zoodat er 536 blijven, die moeten gelichtdrukt worden.

Er bestaan 1,134 platen,

waarvan 't gem. van Antwerpen er 213 bezit;

er zouden er dus nog 921 aan te koopen blijven.

Van de 484 teekeningen zijn er:

243	waarvan platen bestaan;
124	waarvan lichtteekeningen bestaan;
117	die niet afgebeeld zijn.
484	

Het gemeentebestuur van Antwerpen bezit 117 platen naar teekeningen en 124 lichtbeelden naar teekeningen, zoodat er nog ontbreken 126 platen naar teekeningen en 117 lichtbeelden naar teekeningen.

De commissie berekent dat er aan te koopen blijven:

921	platen naar schilderijen,
126	platen naar teekeningen.
1047	

En zij stelt voor, lichtbeelden te laten trekken:

naar	536	schilderijen.
naar	117	teekeningen,
	653	te zamen.

Zij schat den prijs van iedere plaat gemiddeld op 10 fr., en de kosten voor het trekken van schilderijen waarvan nog geene lichtteekeningen bestaan, op 60 fr. per stuk. In de veronderstelling, dat de helft van laatstgenoemde schilderijen kunnen getrokken worden, rekent de commissie, met inbegrip van de lichtbeelden naar 117 teekeningen, de geheele uitgaaf welke er te doen staat op 30,000 fr.

De gemeenteraad heeft beslist, jaarlijks 1500 fr. te zullen toestaan om het voorgestelde werk uit te voeren. Het staatsbestuur zal evenveel geven. In 10 jaren zou men dus met alles klaar zijn. De lichtteekeningen zullen gemaakt worden in kooldruk. De geheele verzameling zal bijgezet worden in het nieuw te bouwen museum.

Het ware onzes dunkens doelmatiger, platen te laten graveeren naar de nog niet afgebeelde gewrochten van Rubens. Zoodoende zou men een dubbel doel bereiken: ten eerste de werken van Rubens in eeuwigdurende platen op staal, koper, hout of steen bezitten, ten tweede werk verschaffen aan de plaatsnijders die men in de academiën opleidt en waarvan velen zich later ontmoedigd vinden door gebrek aan bestellingen en genoodzaakt zijn iets anders ter hand nemen om in hun bestaan te voorzien. Ook zou men met vrucht de primussen van Rome kunnen gelasten kopieën, teekeningen enz. ter plaatse uit te voeren, in stede van lichtteekeningen te doen maken die nooit eene goede voorstelling kunnen geven van geschilderde stukken, uit hoofde van derzelver kleuren.

Kinderliefde en heldenmoed.

Toen het getrouwe Ierland tegen den schijnheiligen en bedriegelijken Willem, ontrouwen schoonzoon van Jacobus II, in opstand was, onderscheidde William Patrick van Fenny-Moor zich onder de ijverigste verdedigers van de heilige zaak der Stuarts. God, die de edele harten dikwijls beproeft, liet toe dat bij in eene hinderlaag van Willems soldaten viel; en het was eene groote blijdschap voor de meineedige bende, toen de zoo trouwe ridder in de gevangenis van Limerik geworpen werd.

Tijdens burgeroorlogen is van de gevangenis naar het schavot de afstand zeer kort. William Patrick werd voor den vorm vóór eenen krijgsraad gebracht en door dezen veroordeeld om onthoofd te worden.

Hij had nog slechts eenige dagen te leven, en zijn bewaker, die hem niet zonder droefheid kon aanzien, wachtte niets meer dan het bevel om hem naar de strafplaats te voeren. Dit bevel moest van Dublin komen. Zijne familie en vrienden hadden hem in de gevangenis bezocht, en zijn laatsten afscheidsgroet ontvangen. Een persoon zijner familie was echter niet met de andere zijnen zegen komen vragen.... en die persoon was de hoogmoed zijner dagen, de hoop van zijn geslacht, de vreugde en liefde zijns harten, het was Jane, zijne beminde dochter.

Het nachtelijk duister had de laatste schemering vervangen; de zonnestralen, die een oogenblik tusschen de ijzeren spijlen van het kleine venster zijns kerkers waren

doorgedrongen, hadden zich nu teruggetrokken, gelijk de hoop die een hart verlaat, dat zich aan haar had overgegeven. De edele gevangene, met het hoofd tegen den kouden muur geleund, gaf den vollen teugel aan zijne droefheid, omdat hij geen laatsten kus had kunnen geven aan zijn kind, dat hij boven alle andere liefhad, toen de ijzeren deur dreunend op hare verroeste hengsels draaide, en de gevangenbewaarder binnenkwam gevolgd van een jong en schoon meisje. Zij was hoog van gestalte en fier was haar gang; hare zwarte oogen waren schitterend en zonder tranen, doch hun glans zelf verraadde een verdriet.... een verdriet te groot om door tranen geopenbaard te worden.

De zwarte haarvlechten scheidden zich op haar voorhoofd zuiver en glad als gepolijst marmer; op 't oogenblik dat zij binnentrad, hief de gevangene het hoofd op.

- Mijne dochter! mijne Jane! - riep hij uit en stortte zich in hare armen.

- Vader! geliefde vader! - en zij wischte een traan af, die haar bij deze woorden ontsnapte.

- Uw onderhoud mag niet lang duren, zeide de cipier in 't heengaan.

- Dat de hemel over u wake en u trooste, mijn kind, - vervolgde William Patrick, terwijl hij haar aan zijn hart drukte en haar een teederen kus op 't voorhoofd gaf. - Ik vreesde te moeten sterven zonder u mijnen zegen gegeven te hebben; en deze vrees was mij wreeder dan de dood... Maar gij zijt gekomen, mijn kind... gij zijt gekomen. Ja, gij zijt het, en gij komt den laatsten zegen van uwen ongelukkigen vader ontvangen.

- Neen! neen! houd op, riep zij uit; 't is uw laatste zegen niet, dat kan niet zijn... Vader! gij zult niet sterven!

- Bedaar, mijn kind... Gave God dat ik u mochte troosten!.. Maar er is geen hoop; nog drie dagen, en gij en al mijne andere kinderen zult....

Weezen zijn, wilde hij zeggen; doch het woord stierf op zijne lippen.

- Drie dagen, herhaalde zij, eensklaps het hoofd opbeurende; drie dagen! Er is dus nog hoop... Mijn vader zal leven. Grootvader is de vriend des protestantschen ministers, den vertrouweling van Willem; hij zal het leven zijns zoons vragen en mijn vader zal niet sterven.

- Neen! neen! Jane, bedrieg u zelve niet... er is geen hoop meer: mijn vonnis is reeds door Willem, den overweldiger, geteekend. De doodsbode is reeds van Dublin vertrokken; hij is reeds op weg, om het bevel tot mijne doodstraf naar hier over te brengen.

- Dat doet er niets toe; mijn vader zal niet sterven! hij zal niet sterven, herhaalde het jonge meisje met krachtige stem en hare blikken ten hemel slaande... Vervolgens, als was daardoor haar vertrouwen verdubbeld, vatte zij de hand haars vaders, kuste die met geestdrift en zeide hem:

- Wij gaan van elkander scheiden.., maar om elkander weldra weer te zien.

- Wat wilt gij zeggen, mijn kind?

- Vraag niets.

- In wien hoopt gij?

- In God en op mij.

- Jane, breng u niet in gevaar...

- Vader, bid opdat ik slage...

- Wat gaat gij doen?

- Mijn plicht.

En zij vertrok.

Den tweeden dag na deze samenkomst, stapte een reiziger over de ophaalbrug van Shannon-Fort en, na door de Marygatestraat gegaan te zijn, zette hij zich neer op eene steenen bank aan de deur van een logement; maar hij durfde er niet ingaan: het was te zeer boven zijnen stand; want eenige maanden te voren was daar het hoofdkwartier geweest van Willem van Nassau en koningin Maria. De reiziger droeg een grijs wollen buis, met een lederen gordel vast om het lijf toegetrokken, en daarover een korte mantel van gemeene bruinachtige stof.

Het was klaarblijkelijk een jonge man, maar zijn hoed, waarvan de randen neergeslagen waren, verborg bijna geheel zijn gelaat. In de eene hand hield hij een klein pakje en in de andere eenen pelgrimsstok. Na een weinig gewoon bier gevraagd te hebben om zich te verfrisschen, rustte hij nog eenige minuten, stond dan op en vertrok. De avond begon echter te vallen en de lucht werd nog verdonkerd door dikke onweerswolken. De wind huilde door de straten; er begon een koude regen te vallen, en de rivier Shannon wentelde onrustig hare golven voort.

- De hemel bescherme u, jongeling, indien gij in zulk eenen nacht reizen moet, - zeide de schildwacht die aan de stadspoort stond, op het oogenblik dat de reiziger over de ophaalbrug kwam.

Eenige minuten later was de reiziger buiten de vestingwallen, en bevond zich weldra in eene soort van woestenij, onbebouwde en geheel met dorre heiplanten overdekte landen. Hij beklom langzaam den heuvel, die voor hem lag, en op welks

helling hij, door de duisternis, met moeite den weg kon erkennen, dien hij volgen moest. Het onweer had thans het toppunt zijner woede bereikt, de regen stortte met stroomen neder en de wind huilde als eene kudde hongerige wolven.

Ondanks dit verschrikkelijk weer, vervolgde de vreemdeling zijnen weg. Eindelijk hield hij stil bij een ouden eikenboom, die door alle stormen, die hij gedurende zijn langen levenstijd had doorgestaan, schier verbrijzeld was. Die boom, in de geheele landstreek bekend onder den naam van den *Bloedigen Eik* (The Bloody Oak), bevindt zich op twee mijlen afstand van Limerik. Dáár nu, alsof het onmogelijk ware verder te gaan, en het woedende onweer langer te trotseeren, vertoefde de jonge reiziger tegen den ouden eikenstam geleund en zocht hij eene schuilplaats onder de groote takken.

De nacht echter werd hoe langer hoe donkerder, en het noodweer hoe langer hoe heviger; sinds een half uur zat hij weggekropen onder de boomtakken, eene tegen den regen onmachtige schuilplaats, toen het gerucht van een op den weg dravend paard tot hem doordrong. De man, die er op zat, hield zijn hoofd gebogen naar de zijde van waar de wind kwam. Eensklaps wordt het paard bij den toom gegrepen. De ruiter ziet wie hem tegenhoudt, en de vreemdeling, hem een pistool op de borst houdende, roept hem toe:

'Stijg af, of gij zijt dood!' De ruiter, verkleumd van koude en half dood van schrik, want hij had den bloedigen eik erkend, maakte eene beweging om zijne wapenen te grijpen; maar op hetzelfde oogenblik laat de hand des diefs den toom van het paard los, vat den ruiter in de borst en werpt hem op den grond. Zwaar als een steen valt hij met het aangezicht ter aarde en blijft eenige oogenblikken buiten kennis. De dief maakte zich meester van de lederen tasch, die de brieven des konings bevatte, plaatste deze op zijnen schouder en nam de vlucht.

Des anderendaags, zag men bij het krieken van den dag de inwoners der stad in menigte aankomen op de plaats, waar de diefstal gepleegd was. Men doorzocht alle omstreken, maar kon van den dief geen spoor ontdekken.

William Patrick O'Gorman was nog in leven: de brieven, waaronder ook het door den onderkoning geteekend doodvonnis, waren den staatspostbode ontnomen, en vooraleer een nieuw bevel tot zijne halsrechting kon verzonden worden, zou zijns vaders voorspraak bij den anglicaanschen minister, den vriend van Willem, het vonnis kunnen doen herroepen.

Jane verliet nu zijne gevangenis niet meer en sprak hem steeds troost en moed in. Bijna veertien dagen waren verloopen sedert den diefstal der brieven, en de gevangene begon weer hoop te krijgen, toen men vernam dat alle pogingen vruchteloos waren gebleven, en Willem zelf het doodvonnis

geteekend had. Nog één dag, en het noodlottig bevel moest in de gevangenis aankomen.

- Dat Gods wil vervuld worde, - zeide de gevangene.

- Amen, antwoordde Jane, maar mijn vader zal niet sterven.

De koerier, die de veroordeeling Van William Patrick O'Gorman van Fenny-Moor moest overbrengen, was reeds in de peel van Broad-Marsk; hij spoorde zijn paard hevig aan, zag oplettend in 't rond en hield een geladen pistool in de hand. De maan kwam van tijd tot tijd van achter de wolken te voorschijn, die de wind langs den hemel voortdreef, en verspreidde dan haar bleek licht over de dorre heide. Bij het omdraaien van een kreupelboschje, steigerde eensklaps zijn paard, verschrikt door een pistoolschot, waarvan het licht voor zijne oogen glinsterde. Op hetzelfde oogenblik schoot ook de koerier, het paard steigerde op nieuw en zoo zeer dat het zijn meester op den grond wierp. De dief zette den voet reeds op zijne borst en hem met zijn dolk bedreigende, riep hij hem toe:

- Geef mij uw wapens of sterf. - De ruiter gehoorzaamde.

- Sta nu op en ga heen; uw paard en uwe brieventasch behoud ik.

De man stond bevende op en keerde, zonder om te zien, terug van waar hij gekomen was.

Alles was reeds gereed voor de halsrechting van den getrouwen en eerlijken O'Gorman, en de officieren wachtten nog slechts de aankomst van den ruiter, die het doodvonnis moest overbrengen, toen men vernam dat op nieuw de brieven gestolen waren.

Dit was voor den gevangene weer een uitstel van veertien dagen.

Hij viel in de armen zijner dochter, en zeide weenende:

- De hand Gods laat zich hier duidelijk zien.

- Ja, antwoordde Jane, ik heb 't u gezegd; mijn vader zal niet sterven.

De veertiende dag was nog niet aangebroken, toen de deuren der gevangenis geopend werden, en de oude graaf Georg O'Gorman haastig binnentrad om zijnen zoon te omhelzen. Hij had zijne aanzoeken bij Willems gunsteling vernieuwd, en de overweldiger had zich eindelijk laten bewegen.

Reeds was de gevangene ten zijnent weergekeerd; reeds was de geheele bevolking, die onder hem stond en zich reeds gewapend had, om hem te bevrijden, indien Willem geen gehoor had gegeven aan zijnen raadsman en vriend, den heer van Fenny-Moor te gemoet gesneld; reeds was hij, onder het vaderlijke dak, omringd van zijne familie... Maar Jane, die gedurende de gevangenschap haars vaders hem bijna niet verlaten had, was nog afwezig.

Waar is zij? vroeg men in de groote zaal waar bloedverwanten en vrienden vereenigd waren; waar is zij? Zij ontbreekt aan onze blijdschap! toen een vreemdeling de gunst verzocht, bij William Patrick van Fenny-Moor toegelaten te worden.

William deed hem binnenkomen, en de beroover der koeriers verscheen; hij droeg de kleeding die wij reeds vroeger beschreven hebben, den groven mantel en het grijs wollen buis. Maar de wijze waarop hij die nederige kleeding droeg, verraadde eenen persoon van hooge afkomst. Bij 't binnenkomen sloeg hij de hand aan den breed geranden hoed, maar ontdekte zich niet.

- Als gij deze papieren zult gelezen hebben, werp ze dan in 't vuur, - sprak hij.

William Patrick bezag ze, ontstelde, verbleekte: het waren de twee doodvonnissen.

- Mijn redder! riep hij uit; hoe zal ik u beloonen! u, aan wien ik het leven te danken heb? Vader, kinderen, bedankt hem met mij.

De oude graaf greep de hand des vreemdelings; de kinderen omhelsden zijne knieën; doch hij, hij hield zijne hand voor de oogen, en begon luid te weenen.

- Uw naam! uw naam! in 's hemels name, wie zijt gij?

De vreemdeling nam zijnen hoed af, en de lange schoone haarvlechten van Jane gleden op den groven mantel neder.

- Groote God! riep de gelukkige vader, 't is mijne dochter, mijne Jane, die mij gered heeft: o, wat zal het leven mij aangenaam zijn!

En dit zeggende drukte hij haar aan zijn hart; haar, aan wie hij het leven geschonken, haar die hem van den dood gered had.

Ziedaar een dier zalige stonden, welke de hemel geen tweemaal vergunt.

Vte WALSH.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom hooren wij maar eens hetzelfde geluid, ofschoon wij twee ooren hebben? Omdat het geluid gedeelten treft, die een algemeen punt van vereeniging in de hersenen hebben. Wij gevoelen dus maar een eenigen indruk, doch deze is dubbel van hetgeen hij zijn zoude, als wij maar één oor hadden.

Kroniek.

Antwerpen. In 't *museum van oude meesters* is iets nieuws ingevoerd waaraan wij onze goedkeuring niet kunnen hechten. Onder ettelijke schilderijen heeft men namelijk het opschrift *Belgische school* gesteld. Wie mag dat hebben uitgevonden? Het doet zonderling bij voorbeeld onder n^r^ 48, een schoon landschap van G. Pieron, te lezen *Vlaamsche school* en, juist daarnevens, onder het welgelijkend portret van Jos. Lies door K. Verlat, *Belgische school.* Verder: Ommeganck B.P., 1755-1826 *Vlaamsche school* en Lies J. 1821-1865, *Belgische*, De Caisne H. 1799-1852 *Belgische*, enz., enz. De eeuwenheugende benaming Vlaamsche school veranderen in *Belgische*, schijnt ons eene dwaasheid die ons in de kunstwereld belachelijk maken zal. Daarom verhaasten wij ons dan ook er de aandacht van het gemeentebestuur op in te roepen. Wil men de stukken sedert 1830 geschilderd voor gewrochten van de *Belgische school* doen doorgaan, dan zouden die, onder de regeering van Willem I gemaakt, werken uit de *school der Vereenigde-Nederlanden* moeten genoemd worden en die van uit den Franschen tijd zouden gewrochten van de *Fransche school* moeten heeten. Zoodoende zou de Fransche schrijver gelijk halen die beweerde dat Ary Scheffer, ofschoon te Dordrecht geboren, een Franschman was, vermits Holland, bij des schilders geboorte, tot Frankrijk behoorde. Wij hopen, dat het zal voldoende zijn, het gemeentebestuur en den bestuurraad der academie aandachtig te hebben gemaakt op het aangehaalde feit, om de bewuste verdooping te doen staken. Voor het overige zijn opschriften voor het aanwijzen der schilderscholen overbodig te achten,

mits men zorg drage, achter de namen der schilders, die hunner geboorteplaats te vermelden.

- *Museum der academiekers.* In de trapzaal van het museum is bijgezet eene bronzen Romeinsche vaas, 2^{m}20 hoog, in 1852 door F. Drake te Berlijn vervaardigd, alsook het borstbeeld in gebakken aarde van der, beeldhouwer A. Dumont, van Parijs, uitgevoerd door G.J. Thomas.

- Men spreekt met veel lof van de volgende tafereelen, die den 23^{n} en 24^{n} November tentoongesteld waren in den *Katholieken Kring:* L. Hendrix, eene drievoudige schilderij voor de kerk van Wissen, bij Kleef, voorstellende: het middelstuk de *Kroning van Maria* en op de zijpaneelen: *De heilige Maagd aan den heiligen Dominicus verschijnend*, *en hem den rozenkrans overhandigende* en *Paus Pius V aan de paters Dominicanen de pauselijke bulle afleverende waarbij de vereering van den rozenkrans wordt ingesteld;* P. Van der Ouderaa, een stuk getiteld *De boekworm*, aangekocht door den heer A. Serruys en eene studie, *Landschap met eene jeugdige houtraapster*, door den schilder geschonken voor een werk van liefdadigheid en bij verloting te beurt gevallen aan den heer Egidius Storms; J. Anthony, *Huwelijksoptocht in de* ^{xve} *eeuw* (de stoet begeeft zich naar een sterk slot dat links op het tafereel in een fraai landschap zichtbaar is; muzikanten en menestreelen gaan vooraf; rechts ligt eene zeer schilderachtige middeleeuwsche stad); J. Thielens, *Bloemen*, keurig en smaakvol verzameld en uitstekend fraai van kleur, inzonderheid de rozen en tulpen; F. Beerts, *In de Ardennen*, een stuk van de laatste Antwerpsche driejarige tentoonstelling.

- *L'art musical en Belgique* 1830 1880, door Ed. Gregoir, door ons in 1878, blz. 52, aangekondigd, is van de pers gekomen bij Jos. Dirix, Markgravestraat 9. Het boek is zorgvuldig en op goed papier gedrukt en door den schrijver opgedragen aan zijnen vriend Felix Delhasse. Wat den inhoud betreft, is het eene kortbondige geschiedenis van alles wat op het gebied der muziek in België plaats greep in de laatste halve eeuw, zooals kan blijken uit de volgende korte opgaaf: inleiding van den schrijver; de *Brabançonne;* volkslied voor de scholen; de muziek vóór 1830; de muziek bij de Belgische omwenteling en bij de nationale feesten; de koninklijke kapel; toonkundige feesten aan het hof; geschiedkundige concerten door den heer Fetis te Brussel in 1839; de muziek in het openbaar onderwijs; muziekscholen; koorzang; de festivals; standbeelden van Belgische muzikanten; prijskampen van Rome; muzikale letterkunde; volksconcerten; de muziek in het leger, in de soldatenschool en de verbeteringsschool te Ruysselede; het Vlaamsche zangspel; muziek bibliotheken; verzamelingen van speeltuigen; de muzikale drukpers; cursus van muziekgeschiedenis te Brussel; zeer belangrijke aanteekeningen over muzikanten der XIXe eeuw. De onvermoeide en geleerde schrijver heeft met de uitgaaf van zijn veelomvattend boek een inderdaad goed werk gewrocht, waarvoor hem alle eer verdient gegeven te worden. Onze wensch is, er ook spoedig eene Nederlandsche bewerking van te zien verschijnen.

- In 1880 zullen er in Februari vijf Zondagen zijn en zal dit daarna niet weder voorkomen dan in 1920 en daarna in 1976 (zie, in verband hiermede, het opstel over *Eene maand zonder maan*, jaargang 1866, blz. 50).

Brussel. Gebroeders Schott hebben 4 kerkgezangen uitgegeven, vervaard gd door wijlen den eerw. pater Verdussen, van Antwerpen, te weten: een *Tantum Ergo*, voor

4 stemmen of voor 1 stem, *O sacrum convivium*, voor 3 stemmen, *Maria Mater gratiae*, voor 4 stemmen. *Beatus vir*, voor 3 stemmen, alle 4 met begeleiding van orgel. Pater Verdussen was de oudste zoon van F.A. Verdussen, in leven voorzitter der Maatschappij ter Aanmoediging van Schoone Kunsten te Antwerpen, wien een prachtig gedenkteeken werd opgericht in de Antwerpsche Lieve-Vrouwekerk. (Zie 1861, b. 33 en 1862, b. 232.)

- Het voornemen bestaat, in 1880 te Brussel eene verzameling van portretten van beroemde. Belgen die vóór de XIX° eeuw leefden ten toon te stellen Bezitters van zulke geteekende, geschilderde, gegraveerde of gebeeldhouwde portretten zijn verzocht daarvan onverwijld opgaaf te doen aan den voorzitter van de nationale tentoonstelling, Troonstraat n^{r} 25, te Brussel.

Kortrijk. *Rond den Heerd* bericht in zijn nummer van 30 November, dat in de Doornikstraat te Kortrijk een huis van 1576 afgebroken wordt, welk nog goed te herstellen zou geweest zijn in zijn oorspronkelijken eigenaardigen staat.

Hasselt. Twee der stedelijke kerken, de St.-Quintenskerk en de Lieve-Vrouwekerk, ondergaan groote herstellingen. Buitendien verkeert de kerk van het Begijnhof in zeer slechten staat en de gemeenteraad heeft geweigerd bij te dragen in de kosten van herstelling, omdat de eigendom dier kerk betwist wordt. De muurschilderingen van G. Guffens in de doopkapel der St.-Quintenskerk zijn thans geheel voltooid en leveren een inderdaad prachtigen aanblik op. (Zie 1878, blz. 27.)

Buitenland.

Luxemburg. Alhier is tentoongesteld, vervaardigd door den beeldhouwer Peeters, te Nancy, het model voor een ruiterstandbeeld van Willem II, voorgesteld in de uitrusting van een Nederlandsch generaal, met de linkerhand groetende, en bestemd om geplaatst te worden op het stedelijke Willemplein.

Roermond. Meer dan 20 jaren geleden, bestelde nu wijlen H.M. Sophia, koningin der Nederlanden (zie onzen jaargang 1877, blz, 103), aan den beeldhouwer H. Leeuw, te Roermond, een kunstwerk, waaraan, gedurende al dien tijd, door den kunstenaar is gewerkt. Het bestaat uit het portret der koningin, gesneden in perenhout. Harer Majesteits borstbeeld maakt het middelpunt uit. De middel-kabel der lijst vormt een krans van rozen en leliën, omwonden door een lint, waarop in verheven letters de naam en titel der vorstin. De van boven afhangende krans wordt gesteund en vastgehouden door Grieksch gehouwen figuren, de schilder- en beeldhouwkunst ter zijde, Flora van onder. Iedere bloem in den krans is naar de natuur bewerkt, zoomede de daarop zittende kevertjes, vliegjes en kapelletjes. Twee engelenfiguren schijnen de geheele samenstelling te dragen. Boven het medaillon prijkt het wapen van Nederland en Wurtemberg, met den hermelijnen mantel tot achtergrond en gedekt door de koninklijke kroon. Twee zwevende geniussen houden het wapen. Alles rust weer op een schild, waarvan de sierlijk gekronkelde sieraden hier en daar uitspringen met altijd afwisselend loofwerk; sommige eindigen in jachttooneelen, bij voorbeeld een konijn dat zich voor den vervolgenden hond verbergt, of prijken met medaillons, waarop verheven kinderfiguurtjes die de zinnebeelden der schoone kunsten houden. Als miniatuurwerk overtreft het voltooide werk de stoutste verbeelding. Verschillende figuren dragen armbandjes met kleine medaillons voorzien van portretten, waarvan het vergrootglas den toeschouwer de sprekende gelijkenis onthult. Voor men het fijne, zelf vervaardigde gereedschap gezien heeft, waarmede de kunstenaar het geheel

uit één enkel stuk perenhout gebeiteld heeft, schijnt het eene onmogelijkheid iets dergelijks tot stand te brengen. Het geheele stuk is slechts een paar handen groot. Beeldhouwer H. Leeuw is in de Limburgsche gemeente Arcen geboren. Zijne opleiding ontving hij in Frankrijk. Hij was namelijk een leerling van Jouffroy, te Parijs.

Amsterdam. De commissie van beoordeeling der jaarlijksche tentoonstelling van schilderijen in *Arti et Amicitiae* heeft

bekroond met de groote gouden medaille: C. Springer, n^{r} 281, *Ingang van het raadhuis op de markt te Goslar*, n^{r} 282, *Ingang der groote kerk te Edam;* met de gouden: P.A. Schipperus, n^{r} 264, *Ondergaande zon op de Oosterschelde*, n^{r} 265, *Achterbuurt op het eiland Urk*, n^{r} 266, *In de duinen bij Overveen*, n^{r} 267, *Alkmaar* (teekening); met de zilveren: Theod. Hanrath, n^{r} 102, *Aardappelrooien*, n^{r} 103, *Melktijd*, n^{r} 104. *Landschap* (teekening); met de bronzen: M. De Haan, n^{r} 93, *Theologische studiën*, n^{r} 94, *Ingesluimerd.* De tentoonstelling was over het geheel zeer merkwaardig. Loffelijk worden door plaatselijke bladen onder andere vermeld: *Terugkomst uit zee*, van H. Bource, een plafondstuk waarop spelende kinderen zijn afgebeeld door N. Waay, Witkamp en Haverman. *Op den uitkijk* van E.J. Boks en eene verkleinde herhaling der door ons in 1878, blz. 208, vermelde schilderij van dezen schilder (een soldaat, de vrijer der dienstmeid, door haar in de kamer van haars meesters huis onthaald). *Bij hare planten* (eene dame in morgengewaad die bloemen verzorgt) door J.A. Neuhuys enz.

Rotterdam. 23 November was alhier in het museum boven de Beurs een tafereel tentoongesteld, voorstellende eene *Van tooverij beschuldigde vrouw* door Jan Van Beers en welk wij in 1877 op de Gentsche tentoonstelling zagen, in den catalogus als volgt opgegeven: *Een auto da-fe.* Het hoort toe aan den heer J. Hollender, kunstkooper te Brussel.

Middelburg. Den 29^{n} November werd in het lokaal der maatschappij *St.-Joris* namens de stad een groot feestmaal aangeboden aan den heer A. De Bruijne, den wakkeren leider van de twee tochten, met de schoener *Willem Barentsz* naar de Noordpool ondernomen. (Zie blz. 91.)

Parijs. Te Courbevoie, in de lei die recht op den Triomfboog uitkomt, langsheen den ijzeren-weg naar Versailles, stond vóór 4 September 1870 een standbeeld van Napoleon den Eerste, dat alstoen omvergehaald werd, terwijl eenigen tijd later de beslissing werd genomen, op het ledige voetstuk een gedenkteeken op te richten, ter herinnering aan de verdediging van Parijs gedureude het beleg van 1870. Te dien einde is een prijskamp uitgeschreven geworden, voor welken niet minder dan 89 modellen inkwamen. Er was bepaald, dat het gedenkteeken moest bestaan uit twee figuren. Vele van de mededingers vervaardigden de maagd van Parijs, met eene muurkroon op het hoofd, naast eenen krijgsman. Na drie uren beraad, verleenden de kunstrechters den 1^{en} prijs (15,000 fr.) aan E L. Barrias, den 2^{n} prijs (3000 fr.) aan Alexander Lequien, den 3^{n} prijs (2000 fr.) aan Mathurinet Moreau.

- Er is een prijskamp uitgeschreven van staatswege voor het bekomen van modellen van een gedenkteeken, dat te Versailles zou opgericht worden ter herinnering aan de grondwetgevende vergadering, en welk zou bestaan uit eene op een voetstuk van graniet rustende bronzen zuil, waarop het beeld der republiek zich zal verheffen; op het voetstuk zouden de beelden prijken van Bailly, Mirabeau, Sieyès en Lafayette en in verheven arbeid eene voorstelling van de zittingen van 23 Juni en 4 Augustus 1789.

Berlijn. In het koninklijk museum zijn bijgezet merkwaardige beeldhouwwerken, afkomstig uit den Acropolis van het oude Pergamon, waar ze voor rekening van de Pruisische regeering door den heer Conze en den ingenieur Humann zijn opgegraven, onder andere marmerplaten, 2^{m}30 hoog en 0^{m}61 tot 1^{m}10 breed, van de fries van het

altaar, dat volgens het *Liber memorialis* van Ampelius (vermoedelijk uit de tweede helft van de IIe eeuw na Christus) tot de wereldwonderen behoorde, 40 voet hoog was en zeer groote beeldhouwwerken bevatte, voorstellende den strijd der goden met de reuzen. Pausanias beschrijft ook dat altaar. De gevonden marmerplaten vertoonen dien strijd en wel in uiterst stout gehouwen verheven beelden van ongeveer anderhalf maal levensgrootte.

Londen. De regeering van de Kaapkolonie zal eenen geleerde op eene jaarwedde van circa 12,000 fr. (500 pond sterl.) aanstellen, om op het gebied der Afrikaansche taalvorsching de werkzaamheden voort te zetten, die onderbroken werden door het afsterven van dr. Bleck. (Zie in verband hiermede onzen jaargg. 1879, blz. 12.)

- Moeielijk te ontcijferen handschriften van Leonardo da Vinci, in de bibliotheek te Windsor berustende, schijnen thans door den geleerde dr. Paul Richter geheel tot klaarheid te zijn gebracht.

Sterfgevallen.

EMILE TASSET, penning- en plaatsnijder te Luik, is aldaar overleden. Op 18 November had zijn plechtige lijkdienst in de St.-Pholinuskerk plaats. De ter-aardebestelling is te Robermont geschied. De heer J. Umé herinnerde in eene diepgevoelde rede de groote verdiensten van den overledene.

MICHEL CHEVALIER, de uitstekende Fransche staathuishoudkundige, in 1806 te Limoges geboren, is op het einde der maand November te Limousin overleden. Op het gebied der stoffelijke belangen heeft hij aan zijn land groote diensten bewezen; zijn leven lang is hij in den letterlijken zin des woords voor het openbaar welzijn werkzaam egweest. Hij schreef verscheidene zeer gewaardeerde werken als *La Monnaie, Lettres sur l'Amérique du Nord*, *Les travaux publics aux Etats-Unis*, 3 deelen versierd met platen, *Les intérêts matériels en France*, *Leçons d'économie politique* enz. Hij behoorde tot de vaste medewerkers aan de *Revue des Deux-Mondes*.

PETRUS LANSENS, de werkzame Vlaamsche letterkundige, van wien ook ons tijdschrift enkele bijdragen opnam (1862, blz. 206, 1863, blz. 108, 1864, blz. 12), is den 22n November overleden te Couckelaere en den 26n daaraanvolgende ter aarde besteld, in het bijwezen eener ingetogene schaar van vrienden en vereerders. De vaderlandsche geschiedenis dankt hem eenige nuttige werken van grooten en kleinen omvang. Tusschen deze vermelden wij het boek getiteld *Aloude staet van Vlaenderen, vóór en gedurende het leenroerig bestier*, *gevolgd van eene beknopte étymologische en geschiedkundige beschryving der steden, en van een groot deel der parochiën, gelegen in het Graefschap van dien naem*, 500 blz., verschenen in 1841, bij C. De Moor te Brugge. Hij werd te Lichtervelde geboren op 11 Mei 1801. Hij was weduwenaar van vrouwe Barbara Van Laer.

TRAUTZ BAUZONNES, de met roem bekende Fransche boekbinder, ridder van het Legioen van Eer, is dezer dagen te Parijs overleden.

F. ITTENBACH, een der beste beoefenaars van de gewijde schilderkunst in Duitschland, leeraar te Dusseldorp, is aldaar den 1n December overleden. (Zie 1864, blz. 192; 1867, blz. 133; 1870, blz. 116, 158.)

Paul DUPONT, lid van den Franschen senaat, schrijver van eene geachte *Histoire de l'imprimerie*, welke hij had laten voorafgaan van een *Essai de l'imprimerie*, is op 83-jarigen ouderdom overleden. Hij behoorde tot eene oude boekdrukkersfamilie en stichtte te Parijs eene drukkerij die al spoedig beroemd was. Om te toonen wat hij

met zijne zetters en mechanieken vermocht, drukte hij in éénen nacht twee dikke deelen van den officieelen catalogus der algemeene Parijzer tentoonstelling.

Jacob Jacobs,

leeraar van zeeschildering en van landschap- en dierenschildering bij de Antwerpsche academie, aan welke hij ook studiën deed, is den 9^{n} December omtrent middernacht te Antwerpen overleden aan de gevolgen eener hersenberoerte. Hij bevond zich, den avond van zijnen sterfdag, op bezoek ten huize van den heer regent der academie G. Kempeneers, toen eene plotselinge ongesteldheid hem overviel. Na eene voorloopige geneeskundige behandeling overgebracht naar zijne woning op den kleinen-Kauwenberg n^{r} 14 te Antwerpen, stierf hij nauwelijks eenige uren later.

Hij werd te Antwerpen geboren op 19 Mei 1812. Hij had tot vader den boekdrukker Josephus Michaël Jacobs, tot moeder Maria Theresia Van Beethoven. Bij den doop ontving hij de voornamen Jacobus Albertus Michaël. Hij werd aanvankelijk opgeleid in het ambacht zijns vaders, doch wist al spoedig van zijne ouders te verkrijgen, dat hij schilder mocht worden. Te dien einde volgde hij de leergangen der Antwerpsche academie en ging in de leer bij den kunstschilder Ferdinand De Braekeleer, die zich toen reeds een gevierden naam had verworven.

In het belang zijner studiën, maakte hij veel werk van de galerij des heeren F. Van der Schrieck, te Leuven. Voor de schilderijen van Backhuizen en Van de Velde betoonde hij de grootste voorliefde.

Voor zijne vorming dankte Jacobs veel aan de uitgestrekte reizen die hij gelegenheid vond te doen. In 1838 bracht hij eenige maanden te Konstantinopel door en bezocht vervolgens, in gezelschap der heeren Stier van Aertselaer en Flor. Mols, Egypte, Cyprus, Griekenland, Italië, Oostenrijk, Rusland (namelijk Petersburg) enz. Hij doorreisde Engeland en Frankrijk en bracht in gezelschap van wijlen den heer ridder Julius van Havre een bezoek aan Zweden en Noorwegen. Dat hij van deze verre en zoo rijk aan afwisseling zijnde tochten met een rijken oogst geschilderde en geteekende schetsen huiswaarts keerde, behoeft wel niet gezegd te worden. Men kan ze ten zijnent nog bewonderen.

Hij was nauwelijks goede 20 jaren oud, toen hij al deel nam aan de tentoonstellingen van Antwerpen, Brussel en Gent.

In 1833 reeds verschenen van hem op de Brusselsche de volgende tafereelen: *Aanlanding van visschers*, *Binnengezicht van het kasteel van Antwerpen na de beschieting, Huis vernield door eene bom.* Van 1834 dagteekenen zijne *Volle zee aanklotsend tegen de kusten, Overzetschuit voor Antwerpen* en *De ongelukkige visscher.*

Zijn *Strandgezicht te Scheveningen*, op de Brusselsche tentoonstelling van 1836, werd aangekocht door het Belgische staatsbestuur. Op dezelfde tentoonstelling prijkten van hem: *De vuurtoren* en *Stil weder.* Van 1837 dagteekent zijne *Redding, Tempeest van* 29 *November* 1836 *te Antwerpen* en *Strand te Scheveningen* (dit laatste toebehoorend aan den heer J. Van der Linden), benevens een *Zeestuk*, eigendom van den heer Gamain.

In 1839 schilderde hij voor den sultan naar de natuur *Het serail te Konstantinopel.*

Dit jaar schilderde hij een stuk voorstellende *Het eiland Negrepont in Griekenland* voor den koning van Wurtemberg.

In 1840 *Zicht der puinen van den Venustempel te Corinthe* voor den heer Stier van Aertselaer, *Zicht van den toren der ridders te Rhodes* (verzameling J.J. Wuyts te Antwerpen).

Hij schilderde in 1842: een *Algemeen gezicht van Konstantinopel* en het *Eiland Rhodes;* in 1843: *Zicht der Dardanellen Europawaarts,* aangekocht door den heer L. David-Verbist, *De groote zaal van het paleis van Karnac te Thebe*, *De kust der Marmarazee, Tempeest bij zonsondergang* en *Kreek in de omstreken van Assouaan;* in 1844: *Gezicht uit den omtrek van Esneh in Opper-Egypte na de overstrooming van den Nijl,* in 1845: *Gezicht uit Griekenland.*

Bij koninklijk besluit van 26 Mei 1843 werd Jacobs benoemd tot leeraar bij de Antwerpsche academie, ter vervanging van den landschapschilder J.B. De Jonghe. (Zie 1864, blz. 31.) Aan het kunstonderwijs bewees Jacobs groote diensten.

In 1847 schilderde hij: *Puinen van den rijkstempel bij Karnac,* eigendom van baron Henry van Havre. Eene herhaling van dit stuk, eenigszins anders bewerkt, stelde hij in 1857 te Brussel ten toon (zie lager).

In 1848 kocht Z.M. Leopold I des schilders te Brussel tentoongesteld tafereel: *Rustplaats van Arabieren in de woestijn nabij de pyramiden.*

Grooten roep verwekte op Antwerpens driejarige tentoonstelling van 1849 zijne *Stranding van de Floridian,* een met landverhuizers geladen schip, dat drie dagen na zijn vertrek uit Antwerpen verongelukte op de Engelsche kust, te Essex. Deze zeer bewonderde schilderij werd aangekocht voor en bevindt zich nog in het museum van Munchen. Ditzelfde jaar bekwam de schilder het ridderkruis der Leopoldsorde.

Hij schilderde in 1851: *Waterval bij Ramseau* (Beieren), in 1852: *Rijzende zon op de Grieksche eilanden*, *Dalende zon in Beneden-Egypte.* In laatstvermeld jaar stelde hij te Antwerpen zijn havengezicht van Konstantinopel, *de Gouden Hoorn*, ten toon, welk tafereel bekend gebleven is als eene zijner beste schilderijen; het behoorde alstoen aan ridder Julius Van Havre en is thans in bezit van den heer Ch. della Faille van Leverghem.

In 1854 schilderde hij het *Dorp Boulac op den Nijl,* aangekocht door de koningin van Engeland.

Op de volgende driejarige tentoonstelling te Antwerpén (1855), zond hij in: *Waterval in den Nijl*, toebehoorend aan den heer A. Moretus, *Oevers van de zeebocht te Smyrna*, en ook viel hem de onderscheiding te beurt, dat zijn *Sarp-waterval op de Noorweegsche rivier Glommen* voor het Belgische rijksmuseum werd gekocht.

Op de Brusselsche tentoonstelling van 1857 had hij de eer, dat Z.K.H. de hertog van Brabant, thans Leopold II, hem twee schilderijen afkocht: *De puinen van den rijkstempel bij Karnac* (op de plaats van het oude Thebe) en een riviergezicht, de *Songe-fjords in Noorwegen.* Zijn *Konstantinopel,* werd aangekocht door den heer A. Moretus; zijn van hetzelfde jaar dagteekenende *Waterval van Trolhoetta* in Zweden, is in bezit van den heer W. Ellerman.

In 1858: *Val van Lonne-fosse* in Noorwegen, aangekocht door den heer P.J. Huybrechts, *Het Wettermeer* (in Zweden), destijds aangekocht door den heer Michiels-Loos, en *Oponthoud aan de fontein* (gezicht uit Beneden-Azië).

Van 1861 dagteekent: *De ingang van Venetië's Groot Kanaal, Zicht der Slavenkade.*

Bij koninklijk besluit van 19 December 1864 werd Jacobs verheven tot officier der Leopoldsorde, naar aanleiding van den grooten bijval, op de driejarige Antwerpsche tentoonstelling van dat jaar te beurt gevallen aan zijne vier schilderijen: *Karavaan vluchtend voor den verzengenden khamsin of woestijnwind* (in bezit van den heer A. Van Stolk te Rotterdam), *De vervallen tempel van Hypetre op het eiland Philae in den Nijl* (aangekocht door den heer F.J. Jacob, te Rotterdam), *Frissche bries op Finsche kusten* en *Gezicht op de golf van Lepanto.*

Een zijner kapitaalste stukken, waarvoor Noorwegen hem het onderwerp leverde en dat in 1867 te Antwerpen was tentoongesteld, namelijk de *Ingang der haven van Bergen*, werd voor Engelsche rekening aangekocht en verliet het land.

Op de Antwerpsche tentoonstelling van 1867 prijkte ook van hem: *Toebereidselen voor de Zalmvangst in eene der fjords van de baai van Gundfange* in Noorwegen, aangekocht door den heer F. Grisar.

1868: *Wind in de woestijn* en *Oevers der Schelde.*

1869: *Waterval eener bijrivier van de Glommen.* (Noorwegen).

1870: *Afdamming op een Zweedschen waterstroom,* verkocht aan mevrouw Weber.

1873: *De zee aan de monding der Schelde, Waterval in Noorwegen* en de *Antwerpsche reede bij hoog water.*

1874: *Bries op de Noordzee te Vlissingen* en *Stille wind op de Nederschelde.* 1875: *Waterval in Noorwegen.*

1876: *Sluis op de Normandische kusten* en *De monding der Schelde te Vlissingen,* voor de verloting aangekocht en gewonnen door den heer J. Paschael.

1877: *Zeewind op Finsche kust.*

Met hoeveel eer, de onvermoeibare schilder, wiens gewrochten op schier niet eene van de driejarige tentoonstellingen ontbraken, nog dit jaar deel nam aan de Antwerpsche tentoonstelling, werd door ons vermeld op onze bladzijde 144.

In 1875 was Jacobs den baron Gustaaf Wappers opgevolgd als werkelijk lid van de academie.

Gedurende zijne gansche loopbaan heeft onze schilder zich te beloven gehad over de graagte waarmede zijne werken, die zeer talrijk zijn, werden gewild. Bij de laatste driejarige tentoonstelling was er sprake geweest eene van de twee door hem ingezondene schilderijen aan te koopen voor het Antwerpsche museum van hedendaagsche meesters. Te bejammeren is het, dat dit voornemen niet opgevolgd werd. Het museum bezit van Jacob Jacobs geen enkel stuk.

Zooals bekend is, werd reeds voor jaren, den schilder ter eere, eene straat te Antwerpen de Jacobsstraat geheeten

De 12^{n} April 1842 was de heer Jacobs te Antwerpen in den echt getreden met juffrouw Johanna Maria Witteveen die hem overleeft. Uit dit huwelijk werden 4 kinderen geboren, waarvan het eeste o v e r l eed in 1843; de oudste en eenig overgeblevene zoon Jacobus Josephus Michaël overleed den 7^{n} Mei 1879; dit verlies krenkte op verregaande wijze de gezondheid van den liefhebbenden vader. Van zijne twee dochters is er eene gehuwd (met den heer E.J.M. De Meyer).

Des betreurden kunstenaars lijkdienst werd den 13n December, ten 10 ure 's morgens, in de St.-Antoniuskerk onder een zeer grooten toeloop verricht. De lijkkist werd van uit het sterfhuis tot in de kerk gedragen. De heeren Jac. Cuylits, schepen van Antwerpen en lid van den bestuurraad der stedelijke academie, Jozef Geefs, waarnemend bestuurder van voornoemd gesticht, Jos. Schadde, bouwkundige en leeraar der academie, G.A. Mols, vertegenwoordiger van de Maatschappij ter aanmoediging van Schoone Kunsten, David Col, lid der afdeeling beeldende kunsten van het Verbond voor Kunsten, Letteren en Wetenschappen en J. Van Luppen, oud-leerling van den overledene, hielden de tippen van het baarkleed. De ter-aardebestelling had plaats op het kerkhof van de gemeente Merxem.

Bij het graf werden drie diepgevoelde redevoeringen uitgesproken door da heeren G. Kempeneers, David Col en K. Boland, den reeds gunstig gekenden dierenschilder.

De legende van zuster Beatrix.

In de aloude heerlijkheid Wesemaal, op de baan tusschen Leuven en Aarschot, ontwaart men in de nabijheid van het dorp Rotselaar de overblijvende muren van eene oude vrouwen-abdij, op het einde der vorige eeuw door keizer Joseph II vernietigd. Deze abdij, Vrouwen-Park genaamd, en die in de laatste jaren van haar bestaan van een zeker aanzien getuigde, was in het begin der XIIIe eeuw een nederig klooster waarvan de nonnen zich gedeeltelijk aan het bespiegelende leven en gedeeltelijk aan het beoefenen van werken van liefdadigheid hadden toegewijd. Het geschiedenisboek: *Groot Kerkelijk Toneel,* verhaalt dat zekere Jan en zijne vrouw Beatrix, die te Park woonden, het eenig kind waarmede hun huwelijk gezegend was verloren

hebbende, besloten hunne nalatenschap aan een godvruchtig werk te besteden, en dat zij, tot nakoming van dit besluit, een klooster lieten bouwen voor de nonnen van den regel van St-Augustinus, welke nonnen in 1216 door paus Gregorius IX werden opgenomen in de orde van Cirtersiën of S^{t}.-Bernardus dat te dien tijde in groot aanzien gekomen was, eene verheffing die zij te danken hadden aan de hooge begunstiging van Hendrik I, hertog van Brabant en Lortrijk, alsook aan de milddadigheid der baanderheeren van Wesemaal en Rotselaar die de abdij met vele goederen en de opbrengst van tienden verrijkten.

In de laarste jaren die de verheffing tot abdij voorafgingen, leefde in het klooster eene jonge non, nu de vrome dichteres Beatrix genaamd. Deze onderscheidde zich door hare godsvrucht, door haren iever in het nakomen harer plichten en bezonder muntte zij uit door hare groote liefde tot de heilige Maagd. Zij was voorbeeldiglijk schoon, en daar zij koorzangeres was, bezat hare stem het vermogen alle harten te vervoeren; bovenal wanneer zij het *Ave Maria* aanhief, was zij zoo begeesterd, dat het de nonnen toescheen als of zij wezenlijk den engel Gabriel, aan de heilige Maagd de blijde tijding hoorden aankondigen.

Zoo vele begaafdheden waren wellicht niet zalig voor de jonge non; edoch haar vrouwelijk gemoed bleef niet rein tegen eenige ijdelheid die de bron werd van een dieperen val. Het kasteel van den heer van Wesemaal was slechts op eenen korten afstand van het klooster gelegen. De edelvrouw die bijna dagelijks ter kerke kwam, was telkens van eenen stoet vrouwen en hofknapen vergezeld. Op eenen dezer laatste had de machtige stem van Beatrix een buitengewoon diepen indruk gemaakt die, toen de jongeling hare gelaatstrekken had gezien, tot eenen misdadigen drift oversloeg waarvan de arme non het slachtoffer worden moest. Wat gebeurde er nu? Beatrix werd bleek en verkwijnde, hare wangen droegen de sporen van nachtelijke tranen, maar zij verdubbelde in godsvrucht en, hare zusters waren er zeker van, zij zou de beproevingen die God haar overzond, zegevierend te boven komen.

Op eenen avond, de nonnen hadden zich na de laatste oefeningen reeds ter rust begeven, gleed Beatrix gelijk eene schim de kerk binnen; zij ging recht naar het altaar waar het Lieve-Vrouwebeeld op prijkte, knielde neder en sprak met eene stem overstelpt van tranen:

- Heilige Maagd, gij weet dat ik u altijd trouw heb gediend; maar het is mij onmogelijk geworden nog langer aan de bekoringen der wereld te weerstaan. - Ik moet van hier. - Ik ontheilig door mijne zondige begeerten deze heilige plaats! O, heb medelijden met mijne zwakheid, mijne goede moeder! En dit zeggende ontdeed zij zich van haar habijt, legde het op de knielbank en verwijderde zich.... Bij het licht der lamp die voor het altaar brandde zag zij, dat het beeld, dat haar anders altijd zoet tegenlachte, nu eenen blik toewierp van treurig en bitter verwijt. - Zij ging wankelende, zag achterwaarts... en de kerk uitgaande viel zij in de armen van haren eerloozen verleider.

Nu was het met Beatrix en hare deugd gedaan; de duivel die hare ziel belaagde had haren heiligen engel met zijne inspraken en vermaningen letterlijk verslagen; zij dronk aan den beker der wellusten met des te onbezonneren drift, daar zij nooit aan het bittere der ontgoocheling had gedacht. Doch het duurde niet lang of zij moest ondervinden hoe verraderlijk de zondige vermaken, hoe bedriegelijk en kortstondig de genietingen der wereld zijn. Haar minnaar, die met haar te verleiden niets dan

zingenot had betracht, was haar spoedig moede geworden. O, hoe bitter was de teleurstelling! Hij voor wien zij alles, voor wien zij God verlaten had, was spoediger heengegaan dan zij met meerdere wereldkennis het had mogen vermoeden.

Dan, overladen met schande en schaamte, had zij de hofstad verlaten die getuige was geweest van haar ergerlijk vergeten. Een ganschen dag had zij in bosschen en velden rondgedwaald, schuchter den blik der landlieden ontvluchtend, als of het merk der oneer op haar voorhoofd ware gedrukt. Tegen den avond bevond zij zich aan de breede hofgracht van een onbewoond kasteel. Wie had haar op deze akelige plaats geleid?

- Moed, sprak haar eene grijnzende stem toe; heb moed; waarom, ellendig en verachtelijk wezen dat gij geworden zijt, waarom geen einde aan het leven gemaakt? Zal er voor u nog een dag aanbreken die niet vergiftigd zal zijn door de wreedste folteringen van het geweten? En als gij al dit lijden, als gij zulk rampzalig bestaan eindigen kunt met een enkel kloek besluit, waarom dan gedraald?

Beatrix zette eenen voet vooruit, maar daar, aan den boord van den afgrond, ontmoette zij haren engelbewaarder.

- O, mijn dierbaar schutskind, sprak deze, luister niet langer naar den booze die u niet lossen zal vooraleer hij uwe ziel in de hel heeft gestort! Gedenk wat Christus gezegd heeft dat er grootere vreugde in den hemel is voor één boetenden zondaar dan voor honderd rechtvaardigen die nooit het pad der deugd waren afgedwaald; van uwe kindsheid af heb gij de heilige Maagd zoo lief gehad, waarom dan niet meerder verhoopt van hare barmhartigheid?.. O, keer u berouwvol tot haar; zij zal u met liefde en als eene teedere moeder in hare armen ontvangen!...

De engel had de gevoeligste snaar van haar hart getroffen; Beatrix had inderdaad een te groot vertrouwen in de goedheid van Onze-Lieve-Vrouw opgedaan om niet met kinderlijken ootmoet tot haar te durven gaan. Zij nam een moedig besluit. Zij ging naar het bijgelegen dorp den nacht doorbrengen, verwisselde hare schoone kleederen tegen de armoedigste mogelijk en toog naar de omstreken van Leuven, waar zij zich bij eenen landbouwer in dienst ging aanbieden. De man had iemand noodig om zijne varkens te hoeden; het was met vreugde dat zij deze nederige betrekking aanvaardde.

Vijftien jaren liepen er alzoo voorbij dat zij haar misacht beroep met vlijt waarnam; gedurende al dien tijd was haar nederig slaapvertrek de eenige getuige geweest van de gebeden en tranen die zij tot boete harer zonden den hemel smeekend had toegestuurd; nog nooit had zij op hare tochten met de

ongure dieren de omstreken van haar klooster durven naderen; doch allengskens begon zij haar meer en meer aangetrokken te gevoelen om de plaatsen nog eens te zien, waar zij de zuiverste en de gelukkigste jaren van haar leven had doorgebracht. Eens was zij het klooster zoo nabij gekomen, dat zij het klingelen der klok hooren kon welk de zusters tot het gebed opriep; nu werd haar verlangen onweerstaanbaar; was het dan slechts voor eenige stonden, zij zou het klooster, de kerk, het beeld der heilige Maagd terug zien;... wie toch zou in hare armoedige kleeding en na vijftien jaren in de strengste ontberingen doorgebracht, haar kunnen erkennen?

Met bevende hand liet zij den ijzeren hamer op de poort bonzen. Eene non opende en vroeg aan de vrouw wat zij begeerde.

Verrast door deze vraag, maar tevens nieuwsgierig om te weten welken indruk hare vlucht in het klooster gelaten had, sprak zij stamerend:

- Ik verlang.... ik heb voor vele jaren eene zuster Beatrix gekend; leeft die nog?..

- Zeker, leeft die nog antwoordde de non; het zou voor de gemeente eene groote beproeving zijn, moesten wij haar verliezen.

- Maar, zuster, ik geloof dat wij elkander niet goed verstaan; er is denkelijk eene andere non onder dien naam in het klooster getreden; degene waarvan ik spreek, het is lang geleden, maar men zegde dat zij het klooster was ontvlucht!..

- Ik geloof dat gij droomt, antwoordde de non lachende; er is hier nooit eene non het klooster ontvlucht, en Beatrix zou zoo iets hebben gedaan! Verlangt gij haar te zien? Ga dan in de kerk; bij het eindigen van den dienst, zult gij haar kunnen spreken.

De arme vrouw begon waarlijk te gelooven dat zij droomde; zij ging evenwel in de kerk en knielde bij den ingang op eene zitbank neder.

De dienst was weldra ten einde, de zusters verlieten een voor een de kerk en gingen zonder de vrouw op te merken dezelve voorbij; slechts eene was langer dan de andere blijven zitten. Wanneer nu de kerk zoo nabij ledig was, stond deze insgelijk op en naderde de vrouw die zij wenkte haar te volgen.

Zij ging naar het altaar van Onze-lieve-Vrouw op welks treden Beatrix toen zij het klooster verliet haar habijt had nedergelegd. Bevend van schrik en ontsteltenis wierp deze den blik op de non die voor haar stond en in wie zij wezenlijk hare eigene gelaatstrekken meende te zien; maar op eens namen deze gelaatstrekken eene hemelsche schoonheid aan: een stralenkrans verspreidde zich rond haar hoofd. Beatrix zag de heilige Maagd gelijk zij die altijd had meenen te zien in hare gebeden.

- Gij kent mij nu, sprak Onze-Lieve-Vrouw haar plechtig toe; door uw diep leedwezen, door de strenge boete voor uwe zonden hebt gij genade verworven bij mijnen zoon. Toen gij, aan de verleiding gehoor gevende, het klooster verlaten hebt, was het mij bekend dat gij wel kondet verdwalen, maar niet verloren zoudet gaan; ik wist, dat het berouw u voor mijne voeten zou hebben teruggebracht!.. Gij kunt nu uwe plaats in het klooster hernemen; ik heb dezelve voor u bewaard; nooit heeft eene zuster uwe afwezigheid gemerkt!... En dit zeggende ontdeed zij zich van het habijt, bevool Beatrix hetzelve te omgorden, en verdween uit de oogen der bezwijmende vrouw!...

1879.

P. VAN DELEN.

Wat is er meer, het genot zelf of de herinnering? Ongetwijfeld de laatste.

P. HEERING.

Wetenschappelijke vragen en antwoorden.

Waarom waait het niet altoos even hard? - Omdat de wind uit een luchtberoering voortspruit, en dat die beroering verscheidene oorzaken heeft: 1. de uitzetting en de schielijke verdikking der lucht, door den invloed der zon, of bij gebrek aan warmte; 2. de beweging der aarde, welke dagelijks, van het westen tot het oosten, op haar eigen aspunt draait, enz. Dus, wanneer zich die onderscheidene oorzaken vereenigen, is de luchtbeweging natuurlijker wijze heviger. Men moet ook acht slaan op de hinderpalen, welke de wind in zijnen omloop ontmoet; de bergen, de bosschen, de wolken de gebouwen, dragen veel tot de windveranderingen bij.

Het fiere paard[1].

Een Duitsch spreekwoord zegt: ‘bij het paard koopt men de pooten.’ Daar is veel waarheid in. De pooten zijn het voornaamste bij een paard. Al de diensten, die het ons bewijst, vereischen gezonde, sterke, snelle en onvermoeide beenen. Vergelijken wij de pooten van het paard met die van andere dieren, dan ontdekken wij daar uitmuntende hoedanigheden, die het tot den snelsten en gehardsten looper of renner maken. Maar bovenal munt het uit door zijne groote kracht, waardoor het in het loopen ook zelfs nog een ruiter kan dragen. Wat geeft het ons dat windhond en struisvogel, haas en hert zoo hard kunnen loopen, ja nog harder zelfs dan het paard, daar wij er toch niet op kunnen rijden.[2] Alleen de ezel, de kameel en de olifant zijn nog geschikte rijdieren, maar de ezel is veel zwakker en ook trager dan het paard, de kameel is te zeer aan zijn vaderland gehecht, om de menschen naar koude en ruwe streken te kunnen volgen, en de onbehaarde olifant, die nog veel gevoeliger voor de koude en aan volop voedsel gewoon is, schijnt eerder voor eenen koning met zijne hofhouding of voor eene gansche reizende familie, dan voor eenen enkelen ruiter geschapen te zijn.

Het paard houdt het midden tusschen den olifant en den ezel, en schijnt reeds vooruit den mensch tot rijdier aangewezen te zijn. Om den kunstigen bouw zijner pooten goed te begrijpen, willen wij deze met onze eigene beenen en voeten vergelijken. Wij beschouwen dan vooreerst eenen achterpoot van het paard. Het been dat onze bovendij vormt, is bij het

(1) Ontleend aan het werk: *Waar woon ik? Waar leef ik?*
(2) Bij uitzondering rijdt men wel op struisvogels. Zie de *Vlaamsche school* van 1878, blz. 89.

paard onder de breede, vleezige bil verborgen, en de knie staat nog hooger dan den voorrand des buiks. Eerst de onderdij is lager geplaatst, en het zoogenaamde spronggewricht van het paard is dat, wat wij onzen hiel noemen. Het scheenbeen komt overeen met ons voetbeen, de hak en de hoef met onze teenen. Hetzelfde merken wij op bij de vergelijking van den achterpoot des paards met de pooten van den beer, de kat en den hond.

Houdt men dit in het oog, dan wordt het duidelijk, dat het paard eigenlijk op dien éénen vooruitstekenden teen loopt. Als wij op de teenen willen staan, en de hielen in de hoogte heffen dan openbaart zich eerst de overeenkomst met den paardenvoet; maar bij het paard zijn de teen of de hoef en de hak en het voetbeen (verkeerdelijk scheenbeen geheeten) zeer groot en lang, de onder- en bovendij daarentegen in verhouding tot onze beenen veel te kort.

Willen wij hard loopen, dan richten ook wij ons op de teenen op, en gaan zóó zeer snel vooruit: zoo heeft de natuur het tot loopen en rennen geschapen paard op de teenen geplaatst, want ook de voorpooten zijn op dezelfde wijze ingericht, en in vollen draf raakt het paard, ondanks zijne zwaarte, maar even den grond aan en schiet toch met buitengewone snelheid vooruit.

Bekijken wij nog eens wat meer van nabij het onderste gedeelte van den paardepoot. Al de teenen zijn in eenen harden, hoornachtigen hoef vereenigd, opdat de voet zich des te vaster en steviger kunne neerzetten, want hij heeft niet alleen een zwaar lichaam, maar bovendien nog den ruiter te dragen. Daarom heeft het paard dan ook vier sterke pooten, twee voor zich zelf en twee voor den ruiter, wiens voeten in de lucht hangen.

Want al is de hoef ook voornamelijk voor den zachten bodem der grassteppen van Midden-Azië en den zandigen grond van Arabië gevormd, en al komt het paard alleen in die streken tot zijne hoogste ontwikkeling, toch is de hoef ook voor het loopen op eenen harden grond berekend. Wel slijt hij daardoor af, maar het hoorn groeit weder aan. Als men het paard den grond ziet beuken en de kletterende hoefslagen hoort, dan moet men er zich over verwonderen, dat de beenderen niet breken, al zijn deze ook nog zoo stevig en hard, en men wenscht te weten hoe de natuur den voet heeft ingericht, om de beenderen tegen het geweld van den stoot bestand te doen zijn. Een der middelen, waarvan zij zich hiertoe bediend heeft, is de plaatsing van de rekbare, lenige koten tusschen den hoef en het voetbeen, en verder de hoekige plaatsing van de afzonderlijke leden van den geheelen poot.

Het ligt in den aard der zaak, dat paarden met lange koten veel minder stooten en eene zachtere, eenigszins schommelende beweging maken dan paarden met korte koten, omdat de eersten veel gemakkelijker doorbuigen bij het loopen.

Maar de natuur heeft nog een middel uitgedacht om het stooten en schokken zooveel mogelijk te beletten; dit middel bestaat in een onder den hoornachtigen hoef aangebracht, week kussen, dat den stoot opvangt en breekt.

Letten wij nu eens op de beweging dezer zoo doelmatig ingerichte pooten bij het gaan en draven van het paard. Het maakt eene drievoudige beweging, die men stappen, draven en galoppeeren noemt. Bij het stappen beweegt het paard afwisselend eerst eenen voor- dan eenen achterpoot en wel in deze orde: rechter voorpoot, linker achterpoot, linker voorpoot, rechter achterpoot. In den draf brengt het bij iederen tred twee pooten tegelijk in beweging en wel over kruis. Eerste tred: rechter voorpoot en linker achterpoot; tweede tred: linker voorpoot en rechter achterpoot, Bij iederen tred werpt het zich bovendien omhoog en naar voren. In galop tilt het ook twee pooten

bijna tegelijker tijd van den grond, maar in eene andere orde: eerst de beide voor- dan de beide achterpooten. Zet het daarbij den rechterpoot iets meer voorwaarts, dan galoppeert het rechts, en zet het den linker poot vooruit, dan galoppeert het links. Bij langdurigen galop maakt het zelf hierin wel eenige afwisseling, of de ruiter doet het door van houding te veranderen, daar de vooruitstekende poot meer kracht oefenen en dus nu en dan weder eens uitrusten moet.

Hoe meer het dravend paard uitschiet en zich strekt, en hoe gelijker het de pooten optilt en weder neerzet, des te sneller schiet het vooruit en des te vlugger doorklieft het de ruimte.

De renbaan te Epsom bij Londen is anderhalve Engelsche mijl lang. In het jaar 1861 heeft de overwinnaar in de Derby-wedrennen, het paard *Cataractus*, evenals later het paard *Pretender*, dezen afstand in 2 minuten 45 ½ seconden afgelegd, dus met eene snelheid van 46 voet in de seconde.

Een gewone sneltrein, die in het uur vier mijlen aflegt, legt in de seconde maar 26 voet af.

Over eenen korten afstand wint dus zulk een renpaard het op den spoortrein en zelfs op eenen vogel in snelheid.

Men begrijpt gemakkelijk dat, zoodra de mensch dat krachtige, vlugge dier, hetwelk zelfs met den vogel in snelheid kan wedijveren, leerde kennen, hij niets vuriger wenschte dan dit te temmen en aan zich dienstbaar te maken. Wat nu nog altijd iederen moedigen knaap van begeerte doet branden, namelijk om op den rug van zulk een edel ros door het vrije veld te draven, dat spoorde ook den eersten mensch aan om dit dier te vangen en aan den teugel te leeren gehoorzamen.

Met zijn paard achterhaalt de jager het snel vluchtende wild, opzijn strijdros vertrouwt menig krijgsman zoowel in het heetst van 't gevecht als op de vlucht, en te paard komt de reiziger ééns zoo vlug waar hij wezen moet als te voet, en dat met veel minder vermoeienis en inspanning.

En even geschikt als het paard is om bereden te worden, even uitstekend is het ook om te trekken. Met kracht en ijver trekt het den wagen voort en den ploeg. Het vervoert zware vrachten met eene even groote volharding als inspanning van krachten, en het draaft met een licht voertuig achter zich op eenen goeden weg gemakkelijk eenen geheelen dag, met enkele korte tusschenpoozen, door.

Vlijtig bij het werk, moedig in den strijd, sterk en met verpletterende hoeven en een krachtig gebit gewapend, laat het zich toch gemakkelijk temmen, en dient het zijnen meester

met groote gehechtheid. Het luistert naar zweep en sporen, maar is, vooral bij eene goede behandeling, nog veel gevoeliger voor een vriendelijk woord of toespraak. Niemand kan beter met zijn paard omgaan dan de Arabier. Hij verpleegt en ververzorgt het als zijnen geliefkoosden dienaar en huisgenoot, hij voedert het met de meeste zorg en oplettendheid, streelt en prijst het met zoete woordjes, als het dit verdiend heeft om zijn vlugheid en ijver, en het paard leert de woorden en teekenen van zijnen meester verstaan even goed als een gedresseerde hond, het volgt hem overal en is evenals deze zeer aan hem gehecht.

De Arabier bindt zijn lijfpaard nooit vast, vrij en ongehinderd laat hij het in de

buurt grazen en loopen, want, als hij het roept, komt het terstond en gehoorzaamt aan zijn bevel. De toom dient hem meer tot sieraad dan tot bestuur, want de ruiter bestuurt het met zijne stem, met de drukking van den voet of door het streelen en kloppen met de hand.

Even als het Arabisch paard zijn ook de andere rassen zeer gevoelig voor eene zachte, vriendelijke behandeling, v o l g z a a m van aard en aan hunnen meester gehecht. Wij zien dat vooral bij paarden van het leger, welke jong in de hand van eenen verstandigen ruiter komen, die veel van zijn beest houdt, het zelf dresseert en verpleegt. Het groeit dan als het ware met zijnen berijder te zamen en de nauwste vereeniging ontstaat tusschen beiden; in oorlogstijd voert het hem moedig ten strijde, als wilde het meevechten en heeft zijn vriend en verzorger het ongeluk in den slag te sneuvelen, dan blijft het paard met hangenden kop bij hem staan en vergeet in zijne smart het strijdgewoel te ontvluchten en zich zelf te redden. Of, zoo het ongekwetst in andere handen komt, dan weigert het langen tijd eenig voedsel te nemen en blijft steeds zijnen vroegeren meester betreuren.

De ezel, veel kleiner, zwakker en koppiger van aard, kan voor een klein paard doorgaan en dààr diens plaats vervullen, waar minder kracht, maar meer geduld en grootere voorzichtigheid vereischt worden, zooals bij bergtochten, op smalle, gevaarlijke wegen en plaatsen of bij het dragen van lasten. Voor zijne geringere diensten stelt hij zich dan ook met slechter voedsel en minder verzorging te vreden.

Naar het Hoogduitsch.

Dr. FERDINAND STAMM.

Hoe rijker er de schooiers uitzien, hoe meer men hun geeft.

Postzegels.

Volgens de Londensche Pall Mall Gazette moet een album van postzegels, om volledig te zijn, uit 3200 verschillende stuks bestaan. In 1861, toen de liefhebberij voor 't verzamelen van postzegels eerst in zwang kwam, waren er slechts 500 verschillende postzegels. Turkije, Egypte, China, Japan, Perzië, Griekenland, Rumenië, Servië en ettelijke andere landen bezaten toen nog geene postzegels. Daarentegen hebben sedert dien de Pauselijke Staten, Hanover, Hessen, de vrijsteden Lubeck, Hamburg en Bremen hunne postzegels met hun zelfbestaan verloren. Er schijnen slechts 3 of 4 geheel volledige verzamelingen van postzegels in de wereld te bestaan. Eene daarvan moet toebehooren aan den prins van Turn et Taxis. Voor eene geheel v o l l e d i g e verzameling postzegels zou men een klein fortuin kunnen bekomen. Eene verzameling van 3000 stuks is ruim 2500 fr. waard Minder volledige, doch goede verzamelingen worden 1000 fr. en meer betaald. Tusschen de zeldzaamste postzegels noemt men: het Engelsche postzegel dat Victoria-en-Albertzegel wordt geheeten, voorts het zwarte E n g e l s c h e postzegel met roodpostmerk van 10 centiemen, het bruine achthoekige Engelsche postzegel van 10 centiemen. Men beweert, dat er ook doch hoogst zeldzame exemplaren van Fransche postzegels zijn, die als proef gemaakt werden en het afbeeldsel van den gewezen president der republiek Mac-Mahon voeren. Als waarschuwing voor de liefhebbers meldt voornoemd Engelsch blad waaraan deze bijzonderheden ontleend zijn, dat de oude zeldzame postzegels nagemaakt worden.

Een Droom.

*

Het weer was schoon, en stil de wind;
'k Verliet mijn woning, vrouw en kind,
En waagde me in het ruime veld,
Dat meer dan honderd wegen telt.

Steeds meerder kronklend werd het pad,
Dat 'k onbedacht betreden had,
En waar mijn oog een' uitweg zocht,
Ontwaarde het steeds krommer bocht.

Verstorven was het stadsgerucht;
En waar ik heen zag, hing de lucht
Op de aarde neer als een gordijn
Van zilverwit en blauw satijn.

In 't ver verschiet bestraalt de zon
't Kristallen vocht van eene bron;
Ik snel daarheen en lesch mijn dorst,
Maar 't water brandt in mijne borst.

Mijne ingewanden staan in gloed
En sieden als een lavavloed;
Van pijn bedwelmd vlij ik mij neer
En denk aan huis noch leven meer.

* *

Een lusthof rees toen voor mijn oog,
Beplant met boomen hemelhoog;
En bloemen, schitterend van kleur,
Verspreidden dáár heur balsemgeur.

Een jonge vrouw, betoovrend schoon,
Om 't hoofd een frissche rozenkroon,
Genaakt mij zachtjes, lacht mij toe,
Omvat mijn hoofd van 't duizlen moê.

Haar taal en blik zijn hemelsch zoet;
Zij zucht als een verliefde doet;
Zij zet zich neder, streelt en kust
Mijn hoofd dat op haar knieën rust.

Die toestand hield nog uren aan;
Haar harte kon ik hooren slaan;
Vol liefdedrift scheen mij die vrouw,
Die 'k liever engel noemen zou.

O Schoonheid! - sprak ik - zeg mij nu,
Wat deed ik, vreemdling, ooit voor u,
Dat zóó veel goedheid gij mij toont?
Waarmede uw liefdedaad beloond?

Nu sprak de vrouw: ‘Dat water, ziet,
Dat ginder langs den heuvel vliet,
Bevat een parel, fijn en groot,
In zijn onpeilbaar diepen schoot.

Mijn wensch is, - zeî ze lachend, - dat
Ge mij die brengt uit 't koele nat.
Gelukkig maakt ge mij daardoor;
'k Blijf u er altijd dankbaar voor.’.

Nauw had ik dezen wensch gehoord,
Of 'k spoed mij naar het water voort,
En lijf en leven waag ik koel
En stort mij in den diepen poel.

Ik duik en zoek in slijk en zand,
Keer driftig mij naar elken kant,
En vind de parel, wonderschoon,
Een sieraad voor eens konings kroon.

Ik leg den schat aan haren voet.
Zij dankt mij met een koelen groet;
En toen 'k haar handen kussen wil,
Ontvlucht zij met een spotgegil.

***

Ten westen steeg in 't maatloos ruim
Een wolkje, licht als nectarschuim;
Geweven scheen 't van rozenblaân;
Pas versch geplukt, met dauw belaân.

Steeds hooger klom het naar de zon,
Terwijl 't in dikte en omtrek won;
Dan werd het geel, en grauw, en zwart,
En woelde en joeg als 't ladend hart.

De dwarlwind giert uit west en oost,
En tiert en huilt als duivlenkroost,
En maalt en voert het gloeiend zand
Ten hemel waar de bliksem brandt.

De donder rolt, de donder knalt;
De bliksem schiet, de bliksem valt,
En kronkelt woedend om en rond,
En schroeit en brandt den dorren grond.

En zie! die vuurge bliksemstraal
Wordt blauw als het gegloeide staal,
En neemt den vorm van een serpent,
Dat sissend om mij heen zich wendt.

De kop was 't hoofd der schoone vrouw,
Die me immer dankbaar wezen zou;
't Woord ‘Zelfzucht’ las ik op haar tong,
Die vóór een uur nog lieflijk zong.

Het monster staart mij spottend aan;
Zijn angel voel 'k me in 't harte gaan;
Verschrikt ontwaak 'k en adem weêr:
Ik heb gedroomd. - Heb dank, o Heer!

PIETER VIERHOUT.

Schilderijen.

Ik heb nooit recht begrepen. ik beken 't op gevaar af van belachelijk te schijnen, dat rijke schilders zonder dat het hart hen bloedde, voor eenige goudstukken konden scheiden van hunne schoonste werken en hoe zij die naar de vier hoeken der aarde konden verstrooien, zooals men dat dagelijks ziet gebeuren.

HECTOR BERLIOZ.

Kroniek.

Antwerpen. Naar aanleiding van de door ons op blz. 90 vermelde beslissing des gemeenteraads, is de Blauwe Toren den 10n November voor afbraak verkocht. Hij werd, mits 2055 fr. toegewezen aan de hoogste bieders, J. Huygens en Giele, die reeds met den moker zijn beginnen te werken op 8 December. De heer G. Van Meerbeeck, leerling van den bouwmeester F. Baeckelmans, heeft den toren opgemeten.

- *Nijverheidsschool.* De heer K. De Plijn is benoemd als hulpteekenmeester ter vervanging van den heer A. Verbaet.

- *Verbond voor Kunsten, Letteren en Wetenschappen.* Op 8 December hield de gunstig gekende pianist Jos. Bosiers eene uitvoering van klassieke muziek met medewerking der heeren Van Broecke en P. De Pooter. Het programma bevatte stukken van Haydn, Van Beethoven, Golterman, Chopin, Mendelssohn en Schumann, die inderdaad meesterlijk werden vertolkt.

- De oudheidkundige academie van België looft voor 1880 de volgende prijzen uit: 1. 500 fr., voor een werk betreffende de oudheidskundige geschiedenis der provincie Namen. De keus van het ontwerp is vrij; 2. 500 fr., voor eene studie over de Belgische aardrijkskundigen der XVIe eeuw en over den invloed, dien zij uitgeoefend hebben op de aardrijkskunde en het verveerdigen van landkaarten in dat tijdvak; 3. 500 fr.. gesticht door baron van de Werve van Schilde, voor eene geschiedenis van Nicolaas Rockox de jonge, burgemeester van Antwerpen in de XVIIe eeuw. De werken moeten vrachtvrij gezonden worden aan den heer L. Delgeur secretaris, te Antwerpen, Leopoldstraat, 15, vóór 1 December 1880, en in het Vlaamsch of in 't Fransch opgesteld zijn.

- *O.-L.-Vrouwekerk.* De hoop, door ons uitgedrukt, blz. 90, dat het aan 't kerkbestuur mocht gelukken het glasraam van aartshertog Philips den Schoone hersteld te krijgen, gaat verwezenlijkt worden. De uitgaaf is geschat op 8000 fr.; de kerkfabriek zal 4000 fr. geven, het rijk 2000, de provincie 198, en de stad 500 fr. De teekening zal uitgevoerd worden door den kunstschilder P. Van der Ouderaa en het glasraam door de heeren Stalins en Janssens die de andere herstelden.

- Grooten bijval verwerft in Duitschland onze uitstekende Vlaamsche zanger Emiel Blauwaert, met de liederen van Peter Benoit, De Mol, Huberti, Gevaert en andere Vlaamsche toonzetters, welke hij, onder andere, telkens ten aanhoore van een talrijk en uitgelezen publiek voorgedragen heeft te Hamburg, Bremen, Lubeck en te Leipzig in het *Gewanthaus.* De muziek onzer Vlaamsche meesters schijnt den Duitschers zeer naar den zin te zijn.

- Uitslag van de prijsvraag, uitgeschreven door de Maatschappij der Bouwmeesters van Antwerpen, tot het bekomen van ontwerpen voor een huis voor eenen handelaar in oudheden op den hoek van twee straten gelegen: 1e prijs, E. Celis (Burgerhout), tweede 1e prijs, A. Arnou (Antwerpen), 2e prijs, H. Smits; eervolle melding, K. Janssens. De mededingers moesten minder dan 25 jaren oud zijn, Rechters waren de heeren P.P. Stoop, L. Van Opstal, E. Dieltiens, J. Stordiau, J. Ryssens en F. Hompus. De stukken waren van 21 tot 28 December tentoongesteld in de zaal Venusstraat.

Brussel. 15 November had in de zaal der Harmonie de inhuldiging plaats van het borstbeeld van K.L. Hanssens, stichter dezer vereeniging. wiens afbeeldsel wij in

1877, blz. 61, mededeelden; het borstbeeld is uitgevoerd door den beeldhouwer De Haen. Het programma van het feest was samengesteld uit werken van den meester; de heer secretaris J. Dumon deed Hanssens' verdiensten uitschijnen en de heer Peter Benoit hield een prachtige redevoering in Nederlandsche taal en bracht eene warme hulde aan den heer Gevaert, den tegen woordigen bestuurder der Harmonie.

- Vlaamsche schrijvers die hunne werken in aanmerking wenschen te zien komen voor den vijfjaarlijkschen prijs, moeten daarvan vóór 1 Januari 1880 een exemplaar (in België of in Holland gedrukt) overleggen aan het departement van binnenlandsche zaken.

- Dagbladen vermelden dat de prins van Wallis 300,000 fr. zou hebben aangeboden voor het altaarstuk der kerk van Saventhem, geschilderd door Antoon Van Dyck, voorstellende den heiligen Martinus. Wij gelooven er niets van, maar wellicht zou dit gerucht kunnen leiden om het stuk te doen verkoopen voor het rijksmuseum te Brussel. (Zie blz. 138 en 123.) Onbegrijpelijkis het, dat ernstige bladen te dezer gelegenheid de oude liefdevertellingen herhalen die Van Dyck tot de uitvoering van dit stuk zou aanleiding hebben gegeven, ofschoon het lang bewezen is dat er geene letter van waar is. Men weet dat eene dergelijke schilderij van Rubens op het kasteel te Windsor prijkt.

- Ter gelegenheid van 's lands jubelfeest in 1880 zullen ettelijke gedenkpenningen worden vervaardigd. Reeds moeten er besteld zijn aan den penningsnijder Wiener, te Brussel, en aan den penningsnijder Victor Lemaire, te Gent.

- Volgens wordt gemeld, is aan den beeldhouwer Bouré, die het hoofd van wijlen Joseph Poelaert in pleister afgegoten had, opgedragen het borstbeeld van den betreurden bouwmeester te maken, welk zou bijgezet worden in het paleis van justitie. (Zie onze blz. 180.) N.B. In onze aanteekeningen over J. Poelaert vergaten wij te vermelden, dat hij in 1816 te Brussel het eerste levenslicht aanschouwde, eenen metsersbaas tot vader had en in het huis stierf dat hem zag geboren worden en waaruit eenige jaren geleden zijne ouders naar hunne laatste rustplaats werden overgebracht.

- De minister van openbare werken heeft de beeldhouwwerken voor de hoofdgevels van het paleis der academiën besteld aan Van Rasburg (de schoone kunsten), Herman (de letterkunde), Sterck (de wetenschappen), Braeckeveldt (de geneeskunst).

- De heer minister van binnenlandsche zaken heeft de volgende toonzetters gelast met de uitvoering der cantaten. die gedurende de feesten van 1880 zullen uitgevoerd worden. E, Lassen zal de cantate maken voor het staatkundig feest van het Oefeningsplein; Radoux is gelast met de cantate die zal gezongen worden bij de inhuldiging van het gedenkteeken van Leopold I, te Laeken. P. Benoit de cantate voor de opening der Nijverheidstentoonteliing; Fischer den godsdienstigen lofzang De heer Waelput, en anderen zullen insgelijks gelast worden met het opstellen van belangrijke stukken,

- Bij den afkoop der schilderij van Quinten Massys (zie blz. 123 en 138) was er bedongen, dat het staatsbestuur er eene kopie zou van leveren aan de St.-Pieterskerk te Leuven. De kerkfabriek heeft mits eene toegift van 7000 fr. het staatsbestuur van die gehoudenheid ontslagen.

- Op het stadhuis is het voorlaatste muurtapijt geplaatst in de dusgenaamde gothieke zaal; het is gewijd aan eene voorstelling nopens de metsersgilde. De teekeningen dezer tapijten, vervaardigd in de Mechelsche fabriek Bracquenié en c^{o}, zijn zooals men weet, het werk van den kunstschilder W. Geets. (Zie 1877, blz. 135.)

- Hoogleeraar E. Van Bemmel heeft ter koninklijke bibliotheek een handschrift neergelegd van wijlen den leeraar A. Baron, als geschenk van den onlangs overleden

advocaat De Ronne. Het is eene comische opera, grootendeels ontleend aan het werk van Frederik Soulié getiteld: *Le rève de Villebois*, het handschrift is voorzien van een versierden titel, platen;

beeldletters enz., geteekend door C. de Leutres, Hendrickx, Haert, P. Lauters, A. Stevens en Magnée. Het slot-aria is afgeschreven door den heer Samuel, die bekroond werd in den prijskamp voor muzikale samenstelling van 1845. De heer A. Baron had het handschrift op 1 Januari 1816 ten geschenke ontvangen van den heer Juliaan De Ronne lid der kamer van volksvertegenwoordigers.

- Felix Pardon is tot zangmeester aan de Opera-Comique te Parijs benoemd. Een andere onzer landgenoten, de heer Lassen, muziekbestuurder der koninklijke kapel te Weimar, gaat in dezelfde hoedanigheid over naar Hanover, ter vervanging van den heer Hans von Bulow.

- De heer ingenieur Aug. Herpin die door eenige groote Belgische handelshuizen naar Egypte is gezonden om te trachten er handelsbetrekkingen aan te knoopen, heeft van uit Alexandrië aan het museum van het muziekconservatorium eene verzameling Afrikaansche speeltuigen gezonden, waarvan de lijst is opgenomen in den *Echo musical.* (Zie in verband hiermede onzen jaargg. 1876, blz. 180, onder *Brussel,*)

- Louis Samain is door de heeren ministers van binnenlandsche zaken en openbare werken gelast met de uitvoering der beeldhouwkundige groep die het gebouw der Zuiderstatie bekronen moet en voorstellen zal: *De genius des vooruitgangs die de schepping der ijzeren-wegen ingeeft.* De groep zal 35 meters vierkant beslaan, 5 meters hoogte hebben en, in ijzer gegoten, in 1880 geplaatst moeten zijn.

- De dagbladen spreken met veel lof over een werk van den heer Henri Hymans, getiteld: *Histoire de la gravure dans l'école de Rubens.* Wij kennen sinds lang de verdiensten van den heer H. Hymans als teekenaar; hij moet bij uitstek bevoegd zijn om met kennis van zaken over gravure te handelen.

Gent. Op de Poel 4, is door den *Kunstkring* (onlangs gesticht) eene tentoonstelling van 115 kunstwerken geopend; naast een aantal nieuwe en zeer verdienstelijke stukken van J. Janssens, A. Numans en anderen vonden wij er vele oude bekenden, zooals de door ons op blz. 186 vermelde stukken van J. Anthony, F. Beerts, P. Van der Ouderaa enz. Er waren ook een paar goede geschiedkundige samenstellingen voor muurschilderingen van Th. Lybaert zichtbaar gesteld.

- Bij F.L. Dullé-Plus is van de pers gekomen een zeer aantrekkelijk natuurbeschrijvend werk, uitgegeven door het *Willemsfonds* en getiteld: *Waar moon ik? Waar leef ik?* een volksboek naar het Hoogduitsch van dr. Ferdinand Stamm, 290 blz. Boekhandel van J. Vuylsteke, opvolger van W. Rogghé. Wij deelen op blz. 191 een proefstuk uit het boek mede.

Brugge. Volgens wordt gemeld, zouden er in deze stad niet minder dan 2000 Engelschen wonen.

Buitenland.

's-Gravenhage. Op het 48e concert ván den toon kunstenaarsbond *de Toekomst* is onlangs, onder de leiding van den meester, met den besten uitslag voorgedragen de *Esdur* symphonie van den Vlaamschen toonzetter Hendrik Waelput.

- De toren en de kerk van Hoog-Blockland, die volgens het schijnt gebouwd werden omtrent het jaar 1000, door Foppo, den tweeden heer van Arkel, gaan wegens bouwvalligheid afgebroken worden.

- In het *Nieuwsblad van den boekhandel* is te koop aangekoden tegen billijke prijzen een handschrift van Bilderdijk, groot 8 bladzijden, bevattende 132 verzen, getiteld: *Aan mijn vriend Jeronimo De Vries ter geboorte van zijn vierde kind.* Het draagt de dagteekening: Amsteldam den 10de van Wynmaand 1809.

Haarlem. Tusschen de schilderijen nagelaten door wijlen mevrouw Copes van Hasselt, in deze stad, bevindt zich een meesterwerk van Frans Hals, *Jan Ramp en zijn lief.* Van buitenlands moeten aan de erfgenamen reeds zware sommen voor dit stuk aangeboden zijn.

Maastricht. De kerk van het voormalig minderbroedersklooster in de St. Pieterstraat gaat ingericht worden tot bewaarplaats voor het archief. De kosten zijn geschat op 45,500 gl.

Sterfgevallen.

EDUARD THEOPHILUS BLANCHARD, kunstschilder, oud leerling van Cabanel, te Parijs geboren, is aldaar overleden einde October. In 1868 had hij den prijs van Rome behaald; in 1872 ontving hij de medaille van 2e, in 1874 die van 1e klasse. Hij muntte uit in het genre en het portret. Op de Antwerpsche tentoonstelling van dit jaar had hij twee vrouwenportretten.

WILLIAM BOXALL, sedert 1865 bestuurder van de National Gallery te Londen, is dezer dagen 80 jaren oud overleden. Als kunstschilder verwierf de overledene zich een gevierden naam door talrijke meesterlijk uitgevoerde portretten en door ettelijke uitstekende tafereelen als *Miltons verzoening met zijne vrouw*, *Koning Lear en Cordelia* enz.

Mev. LOUIS FIGUIER, geboren JULIETTE BOUSCARET is in December overleden. Zij zag het daglicht te Montpellier in 1829. Sedert 1858, werden verscheidene novellen van hare hand opgenomen in de *Revue des Deux Mondes* en voorts afzonderlijk uitgegeven, als: *Mos de Lavène* (1859), *Nouvelles languedociennes* (1860). *Le gardien de la Camargue* (1862), *La Prédicante des Cévennes* (1864), *L'Italie d'après nature* (1868). In 1869 verscheen van haar; *Gutenberg*, drama in vijf bedrijven en in proza.

EGIDIUS JOSEPHUS WATLÉ, die wellicht de uitstekendste kunstdrijver was dien België had aan te wijzen, is overleden te Antwerpen lange Koepoortstraat 58 1/0, op 16 December. Hij was weduwenaar van Anna Maria Vingerhoets en bereikte den ouderdom van 76 jaren en 8 maanden. De zedigheid des kunstenaars evenaarde zijn talent. En kunstenaar in den vollen en ernstigen zin van het woord mocht Egidius Josephus Watlé genoemd worden. Hij heeft in zijn vak gouden en zilveren werken bij dozijnen geleverd die echte meesterstukken mogen worden genoemd, zoowel om de volmaaktheid waarmede zij werden bearbeid, als vanwege den edel fijnen smaak welke er in al hunne deelen uit spreekt. Ons tijdschrift heeft van verscheidene dezer gewrochten in hunnen tijd melding gemaakt. Watlé behoorde tot het ware geslacht dier kunstenaars van den goeden ouden stempel die zich als het ware geheel vereenzelvigen met hunne kunst, die er om zoo te zeggen uitsluitend voor leven, zonder zich gelegen te laten aan onderscheiding of roem. Aan vertoonmaking, aan luidruchtige, wereldsche eerzucht is Watlé zijn leven lang vreemd gebleven. Te werken, kunstgewrochten te scheppen op eene wijze die hem voldeed (en hij was niet licht over eigen arbeid tevreden), dat was hem genoeg: iets anders of meer verlangde hij niet. Egidius Josephus Watlé leerde zijne kunst bij zijnen vader, die zelf een leerling was van den befaamden Antwerpschen kunstdrijver J.B. Verberckt

den oude. Den 18^{n} December, na eenen lijkdienst die ten 9 ure in de Antwerpsche hoofdkerk onder een zeer grooten toeloop van vrienden en waardeerders werd gevierd, is Watlé op het kerkhof der gemeente Deurne ter aarde besteld.

Bladwijzer.

Aangekondigde werken. Gedichten van S. Daems, 30. - Jaarboek van het Davidsfonds, 31. - Rijzende sterren van K.M. Pol de Mont, 32. - Overblijfsels van Geheugchenis enz. van den Heere Coenraet Droste, 58. - Novellen van V. Loveling, 75. - Bijbel van Lyon, 75. - Handschrift van Maerlant, 91. - Dramatische werken van E. Rosseels, 107. - Taalkundige kaart van Holland, 108. - Gedichten van A. Roemers, 115. - Codex diplomaticus Rubenianus, 130. - Leven van Akbar, door prins Frederik van Sleeswijk-Holstein, 139. - Liederen voor groote en kleine kinderen door E. Hiel, 147 (zie 1872, blz. 180, 1873, blz. 40). - Oefeningen der Nederlandsche spraakleer door J. Bouchery, 147. - De koning der eeuw, door Busken Huet, 147. - Onze dichters door Th. Coopman en V.A. Dela Montagne, 178.

Aanteekeningen. (Bijzondere). Admiraal A., 11,147. - André A., 32. - Allewaert Ev., 31. - Alma Tadema, 180. - Amsinck J., 162. - Antony J., 90, 99. - Arendzen P., 147. - Atchison, 59. - Baes E., 123. - Balat A., 11, 131. - Barrias E.L., 187. - Baudry P., 161, 179. - Benoit P., 32, 90, 115, 195. - Beyaert H., 11, 131. - Biemans A., 139. - Bikkers dr., 67. - Beernaert E., 31. - Berchem N., 30. - Beethoven, 32, 67, 148. - Blanchard, 31. - Blauwaert E., 195. - Boehm, 115, 161. - Blomme H., 90. - Bols J., 11. - Bom G.T., 33. - Borghese P., 140. Borrekens M., 122, 167 (zie 1859, blz. 11). - Borremans J., 29, 30 (zie 1870, blz. 157). - P., 30. - Bouré F., 131, 195. - Boulenger H., 31. - Bourlard A., 147. - Braeckeveldt, 195. - Bracquenié en c^{o}, 81, 195. - Brassin L., 15. - Brassart L., 31. - Brunin K., 123, 131. - Buls, 75. - Cap C., 31, 99. - Calame A., 66. - Callaerts J., 155, 159. - Carabain J., 31. - Carlandi O., 31. - Catelan E., 58. - Cermak J., 25, 26. - Chalon, 11. - Chevignard, 139. - Claes L., 74. - Claus E. 134, 141. - Coggia, 42. - Collinet, L., 58. - Coquelin, 31. - Cook, 42. - Coopman Th., 30, 75. - Croonenberghs P., 42. - Coosemans J.T., 161. - Curci P., 140. - Cuypers J., 131. - Daems S., 11, 30 - David J.B., 42. - De Baerdemaecker F., 31. - De Bay A., 76. - De Braekeleer F., 74, 107. - J., 155. - De Bruijne A., 187. - De Burbure L., 31, 50, 130. - Deckers F., 123. - De Cuyper J., 155. - De Geyter J., 115. - De Groot W., 131, 161. - De Haen, 195. - De Haulleville, 11. - De Keyser N., 11, 88, 155, 159, 172. - De Koninck L., 31. - De Laet J.A., 123. - De Lassus O., 10, 32. - Della Faille A., 30, 108. - Ch., 30. - Delaplanche E., 31. - Delaroche P., 139. - Delin J., 114. - Dens P., 108. - Delcroix D., 123. - Delpérée E., 11, 31. - De Mannez J., 31. - De Meyere F., 131. - De Noter J.B., 11. - De Pauw, 131. - De Plyn E., 98. - K., 195. - De Potter F., 31, 50, 75. - De Rossi S., 34. - Desenfans A., 123. - De Vigne P., 31, 131, 138. - De Vriendt L., 58. - De Wael L., 114. - De Winne, 138. - De Wit J.F., 178. - Dickens, 67. - Dillens A., 31. - Dite E., 67. - Dodoens. 31. - Doedijns W., 58. - Drake F., 186. - Driessens V., 123 130. - Dujardin Ed., 122. - Dumont, 50. - Du Mortier B.C., 125 (Zie 1860 blz. 8). - Dunkler, 32. - Dupanloup mgr., 15. - Dupuis S., 131, 159. - Fassin V., 123. - Ferstel H., 67. - Fetis., 11, 32. - Fischer, 195. - Flameng L., 42. - Frans-Jozef, 67. - Fraikin C.A., 90. - Frederik prins, 42. - Fyt J., 41. - Gabriel P., 161. - Gachard, 130. - Gallait L., 75, 147. - Gardner H., 43. - Garnier K., 161. - Geefs W., 131. - Joz., 159, 172. - Geets W., 31, 78, 81, 195. - Geert

Groote, 66. - Génard P., 58, 90, 130, 155. - Gilbert N.J., 73. - Glibert A., 31. - Glück, 148. - Goovaerts A., 30. - Gounod C., 66, 100, 155, 177, 178. - Gregoir Ed., 186. - Groth Klaus, 75. - Guffens G., 181, 186. - Gussow Ch., 31. - Habets, 33. - Hals F., 132, 196. - Hamesse A., 31. - Hansen C.J., 30. - Hanssens K.L., 32, 195. - Harzé L., 31. - Havart H., 90. - Haydn J., 100, 148. - Heintzen J.A. jr., 32. - Hendrik prins, 32. - VIII, 67. - Hendrix L., 107. - Henrotay J., 31. - Hennebicq A., 32, 147. - Hermans K., 161. - Herman, 195. - Herpin A., 196. - Herter, 172. - Hezenmans L., 42. - Hiel E., 31, 147. - Hol R., 156. - Holub E., 161. - Holbein, 116. - Hooft P.C.Z., 147. - Huberti E., 31, 32, 74. - Israëls J., 59. - Jamrach, 67. - Janlet, 99, 131. - Janssens A., 130. - Janssens J., 90, 114. - Jenkins B.G., 33. - Joris F., 90. - Kant, 115. - Kessels M., 76, 172. - Koelman, 139. - Kolff G.J., 11. - Kraszewski, 161. - Lassen E., 195, 196. - Lafrance J., 31. - Lamy, 58. - Langlart, 33. - Lauwers F., 15. - Legendre L., 131. - Lemmens J., 11, 138. - Mev., 179. - Lemaire A., 90. - Leenders, 131. - Leopold I, 11, 161. - Leeuw H., 186. - Leys H., 15. - Lorin, 139. - Madou J.B., 69, 131. - Maes J.B.L., 76. - Mansion P., 58. - Manzoni, 67. - Marsik, 31. - Martens J.B., 42. - Massys Q., 31, 42. - May-Daubrive, 31. - Mayer J.S., 34. - Melot E., 123, 131. - Menger J.P., 33. - Mergaert D., 99. - Merle H., 157. - Mesdag H.W., 31. - Meunier J.B., 31. - Meijer V., 132. - Michiels A., 31, 172. - Michiels J.B., 172. - Molière, 32. - Molkenboer, 32 - Mols R., 31. - Monteverde G., 148. - Mosca, 31. - Mozart, 148. - Muller M., 67. - Munkacsy, 33. - Musin F., 31. - Naert J.J.D., 15. - Namêche mgr., 99. - Opekounchine, 76. - Ortelius A., 11. - Ottin, 139. - Pablo de Sarazata, 34. - Paganini, 67. - Pauli, 11. - Peeters, 186. - Petit C., 31. - Pickery H., 123, 138. - Pleyte, 131. - Pluck J.J., 76. - Pluys, 122. - Portaels J., 15, 114. - Potgieter E.J., 32. - Quetelet E., 11. - Radoux Th., 32, 195. -

Ravet V., 31, - Rembrandt, 30, 139. - Reusens E., 29. - Reynart E., 179. - Richter P., 187. - Ristori A., 180. - Roodhuysen H.G., 11. - Roome J. Van, 30. - Rooses M., 11, 130. - Rosselt P.G., 178. - Rousseau J., 11. - Rouwenhorst A.T.L., 11. - Royer L., 76. - Rubens P.P., 30, 130, 182. - Ruelens C., 32, 130. - Sacré F., 98. - Samain L., 131, 196. - Schaper, 59. - Schilling J., 137. - Schiaparelli, 34. - Schütt O., 132. - Schwartze J.G., 66. - Siegfried dr., 76. - Siemiraldski, 26, 161. - Simonis, 114. - Slimbroeck-De Peuter A., 131. - Slingeneyer E., 178. - Sopers A., 123. - Sophia H.M., 186. - Soubre Ch., 31. - Southey, 67. - Splichal-Roose, 31. - Stallaert J., 178. - Stalins en Janssens, 90, 114. - Standhartner, 34. - Steen J., 156. - Stephenson, 115. - Sterck, 195. - Stevens A., 131. - Steynen J.P., 157, 164, 173. - Stobbaerts J., 58. - Stoop P.P., 114, 195. - Stracké, 91, - Stroobant F., 31. - Teniers, 31, 105. - Ten Doornkaat. 33. - Tetar van Elven P., 179. - Thienen J. Van, 30. - Thiers A., 66. - Thomas a Kempis, 66. - Tons J., 30. - Van Beers J., 31, 187. - Van Berg, 30. - Van Bemmel E., 31. - Van Brée M.I., 76, 107, 155. - Van Campen J., 58. - Van Dam L., 75. - Van den Abeele J.S., 76. - Van den Eede J., 32. - Van de Geld, 42. - Van der Ouderaa P., 15, 42, 90, 99, 196. - Van der Schaeft G., 29, 30. - D., 30. - Van der Stappen C., 123, 131. - Van den Wyngaert E., 11. - Van de Weyer S., 42, 50. - Van Droogenbroeck J.A., 123, 159. - Van Eik J., 66. - Van Geel J.L., 66. - Van Genechten W.J.F., 31. - Van Hansselaere P., 77. - Van Havre G., 31. - H., 42. - J., 108. - Van Houtte L., 138. - Van Luppen J., 42. - Van Rasbourg A., 131, 195. - Van Ysendyck J., 11, 31, 131. - Verdussen P., 186, - Verhas J., 31. - Verlat K., 11, 108, 155, 172, 177, 178. - Verlinde-Muller S.F., 30. - Verschuur W. jr., 32. - Verstappen M., 76. - Vinck F., 31. - Vinçotte Th., 123, 131. - Von Haymerle H.K., 161. - Von Miller, 138. - Voogt H., 76. - Vondel, 14, 30, 31. - Waelput H., 195, 196. - Walter Scott, 67. - Warnots H., 31. E., 31. - Warth, 75. - Wauters E., 147, 161. - Wellens., 11. - Willem III, 50, 66, 99. - Willink van Collen, 32, 50. - Zaballos M., 140. - Zola E., 130.

Aard- en landbeschrijving en volksgebruiken. Bosschen, 64. - Droogmaking van het Tucino-meer, 73. - Godsdienstige gebruiken in Algerië, 175. - Onbekend volk van het eiland Botel Tobago, 76. - Reis naar Jerusalem, 178. - Sterke drank, 9. - Tabaksgeschenken, 58. - Tescherehs, 59. - Zigeuners, 33. - Zondagviering in Londen, 92.

Aardrijkskundige genootschappen, ontdekkingsreizen enz. Amsterdam: Nederlandsche Pooltocht, 42; Sala en Buttikofer naar Genua vertrokken om gorillas en andere dieren te verzamelen, 179. - Athene: Grieksche maatschappij, 92. - Berlijn: Terugkomst van Otto Schütt, 132. - Brussel: Afrikaansche vereeniging 42; Brieven uit Zanzibar, 159. - Hasselt: Karavaan van pater Croonenberghs, 42. - IJmuiden: Vertrek van de Willem Barends, 91, 160, 187. - Parijs: 100e verjaardag van Cooks overlijden, 42; Oorsprong van den Niger ontdekt, 179. - Rotterdam: Taalkundige kaart van Holland, 108. - Zweden: Tocht van prof. Nordenskjöld 176. - Weenen: Dr. E. Holub terug van Afrika, 161.

Academiën van beeldende kunsten enz. Amsterdam: van wetenschappen, mededeeling door J. Van Vloten, 66. - Antwerpen: Ontslag van den bestuurder, 11, 88; Afwijzing aankoop von Egyptische oudheden, 30; Kopieën naar Rembrandt, 30; Benoeming van baron H. Van Havre als bestuurlid, 42;

Tentoonstelling en prijsuitdeeling, 88; Keurders voor den prijs van Rome, 107; Benoeming van E. Grisar-Van den Nest, 107; Hof, acacia gebroken, 107; Oudheidkundige, 195. - Brussel: Sieraadkunsten, 123; Koninklijke van België, 75, 131, 138, 155; Geneeskunde, 159; Zaal, Paleis der, 179; Paleis, beelden. 195. - Fransche: 100. - Luik: getal leerlingen, 156.
Antwerpsch gemeentebestuur. 15, 30, 31, 58, 74, 90, 98, 107, 155, 182, 195; Gulden Boek, 66; Muziekschool, 172. - Brussel, 75, 99.
Archieven. Dendermonde: Oorkondenboek, 159. - Florence: Stukken over Holland, 108. - Maastricht: 196. - Nieuw-York: Verbrande, 34. - Utrecht: Geschenken van C. Van der Brugghen, 33.
Benoemingen en vorstelijke onderscheidingen. Jury voor den prijs des konings, 11. - Juffrouw als bediende in post- en telegraafkantoor, 15. - L. Brassin als leeraar te St-Petersburg, 15. - A. Goovaerts buitenlid academie Pisa, 30. - In de Leopoldsorde ter gelegenheid der tentoonstelling van 1878, 31. - P. Génard, officier de l'instruction publique, 58; ridder der Eikenkroon, 155. - Eereleden wiskundig genootschap te Amsterdam, 58. - Commissie voor de vertaling van het burgerlijk wetboek, 75. - J. Janssens, ridder der St.-Sylvesterorde, 90. - Leopold II, eerelid van het internationaal congres te Londen, 92. - A.J. Cosyn, buitenlid maatschappij voor letterkunde te Leiden, 100. - Keurders prijskamp van Rome, 107. - Aannemingscommissie driejarige tentoonstelling, 107. - Voor de benaming der straten te Brussel, 108, - Keurders prijskamp van toonzetting, 114. - H. Bessemer tot den adelstand verheven, 115. - J. Van den Dries, orde van het H. Graf, 122. - Commissie voor eene school van sieraadkunsten te Brussel, 123. - J. Van der Laet, tot hulpleeraar aan de Leuvensche hoogeschool, 123. - D. Delcroix, afdeelingsoverste in het ministerie van binnenlandsche zaken, 123. - Winthorst en Reichensperger, doctor honoris causâ, 123. - Commissie voor de uitgaaf van de Codex diplomaticus Rubenianus, 130. - E. Thomas uitgezonden om handschriften te bestudeeren, 139. - Commissie ter onderzoeking van het gevaar dat de stad Wielczka loopt van in te storten, 140. - Commissie voor uitgaaf van oude toonkundige werken, 159. - Leopoldsorde: Laurent, Wagener, de Laveleye, Delboeuf, Catalan, Verstraeten en Swartz, 159. - Onderscheidingen aan Belgen toegekend te Weenen, 161. - J.F.

Bosschaerts ridder der Leopoldsorde, 178. - Eermetalen te Berlijn, 179. - A. Ristori ontvangt het groot gouden eermetaal te Stockholm, 180. - Eermetalen Amsterdam, 187. - F. Pardon zangmeester aan de Opera-Comique te Parijs, 196. - Lassen, muziekbestuurder te Hanover 196.
Boekbeoordeelingen en aanbevelingen. De heilige Petrus door P. Smitz, 17. - Een uitstapje langs de boorden der Voer door J.F. Hendrickx, 39. - Onze jonge dichters door Jos. Staes, 169. - Gedichten van Fr. S. Daems, 171.
Boekdrukkunst. Londen: Geheime drukkerij, 59. - Moskou: Verbetering in het drukken voor bijzienden, 116.
Bouwkunde. Amersfoort: Afbraak Hoogerhuis, 58. - Amsterdam: Rijksadviseurs ontslagen, 42; Museum J.H.S. Van de Poll, 91. - Antwerpen: Théatre des Variétés, 65; Nieuw postkantoor, 91; Blauwe Toren, 90, 172. - Bellingen: Kerk, 85. - Breda: Stedelijke vestingen en Spanjaardsgat, 172. - Brussel: Afbraak van huizen, 58; Verzakkingen van den berg te Waterloo, 66; School, 99; Overdekte markt te St.-Joost-ten-Noode, 11, 31; Commissie van monumenten, 31; Gedenkteeken Leopold I, te Laeken, 123; Paleis van schoone kunsten, 131 (zie ook 1871, blz. 182); Gemeentehuis te Anderlecht, 131; Gedenkteeken voor de Fransche soldaten, 138. - Doornik: Nieuwe statie, 131; Gemeenteschool, 131. - Duitschland: Nationaal gedenkteeken, 137 (zie 1874, blz. 34). - Geneve: Tellskapel, 50. - Gottingen: Conciliënhuis, 59. - Grenada: Alhambra bouwvallig, 92. - Hoog-Blockland: Kerk en toren worden afgebroken, 196. - Keulen: Dom voltooid in 1880, 116. - Kortrijk: Huis van 1576 afgebroken, 186. - Leuven: Studentenhuis, 178. - Londen: Oudste bedehuis, 115. - Maaseyck: Nieuwe kerk, 124. - Nieuw-York: St.-Patrickkerk, 76. - Nizza: Sterrewacht, 161. - Parijs: Belgische voorgevel der tentoonstelling 1878, 15, 33; Nieuw stadhuis, 92, 139; Paleis van justitie, Assisenzaal, 161; Versterkte abdij der XIIIe eeuw, 172. - Pepingen; Kerk van, 133. - Saigon: IJzeren klokkentoren, 100. - Sicilië: Sterrewacht enz., 92. - Turijn: Tunnel door den Mont-Cenis, 172. - Weenen: Votivkirche, 67.
Bibliotheken. Brussel: Koninklijke, 11, 195.
Brussel. Paleis der Natie, portretten der voorzitters der kamer van volksvertegenwoordigers, 31. - Senaat, 75. - Stadhuis, muurtapijten, 81, 195.
Congres. Aken: Katholiek, 172. - Amsterdam: Internationaal voor geneeskundigen, 124. - Antwerpen: Kunst, 1877, 130, 182. - Amerikanisten, 155. - Brussel: Amerikanisten, 131, 135. - Londen: Internationaal, 75, 92. - Mechelen: XVIIe Nederlandsch taal- en letterkundig, 78, 98.
Davidsfonds. 31, 42.
Dichtstukken. Oostersche poëzie door J. Ferguut, Leugen om beters wil, 5. - Vondel door J. de Geyter, 9, 14. - Moeder door A. Stoops, 17. - Roos en liefde door P. Vierhout, 23. - Klachte over de quade tijden, D. Pz. Pers, 39. - Ik ben een arme menestreel, Th. Coopman, 40. - Eene spreuk van Socrates, dr. de Bie, 41. - Loverkens en liederen, K.M. Pol de Mont, 48. - Snowa, door denzelfde, 56. - De Vos en de Raaf, dr. de Bie, 64. - Twee rozen, P. Vierhout, 70. - Gilbert's zwanenzang, A. Stoops, 73. - Nog uit Jongelingsleven, K.M. Pol de Mont, 74. Guido Gezelle's gedichten, 75. - Aan mijn kind, P. Vierhout, 95. - De verstooteling door denzelfde, 130. - De haas en de schildpad door dr. de Bie

naar La Fontaine, 146. - Oostersche poëzie door J.A. van Droogenbroeck: Noesjirwan, de rechtvaardige, 158. - Meer dan goud door K.M. Pol de Mont, 169. - Veldslag door A. Rodenbach, 170. - Aan eene bloem door P. Vierhout, 176. - Een droom door denzelfde, 193.
Dieren en planten. Archaeopterix, 50. - Dierentuin te Amsterdam, 179. - Blauwe roos, 108. - Eucalyptusboomen, 58, 68. - Het fiere paard, 191. - Kinaboomen, 50. - Luchtzuiverende boomen, 12. - Paradijsvogels, 115. - Prijzen, 67. - Struisvogelenpluimen, 43. - Tarwe ingevoerd in Amerika, 140. - Treurrozenboom, 100. - Victoria Regia, 90, 100. - Vlasplant, 160. - Wormen in bloempotten, 64.
Diefstallen en kunstbedrog. Brussel: tafereel teruggebracht, 75. - Geneve: Valsche oudheden, 132. - Madrid: Schilderij teruggevonden, 34. - Odessa: Munten, 43.
Feesten van 1880. 99, 159, 195.
Geschiedenis. Veertien dagen te Parijs door J. Staes, 6, 23, 43, 60, 82. - Waltmannus, eerste abt der Sint-Michielsabdij te Antwerpen, 78. - Waterloo door J. Staes, 93. - De gebroeders Van der Voort en de volksopstand van 1477-1478 te Antwerpen, 126. - Wapenkunde, 167.
Harmonie (Koninklijke). Antwerpen: 90, 98, 177. - Brussel: 195.
Herstellingswerken. Antwerpen: tafereelen museum, 50, 93. Stadhuis. 114. Glasraam O.-L.-Vrouwekerk, 90, 195. - Athene: Leeuw van Chaeronea, 92. - Brugge: Huizen, 99. - Gent: Huisgevels, 114. - Hasselt: Kerken, 186. - Herenthals: Kerk, 114. - Mechelen: tafereelen, 178. - Parijs: Saint-Pierre-Montmartre, 92. Gedenkteeken Abelard en Heloise, 61, 148. - 's-Gravenhage: Schepenbank, 58. - Rotterdam: Sint-Laurentiuskerk, 124.
Hoogescholen. Amsterdam: 33. - Brussel: getal studenten, 178. - Groningen: 33, 42. - Leiden: 33, 160. - Leuven: getal studenten, 31, 159; Hulde aan mgr. Namêche, 99; Benoeming van een hulpleeraar enz., 123. - Luik: getal studenten, 172. - Munchen: 161. - Straatsburg: ingekomene plannen, 75. - Utrecht: 33. - Weenen: 179.
Kerken. Antwerpen: O.-L.-Vrouwe, Glasraam, 90, 195; Sint-Jacobs, tafereel van Rubens, 30; Geschilderde glasramen in het hooge koor, 122. - Tongerloo: versieringen, 114.
Kunstnijverheid. Oliedruk, 90. Ostensorium en troon voor de Sint-Jacobskerk te Brugge, 123. - Nederlandsche, 159. - Muurtapijten stadhuis Brussel, 81, 195. - Tentoonstelling Haarlem, 11.
Kunstrampen. Archieven verbrand te Nieuw-York, 34. - Stadhuis met toren afgebrand te Aalst, 123.
Levensschetsen en sterfgevallen. Albregt J.H., 116. - Avercamp H., 146. - Bachelet T., 163. - Bauzonnes T., 187. - Beck

K., 92. - Blanchard E.T., 196. - Boxall W., 196. - Braquenié A., 43. - Carlyle J.A., 148. - Cartier J.H., 59. - Causé H., 121. - Chevalier M., 187. - Couture T., 92. - De Baillet E.M.C., 180. - De Beucker F., 34. - De Coster C., 68. - Delepierre O., 140. - Della Faille A., 59. - De Keghel J., 50. - De Keyser N. mev., 92. - De Noé A., 162. - De Roo van Alderwerelt J.K.H., 12. - De Sacy S., 35. - De Vaulabelle A.T., 59. - De Vogel C.J., 92. - Dochis J., 140. - Duc J.L., 34. - Dupont P., 187. - Dupré L.V., 180. - Durand-Brager, 68. - Ekker A., 140. - Falconer E. 163. - Fechter C., 116. - Figuier L. mev., 196. - Fossion N.G., 43. - Fothergille Cooke W., 100. - Gevers-Deynoot W.T., 50. - Hendrickx P.J.N., 101 (zie ook 1855, 39; 1868, 59; 1871, 182, 190) - Héraux J., 116 - Hesse A., 162. - Heylen M., 100. - Ittenbach F., geboren en overleden te Königswinter oud 66 jaar, 187. - Jacobs J.K.J., 68. - Jacobs J., 188 - Jerotka P.F.A.C., 68. - Kistenmaker F.P., 163. - Lamot J., 140. - Lansens P., 187. - Lee, 132. - Marcello A., 116. - Mène P.J., 92. - Meyerheim F.E., 34 - Millet E., 35. - Moons F.M.A., 59 - Moll W., 140. - Mouchot, 100. - Nauwens J.L., 12. - Neeffs E., 28, 57. - Neeffs C.V.J.G, 148. - Negretti H., 163. - Nürnberger F., 163. - Pandiani G., 35. - Peril R., 13 (zie 1869, blz. 84). - Peters F., 116. - Plee L., 35 - Pleysier A., 32, 116. - Poel ert J., 180, 195. - Renard B.B.Jh., 116. - Reybaud L., 163. - Salinger, 34. - Sangiorgio A., 180. - Schleh A., 140. - Semper G., 92. - Simon H., 180. - Siret P., 68 - Soloview S., 163. - Spach L.A., 180. - Swerts J., 149. - Tasset E., 187. - Taillandier S.R., 35. - Taylor, 162. - Thieme D.A., 116. - Tjasink J., 163 - Ubaghs E., 163. - Van Ackere mev., 181. - Van Cota B., 148. - Van der Maeten J.J., 76. - Van den Kerckhove E., 68. - Van Havre J.J.E., 12, 30, 42 (zie 1859 blz. 120). - Van Hoëvell W.R., 35. - Valerio T., 148. Van Lasteyrie F., 76. - Van Ysendyck A., 76, 105, 112, 114. - Van Zeggelen W.J., 34. - Verra[e]s D., 68. - Viollet-le-Duc E., 148. - Vogel L., 132. - Waltmannus, 78. - Watlé E.J., 196 - Winckelmann J.D., 12, 50 - Zendrini B., 140.
Mechelen. Gemeentebestuur, 11.
Museum. Amsterdam: Van hedendaagsche kunst, 66. - Antwerpen: Tafereelen J. Fyt, 41; D. Vinckebooms enz., 50; O. Venius, 98; Vlaamsche of Belgische school, 18[...]; Van hedendaagsche meesters, tafereelen van Jos. Van Luppen, 42; J. Stobbaerts. 58; E. De Block, 107; Vaas van F. Drake en portret van A. Dumont, 186; Van oudheden, 50; Plantyn, 11, 50, 122. - Berlijn: Beeldhouwwerken, 187. - Brussel: Van hedendaagsche meesters, 25, 31, 131, 178; Rijks, 31, 42, 123, 138; 172; van oudheden, 29. - Hamburg: 90 tafereelen van oude meesters, 162. - Hoorn: van oude kunst, 33. - Keulen: Stedelijk, aankoop van tafereelen, 148. - Leiden: Rijks van oudheden, 131. - Leuven: Tafereelen, 159. - Londen: Zondags te openen verworpen, 92; South-Kensington, 99. - Luik: tafereelen 11, 156 - Metz: Romeinsche zegezuil, 67. - Moskou: Rhinoceroskop, 68. - Munchen: Germaansche handschriften van J.P. Richter, 100. - Nancy: Portret A. Thiers. - Napels: Schilderijen, 68. - Parijs: Trocadero, 100. - Rotterdam: Boymans, teekeningen, 124. - 's-Gravenhage: Van hedendaagsche kunst, tafereelen van H.A. Van Trigt en J.H.L. De Haas, 108. - Rijssel: tafereelen geschonken door E. Reynart, 179.
Muurschilderingen. Antwerpen; 98. - Geneve: 50. - Gent: 75, 159. - Middelstum: 132.
Naald van Kleopatra. 139, 140, 162, 180.

Novellen, *verhalen enz.* De jonge grootvader, door E.M. Meganck, 18, 35, 51. - Een verhaal uit Frankrijk, 70, 86, 93. - Roem, 103, 111, 119, 128. - Werk en rust, 126. - Een verhaal uit Engeland, 135, 153, 165, 174. - Herinnering van Mexico, 141. - Kinderliefde en heldenmoed door Vte Walsh, 185. - De legende van zuster Beatrix door P. Van Delen, 189.
Onderwijs. Te veel onderwijzeressen in Duitschland, 116. - Colleges voor hooger in de Vereenigde-Staten, 140. - Gebrek aan plaats voor de kinderen te Amsterdam, 160. - In de Vereenigde-Staten, 180. - Te Weenen, 179.
Oudheidkunde en kunstontdekkingen. Amsterdam: reusachtige vaas XVIIe eeuw, 179. - Antwerpen: Blauwe Toren afbraak, 90, 172, 195; Oud-Egyptische verzameling, 155. - Assyrië: Verglaasde plaveien enz., 108. - Batavia: Goud en juweelen, 34. - Bergen: Romeinsche heirweg, 108. - Brugge: museum, 32; Muntstukken, 123; Portret J.V. Oost, 179. - Brussel: Biechtstoel, 29. - Cantorbery: Muurschilderingen, 115. - Clermont: Gallisch-Romeinsche kapel, 12. - Coblentz: Muscus-os, 140. - Donauschingen: Paalwoningen, 33. - Emden: Aarden potten enz., 33. - Engeland: Tafereel Rembrandt, 99. - Gent: muurschilderingen, 75; zerksteenen, 156. - Grave: Keteltje, 40. - Hoog-Blockland: Afbraak van toren en kerk, 196. - Klein-Azië: Graven, 34. - Kolderveen: Munten, 58. - Leer: Aschkruikjes, 116. - Leiden: Doodboek enz., 113. - Luik: (omtrek van) Grot, 156. - Maastricht: Romeinsche villas, 33. - Mont-Cassin: Grondvesten van den Appollotempel, 139. - Moravië; Beenderen van Mammoethen, 149. - Moskou: 270 vuursteenen enz, 108. - Nieuw-York: versteend woud, 68. - Nieuw-Mexico: Puinen van steden, 180. - Olympia: 34, 140; beeldhouwwerken, 180. - Oud-Egypte: Voorstelling vlasteelt, 168. - Parijs: Spinnewiel van Marie-Antoinette, 12; Bijbel van Lyon VIe eeuw, 75; Brieven van Christina van Zweden, 91; Zangspel van Haydn, 100. - Pompeji: 1800ste verjaardag der begrafenis herdacht, 162. Presburg: Mis van Mehul, 139. - Rome; Bedolven straat, 34; standbeeld, 34; mozaïek, 34; schilderwerk, 43; stichting van, 68. - Rottenburg: Overoud eikenbosch, 115. - Rotterdam: Sint-Laurentiuskerk, sieraadwerken, 124. - Rusland: Gouden hoefijzers, 116 - Rijssel: Portret door Van Cuyck, 75. - Saint-Mesmain: Gouden ring, 148. - Turnhout; Porselein, 31.

- Tijnaarloo: Hunnebed, 179. - Utrecht: Geschilderd tongewelf, 179. - Weenen: Werken van Beethoven, 34.
Prijskampen. Antwerpen: Uitslag der door de maatschappij van schoone kunsten uitgeschrevene, 117, 134; Oudheidkundige academie, voor 1880, 195; Maatschappij van Bouwmeesters, 195. - Berlijn: 33. - Brugge: Vlaamsche Broederbond, 32. - Brussel: Tooneelletterkunde, 74; Geschiedenis van Jacoba van Beieren, 75; Cantaten, 75, 123; Toonzetting, 114, 131; Letteren voor 1881, 131; Belgische muziekschool enz., 138; Société centrale d'architecture, 159; Vijfjaarlijksche voor letterkunde, 195. - Munchen: Tooneelletterkunde, 76. - Nieupoort: cantate, 108, 131. - Parijs: 10,000 fr. voor een hulpmiddel tegen de ziekte aan de salade, 42; standbeeld van de republiek, 59; prijs Monthyon, 100; prijs J. Reynaud, 100; geschilderde ramen voor de hoofdkerk van Orleans, 139; standbeeld der Fransche republiek, 160; Troyon, 161; verdediging van Parijs 1870, 187; republiek, 187. - Rotterdam: tooneelstukken, 11. - Soestdijk: fontein, 32. - Straatsburg: hoogeschool, 75. - Utrecht: dicht- en muziekwerken, 58; tooneel, 160. - Verviers: gedenkteeken David, 179.
Quinten Massys-gilde. Antwerpen: 187.
Rechterlijke zaken over kunst en letterkunde. Emiel Zola tegen V. Driessens enz., 130, 148. - Tafereelen als onzedelijk beschouwd door de politie maar niet door de rechters, 140. - Schilderijen in beslag genomen, 162.
Rubens' werken. 130, 182.
Spreuken, *gedachten en mengelingen.* Gambrinus, patroon der bierdrinkers, 12; Over het taalbewaren, 15; Verloren oogenblikken, door S. Smiles, 48. - Zegepraal des volks, door W. Bagehot, 56. - Wie heerschen kan, door G. Sand, 56. - Hoe men moet weten te lijden, door G. Sand, 57. - Ongelukken per ijzeren-weg, raadgevingen, 64. - Onze gezondheid door prof. Jäger, 72. - Wat de rede der menschen beheerscht door denzelfde, 81. - Over het verval der kunsten door Schiller, 92. - Gevolgen van zich met eene verroeste stalen pen te steken, 116. - Verbetering in het drukken voor bijzienden, 116. - Kiesche zaken, 136. - Hoogmoed, 145. - Middel om vliegen te verdrijven, 146. - Hoop door I. Golowin, 150. - Over vrouwenliefde, C. Van Nievelt, 153. - Wat men dient te doen als men eene goede vrouw heeft, door J. Billings, 158. - Geheim om geschikte ambtenaren te vinden, door J.B. Kan, 168. - Hoe vriendschap tusschen menschen van ongelijken rang gewoonlijk eindigt, O. Goldsmith, 176. - Wat het ideale is, C. Van Nievelt, 177. - Genot door P. Heering, 191. - Postzegels, 193. - Schilderijen, H. Berlioz, 194.
Stadhuis. Leuven, 31.
Standbeelden, *portretten*, *gedenkpenningen enz.* Admiraal A., 11, 147. - Anspach J., 114. - Anthonis A.J., 90. - Arago F., 148. - Beelden voor de oude griffie te Brugge, 138. - Bismarck. 59. - Bocaccio Giovanni, 92. - Breidel en De Coninck, 131. - Brougham, 66. - Callot, 115. - David, 179. - De Dombasle M., 115. - De Keyser J.P., 91. - De Keyser N., 155, 159, 172. - De l'Epée C.M., 66. - Denfert-Rocherau, 148. - Dodoens, 31. - Drouot, 115. - Duitsche soldaten in België gestorven, 172. - Dumont, 50. - Dupanloup mgr., 139. - Foy, 100. - Genius des vooruitgangs, 196. - Genius der wetenschap, 115, 172. - Godecharles, 149. - Gutzkow K., 161. - Hanssens, K.L., 195. - Hendrik prins, 32, 33. - Lamoricière, 148. - Leidens onzet, 42, 139. - Leopold I, 125, 161. - Livingstone,

50. - Massys Q., 155. - Mazzola F., 148. - Menno Sz., 139. - Namêche mgr., 99. - Napoleon L., 115. - Potgieter E.J., 32. - Pouchkine, 76. - Quetelet E., 11. - Republiek, 59, 160. - Rijssens G., 178. - Sand G., 115. - Schneider, 139. - Simpson J., 92. - Stanislas, 115. - Thalberg S., 148. - Thiers A., 100, 115. - Titiaan, 68. - Töpffer R., 100. - Unie van Utrecht, 138. - Von Chamisso A., 43. - Van de Velden J.J., 58. - Van de Weyer S., 42, 50. - Verdediging van Parijs 1870, 187. - Van Hasselt A., 90. - Van Houtte L., 138. - Villiers C., 75. - Werklieden van A. Rossi, 148. - Willem II, 186. - Willem III, 66. - Zwijsen mgr. J., 42.
Statistiek. College Aarschot studenten, 11. - Werktuigen in Krupps fabriek te Essen, 13. - Photografen en hun verbruik, 50. - Bosschen, 64. - Opera Parijs, 66. - Bezoekers museum Amsterdam. 92. - Fabrikanten in Frankrijk, 92. - Petroleumputten in Gallicië, oplevering, 92. - Bezoekers museum te 's-Gravenhage, 108. - Over het verschijnen der nieuwsbladen 127. - Breidel-commissie, opbrengst, 131. - Bijbelgenootschap verspreiding van schrifturen, 132. - Scholen te Berlijn, 140. - Studenten in de Duitsche hoogescholen, 161. - Weenen, studenten en leerlingen, 179. - Engelschen te Brugge woonachtig, 196.
Stichting van maatschappijen, geschenken enz. Opzoeking betreffende oude volksstammen van Zuid-Afrika, 12. - Lokaal voor de primussen van Rome, 15, 31. - Het studententooneel te Utrecht, 15. - Leergang voor de Japansche taal te Lyon, 15. - 30,000 gl., als aanmoediging voor jonge kunstenaars, 32. - Weduwenfonds, 5000 gl. 50. - Gesticht voor blinden, 43. - Quellinusschool te Amsterdam, 58. - Sigaren en tabak aan de baanwachters van den ijzeren weg, 58. - Tafereelen geschonken aan het museum van hedendaagsche kunst te Amsterdam, 66. - Geschenken aan Willem III, 99. - Museum te Upsala, 108. - Inrichting voor bejaarde dieren, 115. - W. Grimm-fonds, 115. - Codex diplomaticus Rubenianus, 130. - Cercle Français, 138. - Israëlietisch oudemannenhuis enz., door M.S. Abrahamson, 156. - Leiden: 8000 brochuren door dr. Beirens de Haan geschonken, 160. - Sterrewacht te Nizza door Bischoffsheim aan Frankrijk, 161. - 90 schilderijen aan het museum te Hamburg, 162. - E. Reynart tafereelen aan het museum te Rijssel, 179. - Barneveld: Bronzen Christusbeeldje geschonken door mev. Kemper van Staverden, 179. - Handschrift van A. Baron aan de kon. bibliotheek te Brussel geschonken, door De Ronne, 195. Conservatorium te Brussel, speeltuigen door A. Herpin 196.

Taal en letterkunde. Afrikaansche, 12, 187. - Oostersche talen, 58. - Congres, 66. - Engelsche, 67. - Taalkundige kaart van Holland, 108. - Een taalkundig minister, 161. - Vlaamsche straatnaamplaten te Brussel, 75, 99, 108. - Handschriften van L. da Vinci ontcijferd door dr. P. Richter, 187.
Tentoonstellingen. Amsterdam: Arti et Amicitiae, 139, 186; Beurs, 187; Antwerpen: Academie, 88; Bouwmeesters, 194; Driejarige, 98, 108, 117, 134, 141, 150, 163; Verloting, 165; Katholieke kring, 186; Tafereelen van K. Verlat, 147; Zaal Verlat, 122; Verbond voor kunsten, letteren enz., 30, 98. - Brugge: Cercle artistique, 179. - Brussel: Aankoopen en verloting van 1878, 31; Belgische kunst, 159; Portretten van voor de XIXe eeuw, 186; Waterverfschilders, 74; Weldadigheid, 131. - Gent: Kunstgenootschap, 31; St.-Josephsgenootschap, 99; Concordia, 178; Nijverheid en wetenschappen, 108; Kunstkring, 196. - Haarlem: Kunstnijverheid, 11; 93 schilderijen, 108. - Luik: Kunst, 32, 109. - Lyon: 33, 179. - Munchen: 132, 179. - Parijs: Eermetaal 1878, 9; Jaarlijksche enz., 12, 75; Verlichting, 100; Ecole des beaux-arts, 58; Van Italiaansche beeldhouwers, 115; Geschilderde ramen voor Orleans, 139. - Rotterdam: Driejaarlijksche, 11, 42, 99. - Sydney: Internationale, 75, 148, 180.
Tooneel. Amsterdam: Opvoering van Tartuffe en van de Merchant of Venice, 160. - Berlijn: Onderneming, 43. - Brussel: Prijskamp, 74; Vlaamsche schouwburg, 123. - Londen: Staking der vertooningen, 43; Indische opera, 132. - Munchen: Prijskamp, 76. - Parijs: begrootingen der Opera, 66; Geldelijke toelagen, 115; Comedie Française 115; Verlichting Groote Opera, 172; F. Pardon, zangmeester aan de Opera-Comique, 196. - Rotterdam: Verbond, 11. - 's-Gravenhage: Voorstelling der Schuttersmaaltijd van Van der Helst, 50; 5000 gl. van. Z.M. den koning voor de tooneelschool, 147. - Utrecht: Rederijkerskamer De Genestet, 160.
Toonkunde. Amsterdam: Maatschappij ter bevordering, 50-jarig jubelfeest, 91, 179. - Antwerpen: Festival C. Gounod, 177; Muziekschool koninklijk te maken, 172; Uitvoering van klassieke muziek door J. Bossiers enz., 195. - Bergen: Muziekfestival, 32. - Brussel: Prijskamp, 114, 131, 159; Uitgaaf der werken van oude kunstenaars, 159; Cantaten voor 1880, 195; Bijval van Vlaamsche toonzetters in Duitschland, 195; Geschenk van speeltuigen aan het conservatorium door A. Herpin, 196. - Groningen: Lustrum der hoogeschool, 139. - Hanover: Lassen, muziekbestuurder der kon. kapel, 196. - Mechelen: School voor kerkelijke muziek, 11, 188. - Parijs: Trocadero, Athalie van Racine door F. Clement, 179. - Rotterdam: Rotte's Mannenkoor, 25-jarig jubelfeest, 115. R. Hol voltooit het oratorio David, woorden van Hofdijk, 156. - Saigon: Beiaard, 100.
Verbond voor kunsten, letteren enz. Antwerpen: Burgerwachten bieden den burgemeester zijn portret aan, 114; Tentoonstelling, 30, 31; Voordracht van klassieke muziek, 195. -
Verkoopingen van kunstvoorwerpen, gebouwen, *boeken enz.* Amsterdam: Verzameling tafereelen van W. Verschuur jr., 32; Heintzen Jr., 32, 42; Oude glasramen, 91; Isendoorn à Blois van den Cannenburg, 139; Roos, 160; Porselein, 179; Antwerpen: Aanbod voor Rubens' tafereel uit dezes kapel in St.-Jacobskerk, 30; Egyptische oudheden, 98; Zaal Verlat, 122. - Brussel: Brieven van A.

Ortelius, 11; tafereel Teniers, 31; tafereelen enz. Madou, 69; Quinten Massys, 42, 123, 138, 195; Tafereel A. Van Dyck, 195. - Friesland: porselein, 66. - Grave: Keteltje van, 40. - Haarlem: tafereelen van F. Hals, 132; boeken, 160. - Kampen: Album met portretten, 156. - Londen: Christie and Manson, 59; Handschriften, 67. - Mechelen: schilderingen van J.B. De Noter, 11. - Munchen: Voor 500,000 fr. kunstwerken verkocht, 179. - Napels: Pinakotheek, 68. - Parijs: Eigenhandige brieven van Leopold I, 11; Firmin Didot, 91; Langlart, 33; De Roiset, kunststukken der algemeene tentoonstelling, 66;. Mouchot, 100; Zangspel van C. Gounod, 100; mev. Musard, 108. - Rotterdam: L. Pincoffs, 115. - Salochburn: Tafereel van Holbein, 116. - 's-Gravenhage: Muziek van Dunkler, 32; Visser, 122; Handschrift van Bilderdijk, 196. - Upsala: Hammarbij, dat aan Linnoeus heeft toebehoord, 108. - Utrecht: Den delykaaten spijsbereider, 158. - Valencijn: Beauvois, 75.

Verschenen werken. De priester Christi door S. Daems, 11. - 3e jaarboek der J.-F.-Willemsvereeniging, 11. - L'avenir des peuples catholiques, 11. - Jaarboekje der maatschappij ter bevordering van nijverheid enz. 11. - Ode aan Vondel door L. De Koninck, 31. - Nieuwjaarsgift, 32. - Le siège et les fêtes de Binche door C. Ruelens, 32. - Planeetkaart van Schiapavelli, 34. - Reizen naar de Noordpool door J.B. Martens, 42. - Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen door F. De Potter en J. Broeckaert, 50. - De nieuwe Adam en Eva enz. door J.H. Lauwers, 58. - Vertaling der wet op de verzekeringen door J. Obrie, 58. - Geschiedenis van Leuven door W. Boonen, 75. - Vlaamsche bibliographie, 75. - Zondagsnummer van den New-York Herald, 76. - L'Art et les artistes hollandais door H. Havart, 90. - Descartes et la princesse Palatine enz., 91. - Le siècle des Artevelde door L. Van der Kindere, 99. - Camera obscura van Hildebrand in het Italiaansch, 99. - Het leven en werken van J.A. van Roijen, 100. - Het wassen beeld door H. Conscience, 107. - Serenade en Scherzino door H. Hennen, 108. De eersteling van A.H. Borgmans, 114. - Rijzende Sterren van K.M. Pol de Mont, 114. - Kritiek der reine rede door Kant, 115 - 3^{e} n^{n} der Antwerpsche bibliophilen, 126. - Martha de zinnelooze door mev. A. Slimbroeck-De Peuter, 131. - The Etcher, 132. - Catalogus van portretten, 139. - Nieuwe vertaling van den bijbel door pater Curci, 140. - Geschiedkundig mengelwerk over Zeeuwsch-Vlaanderen door F. De Potter, 147. - Oorkondenboek van Dendermonde 3^{e} aflevering, 159. - Levensschets van G. Demarteau, plaatsnijder, 159. - Journaal van J.G. Coorengel, 160. -

Overzicht van den catalogus der boeken van de Hollandsche kerk te Londen, 160. - Vertaling van Hamlet van Shakespeare door den koning van Portugal, 162. - Reisbeschrijving van prof. Nordenskjöld, 176. - Refereinen en andere gedichten uit de XVIe eeuw, 178. - Zes nieuwe volksliedjes door A. Janssens, 178. - La Semaine des Etudians, 178. - Album van het Journal des beaux-arts, 178. - L'art musical en Belgique 1830-1880, 186. - 4 Kerkzangen door wijlen pater Verdussen, 186. - Histoire de la gravure dans l'école de Rubens, 196. - Waar woon ik? Waar leef ik? naar F. Stamm, 196.
Wetenschappelijke vragen en antwoorden. Hoe mist en nevel ontstaan, 10. Waarom de kleederen met vochtigheid worden bedekt, 13. - Hoe mist of nevel verdwijnt, 28. - Waarom men witte nevel ziet, 30. - Waarom zij de vensters bedekken, 41. - Opstijging der wolken, 49. - Waarom de wolken regen voortbrengen. 57. - Over bloed-, solfer- en vuurregens, 64. - Zuiveren van den dampkring, 72. - Over de gedaante der hozen, 78. - Waarom het in den zomer soms hagelt, 90. - Waarom er soms hagelsteenen vallen, 97. - Over sneeuw, 103. - Stijgen van water in de zuigpompen, 110. - Over het aaneenhechten van twee stukken marmer, 120. - Over het gewicht des dampkrings, 126. - Over het geluid, 133, 146. - Over het breken van glas, 152. - Over het gehoor, 138, 169, 176, 185. - Over de wind, 191.
Wetenschap en nijverheid. Hoornstof. 10. - Rivierverbeteringen in Japan, 11. - Zijdemaken, 12. - Kanonnenfabriek te Essen, 15. - Telefoons, 15. - Magnetische aardkracht enz., 33. - Kaart der planeet Mars, 34. - Onderaardsch gedruisch, 34. - Scherpmaken van koper, 34. - Verwarmingstoestel, 34. - Maatregelen tegen het indringen der zwarte pest, 34. - Papieren vaten, 42. - Nieuwe planeet te Marseille ontdekt, 42. - Struisvogelspluimen, 43. - Het menschelijk oog, 43. - Vochtige muren, 48. - Verbruik voor photographiën in het Duitsche rijk, 50. Verlichting met electriek vuur, Parijs, 58. - Steenhouwwerktuig, 59. - Jachtkostuum in 11 uren vervaardigd, 67. - 100-jarig bestaan van een orgelfabriek, 75. - Vergiftigde waterverven, 76. - Petroleumputten, 92. - Sigarenmaken in Florence, 92. - Sterre- en weerkundig observatorium op den Etna, 92. - De grootste locomotief der wereld. 92. - Vlas in zijde veranderd, 100. - Telegrafisch toestel Edison, 100. - Vogelvederen, 104. - Holleblokken per mechaniek, 108. - Nieuw gas, 110. - De planeet Venus, 110, 161. - Uitvinder van goedkoop ultramarijn-blauw en van staal, 115. - Wanneer de eerste locomotief van Stephenson in gebruik kwam, 115. - Wat men in Pruisen in 1877 uit den grond haalde, 115. - Papieren kareelen, 116. - Mummie, 131. - Splitsen van chloor, 132. - Smeer tot behoud der naald van Kleopatra, 139. - Over de snelheid der spoortreinen, 146. - Kunsthout, 152. - Doorboring van het Simplon-gebergte en den Mont Blanc, 161. - Luchtsteen, 161. - Op de planeet Jupiter, 171. - Steenschaaf, 175. - Hoogte van sommige ijzeren-wegen, 177. - Vijf Zondagen in Februari, 186. - Postzegels, 193.
Willemsfonds. 75, 108, 131, 196.
Willemsvereeniging J.F., 11.

Tafel der Platen.

Bouwkunde. Antwerpen: Nieuw postkantoor, 83; Théâtre des Varietés, 65. - Bellingen: Kerk, 85. - Duitsch nationaal gedenkteeken op de Niederwald, 137. - Parijs: Carrousselplein, 45; De heilige kapel, 61; O.-L.-Vrouwekerk, 60; Opera, 24; St.-Jacobstoren, 62. - Pepingen: Kerk, 133. - Versailles: Kasteel, 8.
Dieren en planten. Vlas, 168.
Gravuren (Oude). H. Norbertus en Waltmannus, 80; H. Norbertus, 121.
Oudheidkunde. Biechtstoel, 29; Grafsteen van den gelukzaligen Waltmannus, 80; Keteltje van Grave, 40; Vlasveld in Egypte, 169.
Portretten. B.C. Dumortier, 125; P.J.N. Hendrickx, 101; J.B. Madou, 69; Em. Neeffs, 57; R. Peril, 13; J. Swerts, 149; Van Ackere mev. geb. Doolhaeghe, 181.
Tafereelen. De gazet door D. Teniers, 105; De leeuw en de buffel door K. Verlat, 109; De stoutmoedige dief door P. Van der Ouderaa, 173; Hazewindhonden door J. Fyt, 41; Herinnering aan Mexico door E. Claus, 141; In de preek door H. Merle, 157; Oorlogsbuit door J. Cermak, 25; Waterloo door K. Rochussen, 96.
Zinnebeelden en opluisteringen. Ernest en Ursula, 93; Jager te paard, 193; Ik ben een arme minnestreel, 40; Karel Stoens en zijn neef, 53; Kunst en nijverheid, 128; Toevlucht der zondaren, 189; Vondels roem, beeldletter, 9.
Zegels en wapenschilden. Abdijen van St-Michiel te Antwerpen, Tongerloo, Middelburg en Averbode, 78; Diploma der maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, te Antwerpen, 117; Antwerpsch wapenschild van 1584, 168; Eermetaal tentoonstelling Parijs 1878, 9; G. Van der Schaeft, 30.

Drukfeilen, Terechtwijzingen en Verbeteringen.

Blz. 69, te voegen bij de aanduidingen van vroegere vermeldingen over J.B. Madou: 1863, blz. 27 en 196; 1874, blz. 11.

Blz. 90, lees C.A., in plaats van L. Fraikin.

Blz. 92, 2^{e} kolom, 4^{n} regel van onder, lees *Stuart* in plaats van Staart.

Blz. 134, 1^{e} kolom, 4^{n} regel, lees: Ambresin van Brussel in plaats van P. Scheyltjens.

Blz. 139, 2^{e} kolom, onder Parijs, staat te Montcastin lees: Mont-Cassin.

Blz. 143, 2^{e} kolom, 5^{n} regel van onder, lees Dautrebande, in plaats van Dautrelande; 4^{en} regel, lees M en N Gardner, in plaats van M. en M.; laatsten regel, lees D'Ooge, in plaats van Hooge.

Blz. 144, 1^{e} kolom, 9^{n} regel van onder, lees K. in plaats van R. Ceramano.

Blz. 149 zegden wij, dat de kunstschilder Jan Swerts zonder plechtigheid begraven werd. Zulks was onjuist; er waren een aantal leerlingen, vrienden en vereerders aanwezig waartusschen de bisschop von Dutweis, prior der Maltezerorde, dokter ridder von Halcek van Praag en ettelijke andere voorname personen. Het stoffelijk

overschot werd bij nacht uit het Annaberghotel waar de heer Swerts overleed naar de lijkkapel op het kerkhof overgebracht, volgens eene gewoonte die te Marienbad en in andere badsteden schijnt te bestaan, en die waarschijnlijk haren oorsprong te wijten heeft aan de vrees dat sterfgevallen de vreemdelingen zouden verjagen. Swerts ligt begraven in eene ijzeren kist waarvan zijne kinderen den sleutel bewaren, overeenkomstig een algemeen gebruik in Boheme.

De door ons in 1873 (blz. 191) opgegeven schilderij van Swerts getiteld: *De feestdag*, is verbrand in de woning van den heer L.C. Lemmé op 18 April 1875, en *niet* des meesters *Herinnering aan Italië*, verkeerdelijk door ons opgegeven in voormelden jaargang, blz. 97. Laatstgenoemd stuk is in bezit van den heer G. Kreglinger te Antwerpen. Voeg bij de aanteekeningen van blz. 149, 1878, blz. 139.

Blz. 155, 2e kolom, 3^{n} regel, lees J. in plaats van A. De Braekeleer.

Blz. 159, staat Swerts; lees Th. Swartz.

Blz. 165, in de lijst van de winnende nummers der driejarige tentoonstelling, lees: L.J. Geerardts in plaats van P.J. Geeraerts. Barones H. Van Havre, L. Bovie, A. Engel, P.F. De Wever en J.B. Van Eeckhoven.

Blz. 181. Bij de portretten opgegeven als verschenen in de *Vlaamsche School*, ontbreken die van J. de St.-Genois, 1862, blz. 193, K.L. Hanssens, 1877, blz. 61. C. Grapheus, 1877, blz. 145. O. De Lassus, 1878, blz. 149.